Office 3
C

AJF

8 +
A-2 8
Aa-Oo 8
Pp 4

aa 6
bb-ii 8

10 +
a-g 8
h 4.

12 engravings in text

Brunet V, 370 confirms
odd collation.

KAREJ
B
582

LVTE TIA.
ΣΙΒΥΛΛΙΑΚΟΙ.
ΧΡΗΣΜΟΙ
hoc est
SIBYLLINA ORACVLA
ex uett. codd. aucta, renouata,
et notis illustrata
a
D. Iohanne Opsopœo Brettano.
Cum interpretatione Latina
Sebastiani Castalionis et Indice.
Parisijs.
1599.
Cum Preuilegio Regis.
C. De Mallery. sculpsit.

CLARISSIMO VIRO IACOBO AVGVST. THVANO AIMERIO, SANCTIORIS CONſiſtorij Conſiliario, & ſupremi Galliarum Senatus integerrimo Præſidi, Societas Typographica Pariſienſis S. D.

NEMO eſt qui neſciat (Vir clariſſime) quantis bellorum fluctibus & procellis hactenus agitatum fuerit hoc quondam florẽtiſſimum Galliæ regnum, quamque miſerabiliter afflicta hæc vrbs, & inteſtinis malis quaſſata formam plane priſtinam amiſerit. Vnde accidit, vt Pariſienſis Academia, quæ olim cæteris tanquam fax clariſſima præfulgebat, diu oppreſſa infelix iacuerit, atque in deterrimum ſtatum omnibuſq. miſerandam conditionem adducta ſit, ita vt eã pene extinctam diceres. Verùm tandem ali-

quando Dei Opt. Max. benignitate singula, strenuaque augustissimi & inuictissimi princi[...] HENRICI IIII. opera & admirabili virtu[...] effectum est, vt præter spem isti bellorum æst[...] & tempestates conquieuerint, & nobis nihil ta[...] sperare audentibus lætissimæ Pacis Sol affulser[...] Quo felici rerum euentu maximopere recrea[...] sunt boni omnes, & extemplò tristem præterit[o]rum temporum & malorum memoriam abi[e]cerunt, confestimque omne suum studium c[u]ramq; omnẽ in eo collocarũt, vt huic amplissim[æ] ciuitati, quam ciuiles discordiæ paucorum ann[o]rum curriculo pene perdiderant, pristinus sple[n]dor quamprimùm restitueretur. Et quoniam, v[t] quodam loco scribit Cicero, nullum munus re[i]pub. afferre maius meliusue possumus, quàm [si] doceamus atque erudiamus iuuentutem, iis præ[s]ertim moribus atque temporibus, quibus ita pr[o]lapsa est, vt omnium opibus refrænanda atq[ue] coercenda sit: ideoq; Rex Christianissimus pr[u]dentissimè statuit è consilij sui sententia, vt i[n] hac vrbe scholæ & gymnasia instaurarentu[r] & Academia ad legitimum germanæ form[æ] exemplum reformaretur. Cui rei tam necessari[æ] exequendæ, viros aliquot præstantes, omniqu[e]

ude insignes, teque inter cæteros, Præses integerrime, delegit, quibus hæc prouincia demandatur. At verò id iam præstitistis, vt in plerisque gymnasiis disciplinæ cuiusque certi doctores, artium professioni suæ commissarum prælectiones & exercitationes via & tempore definitas, officio, fide, & diligentia tueantur. Quæ res facit, vt nos spes teneat optima, breui hanc Academiam, quantum detrimenti, incommodi, & calamitatis à ciuili bello tulit, tantos à virtute & industria vestra, atque adeo maiores fructus, Deo annuente, esse percepturam. Et sanè studiosi omnes huic eximio operi perficiendo omne studiũ, omnesque vigilias, & labores suos addicunt: & ne quid hac in re à nobis desideraretur, qui libris excudendis, & euulgandis iamdudum operam damus, nuper inter nos Societatem Typographicam ante decennium initam & inchoatam, sed bellorum turbine dissolutam renouauimus, & dissipatam redintegrauimus, nobisque est animus in posterum, rei literariæ, quantum in nobis situm erit, prodesse, & eo omnes nostras curas & facultates conferre. Vtque huiusce nostri instituti & consilij specimen aliquot ederemus, librum hunc Sibyllinorum oraculorum titulo insignem, à

Ioan. Opſopæo viro eruditiſſimo vndequaque co-
lectum & notis illuſtratum typis mandari cura-
uimus, eumque tibi nunc inſcribimus & nuncu-
pamus. Multæ nos impellunt cauſæ, vt hæ labo-
rum noſtrorum primitiæ ſub Auguſti nominis ti-
ſplendore edantur & appareant, quarum dua-
hîc recenſere ſatis erit. Primùm, quia omnibus i-
artibus & diſciplinis ornatus, & ſcientiis abun-
dè inſtructus es à teneris annis, quæ liberales vo-
cantur, & vnus optimè noſti non Latina tan-
tùm, ſed etiam Græciæ monumenta omnia
quod cumulatiſſimè libri à te conſcripti teſtan-
tur, & nunc arcem tenes omnis doctrinæ &
eruditionis; vnde maximo tuo merito ab Au-
guſtiſſimo Principe tibi potiſſimùm cura eſt com-
miſſa reſtituendæ Academiæ. Altera ratio eſt
quia tu Opſopæum ipſum, dum viueret, vt & li-
teratos omnes, ſingulari beneuolentia es proſecu-
tus, eique Procopij codicem græcum legendum
dediſti, quo in hoc libro concinnando ſe eſſe vſum
profitetur, & ea de cauſa librum hunc tanquam
aliqua ex parte tuum iure potes vindicare. Su-
pereſt, Vir ornatiſſime, vt pro eximia tua huma-
nitate munus hoc noſtrum qualecunque libenter
accipias, & grati in te animi ſpecimen boni con-

ſulas, ac demum vtilitatis publicæ ſtudium probes, & ea, qua erga inuictiſſimum Regem vales auctoritate efficias, vt is ſecundùm Deum noſtris conatibus adſit propitius, & beneficia ſeu priuilegia, quæ nobis à cæteris Regibus jampridem conceſſa ſunt, ſarta tecta eſſe iubeat. Bene vale. Lutetiæ Pariſiorum Idib. Septemb. anno à Chriſto nato quingenteſimo nonageſimo nono ſupra milleſimum.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

FVISSE fœminas fatidicas, quas Chaldæi Sambethas, Græci & Latini Æolico more Sibyllas appellarunt, adeo certum est, vt nullus in dubium vocare possit aut debeat. Sed quot fuerint, quæ singularum patria sit, qui parentes, quæ nomina, quæ ætas, quæ oracula, plane incertum est & controuersum, vt facilè colligitur è sequenti Onuphrij libello, & ex testimoniis Græcorum & Latinorum auctorum in vnam synopsin in hac editione collatis. In quibus quoniam quæcunque de Sibyllis dici poterant, sub suis auctoribus consignantur, ampliore enarratione supersedebo. Nunc tantum, quod ad rem præsentem attinet, duo capita inquiram in huius libri vestibulo, & lectori diiudicanda proponam. I. an oraculorum istorum Sibyllarum nomine publicatorum, & octo libris comprehensorum, Sibyllæ sint auctores. II. an omnia sint vnius Sibyllæ, an verò pluriũ. Noui equidem me in multorum reprehensionem incursurum, quod rem certam & omnibus confessam conuellere, & incertam facere ausim. Sed ij mihi, vt spero, æquiores erunt, vbi quas habeam dubitandi causas perspexerint. Hactenus libri isti de quibus quæstionem institui, cõmuni fere omnium hominum consensu Sibyllis adscripti, & pro veris Sibyllarum oraculis habiti sunt, propter crebra testimonia, quæ passim ex illis apud antiquos Ecclesiæ scriptores, Iustinum Martyrẽ, Theophilum Antiochenum, Athenagoram, Clementem Alexandrinum, Firmianũ Lactantium, & alios contra gentiles citata leguntur. A quo consensu recedere nefas duxissem, nisi tẽpus, ordo, dictio,

& res ipſæ horum oraculorum auctoritatem eleuare viderentur. Nam ſi ætatem Sibyllarum qua vixerunt, conſideremus, & Iuſtino Martyri, Tatiano, Clementi Alexan. Euſebio, cæteris denique eccleſiaſticis ſcriptoribus credimus, nulla Sibylla Moſe prior fuit. Quomodo ergo noſtra Sibylla lib. 3. pag. 236. de Moſe vaticinari, quomodo diluuium prædicere, quomodo pag. 183. vna cum Noë in arca eſſe potuit? ait enim ſe cum ſuo marito, cum ſocero & ſocru, cum leuiribus & gloſſibus in vndis tempore diluuij fuiſſe iactatam: quod ipſum auditu inſolens, & à nomine hactenus proditum eſt. Sin Sibyllæ plus quàm illis credimus, oracula hæc conſcripta ſunt mille quingentis annis poſt Græcorum imperium, vt patet ex pag. 261. Incertum quidem eſt, quodnam Græci imperij initium ſtatuat Sibylla: ſed vndecunque illud ſumatur, ſiue ab Argiuorum, ſiue à Sicyoniorum, ſiue ab Athenienſium regno; de Moſe, de regno Solomonis, de imperio Macedonico, de quatuor monarchiis vana Sibyllæ vaticinia erunt, vtpote poſt res geſtas prolata. Quod ſi poſt Moſem demum Græcorum regnum cœpit, verſibus iſtis multo minus auctoritas ſua conſtabit. Nam ab exitu Moſis ex Ægypto vſque ad vltimam politiæ Iudaicæ deſtructionem ſub Veſpaſiano, numerantur mille quingenti octuaginta duo anni. Et certe vt plurima ex iſtis oraculis poſt Chriſtum conſcripta eſſe credam, triplici cauſa moueor. Vna, quia lib. 5. pag. 332. aſſerit Sibylla ſe alterum incendium ædis Veſtalis vidiſſe. Hoc autem, teſte Euſebio in Chronicis, contigit anno Dom. cxcix. ſub Imperatore Cõmodo: quo nõ modo ipſa Veſtæ ædes, ſed etiam palatium & plurima vrbis pars ſolo coæquata ſunt. Nam primum incendium fuit Olympiad. cxxxiv. altera, quia circa Antonini Pij & Commodi tempora innoteſcere, in vulgus efferri, & à ſcriptoribus eius ætatis citari cœperunt iſta vaticinia Sibyllina antea ignota, nec ab vllo quem ſciam adducta. Eo autem magis in hac opinione confirmor, quod vltra Commodum nõ extendatur, quippe poſt Adrianum tres Imperatores (id eſt,

Antoninũ Pium, Anton. Philosophum, & Commodum) regnaturos lib. 5. pag. 304. & lib. 8. pag. 367. & tunc tẽpora finem habitura esse scribitur. Tertia, quia video opiniones nonnullas post Christum demũ à Christianis excogitatas, hisce libris insertas esse. Impios post aliquot sæcula ex æterno supplicio liberatum iri, sentẽtia est Origenis, vt docet August. lib. 21. de ciuit. Dei cap. 7. & Neronem in vigore ætatis subtractum & occultatum suo tempore reuelatum iri & Antichristum fore, suspicio fuit nonnullorũ orta ex dicto Pauli ad Thessal. Mysterium iniquitatis iam operatur, vt idem August. tradit lib. 20. de ciuit. Dei cap. 29. Atqui prior extat pag. 211. & reprehẽditur in Græco quodam scholio oræ vet. codicis apposito, quod infra in notis retuli: posterior passim inculcatur, vbi de Nerone mentio fit, quemadmodũ notatum est ad pag. 368. Vnde non leuis suspicio me tenet, oracula ista à quodam opinionibus illis imbuto potiùs quàm à Sibylla concinnata fuisse. Hæc de tempore. Sed & ordo ipse multum sibyllinis libris detrahere videtur. Sibyllæ carmina, vt Iustinus refert, sunt inconcinna, obscura, mutila, ne ab ipsa quidem intellecta, quia cum furore quodam effusa: ita vt prouerbio locum dederint, quo rem perplexam, foliis Sibyllæ obscuriorem esse dicimus. At nostri libri sibyllini, etsi metri ratio interdum claudicet, fere perpetuum rerum ordinem seruant; in primo de mundi creatione & ætatibus, de Noe, de diluuio, ea serie qua in Genesi: in tertio de Saturno & Titanibus, de Mose, de lege, de Babylonica captiuitate: in quarto de quatuor monarchiis: in quinto de rebus gestis xv. Imperatorum integræ historiæ contexuntur: ita cõcinne denique & perspicue omnia referuntur, vt historiæ potius quàm oraculi, animi sedati potius quàm furoris, perspicuitatis potius quàm obscuritatis indicia de se præbeant. His consentit dictio ipsa, siue voces, siue phrases spectemus. Voces partim insolentes & nouæ sunt, partim è sacris litteris & scriptoribus desumptæ, partim ineptis etymologiis offusæ. Insolentes, vt αὐδήσαι in audiendi significa-

tione pag. 188.9. τραχὺς in genere fœminino pag. 279. 20. Nouæ, vt οἰκουμενικὸς 195.23. γαλιχανὸν 316.19. κελπιγγὴ 356. 11. E ſacris litteris & ſcriptoribus deſumtæ, vt σητόβρωτα 156.2 προσοχθίζων 236.-3. θεόχριστοι 307.3. Iſtas forſan aliquis furori diuino adſcribendas dixerit: ſed an quoque nominum rationes & deriuationes eidem tribuentur, qualis eſt ἀλφιστήρον 167. Βαβυλῶνος 224.3. Διὸς 227.15. Δία, inquit, Iouem nominarunt, ὅτι οἱ διεπέμφθη, quia illuc miſſus eſt. O bellum etymum Græcis auribus dignum, illi plane ſimile, quo Δευκαλίων deducitur παρὰ τοῦ δεῦρο καλεῖν! O præclarum inuentum, quo τετραγράμματος Ἀδάμ pag. 216. quatuor mundi plagas deſignare dicitur. Quaſi verò iſtud furoris ſit, & non potius otioſi ingenij: quemadmodum & illud quod legitur pag. 388. de quatuor veſtigiis clauorum. Phraſes verò, ſtylus, tota denique lectio, paucis exceptis, nihil animi numine afflati ſpirant, nihil impetus & ſtimuli diuini præ ſe ferunt: imo ne quidem Homericam majeſtatem attingunt, quod magno indicio eſt nos veris Sibyllinis carere. illorum ſiquidem tanta fuerat grauitas, tanta excellentia, tanta venuſtas, vt Homerus, Diodoro teſte, plurimos verſus ex Sibyllæ oraculis in ſua opera tranſtulerit. At in noſtris hodie vix ſex vel ſeptem hemiſtichia Homericis ſimilia reperias. Carmina noſtra Sibyllina, ſi verum fateri volumus, maxima ex parte ſibi multùm diſſimilia, dura, coacta, & ex ſacris literis Orpheo, Heſiodo, oraculis Apollinis, Phocylide & cæteris gnomicis poetis conſarcinata ſunt, vt paſſim in notis obſeruaui.

Venio nunc ad res ipſas in Sibyllinis expoſitas, quarum pleræque adeo plene, copioſe, & aperte deſcribuntur, vt vel inde tantum coniicere liceat, illas non prædictas, ſed prius viſas, auditas, aut lectas, ita perſpicue recitatas fuiſſe. Vaticinia alioqui non ſolent omnibus ſuis circumſtantiis limitari, multo minus nomina propria perſonarum in illis deſignari, vt conſtiare poteſt ex ſcriptis Prophetarum.

Esayas indefinitè prædixit, Ecce virgo pariet puerum. At Sibylla nominatim, Ecce virgo Maria pariet puerum Iesum in Bethlehem. Quasi verò Prophetæ minus instinctu diuino agitati futura prædixerint quàm Sibyllæ: aut quasi nomen Iesu ante Angeli in Euangelio annunciationem, à Sibyllis publicatum fuerit. Christi baptismum in Iordane nullus Prophetarum prædixit: at Sibylla lib. 6. & baptismum illum, & Spiritus sancti apparitionem in columbæ specie, multo ante, si credere fas est, præsignificauit. Si ita est, cur non plus Sibyllis quàm Prophetis tribuimus? sed quicũque istorum Sibyllinorum auctor est, suo se indicio sicuti sorex prodit cum in historia de Christo, tum in descriptione xv. Imperatorum Romanorum statim ab initio lib. 5. vbi singulorum nomina & facta ita perspicué & graphice tanquam in breuiario quodam referuntur, vt ab historico aliter narrari non potuerint. ne tamen fraus animaduertatur, non integra nomina exprimuntur, sed numeri tantùm quos primæ seu capitales singulorum nominum litteris Græcis designant; vt, si Diis placet, mera ænigmata videantur. Sed cur non eadem serie subsequentium imperatorum nomina similibus ænigmatibus & gryphis inuoluit? An quia imperio iam defunctorum & regnantiũ nomina nota erant, posterorum imperatorum primæ literæ & numeri ignoti? Sibylla autem hæc de præteritis & notis vaticinatur. Quod si interdum de futuris loqui velit, ex numeris qui ex nominum propriorum litteris exurgunt, hariolatur: vt pag. 375. prædicit Romam perituram, postquam numerum nominis sui compleuerit. Plura his addere possem, si minuta omnia quæ in notis attigi, hîc persequi vellem. Verùm prudenti hæc sufficere arbitror, vt intelligat iudicium meum de sibyllinis libris satis probabilibus rationibus esse suffultum. Quod, ne veteribus Ecclesiæ scriptoribus qui Sibyllas frequenter laudant, aliquid detraxisse videar, & ne Camarinam, vt Sibylla nostra monet, agitem quam præstat non agitari; hac interpretatione temperabo. In libris istis hactenus vulgatis aliquot

vera Sibyllarum oracula,pauca integra, ſed multa deprauata & interpolata contineri; at reliqua omnia noua, ſuppoſititia,ex variis auctoribus comportata,ex euentu compoſita, in eum quo leguntur hodie ordinem redacta, & ſubinde verſibus aliquot adaucta eſſe:quemadmodum ſæpius in notis monui, & iam vno & altero exemplo oſtendam.Lib.ij. mentio fit agonis Iſelaſtici. Vt verò ex Plinij epiſtolis conſtat,Traiani tempore certamina Iſelaſtica inſtituta & celebrata fuere, vt ſuſpicio ſit eum locum poſt Traianum conſcriptum fuiſſe.Nero cùm Romam excitato incendio inflammaſſet, eius criminis inuidiam in Iudæos & Chriſtianos deriuauit.Quod vt videretur à Sibyllis prædictum,à bono quodam viro verſus iſte interſertus fuit, εἰς ἔριν ἡμετέρην τυχὸν ἄστατα ταῦτα παρεβάλλου. Clemens, Lactantius, Theophilus, Pauſanias, & alij, multa citant ex ſibyllinis, quæ aut non extant in his noſtris,aut multum euariant, & vel verbis, vel verſibus integris interpolata ſunt, vt diligenter ſuis locis infra notaui. Quæ omnia eò ſpectant,vt doceant ſibyllina noſtra maximam partem eſſe ſpuria, pauca legitima. Vtinam verò, vt nota Ciceronis voce vtar,tam facile vera inuenire poſſem quàm falſa redarguere.Sed quia id præſtare non licet, falſa cum veris, & mala cum bonis erunt toleranda; vt ſaltem aliquot ſibyllinorum oraculorum veſtigia conſeruemus. Atque hæc de priore capite ſatis: Sequitur alterum, an omnia iſta vnius ſint Sibyllæ,aut ſcriptoris.Hoc,ne quidpiam de ſtyli & rerum diſcrepantia dicam,breuiter ex Lactantio expediri poteſt.Ille namque lib. 1. de falſa rel.cap. 6. ſingularum Sibyllarũ ſingulos libros eſſe ſcribit: vnius tamen credi,quia Sibyllæ nomine circumferuntur:neque diſcerni ac ſuum cuique propter confuſionem aſſignari poſſe,niſi Erythrææ, quæ & nomen ſuum verum carmini inſeruit,& Erythræam ſe nominat.Erythrææ autem eſt is qui in libris noſtris tertium ordinem tenet.Primi libri auctor dicit ſe nurum Noe fuiſſe. Secundum,vt & ſeptimũ, adſcribit ſibi ſcortum quoddam adeo impudicum, vt (ſi

recte verba mendosa pag. 360. accipio) cum patre incestũ commiserit: quale pecus ne quidem Ethnici inter Sibyllas castas & Deo plenas agnoscerent. Quintum librum sibi vendicat Isidis soror. Cæteri sub incertis auctoribus ferũtur. Absolutis ergo duobus illis capitibus, finẽ præfationi imponam, vbi eorũ nomina publicauero, qui suã operã nobis ad hanc editionem contulerunt. Quid enim in ipsa præstitũ sit, ex aliarum collatione dici malo, quàm ex prædicatione fortassis suspecta. Primũ itaque duo manuscripta Sibyllarũ exempla habuimus, quorum vnum integrũ, alterum posterioribus libris, id est, parte quinti, sexto & septimo mancũ fuit. Nam qui in nostris vltimus est, ibi erat primus. Integrum pro suo erga studia publica fauore cõcessit nobis integerrimus Iurisconsf. Fr. Pithoeus: mancum eumque vetustiorem suppeditauit bibliotheca clariss. Catharinæ Mediceæ reginæ Gallorum olim prudentissimæ. Deinde exẽplar Sibyllarũ ab Æmaro Ranconeto præside suo tẽpore doctissimo alicubi emendatũ, quaternionẽ vnũ m.s. & magni illius Ad. Turnebi emẽdationes in I. librũ & partem secundi, Nic. Turnebus filius patre dignus liberaliter communicauit. Post ea multũ nos iuuerunt Ioan. Aurati variæ lectiones in I. librũ, quas partim ex ipso viuo excepti, partim ab Ant. Bayfio accepi. Sed & Lactantiani codicis vetustiss. ope plurima loca emẽdata sunt, quẽ optimũ sane vir opt. Cl. Puteanus ex sua biblioth. pro ea qua me solitus est prosequi humanitate lubenter cõcessit. Postremo viri nobiliss. & eruditissimi P. Delbernius & Aimerius Thuanus, ille Hermeram philosophũ, hic Procopiũ Græcos vtendos dederunt, ex quibus ellogia & fragmenta Sibyllarum nõnulla decerpta sunt. Quos viros omnes, vt & cæteros amicos mei studiosos Deus clemẽter in istis Gallicanis furoribus saluos & incolumes præseruet, & ab iisdem cito liberet, inprimis eos qui me Lutetia abeuntem, his Ciceronis versibus prosequuti sunt.

Dic hospes Spartæ, nos te hîc vidisse iacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.

PAVLI MELISSI FRANCI,
COMITIS PAL. ET EQ.
CIVIS ROMANI

MELOS

AD IOHANNEM OPSOPOEVM
BRETTANVM, MED.

*F*LAMMIS *amorum percitus entheis*
Mortale ſæclum ſic Jouis optimus
Flagravit, ut & ſecreta mentis
Senſa ſuæ, & penitiſsimarum
Abſtruſa rerum, mentibus obvia
Clarare noſtris haud fuerit, polo
Teſtante, dedignatus olim.
Hinc alacres monitis Prophetæ
Sacrique vates, pectora numinis
Plena, & futuri provida, non rudem
Diæ voluntatis pigrorum
Eſſe hominum voluere gentem.
Nobiscum eosdem multiplici ſono
Adhuc loquentes in grege publico
Audimus; o non abſque fructu,
Non utinam ſine diſciplinâ!
Hinc & Sibyllas ætherius pater
Indulſit orbi, fatidicum genus;
Oracula & decreta cæli
Cum numeris hodieque fantes.
Bonis in harum carminibus bene
Enucleandis (quantula nam ſuper?)
Haud pœnitendam rare cenſor
Ponere amas operam OPSOPOEE,

Examinando singula pensius,
Ad veritatis iudicium probæ
Iustamque lancem ponderata,
Quâ notha, quâ genuina constent.
Sed heu dolendum est, deperiisse tot
Iniuriâ æui scrinia Phœbadum,
Absumptaque igni desiisse
Notificare animum Tonantis.
Sanctê coluntor cetera nil minus,
Servata nobis quæ dedit ævitas,
Ignara mentiri, aut propinquam
Decipere imperij ruinam.
Quis vnus è septem est, age fare; quis
Octavus idem est, interitu gravi
Vicinus? Ecquando parata
Sit via Regum oriente Sole?
Quippe hercle restat regnum aliud, piis
Cælo sub amplo, bestia cum cadet,
Dandum; potestatisque summæ
Ius, pede sub dominante Christi
Stratis Tyrannûm verticibus, bonos
Grassantum in omnes undique, & omnia
Divina proculcantum & humana
(Vt libitum est) ubicumque jura.
Eventus instat. Sic Daniel sacer,
Sic diuus Esdras vaticinatus est.
Præsaga vox non fallit unquam,
Nec temere est, quod ait Sibylla.
Monemur astris: at quota quæque vim
Necessitatis natio posterûm
Nosse ardet? Ob peccata mutat
Sceptra Deus, variatque Reges.

Myrtilleti ad Nicrum. Anno CIↃ IↃ XC.

ONVPHRII PANVINII VERONENSIS DE SIBYLLIS ET CARMINIBVS SIBYLLINIS *Liber.*

QVVM tractatione ludorum ſæcularium tam Sibyllæ quam carminum Sibyllinorum ſæpe mentionem fecerim, atque de iis diſputare conſtituerim, res ipſa poſtulare videtur, vt abſoluta de ludis ſæcularibus diſputatione, nunc ea de quibus verba facere pollicitus ſum perſequar, atque de iis quæ apud veteres ſcriptores extare vidi, ad hoc potiſſimum argumentum pertinentia diſſeram, præſertim quum res quanquam a plerisque tractata ſit, non admodũ tamen accurate ab vllo, quod ſciam, fuerit explicata.

Sibyllæ igitur a quibus Sibyllina oracula

tradita ſunt, Varrone in libris rerum diuinarum, Diodoro Siculo libro v. & Lactantio libro primo diuinarum inſtitutionum auctoribus, mulieres dicebantur Deo plenæ, quarum pectora quum diuinum numen recepiſſent, vaticinabantur, appellatæ, vt idem Lactantius ex Varrone, & Seruius ſuper IIII. Æneidos tradunt, a conſiliis deorum nuntiandis. Æoles enim σιοὺς deos dicunt, & βουλὴ conſilium ſiue ſententiam. Ergo Sibyllæ, quaſi Sibulæ dictæ, id eſt quæ Dei conſilia mortalibus enuntiant. Hieronymus contra Iouinianum: *Quod ſi Æolici* (inquit) *ſermonis genere Sibyllæ* θεοβούλη *appellantur, recte conſilium Dei ſola ſcribitur noſſe virginitas.* Sunt qui Sibyllas omnes ab vnius Delphidis nomine vocatas dicunt, ea vero a deorum conſiliis nominata eſt. Suidas Romana voce eam prophetiſſam, hoc eſt vatem, interpretari poſſe ſcribit.

Quæ autem, aut quot, quibusve temporibus aut locis Sibyllæ fuerint, magna inter veteres ſcriptores diſſenſio eſt. Alij enim tantum vnam, alij duas, alij tres, alij quattuor, alij decem, aut etiam plures Sibyllas fuiſſe

fuisse dixere. Quidam etiam Grȩcorum conati sunt ex Sibyllis facere, quod de Iouibus, Herculibus, Mineruisque, & aliis deis fecerunt, qui quum multi fuissent, vnum tantum prodidere, vt auctor est M. Varro. Atque de ea varie scribunt, multumque inter se tum de patre, tum de patria discrepãt. Alij enim Apollinis & Lamiæ filiam existimant; alij Aristocratis & Hydoles; alij Crinagoræ; alij Theodori. De patria quoque non minus inter se dissident. Nonnulli eam Erythræam fuisse tradunt, quidam Siculam, alij Sardinicam, alij Gergethicam, alij Rhodiam, alij Libycam, alij Leucanam, alij postremo Samiam. Quæ omnia magna ex parte de Erythræa opinati sunt. Quidam etiam eam ante Troiana tempora fuisse, quidam ipsius Troiæ excidio, Græcisque vaticinatam Ilium periturum, alij vero longe post vixisse scribunt, ita vt cui potissimum credendum, ambiguum sit. Hanc opinionem reiicit M. Varro in libris quos de rebus diuinis scriptos reliquit, qui quum de XV. viris sacris faciundis loqueretur, Sibyllinos libros ait non fuisse vnius Sibyllæ,

ſed appellari vno nomine Sibyllinos, quòd omnes feminæ vates Sibyllæ ſint a veteribus nuncupatæ.

Martianus Capella duas tantum Sibyllas fuiſſe refert, & non plures, Erophilen Troianam Marmeſi filiam, quam eandem putat eſſe cum Phrygia & Cumæa; alteram Symmachiam Hiporenſis filiam, quæ Erythre nata, etiam Cumis vaticinata eſt.

Plinius libro XXXIIII. cap. V. auctor eſt Romæ in foro iuxta roſtra, trium Sibyllarum fuiſſe ſtatuas ceteris minores; ex his vnam Pacuuius Taurus ædilis plebis inſtituit, duas vero reliquas M. Valerius Meſſalla augur. Quarũ nomina Solinus cap. VII. Polyhiſtoris refert. Vna enim ex his Cumana erat, quæ Cumis olympiade quinquageſima vaticinata eſt, vbi eius ſacellum vſque ad noſtra tempora fuit. Quod incendio Puteolano, anno ſalutis M. D. XXXIX. terra obrutum eſt. Hæc libros L. Tarquinio Superbo Romano regi attulit, cuius ſepulchrum in Sicilia diu manſit. Altera Delphica, quæ ante Troiana tempora vixit, atque, vt Boethus perhibet, eius plurimos verſus

Homerus

Homerus operi ſuo inſeruit. Tertia porro Heriphilis Erythræa, quæ poſt Troiana bella vixit, atque inter alia Lesbiis vaticinata eſt, eos maris imperium amiſſuros, multo antequam id accideret.

Ælianus autem libro XII. variæ hiſtoriæ, quattuor Sibyllas aſſerit, Erythræam, Samiam, Ægyptiam, & Sardianam. His alij duas Iudæam & Cumæam adiungunt, vt ſint ſex; quibus quidam alias pręterea quattuor addũt, eorum vero nomina nõ referũt.

M. Varro (vt eſt apud Lactantium libro primo) quo nemo vnquã doctior, ne apud Græcos quidem, nec apud Latinos vixit, in libris rerum diuinarũ quos ad C. Cæſarem pontificem maximum ſcripſit, Sibyllas decem numero fuiſſe refert, easq; omnes enumerat cum auctoribus qui earundem geſta monumẽtis litterarum conſignarunt. Quas non eo ordine, quo a Lactantio digeruntur, enumerabo; qui nec temporis, nec Sibyllarũ rationem habet: ſed quũ ab antiquiſſimis ad recẽtiores deuenero, eis pręterea addã, quę a veteribus Gręcis & Latinis ſcriptorib⁹ de iiſdẽ Sibyllis & carminib⁹ earundẽ notata ſunt,

I. SIBYLLA DELPHICA.

Prima igitur ex his Sibyllis, quas Varro inter decem enumerat, omniumque vetustissima Sibylla DELPHICA fuit. De qua Chrysippus loquitur in eo libro quem de diuina-

diuinatione compoſuit, quam quidam Artemin vocatam ſcribunt, Delphisq; ortam. Hæc vt Boethus perhibet, longe ante Troiana tempora vaticinata eſt, cuius plurimos verſus Homerum operi ſuo inſeruiſſe pleriq; tradiderunt. Eam Diodorus Siculus libro v. Daphnen Tireſiæ filiam fuiſſe refert, quam Argiui quum Thebas viciſſent, Delphos miſere votum redditurí. Quæ prius quum diuinandi artem a patre Tireſia edocta fuiſſet, Delphis manens vaticinãdi peritior Apollinis vi facta eſt, deique reſponſa conſulentibus edebat: idcirco ante omnes Sibylla eſt ab omnibus vocitata, vt auctor eſt Varro. Hinc omnes mulieres diuinandi peritæ, vt quidam tradiderunt, Sibyllæ dici cœptæ ſunt. De hac Solinus cap. VII. Polyhiſtoris, & Plinius lib. XXXIIII. cap. V. mẽtionem faciunt. Fertur & Daphne altera Ladonis Arcadis filia ab Apolline adamata, quæ in laurum eſt verſa, quum Deum auerſaretur, & fugeret. Fabulam narrat primo Metamorphoſeos Ouidius. Porro autem ante hanc nullam mulierem vaticinatam fuiſſe legitur.

II. SIBYLLA ERYTHRAEA.

Altera Sibylla fuit ERYTHRAEA dicta, quam Apollodorus Erythræus affirmat suam fuisse ciuem, eamque Graiis Ilium petentibus vaticinatam, & perituram esse Troiam, &

iam, & Homerum mendacia ſcripturum. Hoc autem vaticinium integrum extat in libro qui vulgo circunfertur, oraculaque Sibyllina octo libris digeſta continet, in libro tertio. Hanc vulgatior opinio eſt fuiſſe ante bellum Iliacum. Euſebius vero in chronicis eam in primam ætatem vrbis Romæ, regnumq; Romuli refert. Strabo autem duas ponit Erythræas Sibyllas, hanc priſcam, & aliam recẽtiorem nomine Athenaim, quam Alexãdri temporibus fuiſſe ſcribit. Lactantius vero Sibyllam Erythræam Babylone natam eſſe ait, & ſeſe Erythræam appellari maluiſſe. Hanc Solinus cap. VII. Polyhiſtoris Heriphilen appellatam, pauloq; poſt Troiana tempora floruiſſe ſcribit, de qua ſupra dixi. Huius etiam Ælianus libro variæ hiſtoriæ XII. & Marcianus Capella mentionem faciunt.

III. SIBYLLA CIMMERIA.

Tertiam autem Sibyllam CVMAEAM (rectius CIMMERIAM) fuisse existimo, de qua Nçuius in libris quos de primo bello Punico scriptos reliquit, & L. Piso Cẽsorius in annalibus mentionem faciunt. Hæc in Italia

Italia vaticinata eſt paulo poſt excidium Iliacum, vt quidam tradunt, quam Italicam multi vocant, ex Cimmerio Campaniæ vicino Cumis oppido oriundam. Sunt qui ſcribant hanc eſſe, ad quam Æneam Ilio profugum diuertiſſe Virgilius fingit libro VI. Deiphobe appellata. De hac Marcianus ſcribit.

IV. SIBYLLA SAMIA.

Quarta porro Sibylla SAMIA fuit, de qua in antiquis Samiorum annalibus mentionem fieri Eratoſthenes vetuſtus auctor ſcripſit, Phyto vocata. Huius meminit Æ-

lianus

lianus libro XII. variæ hiſtoriæ. Hanc Numæ Pompilij temporibus fuiſſe circa XVI. olympiadem Euſebius ſcribit in chronicis, Hippomene Athenis principe, Heriphilemque appellatam.

V. SIBYLLA CVMANA.

Quinta Sibylla CVMANA fuit nomine Amalthea, quæ ab aliis Demophile, vel Herophile nominatur; Suidas Hierophilen dicit. Fuit autem hæc quæ nouem, vel vt aliis

placet,

placet, tres libros Sibyllinorum oraculorum ad Tarquinium Superbum detulit, de qua re latius paulo post dicam. Hanc Solinus cap. VII. Polyhistoris quinquagesima olympiade floruisse scribit, atque eam post Delphicam & Erythræam vaticinatam fuisse tradit. Cuius sepulchrum sua ætate in Sicilia mansisse refert. Eam vero non Eryphilen vocat, hac enim appellatione Erythræam afficit, quam hac Cumana antiquiorem fuisse opinatur. Eusebius vero nec Erythræam, nec Cumanam, sed Samiam Herophilen vocatam scribit, quam Numa Romanorum rege viuente floruisse refert. Cumana autem Sibylla, si modo verum est eam fuisse, quæ Superbo libros obtulit, vixit olympiade quinquagesima quinta.

VI. SIBYLLA HELLESPONTICA.

Sexta Sibylla HELLESPONTICA fuit, in agro Troiano, vico Marmiſſo nata circa oppidum Gergithium, quam ſcribit Heraclides Ponticus, Solonis & Cyri fuiſſe temporibus: vixit autem olympiade LX.

VII. SIBYLLA LIBYCA.

Septima Sibylla LIBYCA fuit. Cuius meminit Euripides in Lamiæ prologo. Hãc autẽ ante olympiadem octuagesimam vaticinatã fuisse ex hoc satis liquet, quod Euripides qui ea ætate vixit, eam commemorat.

VIII. SIBYLLA PERSICA.

Octaua post supra dictas Sibylla PERSICA fuit, cuius mentionem fecit Nicanor, qui res gestas Alexandri Magni Macedonum regis cõscripsit. Hanc ipsam Chaldæam vocat Iustinus Martyr in admonitorio ad

rio ad gentes libro, atque eam ex Babylone profectã, eius Berosi qui tribus libris Chaldaicam scripsit historiam, & Erimãthæ nobilis mulieris filiam fuisse tradit. Berosus autem Babylonius fuit, Belique in Babylone sacerdos, vt refert Assyrius Tatianus in oratione contra Græcos, qui eundem Alexandri Magni ætate vixisse, & Antiocho post Alexãdrum tertio, Chaldaicam historiam, regumque gesta tribus libris digesta obtulisse scribit. Sunt qui hanc Sibyllam Hebrę̃ã, eiusque proprium nomen Sambetha Noe fuisse tradunt, ex quadam vrbe prope rubrũ mare ortam. Huius libri fuerũt quattuor ac viginti, in quibus de Christo Deo, & eius aduentu innumera cecinit. Huius versus (vt tradit Iustinus) passim legebãtur imperfecti & interdum parũ cohærentes, non quidem vatis, sed exscribentium festinanter vitio, ita vt multa coniectura opus esset: quod non sine manifesto Dei consilio accidit, ne egregia vaticinia ab indignis intelligerentur. Vixit autem olympiade c x x. Iustinus in libro gentium admonitorio hanc ipsam Cumanam etiam appellat, eamque ex Babylo-

ne Cumas Italicas profectam tradit, vbi cõ-
ſulentibus Dei iuſſu oracula reddebat, ita vt
Erythræa, Perſica, & Phrygia Sibyllæ Cumææ & Cumanæ aliquando dictæ ſint.

I X.

IX. SIBYLLA PHRYGIA.

Nona vero Sibylla fuit PHRYGIA, quæ vaticinata eſt Ancyræ, quam idcirco nono loco poſui, cum quod tempus quo vixerit, reperire non potui, tum etiam

quod Lactantius, & eo longe prior Varro, eam nono loco numerauerunt. De hac Marcianus Capella ſcribit, quam eandem cum Cumæa eſſe arbitratur in agro Troiano natam.

X. SI-

X. SIBYLLA TIBVRTINA.

Eadem ratio eſt de loco decimæ Sibyllæ, quam TIBVRTINAM vocant nomine Albuneam, quæ Tibure vt dea ad Anienis ripas colebatur. Cuius in gurgite ſi-

mulachrum eius inuentum esse dicitur, tenens in manu librum, cuius sacra senatus in Capitolium transtulit. Has decem Sibyllas tradit ex Varrone Lactantius libro primo contra gentes cap. VI.

DE RELIQVIS SIBYLLIS.

Fuerunt & aliæ pleræque extra decem numerum Sibyllæ, vt Colophonia quæ dicta est Lampusia Calchãtis sacerdotis peritissimique auguris filia, cuius vaticinia & responsa carmine olim legebantur. Fuit & alia Sibylla nomine ELYSSA, quæ & ipsa carminibus vaticinabatur. Referri quoque potest in numerũ Sibyllarum CASSANDRA Priami filia, quæ patriæ excidium præcinuisse fertur, consulentibusque responsa dedisse, de qua Virgilius libro II. Æneidos sic scribit:

Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
Ora, Dei iussu non vnquam credita Teucris.

Fuit etiam Sibylla EPIROTICA Thespiotiæ nata, quæ oracula scripsit. Item THESSALICA MANTO Tiresiæ vatis Thebani

Thebani filia, quę fatidica a Virgilio appellatur. Poteſt etiam Sibylla dici CARMENTA mater Euandri Arcadis: multa enim vaticinatam fuiſſe ferunt. Et FAVNA vel FATVA Fauni Italiæ regis ſoror & coniunx, quæ Bona dea poſtea dicta eſt. Dubitauit Didius grammaticus; an SAPPHO Sibylla dici poſſit, vt eſt apud Senecam in ſtudiis liberalibus, etſi alij eo loco non Sibyllam, ſed publicam legant. Omnium etiã Sibyllarum antiquiſſima dici poteſt DELBORA vxor Lapidoth mulier Hebræa, de qua legitur Iudicum libro, capite IIII. Cui addi poteſt MARIAMME ſoror Moſis & Aaron, vt legitur in Exodo, capite XXII. & poſtremo OLDA Sellemi vxor, de qua Paralipom. II. cap. XXXIIII. multa leguntur ſub rege Iudæorum Ioſia.

Harum fere omnium Sibyllarum carmina circumferri & legi ætate ſua refert Lactantius, præter Cumanæ, cuius libri a Romanis occulebantur; nec eos ab vllo niſi a XV. viris inſpici fas erat. Erantque ſingularum ſinguli libri, qui quia Sibyllæ nomine inſcribebantur, vnius eſſe ſemper crediti ſunt,

erantque confusi simul, ac immixti, nec discerni, aut suus cuique Sibyllæ assignari poterat liber, præter Erythrææ, quæ & nomen suum carmini verũ inseruit, & Erythræam se nominatum iri præloquuta est. Nunc quidam liber Græcus Sibyllinorum oraculorum circumfertur octo libris digestus, quem eum esse existimo, de quo plura Lactantius excepit, quum præsertim omnes fere eos versus, quos de Christo citat, Sibyllino's in eo reperiri constet.

Extant quoque Sibyllæ Erythrææ eius generis versus quidam qui acrostichis vocantur. Hi sunt apud Eusebium Græci in libro v. de vita Constantini imperatoris, iidemque Latini facti apud diuum Augustinum libro XVIII. de ciuitate Dei cap. XXIII. In quorum singulis capitibus ordo litterarum ita est dispositus, vt in eis hæc verba legantur, IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR CRVX. Hiq; ab Eusebio eo loco Sibyllæ Erythrææ fuisse traduntur. Sic autem scribit: Sibylla igitur Erythræa, quæ seipsam sexta post diluuium generatione vixisse, & Apollinis sacer-

cerdotem fuisse dicit, diadema ex æquo vna cum Deo, cui seruiebat gestans, & tripoda circa quem serpens gyrabat colens, appropinquantesque ad se repellens propter dementiam parentum, qui eam tali cultui vouerant, intus in ipsis alioqui adytis, importuna superstitione occupata, diuina tamen inspiratione referta, carminibus de Christo Iesu vaticinata est, in serie primarum litterarum versuum. Hæc autem sententia est, quæ & acrostichis dicitur:

ΙΗCΟΥC. ΧΡΙCΤΟC. ΘΕΟΥ
ΥΙΟC. CΩΤΗΡ. CΤΑΥΡΟC
id est.
IESVS. CHRISTVS. DEI. FILIVS
SERVATOR. CRVX

Carmina autem sunt hæc Latine, seruata quantum fieri potuit acrostichi, reddita.

I *Iudicio telluris erit sudoribus omen,* infr. 29.6. 381.4. & 438.12.
E *Erumpetque alto, carnem qui iudicet atque*
S *Suspensum (tanti est regis præsentia) mundum.*
V *Viderit inde omnis, vel si perspecta fides est,*
S *Siue hæc nulla, Deũ sanctosque in finibus æui.*
C *Carnis amasius, & pulpa vestitus amica,*

H *Hic animus alba e ſella ius dicet, eritque*
R *Rerum campus inops, tribuli naſcentur, opesq;*
I *Inuiſæ fient homini, atque iacebit imago.*
S *Soluentur portæ ſtygij Plutonis ab illo.*
T *Tum quoduis iſta gaudebit luce cadauer.*
V *Vir ſacer atque exlex flãma dignoſcitur, atque*
S *Scitur integrum quicquid tamen vſque latebat.*
D *Ducet enim lampas reſeratis foribus intro,*
E *Et multi plangent, multi ringentur, & aſtra*
I *Inducent choreæ legem, facies tum Solis opaca.*
F *Flexum erit & cælũ, nulla quoque luce Diana*
I *Implebit valles, & caſſa cacumina reddet.*
L *Labentur colles hominum faſtidia, toti*
I *Incipient æquor fieri montes, mare demum*
V *Veliuolum nulli, quum tellus fulmine areſcet.*
S *Subſident fontes, & nuſquam fluminis horror*
S *Suſpectum cælo ſonitum dabit ære recuruo*
E *Eiulans turba perniciem mundique labores.*
R *Recludetque chaos immenſum terra dehiſcens,*
V *Vndique conuenient reges, ſedemque videbunt.*
A *A cælo riuus flammæ, vnde ſulphuris atri.*
T *Tum bene iactãdum iudiciũ mortalibus atque*
O *Optatum cornu ſignum, cum gente fideli*
R *Res æque vna pijs vita, orbique inſitus error,*
C *Clara duodenis illuſtrans fontibus vnda.*

R *Roboreum-*

R *Roboreumque pedum toto dominabitur æuo.*
V *Verſibus exſcriptus deus his primo relictura eſt*
X *Xenophilus noſtra cauſſa rex vltima paſſus.*

Ab altero vero ſeruata linguæ Græcæ acroaſtichi ſic verſi ſunt.

I *Iudicij ſigno tellus ſudore madeſcet.* Supra. 27.19. & 38.4. & 438.12, 523..5.
H *E cælo veniet princeps per ſæcla futurus,*
C *Scilicet vt carnem præſens & iudicet orbem.*
O *Omnis homo hūc fidusq; deū, infidusq; videbit*
Y *Vna cum ſanctis excelſum fine ſub æui.*
C *Sede ſedens animas cenſebit corpora, & ipſa*
X *Cherſos erit mūdus, ſpinas feret vndique tellus.*
P *Reijciēt ſimulachra homines, & munera Ditis*
I *Inquirens portas infringet carceris atri.*
C *Sic etenim cunctæ veniet lux libera carni*
T *Tunc ſanctis: Ignis ſontes æternus aduret:*
O *Occultos actus omnes tunc quisque loquetur,*
C *Sed tenebroſa Deus colluſtrans pectora pendet.*
Θ *Threnus erit cunctis, & ſtridor dentis adeſt.*
E *Effugiet ſolis iubar, aſtrorumque choreæ:*
O *Omne poli lumen ſoluetur, & aurea luna*
Y *Valles extollet, collesque a vertice perdet:*
Y *Vſquā nec celſum mortalibꝰ aut graue quicquā:*

I *Inde æqui montes campis, hinc cærula ponti*
O *Omne ratis ſpernent onus, hiſcet fulmine tellus.*
C *Sic fontes ſimul areſcent, & fluminis aluei.*
C *Stridula tū querulū ſonitū tuba fundet olympo*
Ω *Orbis grāde malum rugiens, & damna futura,*
T *Tartareumque chaos monſtrabit terra dehiſcēs:*
H *Et venient omnes reges domini ante tribunal.*
P *Refluet e cælo tunc ſulphuris amnis & ignis.*
C *Sic cunctorū hominū fient manifeſta ſepulchra.*
T *Tunc dignum fidis erit exoptabile cornu.*
A *Atque piorum vita hominū nocumētaq; mūdi*
Y *Vndis luſtrabunt biſſeno in fonte vocatos.*
P *Rex paſtor is erit nobis, & ferrea virga.*
O *Omnipotens deus eſt præſcriptus verſibus iſtis,*
C *Seruator noſtro æternus rex paſſus amore.*

Hæc autem ſunt carmina quæ Sibylla Erythræa de Chriſto cecinit. Multi vero fuerūt qui quamquam omnia de Sibylla Erythræa tradita vera eſſe credant, hos tamen verſus propter rei clariſſimum argumentum confictos eſſe ſuſpicati ſunt ab aliquo religionis Chriſtianæ viro, poeticesque non ignaro. Quod nulla ratione fieri potuiſſe, vel ex hoc maxime liquet, quod diu ante Chriſti natalem

natalem edita fuisse comperiuntur. Constat enim M. Tullium versus hos legisse, commentariisque suis inseruisse. Quos Eusebius Cæsariensis se vidisse profitetur. Hanc opinionem confirmat: Sibyllas multa per versuum initia significare consueuisse, vt secundo de diuinatione docet Cicero, qui de Sibyllis loquens sic scribit: *Non esse autem illud carmen furentis, cum poema declarat: est enim magis artis & diligentiæ quam concitationis motus: tum vero ea quæ ἀκροστιχὶς dicitur, quum deinceps ex primis versus litteris aliquid connectitur, vt in quibusdam Ennianis, quæ Ennius fecit: id certe magis est attenti animi quam furentis: atque in Sibyllinis ex primo versu cuiusque sententiæ primis litteris illius sententiæ carmen omne prætexitur. hoc scriptoris est non furentis, adhibentis diligentiam, non insani.* Ita Cicero. Hoc etiam subsignificare videtur Virgilius IIII. ecloga, quum scribit:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas. Virg. Ecl. IV. v. 4. Nouv. VI. 1935. 2.

Scilicet tempus, quo vaticinium tendebat, certis erat litteris insertum. Atque hactenus de Sibyllis.

Porro autem quænam fuerit Sibylla cuius carminibus fata Romana continebantur, non admodum cõstat. quidam Cumanam putant, vt Virgilius ecloga IIII.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

& libro VI. Æneidos, vbi eam Deiphoben Glauci filiam vocat, nisi de Cumæa ipse loquatur. Glaucus autem vates fuit diuinandi scientissimus, qui eam artem Apollinem ipsum docuit. Eam Heriphilen appellat Suidas: ab aliis Amalthea vocitata. Varroni autem, quem hanc rem etiam ipsum diligenter quæsiisse ferunt, non videtur verisimile vatem illam quam Æneas cõsuluerit, potuisse pertingere Romana regna, quum sexcentis annis ante Tarquinium vixerit, ideo Erythręam potius fuisse putat, quę etiam de Romanis cecinerit, hoc nimirum argumento ductus, quod post incensum Capitolinũ templum, in quo oracula Sibyllina seruabantur, apud Erythras ipsamet carmina inuenta sunt. Hanc autem esse non potuisse Erythræam Sibyllam, eodem Varronis argumento ductus opinor, quippe quæ Apollodoro Erythræo auctore, tempore belli

belli Troiani vixerit. Et quamquã Eusebius eam primis annis Romuli referat, ad Tarquiniorum tamen tempora eam peruenire non potuisse facile credi potest, quorum Priscus centesimo anno post Romuli obitum regnare Romæ cœpit. Nec Varronis argumentum obstat, libros Sibyllinos incendio consumptos ex Erythris Romam iterum relatos fuisse, quum satis constet, eos ab antiquis diuersos fuisse. Ego vero eiusdem Varronis auctoritate fretus duas Sibyllas eodem fere cognomine fuisse existimo, Cumæam & Cumanam. Cumæa ea est, quę Cumis vaticinata est tempore belli Italici, ex Cimmerio Campaniæ oppido orta, ad quam Æneam diuertisse Maro refert. Cuius & Dionysius libro IIII. meminit. Cumana autem est, quæ Cumis oriunda longo tempore post vixit, librosque Tarquinio obtulit, de qua Solinus plura scribit. Cumis enim plures mulieres lõgo & perpetuo tempore vaticinatas fuisse reor, quæ omnes Sibyllę vocitatæ sunt, quę illuc proficiscebantur, vel vt peritiores diuinandi fierẽt Apollinis oraculis, quem illic maximum templũ

cum specu habuisse constat: vel vt eius sacris praeessent, quae non nisi a mulieribus perfici mos erat, quae omnes postea ab vrbe proxima, siue Cumaeae siue Cumanae vocatae sunt. Aristoteles namque & Marcianus Erythraeam ipsam etiam Cumis diuinasse scribunt, eamque aliquando Erythraeam, aliquando Cumanam vocant. Aristoteles quidem in libro de naturae miraculis (si modo eius est, nam hoc in dubium vertitur) speluncam narrat esse Cumis vrbe Italica, vbi Sibyllae domicilium fuisse tradit, quam multi Erythraeam esse putant, & incolę Cumaeam nominant, haud dubie patriae fauore, aut certe de alia sentientes. Marcianus vero Capella Erythraeam Cumis vaticinatam esse scribit, Italicis credo, vt auctor est Aristoteles: quippe sunt etiam Cumae Ionicae, vbi & Erythrae. Haec forte esse potuit ea quam Virgilius libro VI. Cumaeam vocat ab Ænea consultam. Cumana enim quae libros Tarquinio vendidit, non eam esse existimo de qua Virgilius scribit, quod neque etiam ipse affirmat. Idem Marcianus Sibyllam Phrygiam aliquando etiam Cumaeam appellat.

appellat. Ita igitur cum variæ, incertæ, & inconſtantes ſunt veterum ſcriptorum de Sibyllis ſententiæ, fit vt neque ego quicquam affirmare auſim. Quamquam autem incertum ſit, quonam nomine appellata fuerit, quæ libros Tarquinio attulerit, eam tamen omnium ſcriptorum concordi teſtimonio, ſatis inter omnes conuenit Sibyllam vnam fuiſſe, cuius libros Tarquinio oblatos Romani ſumma religione ac obſeruantia cuſtodiebant. Qui qua ratione Romanis allati fuerint, nunc ex Varrone, Dionyſio, Solino, Plinio, Gellio, Lactantio, Seruio, & Suida exponam.

Anus hoſpita atque incognita, quę poſtea cõſtanti omnium opinione Sibylla Cumana credita fuit, nomine Amalthea, Tarquinium Superbum regem Romanum adiit nouem libros ferens, quos Sibyllinis oraculis plenos eſſe affirmabat, eosque velle ſe venundare dixit. Tarquinius precium percunctatus, mulier trecentos Philippeos popoſcit, rex autem quaſi anus ætate deſiperet, inriſit, aſpernatusque libros eſt ob precij magnitudinem. Tum illa foculo coram eo

accenſo, tres libros ex nouem combuſſit, ſiue vt Dionyſius tradit, a regis cõſpectu diſcedens, eos igni tradidit, reuerſaque nunquid reliquos ſex libros eodem precio emere vellet regem interrogauit. Tarquinius autêm multo magis inriſit aniculæ dementiam, eamq; delirare reſpondit, quod idem peteret de paucioribus precium, quod nec de pluribus accipere potuiſſet: tum mulier ſtatim coram rege, vel vt ait Dionyſius, diſcedens, tres alios combuſſit. Reuerſaque illum denuo placide interrogauit, an tres reliquos eodem illo precio emere vellet. Rex mulieris conſtantia commotus, eam mulieris confidentiam non omnino aſpernãdam eſſe exiſtimauit: quare auguribus accerſitis eis rem per ordinem enarrauit, atque quid agendum eſſet popoſcit. Illi autem ex quibuſdam ſignis intelligentes, rem illam neceſſariam, a diiſque in vrbis ſalutem miſſam, regi reiectione illa librorum magnam iacturam factam eſſe demonſtrantes, quod non omnes emiſſet, eum reliquos emere hortati ſunt, dato precio quod depoſcerat anus. Quare rex libros tres reliquos Sibyllinorum

norum oraculorum plenos mercatus eſt nihilo minore precio, quam quod erat petitum pro omnibus. Mulier igitur dans ei libros diligenter ſeruandos eſſe præmonuit; quæ quum a Tarquinio diſceſſiſſet, poſtea nuſquam amplius viſa eſt. Quapropter iam tum credi cœptum, eam Sibyllam fuiſſe Cumanam, cui quemadmodum poeta ait, magnam mẽtem animumq; Delius inſpiraſſet Deus. Sunt quidam auctores, qui libros non Superbo, ſed Priſco Tarquinio oblatos ſcribunt, inter quos eſt Varro apud Lactantium libro I. & ex recentioribus Suidas. Solinus vero quamquam libros Superbo venditos fuiſſe affirmet, Sibyllam tamen quæ eos vendidit, olympiade quinquageſima vixiſſe ſcribit. Quod ſi ita eſt, Priſco regi libros vẽdidit, non Superbo. nam in quinquageſimam olympiadem mors Priſci Tarquinij incidit. Quare Varroni potius credendum exiſtimo quam aliis. Plinius vero libro XIII. cap. XIII. tres libros, non nouem, fuiſſe ſcribit, quos oraculorum plenos Sibylla Tarquinio attulit, ac combuſtis duobus tertium ſuperfuiſſe. Suidas nouem libros tradit, eos

que oraculorum peculiarium vocat, hoc eſt ad certum aliquem populum ſpectantium, ſed combuſtos tantũ duos, reliquos omnes ſuperfuiſſe. Ceterum hi libri, quos ſiue Priſcus, ſiue Tarquinius Superbus emit, ab ipſo in Capitolio, Iouisque optimi maximi templi ſacrario, in arca lapidea ſub terra poſtea reconditi, Sibyllini deinceps appellati ſunt, religioſiſſimeque ibidem ſeruati. Horum librorum cuſtodia II. viris primum, deinde X. viris, poſtremo XV. viris ſacris faciundis commiſſa fuit, eosque ab aliis præter eos aſpici aut legi nefas erat, vt Lactantius tradit, atque vt paucis verbis multa comprehendam, nihil Romani neque ſanctum, neque ſacrum, ita cuſtodiebant, quemadmodum hæc Sibyllina diuinitus (vt exiſtimabant) miſſa oracula; & quũ dij immortales de rebus aduerſis conſulendi eſſent, remediumque aliquod malis quærendum, vti de aliqua inteſtina ciuilique ſeditione, vel bello externo, aut peſtilentia vrbem vexante tollenda, de funeſtorum exitiabiliumque caſuum remediis, vt Cannenſis cladis, pacis Caudinæ, de prodigiis expiandis, ceterisque

rebus

rebus aduersis, hos libros quasi ad oraculum præsentaneumque remedium xv. viri sacris faciundis adire solebãt, in his omnium malorum remedia inueniri posse existimabãt. Ceterũ is Tarquinius qui eos emit, vt eos in manibus habuit, statim duos viros creauit ex illustrioribus patriciis, quibus horum librorũ custodiam tradidit, appellatique sunt II. viri sacris faciundis. Ex quibus alterum nomine M. Atilium, quod is libros secreta ciuilium sacrorum continentes custodiæ suæ commissos, corruptus Petronio Sabino describendos dedisset, culeo insutum in mare abiicit iussit. Horum II. virorum munus erat, hos sacros libros custodire, quoties opus esset adire, legere, interpretari, & quæ iubebãtur, vt perficerentur, curare: Apollinis sacrarumque cærimoniarum antistes esse, & quoties famem, pestilentiam, bella ciuilia & externa, vrbem vexare cõtigisset, vel prodigia aliqua nunciata essent apparuisse, eorum omnium malorũ ex oraculis Sibyllinis remedia inuenire, lectisterniis ad deorum puluinaria factis, deum iram placare, prospera omnia precari, aduersa vt tolleren-

tur rogare, & postremo deos omnes iratos sacrificiis factis mitigare. Vide quæso lector, quantam sibi malus dæmon in orbe terrarum vendicauerat potestatem. Ex qua, Iesu Christi gratia depulsus, beati nos & felices sumus, quibus tot tenebris & errorum inuolucris liberatis veritatē agnoscere cōcessum est. Porro de his sacerdotibus ita libro IIII. scribit Dionysius: *Post eiectionem autem regum, assumens ciuitas oraculorum patrocinium, viros etiam illustrißimos custodes eis designauit, qui per omnem vitam eam curam haberent, militia & alijs vrbanis muneribus immunes, publiceque apud eos libros deposuit, sine quibus nō permisit oracula aspici Sibyllina. Hi seruos de publico sumptu habebant. Romani autem nihil ita custodiunt neque sanctum neque sacrum, quemadmodum Sibyllina diuinitus oracula missa. Ea autem adeunt ex S.C. seditione ciuitatem tenente, aut calamitate aliqua magna bello incidente, aut prodigijs aliquibus apparentibus, qualia sæpe euenire solent.* De II. viris sacrorum frequens apud Liuium mentio est ante primum consulem de plebe creatum. Libro III. *Libri Sibyllini per duumviros sacrorum aditi.* Lib. IV.

Obsecratio

Obſecratio itaque a populo II. viris præeũtibus eſt facta. Et paulo poſt: *Multa II. viri ex libris placandæ deum iræ auertendæque a populo peſtis cauſſa fecere.* Et libro v. *Libri Sibyllini ex S.C. aditi ſunt. II. viri ſacris faciundis lectiſternio tum primum in vrbe facto,* &c. Ceterum quum multo tempore duo ad hoc ipſum ſacerdotium viri tantum creari ſoliti eſſent, ac plebs de ſuo quoque corpore conſules creari ambiret, neque ad hoc ipſum ſatis virium eſſet, obtinuit tandem vt qui II. viri in eam diem vſque creati fuiſſent, x. viri deinceps ſacris faciundis eo iure quo II. viri fieri ſolebant, crearentur. Quare anno vrbis CCCXXCVIII. lege lata a tribunis plebis C. Licinio & L. Sextio, ex II. viris x. viri facti ſunt, ſimulque lege cautum, vt pars ex plebe, pars ex patribus fieret, quam legem decimo ſui tribunatus anno pertulerunt. Quinque igitur e patribus totidemque e plebe lecti, qui x. viri ſacris faciundis deinceps vocati ſunt. Poſt quod tempus vſque ad L. Sullæ Felicis dictaturam, fuerunt x. viri ſacris faciundis, de quibus toties mentio eſt apud Liuium. A Sulla vero dictatore XV. viri S.F.

facti sunt. Quod hac ratione ostendi potest. Ciceronis ætate erant xv. viri sacris faciundis, qui adhuc erant decemuiri eo anno quo Capitolium arsit, paulo ante Sullæ dictatoris tempus, L. Scipione & L. Norbano cos. anno vrbis DCLXXI. Atque post eum annum in sacerdotum collegiis nusquam legitur quicquam esse mutatum, nisi in dictatura Sullæ: relinquitur ergo vt hæc xv. virorum institutio a Sulla facta esse credatur, præsertim quum aliis sacerdotum collegiis legatur adiecisse aliquot sacerdotes, vt auguribus & pontificibus. Fuisse vero Ciceronis ætate xv. viros ex IIII. Coelij ad Ciceronem epistola intelligi potest, in qua ipse ad Ciceronem scribit, P. Dolabellam populi suffragiis factum xv. virum. Tranquillus quoque in Cæsare: *Proximo autem senatu percrebuit fama, L. Cottam xv. virum sententiam dicturum, vt quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos nisi a rege non posse vinci, Cæsar rex appellaretur.* Quod vero decemuiri sacrorum adhuc essent eo anno, quo Capitolium crematum est, ex verbis Dionysij libro IIII. intelligitur. Qui ait, libros Sibyllinos qui

nos qui adhuc a x. viris seruabantur, incendio Capitolij fuisse crematos, quod anno ante Sullæ dictaturam conflagrauit. De xv. viris ita scribit libro xi. Tacitus: *Ludis sæcularibus Domitiani intentus affui, sacerdotio xv. virali præditus, ac tum prætor; quod non iactantia refero, sed quia collegio xv. virum antiquitus ea cura, & magistratus potißimum exequebantur officia cærimoniarum.* Et Seruius interpretans illud Virgilij:

--- *Lectosque sacrabo*

Alma viros, ait sic: *Primo fuerunt duo librorum Sibyllinorum custodes, inde x. inde xv. vsque ad tempora Syllana, post creuit numerus vsque ad LX. Sed remansit xv. virum vocabulum.* Post Sullam idem sacerdotium mansit vsque ad Theodosij tempora, quibus cum ceteris veteris superstitionis sacris abrogatum est. Porro autem ex eo epistolæ Cœlij loco quem citaui, colligi potest, populi suffragiis sacerdotes huius collegij aliquando creatos, idque per legem Domitiam. Nam quod a collegiis ante eam legem cooptarentur, passim in Liuij historia legitur, vbi de suffectis in demortuorum

locum ſacerdotibus loquitur. Horum munus erat, libros Sibyllinos cuſtodire, quum ex S.C. adeundi eſſent adire, & quæ legiſſent ſenatui renuntiare, & ea S.C. decreta procurare, ludos ſæculares celebrare, & poſtremo omnia peragere quæ Sibyllinorum carminum iuſſu facienda erant. De his frequens mentio eſt in vetuſtis monumentis ſic:

HERCVLI. INVICTO
M. CASSIVS
HORTENSIVS
PAVLINVS. PR. VRB
XV. VIR. SACRIS
FACIVNDIS
DONVM. DEDIT

item:

item:

AVRELIO. VICTORI
XV. VIR. SACR. FAC
LEG. AVGG. PRO. PR
PROV. PAN. INF
PATRON. R. P. H. V
D. D.

item:

IVNIO. POSTVMIANO. V. C. P. P
DEI. SOLIS. INVICTI. MITHRAE
XV. VIRO. S. F. PONTIFICI
DEI. SOLIS. ORDO. SACER
DOTVM. MAGISTRO. SVO
CVRANTE. ET. DEDICANTE.
FLAVIO. HERCVLEO. VIRO
RELIGIOSISSIMO

item:

PHOSPHORII

LVCIO. AVR. AVIANIO. SYMMACHO. V.C
PRAEFECTO.VRBI. CONSVLI. PRO. PRAEFECTIS
PRAETORIO.IN.VRBE.ROMA.FINITIMIS.QVE
PROVINCIIS. PRAEFECTO. ANNONAE. VR
BIS.ROMAE.PONTIFICI.MAIORI.QVINDE
CEMVIRO. S. F. MVLTIS. LEGATIONIBVS
PRO.AMPLISSIMI.ORDINIS.DESIDERIIS.
APVD. DIVOS. PRINCIPES. FVNCTO. QVI
PRIMVS.IN.SENATV.SENTENTIAM.ROGA
RI. SOLITVS. AVCTORITATE. PRVDENTIA. ATQVE
ELOQVENTIA. PRO. DIGNITATE.TANTI.ORDI
NIS.MAGNITVDINEM.LOCI.EIVS.IMPLEVE
RIT. AVRO. INLVSTREM.STATVAM. QVAM
A.DOMINIS.AVGVSTISQ.NOSTRIS.SENATVS
AMPLISSIMVS.DECRETIS.FREQVENTIBVS.IN
PETRABIT.IDEM.TRIVMPHATORES. PRINCIPES
NOSTRI. CONSTITVI. ADPOSITA. ORATIONE. IVS
SERVNT.QVAE.MERITORVM.EIVS.ORDINEM
AC.SERIEM.CONTINERET.QVORVM.PERENNE
IVDICIVM.TANTO.MVNERI.HOC.QVOQVE.AD
DIDIT.VT.ALTERAM.STATVAM.PARI.SPLEN
DORE.ETIAM.APVD.CONSTANTINOPOLIM
CONLOCARET

in sinistro basis latere:

DEDICATA.III.KAL.MAIAS
DN.GRATIANO.IIII.ET.MEROBAVDE.CoS

Porro

Porro autem vt ad libros Sibyllinos redeamus, perdurarunt hi libri vſque ad belli Marſici, ſiue ſocialis tẽpora. Quibus Olympiade CLXXIII. C. Norbano, & P. Scipione coſ. incenſo Capitolio ſiue ex inſidiis (vt quidam exiſtimant) ſiue caſu ſimul cum aliis ſacris Sibyllina etiam carmina incendio conſumpta ſunt. Reſtituto vero a L. Cornelio Sulla Felice dictatore Capitolio, & a Q. Catulo templo Iouis Capitolini dedicato, vt Feneſtella diligentiſſimus ſcriptor, in libro quem de XV. viris edidit, refert, C. Scribonius Curio & Cn. Octauius coſ. ad ſenatum retulerunt, vt legati Erythras, & ad cetera Italiæ, Græciæ, & Aſiæ oppida mitterẽtur, qui carmina Sibyllarum, & præſertim Erythrææ, conquiſita Romam deportarent. Itaque miſſos eſſe ſcribit P. Gabinium, M. Otacilium Craſſum, & L. Valerium Flaccum. Hi ex omnibus ciuitatibus quum Italicis, tum Græcis, & præcipue ex Erythris, circa mille verſus a priuatis deſcriptos collegerũt, Romãque cum cuiusq; Sibyllæ nomine deportarunt. Hæc eadem Varro refert. Quibus carminibus ab homi-

nibus rudibus tranſcriptis, multa ſuperflua inſerta inuenta ſunt, in aliis vero mutila quædam, aut deprauata. quare vt ipſorum carminum ſincerior lectio eſſet, datum eſt negocium XV. viris S. F. quorum iudicio ac cenſura hi verſus corrigerentur, eaque mendis omnibus, ſententiisque ſuperfluis ademptis, componerent; quod ab iis accuratiſſime factum eſt. Hi autem poſteriores libri nō vnius Sibyllæ carmina putāda ſunt, vt priores, ſed pluriū, quamquam vnius ſemper Cumanæ vel Cumææ nomine appellati ſunt. Quod etiam Dionyſius libro IIII. Lactantius libro I. & alij plerique docent. Tacitus quoque idem ſignificat quum ait: Quum eo tempore multa vana carmina nomine Sibyllarum circumferrentur, Tiberius iuſſit conquiſita Samo, Erythris, Ilio, Africa, & per Italicas colonias carmina intra certum diem ad præfectum vrbis L. Piſonem adferri, & iudicium cenſuramque XV. virorum adhiberi, ne haberi priuatim liceret, quod iam a maioribus erat cautum. Libros autem Sibyllinos vſque ad Honorij & Theodoſij iunioris imperatorum tempora

pora Romæ perduraſſe conſtat. Quibus Fl. Stilico imperatoris Honorij ſocer, quum ab eo defectionem moliretur, filioque ſuo Eucherio imperium comparare ſtuderet, concitaturus in generum imperatorem ſeditionem, verſus omnes Sibyllinos cremauit. cuius rei meminit ita Rutilius Claudius Numatianus itinerario ſecundo:

Nec tantum Geticis graſſatus proditor armis,
Ante Sibyllinæ fata cremauit opis.

Vel, vt alibi legitur:

Ne tantum patrijs ſæuiret proditor armis,
Sancta Sibyllinæ fata cremauit opis.

Quare cum Sibyllinorum oraculorum interitu, XV. virorum quoque ſacerdotium ſublatum eſt. Atque hæc ſunt quæ tam de Sibyllis quam oraculis Sibyllinis & XV. viris ſacris faciundis, apud veteres auctores extare didicerim. Sed antequam operi extremam manum imponam, non alienum erit, hoc loco referre quæ Iuſtinus de antro Sibyllæ Cumanæ vel Cumææ tradit, quod Puteolis ſe vidiſſe ſcribit. Ipſe enim in libro ad gentes admonitorio narrat, quum Cumas Campaniæ animi gratia aliquando pe-

tiiſſet, non longe a Baiis Sibyllæ domicilium ſe vidiſſe: id erat maxima Baſilica tota in lapide inciſa, opus quidem eximium, & omni admiratione dignum. Vbi Sibyllam olim oracula edere ſolitam fuiſſe incolæ referebant, idque ſe a maioribus ſuis accepiſſe teſtificabantur. Oſtendebanturque (vt ille ait) adhuc vaſa tria in templi medio in eodem lapide inciſa, quibus aqua repletis lauabatur, acceptaque ſtola in abditiſſimam eius templi partem, in eodem lapide fabrefactam, ſeſe includens, thronoque, ſiue alta ſede in eodem lapide excauata conſidens, oracula reddebat. Templum hoc vſque ad noſtram ætatem perdurauit. Anno enim ſalutis M. D. XXXIX. terræmotu ingenti Campania terra quaſſata, Puteolis minutiſſimo puluere cinereque e mari ſurgente totum coopertum eſt, collisque ſatis editus enatus eſt, vbi olim celeberrimũ Sibyllæ fanum fuerat. Mihi autem Puteolos Baiasq; anno domini M. D. XLIIX. profecto accolæ quos regionis peritos mercede conduxeram, & templi locum, & formã, & ea omnia fuiſſe narrabãt, quæ Iuſtinus mille trecentis

le trecentis annis ante ſe vidiſſe ſcriptum reliquit, antequam arcanum id, templumque ingens terræmotus vi terra obrutum eſſet.

FINIS.

Ex SVPERIORI tractatu pauciores quidem quam decem Sibyllas a pleriſque, plures vero a nemine veterum auctorum enumeratas & conſtitutas fuiſſe patet. Et certe non tam numerus apud ſcriptores controuertitur, quam ſingularum nomina & patria. Vt plane ignorem, qua recentiores auctoritate freti duodecim Sibyllas repræſentent. Ac mihi quidem non rei veritatem, ſed pictorum libertatem ſpectaſſe videntur: quibus perinde ac poetis quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. Ii ad imitationem forſan XII. Deum Conſentum, vel Herculis laborum, vel Apoſtolorum, totidem nobis Sibyllas effinxerunt, & decem illis ſupra ex priſcorum ſcriptorũ ſententia deſcriptis duas alias addiderunt. Quarum picturæ & nomina hæc ſunt.

XI. SIBYLLA EVROPAEA.

De vndecima hac Sibylla nihil quicquam penes quenquam auctorem reperio, præter

præter hexaſtichon in antiquo codice EVROPAEAE adſcriptum: quod vna cum reliquarum Sibyllarum vaticiniis infra referemus.

XII. SIBYLLA AGRIPPINA.

Duodecima & vltima Sibylla vulgo fertur AGRIPPA siue AGRIPPINA. Sed ne hæc quidem a veteribus appellatur. Recentiorum nonnulli indigitant eam AEGYPTIAM.

PTIAM. Quæ (ſi hoc verum nomen) vna fuit ę quattuor ab Æliano relatis, & ſecundũ Suidam, regnante apud Ægyptios Pharaone futura prædixit. Verum Pauſanias in Phocicis ſcribit, Ægyptiam eandem fuiſſe cum Sabba ſiue Sambetha Beroſi filia, quæ a diuerſis modo Chaldæa, modò Hebræa, modo Babylonia, modo Perſica, nuſquam Agrippina nominata fuit.

ΤΩΝ ΣΙΒΥΛΛΩΝ ΕΓΚΩΜΙΑ, ΚΑΙ

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΕΚ ΤΩΝ παλαιῶν συγγραφέων.

ΠΛΑΤΩΝ ΕΝ ΘΕΑΓ.

ΣΩΚ. Εἴποις ἂν οὖν μοι τίνα ἐπωνυμίαν ἔχει Βάκις τε καὶ Σίβυλλα, καὶ ὁ ἡμεδαπὸς Ἀμφίλυτος; ΘΕΑΓ. Τίνα γὰρ ἄλλην, ὦ Σώκρατες, πλήν γε χρησμῳδοί.

ΕΝ ΦΑΙΔΡΩ.

Τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν γίγνεται διὰ μανίας, θείᾳ μέντοι δόσει διδομένης· ἥ τε γὰρ δὴ ἐν Δελφοῖς προφῆτις, αἵ τ' ἐν Δωδώνῃ ἱέρειαι, μανεῖσαι μὲν πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τὴν Ἑλλάδα εἰργάσαντο· σωφρονοῦσαι δέ, βραχέα, ἢ οὐδέν. καὶ ἐὰν δὴ λέγωμεν Σίβυλλάν τε καὶ ἄλλους, ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέῳ πολ-

λὰ δὴ

SIBYLLARVM ELOGIA ET TESTIMONIA EX VETERIbus auctoribus.

PLATO IN THEAGE.

Socr. Dic mihi, ſodes, ecquo nomine Bacis, & Sibylla, et noſtras ille Amphilytus appellãdi ſint? Theag. Quonam alio, Socrates, niſi vates vocentur?

Idem in Phædro.

Maxima bona nobis contingunt per furorem diuino quodam munere conceſſum. nam quæ in Delphis eſt vates, eæque ſacerdotes quæ ſunt in Dodona furore correptæ, multis beneficijs & publice & priuatim Græciam affecerunt: mentis vero compotes, exigua aut nulla beneficia eidem tribuerũt. Quod ſi Sibyllam, aliosque omnes qui vaticinio vſi ſunt, ſingulatim vellemus recenſere, quãtas vtilitates ſagaci illa rerum futurarum ſcientia

plurimis attulerint, in re omnibus perſpicua operam tempusque inſumeremus.

Ariſtoteles problematum ſect. XXX. quæſtione prima.

Multi etiam propterea, quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico inferueſcunt. ex quo Sibyllæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur, cum ſcilicet id nō morbo, ſed naturali intemperie accidit.

Idem in libro de mirabilibus auſcultationibus.

Cumæ in Italia oſtenditur quoddam (vt videtur) conclaue ſubterraneum Sibyllæ fatidicæ: quam diutiſsime vixiſſe, & virginem permanſiſſe perhibent, patria quidem Erythræam, a quibuſdam vero Italiæ incolis Cumæam, ab alijs Melanchrænam dictam.

Diodo-

λὰ δὴ πολλοῖς προύλεγον εἰς τὸ μέλλον ὀρθῶς, μηκύνοιμεν ἄν, δῆλα παντὶ λέγοντες.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΡΟΒΛΗμάτων τμήματι λ΄. προβλ. α΄.

Πολλοὶ καὶ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τοῦ νοεροῦ τόπου τὴν θερμασίαν (κράσεως μελαγχολικῆς), νοσήμασιν ἁλίσκονται μανικοῖς, ἢ ἐνθουσιαστικοῖς. ὅθεν Σίβυλλαι, καὶ Βάκιδες, καὶ οἱ ἔνθεοι γίνονται πάντες, ὅταν μὴ νοσήματι γένωνται, ἀλλὰ φυσικῇ κράσει.

ὁ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

Ἐν τῇ Κύμῃ τῇ περὶ τὴν Ἰταλίαν δείκνυταί τις, ὡς ἔοικε, θάλαμος κατάγειος Σιβύλλης τῆς χρησμολόγου, ἣν πολυχρονιωτάτην γινομένην παρθένον διαμεῖναί φασιν, οὖσαν μὲν Ἐρυθραίαν, ὑπό τινων δὲ τὴν Ἰταλίαν κατοικούντων Κυμαίαν, ὑπὸ δέ τινων Μελάγκραιναν καλουμένην.

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΣΙΚΕΛΟΣ

ἱστορ. βιβλιοθήκης βιβλ. δʹ.

Επειθ' οἱ μὲν ἐπίγονοι τὴν πόλιν ἑλόντες διήρπασαν, καὶ τῆς Τειρεσίου θυγατρὸς Δάφνης ἐγκρατεῖς γενόμενοι, ταύτην μὲν ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς, κατά τινα εὐχὴν, ἀκροθίνιον τῷ θεῷ· αὕτη δὲ τὴν μαντικὴν τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἧττον εἰδυῖα, πολὺ μᾶλλον, ἐν τοῖς Δελφοῖς διατρίψασα, τὴν τέχνην ἐπηύξησε. φύσει δὲ θαυμαστῇ κεχορηγημένη, χρησμοὺς ἔγραψε παντοδαποὺς, διαφόρους ταῖς κατασκευαῖς· παρ' ἧς φασὶ καὶ τὸν ποιητὴν Ομηρον πολλὰ τῶν ἐπῶν σφετερισάμενον, κοσμῆσαι τὴν ἰδίαν ποίησιν. ἐνθεαζούσης δὲ αὐτῆς πολλάκις, καὶ χρησμοὺς ἀποφαινομένης, φασὶν ἐπικληθῆναι Σίβυλλαν· τὸ γὰρ ἐνθεάζειν κατὰ γλῶτταν ὑπάρχειν σιβυλλαίνειν.

τὸ σιβύλλαν τί.

Στρα-

Diodorus Siculus bibliothecæ lib. IIII.

Thebæ captæ ac dirutæ sunt. Tiresiæ filiam Daphnen postea cum victores cepissent, in Delphos voto suscepto misere oblationem Deo. Ea diuinandi artem edocta, in Delphis degens, multo maiorem scientiam assecuta est. Itaque natura admirabili duce, plurima scripsit varij generis responsa. Cuius ex versibus Homerum poetam ferunt multa ad ornatum sui poematis sumpta transtulisse. Cum hæc sæpius Dei spiritu ferretur, multaque traderet responsa, Sibylla ab omnibus cognominata est. nam plenam deo, & Sibyllam esse, idem notat.

Strabo libro XIV.

Erythris nata fuit priscis temporibus Sibylla, mulier fatidica & diuino furore incitata. Alexandri etiam tempore alia fuit ibidem orta, & itidem vates, nomine Athenais.

Idem libro XVII.

Multis a nobis de Ammone dictis, id tantum adijcimus: veteribus & diuinationem vniuersam, & oracula in summo fuisse honore; nunc eadem admodum negligi, Romanis in Sibyllæ oraculis & Etrusca diuinatione per extispicia, auguria, & seruationes de cœlo, adquiescentibus.

Et mox.

De generis quidē nobilitate etiam Erythræam

ΣΤΡΑΒΩΝ ΒΙΒΛ. ιδ'.

Ἐκ δ' Ἐρυθρῶν Σίβυλλά ἐστιν, ἔνθεος καὶ μαντικὴ γυνὴ τῶν ἀρχαίων τις. κατ' Ἀλέξανδρον δὲ ἄλλη ἦν τὸν αὐτὸν τρόπον μαντική, καλουμένη Ἀθηναῒς, ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως.

ὁ αὐτὸς βιβλ. ιζ'.

Πολλὰ δ' εἰρηκότες περὶ τοῦ Ἄμμωνος, τοσοῦτον εἰπεῖν βουλόμεθα· ὅτι τοῖς ἀρχαίοις μᾶλλον ἦν ἐν τιμῇ καὶ ἡ μαντικὴ καθόλου, καὶ τὰ χρηστήρια· νυνὶ δ' ὀλιγωρία κατέχει πολλή, τῶν Ῥωμαίων ἀρκουμένων τοῖς Σιβύλλης χρησμοῖς, καὶ τοῖς Τυρρηνικοῖς θεοπροπίοις, διά τε σπλάγχνων, καὶ ὀρνιθείας, καὶ διοσημείων.

Καὶ αὐτίκα.

Περὶ δὲ τῆς εὐγενείας καὶ τὴν Ἐρυθραίαν

Αθηναΐδα φησὶν ἀνειπεῖν. καὶ γὰρ ταύτην ὁμοίαν γενέσθαι τῇ παλαιᾷ Σιβύλλῃ τῇ Ερυθραίᾳ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν.

Σίβυλλα μαινομένῳ στόματι, καθ' Ηράκλειτον, ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη, χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

Καὶ μετ' ὀλίγον.

Ομοια δὲ περὶ τῶν Σιβυλλείων ἀπεκρινάμην. ἐπεὶ γὰρ ἔστημεν κατὰ τὴν πέτραν γενόμενοι τὴν κατὰ τὸ βουλευτήριον, ἐφ' ἧς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ἐκ τοῦ Ελικῶνος παραγενομένην, ὑπὸ τῶν μουσῶν τραφεῖσαν, (ἔνιοι δέ φασιν εἰς Μαλεῶνα ἀφικέσθαι, Λαμίας οὖσαν θυγατέρα τοῦ Ποσειδῶνος) ὁ μὲν Σεραπίων ἐμνήσθη τῶν ἐπῶν,

ἐν οἷς

thræam Athenaidem effatam ferunt, quæ Erythrææ antiquæ Sibyllæ similis fuerit.

Plutarchus in libro, cur nam Pythia non reddat oracula carmine.

Sibylla furente ore, vt ait Heracletus, risus, ornatus & fuci expertia sonant, Dei beneficio vocem ad CIↃ. annos continuat.

Et paulo post.

Similia etiam de Sibyllinis respondebam. Nam quum adstitissemus ad saxum curiæ vicinum, cui insedisse dicitur prima Sibylla quum eo ex Helicone venisset, a Musis enutrita (alij ad Maleonem aduenisse eam dicunt, filiam Lamiæ quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit versuum, in

quibus ipſa ſeſe celebrans, vaticinandi finem ne morte quidem facturam ſe ait: ſed ſe in luna circumire, mutata in eam quæ dicitur in luna apparere faciem: ſpiritum autem aeri cõtemperatum, ſemper omnia ſuo motu editurum: e corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exſtituram quibus ſacræ pecudes nutriantur, varios colores, formas, & qualitates viſcerum habentes, vnde hominibus futura præmonſtrentur. Hæc quum Boethus aperte derideret, Zous, Ut, inquit, hæc maxime fabularum videantur ſimilia, tamen vaticinijs teſtimonium ferunt multarum Græcarum vrbium excidia atque migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum euerſiones. Hæc vero quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderũt, nõne pridem

Sibyllinis

ἐν οἷς ὕμνησεν ἑαυτὴν, ὡς οὐδὲ ἀποθανοῦσα λήξει μαντικῆς· ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἐν τῇ σελήνῃ περίεισι τὸ καλούμενον φαινόμενον γενομένη πρόσωπον, τῷ δὲ ἀέρι τὸ πνεῦμα συγκραθὲν, ἐν φήμαις ἀεὶ φορήσεται καὶ κληδόσιν· ἐκ δὲ τοῦ σώματος μεταβαλόντος ἐν τῇ γῇ πόας καὶ ὕλης ἀναφυομένης, βοσκήσεται ταύτην ἱερὰ θρέμματα, χρόας τε παντοδαπὰς ἴσχοντα, καὶ μορφὰς, καὶ ποιότητας ἐπὶ τῶν σπλάγχνων, ἀφ' ὧν αἱ προδηλώσεις ἀνθρώποις τοῦ μέλλοντος. ὁ δὲ Βόηθος ἔτι μᾶλλον ἦν φανερὸς καταγελῶν· τοῦ δὲ Ζώου εἰπόντος, ὡς εἰ καὶ ταῦτα μύθοις ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς τε μαντείαις ἐπιμαρτυροῦσι πολλαὶ μὲν ἀναστάσεις καὶ μετοικισμοὶ πόλεων Ἑλληνίδων, πολλαὶ δὲ βαρβαρικῶν στρατιῶν ἐπιφάνειαι, καὶ ἀναιρέσεις ἡγεμονικῶν· ταυτὶ δὲ τὰ πρόσφατα καὶ νέα πάθη περὶ τὴν Κύμην καὶ Δικαιαρχίαν, οὐχ ὑμνούμενα πάλαι καὶ ᾀδόμενα διὰ τῆς

Σιβυλλείων ὁ χρόνος ὥσπερ ὀφείλων ἀποδέδωκεν, ἐκρήξεις πυρὸς ὀρείου, καὶ ζέσεις θαλασσίας, καὶ πετρῶν καὶ φλεγμονῶν ὑπὸ πνεύματος ἀναρρίψεις, καὶ φθορὰς πόλεων ἅμα τοσούτων καὶ τηλικούτων, ὡς μεθ' ἡμέραν ἐπελθοῦσιν ἄγνοιαν εἶναι καὶ ἀσάφειαν ὅπου κατῴκηντο τῆς χώρας συγκεχυμένης. ταῦτα γὰρ εἰ γέγονε, πιστεῦσαι χαλεπόν ἐστι, μήτοι γε προειπεῖν ἄνευ θειότητος.

Καὶ αὖθις.

Σίβυλλαι δὲ αὗται καὶ Βάκχιδες ὥσπερ εἰς πόντον ἀτεκμάρτως τὸν χρόνον κατέβαλον, καὶ διέσπειραν ὡς ἔτυχε παντοδαπῶν ὀνόματα καὶ ῥήματα παθῶν καὶ συμπτωμάτων· οἷς γινομένων ἐνίων ἀπὸ τύχης, ὁμοίως ψεῦδός ἐστι τὸ νῦν λεγόμενον, κἂν ὕστερον ἀληθῶς, εἰ τύχοι, γένηται. Τοιαῦτα τοῦ Βοήθου διεξιόντος, ὁ Σεραπίων, Δίκαιον (ἔφη) τὸ ἀξίωμα περὶ τῶν οὕτως λέγει Βόηθος ἀορίστως καὶ ἀνυποθέτως

λεγο-

Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debens persoluit? eruptionem, inquam montani ignis, feruorem maris, saxorum & massarum flagrantium venti vi eiectionem, tot tantarumque simul vrbium interitum, vt hodie qui ea loca accedunt, non poßint cernere vbinam conditæ fuerint.

Item.

Sibyllæ autem & Bacchides tanquam in mare promiscue in tempus coniecerunt, & vt in buccam venit disseminauerunt nomina & verba omnis generis euentuum. quorum quædam quum fortuito euenerint, similiter falsum est quod nunc dicitur, etiamsi postmodo verum fiat re contingente. Hæc loquuto Boetho, Vera est, inquit Serapio, hæc sententia de his quæ ita prædicuntur sicut Boethus dixit, indefinite & incerto argumen-

to: puta, ſi vicit imperator cui prædicta fuit victoria, ſi vrbs deletur cui exſcidium prædictum eſt. Vbi autem non modo quid futurum ſit, ſed etiam quomodo, quando, qua occaſione, quo auctore, prædicitur: non hoc eſt coniectatio fortaſſe futuri, ſed certo futuri prædictio.

Paulo poſt.

Multa nomina videmus ab cognominibus occultari. Herophilam Erythræam, fatidica quod eſſet, Sibyllam appellauerunt.

Ælianus variæ hiſtoriæ
libro XII.

Sibyllæ ſunt quattuor, Erythræa, Samia, Ægyptia, et Sardiana. Adiungunt quidam ſex alias, vt ſint omnes numero decem, e quibus Cumæa & Iudæa eſſe feruntur.

Pauſanias

λεγομένων· εἰ νίκη στρατηγῷ προείρηται, νενίκηκεν· εἰ πόλεως ἀναίρεσις, ἀπόλωλεν. ὅπου δὲ οὐ μόνον λέγεται τὸ γενησόμενον, ἀλλὰ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ μετὰ τί καὶ μετὰ τίνος, οὐκ ἔστιν εἰκασμὸς τῶν τάχα γενησομένων, ἀλλὰ τῶν πάντως ἐσομένων προδήλωσις.

μετὰ βραχύ.

Πολλά, ὡς ἔοικε, τῶν ὀνομάτων ἀποκρύπτουσιν αἱ παρωνυμίαι. Ἡροφίλην τὴν Ἐρυθραίαν, μαντικὴν γενομένην, Σιβύλλαν προσηγόρευσαν.

ΑΙΛΙΑΝΟΣ ΠΟΙΚΙΛΗΣ ἱστορίας βιβλίῳ ιβ'.

Σίβυλλαι τέσσαρες, ἡ Ἐρυθραία, ἡ Σαμία, ἡ Αἰγυπτία, ἡ Σαρδιανή· οἱ δὲ φασιν, καὶ ἑτέρας ἕξ, ὡς εἶναι τὰς πάσας δέκα, ὧν εἶναι καὶ τὴν Κυμαίαν, καὶ τὴν Ἰουδαίαν.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΦΩΚΙΚΟΙΣ.

Πέτρα δέ ἐστιν ἀνίσχουσα ὑπὲρ ταύτης. ἐπὶ ταύτῃ Δελφοὶ στᾶσαν φασὶν ᾆσαι τοὺς χρησμοὺς ὄνομα Ἡροφίλην, Σίβυλλαν δὲ ἐπίκλησιν τὴν πρότερον γενομένην. ταύτην τοῖς μάλιστα ὁμοίως οὖσαν ἀρχαίαν εὕρισκον, ἣν θυγατέρα Ἕλληνες Διὸς καὶ Λαμίας τῆς Ποσειδῶνος φασὶν εἶναι, καὶ χρησμούς τε αὐτὴν γυναικῶν πρώτην ᾆσαι, καὶ ὑπὸ τῶν Λιβύων Σίβυλλαν λέγουσιν ὀνομασθῆναι. ἡ δὲ Ἡροφίλη, νεωτέρα μὲν ἐκείνης, φαίνεται δὲ ὅμως πρὸ τοῦ πολέμου γεγονυῖα καὶ αὐτὴ τοῦ τρωϊκοῦ. καὶ Ἑλένην τε προεδήλωσεν ἐν τοῖς χρησμοῖς, ὡς ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης τραφήσοιτο ἐν Σπάρτῃ, καὶ ὡς Ἴλιον ἁλώσεται δι' αὐτὴν ὑπὸ Ἑλλήνων. Δήλιοι δὲ καὶ ὕμνων μέμνηνται τῆς γυναικὸς ἐς Ἀπόλλωνα. καλεῖ δὲ οὐκ Ἡροφίλην μόνην, ἀλλὰ καὶ

Ἄρτεμιν

Pausanias in Phocicis.

Saxum illic eminet, de quo Sibyllam Herophilen oracula canere solitam Delphi tradidere, quæ cognomine Sibylla nuncupata ab initio fuit. Hanc perinde atque aliam quamuis antiquam fuisse comperi. Filiam Græci Iouis & Lamiæ dictitant: Lamiam ipsam Neptuno genitam, mulierum omnium primam vaticinatam, & ab Afris Sibyllam nominatam. hæc vero de qua nunc est sermo, Herophile, illa certe posterior: constat tamen & ipsam ante Troianum bellum viguisse. prædixit enim ad Asiæ & Europæ perniciem, Spartæ Helenam educatum iri; propter quam futurum esset, vt Ilium euerteretur a Græcis. Eius feminæ hymnorum in Apollinem, Delij mentionem faciunt. Ipsa vero se non Herophilen solum, sed Dia-

nam etiam suis versibus vocat. est vbi vxorem se, et vbi vel sororem, vel filiam Apollinis esse dicit: sed hæc scilicet furens, & diuino afflatu perculsa. Alibi vero immortali matre (Idæarum scilicet nympharum vna) patre homine se natam dixit, hisce versibus:

Partim ego Cetiuoro mortali patre creata,
Partim immortali Nympha: me fontibus Ida
Eduxit vitreis, tenuis glebaque rubente
Marpessus matri patria est, fluuiusque Aidoneus.

Extant autem adhuc in Ida Phrygiæ Marpeßi vrbis vestigia, quo loco sunt inquilini circiter LX. *Tota est circa Marpessum terra subruffa, & mire torrida. Quocirca quod Ladon amnis modo se subter terram abdat, modo rursus emergat, ac eiusmodi sæpius repetitis vicibus*

postremo

Ἄρτεμιν ἐν τοῖς ἔπεσιν αὐτὴν, καὶ Ἀπόλλωνος γυνὴ γαμετὴ, τὸ δὲ ἀδελφὴ, καὶ αὖθις θυγάτηρ φησὶν εἶναι. Ταῦτα μὲν δὴ μαινομένη τε καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ κάτοχος πεποίηκεν. Ἑτέρωθι δὲ εἶπε τῶν χρησμῶν, ὡς μητρὸς μὲν ἀθανάτης εἴη μιᾶς τῶν ἐν Ἴδῃ Νυμφῶν, πατρὸς δὲ ἀνθρώπου· καὶ οὕτω λέγει τὰ ἔπη·

Εἰμὶ δ' ἐγὼ γεγαυῖα μέσον θνητοῦ τε θεᾶς τε,
Νύμφης δ' ἀθανάτης, πατρὸς δ' αὖ κητοφάγοιο,
Μητρόθεν Ἰδογενὴς, πατρὶς δέ μοί ἐστιν ἐρυθρὴ
Μάρπησσος, μητρὸς ἱερὴ ποταμός δ' Ἀϊδωνεύς.

Ἦν δὲ ἔτι καὶ ἐν τῇ Ἴδῃ τῇ Τρωϊκῇ πόλεως Μαρπήσσου τὰ ἐρείπια, καὶ ἐν αὐτοῖς οἰκήτορες ὡς ἑξήκοντα ἄνθρωποι· ὑπέρυθρος δὲ πᾶσα περὶ τὸ Μάρπησσον γῆ, καὶ δεινῶς ἐστιν αὐχμώδης· ὥστε καὶ τῷ Λάδωνι ποταμῷ καταδύεσθαί τε ἐς τὴν χώραν, καὶ ἀνασχόντι τὸ αὐτὸ αὖθις πάλιν, τέλος δὲ καὶ ἀφανίζεσθαι κατὰ τῆς

γῆς· αἴτιον (ἐμοὶ δοκεῖν) ἐστιν, ὅτι λεπτή τε κατὰ τοῦτο καὶ σηραγγώδης ἐστὶν ἡ Ἴδη. ἀπέχει δὲ Ἀλεξανδρείας τῆς ἐν τῇ Τρῳάδι τεσσαράκοντα ἡ Μάρπησσος καὶ διακόσια στάδια. Τὴν δὲ Ἡροφίλην οἱ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ταύτην νεωκόρον τοῦ Ἀπόλλωνος γενέσθαι τοῦ Σμινθέως, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνείρατι τῷ Ἑκάβης χρῆσαί φασιν αὐτήν, ἃ δὴ καὶ ἐπιτελεσθέντα ἴσμεν. Αὕτη ἡ Σίβυλλα ᾤκησε μὲν τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν Σάμῳ, ἀφίκετο δὲ καὶ ἐς Κλάρον τὴν Κολοφωνίων, καὶ ἐς Δῆλόν τε, καὶ ἐς Δελφούς. ὁπότε δὲ ἀφίκοιτο, ἐπὶ ταύτης ἱσταμένη τῆς πέτρας ᾖδε. Τὸ μέντοι χρεὼν αὐτὴν ἐπέλαβεν ἐν τῇ Τρῳάδι· καί οἱ τὸ μνῆμα ἐν τῷ ἄλσει τοῦ Σμινθέως ἐστί, καὶ ἐλεγεῖον ἐπὶ στήλης.

Ἀδ' ἐγὼ ὁ Φοίβοιο σαφηγορίς εἰμι Σίβυλλα,
Τῷδ' ὑπὸ λαϊνέῳ σάματι κευθομένα.
Παρθένος αὐδάεσσα τὸ πρίν, νῦν δ' αἰὲν ἄναυδος
Μοίρᾳ ὑπὸ στιβαρῆ τὴνδε λαχοῦσα πέδην.

Ἀλλά

postremo penitus occultetur, ad Idæ montis naturam arbitror referendum, quod rarum est ac pertenue solum, & multis cuniculis cauernosum. Abest ab Alexandrea, quæ est in Troade, Marpessus stadia ferme ducenta & quadraginta. Et Herophilen quidem, qui Alexandreæ degunt, Apollinis aiunt Sminthei fuisse æditaum: Hecubæ vero somnium interpretatam ita vt rei qui vulgo notissimus est euentum diuinarit. Magnam vitæ partem egit hæc Sibylla Sami; sed Claron etiam, quæ Colophoniorum vrbs est, venit: venit eadem Delon, & Delphos; ac Delphis quidem, de quo diximus saxo vaticinia edebat sua. Mors ei in Troade contigit: eius est sepulcrum in Sminthei luco, incisis columnæ elogijs:

Illa ego sum Phœbi interpres non vana Sibylla,
Hic quæ marmoreo contineor tumulo:
Vocalis quondam, æternum nunc muta puella,
Heu nimis hæc fati compede pressa graui.

Mercurio tamen & Nymphis ſociata quieſco,
Phœbo, quod fuerim grata, ferens pretium.

Iuxta ſepulchrum erectus eſt Mercurius e lapide figura quadrangula. Ad læuam aqua in conceptaculum delabitur, vbi Nympharum ſigna ſunt. Erythræi (de Herophile enim hi acerrime Græcorum omnium certant) Corycum montem & in eo antrum oſtendunt, in quo natam Herophilen dicunt. Parentes eius fuiſſe Theodorum paſtorem indigenam, & Nympham, cui fuerit cognomen Idææ. Cognominis non eſſe aliam rationem, quã quod condenſa arboribus loca Idas tunc homines appellarint. Verſum quidem de Marpeſſo, deque Aidoneo flumine, eximũt Erythræi ex Herophiles carmine. Iã poſt illã, eam quæ fatidica ipſa etiã fuit, e

Cumis

Ἀλλὰ πέλας Νύμφαισι καὶ Ἑρμῇ τῷδ' ὑπόκειμαι,
Μοῖραν ἔχουσ' Ἑκάτω τῆς τότ' ἀνακτορίης.

Ὁ μὲν δὴ παρὰ τὸ μνῆμα ἕστηκεν Ἑρμῆς λίθου τετράγωνον σχῆμα. ἐξ ἀριστερᾶς δὲ ὕδωρ τε καὶ κατερχόμενον ἐς κρήνην, καὶ τῶν Νυμφῶν ἐστι τὰ ἀγάλματα. Ἐρυθραῖοι δὲ (ἀμφισβητοῦσι γὰρ τῆς Ἡροφίλης προθυμότατα Ἑλλήνων) Κώρυκόν τε καλούμενον ὄρος, καὶ ἐν τῷ ὄρει σπήλαιον ἀποφαίνουσι, τεχθῆναι τὴν Ἡροφίλην ἐν αὐτῷ λέγοντες, Θεοδώρου δὲ ἐπιχωρίου ποιμένος καὶ Νύμφης παῖδα εἶναι· Ἰδαίαν δὲ ἐπίκλησιν γενέσθαι τῇ Νύμφῃ, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, τῶν δὲ χωρίων τὰ δασέα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἴδας τότε ὀνομάζεσθαι. Τὸ δὲ ἔπος τὸ ἐς τὴν Μάρπησσον, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀϊδωνέα, τοῦτο μόνον Ἐρυθραῖοι τὸ ἔπος ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν χρησμῶν. Τὴν δὲ ἐπὶ ταύτῃ χρησμοὺς κατὰ ταὐτὰ, εἰποῦσαν ἐν

Κύμης τῆς ἐν Ὀπικοῖς εἶναι, καλεῖσθαι δὲ αὐτὴν Δημώ, συνέγραψεν Ὑπέροχος ἀνὴρ Κυμαῖος. χρησμὸν δὲ ἔτι Κυμαῖοι τῆς γυναικὸς ταύτης ἐς οὐδένα εἶχον ἐπιδείξασθαι, λίθου δὲ ὑδρίαν ἐν Ἀπόλλωνος ἱερῷ δεικνύουσιν οὐ μεγάλην, τῆς Σιβύλλης ἐνταῦθα κεῖσθαι φάμενοι τὰ ὀστᾶ. Ἐπεγράφη δὲ καὶ ὕστερον τῆς Δημοῦς παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνὴ χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Σάββη. Βηρώσου δὲ εἶναι πατρὸς, καὶ Ἐρυμάνθης μητρός φασι Σάββην. οἱ δὲ αὐτὴν Βαβυλωνίαν, ἕτεροι δὲ Σίβυλλαν καλοῦσιν Αἰγυπτίαν. Φαεννὶς δὲ θυγάτηρ βασιλεύσαντος ἀνδρὸς ἐν Χάοσι, καὶ αἱ πέλειαι παρὰ Δωδωναίοις ἐμαντεύσαντο μὲν ἐκ θεοῦ καὶ αὗται· Σίβυλλαι δὲ ὑπὸ ἀνθρώπων οὐκ ἐκλήθησαν. τῆς μέντοι δὴ πυθέσθαι τὴν ἡλικίαν καὶ ἐπιλέξασθαι ῥᾴδιον τοὺς χρησμούς. Ἀντιόχου γὰρ μετὰ τὸ

ἁλῶναι

Cumis quæ sunt in Opicis) & Demó nomine fuisse appellatam, Hyperochus vir Cumanus scripsit. Eius tamen feminæ prædictionem omnino nullam Cumani, quam cuiquam ostenderent, habuerunt : ostendunt tantum vrnulam in Apollinis lapideam, in ea Sibyllæ condita esse ossa dictitantes. Post Demó in fatidicarum feminarum numerum conscripserunt Hebræi qui supra Palæstinam sunt, gentilem suam, Sabbam nomine, quam Beroso patre, matre Erymanthe genitam tradunt. hanc alij Babyloniam, Ægyptiam alij Sibyllam vocant. Phaënnis vero, hominis in Chaonibus regnantis filia, & Peleæ apud Dodonæos (quas columbas fuisse fabulati sunt) diuinarunt illæ quidē, Sibyllæ tamen nō fuerunt ab hominibus vocitatæ Phaënnidis certe neque ætatē inquirere, neque vaticinia colligere est difficile : ijsdē enim tēporibus extitit, quibus regnū Antiochus

capto Demetrio occupauit. Peleadas vero Phemonoë fuisse dicunt ætate superiores, et mulierum omnium primas versus illos decantasse:

Iupiter est, fuit, atque erit; o bone Iupiter alme,
Quæ tribuit fruges, tellurem dicite matrem.

Iustinus in admonitorio ad Græcos.

Perfacile autem vobis erit, rectam religionem ex parte aliqua, & ea quæ proxime ad prophetarum accedunt doctrinam, a veteri Sibylla ex afflatu quodam mirifico per sortes ac responsa vos docente percipere. Hanc Babylone ortam, Berosi, qui Chaldaicam historiam scripsit, filiam ad Campaniæ oras nescio quomodo peruenisse ferunt, vbi responsa dedit, in vrbe cui Cumæ nomen est,

ἀλῶναι Δημήτριον αὐτίκα ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένου γέγονε Φαεννίς. τὰς Πελειάδας δὲ Φημονόης τε ἔτι προτέρας γενέσθαι λέγουσι, καὶ ᾆσαι γυναικῶν πρώτας τάδε τὰ ἔπη·

Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἐστι, Ζεὺς ἔσεται, ὦ μεγάλε Ζεῦ.
Α καρποὺς ἀνίει, διὸ κλήζετε μητέρα γαῖαν.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ ΕΝ ΛΟΓΩ Παραινετικῷ πρὸς Ἕλληνας.

Ἔσται δὲ ὑμῖν ῥᾳδίως τῆς ὀρθῆς θεοσεβείας ἐκ μέροις παρὰ τῆς παλαιᾶς Σιβύλλης ἔκ τινος δυνατῆς ἐπιπνοίας διὰ χρησμῶν ὑμᾶς διδασκούσης, μανθάνειν ταῦθ᾽ ἅπερ ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τῆς τῶν προφητῶν διδασκαλίας. ταύτην δὲ ἐκ μὲν Βαβυλῶνος ὡρμῆσθαί φασι, Βηρώσου τοῦ τὴν Χαλδαϊκὴν ἱστορίαν γράψαντος θυγατέρα οὖσαν, εἰς δὲ τὰ μέρη τῆς Καμπανίας οὐκ οἶδ᾽ ὅπως διαβᾶσαν, ἐκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν ἐν τινι Κουμᾷ οὕτω καλου-

μένῃ πόλει, ἓξ σημαίοις διεστώσῃ Βαΐων, ἔνθα τὰ θερμὰ τῆς Καμπανίας εἶναι συμβαίνει. ἐθεασάμεθα δὲ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι καί τινα τόπον ἐν ᾧ βασιλικὴν μεγίστην ἐξ ἑνὸς ἐξεσμένην λίθου ἔγνωμεν, πρᾶγμα μέγιστον, καὶ παντὸς θαύματος ἄξιον, ἔνθα τοὺς χρησμοὺς αὐτὴν ἀπαγγέλλειν οἱ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότες παρὰ τῶν ἑαυτῶν προγόνων, ἔφασκον. ἐν μέσῳ δὲ τῆς βασιλικῆς ἐπεδείκνυον ἡμῖν τρεῖς δεξαμενὰς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένας λίθου, ὧν πληρουμένων ὕδατος, λούεσθαι αὐτὴν ἐν αὐταῖς ἔλεγον, καὶ στολὴν ἀναλαμβάνουσαν, εἰς τὸν ἐνδότατον τῆς βασιλικῆς βαδίζειν οἶκον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένον λίθου, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου καθεζομένην ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος καὶ θρόνου, οὕτω τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν. Ταύτης δὲ τῆς Σιβύλλης ὡς χρησμῳδοῦ πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν συγγραφέων μέμνηνται, καὶ Πλά-

των ἐν

men est, sexto a Baijs (qui locus thermas Campanas habet) lapide. Vidimus sane ea in vrbe cum essemus, locum quendam, vbi basilicam ingentem vno fabrefactam saxo conspeximus, rem profecto maximam et admiratione omni dignissimam: vbi oracula eam edidisse, qui res patrias a maioribus suis quasi per manus traditas acceperãt affirmabãt. In media autẽ basilica nobis illi ostenderunt tria solia ex eodẽ excisa lapide, quibus aqua repletis lauisse ibi eam, & stola sumpta in penitissimam se basilicæ ædem eodem extructam saxo abdere, atque in media ea æde super sublimiore gradu & throno consideri solitam, & sortes ad eum modum promulgasse dixerunt. Huius Sibyllæ tanquam fatidicæ cum permulti alij meminere scriptores, tum etiam Plato in Phædro. Mihi certe quidem is videtur, cum in illius

vaticinia incidisset, vates diuinitate donasse. Videbat enim prædictiones eius ad rē cōferri. ac proinde admiratione ductus, in libro ad Menonem fatidicos laudat, et ad verbū ita scribit: Recte profecto diuinos eos appellauerimus, quos modo vocamus fatidicos et vates, nec minus hos etiā (in reipublicæ administratione versantes homines) quàm reliquos, atq; insuper eos quoque dixerimus diuinos esse, atque numine instigari afflatos, nec non a Deo agitari attonitos, qui res multas et magnas recte & vere dicunt, nihil eorum quæ loquuntur intelligentes: manifesto & aperte ad carmina respiciens Sibyllæ. Huic enim haudquaquā, sicuti Poetis, etiā postquā poemata scripsere, facultas fuit corrigēdi atque expoliēdi respōsa sua, iuxta exquisitionē numerorū & dimensionū carminis rationē: sed in ipso afflatus tempore sortes illa suas explebat: & euanescēte instinctu ipso, simul quoque dictorum memoria euanuit. Atque hæc ipsa causa est, quam-

τῶν ἐν τῷ Φαίδρῳ. δοκεῖ δέ μοι τοῖς ταύτης χρησμοῖς ἐντυχὼν ὁ Πλάτων τοὺς χρησμῳδοὺς ἐκθειάζειν. ἑώρα γὰρ τὰ ὑπ' αὐτῆς πάλαι προειρημένα ἔργοις πληρούμενα, καὶ διὰ τοῦτο θαυμάσας ἐν τῷ πρὸς Μένωνα λόγῳ αὐταῖς λέξεσιν ἐπαινῶν τοὺς χρησμῳδούς· οὐχ ἥκιστα φαῖμεν ἂν τούτους θείους εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν ἐπιπνοὺς ὄντας, καὶ κατεχομένους ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι, σαφῶς καὶ φανερῶς εἰς τοὺς Σιβύλλης ἀφορῶν χρησμούς· αὕτη γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ ποιηταὶ, καὶ μετὰ τὸ γράψαι τὰ ποιήματα εἶχεν ἐξουσίαν διορθοῦσθαι, καὶ ἐπιξέειν μάλιστα διὰ τὴν τῶν μέτρων ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τῆς ἐπιπνοίας καιρῷ τὰ τῆς προφητείας ἐπλήρου. παυσαμένης δὲ τῆς ἐπιπνοίας, ἐπέπαυτο καὶ ἡ τῶν εἰρημένων μνήμη. τοῦτ' οὖν αἴτιον

τοῦ μὴ πάντα τὰ μέτρα τῶν ἐπῶν τῆς Σιβύλλης σώζεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι παρὰ τῶν περιηγητῶν μεμαθήκαμεν, τῶν καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐχρησμῴδει ἡμῖν ὑποδειξάντων, καὶ φακόν τινα ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένον, ἐν ᾧ τὰ λείψανα αὐτῆς σώζεσθαι ἔλεγον. ἔφασκον δὲ μετὰ πάντων ὧν διηγοῦντο καὶ τοῦτο, ὡς παρὰ τῶν προγόνων ἀκηκοότες, ὅτι οἱ ἐκλαμβάνοντες τοὺς χρησμοὺς, τηνικαῦτα ἐκτὸς παιδεύσεως ὄντες πολλαχοῦ τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας διήμαρτον, καὶ ταύτην ἔλεγον αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνίων ἐπῶν ἀμετρείας, τῆς μὲν χρησμῳδοῦ μετὰ τὸ πεπαῦσθαι τῆς κατοχῆς καὶ τῆς ἐπιπνοίας, μὴ μεμνημένης τῶν εἰρημένων, τῶν δὲ ὑπογραφέων δι' ἀπαιδευσίαν τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας ἐκπεπτωκότων. διὰ τοῦτο τοίνυν τὸν Πλάτωνα εἰς τοὺς τῆς Σιβύλλης ἀφορῶντα χρησμοὺς περὶ τῶν χρησμῳδῶν τοῦτ'

εἰρηκέναι

quamobrem non omnes carminis numeros Sibyllæ seruent oracula. Quin ipsi quoque, cum in vrbe ea essemus, indicibus, qui hospites ad ea quæ visenda sunt ducere solent, ostendentibus, qui nobis loca etiam in quibus illa est vaticinata commonstrarũt, vidimus loculum quendam ex aere elaboratum, vbi reliquias eius seruari dicebant. Insuper inter alia omnia quæ indices isti exposuerunt, illud quoque fuit: a maioribus se audiuisse, quod qui responsa ab oraculo excipiebãt, quia tum ab eruditione alieni fuissent, multoties in accuratiore numerorum obseruatione errauerint: & proinde istam illi carminum quorundã inconcinnitatis attulerunt causam. quod cum vates ipsa mentis emotione et afflatu libera, dictorum suorum memoriam non retinuerit: tum qui oracula scripto mandabant, propter imperitiam numerorum obseruãdorum accurata ratione exciderint. Quapropter Platonẽ in Sibyllæ oracula innuẽtem, de vatibus hoc

dixisse constat, ita scribentem: Cum multas magnasque res recte & vere dicunt, nihil eorum quæ loquuntur intelligentes. Porro cum non in poeticis numeris, neque in ea quæ apud vos clara habetur eruditione, viri Græci, res veri cultus Dei sint sitæ, relicta deinceps carminum & orationum exquisita ratione, ad dicta Sibyllæ, citra contentionis studium, animum aduertentes, cognoscite tandem, quorum vobis illa bonorum futura sit cõciliatrix, Seruatoris nostri Iesu Christi aduentum disertis verbis clare prædicens: Qui cum Dei sit verbum, virtute ac potentia ab eo indiscretum, homine qui iuxta imaginem & similitudinem Dei conformatus est, assumpto, ad memoriam nos priscorum parentum nostrorum religionis reuocauit. quam qui ex eis prognati sunt, mortales relinquentes, inuidi dæmonis instinctu, ad eorum qui dicuntur & non sunt, vtpote falsorũ deorum, delapsi sunt cultum. Quod si vos addubitatio aliqua conturbat,

εἰρηκέναι δῆλον. ἔφη γὰρ οὕτως, Ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἐν ποιητικοῖς μέγιστα τῆς ἀληθοῦς θεοσεβείας πράγματα, οὐδὲ ἐν τῇ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμούσῃ παιδεύσει, ἀφέμενοι λοιπὸν τῆς τῶν μέτρων καὶ λόγων ἀκριβείας, τοῖς ὑπ' αὐτοῖς εἰρημένοις ἀφιλονείκως προσέχοντες, γνῶτε πόσων ὑμῖν ἀγαθῶν αἰτία ἔσται, τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄφιξιν σαφῶς καὶ φανερῶς προαγορεύουσα, ὃς τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων λόγος ἀχώριστος δυνάμει, τὸν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ πλασθέντα ἀναλαβὼν ἄνθρωπον, τῆς τῶν ἀρχαίων ἡμᾶς προγόνων ἀνέμνησε θεοσεβείας, ἣν οἱ ἐξ αὐτῶν γενόμενοι ἄνθρωποι καταλιπόντες, διδασκαλίᾳ βασκάνου δαίμονος ἐπὶ τὴν τῶν μὴ θεῶν ἐτράπησαν θρησκείαν. εἰ δέ τις ὄκνος ὑμῖν

ἐνοχλεῖ πίστεως περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως, πείσθητε τούτοις, οἷς ἔτι προσέχειν οἴεσθε δεῖν, καὶ γνῶτε ὅτι τὸ παρ' ἡμῖν χρηστήριον ἀξιωθὲν ὑπό τινος ὕμνον τοῦ παντοκράτορος ἐκδοῦναι Θεοῦ, οὕτως ἐν μέσῳ τοῦ ὕμνου ἔφη, Ὃν πρῶτον πλάσας μερόπων, Ἀδὰμ δὲ καλέσας· καὶ τοῦτον σώζεσθαι τὸν ὕμνον παρὰ πολλοῖς ὧν ἴσμεν συμβαίνει, εἰς ἔλεγχον τῶν μὴ πείθεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων μαρτυρουμένῃ ἀληθείᾳ βουλομένων. εἰ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, μὴ προτιμοτέραν ἡγεῖσθε τῆς ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίας τὴν περὶ τῶν μὴ ὄντων θεῶν ψευδῆ φαντασίαν, πείσθητε, ὥσπερ ἔφην, τῇ ἀρχαιοτάτῃ καὶ σφόδρα παλαιᾷ Σιβύλλῃ, ἧς τὰς βίβλους ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ σώζεσθαι συμβαίνει, περὶ μὲν τῶν λεγομένων θεῶν, ὡς μὴ ὄντων, ἀπό τινος δυνατῆς ἐπιπνοίας διὰ χρησμῶν ὑμᾶς διδασκούσῃ· περὶ δὲ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ

Χριστοῦ

conturbat, quo minus creationem hominis credatis: eis duntaxat fidem habete, quorum vos auctoritatem ſequi debere existimatis: ac ſcitote, oraculum veſtrum a quopiam, vt hymnum & laudem omnipotentis ederet Dei, rogatum, ſic illud in medio hymno ceciniſſe:

Quem primum finxit mortalem, dixit Adamum.

Atque hymnus hic a multis qui mihi noti ſunt, aſſeruatur: ad eos coarguendos, qui omnium teſtificatione confirmatæ veritati credere nolunt. Itaque viri Græci, ſi falſam de eis qui non ſunt, dijs imaginationem ſalute veſtra antiquiorem non habetis: credite, ſicut dixi, antiquiſſimæ & priſcæ admodum Sibyllæ, cuius libri in vniuerſo extant orbe, de eis qui dicuntur, nō ſunt autem, dijs mirifico quodā præpotētis numinis afflatu ſortibus vos datis docēti: de futuro autē Seruatoris noſtri Ie-

ſu Chriſti aduentu, ac de rebus ab eo gerendis liquido & aperte vaticinanti. Harum namque rerum cognitio pernecessaria fuerit, ſacrorum virorum prædictiones antecedens præmeditatio. Denique ſi quis opinetur ab antiquiſsimis quibusque, ſicuti apud vos nominati fuerunt, philoſophis, de Deo diſcendam eſſe rationem, Acmonem is & Mercurium audiat: illum quidem in libris de eo ſuis, Deum πάγκρυφον, *id eſt prorſus occultum nominantem: hunc vero clare & manifeſte dicentem, Deum intelligentia comprehendere difficile eſt, eloqui autem impoſsibile, ei quoque cui intelligentia illum noſſe ſit poſsibile. Undequaque ergo & modis omnibus ſcire conuenit, nullo plane pacto aliter aut aliunde de Deo, vel de recta religione diſci quidquam poſſe, quàm a prophetis ſolis, qui diuina inſpiratione afflati vos docent & inſtituunt.*

Clemens

Χρισοῦ μελλούσης ἔσεσθαι παρουσίας, καὶ περὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γίνεσθαι μελλόντων σαφῶς καὶ φανερῶς προαναφωνούσῃ. ἔσται γὰρ ὑμῖν ἀναγκαῖον προγύμνασμα ἡ τούτων γνῶσις τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν προφητείας. Εἰ δέ τις οἴοιτο παρὰ τῶν πρεσβυτάτων παρ' αὐτοῖς ὀνομασθέντων φιλοσόφων τὸν περὶ Θεοῦ μεμαθηκέναι λόγον, Ακμωνός τε καὶ Ερμοῦ ἀκουέτω, Ακμωνος μὲν ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ λόγοις πάγκρυφον τὸν Θεὸν ὀνομάζοντος, Ερμοῦ δὲ σαφῶς καὶ φανερῶς λέγοντος, θεὸν νοῆσαι μέν ἐστι χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον, ᾧ καὶ νοῆσαι δυνατόν. Πανταχόθεν τοίνυν εἰδέναι προσήκει, ὅτι οὐδαμῶς ἑτέρως περὶ θεοῦ ἢ τῆς ὀρθῆς θεοσεβείας μανθάνειν οἷόν τε, ἢ παρὰ τῶν προφητῶν μόνον τῶν διὰ τῆς θείας ἐπιπνοίας διδασκόντων ὑμᾶς.

ΚΛΗΜΗΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΙνὸς στρωματέων βιβλ. ά.

Ηράκλειτος οὐκ ἀνθρωπίνως φησὶν, ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιβύλλῃ πεφάνθαι. φασὶ γ᾽ οὖν ἐν Δελφοῖς παρὰ τὸ βουλευτήριον δείκνυσθαι πέτραν τινὰ, ἐφ᾽ ἧς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος παραγενομένην, ὑπὸ τῶν μουσῶν τραφεῖσαν. ἔνιοι δὲ φασὶν ἐκ Μαλιαίων ἀφικέσθαι, Λαμίας οὖσαν θυγατέρα τῆς Σιδῶνος. Σαραπίων δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι, μηδὲ ἀποθανοῦσαν λῆξαι μαντικῆς φησὶ τὴν Σίβυλλαν, καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαν αὐτῆς μετὰ τελευτὴν, τοῦτ᾽ εἶναι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληδόσι μαντευόμενον· τοῦ δὲ εἰς γῆν μεταβαλόντος σώματος, πόας, ὡς εἰκὸς, ἀναφυείσης, ὅσα δὴ αὐτὴν ἐπινεμηθῇ θρέμματα κατ᾽ ἐκεῖνον δήπουθεν γενόμενα τὸν τόπον ἀκριβῆ, τὴν διὰ τῶν σπλάγχνων τοῖς ἀνθρώποις προ-

φαίνειν

Clemens Alexandrinus libro primo Stromat.

Heraclitus ſcribit, Sibyllæ non humanitus, ſed diuinitus res futuras oſtenſas eſſe. Dicunt ſane, Delphis apud curiam oſtendi petram quandam, in qua prima Sibylla, cum eo ex Helicone a Muſis educata veniſſet, ſediſſe dicitur. nonnulli ex Malea veniſſe aiunt, Lamiæ ex Sidone filiam. Serapion autem neque mortuam deſiiſſe vaticinari Sibyllam tradit: & quod poſt obitum in aerem abierit, ſortibus & augurijs diuinare. e corpore autem in terram coniecto herbam, vt fieri ſolet, progreſſam eſſe: quam quæ in eis locis ſunt pecudes depaſcentes, mortalibus in viſceribus certam futuro-

rum præmonstrant significationem. Et animam eius esse putat, quæ in luna apparet faciem. Et hæc de Sibyllis.

Item.

Neque vero Moses solus, sed etiam Sibylla Orpheo antiquior est. Traditur enim & de nomine eius, & de oraculis quæ illi asscribuntur, quorum sunt complures libri: eamque fuisse Phrygiam nomine Dianam, quæ ad Delphos profecta sic cecinerit:

O Delphi, Phœbi ferientis qui eminus estis
Serui, veni ad vos Iouis expositura potentis
Mentem, in germanum cum sim bile percita
Phœbum.

Est autem alia quoque quæ vocatur Herophile Erythræa. Harum meminit Heraclides Ponticus in libro de Oraculis. Mitto Ægyptiam, & Italicam quæ Romæ habitauit Carmentale, cuius fuit filius Euander: qui

Romæ

φαίνειν τοῦ μέλλοντος δήλωσιν γράφει· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς εἶναι τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον πρόσωπον οἴεται. Τάδε μὲν περὶ Σιβύλλης.

Καὶ αὖθις.

Καὶ οὔπιγε μόνος ἐστὶ (ὁ Μωυσῆς) ἀλλὰ καὶ ἡ Σίβυλλα Ὀρφέως παλαιοτέρα· λέγεται γὰρ καὶ περὶ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς, καὶ περὶ τῶν χρησμῶν τῶν καταπεφημισμένων ἐκείνης εἶναι, λόγοι πλείους· Φρυγίαν τε οὖσαν, κεκλῆσθαι Ἄρτεμιν, καὶ ταύτην παραγενομένην εἰς Δελφοὺς ᾆσαι·

Ὦ Δελφοὶ θεράποντες ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Ἦλθον ἐγὼ χρήσουσα Διὸς νόον αἰγιόχοιο,
Αὐτοκασιγνήτῳ κεχολωμένη Ἀπόλλωνι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Ἐρυθραία Ἡροφίλη καλουμένη. μέμνηται τούτων Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἐν τῷ περὶ χρηστηρίων· ἐῶ δὲ τὴν Αἰγυπτίαν καὶ τὴν Ἰταλήν, ἣ τὸ ἐν Ῥώμῃ Καρμάλον ᾤκησεν· ἧς υἱὸς Εὔανδρος, ὁ τὸ ἐν

Ρώμῃ τοῦ Πανὸς ἱερὸν τὸ Λουπέρκιον καλούμενον κτίσας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΕΡΙ πόλεων.

Γέργις, πόλις Τροίας. ἀφ' ἧς Γεργιθία ἡ χρησμολόγος Σιβύλλα, ἥτις καὶ τετύπωτο ἐν τῷ νομίσματι τῶν Γεργιθίων, αὐτή τε καὶ ἡ σφίγξ, ὡς Φλέγων ἐν Ολυμπιάδων πρώτῃ. ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τοῦ Γεργιθίου Απόλλωνος, Σιβύλλης φασὶν εἶναι τάφον.

Μερμησσὸς πόλις Τρωϊκὴ, ἀφ' ἧς ἡ Ερυθραία Σιβύλλα. ἦν γὰρ καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἐρυθρὰ τῷ χρώματι.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ Ο ΤΟΥ Ομήρου σχολιαστής.

Αῤῥιανός φησιν, ὅτι Δάρδανος ἐκ Σάμου τῆς Θρακίας ἐλθὼν, τὰς τοῦ Τεύκρου βασιλέως θυγατέρας ἔγημε, Νησὼ καὶ Βάτειαν, καὶ ἐκ μὲν τῆς Νησοῦς ἦν αὐτῷ θυγάτηρ Σίβυλλα

Romæ templum Panis, quod Lupercal appellatur, condidit.

Stephanus de vrbibus.

Gergis, oppidum Troiæ. a qua Gergithia Sibylla, femina fatidica, quæ vna cum ſphinge in Gergithicorum moneta expreſſa eſt, vt Phlegon in prima olympiade ſcribit. Ferunt in Gergithij Apollinis templo, Sibyllæ ſepulchrum eſſe.

Merpeſſus oppidum eſt in Troiæ regione, ex quo Erythræa Sibylla oriunda fuit. erat autem ea vrbs ruffa colore.

Euſtathius Homeri ſcholiaſtes.

Arrianus tradit, Dardanum cum ex Samo Thracica veniſſet, Teucri regis filias ſibi deſponſaſſe, Nesó & Batean dictas, & ex Nesó filiam ipſi na-

tam fuiſſe Sibyllã vatem: a qua quotquot mulieres fatidicæ fuerunt, Sibyllæ dicebantur, non quod ſanguine illi iunctæ eſſent, ſed quia ſimiliter Deum paterentur, id nominis ſortitæ.

Ariſtophanis ſcholiaſtes in auibus.

Tres fuerunt Sibyllæ: quarum prima ſe Apollinis ſororem in ſuis verſibus dixit: ſecunda Erythræa, tertia Sardiana nominatur.

Hermias philoſophus in ſecundo libro ſcholiorum ad Platonis Phædrum.

De Sibylla adeo miranda narrantur, vt fabulæ videri queant. Multæ certe Sibyllæ fuerunt, omnes diuinandi artem amplexæ. Et ob aliquam forte cauſam commune nomen Sibyllæ aſſumpſerunt. Perinde ac Mercurius Triſmegiſtus

τηρ Σίβυλλα ἡ μάντις, ἀφ' ἧς καὶ ἄλλαι γυναῖκες ὅσαι ἐγένοντο μαντικαὶ, σίβυλλαι ἐλέγοντο, οὐχ ὡς πρὸς αἵματος αὐτῇ οὖσαι, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμοίαν θεοφορίαν, τυχοῦσαι τῆς ἐπικλήσεως.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟ-φάνους ἐν Ορνισι.

Σιβύλλαι τρεῖς ἐγένοντο, ὧν ἡ μὲν ἐστιν, ὡς διὰ τῆς ποιήσεως φησὶν, Απόλλωνος ἀδελφή· δευτέρα δὲ, Ερυθραία· τρίτη δὲ, ἡ Σαρδιανή.

ΕΡΜΕΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν εἰς τὸν Πλάτωνος Φαῖδρον σχολίων.

Περὶ δὲ τῆς Σιβύλλης οὕτως ἐστὶ θαυμαστὰ λεγόμενα, ὥστε δόξαι μύθοις εἶναι. πολλαὶ μέντοι σιβύλλαι γεγόνασι πᾶσαι τὸ μαντικὸν ἑλόμεναι βίον. πᾶσαι μέντοι διά τινα ἴσως αἰτίαν εἵλοντο σιβύλλαι προσαγορεύεσθαι. ὥσπερ δὴ ὁ τρισμέγιστος Ερμῆς

λέγεται πλεονάκις ἐπιδημήσας τῇ Αἰγύπτῳ, ἑαυτοῦ ἀναμνῆσθαι καὶ τρίτον κεκλῆσθαι Ερμῆν. καὶ τρεῖς δὲ λέγονται Ορφεῖς παρὰ Θρᾳξὶ γενέσθαι. ἴσως οὖν καὶ αὗται κατά τινα κοινωνίαν καὶ ἀνάμνησιν εἴλοντο ταύτας τὰς προσηγορίας. ἐπεὶ αὐτήγε ἡ Σιβύλλα ἡ Ερυθραία, περὶ ἧς νῦν λέγει, Εριφύλη ἐκαλεῖτο ἐξ ἀρχῆς. λέγουσι δὲ αὐτὴν εὐθὺς προελθοῦσαν, προειπεῖν ἐξ ὀνόματος ἑκάστου, καὶ ἔμμετρα φθέγξασθαι, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τέλειον εἶδος ἀνθρώπου λαβεῖν.

ΣΟΥΙΔΑΣ.

Σίβυλλα, Δελφὶς, ἣν καὶ Αρτεμιν προσηγόρευσαν. γέγονε δὲ αὕτη πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἔγραψε χρησμοὺς δι' ἐπῶν. ὁ πατὴρ Σιβύλλης τῆς Χαλδαίας Βηρωσὸς ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς Ερυμάνθη.

Σίβυλλα, Απόλλωνος καὶ Λαμείας, κατὰ

δέ τινας

gistus in Ægypto degens sæpe sui dicitur meminisse, seque tertium Mercurium appellasse. Apud Thracas quidem tres Orphei fuisse feruntur. Quapropter & hæ forsitan ob communionem & commonefactionem quandam idem cognomen vsurparunt. Quia ipsa quoque Sibylla Erythræa, de qua nunc sermo est, olim Eriphyle vocabatur: quam aiunt recta prodeuntem, ex cuiuslibet nomine futura prædicere, carminaque profari; ac breui tempore ad hominis formam redire.

Suidas.

Sibylla Delphica, etiam Diana dicta, bellum Troianum antecesit, & versibus heroicis scripsit oracula. Pater Sibyllæ Chaldææ Berosus dictus fuit, mater Erymanthe.

Sibylla Apollinis & Lamiæ filia, se-

cundum quosdam autem Aristocratis & Hydoles: vt vero alij tradunt, Crinagoræ: vt Hermippus, Theodori. Erythræa, eo quod nata esset in loco Erythrarum, qui Batti appellabatur. Nunc ipse locus in vrbis modum exædificatus, dicitur Erythre. Quidam eam Siculam, quidam (Σαρδιανὴν) Sardanam, quidam Gergethiam, quidã Rhodiam, alij Libycam, alij Lucanam, alij Samiam esse putauerunt. Fuit autem post excidij Troiani tempora annis 483. & hos libros composuit: De palpitationibus, Carmina, Oracula. Dicitur & triangulari forma Lyram prima inuenisse.

Sibylla, Elissa, scripsit diuinationes et oracula versibus.

Sibylla Colophonia, Lampusa dicta, a Calchante oriunda, & ipsa diuinationes & oracula & alia quædam versibus edidit.

δέ τινας Ἀριστοκράτους καὶ Ὑδώλης· ὡς δὲ ἄλλοι, Κριναγόρου· ὡς δὲ Ἕρμιππος, Θεοδώρου· Ἐρυθραία, παρὰ τὸ τεχθῆναι ἐν χωρίῳ τῶν Ἐρυθρῶν ὃ προσηγορεύετο Βάτοι. νῦν δὲ αὐτὸ τὸ χωρίον πολίχνιον προσαγορεύεται Ἐρυθραί. τινὲς δὲ αὐτὴν Σικελήν, ἄλλοι Σαρδανήν, ἄλλοι Γεργήθαν, ἄλλοι δὲ Ῥοδίαν, ἄλλοι δὲ Λίβυσσαν, ἄλλοι Λευκανήν, ἄλλοι Σαμίαν ἐδόξασαν. Γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις τῆς Τρωϊκῆς ἁλώσεως, μετὰ υπγ' ἔτη, καὶ συνετάξατο βιβλία ταῦτα· περὶ παλμῶν, μάγη, χρησμούς· λέγεται δὲ καὶ τρίγωνον εἶδος λύρας αὐτὴν πρώτην εὑρεῖν.

Σίβυλλα, ἔλισσα, ἔγραψε μαντείας καὶ χρησμοὺς δι' ἐπῶν.

Σίβυλλα, Κολοφωνία, ἥτις ἐκλήθη Λάμπουσα, ἀπόγονος Κάλχαντος, καὶ αὐτὴ μαντείας καὶ χρησμοὺς δι' ἐπῶν καὶ ἄλλα.

Σίβυλλα Θετταλὴ, ἡ κληθεῖσα καὶ Μαντὼ, ἀπόγονος Τειρεσίου.

Σίβυλλα, ἡ κληθεῖσα ὑπό τινων Σαρβὶς, ὑπὸ δέ τινων Κασάνδρα, ἄλλων δὲ Ταραξάνδρα· καὶ αὐτὴ χρησμούς.

Σίβυλλα Κυμαία, καὶ Σίβυλλα Θεσπρωτὶς, ὁμοίως χρησμούς.

Σίβυλλα Χαλδαία, ἡ καὶ πρός τινων Ἑβραία ὀνομαζομένη, ἡ καὶ Περσὶς, ἡ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Σαμβήθη, ἐκ τοῦ μακαριωτάτου Νῶε, ἡ περὶ τὸν κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα λεγομένων προειρηκυῖα· ἧς μνημονεύει Νικάνωρ ὁ τὸν Ἀλεξάνδρου βίον ἱστορήσας· ἡ περὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ μυρία προθεσπίσασα καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας. ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ συνᾴδουσιν αὐτῇ, πλὴν ὅτι ταύτης εἰσὶ βιβλία κδ´ περὶ παντὸς ἔθνους καὶ χώρας περιέχοντα. ὅτι δὲ οἱ στίχοι αὐτῆς ἀτελεῖς καὶ ἄμετροι εὑρίσκονται, οὐ τῆς

προφή-

Sibylla Thessalica, Manto dicta, a Tiresia oriunda.

Sibylla a quibusdam Sarbis, a quibusdam Cassandra dicta, ab alijs Taraxandra, oracula & ipsa edidit.

Sibylla Cumana, & Sibylla Thesprotia, eodem modo oracula ediderunt.

Sibylla Chaldæa, quæ a quibusdam Hebræa nominatur, & Persica, suo nomine Sambethe dicta, a beatissimo Noe oriunda. De Alexandro Macedone vaticinata est: cuius meminit Nicanor, qui vitam Alexandri scripsit. Hæc de domino Christo, et eius aduentu plurima prædixit. Sed et reliquæ cum ea consentiunt, nisi quod huius libri sunt XXIIII. de gente qualibet atque regione agentes. Quod autem versus eius imperfecti & vitiosi reperiuntur, non

prophetidis culpa est, sed notariorum: qui orationis impetum assequi non potuerunt: aut etiam indocti fuerunt, & imperiti grammatices. Una enim cum afflatu, etiam eorum quæ ab ea dicta essent, memoria desinebat. eaque de causa & versus imperfecti reperiuntur, et sententia claudicans. Aut etiam certo Dei consilio factum hoc est, ne a multis indignis oracula eius cognoscerentur: aut longum tempus, vt & aliorum multorum, huius rei causa fuit. Atque etiam obscuritas eorum quæ a prophetide dicta sunt, & crebra librorum descriptio: nihil miri est, si & sententiæ confusionem & versuum perturbationem attulerunt.

Sibyllæ diuersis et locis et tēporibus fuerūt decē. Prima Chaldæa seu Persica, suo

nomine

προφήτιδος ἐστιν ἡ αἰτία, ἀλλὰ τῶν ταχυγράφων, οὐ συμφθασάντων τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου, ἢ καὶ ἀπαιδεύτων γινομένων καὶ ἀπείρων γραμματικῆς· ἅμα γὰρ τῇ ἐπιπνοίᾳ ἐπέπαυτο ἡ τῶν λεχθέντων μνήμη· καὶ διὰ τοῦτο εὑρίσκονται οἱ στίχοι ἀτελεῖς, καὶ διάνοια σκάζουσα. εἴτε κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ τοῦτο γέγονεν, ὡς μὴ γινώσκοιντο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἀναξίων οἱ χρησμοὶ αὐτῆς· εἴτε δὴ καὶ ὁ μακρὸς χρόνος, ὡς καὶ ἄλλων πολλῶν αἴτιος τούτου ὑπῆρξεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσάφεια τῶν ὑπὸ τῆς προφήτιδος εἰρημένων, καὶ τὸ πλεονάκις ἴσως ἀντιγραφῆναι τὰ βιβλία, οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ σύγχυσιν τῆς τε διανοίας καὶ τῶν μέτρων ἐμπεποιήκεσαν.

Σίβυλλαι γεγόνασιν ἐν διαφόροις τόποις καὶ χρόνοις, τὸν ἀριθμὸν δέκα. πρώτη οὖν ἡ Χαλδαία, ἡ καὶ Περσὶς, ἡ κυρίῳ ὀνόματι

καλουμένη Σαμβήθη· δευτέρα, ἡ Λίβυσσα· τρίτη, ἡ Δελφὶς, ἡ ἐν Δελφοῖς τεχθεῖσα· τετάρτη, ἡ Ἰταλικὴ, ἡ ἐν Κιμμερίᾳ τῆς Ἰταλίας· πέμπτη, ἡ Ἐρυθραία, ἡ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ προειρηκυῖα πολέμου· ἕκτη, Σαμία, ἡ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Φυτὼ, περὶ ἧς ἔγραψεν Ἐρατοσθένης· ἑβδόμη, Κυμαία, ἡ καὶ Ἀμαλθαία καὶ Ἱεροφίλη· ὀγδόη, Ἑλλησποντία, τεχθεῖσα ἐν κώμῃ Μαρμισσῷ, περὶ τὴν πολίχνην Γεργίτιον· αἳ τῆς ἐνορίας ποτὲ Τρῳάδος ἐτύγχανον ἐν καιροῖς Σόλωνος καὶ Κύρου· ἐνάτη, Φρυγία· δεκάτη, ἡ Τιβουρτία, ὀνόματι Ἀλβουναία. Φασὶ δὲ ὡς ἡ Κυμαία ἐννέα βιβλία χρησμῶν ἰδίων προσεκόμισε Ταρκυνίῳ Πρίσκῳ, τῷ τηνικαῦτα βασιλεύοντι τῶν Ῥωμαίων, καὶ τούτου μὴ προσηκαμένου ἔκαυσε βιβλία β΄.

Σίβυλλα, Ῥωμαϊκὴ λέξις ἐστὶν, ἑρμηνευομένη προφῆτις, ἤγουν μάντις· ὅθεν ἑνὶ

nomine Sambethe. Altera, Libyca. Tertia, Delphica, Delphis nata. Quarta, Italica, quæ (ἐν κύμῃ *lego, pro* ἐν κιμμερίᾳ) *Cumis in Italia fuit. Quinta, Erythræa, quæ ante bellum Troianum diuinauit. Sexta, Samia, ſuo nomine dicta Phyto, de qua ſcripſit Eratoſthenes. Septima, Cumana, quæ & Amalthæa, & Hierophile. Octaua, Helleſpontia, nata in pago Marmiſſo, iuxta oppidulũ Gergitium* (αἳ τῆς ἐνοείας ποτὲ Τρῳάδος ἐτύγχανον) *quæ aliquando Troianæ ditionis fuerunt, tẽporibus Solonis et Cyri. Nona, Phrygia. Decima, Tiburtina, nomine Albunea. Cumanam tradunt nouem libros ſuorum oraculorum obtuliſſe Tarquinio Priſco, Romanorum regi: quos cum ille repudiaſſet, cremaſſe duos.*

Sibylla vatem ſignificat: itaque omnes

fatidicæ mulieres hoc nomine appellantur.

Et iterum.

Brutides mulieres ita dictæ, veluti Sibyllæ & prophetides. Omnes autem numine afflatas, Sibyllas vocabant.

Idem in προμηθεῖ.

Eo tempore (Iudicum Hebræorum tempore quo vixerunt Prometheus, Epimetheus, Atlas, Argus) fuit & fatidica Sibylla, regnante apud Ægyptios Pharaone, qui & Taracho dicitur.

Georgius Cedrenus.

Ac regina Sabæ, quæ a Græcis Sibylla dicta fuit, audita Salomonis fama, Hierosolyma aduenit, vt proposita quæstione de sapientia eius periculum faceret. nam & ipsa Sibylla ob ingenij promptitudinem, sapientiamque, et rerum multarum peritiam magni erat nominis. De hac etiam dominus dixit, Ab extremis terræ

finibus

θεν ἐνὶ ὀνόματι αἱ θήλειαι, μάντιδες ὠνομάσθησαν.

Καὶ αὖθις.

Βρούτιδες γυναῖκες οὕτω καλούμεναι, οἱονεὶ σιβύλλαι καὶ προφήτιδες· πάσας δὲ τὰς ἐνθουσιάσας σιβύλλας ἐκάλουν.

ὁ αὐτός.

Ην δὲ τότε καὶ μάντις Σιβύλλα, βασιλεύοντος παρ' Αἰγυπτίοις Φαραὼ τοῦ καὶ Παραχώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΕΔΡΗΝΟΣ.

Καὶ βασίλισσα Σαβᾶ, ἥτις ἐλέγετο Σιβύλλα παρ' ἕλλησιν, ἀκούσασα τὸ ὄνομα Σολομῶντος, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασι. ἦν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ Σιβύλλα πάνυ ἐπ' ἀγχινοίᾳ τῆς σοφίας, καὶ πολυπειρίᾳ διαβόητος. περὶ ἧς καὶ ὁ κύριος ἔφη, βασίλισσα νότου ἦλθεν ἐκ τῶν

περάτων τῆς γῆς, ἰδεῖν τὴν σοφίαν Σολομῶντος.

Αὐτίκα.

Αμεσίας υἱὸς Ιωάδος βασιλεύει ἔτη κθ΄. ἐπὶ τούτου Σίβυλλα ἡ Κυμαία ἐγνωρίζετο.

Καὶ πάλιν.

Εφ᾽ ὧν καὶ Σίβυλλα ἡ Σαμωναία ἐγνωρίζετο.

Μετὰ βραχύ.

Κατὰ τούτοις τοῦ χρόνοις καὶ Σίβυλλα ἐν Σάμῳ ἐγνωρίζετο.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΥΣ

ἱστορία ά. τῶν Γοτθικῶν πολέμων.

Εν τῇ Κύμῃ οἱ ἐπιχώριοι τὸ Σιβύλλης δεικνύουσι σπήλαιον. ἔνθα δὴ αὐτῆς τὸ μαντεῖον γεγενῆσθαί φασιν.

finibus Austrinam venisse reginam, vt sapientiam Salomonis cerneret.

Statim.

Amasias filius Ioasi regnauit annos XXIX. Huius ætate Sibylla Cumæa innotuit.

Et rursum.

Tunc (tempore Iosiæ regis) Sibylla Samonaea innotuit.

Paulo post.

Tunc (Darij Astyagis tempore) & in Samo Sibylla innotuit.

Procopius Cæsariensis lib. 1. de bello Gotth.

Cumis incolæ ipsi Sibyllæ speluncam ostendunt, in eaque ferunt illam vaticinatam fuisse.

Agathias lib. 1.

Spelunca erat vtrinque patentior & profunda, penitißimisque & amplißimis penetralibus, voraginibusque immensis in abruptum descenderat. Hanc ferunt Sibyllam Italicensem illam & magnam incoluisse, quæ Phœbo capta, & spiritu diuino instincta, petentibus futura prædiceret. Siquidem Æneæ, Anchisæ filio, tradunt se adeunti omnia prædixisse, quæ illi essent in posterum occursura.

Iamblichus ad Porphyrium.

Sibylla in Delphis duplici ratione Deum suscipere solita est: aut enim per tenuem spiritum & ignem, qui alicubi ex ore quodam antri prorumpebat: aut ipsa etiam in adyto sedens super æneam sellam, quæ tripes vel quadrupes foret, numinique dicata, & vtrobique diuino illo spiritu acta, vaticinia fundebat: itaque cum plurimus ignis ex antro euolans vati vndique

dique circumfunditur, eamque ſuo numine repletam agitat. Aut item ſacratæ ſedi adhæret, per quam Deo afflata protinus ad vaticinia erumpit.

Cicero de diuinatione lib. 1.

Cum duobus modis animi ſine ratione & ſcientia, motu ipſi ſuo, ſoluto & libero incitarentur: vno, furente: altero, ſomniante: furoris diuinationem Sibyllinis maxime verſibus contineri arbitrati, eorum decem interpretes delectos ex ciuitate eſſe voluerunt.

Item.

Carent arte ij qui non ratione aut coniectura obſeruatis ac notatis ſignis, ſed concitatione quadam animi, aut ſoluto liberoque motu futura præſentiunt. Quod & ſomniantibus ſæpe contingit, & nonnunquam vaticinantibus per furorem, vt Bacchis Boeotius, vt Epimenides Cres, vt Sibylla Erythræa.

Item.

Terræ vis Pythiam Delphis incitabat, naturæ Sibyllam.

Idem lib. II. de diuinatione.

Sibyllæ versus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur. Quorum interpres nuper falsa quædam hominum fama dicturus in senatu putabatur, eum, quem re vera regem habebamus, appellandum quoque esse regem, si salui esse vellemus. Hoc si est in libris, in quem hominem, & in quod tempus est? callide enim qui illa composuit, perfecit, vt, quodcunque accidisset, prædictum videretur, hominum & temporum definitione sublata. Adhibuit etiam latebrā obscuritatis, vt ijdem versus alias in aliam rem posse accommodari viderentur. Non esse autem illud carmen furentis, cum ipsum poema declarat (est enim magis artis & diligentiæ quam incitationis & motus) tum vero ea

quæ

quæ ἀκροστιχὶς dicitur, cum deinceps ex primis versus litteris aliquid connectitur, vt in quibusdam Ennianis, quæ Ennius fecit. Id certe magis est attenti animi quam furentis. Atque in Sibyllinis ex primo versu cuiusque sententiæ primis litteris illius sententiæ carmen omne prætexitur. Hoc scriptoris est, non furentis; adhibentis diligentiam, non insani.

Virgilius lib. III. Æneid.

Huc vbi delatus, Cumæam accesseris vrbem,
Diuinosque lacus, & Auerna sonantia syluis,
Insanam vatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, folijsque notas & nomina mandat.
Quæcunque in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerũ, atque antro seclusa relinquit:
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.
Verum eadem verso tenuis cum cardine ventus
Impulit, & teneras turbauit ianua frondes:
Nunquam deinde cauo volitantia prendere saxo,
Nec reuocare situs, aut iungere carmina curat.
Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ.

VI. Æneid.

At pius Æneas arces, quibus altus Apollo
Præſidet, horrendæque procul ſecreta Sibyllæ,
Antrum immane, petit: magnam cui mentem animumque
Delius inſpirat vates, aperitque futura.

Mox.

Exciſum Euboicæ latus ingens rupis in antrum,
Quo lati ducunt aditus centum, oſtia centum:
Vnde ruunt totidem voces, reſponſa Sibyllæ.
Ventum erat ad limen, cum virgo, Poſcere fata
Tempus, ait: Deus ecce, Deus. Cui talia fanti,
Ante fores ſubito, non vultus, non color vnus,
Non comptæ manſere comæ: ſed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tument: maiorque videri,
Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
Iam propiore Dei.------

Ibidem.

Talibus ex adyto dictis, Cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages, antroque remugit,
Obſcuris vera inuoluens. ea frena furenti
Concutit, & ſtimulos ſub pectore vertit Apollo.

Liuius

Liuius lib. 1. decadis 1.

Euander tum ea, profugus ex Peloponneso, authoritate magis quam imperio regebat loca: venerabilis vir miraculo litterarum rei nouæ inter rudes artium homines: venerabilior diuinitate credita Carmentæ matris, quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam aduentum miratæ hæ gentes fuerant.

Ouidius XIIII. Metamorph.

Littora Cumarum, viuacisque antra Sibyllæ
Intrat, & vt manes adeat per auerna paternos
Orat. at illa diu vultu tellure moratum
Erexit, tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, &c.

Et paulo post.

Respicit hinc vates, & suspiratibus haustis,
Nec dea sum dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput. neu nescius erres.
Lux æterna mihi, cituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dũ præcorrumpere donis

Me cupit, elige, ait virgo Cumæa, quid optes,
Optatis potiere tuis: ego pulueris hausti
Ostendēs cumulum, quot haberet corpora puluis,
Tot mihi natales contingere vana rogaui,
Excidit vt peterē iuuenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque iuuētam,
Si venerem paterer. Contempto munere Phœbi
Innuba permaneo, sed iam felicior ætas
Terga dedit, tremuloq; gradus venit ægra senectus,
Quæ patiēda diu est: nam iam mihi sæcula septem
Acta vides, superest numeros vt pulueris æquem.
Ter centum messes, ter centum musta videre
Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet, consumptaque membra senecta,
Ad minimū redigentur onus, nec amata videbor,
Nec placuisse Deo: Phœbus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Vsque adeo mutata ferar, nullique videnda,
Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.

Corn. Tacitus annal. lib. IV.

Relatum inde ad patres a Quinctiliano tribuno plebei de libro Sibyllæ, quem Caninius Gallus quindecimvir recipi inter ceteros

ter ceteros eiusdē vatis, & ea de re senatuscōsultum postulauerat. quo per discessionem facto, misit litteras Cæsar modice tribunum increpans, ignarum antiqui moris ob iuuentam: Gallo exprobrabat, quod scientiæ cæremoniarumque vetus, incerto auctore, ante sententiam collegij, non, vt assolet, lecto per magistros æstimatoque carmine, apud infrequentem senatum egisset. Simul commonefecit: quia multa vana sub nomine celebri vulgabantur, sanxisse Augustum, quem intra diem ad prætorem vrbanum deferrētur, neque habere priuatim liceret. quod a maioribus quoque decretum erat, post exustum sociali bello Capitoliū, quæsitis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibullæ; vna seu plures fuere: datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere. Igitur tunc quoque notioni quindecimvirum is liber subijcitur.

Plinius nat. hist. lib. VII. cap. XXXIII.

Diuinitas & quædam cœlitum societas nobilissima, ex fœminis in Sibylla fuit: ex viris in Melampode apud Græcos, apud Romanos in Marcio.

Idem lib. XXXIV. cap. V.

Equidem & Sibyllæ statuas iuxta rostra esse non miror, tres sint licet: vna, quam Sex. Pacuuius Taurus ædilis plebis restituit: duæ quas M. Messala.

Solinus Polyhist. cap. VIII.

Cumis Sibyllæ sacellum est, sed eius quæ rebus Romanis quinquagesima Olympiade interfuit, cuiusque librum ad Cornelium vsque Syllam Pontifices nostri consulebant. tunc enim vna cum Capitolio igni absumptus est. Nam priores duos Tarquinio Superbo parcius preciũ offerente, quàm postulabatur, ipsa exusserat.

ſerat. Huius ſepulcrum in Sicilia adhuc manet. Delphicam autem Sibyllam ante Troiana bella vaticinatam Bocchus autumat, cuius verſus plurimos operi ſuo Homerum inſeruiſſe manifeſtat. Hanc Heriphile Erythræa annis aliquot intercedentibus inſecuta eſt, Sibyllaque appellata eſt de ſcientiæ parilitate: quæ inter alia magnifica Lesbios amiſſuros maris imperium multo ante præmonuit, quàm id accideret. Ita Cumanam fuiſſe tertio poſt has loco ipſa æui ſeries probat.

Iuuenalis Satyra III.

Laudo tamen vacuis quod ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque vnum ciuem donare Sibyllæ.

Satyra VIII.

Quod modo propoſui, nō eſt ſententia: verum eſt.
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

In origine gentis Rom.

Addunt præterea quidam, Æneam in eo littore Euxini cuiuſdā comitis ma-

trem vltimo ætatis affectam, circa stagnū quod est inter Misenon Auernumque extulisse, atque inde loco nomen inditum, qui etiam nunc Euxinius sinus dicitur. cumque comperisset ibidem Sibyllam mortalibus futura præcinere, in opido quod vocatur Cimbarionis, venisse eo sciscitatum de statu fortunarum suarum: aditisque fatis, vetitum ne is cognitam in Italia sepeliret Prochytam, cognatione sibi coniunctam, quam incolumem reliquerat. Et postquam ad classem rediijt, reperitque mortuam, in insula proxima scepelisse; quæ nunc quoque eodē est nomine, vt scribunt Vulcatius et Acilius Piso.

Arnobius aduersus gentes lib. I.

Si quo tempore Sibylla præsaga, oracula illa depromēs fundebat, vi (vt dicitis) Apollinis plena, ab impijs esset cæsa atque interempta latronibus, nunquid Apollo diceretur in ea esse occisus?

Lactantius lib. I. de falsa religione cap. VI.

M. Varro, quo nemo vmquam doctior, ne apud Græcos quidem, [nedum apud Latinos,] vixit, in libris rerum diuinarum, quos ad C. Cæsarem Pontificem maximum scripsit: cum de quindecimviris loqueretur, Sibyllinos libros ait non fuisse vnius Sibyllæ, sed appellari vno nomine Sibyllinos, quod omnes [feminæ] vates, Sibyllæ sint a veteribus nuncupatæ, vel ab vnius Delphidis nomine, vel a consilijs deorum enuntiandis: σιοὺς *enim deos, non* θεοὺς, *&* *consilium, non* βουλὴν, *sed* βυλὴν, *appellabant Aeolico sermonis genere. Itaque Sibyllam dictam esse quasi* θεοβούλην. *Ceterum Sibyllas decem numero fuisse; easque omneis enumerauit sub auctoribus, qui de singulis scriptitauerunt. Primam fuisse de Persis, cuius mentionem fecerit Nicanor, qui res gestas Alexandri Macedonis scripsit. Secundã Libyssam, cuius meminerit*

Euripides in Lamiæ prologo. Tertiam Delphicam, de qua Chrysippus loquatur in eo libro quem de diuinatione cõposuit. Quartam Cimmeriam in Italia, quam Næuius in libris belli Punici, Piso in annalibus nominet. Quintam Erythræam, quam Apollodorus Erythræus adfirmet suam fuisse ciuem: eamque Graijs Ilium petentibus vaticinatam, & perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum. Sextam Samiã, de qua scribat Eratosthenes in antiquis annalibus Samiorum reperisse se scriptum. Septimam Cumanam nomine Amalthæam: quæ ab alijs Demophile, vel Herophile nominetur: eamque nouem libros attulisse ad regem Tarquinium Priscum, ac pro his trecentos philippeos postulasse, regemque aspernatũ pretij magnitudinẽ derisisse mulieris insaniam: illã in conspectu regis tres combußisse, ac pro reliquis idem pretiũ poposcisse: Tarquiniũ multo magis insanire mulierem putauisse. Quæ denuo

tribus

tribus aliјs exuſtis,cū in eodē pretio perſe-
ueraret,motū eſſe regē,ac reſiduos trecētis
aureis emiſſe:quorum poſtea numerus ſit
auctus, Capitolio refecto, qđ ex omnibus
ciuitatib.et Italicis,et Græcis, præcipueq;
Erythræis coacti, allatiq; ſunt Romā, cu-
iuſcumq; Sibyllæ nomine fuerūt. Octauā,
Helleſpontiā in agro Troiano natā, vico
Marpeſſo, circa oppidum Gergithium:
quā ſcribat Heraclides Ponticus Solonis
et Cyri temporibus fuiſſe. Nonam Phry-
giā, quæ vaticinata ſit Ancyræ. Decimā
Tiburtem,nomine Albuneā,quæ Tiburi
colatur vt dea iuxta ripas amnis Anienis:
cuius in gurgite ſimulachrū eius inuentū
eſſe dicitur,tenēs in manu librū,[cuius ſa-
cra ſenatus in Capitoliū trāſtulerit.]Ha-
rū omniū Sibyllarū carmina et feruntur,
& habētur,præterquam Cumææ:cuius li-
bri a Romanis occulūtur,nec eos ab vllo,
niſi a Quindecim viris,inſpici fas habēt.
Et ſunt ſingularum ſinguli libri:qui quia
Sibyllæ nomine inſcribuntur, vnius eſſe

creduntur: ſuntque confuſi, nec diſcerni, ac ſuum cuique aſsignari poteſt, niſi Erythrææ, quæ & nomen ſuum verum carmini inſeruit, & Erythræam ſe nominat vbi prælocuta eſt, cum eſſet orta Babylone: ſed & nos confuſe Sibyllam dicemus, ſicubi teſtimonijs earũ fuerit abutendum. Omnes igitur hæ Sibyllæ vnum Deum prædicant, maxime tamen Erythræa: quæ celebrior inter ceteras ac nobilior habetur: ſiquidem Feneſtella diligentiſsimus ſcriptor de XV. viris dicens, ait: Reſtituto Capitolio retuliſſe ad Senatum C. Curionem cos. vt legati Erythras mitterentur, qui carmina Sibyllæ conquiſita Romam deportarent: itaque miſſos eſſe P. Gabinium, M. Octacilium, L. Valerium: qui deſcriptos a priuatis verſus circa mille Romam deportarunt. Idem ſupra oſtendimus dixiſſe Varronem.

Idem lib. de ira, cap. XXII.

Sibyllas multas fuiſſe plurimi & maximi auctores tradiderunt: Græcorum,

Ariſtonicus

Aristonicus et Apollodorus Erythræus: nostrorum, Varro & Fenestella. Hi omnes præcipuam & nobilem præter ceteras Erythræam fuiße commemorant. Apollodorus quidem vt de ciui ac populari sua gloriatur. Fenestella vero etiam legatos Erythras a Senatu esse missos refert, vt huius Sibyllæ carmina Romam deportarentur, & ea consules Curio & Octauius in Capitolio, quod tunc erat, curante Q. Catulo, restitutum, ponenda curarent.

Ambrosius comment. in epist. 1. ad Corinth. cap. 11.

Spiritus mundi hic est per quem arripiuntur fanatici, qui sine Deo sunt. est enim inter mũdanos spiritus potior: vnde solet cõiecturis quæ mundi sunt diuinare, quem Pythonem appellant. Hic est qui per verisimilia fallitur & fallit: hic est qui per Sibyllam locutus est, sensum nostrorum secutus, locum volens inter cælestes habere.

Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 1.

Quid referam Sibyllas Erythræam atque Cumanam & octo reliquas? (nam Varro decem fuisse autumat) quantum insigne virginitas est, & virginitatis præmium diuinatio? Quod si Æolici genere sermonis Sibylla θεοβούλη appellatur: recte consilium Dei sola scribitur nosse virginitas.

Idem in chronicis.

Sub Romulo *agnoscitur Sibylla Erythræa.*

Item.

Sibylla Samia quæ Herophila appellabatur, in Samo insignis habetur, tempore Numæ Pompilij.

Et statim.

Sibylla quæ & Herophila, in Samo nobilis habetur: sub Tullo Hostilio.

August. lib. XVIII. cap. XXIIII.

Numa regnante Romæ, et apud Hebræos initio regni Manasse, a quo impio rege

rege propheta Esaias perhibetur occisus, Samiam fuisse Sibyllam ferunt.

Idem Augustinus lib. XVIII. de ciuitate Dei cap. XXIII.

Romuli tempore nonnulli Erythræam vaticinatam ferunt. Sibyllas autem Varro prodidit plures fuisse, non vnam. Hæc sane Erythræa Sibylla quædam de Christo manifesta cōscripsit, quæ etiam nos in Latina lingua versibus male Latinis & non stantibus legimus, per nescio cuius interpretis imperitiam, sicut post cognouimus. Nam vir clarißimus Flaccianus, qui etiam proconsul fuit, homo facillimæ facundiæ, multæq; doctrinæ, cũ de Christo colloqueremur, Græcũ nobis codicẽ protulit, carmina esse dicẽs Sibyllæ Erythrææ, etc.

Et mox:

Nõnulli sane Erythræã Sibyllã nõ Romuli, sed belli Troiani tẽpore fuisse scripserũt.

Idem lib. XIII. contra Faustum Manichæum cap. XV.

Sibylla porro, vel Sibyllæ, et Orpheus, et

nescio quis Homerus, & si qui alij vates vel theologi, vel sapientes, vel philosophi gentium de filio Dei, aut de patre Deo vera prædixisse seu dixisse perhibentur: valet quidem aliquid ad paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad istorum auctoritatem amplectendam, cum illum Deum nos colere ostendimus, de quo nec illi tacere potuerunt, qui suos congentiles populos idola & dæmonia colenda partim docere ausi sunt, partim prohibere ausi non sunt.

Rutilius Claud. Numatianus itinerarij lib. II.

Nec tantum Geticis grassatus proditor armis,
Ante Sibyllinæ fata cremauit opis.

Ammianus Marcellinus lib. XXI.

Aperiunt nunc quoque ventura quum æstuant hominum corda, sed loquuntur diuina. Sol enim (vt aiunt physici) mens mundi, nostras mentes ex sese velut scintillas diffunditans, quum eas incenderit vehementius, futuri conscias reddit. Vn-

de Sibyllæ

de Sibyllæ crebro ſe dicunt ardere, torrente vi magna flammarum.

Martianus Capella lib. II. de nuptiis philologiæ.

Alij quoque huius generis homines in diuinandi vſum et præſcientiam procreati, vt Carmentis in Arcadia, ab effuſo per vaticinia carmine memorata. Sibylla, vel Erythrea, quæq; Cumana eſt, vel Phrygia: quas non decem, vt aſſerunt, ſed duas fuiſſe non neſcis, id eſt, Erophilam Troianam Marmenſi filiam, & Symmachiam Hyppotenſis filiam, quæ Erythrea progenita, etiam Cumis eſt vaticinata.

Donatus in III. Æneid. Virgilij.

Inſanam dixit vatem, plenã numinis.

Sedemque odere Sibyllæ] *Morem dixit Sibyllæ, & quo in loco ſit, & quo ordine ſingulorum deſiderijs reſpondeat. Sumit, inquit, folia: illic reſponſa conſcribit, ordinat, & dimittit: veniunt homines, conſiderant folia, & futura cognoſcunt. Sed hoc habet mos ipſe contra-*

rium. quippe si ventus impleverit fores, & ordinationem foliorum turbauerit, pereunt consulta, & dubij remeant, qui instructi fuerant redituri.

Seruius in IV. eclog. Virgilij.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas] *Sibyllæ quæ Cumana fuit, & sæcla per metalla diuisit: dixit etiam, quis quo sæculo imperaret: & Solem vltimum, id est decimum, voluit. Nouimus autem eundẽ esse Apollinem, vnde dicit: Tuus iam regnat Apollo.*

Idem in III. Æneid. Virg.

Insanam vatem alij magnam dicunt: quia duo genera vaticinandi sunt, aut simplex, vt Heleni; aut per furorem, vt Sibyllæ, quia vates a vi mentis appellatos Varro auctor est. Sed melius est Deo plenam & vaticinatricem intelligamus, a Græcorum tractum etymologia, qui μάντεις ἀπὸ τῆς μανίας appellauerunt. nam supra sensus humanos intelligentia, furor et insania dicitur, teste Cicerone lib. de diui-

natione.

natione. Huic præstantißimæ rei nomen nostri a diuis, Græci (vt Plato interpretatur) a furore dixerunt, prorsus furoris diuinationem Sibyllinis maxime versibus contineri arbitrati.

Item.

Tribus modis futura prædicit; aut voce, aut scriptura, aut signis: id est quibusdam notis, vt in obelisco Romæ videmus. Vel vt alij dicunt, notis litterarum, vt per vnam litteram significet aliquid. In folijs autem palmarum Sibyllam scribere solere, Varro testatur.

Carmina virgo] *Quia eius responsa versibus scribebãtur. Virgo vero Phemonoe dicta est: nam Sibylla appellatiuũ nomẽ est omniũ vaticinantiũ, adeo vt Varro quot Sibyllæ fuerint, scripserit. Sibylla autẽ dicitur omnis puella, cuius pectus numẽ recipit: nã Æoli σιοὺς dicũt deos, βουλὴ autẽ est sentẽtia. Ergo ij σιβύλλας quasi σιοῦ βουλὰς dixerũt. Inde est, Magnã cui mentẽ animũq; Delius inspirat vates. Sane sciẽdũ,*

omnia responsa Sibyllæ plus minusve cētum contineri sermonibus: vnde Vergilius ait, Quo lati ducunt aditus centum, ostia centum, Unde ruunt totidem voces responsa Sibyllæ.

Idem in VI. Æneid.

Bene autem Sibylla quid sit, expreßit, Magnam cui mentem animumque Delius inspirat vates. Nam, vt supra diximus, Sibylla dicta est quasi σιῦ βουλὴ, *id est Dei sentētia. Æolici enim* σιοὺς *deos dicūt.*

Item.

Deiphobe Glauci] *Subaudi filia, & est proprium nomen Sibyllæ: multæ enim fuerunt, vt supra diximus in tertio, quas omnes Varro in libris Rerum diuinarum commemorat, & requirit a qua sint fata Romana conscripta, & multi sequentes Virgiliū, ab hac Cumana dicūt. quæ licet longæua dicatur: non tamen valde congruit eam vsque ad Tarquinij tempora durasse, cui libros Sibyllinos constat esse oblatos. Dicit tamen Varro Erythræam creditam*

creditam ſcripſiſſe, quia poſt incenſum Apollinis templum in quo fuerant libri, apud Erythræam inſulam ipſa inuentæ ſunt carmina.

Ibidem.

Longæua ſacerdos] *Sibylla. Hanc Apollo pio amore dilexit, & ei obtulit poſcendi quod vellet arbitrium. Illa hauſit arenam manibus, & longam vitam popoſcit. Cui Apollo reſpondit, id poſſe fieri, ſi Erythræam inſulam, in qua habitabat, relinqueret, & eam nunquam videret. Profecta igitur Cumas tenuit, & illic defecta corporis viribus, vitam in ſola voce retinuit. Quod cum ciues eius cognouiſſent, ſiue inuidia, ſiue miſeratione commoti, ei epiſtolam miſerunt, creta antiquo more ſignatam. quæ viſa terra (nam erat de eius inſula) in mortem reſoluta eſt. Vnde nonnulli dicunt, hanc eſſe quæ Romana fata ſcripſit: quod incenſo Apollinis templo inde Romam allati ſunt libri, vnde hæc fuerat.*

Isidorus cap. VIII. lib. VIII. orig.

Sibyllæ generaliter dicuntur omnes feminæ vates lingua Græca. Nã σιὸς Æolico sermone Deum, βȣλὼ Græci mẽtem nuncupant, quasi Dei mentem. Proinde igitur, quia diuinam voluntatem hominibus interpretari solebant, Sibyllæ nominatæ sunt. sicut enim omnis vir prophetãs vel vates dicitur, vel propheta: ita omnis femina prophetãs Sibylla vocatur. Quod nomen ex officio, non ex proprietate vocabuli est. Decem autem Sibyllæ a doctissimis auctoribus traduntur fuisse: quarum prima de Persis fuit: secunda Libyca: tertia Delphica in templo Delphici Apollinis genita, quæ ante Troiana bella vaticinata est, eius plurimos versus operi suo Homerus inseruit: quarta Cimmeria in Italia: quinta Erythræa nomine Erophyla in Babylone orta, quæ Græcis Ilium petẽtibus vaticinata est perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum.

ſcripturū. Dicta autem Erythræa, quia in eadem inſula, eius inuenta ſunt carmina. Sexta Samia, quæ Samonote dicta eſt a Samo inſula, vnde fuit cognominata. Septima Cumana nomine Amalthea, quæ nouem libros attulit Tarquinio Priſco, in quibus erant decreta Romana cōſcripta. Ipſa eſt et Cumæa, de qua Virgilius, Vltima Cumæi venit iam carminis ætas. Dicta autem Cumana a ciuitate Cumis quæ eſt in Campania, cuius ſepulcrum in Sicilia adhuc manet. Octaua Helleſpontia in agro Troiano nata, quæ ſcribitur Solonis & Cyri fuiſſe temporibus. Nona Phrygia, quæ vaticinata eſt Ancyræ: decima Tiburtina nomine Albunea. Quarum omniū carmina efferuntur: in quibus de Deo & de Chriſto, & gentibus multa ſcripſiſſe manifeſtiſsime comprobantur. Celebrior autem inter ceteras ac nobilior Erythræa perhibetur.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΙΜΑΧΟΥ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ Σιβυλλιακοὺς χρησμούς.

Εἰ τὸ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραφῶν ἐκπονεῖν, πολλὴν τοῖς ἐκτελοῦσι τὴν ὠφέλειαν ἀπεργάζεται, ἅτε πολυμαθεῖς τοὺς περὶ ταῦτα πονήσαντας ἐκτελέσαι δυνάμενον· πολλῷ μᾶλλον περὶ τὰς θείας γραφάς, ἅτε περὶ θεοῦ καὶ τὴν ὠφέλειαν προξενούντων δηλούσας, τοὺς εὖ φρονοῦντας προσήκει σχολάζειν διαπαντός, διπλοῦν ἐκεῖθεν τὸ κέρδος κερδαίνοντας, ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας ὠφελεῖν δυναμένους. ἔδοξε τοίνυν διὰ τοῦτο κἀμέ, τοὺς ἐπιλεγομένους χρησμοὺς σποράδην εὑρισκομένους καὶ συγκεχυμένους, τὴν τούτων ἀνάγνωσιν καὶ ἐπίγνωσιν ἔχοντας, εἰς μίαν συνάψαι καὶ ἁρμονίαν ἐκθέσθαι τοῦ λόγου· ὡς ἂν εὐσύνοπτοι τοῖς ἀναγινώσκουσιν ὄντες, τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν τούτοις ἐπιβραβεύωσιν, οὐκ ὀλίγα τῶν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων δηλοῦντες, καὶ πολυτελεστέραν ἅμα καὶ ποικιλωτέραν τὴν πραγματείαν ἀπεργαζόμενοι. καὶ γὰρ περί τε πατρὸς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος τῆς θείας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος ἀριδήλως διασαφοῦσι· περί τε τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐκ παρθένου φημὶ ἀρρεύστου γεννήσεως, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ τελεσθεισῶν ἰάσεων· ὡσαύτως τοῦ ζωοποιοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν τριημέρου ἐγέρσεως, καὶ τῆς μελλούσης γίνεσθαι κρίσεως, καὶ ἀνταποδόσεως ὧν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐπράξαμεν ἅπαντες. πρὸς τούτοις, τὰ ἐν ταῖς Μωσαϊκαῖς γραφαῖς, καὶ ταῖς τῶν προφητῶν βίβλοις δηλούμενα· περί τε τῆς κοσμικῆς κτίσεως, τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως, καὶ ἐκπτώσεως τοῦ παραδείσου, καὶ αὖθις ἀναπλάσεως, τρανῶς διαλαμβάνουσι. περὶ τινῶν γεγονότων, ἢ καὶ ἴσως γενησομένων ποικίλως προλέγουσι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐ μικρῶς τοὺς ἐντυγχάνοντας ὠφελεῖν δύνανται.

Σίβυλλαι τοίνυν, ὡς πολλοὶ ἔγραψαν, γεγόνασιν ἐν διαφόροις τόποις καὶ χρόνοις, τὸν ἀριθμὸν δέκα. Σίβυλλα δὲ Ῥωμαϊκὴ λέξις, ἑρμηνευομένη προφῆτις, ἤγουν μάντις. ὅθεν ἑνὶ ὀνόματι αἱ θήλειαι μάντιδες ὠνομάσθησαν. πρώτη οὖν, ἡ Χαλδαία, ἤγουν ἡ Περσὶς, ἡ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Σαμβήθη, ἐκ τοῦ γένους οὖσα τοῦ μακαριωτάτου Νῶε, ἡ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα

MARCI ANTIMACHI PRÆFATIO IN SIbyllina Oracula.

SI GRAECORVM ſcriptorum lectio multam affert vtilitatem, quippe quod multarum rerum peritos efficiat eos qui circa ea elaborant: multo magis conuenit eos qui ſapiunt, aſſiduam operam nauare diuinis litteris, in quibus de Deo & de iis quæ ad hominis ſalutem pertineant, agatur: cum hinc geminum lucrum conſequantur, quo & ſeipſos & alios iuuare poſſunt. Hac de cauſa viſum eſt mihi, de Sibyllinis oraculis (in quibus ea quæ dixi contineantur) ſummatim & in vniuerſum diſſerere (quoniam ea alioqui ſparſa extant, atque confuſa) vt lectoribus ad intelligendum faciliora ſint, atque ita faciliorem eis vtilitatem pariant: declarant enim non pauca neceſſaria atque vtilia, & excellentius magisque varium opus efficiunt. Nam & de patre, filio, & ſpiritu ſancto (quæ diuina eſt, autorque vitæ trinitas) aperte loquuntur: itemque de acta in carne vita domini Deique & ſeruatoris noſtri IESV CHRISTI, videlicet de eius ex alma virgine generatione, de morborum ſanationibus: itemque de viuifico eius ſupplicio, de reſurrectione a mortuis poſt triduum, & de futuro iudicio, ac remuneratione eorum quæ noſtrum quisque fecerit in hac vita. Præterea quæ in Moſaicis ſcriptis vatumque libris habentur; deque mundi creatione, hominis formatione, & ex paradiſo eiectione, & porro recreatione: de his inquam rebus explicate ſcribitur in his oraculis. in iisque & præterita dicuntur, & futura varie prænunciantur. atque, vt ſimpliciter dicam, lectores non parum iuuare poſſunt.

Fuerunt autem Sibyllæ (vt multi ſcripſerunt) diuerſis & locis & temporibus, numero decem. eſtque huius verbi ea notio, vt ſit idem Sibylla, quod vates. vnde vno nomine, fœminæ vates appellatæ ſunt. Prima fuit Chaldæa, ſiue Perſica, quæ proprio nomine Sambetha eſt nuncupata, de genere beati Noe: quæ quidem Alexandri

Macedonis gesta prædixisse fertur: facitque eius mentionem Nicanor, qui vitam conscripsit Alexandri. Secunda Sibylla fuit Libyssa, cuius meminit Euripides in Prologo Lamiæ. Tertia Delphica, quæ Delphis nata est: de qua locutus est Chrysippus in libro de Diuinitate. Quarta fuit Italica, in finibus Italiæ: cuius filius fuit Euander, is qui Romæ Panis fanum Lupercum appellatum condidit. Quinta Erythræa, ea quæ Troianum bellum prædixit, de qua Apollodorus Erythræus asseuerat. Sexta Samia, quæ proprio nomine vocatur Phyto, de qua scripsit Eratosthenes. Septima Cumæa, quæ dicitur Amalthea, eademque Erophila, a nonnullis Taraxandra. Virgilius Cumæam Deiphoben appellat, Glauci filiam. Octaua Hellespontia, nata in pago Marmiso, apud oppidulum Gergitium, quod fuit olim in finibus Troadis, temporibus Solonis & Cyri, sicuti scripsit Heraclides Ponticus. Nona Phrygia. Decima Tiburtina, nomine Albunæa. Tradunt, Cumæam attulisse oraculorum suorum libros nouem Tarquinio Prisco, qui tum Romæ regnabat, & pro iis trecentos Philippeos petiisse. Cumque contempta fuisset, & ne quidem interrogata, quæ nam essent quæ in illis continerentur, cremauit igni tres ex illis libris. Ac rursus in alio congressu regi sex libros obtulit, idem precium postulans. Cumque rursum despectui habita fuisset, combussit alios tres. Deinde tertio reliquos tres afferens, regem adit, idem pretium petens: seque eos quoque crematuram dicens, nisi ille emisset. Tunc rex illos legit: & admiratus, dedit pro eis centum Philippeos, eosque abstulit. Interrogauit etiam de aliis. Illa renunciauit, se neque habere similes eorum qui combusti fuissent, neque quicquam earum rerum scire sine diuina permotione. nonnunquam etiam nonnullos ex diuersis vrbibus & locis excepisse, quæ ipsis necessaria & conducibilia videbantur, ea esse colligenda: id quod etiam quamprimum factum est. Quod enim vere diuinitus datum erat, id in abdito positum non latuit. Omnium autem Sibyllarum libri repositi fuerunt in Capitolio priscæ Romæ, Cumææ Sibyllæ libris abditis, nec in vulgus prolatis: quoniam quæ in Italia euentura forent, ea ibi magis proprie & aperte efferrentur. Alij fuerunt omnibus cogniti. Sed qui Erythrææ inscribuntur, habent hoc a loco nomen, a quo loco fuit ipsa nuncupata. Alij titulum auctoris non habent, sed indistincti sunt. Firmianus quidem, qui fuit non vulgaris philosophus & sacerdos illius quod dixi Capitolij, in Christum æternũ lumen nostrum intuitus in suis operibus exposuit Sibyllarum dicta de ineffabili gloria, errorisque Græci imperitiam valide confutauit, oratione

Gellius lib. 1. cap. 19.

Latina

Μακεδόνα λεγομένην περιειρηκέναι, ἧς μνημονεύει Νικάνωρ ὁ τὸν Ἀλεξάνδρου βίον ἱστορήσας. δευτέρα Σίβυλλα, ἡ Λίβυσσα, ἧς μνήμην ἐποιήσατο Εὐριπίδης ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Λαμίας. τρίτη Δελφὶς, ἡ ἐν Δελφοῖς τεχθεῖσα· περὶ ἧς εἶπε Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ θειότητος βιβλίῳ. τετάρτη, ἡ Ἰταλικὴ, ἡ ἐν Κιμμερίᾳ τῆς Ἰταλίας· ἧς υἱὸς ἐγένετο Εὔανδρος, ὁ τὸ ἐν Ῥώμῃ τοῦ Πανὸς ἱερὸν, τὸ καλούμενον Λούπερκον, κτίσας. πέμπτη, ἡ Ἐρυθραία, ἡ καὶ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ προειρηκυῖα πολέμου· περὶ ἧς Ἀπολλόδωρος ὁ Ἐρυθραῖος διαβεβαιοῦται. ἕκτη, ἡ Σαμία, ἡ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Φυτὼ, περὶ ἧς ἔγραψεν Ἐρατοσθένης. ἑβδόμη, ἡ Κυμαία, ἡ λεγομένη Ἀμαλθεία, ἡ καὶ Ἐροφίλη, παρά τισι δὲ Ταραξάνδρα. Βιργίλιος δὲ τὴν Κυμαίαν, Δηϊφόβην καλεῖ, Γλαύκου θυγατέρα. ὀγδόη ἡ Ἑλλησποντία, τεχθεῖσα ἐν κώμῃ Μαρμισσῷ, περὶ τὴν πολίχνην Γεργίτιον, ἣ τῆς ἐνορίας ποτὲ Τρῳάδος ἐτύγχανεν, ἐν καιροῖς Σόλωνος καὶ Κύρου, ὡς ἔγραψεν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός. ἐννάτη ἡ Φρυγία. δεκάτη, ἡ Τιβουρτία, ὀνόματι Ἀλβουναία. φασὶ δὲ, ὡς ἡ Κυμαία, ἐννέα βιβλία χρησμῶν ἰδίων προσεκόμισε Ταρκυνίῳ Πρίσκῳ, τῷ τηνικαῦτα βασιλεύοντι τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων, τριακοσίους φιλιππαίους ὑπὲρ αὐτῶν ζητήσασα. καταφρονηθεῖσα δὲ, καὶ οὔτε ἐρωτηθεῖσα τίνα ἐστὶ τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, πυρὶ παρέδωκεν ἐξ αὐτῶν τρία. αὖθις τῇ ἐν ἑτέρᾳ προσόδῳ τοῦ βασιλέως, προσήνεγκε τὰ ἓξ βιβλία τὸν αὐτὸν ὁλκὸν ἐπιζητήσασα. οὐκ ἀξιωθεῖσα δὲ λόγου, πάλιν ἔκαυσεν ἄλλα τρία. εἶτα ἐκ τρίτου ἀναφερομένη τὰ περιλειφθέντα τρία προσῆλθεν, αἰτοῦσα τὸ αὐτὸ τίμημα, λέγουσα εἰ μὴ λάβοι, καίειν καὶ αὐτά. τότε, φασὶν, ὁ βασιλεὺς ἐντυχὼν αὐτοῖς, καὶ θαυμάσας, ἔδωκε μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἑκατὸν φιλιππαίους, καὶ ἐκομίσατο αὐτὰ, παρεκάλει δὲ περὶ τῶν ἄλλων. αὐτῆς δὲ ἀπαγγειλάσης, μήτε τὰ ἴσα τῶν ἐμπρησθέντων ἔχειν, μήτε τι δίχα ἐνθουσιασμοῦ τοιοῦτον εἰδέναι· ἔσθ᾽ ὅτε δὲ τινὰς ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ χωρίων ἐξειληφέναι τὰ νομισθέντα αὐτοῖς ἀναγκαῖα καὶ ἐπωφελῆ, καὶ δεῖν ἐξ αὐτῶν συναγωγὴν ποιήσασθαι· τοῦτο τάχιστα καὶ πεποιήκασι. τὸ γὰρ ἐκ θεοῦ δοθὲν ὡς ἀληθῶς μυχῷ κείμενον οὐκ ἔλαθε. πασῶν δὲ τῶν Σιβυλλῶν τὰ βιβλία, ἀπετέθησαν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας· τῶν μὲν τῆς Κυμαίας κατακρυβέντων, καὶ οὐ διαδοθέντων εἰς πολλοὺς· ἐπειδὴ τὰ συμβησόμενα ἐν Ἰταλίᾳ, ἰδικώτερα καὶ τρανώτερον ἀνεφώνησε· τῶν δὲ ἄλλων, γνωσθέντων ἅπασιν. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς Ἐρυθραίας προγεγραμμένα, ἔχει τοῦτο ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐπικεκλημένον αὐτῇ ὄνομα. τὰ δέ γε ἄλλα οὐκ ἐπιγράφονται ποῖα ποίοις εἰσὶν, ἀδιάκριτα δὲ καθέστηκε. Φιρμιανὸς τοίνυν οὐκ ἀθαύμαστος φιλόσοφος καὶ ἱερεὺς τοῦ προλεχθέντος Καπιτωλίου γενόμενος, πρὸς τὸ αἰώνιον ἡμῶν φῶς τὸν Χριστὸν βλέψας ἐν ἰδίοις πονήμασι, τὰ εἰρημένα ταῖς Σιβύλλαις περὶ τῆς ἀρρήτου δόξης παρέθηκε, καὶ τὴν ἀλογίαν τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης δυνατῶς ἀπήλεγξε. καὶ ἡ μὲν αὐτοῦ

ἔντονος ἐξήγησις τῇ Αὐσονίᾳ γλώττῃ, οἱ δὲ Σιβυλλιακοὶ στίχοι Ἑλλάδι φωνῇ ἐξηνέχθησαν. ἵνα δὲ τοῦτο μὴ ἄπιστον φαίνηται, μαρτυρίαν τοῦ προμνημονευθέντος ἀνδρὸς παρέξομαι, ἔχουσαν τόνδε τὸν τρόπον. Ἐπεὶ οὖν τὰ παρ' ἡμῖν εὑρισκόμενα Σιβυλλιακὰ, οὐ μόνον ὡς εὐπόριστα τοῖς νοσοῦσι τὰ Ἑλλήνων εὐκαταφρόνητά ἐστι (τὰ γὰρ σπάνια, τίμια δοκεῖ) ἀλλὰ καὶ ὡς πάντων τῶν στίχων μὴ σωζόντων τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου, ἀργοτέραν ἔχει τὴν πίστιν. αἰτία δὲ αὕτη τῶν ταχυγράφων, οὐ συμφθασάντων τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου, ἢ καὶ ἀπαιδεύτων γενομένων, οὐ τῆς προφήτιδος. ἅμα γὰρ τῇ ἐπιπνοίᾳ ἐπέπαυτο ἡ τῶν λεχθέντων μνήμη. πρὸς ἃ καὶ ὁ Πλάτων βλέψας ἔφη, ὅτι κατορθώσουσι πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. ἡμεῖς οὖν ἐκ τῶν κομισθέντων ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν πρέσβεων, ὅσα δυνατὸν παραθήσομεν. ἐξηγήσατο τοίνυν περὶ τοῦ ἀνάρχου θεοῦ τάδε.

ΟΙ ΤΗΣ

Latina ille quidem, sed Sibyllinis versibus Græca lingua citatis. Ac ne cui hoc falsum videatur, eius testimonium adducam, quod sic habet. Enimuero quæ apud nos extant Sibyllina, ea non solum tanquam vilia contemnuntur ab iis qui Græca supra modum suspiciunt (quoniam quæ rara sunt, preciosa videntur) verumetiam quia non omnes versus retinent numerorum exactos modos, minus fidei inueniunt. In causa sunt notarij, qui sermonis rapiditatem assequi nequiuerint, aut etiam indocti fuerint: non ipsius vatis, cuius vna cum inspiratione, cessaret effatorum recordatio. Atque hanc ob causam dixit Plato, vates multas magnasque res componere, nihil scientes eorum quæ dicant. Nos igitur ex iis quæ Romam a legatis allata sunt, quæ poterimus adducemus. Igitur de Deo, qui principio careat, sic effata est.

Hunc locum quia in Lactãtio non inuenimus, de Græco Antimachi conuertimus.

SIBYLLINA ORACVLA.

PROOEMIVM

Ex Theophilo ad Autolycum.

Sibylla, quæ cum apud cæteras nationes, tum apud Græcos fuit vates, in principio ſuæ vaticinationis, hominum genus ita objurgat:

MORTALES *homines, viliſſima corpora carnis,*
Cur vos effertis, neque finem cernitis æui?
Non tremitis, ſummumque Deum (quo præſide ſtatis)
Non formidatis? qui conſpicit omnia teſtis,
Conditor omnia qui nutrit, cunctisque ſuauem
Indidit afflatum, mortales qui regat omnes,
Vnus qui ſolus regnat Deus, atque ſupremus,
Omnipotens, nunquam genitus, qui conſpicit ipſe
Omnia, mortali non aſpectabilis vlli.

ΟΙ ΤΗΣ ΣΙΒΥΛΛΑΣ ΧΡΗΣΜΟΙ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ἐκ τῶν τοῦ Θεοφίλου πρὸς Αὐτόλυκον.

Σίβυλλα ἐν Ἕλλησι καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι γενομένη προφῆτις, ἐν ἀρχῇ τῆς προφητείας αὐτῆς ὀνειδίζει τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος λέγουσα·

ΑΝΘΡΩΠΟΙ θνητοὶ καὶ σάρκινοι, οὐδὲν ἐόντες,
Πῶς ταχέως ὑψοῦσθε, βίου τέλος οὐκ ἐσορῶντες·
Οὐ τρέμετ', οὐδὲ φοβεῖσθε θεὸν, τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν
Ὕψιστον, γνώστην πανεπόπτην, μάρτυρα πάντων,
Παντοτρόφον κτίστην, ὅστις γλυκὺ πνεῦμ' ἐν ἅπασι
Κάτθετο, χ' ἡγητῆρα βροτῶν πάντων ἐποίησεν;
Εἷς θεὸς, ὃς μόνος ἄρχει ὑπερμεγέθης, ἀγένητος,
Παντοκράτωρ, ἀόρατος, ὁρῶν μόνος αὐτὸς ἅπαντα,
Αὐτὸς δ' οὐ βλέπεται θνητῆς ὑπὸ σαρκὸς ἁπάσης.
Τίς γὰρ σὰρξ δύναται τὸν ἐπουράνιον καὶ ἀληθῆ

Ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν θεὸν ἄμβροτον, ὃς πόλον οἰκεῖ;
Ἀλλ' οὐδ' ἀκτίνων κατεναντίον ἠελίοιο
Ἄνθρωποι στῆναι δυνατοὶ, θνητοὶ γεγαῶτες
Ἄνδρες, ἐν ὀστέεσι φλέβες καὶ σάρκες ἐόντες.
Lact. l. VI. 38. 1. Αὐτὸν τὸν μόνον ὄντα σέβεσθ' ἡγήτορα κόσμου,
Ὃς μόνος εἰς αἰῶνα καὶ ἐξ αἰῶνος ἐτύχθη,
Αὐτογενὴς, ἀγένητος, ἅπαντα κρατῶν διαπαντὸς,
Πᾶσι βροτοῖσιν νέμων τὸ κριτήριον ἐν φάει κοινῷ,
Τῆς κακοβουλοσύνης δὲ τὸν ἄξιον ἕξετε μισθὸν,
Ὅττι θεὸν προλιπόντες ἀληθινὸν, ἀέναόν τε
Δοξάζειν, αὐτῷ τε θύειν ἱερὰς ἑκατόμβας,
Δαίμοσι τὰς θυσίας ἐποιήσατε, τοῖσιν ἐν ἅδου.
Τύφῳ καὶ μανίῃ δὲ βαδίζετε, καὶ τρίβον ὀρθὴν
Εὐθεῖαν προλιπόντες, ἀπήλθετε, καὶ δι' ἀκανθῶν
Καὶ σκολόπων ἐπλανᾶσθε. βροτοὶ παύσασθε μάταιοι,
Ῥεμβόμενοι σκοτίῃ, καὶ ἀφεγγέϊ νυκτὶ μελαίνῃ·
Καὶ λίπετε σκοτίην νυκτὸς, φωτὸς δὲ λάβεσθε·
Οὗτος ἰδοὺ πάντεσσι σαφὴς, ἀπλάνητος ὑπάρχει.
Ἔλθετε, μὴ σκοτίην δὲ διώκετε, καὶ γνόφον αἰεί.
Ἠελίου γλυκυδερκὲς ἰδοὺ φάος ἔξοχα λάμπει.
Γνῶτε δὲ κατθέμενοι σοφίην ἐν στήθεσιν ὑμῶν·
Εἷς θεός ἐστι, βροχὰς, ἀνέμους, σεισμοὺς ἐπιπέμπων,
Ἀστεροπὰς, λιμοὺς, λοιμοὺς, καὶ κήδεα λυγρὰ,
Καὶ νιφετοὺς, κρύσταλλα. τί δὴ καθ' ἓν ἐξαγορεύω;
Οὐρανοῦ ἡγεῖται, γαίης κρατεῖ, αὐτὸς ὑπάρχει.

Καὶ

Corporeis oculis etenim quis cernere verum,
Æternumque Deum poßit, cœlumque colentem?
Cum neque ſplendentis radiantia lumina ſolis
Suſtineant homines mortales cernere contra.
Hunc colite, hũc vnũ, qui ſolus regnat in orbe,
Qui ſolus ſemperque fuit, ſemperque futurus,
Non genitus, per ſe conſtans, tenet omnia ſemper,
Et viget in cunctis mortalibus, atque vigorem
Senſibus inſinuat, communis luminis autor. In hoc verſu diuinaui.
Præmia ſed prauæ mentis digna accipietis:
Quandoquidem æternoque Deo, veroque relicto,
Cui decus & ſacro debetur victima ritu,
Manibus infernis feciſtis ſacra ſuperbi.
Inſanique, via recta veraque relicta,
Erratis per iter ſcopulis & ſentibus horrens.
Deſinite in tetræ noctis titubare tenebris,
Vani mortales: noctisque nigrore relicto,
Vtimini (patet en cunctis errore ſine vllo)
Solis luce, ſuo qui lumine cuncta ſerenat.
Atque hoc pectoribus ſapienter noſcite veſtris:
Vnus, qui pluuias mittit, motusque, notosque,
Eſt Deus, atque fames, peſtes, triſtesque dolores,
Atque niues, glaciem. ſed quorſum ſingula pãdo?
Imperat & cœlis, & terræ præſidet. Ipſe eſt.

De iis autem qui generati dicuntur, ait:

Quod si progenitum est, prorsum interit: exq; virili
Fæmineoque nequit membro Deus esse creatus.
Sed Deus est vnus solus, rerumque supremus,
Qui cœlum, solem, stellas, lunamque creauit,
Frugiferam terram, pontique fluenta tumentis,
Siluosos montes, fontesque perenne scatentes,
Et sub aquis degens genus innumerabile gignit,
Quæque premunt terram serpentia corpora nutrit,
Et varias volucres, seu balbas, siue canoras,
Stridentes, teneras, sulcantes aëra plantis,
Et genus imposuit syluis agreste ferarum,
Subiecitque pecus nobis mortalibus omne,
Cunctorumque ducem fecit diuinitus ortum,
Subiecitque viro quæ vel comprendere non sit:
Nam quis hæc valeat mortalis noscere cuncta?
Ipse sed hæc solus nouit, qui condidit vnus,
Auctor inextinctus, æternus, in æthere degens,
Et multo maiora bonis bona præmia reddens,
Iniustosque, malosque, ira pœnisque coërcens,
Immittens bellum, pestem, tristesque dolores.
Stirpitus, o homines, cur insurgendo peritis?
Non pudet in diuos, feles & bruta referre?
An non est rabies, cæcæque insania mentis?
Tauros furantur diui, prædantur & ollas,

Καὶ πρὸς τοὺς γεννητοὺς λεγομένους ἔφη·

Εἰ δὲ γεννητὸν ὅλως καὶ φθείρεται, οὐ δύνατ' ἀνδρὸς
Ἐκ μηρῶν μήτρας τε θεὸς τετυπωμένος εἶναι.
Ἀλλὰ θεὸς μόνος εἷς πανυπέρτατος, ὃς πεποίηκεν
Οὐρανὸν, ἠέλιόν τε, καὶ ἀστέρας, ἠδὲ σελήνην,
Καρποφόρον γαῖάν τε, καὶ ὕδατος οἴδματα πόντου,
Οὔρεα θ' ὑλήεντα, καὶ ἀέναα χεύματα πηγῶν,
Τῶν τ' ἐνύδρων πάλι γεννᾷ ἀνήριθμον πολὺ πλῆθος·
Ἑρπετὰ δὲ γαίης κινούμενα ψυχοτροφεῦντε,
Ποικίλα τε κλαγγῶν λιγυρόθροα, τραυλίζοντα,
Ξουθὰ, λιγυπτερόφωνα, ταράσσοντ' ἀέρα ταρσοῖς·
Ἐν δὲ νάπαις ὀρέων ἀγρίαν γένναν θέτο θηρῶν,
Ἡμῖν τε κτήνη ὑπέταξεν πάντα βροτοῖσιν·
Πάντων θ' ἡγητῆρα κατέστησεν θεότευκτον,
Ἀνδρὶ δὲ ὑπέταξεν παμποίκιλα, κ' οὐ καταληπτά.
Τίς γὰρ σὰρξ δύναται θνητῶν γνῶναι τάδε ἅπαντα;
Ἀλλ' αὐτὸς μόνος οἶδεν ὁ ποιήσας τάδ' ἀπ' ἀρχῆς,
Ἄφθαρτος κτίστης, αἰώνιος, αἰθέρα ναίων·
Τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὸν προφέρων πολὺ πλείονα μισθὸν,
Τοῖς δὲ κακοῖς, ἀδίκοις τε, χόλον καὶ θυμὸν ἐγείρων,
Καὶ πόλεμον, καὶ λοιμὸν, ἰδ' ἄλγεα δακρυόεντα.
Ἄνθρωποι τί μάτην ὑψούμενοι ἐκριζοῦσθε;
Αἰσχύνθητε γαλᾶς καὶ κνώδαλα θεοποιοῦντες.
Οὐ μανίη καὶ λύσσα φρενῶν, καὶ *ἐστησία φάρη; f. ἐτώσια βάρης
Εἰ λοπόδας κλέπτουσι θεοὶ, συλῶσι δὲ χύτρας,

Ἀντὶ δὲ χρυσήεντα πόλον καταπίονα ναίειν,
Σητόβρωτα δέδορκε, πυκναῖς δ' ἀράχναις δεδίασαι·
Προσκυνέοντες ὄφεις, κύνας, αἰλούρους ἀνόητοι,
Καὶ πετεινὰ σέβεσθε, καὶ ἑρπετὰ θηρία γαίης,
Καὶ λίθινα ξόανα, καὶ ἀγάλματα χειροποίητα,
Καὶ παρ' ὁδοῖσι λίθων συγχώματα· ταῦτα σέβεσθε,
Ἄλλα τε πολλὰ μάταια, ἃ δὴ κ' αἰσχρὸν ἀγορεύειν.
Εἰσὶ θεοὶ μερόπων δολήτορες οὗτοι ἀβούλων,
Τῶν δὴ κἀκ στόματος χεῖται θανατηφόρος ἰός.
Οὗ δ' ἐστὶν ζωή τε, καὶ ἄφθιτον ἀέναον φῶς,
Καὶ μέλιτος γλυκεροῦ γλυκερώτερον ἀνδράσι χάρμα
Ἐκπροχέει· τῷ δὴ μόνῳ αὐχένα κάμπτειν,
Καὶ τρίβον αἰώνεσσιν ἐν εὐσεβέεσσ' ἀνακλίνειν.
Ταῦτα λιπόντες ἅπαντα, δίκης μεστὸν τὸ κύπελλον
Ζωρότερον, στιβαρὸν, βεβαρημένον, εὖ μάλ' ἄκρητον
Εἱλκύσατ' ἀφροσύνῃσι μεμηνότι πνεύματι πάντες.
Κοὐκ ἐθέλετ' ἐκνῆψαι, καὶ σώφρονα πρὸς νόον ἐλθεῖν,
Καὶ γνῶναι βασιλῆα θεὸν, τὸν πάντ' ἐφορῶντα.
Τοὔνεκεν αἰθομένοιο πυρὸς σέλας ἔρχετ' ἐφ' ὑμᾶς.
Λαμπάσι καυθήσεσθε δι' αἰῶνος τὸ πανῆμαρ
Ψεύδεσιν αἰσχυνθέντες ἐπ' εἰδώλοισιν ἀχρήστοις.
Οἱ δὲ θεὸν τιμῶντες ἀληθινὸν, ἀέναόν τε,
Ζωὴν κληρονομοῦσι, τὸν αἰῶνος χρόνον, αὐτοὶ
Οἰκοῦντες παραδείσου ὁμῶς ἐριθηλέα κῆπον,
Δαινύμενοι γλυκὺν ἄρτον ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος.

Quosque poli ſedes aureas habitare deceret,
Hos caries, denſisque infeſtat aranea telis.
Serpentes colitis, ſtulti, felesque, canesque,
Et volucres, & quæ ſerpunt animalia terræ,
Et fabricata manu ſimulachra, & ſaxea ſigna,
Et paßim lapidum moles. hæc, vanaque multa
Præterea colitis, quæ ſunt turpißima dictu.
Talia ſunt hominum ſtultorum numina falſa,
Quorum mortiferum diſtillat ab ore venenum.
At cuius vita eſt, cuius lux illa perennis,
Lætitia vnde viris dimanat dulcior omni
Melle: iſti ceruix omnis ſe ſubdere ſoli
Debet, quique pijs oſtendit qua ſit eundum
In vitam. his inquam neglectis, inſipienter
Ingentem, magnum calicem, plenumque meraco
Pœnarum hauſiſtis furioſis mentibus omnes.
Nec ſobrij vultis ſanæque euadere mentis,
Et nouiſſe Deum regem, qui cuncta tuetur.
Propterea feruens ignis vos opprimet ardor,
Semper & in flammis turpes ardebitis, omne
Quandoquidem vanis ſtatuis impenditis æuum.
At quibus æternus colitur Deus, atque perennis,
Hi vitam degent quæ tempus in omne manebit,
Floriferos hortos paradiſi ſemper habentes,
Et dulcem cœli panem ſtellantis edentes.

PROOEMIVM de Deo principij experte.

Lact. l. VI. 37. 17. VNVS, QVI *solus regnat Deus, vnus & idem,*
Non genitus, rerum summus, super omnia magnus,
ibid. 20. *Qui cœlum, solem, stellas, lunamque creauit,*
Frugiferam terram, pontique fluenta tumentis:
Qui solus Deus est, incomprensusque creator.
Hic hominũ formã & speciem construxit, & idem
Viuentem generis naturam miscuit omnem.

NARRATIO.

AGGREDIOR *primo generis mortalis ab æuo,*
Vsque ad supremum diuine pandere cuncta:
Quæ fuerint mũdo, quæ sint, quæ deinde sequãtur
Ob scelus humanum. Primum, quænam sit origo
Mundi, dicere me Deus imperat. Ergo scienter
Ne mea mortalis temnas præcepta caueto.
Mundi creatio **Supremum regem, qui mundum cõdidit omnem,*
Sic fatus, fiat: factumque est. namque locauit
Quæ cingatur aquis, & cingat tartara, terram:
Dulce dedit lumen: cœlum subuexit in altum:
Et mare cæruleum explicuit: cœlumque renidens

ΣΙΒΥΛΛΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ
περὶ τοῦ ἀνάρχου θεοῦ.

ΕΙΣ ΘΕΟΣ ὃς μόνος ἄρχει,
ὑπερμεγέθης, ἀγένητος.
Ἀλλὰ θεὸς μόνος εἷς πανυπέρτατος, ὃς πεποίηκεν
Οὐρανὸν, ἠέλιόν τε, καὶ ἀστέρας, ἠδὲ σελήνην,
Καρποφόρον γαῖάν τε, καὶ ὕδατος οἴδματα πόντου,
Ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς κτίστης, ἀκράτητος ὑπάρχων,
Αὐτὸς στήριξεν μερόπων μορφήν τε τύπον τε,
Αὐγὰς μῖξε, φύσιν πάντων γενεῆς βιότοιο.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ἀρχομένη πρώτης γενεῆς μερόπων ἀνθρώπων,
Ἄχρις ἐπ' ἐσχατίησι προφητεύσω τὰ ἕκαστα,
Ὁππόσα πρὶν γέγονεν, πόσα τ' ἐστὶν, ὁπόσα τε μέλλει
Ἔσσεσθαι κόσμῳ, διὰ δυσσεβίας ἀνθρώπων.
Πρῶτον δὴ κέλεταί με λέγειν θεὸς, ὡς ἐγενήθη
Ἀτρεκέως κόσμος. σὺ δὲ ποικίλε θνητὲ πίφασκε
Νουνεχέως, ἵνα μή ποτ' ἐμῶν ἐφετμῶν ἀμελήσῃς.
Ὕψιστον βασιλῆα, ὃς ἔκτισε κόσμον ἅπαντα,
Εἴπας γεννάσθω, καὶ γείνατο. ἥδρασε γὰρ γῆν
Ταρτάρῳ ἀμφίσαλον, καὶ φῶς γλυκὺ αὐτὸς ἔδωκε.
Οὐρανὸν ὕψωσε, γλαυκὴν δ' ἥπλωσε θάλασσαν,

Καὶ πόλον

Καὶ πόλον ἐστεφάνωσεν ἅλις πυριλαμπέσιν ἄστροις.
Καὶ γαῖαν κόσμησε φυτοῖς, ποταμοῖσι δὲ πόντον
Χευάμενος ἐκέρασε, καὶ ἀέρι μῖξεν ἀϋτμάς,
Καὶ νέφεα δροσόεντα. τιθεὶς ἄρα καὶ γένος ἄλλο,
Ἰχθύας ἐν πελάγεσσι, καὶ ὄρνεα δῶκεν ἀήταις·
Ὕλαις δ' αὖ θῆρας λασιαύχενας, ἠδὲ δράκοντας
Ἑρπυστάς, καὶ πάντ' ὅσα κυκλόσε νῦν καθορᾶται.
Αὐτὸς ταῦτ' ἐποίησε λόγῳ, καὶ πάντ' ἐγενήθη
Ὦκα καὶ ἀτρεκέως. ὅδε γὰρ πέλετ' αὐτολόχευτος,
Οὐρανὸν εἰσκαθορῶν, ὑπὸ αἶ τετέλεστο δὲ κόσμος.
ἀνθρώπου κτίσις. Καὶ τότε δὴ μετέπειτα πλάσεν πάλιν ἔμπνοον ἔργον,
Εἰκόνος ἐξ ἰδίης ἀπομαξάμενος νέον ἄνδρα,
Καλὸν, θεσπέσιον, τὸν δὴ κέλετ' ἐν παραδείσῳ
Ἀμβροσίῳ ναίειν, ὥς οἱ καλὰ ἔργα μεμήλῃ.
Αὐτὰρ ὁ μοῦνος ἐὼν αὐτοῦ ἐριθηλέϊ κήπῳ,
Προσλαλιὴν ποθέεσκε, καὶ ηὔχετο εἶδος ἀθρῆσαι
Ἀλλ' οἷον αὐτὸς ἔχει. τοῦ δὴ θεὸς αὐτὸς ἀπούρας
Ἐκ λαπάρας, τούτῳ ἐποιήσατο Εὔαν ἀγητὴν
Κουριδίην ἄλοχον· τὴν δὴ πόρεν ἐν παραδείσῳ
Τούτῳ συνναίειν. ὁ δέ μιν καλιδὼν, μέγα θυμῷ
Θαῦμ' ἔχεν, ἐξαίφνης κεχαρημένος, οἷος ὁρᾶται
λειπς Ἀδάμου ῥήματα. Ἀντίτυπον μίμημα, σοφοῖς δ' ἠμείβετο μύθοις,
Αὐτομάτοισι ῥέουσι. θεῷ γὰρ πάντ' ἐμεμήλει.
Οὔτε γὰρ ἀκρασίῃ νόον ἔσκεπον, οὔτε μὲν αἰδῶ

Εἶχον,

Astrorum clara cinxit densaque corona:
Et terram ornauit plantis: & flumina ponto
Indidit infundens: & miscuit aëre ventos,
Et pluuias nubes. Aliud genus edidit inde,
Et commisit aquis pisces, ventisque volucres,
Atque feras syluis hirsutas, atque dracones
Serpentes: breuiter, quæ nunc cernuntur vbique,
Hæc fecit verbo, & sunt protinus omnia facta,
Et plane: siquidem per se parit ipse sua vi.
Cœlum despiciens perfecto denique mundo, Hominis creatio.
Rursum finxit opus spirabile. namque recentem
Expreßit, propria ducens ab imagine, pulchrum,
Præstantemq; virum, & viridaria iußit amœna
Incolere, vt studijs operam nauaret honestis.
Verum cum solus viridantibus esset in hortis,
Colloquium optabat, proprioque videre volebat
Consimiles vultus. igitur Deus ipsius, eius
Ereptam lateri, formosam condidit Euam:
Vxoremque viro propriam coniunxit, vt vna
Degeret. hanc simulac vidit, propriæque notauit
Exemplar formæ, stupuit simul, atque recentem
Hausit lætitiam: tum docte farier insit,
Verbis sponte sua manantibus, omnia quando
Curabat Deus. Desunt Adami verba.
Nam neque velabat mentem laxata libido,

Nec pudor vllus erat: ſed praua mente carebant,
Luce palam vulgo coëuntes, more ferarum.
Illis deinde Deus tradens præcepta, cauendum
Serpens *Arboris oſtendit guſtu. ſed peßimus illos*
Decepit vafrè ſerpens, vt mortis abirent
In fatum, ſcirentq; bonumq; malumque quid eſſet.
Sed mulier primo proditrix extitit illi,
Quæ dedit, ignaroque rei peccare ſuaſit.
Ille quidem audita perſuaſus coniuge, patrem
Æternum oblitus, ſpreuit clarißima iuſſa.
Hoc ergo peperere ſibi mala, non bona, facto.
Ac tum mellitæ ficus folijs contextis
Veſtes fecerunt, quibus obtexêre pudenda
Impoſitis inter ſeſe, cogente pudore.
At pater æternus facto ſuccenſuit illo,
Deiecitque loco immortali, quatenus æquum
Degere mortali fuit in regione, rebelles
Contra immortalis magni præcepta parentis.
Qui ſimul egreßi terram tetigere parentem,
Et gemitu & lachrymis perfundebantur. & inde
Immortalis eos Deus eſt affarier orſus:
Creſcite multiplici numero, terrãq; per artem
Exercete, cibos alimentaque deſudantes.
Sic ait, & fraudis ſerpentem qui fuit autor,
In latus & ventrem, terram calcare coëgit,
Acriter

Εἶχον, ἀλλ' ἦσαν κραδίης ἀπάνευθε κακοῖο.
Καὶ ὡς θῆρες δὴ βίνεσκον ἀπὸ σκοπιῆσι.
Καὶ μετέπειτα δὲ τοῖσι θεὸς ἐφέλμας ἀγορεύσας,
Δεῖξεν τοῦ δένδρου μὴ ψαύειν. τοὺς δὲ μάλ' αἰνὸς
Ἐξαπάτησεν ὄφις δολίως, ἐπὶ μοῖραν ἀπελθεῖν ὄφις.
Τοῦ θανάτου, γνῶσίν τε λαβεῖν ἀγαθοῦ τε κακοῦ τε.
Ἀλλὰ γυνὴ πρώτη προδότις τις γίνετ' ἐκείνῳ,
Ἣ δῶκεν, τοῦτον δ' ἀδαῆ πείθεσκεν ἁμαρτεῖν.
Ὃς δὲ γυναικὸς ἔπεσι πεπεισμένος, ἐξελάθεσκεν
Ἀθανάτου κτίστου, σαφέων δ' ἀμέλησεν ἐφετμῶν.
Τοὔνεκεν ἀντ' ἀγαθοῖο λάβον κακὸν οἷον ἔπραξαν.
Καὶ τότε δὴ γλυκερῆς συκῆς πέταλ' ἐμπείραντες,
Ἐσθῆτας τεύξαντες, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἔθηκαν.
Μήδεά τ' ἀμφεκάλυψαν, ἐπεὶ σφίσιν ἤιεν αἰδώς.
Τοῖσιν δ' ἀθάνατος κότον *ἔκθετο, κάββαλεν ἔξω al. ἔνθετο, κάκβαλεν
Ἀθανάτου χώρου. τόδε γὰρ τετελεσμένον ἦεν,
*Θνητοῖς ἐν χώρᾳ μεῖναι, ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξαν f. Ἐν θνητῇ
Ἀθανάτου μεγάλοιο θεοῦ λόγον αἴσαντες.
Οἱ δ' ἄφαρ ἐξελθόντες ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
Δάκρυσι καὶ στοναχαῖς δεύοντο, ἔπειτα δὲ τοῖσιν
Ἀθάνατος θεὸς αὐτὸς ἔπος προσφερέστερον εἶπεν·
Αὔξεσθε, πληθύνεσθ', ἐργάζεσθ' ἐπὶ γαίης
Ἐντεχνέως, ἵν' ἔχητε τροφῆς κόρον ἱδρώοντες.
Ὣς φάτο. τῆς δ' ἀπάτης τὸν ἐπαίτιον ἑρπυστῆρα,
Νηδύϊ καὶ κενεῶνι ποιήσατο γαῖαν ἐρείδειν,

Πικρῶς ἐξελάσας. δεινὴν δ' ἔχθραν προέθηκεν
Εν μέσῳ ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν κεφαλὴν προφυλάσσει
Σώζειν, ὃς δὲ πτέρναν· ἐπεὶ θάνατός γε πάρεστι
Πλησίον ἀνθρώπων, καὶ ἰοβόλων κακοβούλων.

ἡ πρώτη γενεά.
Καὶ τότε δὴ γενεὴ πληθύνετο, ὡς ἐκέλευσεν
Αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ, καὶ αὔξανεν ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ
τειχῶν ἐξευρεταί.
Λαὸς ἀπειρέσιος, οἴκους δέ μὲν ἐξήσκησαν
Παντοίους, οἱ δ' αὖτε πόλεις καὶ τείχε' ἐποίουν
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, οἷσιν πολυχρόνιον ἦμαρ
Ωπασεν εἰς ζωὴν πολυήρατον. οὐ γὰρ ἀνίαις
Τειρόμενοι θνῆσκον, ἀλλ' ὡς δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ολβιοι οἱ μέροπες μεγαλήτορες, οὓς ἐφίλησεν
Σωτὴρ ἀθάνατος βασιλεὺς θεός. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
Ηλιτον ἀφροσύνῃ βεβολημένοι. οἱ γὰρ ἀναιδῶς
Εξεγέλων πατέρας, καὶ μητέρας ἠτίμαζον,
Γνωστοὺς δ' οὐκ ἐγίνωσκον, ἀδελφειῶν ἐπίβουλοι,
Ησαν δ' ἄρ' μιαροὶ, κεκορυθμένοι αἵματι φώτων,
al. ἴση αὐτοῖς δ'
Καὶ πολέμους ἐποίουν. ἴση δ' αὖτις ἤλυθεν ἄτη,
Υστάτη, οὐρανόθεν βεβολημένη, ἣ βιότοιο
Δεινοὺς ἐξεῖλεν, τοὺς δ' αὖ ὑπεδέξατο ᾅδης.
ᾅδου ἐτυμολογία.
Αδην δ' αὖτε καλέσσαν, ἐπεὶ πρῶτος μόλεν Αδὰμ
Γευσάμενος θανάτου, γαῖα δέ μιν ἀμφεκάλυψε.
Τοὔνεκα δὴ πάντες οἱ ἐπιχθόνιοι γεγαῶτες
Ανέρες εἰν ἀΐδαο δόμοις ἰέναι καλέονται.

Αλλ' οὗτοι

Acriter exactum: capitaleque conciliauit
Inter eos odium. quare hic caput, ille tuetur
Calcem: quandoquidem mortis discrimen vtrosq;
Vrget, mortalesque, veneniferosque malignos.
Tum genus humanum, sicut mandauerat ipse Ætas prima.
Omnipotens, magno numero crescebat, & amplus
Fiebat populus. tunc scite tecta, domosque Artium inuentores.
Diuersas alij cœperunt ædificare:
Vrbes & muros alij, queis longa dabantur
Tempora viuendi: nec enim tum sollicitudo
Mortem conflabat: placidoque simillima somno
Mors obrepebat. felices, magnanimique,
Quos Deus æternus rex & seruator amauit.
Sed tamen hos etiam peccandi amentia cepit.
Ridebant patres, & matres dedecorabant
Turpiter, & notos non norant, fratribus ipsis
Insidiabantur, peruersi, sanguine pleni
Humano, neque non crudelia bella gerebant.
Exitium sed idem diuinitus abstulit illos
De cœlo tactos, aut dura morte peremptos,
Quos Orcus cepit, qui Graijs nomine dictus
Est ἅδης, quòd eo primus descenderit Adam,
Vita defunctus quando est tellure repostus.
Hinc homines quotquot fuerint telluris alumni,
Infernas Orci sedes dicuntur adire.

Et tamen hi (quamuis omnes acceperit Orcus)
Ad primos primi generis referuntur honores.
II. ætas. *His terra tectis, hominum genus inde secũdum*
Extitit ex reliquis, cui non certauerit vllum
Iustitia. fuit his, diuersis cura studere
Rebus, & egregijs studijs, pulchroque pudori,
Et disciplinis varijs: artesque colebant
Omne genus, mentis quas extundebat acumen.
Hic terram docuit colere: ille fabrilia primus
Inuenit: quidam torrentia flumina tranat.
Sidera suspectant alij, volucrumque feruntur
Augurijs: alij medicam, magicamve sequuntur.
Quisque suo indulgent studio, curæque: vocati
Rite repertores vigiles: hoc nomen adepti,
Mentis inexhaustæ quod erant, & mole stupenda
Membrorum, facie proceraque, horribilique.
Hi quoque tartareas ædes subiere tremendas,
Infractis vinclis seruati, suppliciumque
Ignis inextincti iußi perferre geennæ.
III. ætas. *Tertia stirps hominũ post illos deinde secuta est,*
Sæuior, & fastu nimium tumefacta superbo:
Qui mala multa sibi per sese conciliantes,
Cædibus aßiduis, acie pugnaque peribant
Indomitis animis. Quorum de sanguine nata est
Posterior soboles temeraria, cæde cruenta.

Ἀλλ' ἤτοι πάντες καὶ εἰν ἀΐδαο μολοῦντες,
Τιμὴν ἔσχηκαν, καὶ ἐπὶ πρῶτον γένος ἦσαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τούτοις ὑπεδέξατο, δεύτερον αὖθις — ἡ δευτέρα γενεά.
Τῶν καταλειφθέντων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων
Ἄλλο γένος τεῦξεν πολυποίκιλον, οἷς ἐμεμήλει
Ἔργ' ἐρατά, σπουδαί τε καλαί, καὶ ὑπείροχος αἰδώς,
Καὶ πυκινὴ σοφίη, τέχνας δὲ μὲν ἐξήσκησαν
Παντοίας, εὑρόντες μηχανίαις * ἐπινοίαις. — f. ἐπινοίας.
Καί τις μὲν γαῖαν ἀρότροις ἐξεῦρε γεωργεῖν,
Ἄλλος τεκταίνειν, ἄλλῳ δὲ πλέειν μεμέλητο,
Ἄλλῳ δ' ἀστρονομεῖν καὶ ὀνειροπολεῖν τὰ πετεινά,
Φαρμακίη δ' ἄλλῳ, αὐτὰρ μαγικὴ πάλιν ἄλλῳ.
Ἄλλοι δ' ἄλλα ἕκαστα μεμηλότε τεχνώοντο,
Γρήγοροι ἀμφιστῆρες, ἐπωνυμίης μετέχοντες
Ταύτης, ὅτι φρεσὶν ἀκύμαντον νόον εἶχον,
Ἄπλητόν τε δέμας, στιβαροὶ μεγάλοι τ' ἐπὶ εἴδει
Ἦσαν ὁμῶς, ἔμολον δ' ὑπὸ ταρτάρειον δόμον, αἰνόν,
Δεσμοῖς ἀρρήκτοις πεφυλαγμένοι ἐξαποτῖσαι,
Εἰς γέεναν μαλεροῦ λάβρου πυρὸς ἀκαμάτοιο.
Τῶν δὴ καὶ μετέπειτα πάλιν γένος ὀμβριμόθυμον, — ἡ τρίτη γενεά.
Ἐξεφάνη τρίτατόν γε ὑπερφιάλων ἀνθρώπων,
Δεινῶν, οἳ κακὰ πολλὰ παρὰ σφίσιν ἐξεπονοῦντο.
Καὶ τοὺς δ' ὑσμίνη τ', ἀνδροκτασίαι τε, μάχαι τε
Ξυνεχέως ὤλεσκον, ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντας.

ἢ πετάρτη γενεά. Ἐκ τῶν δὴ μετὰ ταῦτα κατήλυθεν ὀψιτέλεστον,
Ὁπλότατον γένος ἄλλο, μιαιφόνον, ἀκριτόβουλον,
f. πετράτῃ Ἀνδρῶν ἐν * τετάρτῃ γενεῇ, οἳ πολλὰ χέεσκον
Αἵματα, οὔτε θεὸν δεδιότες, οὔτ' αὖ ἀνθρώπους
Αἰδόμενοι. μάλα γάρ τοι ἐπ' αὐτοῖσιν βεβόλητο
Οἰστρομανὴς μῆνις, καὶ δυσσεβίη ἀλεγεινή.
Καὶ τοὺς μὲν πόλεμοί τ', ἀνδροκτασίαι τε, μάχαι τε
Εἰς ἔρεβος προΐαψαν, ὀιζυρούς περ ἐόντας,
Ἄνδρας δυσσεβέας. τοὺς δ' αὖ μετόπισθε χόλοισιν
Οὐράνιος θεὸς αὐτὸς ἑοῦ μετεθήκατο κόσμου,
Ταρτάρῳ ἀμφιβαλὼν μεγάλῳ ὑπὸ πυθμένι γαίης.
ἢ πέμπτη γενεά. Καὶ πάλιν ἄλλο γένος πολὺ χείροτερον μετόπισθεν
Ἀνθρώπων, ποιήσας οὐκ ἀγαθὸν μετέπειτα,
Ἀθάνατος θεὸς τεῦξεν, ἐπεὶ κακὰ πολλ' ἐπονοῦντο.
Οἱ γὰρ ὑβριστῆρες πολλῷ πλέον, ἢ ὅτ' ἐκεῖνοι,
Γίγαντες σκολιοί, μιαρῶς δύσφημα χέοντες.
Μοῦνος δ' ἐν πάντεσσι δικαιότατος καὶ ἀληθὴς
Ἦν Νῶε, πιστότατος, καλοῖς τ' ἔργοισι μεμηλώς.
Καὶ τῷ μὲν θεὸς αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν φάτο τοῖα·
Νῶε δέμας θάρσυνον ἑόν, λαοῖσί τε πᾶσι
Κήρυξον μετάνοιαν, ὅπως σωθῶσιν ἅπαντες.
Ἢν δέ γε οὐκ ἀλέγωσιν, ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντες,
Πᾶν γένος ἐξολέσω μεγάλοις ὑδάτων κατακλυσμοῖς.
al. πεθηλὸς Σοὶ δ' ὦκ' ἐκ ῥίζης τιν' ἀδιψήτοιο * τεθηλὸς
Δουράτεον κέλομαι δόμον ἄφθιτον ἀσκήσασθαι.

Θήσω

Hoc quartum genus est hominum, qui sangui- IV.ætas.
ne multo
Immaduere, Deique hominumque timore sepulto.
Insanis etenim stimulis crudele furebant
Sæuitiæ, diræ parentes impietati.
Atque hos bella quidem, cædesque & prælia dira
Demisere Erebo (dictu miserabile factum)
Infandos homines. quos tandem percitus ira
Cœlestis Deus, ipse suo detrusit ab orbe,
Clausos tartareis claustris, tellure sub ima.
Postremo longe peiorem condidit, atque V.ætas.
Plane illaudatam stirpem Deus, atque malorum
Artificem, multo illis intolerabiliorem:
Scilicet horrendos, fantes infanda, gigantes.
Inter eos omnes vnus iustißimus, atque
Verax, Noe fuit, fidusque, & rebus honestis
Addictus. cœlo cui sic Deus infit ab alto:
Collige Noe tuas vires, populosque moneto
Omnes, vt mores mutent, seruentur vt omnes.
Quod si non curent (vt mens est læua malorum)
Omne genus perdam, illuuiem molitus aquarum.
Tu propere fabricare domum, durabile cuius
Non bibat humorem lignũ. dabo mentis acumen,

Artem, mensuram, spacium. mihi cura salutis
Summa tuæ fuerit: fuerit mihi cura tuorum.
Porro ego sum, q̃ sum: (memori quod mente teneto)
Cœlum, vestitũ præbet mihi, pontus amictum:
Terra mihi fulcitque pedes, & corpus amicit:
Aër, astrorumque chorus me circuit omnem.
Sunt elemẽta nouẽ mihi, sum tetrasyllabus autem
Ænigma de Dei nomine. (Percipe me) primæ tres syllabæ efficiuntur
Ex binis omnes elementis: cætera restant
In reliquis: quorum sunt non vocalia quinque.
Totius numeri bis sunt hecatontades octo,
Et ter tres decades, cum septem. Si scieris me,
Non te, qua potior, sapientia dia latebit.
Sic ait. ast illum audito tremor occupat ingens,
Ac tum prudenti molitus singula mente,
Hortari populos, & verbis talia fari:

Noe admonitio. Perfidiosi homines, quæ vos dementia cepit?
Quæ facitis, Deus haud ignorat. namque salutis
Autor inextinctus videt omnia, & omnia nouit:
Qui mihi iussit, vti vobis hæc dicta referrem,
Exitio ne sit demens socordia vobis.
Discite iustitiam, vitijs absistite, neve
Inter vos animis odia exercete cruentis,
Humano late tingentes sanguine terram.
Immensum, inuictum numen, rerumque parẽtem,
Cui

Θήσω δ' ἐν στήθεσσι νόον, πυκινὴν δέ τε τέχνην,
Καὶ μέτρον καὶ κόλπον. ἐμοὶ δέ τε πάντα μελήσει,
Ὥστε σε σωθῆναι, καὶ ὅσοι σὺν σοὶ ναίουσιν,
Εἰμὶ δ' ἐγὼ ὁ ἐὼν (σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νόησον)
Οὐρανὸν ἐνδέδυμαι, περιβέβλημαι δὲ θάλασσαν,
Γαῖα δέ μοι στήριγμα ποδῶν περὶ σῶμα κέχυται,
Ἀὴρ δ' ἠδ' ἄστρων με χορὸς περιδέδρομε πάντη.
Ἐννέα γράμματ' ἔχω, τετρασύλλαβός εἰμι, νόει με. αἴνιγμα περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ.
Αἱ τρεῖς αἱ πρῶται, δύο γράμματ' ἔχουσιν ἑκάστη,
Ἡ λοιπὴ δὲ τὰ λοιπά, καὶ εἰσὶν ἄφωνα τὰ πέντε.
Τοῦ παντὸς δ' ἀριθμοῦ ἑκατοντάδες εἰσὶ δὶς ὀκτὼ,
Καὶ τρεῖς τρὶς δεκάδες, σὺν γ' ἑπτά. γνοὺς δὲ τίς εἰμι,
Οὐκ ἀμύητος ἔσῃ θείης παρ' ἐμοί γε σοφίης.
Ὣς φάτο. τὸν δὲ τρόμος λάβε μύριος, οἷ' ἀκούσαι.
Καὶ τότε δὴ νοερῶς τεχνησάμενος τὰ ἕκαστα
Λαοὺς ἐλλιτάνευε, λόγων δ' ἐξήρχετο τοίων·

Ἄνδρες ἀπιστόκοροι, μεγάλῳ βεβολημένοι οἴστρῳ, τὸ τοῦ Νῶε κήρυγμα.
Οὐ λήσει θεὸν ὅσσ' ἐπρέξατε. πάντα γὰρ οἶδεν
Ἀθάνατος σωτὴρ, πανεπίσκοπος, ὅς μ' ἐκέλευσεν
Ἀγγέλλειν ὑμῖν, ἵνα μὴ φρεσὶν ἐξαπόλησθε.
Νήψατε, τὰς κακίας ἀποκόψατε, μηδὲ βιαίως
Ἀλλήλοις μάρνασθε, μιαιφόνον ἦτορ ἔχοντες,
Αἵμασιν ἀνδρομέοις πολλὴν γαῖαν ἀρδεύοντες.
Αἰδέσθητε βροτοὶ τὸν ὑπερμεγέθη, καὶ ἄτρεστον,

Οὐράνιον κτίστην, θεὸν ἄφθιτον, ὃς πόλον οἰκεῖ.
Καὶ τοῦτον πάντες λιτανεύσατε, χρηστὸς ὑπάρχει,
Τοῦτον ὑπὲρ ζωῆς πόλεων, κόσμοιό τε παντός,
Τετραπόδων, πτηνῶν τ', ὡς ἵλεως ἔσεθ' ἅπασιν.
Ἔσται γὰρ ὅτε κόσμος ὅλος ἀπερείσιος ἀνδρῶν
Ὕδασιν ὀλλύμενος, φοβερὰν ὀλολύξετ' ἀοιδήν.
Ἔσται δ' ἐξαπίνης ἀὴρ ἀκατάστατος ὑμῖν,
Καὶ χόλος οὐρανόθεν μεγάλου θεοῦ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς.
Ἔσται δ' ἀτρεκέως, ὅτ' ἐς ἀνθρώποις περιάψει
Σωτὴρ ἀθάνατος, αἰ μὴ θεὸν ἱλάξηθε,
Καὶ μετάνοιαν ἔχητ' ἀπὸ νῦν, καὶ μηκέτι μηδὲν
Δύσκολον ἢ κακόν γ' ἀθεμίστως ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ
Πράττῃ, ἀλλ' ὁσίῳ βιότῳ πεφυλαγμένος εἴη.
Οἱ δέ μιν εἰσαΐοντες, ἐμυκτήριζον ἕκαστος,
Ἔκφρονα κικλήσκοντες, ἀτὰρ μεμανημένον ἄνδρα.
Καὶ τότε δ' αὖ πάλιν ἀνίαχεν Νῶε ἀοιδήν·
Ὦ μέγα δείλαιοι, κακοήτορες, ἄστατοι ἄνδρες,
Αἰδοίην προλιπόντες, ἀναιδείην ποθέοντες,
Ἁρπασιαῖοι τύραννοι, ἁμαρτωλοί τε βίαιοι,
Ψεῦσται, ἀπιστοκόροι, κακοπράγμονες, οὐδὲν ἀληθεῖς,
Λεκτροκλόποι θ', εὑρεσιλόγοι, δύσφημα χέοντες,
Οὐκ ὀργήν τε θεοῦ δειδιότες ὑψίστοιο,
al. κλά- Εἰς γενεὴν πέμπτην πεφυλαγμένοι ἐξαπολέσσαι.
ετ' Οὐ *κλαίετ' ἄλλυδις ἄλλος ἀπηνέες, ἀλλὰ γελᾶτε;
al. Σαρ *Σαρδώνιον μείδημα γελάσετε, ὁππόταν ἥξῃ
δάνιον

Τοῦτο,

Cui domus excelſo cœlo manet alta, timete
Mortales, & eum cuncti placate (benignus
Audiet) vt ciues, vt totum denique mundum,
Quadrupedũque genus ſeruet, volucrũq; ſecũdus.
Tempus erit, quando totus delebitur vndis
Orbis & humanum genus (heu horrete minãtem)
Et ſubito vobis totus turbabitur aër,
De cœloque Dei magni vos opprimet ira.
Tempus erit certe, cum magni numinis ira
Sæuiet in terras, niſi vos placabitis illam,
Et vitæ mores iam nunc mutabitis actæ,
Vt nulla cuiquam deinceps iniuria fiat,
Sancta ſed & cunctis innoxia vita colatur.
Sic ait. aſt illi vulgo ridere monentem,
Dicereque inſanum, dementatumque furore.
Tunc iterum tales effatur Noe loquelas:
O miſeri, mentis prauæ, mutabile vulgus,
Quos iuuat extincto vitam fœdare pudore,
Raptores, violenti, importunique tyranni.
Mendaces, praui ſtudioſi, perfidioſi,
Detrectatores, mœchi, ſcelerata ſerentes,
Nil formidantes ſupremi numinis iram,
Quæ vos ad quinti pœnas iam deſtinat æui.
Non fletis paſsim, duri? ridetis, inepti?
Sardonium riſum ridebitis, horrida quando,

Quam dico, torrensque Dei vos opprimet vnda,
Tum cum per terras sacrum genus vnda nouabit,
Stirps æterna, locis nunquam sitientibus orta,
Funditus & prorsum noctu delebitur vna.
Cumque viris vrbes terræ Neptunus ab antris
Diruet exagitans, concussaque mœnia rumpet.
Et tunc immensus mundus, cunctique peribunt
Mortales. at ego quantum plorabo gemamque,
Inclusus ligno? lachrymas miscebo quot vndis?
Hæc etenim mandante Deo si venerit vnda,
Nabit humus, nabunt montes, innabit & æther,
Omnia pontus erit, corrumpet & omnia pontus.
Verum sistentur venti, venietque secunda
Ætas. O Phrygia, a summis tu vertice prima
Emerges vndis: hominum tu prima renascens
Educes genus, & censebere maxima nutrix.
Sed postquam frustra sceleratos commonefecit,
Summus ei apparens iterato talibus infit:

Deus iubet Noe intrare in arcam.

Tandem tempus adest, quo fiant omnia, Noe,
Quæ tibi promittens aliquando futura monebam.
Omnia sunt (homines vnquã quascunque rebelles
Ausi sunt fraudes) vna plectenda ruina.
Sed tu cum natis, & coniuge, protinus intra,
Et nuribus, necnon quæcunque coire iubebo
Serpentũ genera, & pecudũ, volucrumque vocato.

His

Τοῦτο, λέγω δ' ὃ θεοῦ φοβερὸν καὶ ἐπήλυτον ὕδωρ.
Ὁππότε καινὶς ἱερὸν γένος ἐν χθονὶ κῦμα
Αέναον ῥίζης ἐν ἀδιψήτοισι τεθηλὸς,
Αὐτόπρυμνον ἄϊστον ἴῃ ἐν νυκτὶ γένηται,
Καὶ πόλις αὐτάνδροις σεισίχθων εἰνοσίγαιος,
Καὶ θεμέθλας τε γαίης σκεδάσει, καὶ τείχεα λύσει.
Καὶ τότε κόσμος ἅπας τε ἀπειρεσίων ἀνθρώπων
Θνήξεται. αὐτὰρ ἐγὼ πόσα πενθήσω, πόσα κλαύσω
Οἴκῳ δουρατέῳ, πόσα δάκρυα κύμασι μίξω;
Ἢν γὰρ ἐπέλθῃ τοῦτο θεοῦ κεκελευσμένον ὕδωρ,
Πλεύσει γῆ, πλεύσουσιν ὄρη, πλεύσει δὲ καὶ αἰθήρ,
Ὕδωρ ἔσται ἅπαντα, καὶ ὕδασι πάντ' ἀπολεῖται,
Στήσονται δ' ἄνεμοι, καὶ δεύτερος ἔσσεται αἰών.
Ὦ Φρυγίη, πρώτη δ' ἀναδύσῃ ἀφ' ὕδατος ἄκρου,
Πρώτη δ' αὖ θρέψεις γενεὴν ἑτέρην ἀνθρώπων,
Ἀρχομένην αὖθις· ἔσσῃ δὲ τροφὸς περὶ πάντων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ γενεῇ τὰ μάτην ἐλάλησεν ἀθέσμῳ,
Ὑψιστός τ' ὤφθη, πάλι δ' ἴαχε, φώνησέν τε·
Ἤδη καιρὸς ἐπέστη Νῶε, θ' ἕκαστ' ἀγορεύειν,
Ὅσσα τε ἤματι τῷ σοι ὑπέστην, καὶ κατένευσα,
Πάντα μάλ', ὅσσα πάροις γενεαὶ κακὰ μυρί' ἐπέρε-
Ῥέξαι ἀπειρεσίῳ κόσμῳ διὰ λαὸν ἀπειθῆ. (ξαν,
Ἀλλὰ τάχα ἔμβηθι σὺν υἱέσιν, ἠδὲ δάμαρτι,
Καὶ νύμφαις. κάλεσον δ' ὁπόσοις κέλομαι ἀγορεύειν,
Τετραπόδων τά τε φῦλα, καὶ ἑρπετὰ, καὶ πετεηνά.

ὁ θεὸς τὸν Νῶε κελεύει εἰς τὴν κιβωτὸν εἰσελθεῖν.

Τοῖσιν δ' ἐν στήθεσιν ἐγὼ μετέπειτα βαλοῦμαι
Περφερνέως ἰέναι ὁπόσων ζωὴν ἐπιτείλω.
Ὡς ἔφατ'. αὐτὰρ ὁ βῆ, μέγα δ' ἴαχε, φώνησέν τε.
Καὶ τότε δ' αὖ ἄλοχος, καὶ υἱέες, ἠδέ γε νύμφαι,
Οἴκῳ δουρατέῳ ἐσελήλυθον. αὐτὰρ ἔπειτα
Βῆσάν τ' ἄλλα ἑκὰς ὅσα περ θεὸς ἤθελε ῥέξαι.
Ἀλλ' ὅτε δ' ἁρμονίᾳ κληῒς περὶ πῶμ' ἐγγυήθη,
Εἰς πλάγι' ἁρμοσθεῖσα, περὶ ξεστῷ ἐνὶ χώρῳ,
Δὴ τότ' ἐπουρανίοιο θεοῦ ἐτελείετο βουλή.
ὁ κατα- Σὺν δ' ἔβαλεν νεφέλας, κρύψεν δὲ πυραυγέα δίσκον,
κλυ- Σὺν δ' ἄστροις μήνην, καὶ οὐράνιον στεφάνωμα.
σμός. Πάντα περισκεπάσας μεγάλ' ἔκτυπε δεῖμα βροτοῖσι,
Πρηστῆρας πέμπων. συνεπηγείροντο δ' ἀῆται
Πάντες, καὶ ὑδάτων φλέβες ἐλύοντο ἅπασαι,
Οὐρανόθεν μεγάλων ἀνεοιγμένων καταρακτῶν,
Καὶ μυχῶν γαίης, καὶ ἀβύσσου ἀκαμάτοιο
Ὕδατα μυριόεντα φάνη. καὶ γῆ ἐκαλύφθη
Πᾶσα ἀπειρέσιος. αὐτὸς δ' ἐπενήχετο ὄμβρῳ
Οἶκος θεσπέσιος, πολλοῖσι δὲ κύμασι λάβροις
Ῥηγνύμενος, καὶ νηχόμενος ἀνέμων ὑπὸ ῥιπῆς,
Ὤρνυτο δειμαλέως. ἔτεμεν δέ γε μυρίον ἄφρον
Στεῖρα κινουμένων ὑδάτων κελαρυζομένων τε.
Ἀλλ' ὅτε κόσμον ἅπαντα θεὸς κατέκλυσ' ὑετοῖσι,
Καὶ τότε δ' αὖ Νῶε φρεσὶν ἔνθετο, ὄφρ' ἐσαθρήσῃ
f. ἄρδην Ἀθανάτου βουλῆσιν, ἔδυ δέ τε Νηρέος *ἄδην.

Ωκα

His ego deinde, quibus vitam concessero cunque,
Iniiciam mentem, ne quid cunctentur adesse.
Sic ait. ille autem clamorem sustulit altum,
Intrauitque: dehinc coniux, natique, nurusque,
Lignea tecta domus subierunt: cetera deinde
Adsunt omnia, quæ Deus asseruare volebat.
Ast vbi conueniens firmauit opercula clauis,
Missa per obliquum, qua sedes apta dabatur:
Tum Deus vt voluit cœlestis nubila cogit, Diluuium.
Ignitumque globum solis caligine condit,
Nec non cum stellis lunam, cœlique coronam,
Omnibus obductis, mortalia pectora terret,
Horrẽdum increpitans, ardentia fulmina mittẽs,
Omnibus excitis ventis, soluuntur aquarum
Venæ omnes, magni patefiunt commata cœli,
Et terræ latebræ, indefessique fluenta
Oceani refluunt, & vasto gurgite tellus
Quanta patet tegitur, penitus superantibus vndis.
At domus interea nimbis diuina natabat,
Fluctibus & ventis circumsona, terribilesque
Costis excipiens ictus: multasque carina
Mota secabat, aquę rauco cum murmure, spumas.
Sed postquam pluuiis totum Deus eluit orbem,
Tunc animo cupiens (nam sic Deus ipse volebat)
Cernere Noe foras, emersit ab æquore Nerei.

Continuoque domus tectum, quod ligneus apta
Arctabat paries iunctum compage, recludit.
Tunc oculos cœli partes conuersus in omnes,
Cuncta sub æquoribus longe lateque teneri
Vt videt, vt magno pulsatur corda timore,
Dum nihil apparet, tristis nisi mortis imago.
Tunc aër paulum diductus (namque diebus
Lassus erat multis, totum dum proluit orbem)
Flammiferum cœli fusum pallore cruento
Ostendit, fessumque orbem. tum Noe timore
Vix posito, soli permisit abire columbæ,
Sciret vt an tellus vsquam detecta pateret.
Illa leui postquam lustrauit cuncta volatu,
Alas fessa redit: nec enim defluxerat altum
Æquor adhuc, quando repleuerat omnia late.
Ille dies aliquot mansit, rursumque columbam
Eijcit, vt discat num vastum cesserit æquor.
Illa leues pennas alternat, nactaque terram
Humentem, corpus paulum defessa quieuit:
Post ad Noe redit, ramum frondentis oliuæ
Ore ferens, terræ certißima signa repertæ.
Hic cuncti pulso multum gaudere timore,
Terram sperantes visuros. ille deinde
Continuo laxat volucrem nigrantibus alis:
Illa leues auras pennis vibrata secabat,

Et terra

Ὦκα δὲ πῶμ᾽ ἀνέῳξε παρεξεστοῦ ἀπὸ τοίχου,
Ἐμπείροις ἁρμοῖσι κατ᾽ ἀντίον ἁρμοσθέντος.
Καὶ λεύσσας ὑδάτων μὲν ἀπειρεσίων πολὺ πλῆθος,
Πάντοσε Νῶε μόρον μόρεν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶσθαι,
Δεῖμ᾽ ἔχε, καὶ κραδίῃ πάλλεν μέγα. καὶ τότε δ᾽ ἀὴρ
Βαιὸν στιλάμενος (ἐπεὶ κάμεν ἤμασι πολλοῖς
Κόσμον ὅλον δεύων) διελὼν τότε, οἷά τε χλωρὸν
Αἱματόεντα πόλοιο μέγαν τε πυραυγέα δίσκον
Δεῖξεν κεκμηῶτα, μόλις δ᾽ εἶχεν Νῶε θάρσος.
Καὶ τότε δὴ πελειὰν οἴην ἀπὸ νόσφι ποιήσας,
Ἐκβάλεν, ὄφρα γνοίη ἐνὶ φρεσὶν εἴ ποθι γαῖα
Φαίνετ᾽ ἐπὶ στερεῇ. ἡ δὲ πτερύγεσσι καμοῦσα,
Πάντα περιπλήσασα, πάλιν τρέπετ᾽. οὔτε γὰρ ὕδωρ
Ἦν κοπάσαν· μάλα γάρ τε πεπληρώκει τὰ ἕκαστα.
Αὐτὰρ ὃς ἡσυχάσας πάλιν ἤματα, πέμπε πέλειαν
Αὖθις, ἵνα γνῷ εἴπερ ἐπαύσατο ὕδατα πολλά.
Ἡ δ᾽ ἄρα ποτήεσσα διέπτατο· βῆ δ᾽ ἐπὶ γαῖαν.
Βαιὸν δ᾽ ἀμπαύσασα δέμας νοτερῇ ἐπὶ γαίῃ,
Αψ ἐπὶ Νῶε πάλιν δέ τε ἤλυθε, κάρφος ἐλαίας
Σῆμα φέρουσα μέγ᾽ ἀγγελίης. θάρσος δ᾽ ἔχε πάντας,
Καὶ μέγα χάρμ᾽, ὅτι γαῖαν ἐπελπίζεσκον ἀθρῆσαι.
Καὶ τότε δὴ μετέπειτ᾽ ἄλλον μελανόπτερον ὄρνιν
*Τάχος ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ πτερύγεσσι πεποιθὼς

f. λάρ-ταχος

Γερφερνέως πέτατο, γαίῃ δ' ἐλθὼν ἐπέμεινε.
Γνῶ δέ τε Νῶε, ὅτι γαῖα πέλει ἆσσον ἐοῦσα.
Αλλ' ὅτε δὴ ῥοθίοις ἐπὶ κύμασιν ἔνθα καὶ ἔνθα
Αμβροσίη τέχνη ἐπενήχετο οἴδμασι πόντου,
Πηγνυμένη ὀλίγης ἐπ' ἠιόνος ἐστήρικτο.
Εστι δέ τις Φρυγίης ἐπὶ ἠπείροιο μελαίνης,
Ηλίβατον τανύμηκες ὄρος, Αραρὰτ δὲ καλεῖται,
Οττ' ἄρα σωθήσεσθαι ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔμελλον.
Εν τούτῳ μεγάλη δὲ πόθη καταθύμιος ἦεν.
Ενθα φλέβες μεγάλου ποταμοῦ Μαρσύου πέφυκαν.
Τοῦ δὲ κιβωτὸς ἔμεινεν ἐν ὑψηλοῖο καρήνῳ
Ληξάντων ὑδάτων. τότε δ' αὖ πάλιν οὐρανόθι πρὸ
Θεσπεσίη μεγάλοιο θεοῦ πάλιν ἴαχε φωνὴ
Τοῖον ἔπος· Νῶε πεφυλαγμένε, πιστὲ, δίκαιε,
Θαρσαλέως ἔξελθε σὺν υἱέσι ἠδὲ δάμαρτι,
Καὶ νύμφαις τρισσαῖς, καὶ πλήσατε γαῖαν ἅπασαν,
Αὐξόμενοι, πληθυνόμενοι, τὰ δίκαια νέμοντες
Αλλήλοις, γενεαῖς γενεῶν, ἄχρις εἰς κρίσιν ἥξει
Πᾶν γένος ἀνθρώπων, ἐπεὶ κρίσις ἔσσετ' ἅπασιν.
Ως ἔφατ' ἀμβροσίη φωνῆ. Νῶε δ' ὡς ἀπὸ κοίτης
Ης ἀποθαρσήσας ἐπὶ γῆς, υἱοὶ δὲ σὺν αὐτῷ,
Ηδὲ δάμαρ, νύμφαι τε, καὶ ἑρπετὰ, καὶ πετεηνὰ,
Τετραπόδων θηρῶν τε γένη, καί τ' ἄλλ' ἅμα πάντα
Οἴκου δουρατέου ἐξήεσαν εἰς ἕνα χῶρον.

ὁ θεὸς ✝ Νῶε κελεύει ἐξελθεῖν ἐκ τῆς κιβωτοῦ.

Καὶ

Et terra inuenta, reditus ſecura remanſit.
Tunc exiſtere humum cognouit Noe propinquam.
Hinc vbi diuine trabs huc illucque natauit,
Murmure cum rauco ponti iactata fluentis,
Appulit exiguæ terræ, tandemque quieuit.
Aſſurgit Phrygiæ mons quidam in finibus atræ,
Arduus, alta petens, Ararat quē nomine dicunt,
Quod fatale fuit illic euadere cunctis,
Optataque frui tandem charaque ſalute:
Fluminis vnde alti Marſyæ manat origo.
Huius in excelſo poſtquam ceſſantibus vndis
Conſtitit arca iugo, tunc illi rurſus ab alto
Ingens immenſi vox eſt audita Tonantis:
Noe fidelis, amans æqui, ſeruate periclis,
Egredere audenter, nec non cum coniuge nati,
Cumque tribus nuribus, terrāque replete patētem, Deus Noā exire iubet ex arca.
Multiplici numero creſcentes, iuſtitiamque
Tradentes natis natorum, donec in omnes
Iudicium detur mortales: namque ſubibunt
Iudicium cuncti: ſic vox diuina locuta eſt.
Ille ſuo nihil addubitans exire cubili,
Ingreditur terram: nec non natique, nurusque,
Et coniux, nec non ſerpentes, atque volucres,
Quadrupedum pecudūque genus, tū cetera cūcta,
Egreßi pariter liquerunt lignea tecta.

Noe igitur cunctos homines iuſtiſsimus inter,
Exijt octauus, vicenos cum bis, & vnum
Compleſſet ſoles (Deus ipſe volebat) in vndis.
VI. ætas. *Hinc noua progenies, hinc ætas aurea prima*
Exorta eſt hominum, quæ venit in ordine ſexta,
Optima poſt homines natos, & nomine fertur
Cœleſtis, quod eam curæ Deus vnus habebit.
O æui ſexti ſtirps prima, o gaudia magna,
Quod ſortita fui, poſtquam diſcrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum,
Necnon cum leuiris gloſſes, ſoceroque ſocruque.
Nunc autem varium florem laudabo futurum,
In ſaca ficus. diuidet autem*
*Imperium regni tempus.**
Sceptriferum accipiet. nam tres iuſtiſsima reges
Pectora magnanimi, diuiſis partibus æquis
Tempore longinquo regnabunt, iuraque tradent
Illis, queis ſtudio labor eſt, laudandaque facta.
Terraque ſponte ſua læto feret vbere fruges,
Spicarumque ſuos reditu ſaturabit alumnos.
Non illi ſpatio caneſcent temporis vllo:
Sed triſti ſemper morborum peſte carentes,
Oppreſsi ſomno decedent, inque profunda
Deuenient Acherontis, vbi nec honore carebunt:
Quippe beatorum felix genus, optima quorum

Mens

Καὶ τότε δή τοι Νῶε δικαιότατος ἀνθρώπων
Ογδοος ἐξῆλθεν, δὶς εἴκοσι καὶ μίαν ἠῶ
Πληρώσας ὑδάτεσσι, θεοῦ μεγάλου διὰ βουλάς.
Ενθ' αὖθις βιότοιο νέη ἀνέτειλε γενέθλη, ἕκτη γενεά.
Χρυσείη πρώτη, ἥτις πέλετ' ἕκτη, ἀρίστη
Εξ οὗ πρωτόπλαστος ἀνὴρ γένετ'. οὔνομα δ' αὐτῇ
Οὐρανίη, ὅτι πάντα θεῷ μεμελημένη ἔσται.
Ω γενεῆς ἕκτης πρῶτον γένος, ὦ μέγα χάρμα,
Ης ἔλαχον μετέπειτ' ὅτε ἔκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον,
Πολλὰ κλυδωνισθεῖσ' ἅμ' ἐμῷ πόσει, ἠδ' δαέρεσσιν,
Ηδ' ἑκυρῷ θ' ἑκυρῇ, ὁμονύμφοισίν τε παθοῦσα.
Αρτι δὲ αἰνήσω ἔσται πολυποίκιλον ἄνθος.
Εν σάκη, σύκη. μεσάσει δὲ χρόνος βασιλήϊον ἀρχὴν,
Σκηπτροφόρον δέξη. Τρεῖς γὰρ βασιλεῖς μεγάθυμοι,
Ανδρε δικαιότατοι, μοίρας δέ τε δηλήσονται.
Πουλυετῆ δ' ἄρξουσι χρόνον, τὰ δίκαια νέμοντες
Ανδράσιν, οἷσι μέμηλε πόνος καὶ ἔργ' ἐρατεινά.
Γαίη δ' αὖ καρποῖς ἐπαγάλλεται αὐτομάτοισι,
Φυομένη πολλοῖσιν ὑπερσαχύουσα γενέθλη.
Οἵ δέ τε τιθηντῆρες ἀγήραοι ἤματα πάντα
Εσσονται, νόσφιν νούσων κρυερῶν μαλεράων,
Θνήξονται ὕπνῳ βεβολημένοι, ἐς δ' ἀχέροντας
Εἰν ἀΐδαο δόμοις ἀπελεύσονται, καὶ ἐκεῖσε
Τιμὴν ἕξουσιν, ἐπεὶ μακάρων γένος ἦσαν,

Ὄλβιοι ἀνέρες οἷς Σαβαὼθ νόον ἐσθλὸν ἔδωκεν·
Αὐτὰρ καὶ τούτοισιν ἀεὶ συμφράσσατο βουλάς.
Ἀλλ' οὗτοι μάκαρες, καὶ εἰν ἀΐδαο μολόντες,
Ἔσσονται. τότε δ' αὖ τε βαρὺ στιβαρὸν μετέπειτα
Δεύτερον αὖ γένος ἄλλο χαμαιγενέων ἀνθρώπων,
Τιτήνων. ὅμοιος δὲ τύπος ἐπὶ πᾶσιν ἑκάστου,
Εἶδος, καὶ μέγεθός τε φυή, φωνὴ δὲ μί' ἔσται,
Ὡς πάρος ἐκ προτέρης γενεῆς θεὸς ἐν στήθεσσιν
Ἔνθετο. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντες,
Ὕστατα βουλεύσονται ἐπειγόμενοι πρὸς ὄλεθρον,
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐπ' οὐρανῷ ἀστερόεντι.
Καὶ τότε Ὠκεανοῦ μεγάλου ῥύσις ἔσσετ' ἐν αὐτοῖς,
Μαινομένων ὑδάτων. ὁ μέγας Σαβαὼθ δὲ χολωθεὶς
Εἶρξε κωλύων, ὅτι μὴ κατακλυσμὸν ὑπέστη
Αὖθις ποιήσειν ἐπὶ ἀνθρώποις κακοθύμοις.
Ἀλλ' ὁπόταν ὑδάτων πολλῶν ἀπερείσιον οἶδμα
Κύματος ὀρνυμένου ἐπὶ ἄλλυδις ἄλλο, ποιήσει
Ὀργῆς παύεσθαι, εἰς ἄλλα τε βένθεα πόντου
Μέτρ' ὀλιγωθείη, λιμέσιν καὶ τραχέσιν ἀκταῖς,
Ἀμφὶ γαῖαν ὁρίσει ὁ μέγας θεὸς ὑψικέραυνος·
Δὴ τότε καὶ μεγάλοιο θεοῦ παῖς ἀνθρώποισιν
Ἥξει σαρκοφόρος, θνητοῖς ὁμοιούμενος ἐν γῇ.
Τέσσαρα φωνήεντα φέρει· τὰ δ' ἄφωνα δύ' αὐτῷ
Δισσῶν ἀγγέλων. ἀριθμὸν δ' ὅλον ἐξονομήνω.

περὶ τοῦ ὀνόματος ἰησοῦ.

Ὀκτὼ

Mens fuerit dono Sabaoth, qui semper in omni
Illis consilio dederit facienda secundus.
Atque hi fœlices, etiam cum ceperit illos
Orcus, erũt. Hominũ surget genus inde secũdum,
Ingens, horrendum, Titanum terrigenarum:
Queis eadem facies, eadem natura, modusque
Corporis, & species, & vox erit omnibus vna,
Pectora qua primo Deus inspirauit ab ortu.
Hi vero (tantum præcordia vana tumebunt)
Constituent tandem, properantes perdere sese,
Illato bello stellatum inuadere cœlum.
Tunc in eos vndans insano gurgite magnus
Effluet Oceanus. Sabaoth sed maximus illum
Reprimet indignans: nec enim disperdere rursus
Peruersos homines immißis sustinet vndis.
Sed postquã tumidos fluctus, rabiemq; citatam
Vndarum huc illuc pressa disiecerit ira,
Cumque suis pontum conclusum finibus, intra
Littoraque & portus compresserit, oppositaque
Finierit terra magni vis Altitonantis:
Tunc ad mortales veniet, mortalibus ipsis De Iesu nomine.
In terris similis, natus patris omnipotentis,
Corpore vestitus. Vocales quattuor autem
Fert, non vocalesque duas, binûm geniorum.
Sed quæ sit numeri totius summa docebo.

Namque octo monadas, totidẽ decadas super ista,
Atque hecatontadas octo infidis significabit
Humanis nomen: tu vero mente teneto
Æterni natum Christum, summique parentis.
Ille Dei legem complebit, non violabit,
Persimilem formam referens, & cuncta docebit.
Illi libabunt aurum, myrrhamque ferentes,
Thusque sacerdotes: hæc omnia namque patrabit.

Ioãnes Baptista.

Verum cum quædam vox per deserta locorum
Nuncia mortales veniet, quæ clamet ad omnes,
Vt rectos faciant calles, animosque repurgent
A vitijs, & aqua lustrentur corpora cuncta,
Vt nunquam deinceps peccent in iura, renati:

Herodes.

Barbarus & tandem saltatibus illaqueatus,
Mercedi vocem hanc cæsam concedet iniquæ:
Tunc erit indicium subito mortalibus ægris,
Cum lapis Ægypti felix seruatus ab oris

Iesus redux ex Ægypto.

Venerit: huic populus impinget Hebræus, & huius
Ductu conuenient gentes, per eumque supremum
Cognoscẽt numenque, viamque in lumine rectam.
Æternam vitam mortales namque docebit
Electos, ignemque malis feret omne per æuum.

Christi miracula.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Læsos quotquot ei fident. cæcique videbunt:

Incedent

Ὀκτὼ γὰρ μονάδας, τόσσας δεκάδας ἐπὶ τούτοις,
Ἠδ' ἑκατοντάδας ὀκτὼ, ἀπισοκόροις ἀνθρώποις
Οὔνομα δηλώσει. σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νόησον,
Ἀθανάτοιο θεοῦ Χριστὸν παῖδ' ὑψίσοιο.
Αὐτὸς πληρώσει δὲ θεοῦ νόμον, οὐ καταλύσει,
Ἀντίτυπον μίμημα φέρων, καὶ πάντα διδάξει.
Τούτῳ προσκομίσουσ' ἱερεῖς χρυσὸν προσφέροντες,
Σμύρναν, ἀτὰρ λίβανον. καὶ γὰρ τάδε πάντα ποιήσει.
Ἀλλ' ὁπόταν φωνή τις ἐρημαίης διὰ χώρης — Ἰωάννης ὁ βαπτιστής.
Ἥξει, ἀπαγγέλλουσα βροτοῖς, καὶ πᾶσι βοήσει,
Εὐθείας ἀτραποὺς ποιησέμεν, ἠδ' ἀπορεῖψαι
Ἐκ κραδίης κακίας, καὶ ὕδασι φωτίζεσθαι
Πᾶν δέμας ἀνθρώπων, ἵνα γεννηθέντες ἄνωθεν,
Μηκέτι μηδὲν ὅλως γε παρεκβαίνωσι δικαίων·
Τὴν δ' αὖ βαρβαρόφρων πεπεδημένος ὀρχηθμοῖσιν — Ἡρώδης.
Ἐκκόψας δώσει μισθόν· τότε σῆμα βροτοῖσιν
Ἔσται ἐξαίφνης, ὁπόταν πεφυλαγμένος ἥξῃ — ὁ Ἰησοῦς ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθών.
Ἐκ γῆς Αἰγύπτοιο καλὸς λίθος. ἐν δ' ἄρα τούτῳ
Λαὸς προσκόψει Ἑβραίων, ἔθνη δ' ἀγροιοῦνται
Αὐτοῦ ὑφηγήσει. καὶ γὰρ θεὸν ὑψιμέδοντα
Γνώσονται διὰ τοῦδε, ἀτάρπητόν τ' ἐνὶ φάει.
Δείξει γὰρ ζωὴν αἰώνιον ἀνθρώποισιν
Ἐκλεκτοῖς, ἀνόμοις δὲ πῦρ αἰῶσιν ἐποίσει.
Καὶ τότε δὴ νοσεροὺς ἰήσεται, ἠδ' ἐπιμώμους — τὰ τοῦ Χριστοῦ τέρατα.
Πάντας, ὅσοι τούτῳ πίστιν ἐνὶ ποιήσονται.

Βλέψουσιν δὲ τυφλοὶ, ἀτὰρ βαδιοῦσί τε χωλοὶ,
Κωφοί τ' εἰσαΐουσι, λαλήσουσ' οὐ λαλέοντες·
Δαίμονας ἐξελάσει, νεκρῶν δ' ἐπανάστασις ἔσται·
Κύματα πεζεύσει, καὶ ἐρημαίῳ ἐνὶ χώρῳ

Lactantius legit ἰχθύεσσι δύοισι.

Ἐξ ἄρτων ἅμα πέντε καὶ * ἰχθύος εἰναλίοιο
Χιλιάδας κορέσει πέντε, τὰ δὲ λείψανα τούτων
Δώδεκα πληρώσει κοφίνους, * εἰς παρθένον ἁγνήν.

Legit Lact. εἰς ἐλπίδα πολλῶν. & infra lib. 8 legitur, εἰς ἐλπίδα λαῶν.

Καὶ τότε Ἰσραὴλ μεμεθυσμένος οὐχὶ νοήσει,
Οὐδέ μὴν αὐδήσει μεμεθυσμένος οὔασι λεπτοῖς.
Ἀλλ' ὁπόταν Ἑβραίοις ἥξῃ χόλος ὑψίστοιο
Οἰστρομανὴς, καὶ πίστιν ἑαυτῶν ἐξαφελεῖται,
Οὐράνιον ὅτι παῖδα θεοῦ διεδηλήσαντο,
Καὶ τότε δὴ κολάφους καὶ πτύσματα φαρμακόεντα
Ἰσραὴλ δώσει μυσαροῖς ἐνὶ χείλεσι τούτῳ.
Εἰς δὲ τὸ βρῶμα χολὴν, καὶ εἰς πότον ὄξος ἄκρατον,
Δυσσεβέως δώσουσι, κακῷ βεβολημένοι οἴστρῳ
Στήθεα καὶ κραδίην, ἀτὰρ ὄμμασιν οὐκ ἐσορῶντες,
Τυφλότεροι σπαλάκων, φοβερώτεροι ἑρπυστήρων,
Θηρῶν ἰοβόλων βαρεῖ πεπεδημένοι ὕπνῳ.

Ἀλλ' ὅταν ἐκπετάσῃ χεῖρας, καὶ πάντα μετρήσῃ,
Καὶ στέφανον φορέσῃ τὸν ἀκάνθινον, ἠδέ γε πλευρὰν
Νύξωσι καλάμοισιν, ὅτου χάριν ἐν τρισὶν ὥραις
Νὺξ ἔσται σκοτόεσσα πελώριος ἤματι μέσσῳ.
Καὶ τότε δὴ ναὸς Σολομώνιος ἀνθρώποισιν

Σῆμα

Incedent claudi: ſurdis audire licebit:
Inſolitas mutis dabitur formare loquelas.
Expellet furias: oppreſsi morte reſurgent:
Placabit fluctus: in deſertisque locorum,
Large panibus ex quinis & piſce marino.
Milia quinque virûm ſatiabit, relliquiæque
Bis ſenos cophinos implebunt virginis almæ.
Et tunc Iſrael ebrius, non mente videbit,
Non oculis cernet, non auribus audiet ipſis.
Hebræos ſedenim ſummi lymphata Tonantis
Cum petet ira, fide ſublata prorſus eorum,
Propter cœleſtem diuino ſemine cretum,
Offenſum per eos puerum: tunc impius illi
Impinget colaphos, viroſaque ſputa ſceleſtis
Iſrael labijs: neque non & fellis amari
Apponent eſcam, potumque immitis aceti,
Pectora veſanis ſtimulis & corda ſubacti,
Nil oculis ipſis cernentes, & mage cæci
Talpis, angue magis metuendi, peſtiferæque
Aſpidis oppreſsi duroque grauique veterno.
Sed manibus paſsis cũ menſus cuncta coronam
De ſpinis tulerit, nec non latus eius arundo
Fixerit acta manu, cuius cauſa tribus horis
Nox tenebroſa die medio monſtroſaque fiet:
Tunc hominũ generi magnum Solomonia ſignum

Templa dabũt, Ditis cum tecta profunda ſubibit,
Nunciet in vitam reditum quo morte peremptis.
Sed poſtquam triduo lucem repetiuerit, atque
Monſtrarit ſomnum mortalibus, atque docendo
Cuncta illuſtrarit, cœleſtia tecta ſubibit
Nubibus inuectus, cum lætum liquerit orbi
Pactum Euangelij, cuius de nomine ſurget
Flore nouo germen de gentibus, idque regendum
Magni lege: Soli ductores deinde futuri.
Deinde genus vatum iam tandem deſinet eſſe.
Inde male meſſem facient æſtatis Hebræi,
Atque auri multum Romanus diripiet rex,
Argentique. dehinc exiſtent altera regna
Aßidue, regnis pereuntibus vſque, prementque
Mortales. ſed erit tunc magna ruina virorum
Illorum, quando faſtum ingredientur iniquum.
Cum dederint autem Solomonia templa ruinam,
A loricatis (quorum vox barbara linguæ)
Diruta, cum patria terra pellentur Hebræi
Errantes, miſere vexati, farraque multo
Miſcebunt lolio: tunc triſtes ſeditiones
Verſabunt homines omnes, vrbesque malorum
Congeries coget ſeſe deflere viciſsim,
Propterea facinus quod commiſere nefandum:
Tanta in eas magni deſæuiet ira Tonantis.

Σῆμα μέγ' ἐκτελέσει, ὁπότ' ἂν ἀϊδωνέος οἶκον
Βήσεται ἀγγελέων ἐπανάστασιν τεθνεῶσιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃ τρισὶν ἤμασιν ἐς φάος αὖθις,
Καὶ δείξῃ θνητοῖσιν ὕπνον, καὶ πάντα διδάξῃ,
Ἐν νεφέλαις ἐπιβὰς εἰς οὐρανοῦ οἶκον ὁδεύσει,
Καλλείψας κόσμῳ εὐαγγελίης * διάδημα. f. διάθημα.
Τοῦ καὶ ἐπωνυμίῃ βλαστὸς νέος ἀνθήσειεν,
Ἐξ ἐθνῶν μεγάλοιο νόμῳ καθοδηγηθέντες.
Ἀλλά γε καὶ μετὰ ταῦτα Σόλοι καθοδηγοὶ ἔσονται.
Καὶ τότε δὴ παῦσις ἔσται μετέπειτα προφητῶν.
Ἔνθεν δ' Ἑβραῖοι τὸ κακὸν θέρος ἀμήσονται,
Πολλὸν δ' αὖ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἐξαλαπάξει
Ῥωμαῖος βασιλεύς. μετὰ δ' αὖ βασιληΐδες ἄλλαι
Συνεχέως ἔσονται ἀπολλυμένων βασιλήων,
Καὶ θλίψουσι βροτούς. μέγα δ' ἔσσεται ἀνδράσι κείνοις
Πτῶμ', ὅταν ἄρξωνται ὑπερηφανίης ἀδίκοιο.
Ἀλλ' ὁπόταν ναὸς Σολομώνιος ἐν χθονὶ δίᾳ
Καππεσεῖται, βληθεὶς ὑπ' ἀνδρῶν βαρβαροφώνων,
Χαλκεοθωρήκων, Ἑβραῖοι δ' ἀπὸ γῆς ἐλάσονται,
Πλαζόμενοι, κεραϊζόμενοι, πολλὴν δέ τοι αἶραν
Ἐν σίτῳ μίξουσι, κακὴ στάσις ἔσται ἅπασιν
Ἀνδράσιν. αἱ δὲ πόλεις ὑβριζόμεναι παρ' ἕκαστα
Ἀλλήλας κλαύσουσιν, ἐπεὶ κακὸν ἤλιτον ἔργον,
Δεξάμεναι μεγάλοιο θεοῦ χόλον ἐν κόλποισι.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΚΑΙ περὶ Θεοῦ, καὶ περὶ αἰώνων, καὶ περὶ κρίσεως.

ΗΜΟΣ δὴ κατέπαυσε θεὸς πολυπάνσοφον ᾠδήν,
Πολλὰ λιταζομένης, καί μοι πάλιν ἐν στήθεσσι
Ἔνθετο θεσπεσίων ἐπέων πολυγηθέα φωνήν.
Πᾶν δέμας ἐκπληχθεῖσα τάδε φωνῶ· οὔτε γὰρ οἶδα
Ὅττι λέγω, κέλεται δ' ὁ θεὸς τὰ ἕκαστ' ἀγορεύειν.
Ἀλλ' ὁπόταν ἐπὶ γῆς σεισμοί, μαλεροί τε κεραυνοί,
Βρονταί τ', ἀστεροπαί τε, γῆς ἐρυσίβη,
Καὶ μανίη θώων τε λύκων τ', ἀνδροκτασίαι τε,
Καὶ φθοραὶ ἀνθρώπων, ἠδὲ καὶ βοῶν μυκωμένων,
Τετραπόδων κτηνῶν τε καὶ οὐρήων ταλαέργων,
Ἠδ' αἰγῶν, οἴων τε· ἔπειτα δὲ χέρσος ἄρουρα
Πολλὴ καλλειφθεῖσα γενήσεται ἐξ ἀμελείας,
Καὶ καρποὶ λείψουσιν, ἐλευθεροπραξία δ' ἔσται
Πλείστοις ἐν μερόπεσσι, καὶ ἱεροσυλία ναῶν·
Δὴ τότε καὶ γενεὴ δεκάτη μετὰ ταῦτα φανεῖται
Ἀνθρώπων, ὁπόταν σεισίχθων ἀστεροπητὴς
Εἰδώλων ζῆλον θραύσει, λαόν τε τινάξει

LIBER SECVNDVS.

DE GRÆCIS, ET DE DEO, ET DE SANCTIS, & de iudicio.

POSTQVAM *perdoctum carmen, me multa precante,*
Compreßit numen, mihi ſub præcordia rurſum
Diuini cantus vocem ſubiecit amœnam.
Corpore tota ſtupens trahor huc, ignara quid ipſa
Eloquar: ipſe ſed hæc mandat Deus omnia fari.
Sed cum terrarum motus, & fulmina dira,
Fulguraq; & tonitrus fuerint, & ſqualor agrorũ,
Et cædes hominum, rabies & ſæua luporum,
Atque hominum atque boum interitus, & quadrupedantum,
Et iumentorum, mulorumque, atque caprarum,
Atque ouium: fiet tum plurima terra relicta,
Et frugum incultos prouentus deſeret agros,
Erumpetque hominum vitioſa licentia paßim,
Fanaque diripient. hominum tum denique ſeclum
Exiſtet decimum: quando qui ſidera fecit,
Concuſſor terræ, ſtatuarum franget amorem,

Et Romæ populum, quæ ſeptem continet arces,
Concutiet: diues deleta peribit opum vis,
Vulcano crebris miſcente incendia flammis.
*Et tunc de cœlo demiſſæ ſanguinolentæ.**
At genus humanum longe lateque per orbem
Cædibus alternis inſaniet: inque tumultu
Peſtes, atque fames Deus, & ſua fulmina mittet
Illis, qui viuent expertes legis & æqui.
Exiſtetque hominum toto defectus in orbe:
Si quis vt in terris hominis veſtigia cernat,
Miretur. rurſum magnus Deus incola cœli,
Relliquias hominum penitus ſeruabit vbique.
Tunc pax, & veri prudentia ſumma vigebit,
Terraque frugiferens fruges feret vberiores,
Ne diuiſa quidem, neque ſeruitura deinceps.
Omnis liber erit portus mortalibus, omnis
Et ſtatio, ſicut fuit ante: ſcelusque peribit.

Signū aduentus filij hominis.

Tunc autem ſignum dabitur diuinitus ingens,
Namque relucebit clariſsima ſtella, coronæ
Aſsimilis claræ, cœlo viſenda ſereno,
Lucibus haud paucis: humanis nempe coronam
De cœlo oſtendet, qui præmia quærere certant.
Nam tunc incipiet magnum procedere ſeclum
Vrbi cœleſti, diſpenſatorque vacabit
Omnibus humanis, æui immortalis honores

Qui

Ῥώμης ἑπταλόφοιο. μέγας δέ τε πλοῦτος ὀλεῖται,
Δαιόμενος πυρὶ πολλῷ ὑπὸ φλογὸς Ἡφαίστοιο.
Καὶ τότε δ' αἱματόεσσαι ἀπ' οὐρανοῦ καταβῶσι.*
Αὐτὰρ κόσμος ὅλος τε ἀπειρεσίων ἀνθρώπων
Ἀλλήλους κτείνουσι μεμηνότες, ἐν δὲ κυδοιμῷ
Λοιμοὺς καὶ λιμοὺς θήσει θεὸς ἠδὲ κεραυνοὺς
Ἀνθρώποις, οἳ ἄτερθε δίκης κρίνουσι θέμιστας.
Λεῖψις δ' ἀνθρώπων ἔσται κατὰ κόσμον ἅπαντα,
Ὡς ἴχνος εἰ κατίδῃ τις ἐπὶ χθονὶ θαυμάσσειεν
Ἀνθρώπου. τότε δ' αὖ τε μέγας θεὸς αἰθέρι ναίων
Ἀνδρῶν εὐσεβέων σωτὴρ κατὰ πάντα γένηται.
Καὶ τότε δ' εἰρήνη τε, βαθεῖά τε σύνεσις ἔσται,
Καὶ γῆ καρποφόρος καρποὺς πάλι πλείονας οἴσει,
Οὐδὲ μεριζομένη, οὐδ' εἰσέτι λατρεύουσα.
Πᾶς δὲ λιμήν, πᾶς ὅρμος ἐλεύθερος ἀνθρώποισιν,
Ἔσσεται ὡς πάρος ἦεν, ἀναιδείη τ' ἀπολεῖται.

Καὶ τότε δὴ μέγα σῆμα θεὸς μετέπειτα ποιήσει. τὸ σῆμα τῆς παρουσίας τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
Λάμψει γὰρ στεφάνῳ λαμπρῷ παρομοίιος ἀστὴρ
Λαμπρός, παμφαίνων, ἀπ' οὐρανοῦ αἰγλήεντος,
Ἤμασιν οὐκ ὀλίγοις. τότε γὰρ στέφος ἀνθρώποισι
Δείξει ἀπ' οὐρανόθεν ἐναγώνιον ἀθλεύουσι.
Καὶ * τόθμαι μέγας γὰρ αἰὼν εἰσελαστικὸς ἔσται, f. τότε γὰρ μέγας αἰώνες.
Εἰς πόλιν οὐράνιον, *οἰκουμενικὸς δέ τε πᾶσιν f. οἰκονομικὸς
Ἔσσετ' ἀνθρώποισιν ἔχων κλέος ἀθανασίας.
Καὶ τότε πᾶς λαὸς ἐπὶ ἀθανάτοισιν ἀέθλοις

Αθλήσει νίκης περικάλλεος. οὐ γὰρ ἀναιδῶς
ἡ θύρα Αργύρεον τις ἐκεῖ δύναται στέφος ὠνήσασθαι.
τῆς ζωῆς. Αγνὸς γὰρ Χριστὸς τούτοις τὰ δίκαια βραβεύσει,
Καὶ δοκίμους στέψει, αὐτὰρ θέμα μάρτυσι δώσει
Αθάνατον, ἄχρι καὶ θανάτου τὸν ἀγῶνα ποιοῦσι.
Παρθενικοῖς δὲ δραμοῦσι καλῶς, ἄφθαρτον ἄεθλον
Δώσει τοῦ θέματος, καὶ τοῖς τὰ δίκαια νέμουσιν
Ανθρώποις πᾶσίν τε, καὶ ἔθνεσιν ἀλλοδαποῖσι,
Τοῖς ὁσίως ζῶσίν τε, θεὸν δ' ἕνα γινώσκουσιν.
Οἳ δ' ἀγαπῶσι γάμον τε, γαμοκλοπιῶν τ' ἀπέχονται,
Δώσει πλούσια δῶρα, αἰώνιον ἐλπίδα καὶ τοῖς.
Πᾶσά τε γὰρ ψυχὴ μερόπων θεοῦ ἐστι χάρισμα,
Κοὐ θέμις ἀνθρώποις τὴν ἄγεσι πᾶσι μιαίνειν.
Οὗτος ἀγὼν, ταῦτ' ἐστὶν ἄεθλια, ταῦτα βραβεῖα,
Τοῦτο πύλη ζωῆς, καὶ εἴσοδος ἀθανασίης,
Ην θεὸς οὐράνιός γε δικαιοτάτοις ἀνθρώποις
Εστησεν νίκης ἐπαέθλιον. οἱ δὲ λαβόντες
Τὸ στέφος, ἐνδόξως διελεύσονται διὰ ταύτης.
Αλλ' ὁπόταν τόδε σῆμα φανῇ κατὰ κόσμον ἅπαντα,
Εκ γενετῆς παῖδες πολιοκρόταφοι γεγαῶτες,
Θλίψεις δ' ἀνθρώπων, λοιμοὶ καὶ λιμοὶ, πόλεμοί τε,
Καιρῶν δ' ἀλλαγὴ, πένθημά τε, δάκρυα πολλὰ,

*Αἳ ὁπόσων

Qui teneat. cunctus tunc immortalia propter
Præmia contendet populus, victoria quando
Accendet præclara animos. nam rite licebit
Cuilibet argenti claram petere inde coronam.
Castus enim Christus ponet certamina iusta, Porta vitæ.
Ornabitque probos, æternaque præmia reddet
Testibus, ad mortis certamen euntibus vsque.
Virgineis verò, qui pulchre currere pergent,
Æternum munus dabit, & seruantibus æqui
Omnibus humanis, generique alienigenarum,
Et sancte viuendo Deum noscentibus vnum.
Tum qui coniugio gaudentes, furta cauebunt
Cõcubitus vetiti, dabit his quoque munera larga,
Immortalem spem. nam donum numinis omnes
Sunt humanæ animæ: quas vllis flagitiorum
Mortales maculis prorsum fœdare nefas est.
Hoc certamẽ, hic est labor, hæc sũt præmia pugnæ:
Hæc vitæ porta est: hic est ingressus in æuum
Æternum. Deus hæc cœlestis, iustitiai
Humanæ statuit victrici præmia: quique
Contigerint palmam, per eam ingrediẽtur honeste.
Sed postquam toto signum hoc extarit in orbe,
A teneris pueri vestiti tempora canis,
Arctabunt homines, mutato cardine rerum,
Pestes, bella, fames, lachrymæq; & luctus, abunde.

Eheu quot viduæ lugebunt pignora, triſti
Cum gemitu & prolis carnes in veſte cruenta
Cum membris terræ mandabunt omniparenti,
Puluere ſanguineo fœdatæ. O peßima ſecla,
O nimium praui, quos vltima proferet ætas.
Dementes, qui quid muliebria ſemina vincat
Non norint. Sed ne pariat tunc femina prolem:
Humani generis ſtrages & maxima meßis
Inſtat: cum quidam pro vatibus inſinuati
De Antichriſto.
Fallaces aderunt in terris vaticinantes:
Et Belial veniet, facietque inſignia multa
Inter mortales. tunc ſancti funditus, atque
Electi, fidique, euerſi diripientur:
Nec non Hebræi, quos ſæuior impetet ira.
Tum cum bis ſenis tribubus conflatus ab ortu
Adueniet populus, populumque requiret Hebræum
Cognatæ ſtirpis, quem perdidit Aſſyriorum
Impetus: illata gentes ita clade peribunt.
Poſtremo rurſum vehementibus imperitabunt
Hebræis fidis electis, ſub iuga mißis,
Vt prius: imperium quoniã non deſinet vnquam,
Omnia qui cernit, ſupremus, & incola cœli,
Palpebras hominum ſomno concludet opertas.
Felices famuli, Dominus quoſcunque reuerſus

Inueniet

*Αἳ ὁπόσων παῖδες χώρας ἐνὶ θοινήσονται, — f. Αἳ ὁπόσαι
Οἶκτρ' ὀλοφυρόμενοι γενέας ἐν φάρεσι σάρκας, — παῖδας
Σὺν μέλεσιν θάψουσιν ἐπὶ χθονὶ μητέρι λαῶν, — χῆραι
Αἵμασι καὶ κονίῃσι *πεφυρμένοι. ὦ μέγα δειλοί, — ἐνὶ θρηνήσουσι.
Ὑστατίης γενεῆς φῶτες κακοέργεες αἰνοί, — Οἶκτρ'
Νήπιοι, οὐδὲ νοοῦντες ὃ νικᾷ φῦλα γυναικῶν. — ὀλοφυρόμεναι,
Μὴ τίκτωσιν· ἔφυ τὸ θέρος μερόπων ἀνθρώπων, — γενέας
Μηδὲ συναίρεσιν ἐγγὺς, ὅταν τινὲς ἀντὶ προφητῶν — δ' ἐν.
Ψευδαπάται πελάσωσιν ἐπὶ χθονὶ φημίζοντες. — f. πεφυρμέναι.
Καὶ Βελίας ἥξει, καὶ σήματα πολλὰ ποιήσει — περὶ τοῦ ἀντιχρίστου.
Ἀνθρώποις. τότε *δὴ ὁσίων ἀποκατάστασις ἀνδρῶν
Ἐκλεκτῶν, πιστῶν τε, λεηλασίη τε γένηται — f. δ' αὖ ὁσίων ἀπανάστασις.
Τούτων ἠδ' Ἑβραίων, δεινὸς δ' αὖθις χόλος ἥξει.
Ἡνίκα δωδεκάφυλος ἀπ' ἀντολίης λαὸς ἥξει,
Ζητήσων λαὸν, ὃν ἀπώλεσεν Ἀσσύριος κλὼν,
Συμφύλων Ἑβραίων· ἔθνη δ' ἐπὶ τοῖσιν ὀλοῦνται.
Ὕστερον αὖ ἄρξουσιν ὑπερμενέων ἀνθρώπων,
Ἐκλεκτῶν πιστῶν Ἑβραίων, καταδουλώσαντες
Αὐτοὺς ὡς τὸ πάροιθεν, ἐπεὶ κράτος οὔποτε λείψει
Ὕψιστος πάντων, πανεπίσκοπος, αἰθέρι ναίων,
Ὕπνον ἐπ' ἀνθρώποις σκεδάσει, βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.
Ὦ μάκαρες θεράποντες, ὅσους ἐλθὼν ἀγρυπνοῦντας

Εὕρῃ ὁ δεσπόζων. τοὶ δ' ἐγρήγορθεν ἅπαντες,
Πάντοτε προσδοκάοντες ἀκοιμήτοις βλεφάροισιν.
Ἥξει γὰρ τ' ἠῶος, ἢ δείλης, ἢ μέσον ἦμαρ.
Ἥξει δ' ἀτρεκέως, καὶ ἔσσεται ὡς ἀγορεύω,
Ἔσσεται ἑβδομένοις ὅτ' ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
Ἄστρα τε πάντα μέσῳ ἐνὶ ἤματι πᾶσι φανεῖται,
Σὺν δυσὶ φωστῆρσι κατεπειγομένοιο χρόνοιο.

Ηλίας. Καὶ τότ' ὁ Θεσβίτης ἀπὸ οὐρανοῦ ἅρμα τιταίνων
Οὐράνιον, γαίῃ δ' ἐπιβὰς, τότε σήματα τρισσὰ
Κόσμῳ ὅλῳ δείξει, τοῦ ἀπολλυμένου βιότοιο.
Αἳ ὁπόσαι κείνῳ ἐνὶ ἤματι φορτοφοροῦσαι
Γαστέρι φωραθῶσιν, ὅσαι δέ τε νήπια τέκνα
Γαλακδοτοῦσιν, ὅσοι δ' ἐπὶ κύμασιν ναιετάουσιν.
Αἳ ὁπόσαι κείνην τὴν ἡμέραν ἀθρίσουσιν.
Ἀχλὺς γὰρ ζοφερὴ σκεπάσει τὸν ἀπείρονα κόσμον,
Ἀντολίης δύσεώς τε μεσημβρίας τε καὶ ἄρκτου.
Καὶ τότε δὴ ποταμός τε μέγας πυρὸς αἰθομένοιο
Ῥεύσει ἀπουρανόθεν, καὶ πάντα τόπον δαπήσει,
Γαῖάν τ' ὠκεανόν τε μέγαν, γλαυκήν τε θάλασσαν,
Λίμνας καὶ ποταμοὺς, πηγὰς, καὶ ἀμείλιχον ᾅδην,
Καὶ πόλον οὐράνιον. ἀτὰρ οὐράνιοι φωστῆρες
Εἰς ἓν συῤῥήξουσι, καὶ εἰς μορφὴν πανέρημον.
Ἄστρα γὰρ οὐρανόθεν τε θαλάσσια πάντα πεσεῖται.
Ψυχαὶ δ' ἀνθρώπων πᾶσαι βρύξουσιν ὀδοῦσι,
Καιόμεναι ποταμῷ καὶ θείῳ καὶ πυρὸς ὁρμῇ,

Ἐν δα-

Inueniet vigiles. tangit vigilantia cunctos,
Semper vt expectent, nec ſomno lumina claudant.
Nam veniet mane, aut ſero, mediove diei.
Adueniet certe, neque me ſententia fallet,
Dum dormitur, erit cœli vt ſtellantis ab oris
Cuncta die medio cernantur ſidera cunctis,
Vna cum binis facibus, properantibus annis.
Tunc quoque cœleſti curru deuectus inibit
Terras de cœlo Theſbites, ſignaque trina Elias.
Oſtendet toti mundo vitæ pereuntis.
Væ quas illa dies deprendet ventris onuſtas
Pondere, quæve ſuo lactabunt vbere natos,
Aut qui propter aquas habitabũt. væ quibus illã
Contigerit vidiſſe diem. nam totus ab ortu
Solis ad occaſus, auſtroque, aquiloneque mundus
Tetræ inuoluetur noctis caligine cæca.
Tunc ardens fluuius cœlo manabit ab alto
Igneus, atque locum conſumet funditus omnem,
Terramque oceanumque ingentem, & cærula põti
Stagna, lacus, fluuios, fontes, Ditemque ſeuerum,
Cœleſtemque polum, cæli quoque lumina in æuum
Fluxa fluent, forma deleta prorſus eorum.
Aſtra cadent etenim de cœlo cuncta reuulſa,
Humanæque animæ frendebunt dentibus omnes,
Fluminis ardentes, ignisque, & ſulphuris æſtu,

In feruente ſolo, cinis obteget omnia quando.
Omnia tunc mundi viduata elementa iacebunt,
Aer, terra, polus, mare, lux, noctesque, diesque.
Non iam tot volucres ſulcabunt aëra pennis,
Non vada ſquamigeri piſces per ſalſa natabunt,
Non ibit ponti per fluctus nauis onuſta,
Non gleboſa boues pandi telluris arabunt,
Non ſonitum reddent percuſſæ flamine ſyluæ:
Omnia ſed puram molem conflabit in vnam.
Tum vero æterni genij patris immortalis
Ηκα ρ' *ἑρεμϊὴλ, *Vriel, Saniel, Azaëlque,*
Quæ mala quisq; hominũ patrauerit ante, ſciẽtes,
E tetris animas tenebris caliginis omnes
Iudicio ſiſtent, ad formidabile patris
De vltimo iudicio. *Magni, immortalis ſolium. nam ſolus & vnus*
Conditor omnipotens rerum non interit vnquam,
Iuraque dicturus mortalibus æqua ſedebit.
Et tunc infernis animas, flatumque, ſonumque
Cæleſtis tribuet, compactaque conuenienter
Artubus oſſa ſuis, carnes, neruosque repoſtos,
Et venas, pellemque priorem, cæſariemque.
Sic coniuncta ſuis terreſtia corpora rite
Membris, vna dies reddet vitalibus auris:
Tunc ferratarum portarum Ditis auari
Clauſtra immania, durique infractiq; adamantis,

Ingens

Ἐν δαπέδῳ μαλερῷ, τέφρα δέ τε πάντα καλύψει,
Καὶ τότε χηρεύσει κόσμου στοιχεῖα τὰ πάντα,
Ἀὴρ, γαῖα, θάλασσα, φάος, πόλος, ἤματα, νύκτες,
Κοὐκέτι ποτήσονται ἐν ἠέρι ἄπλετοι ὄρνεις,
Οὐ ζῶα* νηκτὰ θάλασσαν ὅλως ἔτι νηχήσονται, al. κῆτ'
Οὐ ναῦς ἔμφορτος ἐπὶ κύμασι ποντοπορήσει,
Οὐ βόες ἰθυντῆρες ἀροτρεύσουσιν ἄρουραν,
Οὐκ ἦχος δενδρέων ἀνέμων ὕπο. ἀλλ' ἅμα πάντα
Εἰς ἓν χωνεύσει, καὶ εἰς καθαρὸν διαλέξει.
*Ἡνίκα δ' ἀθανάτου θεοῦ ἄφθιτοι ἀγγελτῆρες, f. τηνί-κα.
Ἠκα ῥ' †ἐρεμιὴλ, οὐριὴλ, σαμιὴλ, ἀζαὴλ τε,
Αὐτοὶ ἐπιστάμενοι ὅσα τις κακὰ πρόσθεν ἔρεξεν
Ἀνθρώπων, ψυχάς τε ἀπὸ ζόφου ἠερόεντος
Εἰς κρίσιν ἄξουσιν πάσας ἐπὶ βῆμα θεοῖο, περὶ τῆς ἐσχάτης κρίσεως.
Ἀθανάτου, μεγάλου. εἷς γὰρ μόνος ἄφθιτός ἐστιν,
Αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ, θνητῶν ὁ δικασπόλος ἔσται.
Καὶ τότε νερτερίοις ψυχὰς, καὶ πνεῦμα, καὶ αὐδὴν
Δώσει ἐπουράνιος, καὶ τ' ὀστέα ἁρμοσθέντα
Ἁρμοῖς παντοίοις, σαρξὶ σάρκες, καὶ νεῦρα,
Καὶ φλέβες, ἠδέ τε δέρμα· περὶ χροῒ δ' αἱ πρὶν ἔθειραι.
Ἀμβροσίως πηχθέντα, καὶ ἔμπνοα κινηθέντα,
Σώματ' ἐπιχθονίων μίαν ἡμέραν ἀνστήσονται.
Καὶ τότ' ἀμειλίκτοιο καὶ ἀρρήκτου ἀδάμαντος
Κλεῖθρα πέλωρα πυλῶν τε †ἀχαλκεύτων ἀΐδαο al. ἀχαλκεύτου

Ῥηξάμενος Οὐριὴλ μέγας ἄγγελος εὐθὺ βαλεῖται,
Καὶ πάσας μορφὰς πολυπενθέας εἰς κρίσιν ἄξει,
Εἰδώλων τὰ μάλιστα παλαιγενέων πιτύων,
Ἠδέ τε γιγάντων, καὶ ὅσας εἷλεν κατακλυσμὸς,
Καὶ τὰς ἐν πελάγεσσιν ἀπώλεσε κῦμα θαλάσσης·
Ἠδ᾽ ὁπόσας θῆρες καὶ ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ
Θοινήσαντο, ὅλας ταύτας ἐπὶ βῆμα καλέσσει.
Καὶ πάλιν ἃς ἔφθειρεν ἐνὶ φλογὶ σαρκοφάγον πῦρ,
Καὶ ταύτας ἐπὶ βῆμα θεοῦ στήσειεν ἀγείρας.
f. πλωί-κω. *Ἡνίκα δ᾽ ἀνστήσῃ νέκυας, μοίρας καταλύσας,
Καὶ καθίσει Σαβαὼθ Ἀδωναῖος ὑψικέραυνος
Εἰς θρόνον οὐράνιόν τε, μέγαν δέ τε κίονα πήξει,
Ἥξει δ᾽ ἐν νεφέλῃ πρὸς ἄφθιτον ἄφθιτος αὐτὸς,
Ἐν δόξῃ Χριστὸς σὺν ἀμύμοσιν ἀγγελτῆρσι,
Καὶ καθίσει μεγάλως ἐπὶ δέξια βήματι, κρίνων
Εὐσεβέων βίοτον καὶ δυσσεβέων τρόπον ἀνδρῶν.
Ἥξει καὶ Μωσῆς ὁ μέγας φίλος ὑψίστοιο,
Σάρκας δυσάμενος. Ἀβραὰμ δ᾽ αὐτὸς μέγας ἥξει,
Ἰσαὰκ ἠδ᾽ Ἰακὼβ, Ἰησοῦς, Δανιήλ τ᾽, Ἠλίας,
Ἀμβακοὺμ καὶ Ἰωνᾶς, καὶ οὓς ἔκτειναν Ἑβραῖοι.
Τοὺς δὲ μετ᾽ Ἡρεμίαν ἐπὶ βήματι πάντας ὀλέσσει
Κρινομένους Ἑβραίους, ἵνα ἄξια ἔργα λάβωσι,
Καὶ τίσουσ᾽ ὅσα τῷ βιότῳ θνητῷ τις ἔπραξε.

Καὶ τό-

Ingens ingenti Vriel conuulſa ruina
Perrumpet genius: perlugubresque figuras
Omnes iudicio ſiſtet: ſimulachra vetuſta
Titanum in primis, monſtroſorumque gigantum:
Tum quas diluuiũ, tũ quas maris vnda profundo
Abſumpſit: necnon quas ſerpentesque, feræque
Faucibus hauſerunt auidis, volucresque, vocabit
Ad ſolium cunctas: necnon quas igneus ardor
Abſorpſit flammis, ad iudiciale tribunal
Coget adeſſe Dei, collectas vndique in vnum.
Tum vero Sabaoth Adonæus, fulminis autor,
Defunctos reddet vitæ, Parcasque reſoluet,
Cœleſti reſidens ſolio, magnamque columnam
Figet. eo veniet in nube æternus & ipſe
Chriſtus ad æternum, magno ſplendore, bonisque
Cum genijs: ſolioque ſedebit dexter in alto,
Iudicet vt mores hominum, vitamque proborum,
Et ſceleratorum. veniet quoque magnus amicus
Ille Dei Moſes ſupremi, carne renata
Veſtitus: veniet Abraham quoq; magnus & ipſe,
Iſaac, atque Iacob, Iaſus, Daniel, Elias,
Ambacoum, Ionas, & quos genus perdit Hebræa.
Tũ reſidens iudex ſolio, omnes perdet Hebræos,
Qui poſt Eremiam fuerint, vt præmia digna
Accipiant, & quæ mortali quisque patrarit

Malorũ pœnæ.

In vita, ſoluant. igitur per flumen agentùr
Ignis inextincti cuncti: iuſtisque ſalutem
Omnibus indeptis, ſcelerati tempus in omne
Perdentur, quotquot patrarint ante nefanda.
Qui cædes faciunt, aut quorum conſcia mens eſt:
Mendaces, fures, vafri, peſtesque domorum,
Mandones, fidei frangentes connubialis,
Detrectatores, petulantes, lege carentes,
Et ſimulachricolæ: necnon qui patre relicto
Magno, immortali, dixere nefanda, piorum
Carnifices, fidei nullius, perniciesque
Iuſtorum: neque non, qui commendante ſenecta,
Et grauitate, vafri fallunt, vultuque bifronte
Turpiter imponunt aliȷs, læduntque nocenter,
Fallaces, fama freti, verbisque, ſed ipſis
Pardis atque lupis multo magis exitiales.
Tum nimio tumidi faſtu: tum fœnore fœnus
Qui cumulant, magnis pupillos afficientes
Et viduas damnis: vel qui quæſita ſceleſte
Dant viduis, aut dant pupillis: quive labore
De proprio cum dent, exprobrant: quive parentes
In ſenio linquunt, neque præmia digna rependunt
Pro nutricatu: vel qui parere recuſant,
Aſpera vel contra dixerunt verba parentes:

Vel

Καὶ τότε δὴ πάντες διὰ αἰθομένου ποταμοῖο,
Καὶ φλογὸς ἀσβέστου διελεύσονθ'. οἵ τε δίκαιοι
Πάντες σωθήσοντ', ἀσεβεῖς δ' ἐπὶ τοῖσιν ὀλοῦνται
Εἰς αἰῶνας ὅλους, ὁπόσοι κακὰ πρόσθεν ἔρεξαν,
Ἠδὲ φόνους ἐποίησαν. ὅσοι δὲ συνίστορές εἰσι,
Ψεῦσται, καὶ κλέπται, δόλιοί τ' οἰκοφθόροι αἰνοί,
Δειπνολόχοι καὶ κλεψίγαμοι, δύσφημα χέοντες,
Δεινοί θ', ὑβρισταί τ', ἄνομοί τ', εἰδωλολάτραι τε,
Ἠδ' ὁπόσοι μεγάλην ἀθάνατον θεὸν ἐγκατέλειψαν,
Βλάσφημοι δ' ἐγένοντο, καὶ εὐσεβέων κεραϊσταὶ,
Πιστολέται, καὶ τῶν δικαίων φθισήνορες ἀνδρῶν,
Ἠδ' ὁπόσοι δολίοις καὶ ἀναιδέσιν ἀμφιπροσώποις,
Πρεσβύτεροι, γεραροί τε διάκονες εἰσορόωσιν,
Αἰδόμενοι κρίνουσ' ἀδίκως ἑτέροισι ποιοῦντες,
Ψευδαπάται φήμησι πεπειθμένοι, αὐτὰρ ἐόντες
Παρδαλίων τε λύκων τ' ὀλοώτεροι, ἠδὲ κάκιστοι,
Ἠδ' ὁπόσοι μεγάλως ὑπερήφανοι, ἠδὲ τοκισταὶ
Οἳ τόκον ἔκ γε τόκων συναθροίζοντες κατ' οἴκους
Ὀρφανικοὺς, χήρας τε καταβλάπτουσιν ἑκάστα,
Ἠδ' ὁπόσοι χήρεσσι καὶ ὀρφανικοῖσι διδοῦσιν
Ἐξ ἀδίκων ἔργων, ὁπόσοι δ' ἰδίων ἀπὸ μόχθων
Δόντες ὀνειδίζουσιν, ὅσοι τε γονεῖς ἐνὶ γήρᾳ
Κάλλιπον, οὔτε τίσαντες ὅλως, οὐ θρέπτρα γονεῦσιν
Ἀντιπαρασχόντες· αὐτὰρ δ' ὅσοι ἠπείθησαν,
Ἠδὲ καὶ ἀντεῖπον λόγον ἄγριον εἰς γενετῆρας,

τῶν ἀσεβῶν ποινή.

Ηδ' ὁπόσοι πίστεις τε ἀπηρνήσαντο λαβόντες,
Καὶ θεράποντες ὅσοι κατὰ δεσποτῶν ἐγένοντο,
Καὶ πάλιν οἱ τὴν σάρκα ἀσελγίῃ μιήναντες,
Οἱ δ' ὁπόσοι ζώνην τὴν παρθενικὴν ἀπέλυσαν,
Λάθρῃ μισγόμενοι, ὅσαι δ' ἐνὶ γαστέρι φόρτους
Εκτρώσκουσιν, ὅσοι τοκετοὺς ῥίπτουσιν ἀθέσμως,
Φαρμακοὶ, ἢ καὶ φαρμακίδες, σὺν τοῖσι καὶ αὐτοὺς
Οργὴ ἀπουρανίοιο καὶ ἀφθάρτοιο θεοῖο
Κίονι προσπελάσειεν, ὅπου περὶ κύκλον ἅπαντα
Ακάματος ποταμὸς ῥεῖ πυρός. τοὺς δ' ἅμα πάντας
Αγγελοι ἀθανάτοιο θεοῦ τοῦ αἰὲν ἐόντος
Εν φλογίναις μάστιξι, καὶ ἐν πυρίναις ἁλύσεσι
Δεσμοῖς ἀρρήκτοισι περισφίγξαντες ὕπερθεν
Δεινοτάτως κολάσουσιν. ἔπειτα δὲ νυκτὸς ἀμολγῷ
Εν γεέννῃ θηρσὶν ὑπὸ ταρταρείοισι βαλοῦνται,
Πολλοῖς δειμαλέοισιν, ὅπου σκότος ἐστὶν ἀμετρον.
Αλλ' ὁπόταν πολλὰς κολάσεις ἐνὶ ποιήσωνται
Πᾶσιν ὅσων κακὸν ἦτορ ἔην, ἀτὰρ ὕστερον αὖτε
Εκ ποταμοῦ μεγάλου πύρινος τροχὸς ἀμφὶ κατάρξει.
Αὐτὰρ ὅτ' ἄρα τοῖσιν ἀτάσθαλα ἔργα μεμήλει,
Καὶ τότε θρηνήσουσιν ἐπ' ἀλλήλοις ἄλλος ἄπωθεν,
Οἰκτροτάτῃ μοίρῃ πατέρες καὶ νήπια τέκνα,
Μητέρες, ἠδέ τε τέκν' ὑπομάζια δακρυόεντα.
Οὐδέ σφιν δακρύων κόρος ἔσσεται, οὐδὲ μὲν αὐδὴ
Οἰκτρ' ὀλοφυρομένων ἐσακούσεται ἄλλυδις ἄλλου.

Αλλὰ

Vel qui depoſitum ſeſe accepiſſe negarunt,
Quique ſuis faciunt dominis contraria ſerui:
Quique ſuum corpus conſpurcauere ſalaces:
Vel qui virgineam zonam ſoluere, latenter
Congreſsi: vel quæ fœtus in ventre necatos
Eijciunt, & qui partum expoſuere nefandi:
Quique veneficijs vſi, ſeu fœmina, ſeu vir:
Hos immortalis incorruptique columnæ
Ira Dei affiget, quam circuit vndique flumen
Indefeſſo igni manans, & eos ſimul omnes
Æterni patris genij nunquam intereuntis,
Ignitis flagris, inflammatisque catenis,
Inſuper infractis vinclis, arctisque reuinctos,
Duris torquebunt pœnis. dein noctis in vmbra,
Obijcient monſtris, ſub tartara tetra geennæ,
Multis, horrendis, vbi nox tenebroſa perennat.
Hinc vbi iam multis cruciatibus excruciarint
Omnes, quorum mens fuerit ſcelerata: deinde
Succedet fluuio magno rota flammea circum.
Hinc vbi pertulerint tot iam mala, totque dolores,
Diuerſi flebunt, dictu miſerabile, patres,
Infantes pueri, matres, lachrymoſaque matrum
Pignora ſub mammis, nec erit modus vllus eorum
Ploratus, neque vox triſtes diſtincta querelas
Diuerſas referet: verum ſub nocte profunda,

Tartarea,nigra,laniante dolore, profundum
Clamorem tollent : atque in regione profana
Ter tantum ſoluent, quantum fecere malorum,
Igni confecti multo : tum dentibus omnes
Stridentes, acri tabeſcent vique, ſitique,
Optandumque mori dicent, fugietque vocantes:
Non iam mortis enim requiem,nõ noctis habebũt.
Multa quidem fruſtra ſupremi numina patris
Orabunt : ſed eos tunc auertetur aperte.
Secula nam ſeptem dedit, vſus virgine caſta,
Ad reſipiſcendum, ſpacium mortalibus ægris.

Bonorũ præmia.

Aſt alios, qui ius æquum coluere, bonumque,
Et quibus & pietas & mens fuit optima cordi,
Sublatos Genij rapidum per fluminis æſtum
Ducent in lucem, & ſecuræ munera vitæ,
Immortalis vbi magni via trita Tonantis:
Fontibus & trinis vinum, lac, mella ſcatebunt:
Terraque par cunctis, non vllis inuia muris,
Aut interſeptis, fructus feret vberiores
Sponte ſua : victus communis, opesque beatæ.
Nã neque pauper ibi, neque diues, nemo tyrãnus,
Nec ſeruus, nec erit quisquam maiorve minorve,
Non rex, non ductor: ſed agent cõmuniter omnes.
Nec iam dicetur, venit nox, aut veniet cras,
Aut tranſiuit heri : nec erunt,quos multa fatigat

Cura,

Ἀλλὰ μακρὰν ζοφόενθ' ὑπὸ Τάρταρον εὐρώεντα
Τειρόμενοι βοάσονται. ἐπ' οὐχ ὁσίοισι δὲ χώροις
Τίσουσι τρὶς τόσσον, ὅσον κακὸν ἤλιτον ἔργον,
†Δευόμενοι πυρὶ πολλῷ. ἐπιβρύξουσι δ' ὀδοῦσι, f. χυόμενοι.
Πάντες τηκόμενοι μαλερῇ δίψῃ τε βίῃ τε.
Καὶ καλέσουσι καλὸν τὸ θανεῖν, καὶ φεύξετ' ἀπ' αὐτῶν.
Οὐκ ἔτι γὰρ θάνατος τούτοις, οὐ νὺξ ἀναπαύσει.
Πολλὰ δ' ἐρωτήσουσι μάτην θεὸν ὑψιμέδοντα,
Καὶ τότ' ἀποστρέψει φανερῶς τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῶν.
Ἑπτὰ γὰρ αἰώνων μετανοίας ἤματ' ἔδωκεν
Ἀνδράσι πλαζομένοις διὰ χειρὸς παρθένου ἁγνῆς.
Τοὺς δ' ἄλλους, ὁπόσοις τε δίκη, καλά τ' ἔργα μέμηλεν, τῶν εὐσεβῶν μισθός.
Ἠδὲ καὶ εὐσεβίη τε, δικαιότατοί τε λογισμοί,
Ἄγγελοι αἰρόμενοι διὰ αἰθομένου ποταμοῖο
Εἰς φῶς ἄξουσι, καὶ εἰς ζωὴν ἀμέριμνον,
Ἔνθα πέλει τρίβος ἀθάνατος μεγάλοιο θεοῖο·
Καὶ τρισσαὶ πηγαί, οἴνου, μέλιτός τε, γάλακτος.
Γαῖα δ' ἴση πάντων, οὐ τείχεσιν, οὐ περιφραγμοῖς
Ἐκμεριζομένη, καρποὺς τότε πλείονας οἴσει
Αὐτομάτη, κοινοί τε βίοι, καὶ πλοῦτος ἄμοιρος.
Οὐ γὰρ πτωχὸς ἐκεῖ, οὐ πλούσιος, οὐδὲ τύραννος,
Οὐ δοῦλος, οὔτ' αὖ μέγας, οὐ μικρός τις ἔτ' ἔσται·
Οὐ βασιλεῖς, οὐχ ἡγεμόνες, κοινῶς ἅμα πάντες.
Κοὐκ ἔτ' ἐρεῖ τις ὅλως, νὺξ ἦλθεν, οὐδὲ μὲν αὔριον, f. μετὰ
Οὐκ ἐχθὲς γέγονεν, οὐχ ἤματα * πολλὰ μεριμνᾶν. μεριμνῶν.

O ἤ

Οὐκ ἔαρ, οὐχὶ θέρος, οὐ χειμῶν, οὐ μετόπωρον.
Οὐ γάμον, οὐ θάνατον, οὐ πράσεις, οὐδ' ἀγορασμούς·
Οὐ δύσιν, ἀντολίην. ποιήσει γὰρ μακρὸν ἦμαρ.
Τοῖς καὶ ὁ παντοκράτωρ θεὸς ἄφθιτος ἄλλο παρέξει
Εὐσεβέσιν, ὁπόταν θεὸν ἄφθιτον αἰτήσωνται.
Ἐκ μαλεροῖο πυρὸς, καὶ ἀθανάτων ἀπὸ βρυγμῶν
Ἀνθρώποις σῶσαι δώσει· καὶ τοῦτο ποιήσει.
Λεξάμενος γὰρ εὐσταθέας ἀπὸ φλογὸς ἀκαμάτοιο
Ἄλλῳ ἀποστήσας, πέμψει διὰ λαὸν ἑαυτοῦ
Εἰς ζωὴν ἑτέραν, καὶ αἰώνιον ἀθανάτοισιν
Ἠλυσίῳ πεδίῳ, ὅθι οἱ πέλε κύματα μακρὰ
Λίμνης ἀενάου ἀχερουσιάδος βαθυκόλπου.
Αἶ, αἶ. ἐγὼ δειλὴ, τί γενήσομαι ἤματι τῷδε;
Ἀνθ' ὧν ἡ δύσφρων γε πονησαμένη περὶ πάντων
Ἤλιτον, οὔτε γάμων μεμελημένη, οὔτε λογισμῶν.
Ἀλλὰ καὶ ἐν μελάθροισιν ἐμοῖς πολυμάμμονος ἀνδρὸς,
Δευομένοις ἀπέκλεισα, τὰ δ' ἔκνομα πρόσθεν ἔρεξα,
f. σὺ δὲ Εἰδυῖα. * σὺ δέ τε σῶτερ ἐμῶν ἀπὸ μαστικτήρων
Ῥῦσαι δή με κύωπιν, ἀναιδέα πρηΐξασαν.
Ἠδὲ δ' ἐγὼ λίτομαί σε βαιὸν παυσέμεν ἀοιδῆς,
Ἅγιε μαννοδότα, βασιλεῦ μεγάλης βασιλείας.

ΠΑΛΙΝ

Cura, dies: non ver, æſtas, autumnus, hyemsve:
Non nuptus, non mors, non emptio, venditiove:
Non occaſus erit, non ortus: namque creabit
Ille diem longam. quin hoc quoque conferet idem
Ille pijs Deus omnipotens, æternus: ab ipſis
Oratus dabit, ex ignis feruore perenni
Et gemitu ſeruare homines: hoc conferet illis,
Namque leget ſtabiles, æternoque eximet igni,
Perque ſuos aliam in vitam mandabit, eamque
Æternam nullo morituris tempore, campo
Scilicet Elyſio, longis vbi fluctibus olli
Sunt Acheruſiadis æternæ ſtagna profunda.
Eheu me miſeram, quid me illo tempore fiet?
Quæ demens omnes peccatis exuperarim,
Neſcia coniugij, laudandæ neſcia mentis.
Quinetiam, locuples cum vir meus eſſet, egenos
Ædibus excluſi, fecique nefanda ſcienter.
Tu me Seruator tortoribus eripe diris,
Quamlibet infamem, conſpurcatique pudoris.
Obſecro te porro pauliſper deſine carmen,
Sancte, potens rerum, magni rex maxime regni.

RVRSVS IN TERTIA parte hæc inquit, ex ſecundo lib. de Deo.

Altitonãs, fœlix, cœleſtis, habẽsque Cherubim
Firmatum, precor vt me plane vera locutam
Pauliſper recrees: animo nam feſſa fatiſco.
Sed quid cor iterũ quatitur mihi? mensque flagello
Icta, foras vocem prorumpere cogitur, omnes
Vt moneam? rurſus nimirum cuncta profabor,
Quæ Deus effari mortalibus imperat ægris.
O homines, quibus eſt diuina in imagine forma,
Cur temere erratis, cur non per recta viarum
Vaditis, æterni memores patris omnibus horis?
de Deo. *Vnus & immenſus Deus eſt, regnator & vnus*
Æthereus, ſeſe conſiſtens totus in vno,
Cuncta videns ſolus, non aſpectabilis ipſe:
Quem non humani ſaxo manus vlla, vel auro,
Aut ebore artificis fecit, retulitve figurans:
Ipſe ſed ipſum ſe ſeclo monſtrauit ab omni,
Quique eſt, quique fuit, qui porro deinde futurus.
Cuius namque Deum mortalis lumina poſſunt
Cernere? quæve ferent vel vocem nominis aures,
Cœleſtis, magnique Dei, mundumque regentis?
Omnia qui dicto fecit, cœlumque, ſalumque,

Et ra-

ΠΑΛΙΝ ΕΝ ΤΩ ΤΡΙΤΩ αὐτῆς τόμῳ τάδε φησὶν, ἐν τοῦ δευτέρου λόγου περὶ Θεοῦ.

Οὐρανί', ὑψιβρεμέτα, μάκαρ, ὃς ἔχεις τὸ Χερουβὶμ
Ἱδρυμένον, λίτομαι, πανaληθέα φημίξασαν
Παῦσον βαιόν με. κέκμηκα γὰρ ἔνδοθι ἦτορ.
Ἀλλὰ τί μου κραδίη πάλι πάλλεται, ἠδέ γε θυμὸς
Τυπτόμενος μάστιγι, βιάζεται ἔνδοθεν αὐδὴν
Ἀγγέλλειν πᾶσιν; αὐτὰρ πάλι πάντ' ἀγορεύσω,
Ὅσσα θεὸς κέλεταί μ' ἀγορευέμεν ἀνθρώποισιν.
Ἄνθρωποι, θεόπλαστον ἔχοντες ἐν εἰκόνι μορφὴν,
Τίπτε μάτην πλάζεσθε, καὶ οὐκ εὐθεῖαν ἀταρπὸν
Βαίνετε, ἀθανάτου κτίστου μεμνημένοι αἰεί;
Εἷς θεός ἐστι μόναρχος, ἀθέσφατος, αἰθέρι ναίων, περὶ τοῦ θεοῦ.
Αὐτοφυὴς, ἀόρατος, ὁρῶν μόνος αὐτὸς ἅπαντα·
Ὃν χεὶρ γ' οὐκ ἐποίησε λιθοξόος, οὐδ' ἀπὸ χρυσοῦ
Τέχνης ἀνθρώπου φαίνει τύπος, οὐδ' ἐλέφαντος·
Ἀλλ' αὐτὸς ἀνέδειξεν αἰώνιος αὐτὸς ἑαυτὸν
Ὄντα τε, καὶ πρὶν ἐόντα, ἀτὰρ πάλι καὶ μετέπειτα.
Τίς γὰρ θνητὸς ἐὼν κατιδεῖν δύναται θεὸν ὄσσοις;
Ἢ τίς χωρήσει κἂν τοὔνομα μοῦνον ἀκοῦσαι
Οὐρανίου μεγάλοιο θεοῦ, κόσμον κρατέοντος;
Ὃς λόγῳ ἔκτισε πάντα, καὶ οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν,

Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν,
Ἄστρα τε λαμπετόωντα, κραταιὰν μητέρα τηθὺν,
Πηγὰς, καὶ ποταμοὺς, πῦρ ἄφθιτον, ἤματα, νύκτας.
Ἀδάμ. Αὐτὸς δὴ θεὸς ἐσθ' ὁ πλάσας τετραγράμματον Ἀδάμ,
Τὸν πρῶτον πλασθέντα, καὶ οὔνομα πληρώσαντα
Ἀντολίην τε, δύσιν τε, μεσημβρίαν τε, καὶ ἄρκτον.
Αὐτὸς στήριξεν μερόπων μορφήν τε τύπον τε,
Καὶ θῆρας ποίησε, καὶ ἑρπετὰ καὶ πετεεινά.
κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν. Οὐ σέβετ', οὐδὲ φοβεῖσθε θεὸν, ματαίως δὲ πλανᾶσθε,
Προσκυνέοντες ὄφεις τε, καὶ αἰλούροισι θύοντες,
Εἰδώλοις τ' ἀλάλοις, λιθίνοις θ' ἱδρύμασι φωτῶν,
Καὶ ναοῖς ἀθέοισι καθεζόμενοι παρὰ θυρέων.
Τηρεῖτε τὸν ἐόντα θεὸν, ὃς πάντα φυλάσσει·
Τερπόμενοι κακότητι λίθων, κρίσιν ἐκλαθέοντες
Ἀθανάτου σωτῆρος, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε, καὶ γῆν.
Αἲ, γένος αἱμοχαρὲς, δόλιον, κακὸν, ἀσεβέων τε
Ψευδῶν, διγλώσσων ἀνθρώπων, καὶ κακοηθῶν,
Λεκτροκλόπων, εἰδωλολατρῶν, δόλια φρονεόντων·
f. κακὸς Οἷς † κακὸν ἐν στέρνοισιν ἔνι μεμανημένος οἶστρος,
κατὰ τῶν φιλαργύρων. Αὐτοῖς ἁρπάζοντες, ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντες.
Οὐδεὶς γὰρ πλουτῶν καὶ ἔχων ἄλλῳ μεταδώσει,
Ἀλλ' ἔσεται κακίη δεινὴ πάντεσσι βροτοῖσι.
Πίστιν δ' οὐ σχήσουσιν ὅλως, χῆραί τε γυναῖκες,
Στέρξουσι κρυφίως ἄλλους πολλαὶ διὰ κέρδος,

Οὐ σπάρ-

Et rapidum ſolis curſum, lunamque tumentem,
Sidereos ignes, ſolidam magnamque parentem,
Fontes & fluuios, ignem, noctesque, dieſque.
Nimirum Deus is finxit tetragrammaton Adam, Adam.
Qui primus fictus fuit, & qui nomine complet
Ortus, occaſus, auſtrum, boreamque rigentem.
Ipſe hominũ ſolidam formam ſpeciemque creauit,
Ipſe feras fecit, ſerpentiaque, atque volucres.
Hunc vos non colitis, fruſtraque, errore pudendo, In ſimulachricolas.
Anguibus & feli reuerenter ſacrificatis,
Et ſignis alijs hominum, ſaxiſque ſacratis,
Ante profanorum delubrorum oſtia ſtantes.
Obſeruate Deum, quique eſt, quiq; omnia ſeruat.
Qui dum ſaxorum ſpecie gaudetis inani,
Non venit in mentem iudex æternus, & idem
Seruator, cœlum qui telluremque creauit.
Heu ſtirps, effuſo quæ gaudes ſanguine, praua,
Impia, vafra, hominũ mẽdax genus, atq; bilingue,
Inſidians, dirum, mœchum, ſimulachricolarum:
Quorum veſanus ſtimulus præcordia vexat, In auaros.
Qui ſibi proſpiciunt rapiendo, proh pudor, vnis.
Nam nemo locuples, & habens, impertiet vlli:
Humanũ ſed erit prorſum genus omne ſceleſtum.
Non erit vlla fides penitus: viduæque frequentes
Furtiuo, cauſa quæſtus, vtentur amore:

Sortitæque viros conuenta iugalia frangent.
Sed postquā Roma Ægyptū reget, imperioque
Frenabit, summi tum summa potentia regni
Regis inextincti mortalibus exorietur.
Rex etenim sanctus veniet, qui totius orbis
De Christo. *Omnia seclorum per tempora sceptra tenebit.*
Tuncque Latinorum non eluctabilis ira
Tres Romam tristi fatorum stamine perdent.
Atque suis homines perdentur in ædibus omnes,
Tum cum de cœlo torrens fluet igneus. eheu
Me miseram, quando veniet lux illa, diesque
Iudicis æterni, magni regisque, Deique!
Nunc quid vos vrbes ornatis, construitisque
Templisque, stadijsque, foris, signisque, vel auro
Si qua, vel argento fiunt, saxove: futura
Cum sit acerba dies, ad quam veniatis oportet?
Nam veniet, cunctos homines cum nidor olentis
Sulphuris afflabit. Verum iam singula pandam,
Quæ mala sint homines passuri, quasq; per vrbes.

LIBER

Οὐ σπάρτην κατέχουσαι τοῦ βίου ἀνδρῶν αἱ λαχοῦσαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Ῥώμη καὶ Αἰγύπτου βασιλεύσει,
Εἰς ἓν ἰθύνουσα, τότε δὴ βασιλεία μεγίστη
Ἀθανάτου βασιλῆος ἐπ' ἀνθρώποισι φανεῖται.
Ἥξει δ' ἁγνὸς ἄναξ πάσης γῆς σκῆπτρα κρατήσων, περὶ τοῦ Χριστοῦ.
Εἰς αἰῶνας πάντας ἐπειγομένοιο χρόνοιο.
Καὶ τότε Λατίνων ἀπαραίτητος χόλος ἀνδρῶν
Τρεῖς Ῥώμην οἰκτρῇ μοίρῃ καταδηλήσονται.
Πάντες δ' ἄνθρωποι μελάθροις ἰδίοισιν ὀλοῦνται,
Ὁππότ' ἂν οὐρανόθεν πύρινος ῥεύσῃ καταράκτης.
Οἴμοι δειλαίη, πότ' ἐλεύσεται ἦμαρ ἐκεῖνο,
Καὶ κρίσις ἀθανάτοιο θεοῦ μεγάλου βασιλῆος.
Ἄρτι δὲ τί κτίζεσθε πόλεις, κοσμεῖσθέ τε πάσας
Ναοῖς, καὶ σταδίοις, ἀγοραῖς, χρυσοῖς ξοάνοις τε,
Ἀργυρέοις, λιθίνοις τε, ἵν' ἔλθητ' εἰς πικρὸν ἦμαρ.
Ἥξει γάρ, ὁπότ' ἂν θείου διαβήσεται ὀδμὴ
Πᾶσιν ἐν ἀνθρώποις. αὐτὰρ τὰ ἕκαστ' ἀγορεύσω,
Ὅσσαις ἐν πόλεσιν μέροπες κακότητα φέρουσιν.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΜΕΤΑ ΤΑΔΕ ΠΡΟΒΑΙΝΟΥΣΑ τοῖς λόγοις, περὶ τοῦ ἀπατεῶνος δαίμονος τοῦ ἀντιχρίστου φησὶν ὧδέ πη.

περὶ τοῦ ἀντιχρίστου.

ΕΚ δὲ Σεβαστηνῶν ἥξει Βελίας μετόπισθεν,
Καὶ στήσει ὀρέων ὕψος, στήσει δὲ θάλασσαν,
Ἠέλιον πυρόεντα μέγαν, λαμπράν τε σελήνην,
Καὶ νέκυας στήσει, καὶ σήματα πολλὰ ποιήσει
Ἀνθρώποις. ἀλλ' οὐχὶ τελεσφόρα ἔσσετ' ἐν αὐτῷ,
Ἀλλὰ πλάνα. καὶ δὴ πολλοὺς μέροπας πλανήσει,
Πιστούς τ' ἐκλεκτούς τ' Ἑβραίους, ἀνόμους τε καὶ ἄλλους
Ἀνέρας, οἵτινες οὔπω θεοῦ λόγον εἰσήκουσαν.
Ἀλλ' ὁπόταν μεγάλοιο θεοῦ πελάσωσιν ἀπειλαὶ,
Καὶ δύναμις φλογέουσα δι' οἴδματος εἰς γαῖαν ἥξει,
Καὶ Βελίαρ φλέξει, καὶ ὑπερφιάλους ἀνθρώπους
Πάντας, ὅσοι τούτῳ πίστιν ἐνεποιήσαντο.
Καὶ τότε δὴ κόσμος ὑπὸ ταῖς παλάμῃσι γυναικὸς (γυναικοκρατία.)
Ἔσσεται ἀρχόμενος, καὶ πειθόμενος περὶ παντός.
Ἢν δ' ὁπόταν κόσμου παντὸς χήρη βασιλεύσῃ,
Καὶ ῥίψῃ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον εἰς ἅλα δῖαν,

Καὶ χα-

LIBER TERTIVS.

POSTEA VERBIS PROGREDIENS, DE IMPOSTORE dæmone Antichristo hoc maxime modo loquitur.

Ex Augustinis autem voluentibus annis
Aduenietet Belial, qui celsa cacumina montes, De Antichristo.
Qui mare, qui magni lucentem lampada solis,
Qui claram lunam, qui sistet lumine cassos,
Multaque signa quidem faciet mortalibus, at non
Vera, sed error ibi suberit, falletque frequentes
Fidos, electos, Hebræos, lege carentes,
Atque alios, nondum quibus est audita Dei mens.
Verum quando Dei prædicta minacia magni
Aduenient, terrasque petet flammata potestas
Inflata, exuret Belier, hominesque superbos
Omnes, quotquot ei fuerint per fœdera iuncti.
Tunc autem mundus manibus muliebribus omni Mulieris imperiũ.
In rerum summa parebit, eisque regetur.
Cum vero vidua in totum regnauerit orbem,
Aurũq; argẽtumq; hominũ, queis vita caduca est,

Ferrumque, æsque, maris ſalſas iactarit in vndas,
Omnia tunc mundo viduata elementa iacebunt:
Cum Deus æthereus cœlum conuoluet ad inſtar
Libri, labetur varius polus omnis ad imas
Terras, & pelagus. rapidus fluet, igneus, ingens
Torrens: vretur tellus, pontusque, diesque,
Cœleſtisque polus: rerum natura creata
Conuertetur, & in molem purgabitur vnam.
Non iam læta globi iactabunt lumina: non nox,
Nec matutinum: nec erunt, quos multa fatigat
Cura, dies: non ver, æſtas, autumnus, hyems ve.
Iudiciumque Dei magni, magnumque ſub æuum,
In medium veniet, cunctis his denique factis.

Deeſt initium.

O liquidas vndas, o totam denique terram,
Qua ſol exoriens, qua labens aſpicit orbem,
Omnia parebunt in mundum rurſus eunti,
Propterea primus quod vires nouerit eius.
Sed cum dicta ad rem fuerint collata, minatus
Quæ magnus Deus eſt olim mortalibus illis,
Babel. *Qui turrim Aſſyrijs in finibus ædificarunt,*
Cum cunctis eadem vox eſſet, ſtelliferumque
In cœlum vellent aſcendere, continuoque
*Immortalis.**

Flatibus:

Καὶ χαλκόν τε, σίδηρον ἐφημερίων τ' ἀνθρώπων
Εἰς πόντον ῥίψῃ, τότε δὴ στοιχεῖα πρόπαντα
Χηρεύσει κόσμῳ. ὁπόταν θεὸς αἰθέρι ναίων
Οὐρανὸν εἱλίξῃ, καθάπερ βιβλίον εἰλεῖται,
Πεσεῖτε πολύμορφος ὅλος πόλος ἐν χθονὶ δίᾳ,
Καὶ πελάγει. ῥεύσει δὲ πυρὸς μαλεροῦ καταράκτης
Ακάματος, φλέξει δὲ γαῖαν, φλέξει δὲ θάλασσαν,
Καὶ πόλον οὐράνιον, καὶ ἤματα, καὶ κτίσιν αὐτὴν
Εἰς ἓν χωνεύσει, καὶ εἰς καθαρὸν διαλέξει.
Κοὐκέτι φωστήρων σφαιρώματα καγχαλόωντα,
Οὐ νὺξ, οὐκ ἠὼς, οὐκ ἤματα πολλὰ μερίμνης,
Οὐκ ἔαρ, οὐχὶ θέρος, οὐ χειμὼν, οὐ μετόπωρον.
Καὶ τότε δὴ μεγάλοιο θεοῦ κρίσις εἰς μέσον ἥξει,
Αἰῶνος μεγάλοιο, ὅταν τάδε πάντα γένηται.

Λείπει ἡ ἀρχή.

Ω, ὢ δὴ πλωτῆρες ὑδάτων, καὶ χέρσου ἁπάσης,
Ηελίου ἀνιόντος, ὅπου δὴ καὶ πάλι δύνει,
Πάνθ' ὑπακούσονται κόσμον πάλιν εἰς ἀνιόντι,
Τοὔνεκ' ἄρ' αὐτὸς πρῶτος ἐπέγνωκε κράτος αὐτοῦ.

Αλλ' ὁπόταν μεγάλοιο θεοῦ τελέωνται ἀπειλαὶ,
Ας ποτ' ἐπηπείλησε βροτοῖς οἳ πύργον ἔτευξαν, Βαβύλ.
Χώρῃ ἐν Ασσυρίῃ, ὁμόφωνοι δ' ἦσαν ἅπαντες,
Καὶ βούλοντ' ἀναβῆν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Αὐτίκα ἀθάνατος*

Πνεύμασιν. αὐτὰρ ἔπειτ' ἄνεμοι μέγαν ὑψόθι πύργον
Ῥίψαν, καὶ θνητοῖσιν ἐπ' ἀλλήλοις ἔριν ὦρσαν,
Τοὔνεκά τοι Βαβυλῶνα βροτοὶ πόλει οὔνομ' ἔθεντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργος τ' ἔπεσε, γλῶσσαί τ' ἀνθρώπων
Παντοδαπαῖς φωναῖσι διέστρεφον, αὐτὰρ ἅπασα
Γαῖα βροτῶν πληροῦτο μεριζομένων βασιλήων,
ἡ δεκάτη γενεά. Καὶ τότε δὴ δεκάτη γενεὴ μερόπων ἀνθρώπων,
Ἐξ οὗ περ κατακλυσμὸς ἐπὶ προτέρους γένετ' ἄνδρας.
περὶ τοῦ κρόνου ἱστορία. Καὶ βασίλευσε Κρόνος, καὶ Τιτὰν, Ἰαπετός τε,
Γαίης τέκνα φέριστα, καὶ οὐρανοῦ ἐξεκάλεσσαν
Ἄνθρωποι, γαίης τε καὶ οὐρανοῦ οὔνομα θέντες,
Οὕνεκα οἱ προφέριστοι ἔσαν μερόπων ἀνθρώπων.
Τρισσαὶ δὴ μερίδες γαίης κατὰ κλῆρον ἑκάστου,
Καὶ βασίλευσεν ἕκαστος ἔχων μέρος, οὐδὲ μάχοντο.
Ὅρκοι γάρ τ' ἐγένοντο πατρὸς, μερίδες τε δίκαιαι.
Τηνίκα δὴ πατρὸς τέλεος χρόνος ἵκετο γήρως,
Καί ῥ' ἔθανεν, καὶ παῖδες ὑπερβασίην ὅρκοισι
Δεινὴν ποιήσαντες, ἐπ' ἀλλήλοις ἔριν ὦρσαν,
Ὃς πάντεσσι βροτοῖσιν ἔχων βασιληΐδα τιμὴν
Ἄρξει. καὶ μαχέσαντο Κρόνος, Τιτὰν τε, πρὸς αὐτούς.
Τοὺς δ' Ἥρη, καὶ Γαῖα, φιλοστέφανός τ' Ἀφροδίτη,
Δημήτηρ τε, καὶ Ἑστίη, εὐπλόκαμός τε Διώνη,
Ἤγαγον ἐς φιλίην συναγείρασαι βασιλῆας
Πάντας ἀδελφούς τε, συναίμους τ' ἠδὲ καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους, οἵ τ' ἦσαν ἀφ' αἵματος ἠδὲ τοκήων.

Καὶ

Flatibus: at venti magnam sublime ferentes
Turrim iecerunt, & litem conciliarunt
Inter eos, vrbemque ideo Babylona vocarunt.
Sed postquam cecidit turris, linguæque fuerunt
Vocibus inter se diuersis, terra deinceps
Tota replebatur diuisis regibus. inde
Extitit in terris decimum mortalibus æuum, Decima ætas.
Postquam diluuijs homines periere priores.
Porro Saturnus, & Titan, Iapetusque, De Saturno historia.
Regnarunt: Cœlo quos & Tellure creatos
Dixerunt homines, Terræ Cœlique vocantes
Nomine, quod cunctos homines virtute præirent.
Tres terræ partes, vt sors cuiusque ferebat,
Quisque suam regnabat habens, certamine nullo.
Obtestatus erat pater, & diuiserat æquas
Partes. Sed postquam senio confectus obiuit
Mortem, tum natis (violata relligione,
Iureque iurando) contentio nata, quis omnes
Inter mortales regis dominetur honore.
Pugnaruntque inter sese, Saturnus, & ipse
Titan. at Iuno, Tellusque, Venusque coronis
Gaudēs, cum Vestaque Ceres, & pulchra Dione,
Inter eos litem sedarunt, conque vocarunt
Reges, & fratres omnes, consanguineosque,
Et reliquos eius quoque sanguinis atq; parentum.

Horum Saturno tribuit ſententia regnum,
Vtpote qui reliquis forma præſtaret, & æuo.
Verum Saturnum Titan iurare coegit,
Ne marium natam ſobolem nutriret, vt ipſe
Regnaret, poſtquam Saturnum fata vocaſſent
Præ ſenio. Quod ſi quando Rhea parturiebat,
Titanes aderant, & maſcula dilaniabant
Pignora cuncta feri: matrem nutrire ſinentes
Iuno naſcitur. *Fœmineos partus. Sed quando tertius ille*
Adfuit enixus, Iuno fuit edita prima.
Hic vbi fœmineam ſobolem videre feroces
Titanes, illa ad ſe diſceſſere relicta.
Iupiter. *Inde marem peperit puerum Rhea, continuoque*
In Phrygiam per tres furtim dimiſit alendum
Iuriſiurandi conſtrictos relligione,
Cretenſes: ideoque Iouem dixere, quod eſſet
Neptunus. *Miſſus. item furtim Neptunum miſit eodem.*
Pluto. *Tertius editus eſt Pluto illi, prætereunti*
Dodonam, vnde liquens Eurotæ defluit amnis
Fluminis, inque maris ſalſas prouoluitur vndas
Mixtus Peneo, Stygium quem nomine dicunt.
Poſtquam Titanes autem didicere creatos
Saturno pueros, atque eius coniuge furtim:
Titan collectis ſexaginta vndique natis,
Saturnum vinclis eius cum coniuge ſtrictum

Abdidit

Καί ῥ' ἔκριναν βασιλῆα Κρόνον πάντων βασιλεύειν,
Οὕνεκά τοι πρέσβιστος τ' ἔην γε, καὶ εἶδος ἄριστος.
Ορκους δ' αὖτε Κρόνῳ μεγάλους Τιτὰν ἐπέθηκε,
Μὴ θρέψ' ἄρσενα, καὶ παίδων γένος, ὡς βασιλεύσῃ
Αὐτὸς, ὅταν γῆράς τε Κρόνῳ καὶ μοῖρα πέληται.
Οππότε κεν δὲ Ῥέη τίκτεν, παρὰ τήνδ' ἐκάθηντο
Τιτῆνες, καὶ τέκνα διέσπων ἄῤῥενα πάντα,
Θήλεα δὲ ζώντ' εἴων οἷ παρὰ μητρὶ τρέφεσθαι.
Αλλ' ὅτε τῇ τριτάτῃ γενεῇ τέκε πότνια Ῥείη,
Τίκθ' Ηρην πρώτην. καὶ ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι ἡ τῆς Ἡρας γένεσις.
Θῆλυ γένος, ᾤχοντο πρὸς αὐτοὺς ἄγριοι ἄνδρες
Τιτῆνες. καὶ ἔπειτα Ῥέη τέκεν ἄρσενα παῖδα,
Τὸν ταχέως διέπεμψε, λαθριδίην δὲ τρέφεσθαι, τοῦ Διός.
Ες Φρυγίην, τρεῖς ἄνδρας ἐνόρκους Κρῆτας ἑλοῦσα·
Τοὔνεκά οἱ Δί' ἐπωνομάσανθ', ὅτι οἱ διεπέμφθη.
Ως δ' αὔτως διέπεμψε Ποσειδάωνα λαθραίως. τοῦ Ποσειδῶνος.
Τὸ τρίτον αὖ Πλούτωνα Ῥέη τέκε δῖα γυναικῶν, τοῦ Πλούτωνος.
Δωδώνην παριοῦσα, ὅθεν ῥέεν ὑγρὰ κέλευθα
Εὐρώτου ποταμοῖο, καὶ εἰς ἅλα μίσγετο ὕδωρ
Αμμιγα Πηνειῷ, καί μιν Στύγιον καλέουσιν.
Ηνίκα δ' ἤκουσαν Τιτᾶνες, παῖδας ἐόντας
Λάθριον, οὓς ἔσπειρε Κρόνος τε Ῥέη τε σύνευνος,
Εξήκοντα δέ τοι παῖδας συναγείρατο Τιτὰν,
Καί ῥ' εἶχ' ἐν δεσμοῖσι Κρόνον τε Ῥέην τε σύνευνον,

Κρύψεν δ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζωσμοῖς ἐφύλασσε,
Καὶ τότε δή μιν ἄκουσαν υἱοὶ κρατεροῖο Κρόνοιο,
Καί οἱ ἐπήγειραν πόλεμον μέγαν, ἠδὲ κυδοιμόν.
Αὕτη δ' ἐστ' ἀρχὴ πολέμου πάντεσσι βροτοῖσι.
Πρώτη γάρ τε βροτοῖς αὕτη πολέμοιο καταρχή.
Καὶ τότε Τιτάνεσσι θεὸς κακὸν ἐγγυαλίξε,
Καὶ πᾶσαι γενεαὶ Τιτάνων ἠδὲ Κρόνοιο
Κάτθανον. αὐτὰρ ἔπειτα χρόνου περιτελλομένοιο,
Αἰγύπτου βασίλειον ἐγείρετο· εἶτα δὲ Περσῶν,
Μήδων, Αἰγύπτων τε, καὶ Ἀσσυρίης Βαβυλῶνος,
αἱ μοναρχίαι. Εἶτα Μακεδονίων, πάλιν Αἰγύπτου, τότε Ῥώμης.
Καὶ τότε μοι μεγάλοιο θεοῦ φάτις ἐν στήθεσσιν
Ἵστατο, καί μ' ἐκέλευσε προφητεῦσαι κατὰ πᾶσαν
Γαῖαν, καὶ βασιλεῦσι τά τ' ἐσσόμεν' ἐν φρεσὶ θεῖναι.
Καί μοι τοῦτο θεὸς πρῶτον μόνος ἐγγυαλίξεν,
Ὅσσαι ἀνθρώπων βασιληΐδες ἠγρέθονται.
Οἶκος μὲν γὰρ πρώτιστος Σολομώνιος ἄρξει,
ἡ τοῦ Σολομῶντος βασιλεία. Φοινίκης τ' Ἀσίης ἐπιβήτορας, ἠδὲ καὶ ἄλλων
Νήσων, Παμφύλων τε γένος, Περσῶν τε, Φρυγῶν τε,
Καρῶν καὶ Μυσῶν, Λυδῶν τε γένος πολυχρύσων.
Αὐτὰρ ἔπειθ' Ἕλληνες ὑπερφίαλοι καὶ ἄναγνοι,
Ἄλλο Μακεδονίης ἔθνος μέγα ποικίλον ἄρξει,
ἡ Μακεδονικὴ ἀρχή. Οἳ φοβερὸν πολέμοιο νέφος ἥξουσι βροτοῖσιν.
Ἀλλά μιν οὐράνιος θεὸς ἐκ βυθοῦ ἐξαναπάξει.

Αὐτὰρ

Abdidit in terram, cuſtodiuitque tenebris.
Hoc vbi Saturni nati didicere, duello
Magno inuaſerunt illum, turbasque cierunt.
Hinc eſt principium belli mortalibus ortum
Omnibus: hæc belli mortalibus extat origo.
Tum Deus exitio Titanas miſit, & omne
Titanum periјt genus, & Saturnia proles.
Poſtea ſurrexit tandem voluentibus annis
Ægypti regnum: Perſarum deinde ſecutum eſt, Monarchiæ.
Medũque, Æthiopũq;, atq; Aſſyriæ Babylonis:
Deinde Macedonicũ regnum, Ægyptiq; renatũ:
Poſtea Romanum. Tum magnus voce volucri
Pectora pulſauit mihi, præcepitque profari
Omnes per terras, & regibus inſinuare
Singula. tum primum ſolus Deus inſinuauit
Hoc mihi, quot nam ſint hominum poſt regna futura.
Namque domus regno primum Solomonia coget Solomonis regnũ.
Phœnices, Aſiæque duces, aliaſque marinis
Fluctibus ambitas gentes, Perſaſque, Phrygeſque,
Pamphylos, Cares, Myſos, Lydosque ſcatentes
Auro. poſt Græci venient diri atque ſuperbi.
Deinde Macedoniæ populus dominabitur ingens, Macedonicũ imperium.
Qui belli horrenda mortales nube laceſſet.
Cœleſtis ſedenim prorſum Deus eruet illum.

Post hæc imperium regni succedet alius,
Roma-numimperiũ. *Excellens, ducibus multis, ex occiduique*
Parte maris, multis quod terris imperitabit,
Et quatiet multos, & regibus omnibus olim
Terrorem faciet: multis ex vrbibus auri
Diripiet multum, argentique. deinde per orbem
Aurumq; argentũque erit, ornamẽtaque rursum.
Mortalesque prement: tandemque existet eorum
Casus, vt iniusto incipient turgescere fastu:
Continuoque in eis scelerum vis magna vigebit,
Masque mari sese iunget, statuentque pudendis
In lustris pueros. & erit tunc temporis ingens
Inter mortales angustia, cunctaque turbans,
Cunctaque cõtundens, & replẽs cuncta malorum,
Turpis auaritiæ, iniustarum diuitiarum,
In primisque Macedonijs in finibus, atque
In multis alijs: odiumque ciebit, & omnis
Illis procedet fallacia: septimum ad vsque
Donec ventum sit regnum, vigeatque potestas
Ægypti regis, Græco de sanguine nati.
Christiani. *Tum demum surget magni præclara Dei gens,*
Qua duce mortales omnes bene viuere discent.
Sed mihi quid menti Deus inijcit hoc quoque fari?
Quæ quib. anteibũt mala? quæ postrema sequẽtur?
Primum supplicio diuinitus afficientur
Titanes,

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλης βασιληΐδος ἔσσεται ἀρχή,
†Λεύκη καὶ πολύκρανος, ἀφ' ἑσπερίου τε θαλάσσης, f. Λεύκη ἡ Ῥωμαϊκὴ ἀρχή.
Ἡ πολλῆς γαίης ἄρξει, πολλοὺς δὲ σαλεύσει,
Καὶ πᾶσιν βασιλεῦσι φόβον μετόπισθε ποιήσει,
Πολλὸν δ' αὖ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἐξαλαπάξει
Ἐκ πόλεων πολλῶν. πάλι δ' ἔσσεται ἐν χθονὶ δία
Χρυσίον, αὐτὰρ ἔπειτα καὶ ἄργυρος, ἠδέ τε κόσμος.
Καὶ θλίψουσι βροτοὺς, μέγα δ' ἔσσεται ἀνδράσι κείνοις
Πτῶμα θ', ὅταν ἄρξωνθ' ὑπερηφανίης ἀδίκοιο.
Αὐτίκα δ' ἐν τούτοις ἀσεβείας ἔσσετ' ἀνάγκη,
Ἄρσην δ' ἄρσενι πλησιάσει, στήσουσί τε παῖδας
Αἰσχροῖς ἐν τέγεσι, καὶ ἔσται ἤμασι κείνοις
Θλίψις ἐν ἀνθρώποις μεγάλη, καὶ πάντα ταράξει,
Πάντα δὲ συγκόψει, καὶ πάντα κακῶν ἀναπλήσει,
Αἰσχροβίῳ φιλοχρημοσύνῃ, κακοκερδεῖ πλούτῳ,
Ἐν πολλαῖς χώρῃσι, Μακεδονίῃ δὲ μάλιστα·
Μῖσος δ' ἐξεγερεῖ, καὶ πᾶς δόλος ἔσσεται αὐτοῖς,
Ἄχρι πρὸς ἑβδομάτην βασιληΐδα, ἧς βασιλεύσει
Αἰγύπτου βασιλεὺς, ὃς ἀφ' Ἑλλήνων γένος ἔσται.
Καὶ τότ' ἔθνος μεγάλοιο θεοῦ πάλι καρτερὸν ἔσται, οἱ Χριστιανοί.
Οἳ πάντεσσι βροτοῖσι βίου καθοδηγοὶ ἔσονται.
Ἀλλὰ τί μοι καὶ τοῦτο θεὸς νόῳ ἔνθετο λέξαι;
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὕστατον κακὸν ἔσται
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους; τίς δ' ἀρχὴ ἔσσεται τούτων;
Πρῶτον Τιτάνεσσι θεὸς κακὸν ἐγγυαλίξει.

Υἱοὶ γὰρ κρατεροῖο Κρόνου τίσουσι δίκας γε,
Οὕνεκά οἱ δῆσάν τε Κρόνον, καὶ μητέρα κεδνήν.
Δεύτερον αὖθ' Ἕλλησι τυραννίδες, ἠδ' ἀγέρωχοι
Ἔσονται βασιλῆες ὑπερφίαλοι καὶ ἄναγνοι,
Κλεψίγαμοι, καὶ πάντα κακοί. καὶ οὐκ ἔτι θνητοῖς
Ἄμπαυσις πολέμοιο. Φρύγες δ' ἔκπαγλοι ὀλοῦνται
Πάντες, καὶ Τροίῃ κακὸν ἔσται ἤματι κείνῳ.
Αὐτίκα καὶ Πέρσῃσι καὶ Ἀσσυρίοις κακὸν ἥξει,
Πάσῃ τ' Αἰγύπτῳ, Λιβύῃ, ἠδ' Αἰθιόπεσσι,
Καρσί τε, Παμφυλίοις τε κακὸν μετακινηθῆναι,
Καὶ πάντεσσι βροτοῖσι. τί δὴ καθ' ἓν ἐξαγορεύω;
Ἀλλ' ὁπόταν τὰ πρῶτα τέλος λάβῃ, αὐτίκα δ' ἔσται
Δεύτερ' ἐπ' ἀνθρώποις. καὶ τοι πρώτιστα βοήσω.
Ἀνδράσιν εὐσεβέσι ἥξει κακὸν, οἳ περὶ ναὸν
Οἰκοῦσιν μέγαν εἰς Σολομώνιον, οἵ τε δικαίων
Ἀνδρῶν ἔκγονοί εἰσιν. ὅμως καὶ τῶνδε βοήσω
Φῦλον, καὶ γενεὴν πατέρων, καὶ δῆμον ἁπάντων·
Πάντα περιφραδέως βροτὲ ποικιλόμητι, δολόφρον.
Ἔσται πόλις κατὰ χθονὸς ὐχάλδοιο,*
τὰ τῶν εὐσεβῶν ἔθη. Ἐξ ὧν δὴ γένος ἐστὶ δικαιοτάτων ἀνθρώπων,
Οἷσιν ἀεὶ βουλή τ' ἀγαθὴ, καλά τ' ἔργα μέμηλεν.
Οὔτε γὰρ ἠελίου κύκλιον δρόμον, οὔτε σελήνης,
Οὔτε πελώρια ἔργα μεριμνῶσι κατὰ γαίης,
Οὔτε βάθος χαρόποιο θαλάσσης Ὠκεανοῖο,
Οὐ πταρμῶν σημεῖ', οἰωνοπόλων τε πετεινά,

Οὐ μαν-

Titanes, prolesque dabit Saturnia pœnas,
Saturnum quoniam vinxit, matremque pudicam.
Deinde tyrannides in Græcis, regesque feroces,
Impuri, tumidi, qui iura iugalia frangent,
Omnino praui: neque iam mortalibus vlla
A bello requies. Phryges autem funditus omnes
Perdentur, venietque malum illo tempore Troiæ.
Continuoque malum Persas manet, Assyriosque,
Omnemq; Ægyptũ, necnõ Libyã, Æthiopesq;,
Pamphyliosque malum fuerit, Caresque moueri,
Mortalesque omnes. sed quorsum singula pando?
Finitis primis, nascentur deinde secunda
Humano generi. quæ tandem prima vocabo?
Sunt ventura pijs mala, qui Solomonia circum
Templa colunt, hominum iustorum sanguine creti,
Quorum progeniem celebrabo, genusque paternũ,
Et cunctum populum: tu vero mente teneto
Omnia rite, vafer mortalis, callide mentem.
Vrbs erit in terra Vchaldi
Ex quibus est hominum proles iustißima, semper Piorum studia.
Queis bona mens cordi est, & rerũ cura probarum.
Nam neque decursum solis, lunæve rotantem,
Nec curant ea quæ per terras magna feruntur:
Nec magni Oceani rimando quærere fundum,
Non sternutantum, non præpetis omnia pennæ,

Non cantatores, vatesve, venenave dantes,
Non imposturas fatuorum ventriloquorum:
Nec Chaldæorum prædicta per astra loquuntur,
Astra nec obseruant. nam sunt hæc omnia falsa,
Dementes homines quæ perscrutantur in horas,
In re exercentes animos quæ non iuuat hilum.
Quin miseros homines errores edocuerunt,
Ex quo mortales agitant mala multa per orbem,
Vt rectisque viјs & iustis rebus aberrent.
At sunt virtutis cultores, iustitiæque,
Non & auaritiæ, quæ tristia plurima conflat
Mortali generi, bellumque, famemque vagantem.
His modus est iustus demensa per arua, per vrbes,
Nec nocturna sibi rapiunt per furta vicißim,
Caprarumve greges abigunt, ouiumve, boumve,
Nec terræ metas vicini summouet alter,
Nec locuples quisquam diuexat pauperiorem,
Nec viduas torquet, sed eis magis auxiliatur,
Semper subueniens oleo, vinoque, ciboque:
Semper & in populo felix, & diues egenis
Pauperibusque suæ partem largitur aristæ,
Vt fieri iubet & laudat diuina Dei lex,
Qui terram fecit communis vt omnibus esset.
Israelitarum exitus *Cum vero Ægyptũ linquet, desertaque vadet*
Per loca bis sena populus de prole creatus,
Sub

Οὐ μάντεις, οὐ φαρμακοὺς, οὐ μὴν ἐπαοιδοὺς,
Οὐ μύθων μωρῶν ἀπάτας ἐγγαστριμύθων,
Οὐδὲ τὰ Χαλδαίων τὰ προμάντια ἀστρολογοῦσιν,
Οὐδὲ μὲν ἀστρονομοῦσι. τὰ γὰρ πλάνα πάντα πέφυκεν,
Οσσα κεν ἄφρονες ἄνδρες ἐρευνῶσιν κατ' ἦμαρ,
Ψυχὰς γυμνάζοντες ἐς οὐδὲν χρήσιμον ἔργον.
Καὶ ῥὰ πλάνοις ἐδίδαξαν ἀεικελίους ἀνθρώπους.
Ἐξ ὧν δὴ κακὰ πολλὰ βροτοῖς πέλεται κατ' γαῖαν,
Τοῦ πεπλανῆσθαι ὁδοὺς τ' ἀγαθὰς, καὶ ἔργα δίκαια.
Οἱ δὲ μεριμνῶσιν τε δικαιοσύνην τ' ἀρετήν τε,
Κοὐ φιλοχρημοσύνη τίς γ', ἣ κακὰ μυρία τίκτει
Θνητοῖς ἀνθρώποις, πόλεμον καὶ λιμὸν ἄπειρον. Ex Phocyl.
Τοῖσι δὲ μέτρα δίκαια πέλει κατ' ἀγρούς τε, πόλεις τε,
Οὐδὲ κατ' ἀλλήλων νυκτοκλοπίας τελέουσιν,
Οὐδ' ἀγέλας ἐλάουσι βοῶν, οἰῶν τε καὶ αἰγῶν·
Οὐδὲ ὅρους γαίης γείτων τοῦ γείτονος αἴρει·
Οὐδὲ πολυπλούτων τις ἀνὴρ τὸν ἐλάττονα λυπεῖ·
Οὐδέ γε χήρας θλίβει, μᾶλλον δ' αὖτε βοηθεῖ,
Αἰεὶ ἐπαρκέων ἐν σίτῳ, οἴνῳ, καὶ ἐλαίῳ·
Αἰεὶ δ' ὄλβιος ἐν δήμῳ, τοῖς μηδὲν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ πενιχρομένοισι θέρους ἀπὸ μοῖραν ἰάλλει·
Πληροῦντες μεγάλοιο θεοῦ φάτιν ἔννομον ὕμνον.
Πᾶσι γὰρ οὐράνιος κοινὴν ἐτελέσσατο γαῖαν.
Ἡνίκα δ' Αἴγυπτον λείψει, καὶ †τερπνὸν ὁδεύσει f. ἔρημον
Λαὸς ὁ δωδεκάφυλος ἐν ἡγεμόσιν θεοπέμπτοις,

Ἐν στύλῳ πυρόεντι δὲ νυκτεεινὸν διοδεύσουσιν,
Καὶ στύλῳ νεφέλης πᾶν ἠὼς ἦμαρ ὁδεύσει,
Τούτῳ δ' ἡγητῆρα καταστήσει μέγαν ἄνδρα
Μωσῆν, ὃν παρ' ἕλους βασίλισσ' εὑροῦσ' ἐκόμιζε,
Θρεψαμένη δ' υἱόν τ' ἐκαλέσατο. ἡνίκα δ' ἦλθε
Λαὸν ὅδ' ἡγεμονῶν, ὃν ἀπ' Αἰγύπτου θεὸς ἦγεν,
Εἰς δ' ὄρος Σινᾶ, καὶ τὸν νόμον οὐρανόθεν πρὸς
Δῶκε θεὸς γράψας πλαξὶν δυσὶ πάντα δίκαια,
Καὶ προσέταξε ποιεῖν. καὶ ἐὰν ἄρα τις παρακούσῃ,
Ἠὲ νόμῳ τίσειε δίκην, ἢ χερσὶ βροτείαις,
Ἠὲ λαθὼν θνητοὺς πάσῃ δίκῃ ἐξαπολεῖται.
Πᾶσι γὰρ οὐράνιος κοινὴν ἐτελέσατο γαῖαν,
Καὶ πίστιν, καὶ ἄριστον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.
Τοῖσι μόνοις καρπὸν τελέθει ζείδωρος ἄρουρα,
Ἐξ ἑνὸς εἰς ἑκατόν· τελέθοντό τε μέτρα θεοῖο.
Ἀλλ' ἄρα καὶ τούτοις κακὸν ἔσται, οὐδὲ φύγωνται
Λοιμόν. καὶ σὺ δὲ καταλιπὼν περικαλλέα σηκὸν
Φεύξῃ, ἐπεί σοι μοῖρα λιπεῖν πέδον ἁγνὸν ὑπάρχει.
Ἀχθήσῃ δὲ πρὸς Ἀσσυρίους, καὶ νήπια τέκνα
Ὄψει δουλεύοντα παρ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Ἠδ' ἀλόχους. καὶ πᾶς βίοτος καὶ πλοῦτος ὀλεῖται.
Πᾶσα δὲ γαῖα σέθεν πλήρης, καὶ πᾶσα θάλασσα,
Πᾶς δὲ προσοχθίζων ἔσται τοῖς σοῖς ἐθίμοισι.
Γαῖα δ' ἔρημος ἅπασα σέθεν, καὶ βωμὸς ἐρυμνὸς,

Καὶ ναὸς

Sub ducibus mißis diuinitus, isque columna ex Ægypto.
Ignita per iter noctis gradietur opacæ,
Per totumque diem nebulæ præeunte columna,
Huic populo ductor dabitur vir magnus ab illo
Moses, quem inuentum propter regina paludem Moses.
Sustulit, & nati nutritum nomine dixit.
Hic igitur postquã populi dux, quem Deus extra
Ægyptum perduxit, eo peruenit, vbi mons
Sina fuit, legem de cœlo tradidit illi, Lex.
Omnia tum tabulis scripsisset iusta duabus:
Et iußit fieri Deus. & si forte quis esset,
Qui non pareret, pœnas is solueret ipsa
Lege, vel humanis manibus: si forte lateret
Mortales, tamen hic omni ratione periret.
Fecit enim terram communis vt omnibus esset,
Omnibus atque bonam mentem Deus insinuauit.
His solis fruges tellus creat alma, remittens
Ex vno centum, diuinumque vber adæquans.
Sed tamen his etiam veniet mala pestis, eamque
Non fugient: & tu delubra decora relinques,
Et fugies, (etenim sanctum tibi linquere campum
Fatale est) & ad Aßyrios duceris, apudque
Immites homines natos seruire videbis,
Vxoresque, omnisque peribit victus, opesque:
Omnis plena tui regio terræque, marisque.

Nullus erit mores quin istos oderit: omnis
Terra tibi deserta iacebit, & ara relicta,
Et magni delubra Dei, murique patentes,
Omnia consident in humum: sanctißima quando
Æterni præcepta Dei de mente repellens,
Fœdis seruisti simulachris: depositoque
Æterni diuumque hominumque satoris honore
Atque metu, generis mortalis signa colebas.
Babylonica captiuitas. *Propterea decies septem per tempora terra*
Omnis erit deserta tua, & mirabile fanum.
Sed bonus exitus hinc & gloria maxima surget,
Hoc curante Deo tibi, mortalique. sed ipse
Legibus augustis diuinis crede manendo,
Dum tibi genua Deus defessa attollat in auras.
Christus. *Tum Deus e cœlo regem demittet, is autem*
Sanguine quosq; homines, ignisq; probabit in æstu.
Regalis quædam tribus est: genus huius ab omni
Peccato plane vacuum dominabitur olim,
Instauratio templi post Babylonis captiuitatem. *Incipietque Dei renouatam construere ædem:*
Huc quoque Persarũ rex conferet omnis, & auro
Æreque succurret, ferroque ferente laborum.
Nam Deus ipse dabit per noctem somnia sancta:
Et recidiua, velut fuerant, delubra resurgent.
Vt mihi diuino requieta a carmine mens est,
Orabam magnum Genitorem, vis vt abesset.

Καὶ ναὸς μεγάλοιο θεοῦ, καὶ τείχεα μακρά,
Πάντα χαμαὶ πεσέονται, ὅτι φρεσὶν οὐκ ἐπέθηκας
Ἀθανάτοιο θεοῦ ἁγνὸν νόμον· ἀλλὰ πλανηθεὶς,
Εἰδώλοις ἐλάτρευσας ἀεικέσιν, οὐδ' ἐφοβήθης
Ἀθάνατον γενετῆρα θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων,
Οὐκ ἔθελες τιμᾶν, θνητῶν εἴδωλα δ' ἐτίμας.
Ἀνθ' ὧν ἑπτὰ χρόνων δεκάδας γῆ καρποδότειρα
Ἔσται ἔρημος ἅπασα σέθεν, καὶ θαύματα σηκοῦ. ἡ Βαβυλωνικὴ
Ἀλλὰ μένει εἰς ἀγαθοῖο τέλος, καὶ δόξα μεγίστη, αἰχμαλωσία.
Ὡς ἐπέκρανε θεός σοι, καὶ βροτός. ἀλλὰ σὺ μίμνε,
Πιστεύων μεγάλοιο θεοῦ ἁγνοῖσι νόμοισι,
Ὁππότε σοῦ καμὸν ὀρθὸν γόνυ πρὸς φάος ἄρῃ.
Καὶ τότε δὴ θεὸς οὐρανόθεν πέμψει βασιλῆα, ὁ Κῦρος.
Κρινεῖ δ' ἄνδρα ἕκαστον ἐν αἵματι καὶ πυρὸς αὐγῇ.
Ἔστι δέ τις φυλὴ βασιλήϊος, ἧς γένος ἔσται
Ἄπταιστον, καὶ τοῦτο χρόνοις περιτελλομένοισι τοῦ ἱεροῦ ἀνέγερσις.
Ἄρξει, καὶ καινὸν σηκὸν θεοῦ ἄρξετ' ἐγείρειν.
Καὶ πάντες Περσῶν βασιλεῖς ἐπικουρήσουσι,
Χρυσόν τε, χαλκόν τε, πολύκμητόν τε σίδηρον.
Αὐτὸς γὰρ δώσει θεὸς ἔννυχον ἁγνὸν ὄνειρον·
Καὶ τότε δὴ ναὸς πάλιν ἔσσεται, ὡς πάρος ἦεν.
Ἠνίκα δή μου θυμὸς ἐπαύσατο ἔνθεον ὕμνον,
Καὶ λιτόμην γενετῆρα μέγαν παύσασθαι ἀνάγκης·

Καὶ πάλι μοι μεγάλοιο θεοῦ φάτις ἐν στήθεσσιν
Ἵστατο, καί μ' ἐκέλευσε προφητεῦσαι κατὰ πᾶσαν
Γαῖαν, καὶ βασιλεῦσι τά τ' ἐσσόμενα φρεσὶ θεῖναι.
Καί μοι τοῦτο θεὸς πρῶτον νόῳ ἔνθετο λέξαι,
κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. Ὅσσα κε τῇ Βαβυλῶνι ἐμήσατο ἄλγεα λυγρὰ
Ἀθάνατος θ', ὅτι οἱ ναὸν μέγαν ἐξαλάπαξεν.
Αἲ, αἴ σοι Βαβυλὼν, ἠδ' Ἀσσυρίων γένος ἀνδρῶν,
Πᾶσαν ἁμαρτωλῶν γαῖαν ῥοῖζος ποθ' ἱκνεῖται,
Καὶ πᾶσαν χώραν μερόπων ἀλαλαγμὸς ὀλέσσει.
Καὶ πληγὴ μεγάλοιο θεοῦ ἡγήτορος ὕμνων.
Ἀέριος γάρ σοι Βαβυλὼν ἥξει ποτ' ἄνωθεν,
Αὐτὰρ ἀπ' οὐρανόθεν καταβήσεται ἐξ ἁγίων σοι,
Καὶ θυμὸς τέκνοις αἰώνιος ἐξολοθρεύσει.
Καὶ τότ' ἔσῃ ὡς ἦσθα πάρος, ὡς μὴ γεγονυῖα.
Καὶ τότε πλησθήσῃ ἀπὸ αἵματος, ὡς πάρος αὐτὴ
Ἐξέχεας ἀνδρῶν τ' ἀγαθῶν τε δικαίων αἷμα,
Ὧν ἔτι καὶ νῦν αἷμα βοᾷ εἰς αἰθέρα μακρόν.
κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ἥξει σοι πληγὴ μεγάλη Αἴγυπτε πρὸς οἴκους,
Δεινὴ, τὴν οὐ πώποτ' ἐπήλπισας ἐρχομένην σοι.
f. σεῖο διὰ μέσον διελεύσεται. Ῥομφαία γὰρ † διελεύσεται διὰ μέσον σεῖο.
Σκορπισμὸς δέ τε καὶ θάνατος καὶ λιμὸς ἐφέξει,
Ἑβδομάτῃ γενεῇ βασιλήων· καὶ τότε παύσει.
κατὰ Γὼγ καὶ Μαγώγ. Αἲ, αἴ σοι χώρα Γὼγ, ἠδὲ Μαγὼγ, μέσον οὖσα
Αἰθιόπων ποταμῶν, πόσον αἵματος ἔκχυμα δέξῃ·
Καὶ κρίσεως οἴκησις ἐν ἀνθρώποισι κεκλήσῃ,

Καὶ πιε-

Sed mihi ſuggeßit vocem ſub pectora rurſum,
Perque omnes terras præcepit vaticinari,
Mentibus & regum res inſinuare futuras.
Hocque mihi primum mentem dat dicere numen,
Quanta immortalis Babyloni funera conſlet, In Babylonē.
Illa Dei quoniam magnam populauerit ædem.
Heu Babylon, eheu hominū genus Aſſyriorū.
Totam peruadet ſceleratam maxima terram
Clades, & clamor vincentum pernicioſus,
Inſultusque Dei magni, qui carminis auctor.
Aerius veniet Babylon tibi namque ſuperne,
Deſcendet ſacris cœli de ſedibus inquam
Æternus furor, & peruertet teque tuosque.
Tunc eris vt fueras, ceu nunquam nata fuiſſes.
Sanguine tum multo replebere, ſicut & ipſa
Sanguine fundendo iuſtosque bonosque necaſti,
Sāguis adhuc quorū nūc clamat ad ęthera magnū.
Te quoq; magna manet clades Ægypte domo- In Ægyptum.
Quam tibi venturam nunquā ſperaueris eſſe. (rū,
Nam te per mediam gladius penetrabit acutus,
Euenietque tibi diſperſio, morsque, famesque,
Septena regum ſub ſtirpe. deinde iacebis. (amnes
Heu tibi Gog, tractusq; Magog, qui diuidis In Gog & Magog.
Æthiopum medius: quantas tu ſanguinis vndas
Accipies, pœnæque domus diceris in orbe,

Potabitque nigrum tua roſcida terra cruorem.
Heu Libyæ tellus: eheu mare, terraque, gentes
In occidentales. *Occiduæ, vobis orietur tempus acerbum.*
Vobis luctandum magni certaminis æſtu,
Et grauis & duri: vobis eſt pœna luenda
Omnibus, & rigida pereundum ſorte, quod ædem
Æterni magnam grauiter violaſtis, eamque
Ferratis grauiter mandiſtis dentibus. ergo
Terram iſtam plenam defunctis eſſe videbis,
Quos peſtis ve, fames ve, & numinis impetus omnis,
Bella ve ſuſtulerint, atque implacabilis hoſtis.
Omnis terra tibi deſerta, vrbesque relictæ.
Cometa. *Sole ſub occiduo vero vocitata cometa*
Stella relucebit, gladij mortalibus index,
Et famis & mortis, præclarorumque virorum
Atque ducum interitus magnorum, nobiliumque.
Maxima præterea mortales ſigna monebunt:
Altus enim Tanais Mæotica ſtagna relinquet,
Liraque depreſſo ſulcos infindet in alueo
Frugifero. at fluctus curſum cohibebit abundans:
Aſianarum vrbium ruina. *Vaſta barathra, labesque: ruēt hinc oppida multa*
Plena viris: atque hæc Aſiæ labentur, Iaſsis,
Cebre, Pandonie, Colophon, Epheſus, Nicæa,
Antiochia, Tanagra, Sinope, Smyrne, Marus,
Europæque Cyagra, Clitus, Baſilis, Meropea,

Antigone,

Καὶ πίεταί σου γαῖα πολύδροσος αἷμα κελαινόν.
Αἴ, αἴ σοι Λιβύη· αἴ αἴ σοι θάλασσά τε καὶ γᾶ,
Θυγατέρες δυσμῶν ὡς ἥξετε πικρὸν ἐς ἦμαρ, περὶ τῆς δυσμῆς
Ἥξετε δὴ χαλεποῖο διωκόμεναι ὑπ' ἀγῶνος
Δεινοῦ καὶ χαλεποῦ. δεινὴ κρίσις ἔσσεται αὖθις,
Καὶ κατ' ἀνάγκην πάντες ἐλεύσεσθ' ἐς ὄλεθρον,
Ἀνθ' ὧν ἀθανάτοιο μέγαν διεδηλήσασθε
Οἶκον, ὀδοῦσι σιδηρείοις τ' ἐμασήσατε δεινῶς.
Τοὔνεκα δὴ νεκρῶν πλήρη σὴν γαῖαν ἐπόψει,
Τοὺς μὲν ὑπὸ πολέμου καὶ πάσης δαίμονος ὁρμῆς,
Λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, ὑπὸ δ' ἐχθρῶν βαρβαροθύμων.
Γαῖα ἔρημος ἅπασα σέθεν, καὶ ἔρημα πόληος.
Ἐν δὲ δύσει ἀστὴρ λάμψει, ὃν ἐροῦσι κομήτην, κομή-
Ῥομφαίας, λιμοῦ, θανάτοιό τε σῆμα βροτοῖσιν, της.
Ἡγεμόνων τε φθορᾶς ἀνδρῶν μεγάλων τ' ἐπισήμων.
Σήματα δ' ἔσσεται αὖθις ἐν ἀνθρώποισι μέγιστα.
Καὶ γὰρ Μαιῶτις λίμνη, Τάναϊς βαθυδίνης,
Λείψει κὰδ δὲ ῥόον βαθύν, αὔλακος ἔσσεται ὁλκὸς
Καρποφόρου. τὸ δὲ ῥεῦμα τὸ μυρίον αὐχέν' ἐφέξει·
Χάσματα, ἠδὲ βάραθρ' ἀχανῆ, πολλαὶ δὲ πόληες Ἀσιατι-
Αὔτανδροι πεσέονται· ἐν Ἀσίδι μὲν Ἰασσὶς, κῶν πό-
Κέβρη, Πανδονίη, Κολοφών, Ἔφεσος, Νίκαια, λεων
Ἀντιόχεια, Τάναγρα, Σινώπη, Σμύρνη, Μάρος· πτώμα-
Εὐρώπης δὲ Κύαγρα, Κλίτος, Βασιλίς, Μερόπεια, τα.

Ἀντιγόνη, Μαγνησία, Μυκήνη, Πανθεῖα,
Γάζα πανολβίστη, Ἱεράπολις Ἀστυπάλαιο.
Ἴσθι τότ' Αἰγύπτου ὁλοὸν γένος ἐγγὺς ὀλέθρου.
Καὶ τότ' Ἀλεξανδρεῦσιν ἔτος τὸ παρελθὸν ἄμεινον,
Ὁππότε δασμοφόρους Ἀσίης ὑπεδέξατο Ῥώμη.
Χρήματα κεν τρὶς τόσσα δεδέξεται ἔμπαλιν Ἀσὶς
Ἐκ Ῥώμης, ὀλοὴν δ' ἀποτίσεται ὕβριν ἐς αὐτήν.
Ὅσσοι δ' ἐξ Ἀσίης Ἰταλῶν δόμον ἀμφεπόλευσαν,
Εἰκοσάκις τοσοῦτον ἐν Ἀσίδι θητεύσουσιν
Οἱ Ἰταλοὶ, πενίην αἰὰ μυρίαι ὀφλήσουσιν.
Ὦ χλιδανὴ, ζάχρυσε, Λατινίδος ἔκγονε Ῥώμης
Παρθένε, πολλάκι σοῖσι πολυμνήστοισι γάμοισιν
Οἰνωθεῖσα, λάτρεις νυμφεύσεαι οὐκ ἐνὶ κόσμῳ.
Πολλάκι δ' ἁβρὴν σεῖο κόμην δέσποινά τε κείρει,
Ἠδὲ δίκην διέπουσα τὰ οὐρανόθεν ποτὶ γαῖαν
Ῥίψει, ἐκ δὲ γαίης πάλιν οὐρανὸν εἰς ἀνεγείρει. *
Ὅττι βροτοὶ φαύλου ζωῆς ἀδίκου τ' ἐνέχοντο.
Ἔσται καὶ Σάμος ἄμμος, ἐσεῖται δὲ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ Ῥώμη ῥύμη. τὰ δὲ θέσφατα πάντα τελεῖται.
Σμύρνης δ' ὀλλυμένης οὐδεὶς λόγος ἔκδικος ἔσται,
Ἀλλὰ κακαῖς βουλαῖσι καὶ ἡγεμόνων κακότητι. *
Εἰρήνη δὲ γαληνὸς ἐν Ἀσίδι γαῖα ὁδεύσει.
Εὐρώπη δὲ μάκαιρα τότ' ἔσσεται, εὔβοτος αἰθὴρ,
Πουλυετὴς, εὔρωστος, ἀχείματος, ἠδ' ἀχάλαζος,

Παντα

Antigone, Magnesia, Mycene, Pantheia,
Gaza nimis fœlix, Hierapolis Astypalœi.
Tum scito Ægypti morti genus esse propinquum.
Tum melior qui transijt annus Alexandrinis,
Ex Asia quando suscepit Roma tributum.
Verum Asiæ veniet vel tripla pecunia rursum
A Roma, pendetque atrox iniuria pœnas.
Ac quot sunt Italis Asianorum famulati,
Viceni toties Asiæ cogentur in oris
Pro mercede graues Itali tolerare labores,
Innumerasque pati victu cum paupere mulctas.
O auro locuples, Roma prognata Latina
Virgo tenella, procis multis optata, frequenter
Ebria, non vllo cum mundo seruaque nubes.
Sæpe tibi vellet teneros hera dura capillos,
Et pœnas repetens ad terram sternet ab alto,
*Rursus & a terra sublimem tollet in altum.**
Mortalis quod erat vitiosa, iniustaque vita,
Fiet arena Samus: Delus deleta latebit:
Fiet Roma ruina: ita digerit omnia fatum.
Nullaque erit Smyrnæ pereuntis mentio vindex,
Sed vitijsque ducum, & prauorum consiliorum.
Pax autem tranquilla Asiæ gradietur in oris.
Tunc & erit fœlix Europa, & fertilis æther,
Annosus, firmus (tempestas grandoque nulla)

Cuncta ferens, volucres, reptiliaque omnia terræ.
O felix, seu vir, veniet qui tempus ad illud,
Seu mulier, fœlix securæ munere vitæ.
Nam bona lex omnis cœli stellantis ab oris,
Iustitia comitante, homines inuiset, & vna
(Qua nihil est homini vtilius) concordia sana,
Atq; amor, atq; fides, & amoris in hospite vincla.
At mala lex, mordax liuor, dementia, & ira
Mortales fugient: fugiet vis, pauperiesque,
Cædes, letiferæ lites, & iurgia dira,
Furtaque nocturna, atq; malũ tũc temporis omne.
Detrimentũ Asiæ sed grãde Macedonia edet,
In Romam. *Europæque nimis magnus dolor exorietur,*
Saturni de gente notha, seruisque creata.
Illa etiam firmam Babylona domabit, & omnis
Quantum sol lustrat, terræ regina vocata,
Tristibus, infelix, fatis euersa peribit,
Nec iam deinde vagos compescet lege nepotes.
Quin olim veniet non expectatus in agros
Felices Asiæ, humeros indutus amictu
Purpureo, crudelis homo, importunus, & ardens.
Fulmine quippe citus fuit ille vir ante. iugumque
Durũ Asiã totam premet, & madefacta cruorem
Terra bibet multum, facta de cæde fluentem.

Πάντα φέρων, καὶ πλωτὰ καὶ ἑρπετὰ θηρία γαίης.
Ὦ μακάρειστος, ἐκεῖνον ὃς ἐς χρόνον ἔσσεται ἀνήρ,
Ἠὲ γυνή, μακάρων κενεήφατος ὅσσον ἄγραυλος.
Εὐνομίη γὰρ πᾶσα ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
Ἥξετ' ἐπ' ἀνθρώποις, ἡ δ' εὐδικίη, μετὰ δ' αὖθις
Ἡ πάντων προφέρουσα βροτοῖς ὁμόνοια σώφρων,
Καὶ στοργή, πίστις, φιλίη ξείνων. ἀπὸ δ' αὐτῶν
Ἡ δέ τε δυσνομίη, μῶμος, φθόνος, ὀργή, ἄνοια·
Φεύξετ' ἀπ' ἀνθρώπων πενίη, καὶ φεύξετ' ἀνάγκη,
Καὶ φόνος, οὐλόμεναί τ' ἔριδες, καὶ νείκεα λυγρά,
Καὶ νυκτοκλοπίαι, καὶ πᾶν κακὸν ἤμασι κείνοις.
Ἀλλὰ Μακεδονίη βαρὺ τέξεται Ἀσίδι πῆμα,
Εὐρώπης τε μέγιστον ἀναστάχυώσεται ἄλγος,
Ἐκ γενεῆς Κρονίδαο, *νόθον δούλων τε γενέθλης. f. νόθων, δούλων
Κείνη καὶ Βαβυλῶνα πόλιν δεδομήσετ' ἐρυμνήν,
Καὶ πάσης ὁπόσης ἐπιδέρκεται ἥλιος αἴης
Δεσπότις αὐδηθεῖσα, κακαῖς ἄτησιν ὀλεῖται,
Οὐ νόμον ὀψιγόνοισι πολυπλάγκτοισιν ἔχουσα.
Ἥξει καί ποτ' ἄπιστ' εἰς Ἀσίδος ὄλβιον οὖδας
Ἀνὴρ πορφυρέην λώπην ἐπιειμένος ὤμοις,
Ἄγριος, ἀλλοδίκης, φλογόεις. ἤγειρε γὰρ αὐτὸν
Πρόσθε κεραυνὸς φῶτα. κακὸν δ' Ἀσίη ζυγὸν ἕξει
Πᾶσα, πολὺν δ' ἡ χθὼν πίεται φόνον ὀμβρηθεῖσα.

v.c. 6 Ἀλλὰ καὶ ὡς πολυάϊστον † ἀπόλυται Ἴδης θεραπούσῃ.
ἄπαν τ' ἀΐ- 2 Ὧν δὴ τῶν γενεὴν αὐτὸς θέλει ἐξαπολέσαι,
δης 1 Ἐξ τῶν δὴ γενεῆς κείνου γένος ἐξαπολεῖται,
3 Ῥίζαν ἴαν γε διδοὺς, ἣν καὶ κόψει βροτολοιγὸς,
5 Ἐκ δέκα δὴ κεράτων παρὰ δὴ φυτὸν ἄλλο φυτεύσει.
4 Κόψει πορφυρέης γενεῆς γενετῆρα μαχητὴν.
ἄρης Καὐτὸς ἀφ' υἱῶν, ὧν ἐς ὁμόφρονα αἴσιον* ἄρρης
v.c. Φθεῖται. καὶ τότε δὴ παραφυόμενον κέρας ἄρξει.
Ἔσται καὶ Φρυγίῃ δὲ φερεσβίῳ. αὐτίκα τέκμαρ,
v. κεν Ὁππότε † καὶ Ῥείης μιαρὸν γένος ἐν χθονὶ ῥεῦμα,
Ἀέναον ῥίζῃσιν ἀδιψήτοισι τεθηλὸς,
v. αἴστωτον Αὐτόπρεμνον* πολυάϊστον ἴῃ ἐν νυκτὶ γένηται,
f. σεισί- Ἐν πόλει αὐτάνδρῳ* ἀτίσεις χθόνος ἐννοσιγαίου.
χθονος Ἣν τότε φημίζουσιν ἐπωνυμίην † δορελάων
v. δορύ- λαιον Ἀρχαίης Φρυγίης πολυδακρύτοιο κελαινῆς.
Ἔστ' ἄρα καιρὸς ἐκεῖνος ἐπωνυμίην ἐνοσίχθων,
v. ἀγα- Κευθμῶνας γαίης σκεδάσει, καὶ τείχεα λύσει.
θοῖς γε, Σήματα δ' οὐκ* ἀγαθοῖο, κακοῖο δὲ φύσεται ἀρχή.
κακοῖς δέ τε φ. Παμφύλου πολέμοιο δαήμονας ἕξετ' ἀνάγκας.
v. εὐγε- Αἰνεάδας δὲ διδοὺς αὐτόχθονος* ἐγγενὲς αἷμα.
νὲς *v. ad- Ἀλλά τε* αὖθις ἕλωρ † ἐπὶ ἀνθρώποισιν ἐρασταῖς.
dit ©. Ἴλιον οἰκτείρω σε. κατὰ Σπάρτην γὰρ Ἐριννὺς
ἐστὶ v. Ἑλένη. Βλαστήσει περικαλλὲς ἀείφατον ἔρνος ἄριστον,

Ἀσίδος

Illius inde genus a stirpe peribit eorum,
Ipse genus quorum conatur perdere totum,
Radicem vnā dans, quā Mars excindet & ipsam,
Purpureæ stirpis patrem excindendo ferocem
Cornibus ex denis: aliam plantam seret inde.

Horum versuū ordinē Græcū nō sum secutus, sed quē in Græco numeris notatū vides.

Sequentes sexdecim versus ita confusi sunt, vt ex iis nullam potuerim elicere sententiam. Hos in hunc modum vtcunque vertere verbis solutis conabar.

Sed tamen prorsus euersum omnem Idæ curauerit.
Atque ipse a filijs quorū in vnanimē fatalem mas
Corrūpitur. at tūc quidē agnascēs cornu regnabit.
Erit etiam Phrygiæ frugiferæ protinus signum,
Cum Rheæ prauum genus in terra fluctus
Æternū radicib. nunquam sitientib. germinans,
Funditus prorsum perditum vna in nocte fuerit,
In vrbe Antandro atiseis terræ Neptuni,
Quam tum dictabunt cognomen Dorelaon,
Antiquæ Phrygiæ lachrymosæ nigræ.
Erit igitur tempus illud cognomen Neptunus
Antra terræ dissipabit, & mœnia soluet.
Signa autem non boni, sed mali nascetur initium,
Ciuilis belli tristes habebitis angustias.
Aeneadas autē dās indigenæ cognatum sanguinē,
Quanquam rursus præda hominibus amatoribus.
Ilion, heu misceresco tui: nam crescet Erinnys Helena.
In Sparta, specie eximia, famaque perenni,

Egregium germen, diuexaturaque gentes
Europæ atque Aſiæ populoſas: præcipueque
Plangores, æſtusque tibi, gemitusque datura
Semper, & æterna fama celebranda nepotum.
Homerus. *Quidã deinde ſenex falſorũ ſcriptor, & ipſam*
Mentitus patriam, naſcetur, lumine captus
Ille quidem, verum præclara mente vigebit,
Aſtringetque modis carmen prædulce, duobus
Mixtũ nominibus: Chion quoque ſe ipſe vocabit.
Hic res Iliacas ſcribet, non ſicut habebunt,
Sed clare, verbisque meis vtendo, modisque.
Primus enim voluet librorum ſcripta meorum.
Isque vel in primis ornabit belligerantes,
Hectora Priamiden, & Achillea Peliona,
Et reliquos etiam, quibus & res bellica cordi.
Quin faciet diuos illis aſsiſtere, falſa
Omnino ſcribens: homines cum morte caduci
Ii fuerint, quorum tantum nuda oſſa ſuperſunt,
Et quibus ingentem famam dabit Ilion amplum.
Sed tamen alterno res geſtas carmine dicet.
Et Lyciæ Locri proles mala multa creabit.
Te quoque Chalcedon ponti ſortita meatum
Anguſti, Ætolæ gentis populabit alumnus.
Et tibi franget opes oneroſas Cyzice pontus.
Tu quoque tunc Aſiæ Byzantion arma fouebis,

Ἀσίδος Εὐρώπης τε πολυστερὲς * οἶδμα λιποῦσα. f. αἷμα λυποῦσα.
Σοὶ δὲ μάλιστα γόοις, μόχθοις, στοναχάς τε φέρουσα
Θήσει. ἀγήρατον δ' ἕξει κλέος ἐσσομένοισι.
Καί τις ψευδογράφος πρέσβυς βροτὸς ἔσσεται αὖθις, ὅμηρος.
Ψευδόπατρις, δυσειδέα φάος † ὀνοπῆσιν ἐν σίν, f. ἐν ᾗσιν ὀπῆσι.
Νοῦν δὲ πολὺν καὶ ἔπος, † θ' ἕξει ἔμμετρον διανοίας, f. διανοίαις ἔμμετρον ἕξει.
Οὐνόμασιν δυσὶ μισγόμενον. Χῖον δὲ καλέσσει,
Αὐτὸν, καὶ γράψει τὰ κατ' Ἴλιον, οὐ μὲν ἀληθῶς,
Ἀλλὰ σοφῶς· ἔπεσιν γὰρ ἐμοῖς, μέτρων τε κρατήσει.
Πρῶτος γὰρ χείρεσσιν ἐμὰς βίβλους ὀνομήνη.
Αὐτὸς δ' αὖ μάλα κοσμήσει πολέμοιο κορυστὰς,
Ἕκτορα Πριαμίδην, καὶ Ἀχιλλέα Πηλείωνα,
Τούς τ' ἄλλους ὁπόσοις πολεμήϊα ἔργα μέμηλε,
Καί γε θεοὺς τούτοισι παρίστασθαί γε ποιήσει,
Ψευδογραφῶν κατὰ πάντα τρόπον, μέροπας κενοκράνους·
Καὶ θανέειν μᾶλλον τοῖσι κλέος ἔσσεται εὐρὺ
Ἴλιον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀμοιβαῖα λέξεται ἔργα.
Καὶ Λυκίη Λοκροῖο γένος κακὰ πολλὰ φυλάσσει.
Χαλκηδὼν * στενοῖο πόρον πόντοιο λαχοῦσα, f. στεινοῖο
Καί σε μολὼν τότε παῖς Αἰτώλιος ἐξεναρίξει.
Κύζικε καὶ σοὶ πόντος ἀπορρήξει βαρὺν ὄλβον.
Καὶ σὺ τότ' ἄρη Βυζάντιον Ἀσίδι στέρξῃ,

Καὶ δὴ καὶ στοναχὰς λήψη, καὶ ἀνήριθμον αἷμα,
Καὶ κρατὸς ὑψηλοῦ Λυκίης ὄρεος ἐκ κορυφαίων,
Χάσματ' ἀνοιγομένης πέτρης κελαρύξεται ὕδωρ,
Μέχρι τε καὶ πατέρων μαντήια σήματα παύσῃ.
Κύζικ' ὦ οἰκήτειρα Προποντίδος οἰνοπόλοιο,
Ῥύνδακος ἀμφὶ σὲ κῦμα κορυσσόμενον σμαραγήσει.
κατὰ τῆς Ῥόδου. Καὶ σὺ Ῥόδος πουλὺν μὲν ἀδούλωτος χρόνον ἔσσῃ,
Ἡμερίη θυγάτηρ, πουλὺς δέ τοι ὄλβος ὄπισθεν
Ἔσσεται, ἐν πόντῳ δ' ἕξεις κράτος ἔξοχον ἄλλων.
Ἀλλὰ μετ' αὖθις ἕλωρ ἔσῃ ἀνθρώποισιν ἐραστοῖς
Καλλέσιν, ἠδ' ὄλβῳ· δεινὸν ζυγὸν αὐχένι θήσει.
Λύδιος αὖ σεισμὸς δὲ τὰ Περσίδος ἐξεναρίξει,
Εὐρώπης τ' Ἀσίης τε λεὼς ῥίγιστα περ ἄλγη.
κατὰ τῶν Σαμίων. Σιδονίων δ' ὀλοὸς βασιλεὺς, καὶ φύλοπις ἄλλων,
Ποντοφόρον Σαμίοις ὀλοὸν δείξουσιν ὄλεθρον.
Αἵματι μὲν δάπεδον κελαρύξεται εἰς ἅλα φωτῶν
Ὀλλυμένων, ἄλοχοι δὲ σὺν ἀγλαοφαρέσι κούραις
f. ἀποθρηνίξουσι, Ὕβριν ἀεικελίην ἰδίην * ἀποθωρήξουσι,
Τὰς μὲν ὑπὲρ νεκύων, τὰς δ' ὀλλυμένων ὑπὲρ υἱῶν.
Σημεῖον Κύπρου σεισμῷ φθίσει δὲ φάλαγγας,
Καὶ πολλὰς ψυχὰς ἀίδης ὁμοθυμαδὸν ἕξει.
κατὰ τῆς Τράλλεως. Τράλλις δ' ἡ γείτων Ἐφέσου, σεισμῷ καταλύσει
Τείχεα τ' εὔποιητ' ἀνδρῶν τ' ὀλοῶν βαρυθύμων.
Ὀμβρήσει δέ τε γαῖα ὕδωρ ζεστὸν, ποτὶ δ' αὖθις
Γαῖα βαρυνομένη πίεται, ὀσμὴ δέ τε θείου.

Καὶ

Et gemitus etiam accipies, multumque cruorem,
Altumque imperium Lyciæ de vertice montis,
Vndaque reclusæ petræ resonabit hiatu,
Donec signa patrum iam cessent fatidicorum.
O Cyzice, accola Propontidos viniferæ,
Circum te tumida resonabit Rhyndacus vnda.
Tu quoque diu nulli Rhode subdita, filia Solis, In Rhodum.
Durabis, multaque olim pollebis opum vi,
Imperioque maris primas euecta tenebis.
Præda tamen studio tandem rapieris amantum,
Ceruicemque iugo, diues, formosaque subdes.
Lydius at motus res Persidis exspoliabit,
Europæque Asiæque genus pertriste dolebit.
At rex Sidonius, aliorumque agmina pugnæ
Exitium Samijs conflabunt triste per æquor: In Samios.
Sanguine terra fluens resonabit in æquora rauca
Cæde virum. vxores autem, lepidæque puellæ,
Ah lamentantes sua tristia damna querentur,
Propter & occisos, & natos morte cadentes.
Signum Cypri, terræmotu vero perdet phalangas,
Et multas animas hominum simul Orcus habebit.
At Trallis vicina Epheso succussa, tremente In Trallenses.
Terra, compositos muros, hominumque labores
Diruet, & latices feruentes terra refundet:
Terra grauata illos, & sulphuris hauriet æstus,

Regalesque

Regalesque ſtruet Samus ædes tempore certo.
In Italos. Italia haud tibi res cũ externo marte futura eſt.
Sed te ciuilis (dictu miſerabile) ſanguis
Affliget, celebrem nimium, poſitique pudoris.
Feruida quinetiam recubans libamina propter
Quæ præuidit animo ſuo, interimet ſeipſam.
Nec tu blanda bonos mater, ſed lacte foucbis
Altrix ſæua feras, iterum vir pernicioſus
Surget ab Italia. tunc diruta Laodicea,
Vrbs Carum præclara, Lyci ſplẽdentis ad vndas,
Magnanimi patris luctu defuncta ſilebis.
Thraces acrobyzi alios collocabuntur ad ventos
Æſtus Campanis ingens impendet ab vrbes
Depopulante fame, & longæuæ morte parentis
Defleta. Cyrnus, Sardoque, furente procella
Magnæ hyemis, ſanctoque Deo feriẽte, profundo
Mergentur, tectis ſub gurgite nantibus alto.
Eheu quam multas ſponſabit Pluto puellas
Intactas, iuuenesque impubes æquore merſos.
Eheu infantes oppreſſos gurgite ſalſo!
Myſorum terra felix, genus regium ſubito
Condet. poſt tamen haud durabit tempore longo
Carchedon. Galatis aderit triſtis quoque luctus.
Et Tenedo veniet ſuprema, at maxima, clades.

Et Sicyon

Καὶ Σάμος ἐν καιρῷ βασιλήϊα δώματα τεύξει.
Ἰταλίῃ σοὶ δ' οὔτις Ἄρης ἀλλότριος ἥξει, κατὰ τῆς Ἰταλίας.
Ἀλλ' ἐμφύλιον αἷμα πολύστονον οὐκ ἀλαπαδνὸν,
Πουλυθρύλλητόν τε, ἀναιδέα τε κεραΐξει.
Καὶ δὴ αὐτὴ θέρμῃσι παρὰ σποδῇσι ταθεῖσα,
Α προϊδῃ στήθεσσιν ἑοῖς, ἐναείξεται αὐτήν.
Ἔσσῃ δ' οὐκ ἀγαθῶν μήτηρ, θηρῶν δὲ τιθήνη.
Ἄλλος ἀπ' Ἰταλίης λυμήτης πάλιν ἥξει τ' ἀνήρ.
Τῆμος Λαοδίκεια καταπρηνὴς ἔρπουσα
Καρῶν ἀγλαὸν ἄστυ Λύκου παρὰ θέσκελον ὕδωρ,
Σιγήσεις μεγάλαυχον ἀποιμώξασα τοκῆα.
Θρῆκες ἀκρόβυζοι διζῶν στήσονται αἰέμφον.
Καμπανοῖς ἀραβῶν πέλεται διὰ * τὸ πολύκαρπον f. πτολί-πορθον
Λιμὸν, πουλυετὴς δ' ἀποιμώξασα τοκῆα
Κύρνος καὶ Σαρδὼ μεγάλαις χειμῶνος ἀέλλαις,
Καὶ πληγαῖς ἁγίοιο θεοῦ κατὰ βένθεα πόντου
Δύσονται κατὰ κῦμα θαλασσείοις * τεκέεσσιν. f. πελά-γεσσι.
Αἲ αἲ παρθενικὰς ὁπόσας νυμφεύσετ' ἀΐδης,
Καὶ κούρους τοὺς ἀκτερέας βυθὸς ἀμφιπολεύσει.
Αἲ αἲ νήπια τέκν' ἀδινηχέα καὶ βαρὺν ὄλβον.
Μυσῶν γαῖα μάκαιρα, γένος βασιλήϊον ἄφνω
Τεύξειαι. οὐ μὴν πουλὺν ἐπὶ χρόνον ἔσσετ' ἀληθῶς
Καρχηδὼν, Γαλάταις δὲ πολύστονος ἔσσεται οἶκτος.
Ἥξει καὶ Τενέδῳ κακὸν ἔσχατον, ἀλλὰ μέγιστον.

Καὶ Σικύων χάλκειος ὑλάγμασι, καί σε Κόρινθε
Αὐχήσει ἐπὶ πᾶσιν, ἴσον δὲ βοήσεται αὐλός.
Ηνίκα δή μοι θυμὸς ἐπαύσατο ἔνθεον ὕμνον,
Καὶ πάλι μοι μεγάλοιο θεοῦ φάτις ἐν στήθεσιν
Ιστατο, καί μ' ἐκέλευσε προφητεῦσαι κατὰ γαῖαν.
Αἲ αἲ Φοινίκων γένος ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν,
*Καὶ πάσαις πόλεσιν παραλίαις, οὐδὲ μί' ὑμῶν
Πρὸς φάος ἠελίοιο παρέσσεται ἐν φαῒ κοινῷ,
Οὐδ' ἔτι τῆς ζωῆς ἀριθμὸς καὶ φῦλον ἔτ' ἔσται,
Αντ' ἀδίκου γλώττης, ἀνόμου τε βίου καὶ ἀνάγνου,
Ον κατέτειψαν πάντες ἀνοίγοντες στόμ' ἄναγνον,
Καὶ δεινοὺς διέθεντο λόγους, ψευδεῖς τ', ἀδίκους τε,
Κ' ἔστησαν κατέναντι θεοῦ μεγάλου βασιλῆος,
Κἤνοιξαν ψευδῶς μυσαρὸν στόμα. τοὔνεκ' ἄρ' αὐτοὺς
Εκπάγλως πληγαῖσι δαμάσσειεν παρὰ πᾶσαν
Γαῖαν, καὶ πικρὴν μοίρην πέμψει θεὸς αὐτοῖς,
Εξ ἐδάφους φλέξας πόλιας, καὶ πολλὰ θέμεθλα.

κατὰ τῆς Κρήτης.

Αἲ αἲ σοὶ Κρήτη πολυώδυνε, εἰς σὲ γὰρ ἥξει
Πληγὴ, καὶ φοβερὰ αἰώνιος ἐξαλαπάξει.
Καί σε καπνιζομένην πᾶσα χθὼν ὄψεται αὖθις,
Κ' οὐ σε δι' αἰῶνος λείψει πῦρ, ἀλλὰ καήσῃ.

κατὰ τῆς Θρά-κης.

Αἲ αἲ σοὶ Θρήκη, ζυγὸν ὡς εἰς δούλιον ἥξεις.
Ηνίκα σύμμικτοι Γαλάται τοῖς Δαρδανίδαισιν
Ελλάδ' ἐπεσσυμένως πορθέοντες, τότε σοὶ κακὸν ἔσται,
Γαίῃ δ' ἀλλοτρίῃ δώσεις κακὸν, ἠδέ τι λήψῃ.

Αἲ αἲ

Et Sicyon æris tinnitu, teque Corinthe
Extollet præ omnibus, æque vero clamabit tibia.
Vt requieta mihi diuino a carmine mens est,
Ecce iterum stimulat magnũ mea pectora numen,
Meque futura iubet per terras vaticinari.
Eheu Phœnicum marium genus & muliebre,
**Littoreasque vrbes omnes: nam nulla manebit*
Ad lumen solis, communi in lumine, vestrûm.
Nec vitæ numerus, nec erit tribus amplius vlla,
Iniustam propter linguam, vitamque nefandam,
Quam triuere omnes reserantes ora profana,
Tetraque dixerunt, iniustaque, falsaque verba:
Et contra magnum regemque, Deumque steterũt,
Oreque falsa malo vomuerunt: propter id ipsos
Cunctas terribilis per terras cæde domabit,
Et mandabit eis Deus heu tristißima fata,
Euertens vrbes & multas funditus arces.
Eheu Creta tibi, multum dolitura: manet te In Cretam.
Clades, pernicie te prostratura perenni,
Et te fumantem tota olim terra videbit,
Semper & ardentem nunquam te desinet ignis.
Heu tibi Thraca, iugum quoniã seruile subibis, In Thrãcas.
Cum Græcos Galatæ permixti, Dardanidæque,
Vastabunt auide: tum te tua damna lacessent,
Externæque malum terræ dabis, accipiesque.

In Gog. *Heu tibi gogq;, magogq;, alijsq; ex ordine cũctis,*
Marsog, atq; Ango: tibi quot mala fata ꝓpĩquãt?
Multa etiã Lyciæ natis, Mysæque, Phrygũque,
Pamphyliæque cadent gentis, Lydique frequentes,
Mauriq;, Æthiopesq;, & quorũ barbara lĩgua est
Cappadoces, Arabesq;. quid autem singula pãdo?
Quotquot enim gẽtes versantur in orbe, tremendã
Omnibus immittet cladem Deus ille supremus.

Græciæ calamitates. *Barbara gens vero cum Græcos aggredietur,*
Multa quidem capita extirpabit lecta virorum,
Multas balantes hominum corrumpet opimas,
Mulorũque greges, & equorũ armenta, boumque,
Infandoque domos elegantes igne cremabunt:
Multaque diuersum ducent captiua sub orbem
Corpora vi, molles pueros, cinctasque parentes
Ex thalamis, pedibus teneris quas ante iacentes
Cernent in vinclis (constringet barbarus hostis)
Omnia dura pati. nec erit tamen vlla potestas
Sæuum pellendi bellum, vitamque tuendi.
Cernent diuitijs hostem, rebusque fruentem
Omnibus ipsorum: trepidi genibusque trementes,
Et fugient vnum centum, per eumque peribunt:
Quinque autem magnum superabũt agmen, & illi
Turpiter vtentur pugna, tristique tumultu,
Lætitiamque ferent hosti, Græcisque dolorem,

Et ser-

Αἰαῖ σοι Γὼγ, καὶ πᾶσιν ἐφεξῆς ἄμα Μαγὼγ, κατὰ Γώγ.
Μαρσῶν ἠδ' Ἀγρῶν, ὅσα σοι κακὰ μοῖρα πελάζει·
Πολλὰ δὲ καὶ Λυκίων υἱοῖς, Μυσῶν τε, Φρυγῶν τε,
Πολλὰ δὲ Παμφυλίων ἔθνη, Λυδῶν τε πεσεῖται,
Μαυρῶν τ', Αἰθιόπων τε, καὶ ἐθνῶν βαρβαροφώνων,
Καππαδόκων τ' Ἀράβων τε. τί δὴ κατὰ μοῖραν ἕκαστον
Ἐξαυδῶ; πᾶσιν γὰρ ὅσοι χθόνα ναιετάουσιν,
Ὕψιστος δεινὴν ἐπιπέμψει ἔθνεσι πληγήν.
Ἕλλησιν δ' ὁπόταν πολυβάρβαρον ἔθνος ἐπέλθῃ, ἰλάδας αἰχμαλωσία.
Πολλὰ μὲν ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ὀλέσουσι κάρηνα·
Πολλὰ δὲ πίονα μῆλα βροτῶν διαδηλήσονται,
Ἵππων θ', ἡμιόνων τε, βοῶν τ' ἀγέλας ἐριμύκων·
Δώματά τ' εὐποίητα πυρὶ φλέξουσιν ἀθέσμως·
Πολλὰ δὲ σώματα δοῦλα πρὸς ἄλλην γαῖαν ἀνάγκῃ
Ἄξουσιν, καὶ τέκνα, βαθυζώνους τε γυναῖκας
Ἐκ θαλάμων ἁπαλὰς, ζυφεροῖς ποσὶ πρόσθε πεσούσας
Ὄψονται δεσμοῖσιν ὑπ' ἐχθρῶν βαρβαροφώνων
Πᾶσαν ὕβριν πάσχοντας δεινήν. κοὐκ ἔστ' αὖθις
Μικρὸν ἐπαρκέσων πόλεμον, ζωῆς τ' ἐπαρωγός.
Ὄψονται τ' ἰδίας κτήσεις καὶ πλοῦτον ἄπλυτα
Ἐχθρὸν καρπίζοντα. τρόμος δ' ὑπὸ γούνασιν ἔσται·
Φεύξονται δ' ἑκατὸν, εἷς δ' αὖθις πάντας ὀλέσει·
Πέντε δὲ †κινήσουσι βαρὺν χόλον, οἱ δὲ πρὸς αὖθις f. νικήσουσι βαρὺν λόχον.
Αἰσχρῶς φυρόμενοι πολέμῳ, δεινῷ τε κυδοιμῷ,
Οἴσουσιν ἐχθροῖσι χαρὰν, Ἕλλησι δὲ πένθος.

Δοῦλος δ' ἄρα ζυγὸς ἔσται Ἑλλάδι πάσῃ.
Πάντα δ' ὁμοῦ πόλεμός τε βροτοῖς καὶ λοιμὸς ἔτ' ἔσται.
Χάλκειον τε μέγαν τεύξει θεὸς οὐρανὸν ὕψου,
Ἀβροχίην τ' ἐπὶ γαῖαν ὅλην, αὐτὴ δὲ σιδηρᾶ.
Αὐτὰρ ἔπειτα βροτοὶ δεινῶς κλαύσουσιν ἅπαντες
Ἀσπορίην καὶ ἀνηροσίην, καὶ πῦρ ἐπὶ γαίης.
Καὶ θήσει πολλὴν ἰσὸν, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν.
Πάντων δ' ἀνθρώπων τὸ τρίτον γένος ἔσσεται αὖθις.

πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἑλλὰς δὴ τί πέποιθας ἐπ' ἀνδράσιν ἡγεμόνεσσι
Θνητοῖς, οἷς οὐκ ἔστι φυγεῖν θανάτοιο τελευτήν;
Πρὸς τί τε δῶρα μάταια καταφθιμένοισι πορίζεις,
Θύεις τ' εἰδώλοις; τίς τοι πλάνον ἐν φρεσὶ θῆκε
Ταῦτα τελεῖν προλιπόντι θεοῦ μεγάλοιο πρόσωπον;
Οὔνομα παγγενέτας τε σέβας δέχε, μὴ δὲ λάθῃ σε.
Χίλια δ' ἔστ' ἔτεα καὶ πένθ' ἑκατοντάδες ἤδη,
Ἐξ οὗ δὴ βασίλευσαν ὑπέρφιαλοι βασιλῆες
Ἑλλήνων, οἳ πρῶτα βροτοῖς κακὰ ἡγεμόνευσαν,
Πολλὰ θεῶν εἴδωλα καταφθιμένοις θανεόντων·
Ὧν ἕνεκεν τὰ μάταια φρονεῖν ὑμῖν ἀπεδείχθη.
Ἀλλ' ὁπόταν μεγάλοιο θεοῦ χόλος ἔσσεται ὑμῖν,
Δὴ τότ' ἐπιγνώσεσθε θεοῦ μεγάλοιο πρόσωπον.
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ψυχαὶ μεγάλα στενάχουσαι,
Ἄντα πρὸς οὐρανὸν εὐρὺν ἀνασχόμεναι χέρας αὐτῶν
Ἄρξονται βασιλῆα μέγαν ἐπαμύντορα κλήζειν,
Καὶ ζητεῖν ῥυστῆρα χόλου μεγάλοιο, τίς ἔσται.

Ἀλλ'

Et seruile iugum portabit Græcia tota.
Cuncta simul tangent homines, bellũque, luesque,
Et superum cœlum diuinitus ære rigebit,
Nec pluuijs vllis madefiet ferrea terra.
Post ea mortales omnes miserabile flebunt
Igneque vastari, nec ararier arua, serique.
Et mala multa dabit cœli terræque creator.
Atque hominum fiet pars tertia sola superstes.
Græcia principibus quid fidis morte caducis, Ad Græcos.
Vltima quos leti non est euadere fata?
Quorsum defunctis donaria vana reponis?
Quidve litas statuis? quis te malus error ad ista
Mentis agit, magni linquentem numinis ora?
Accipere omniparens nomen numenque memento.
Mille anni atq; aliæ sunt penthecatotades, ex quo
Græcorum reges regnum tenuere superbi,
Qui mala mortales docuerunt prima magistri,
Tot simulachra deûm statuentes luce carentum:
Ex quibus effectum est, vt tam sapiatis inane.
Verum quando Dei magni vos ira lacesset,
Tunc agnoscetis conspectum numinis alti.
Atque omnes animæ mortales multa gementes,
In cœlum recta manibus sublime supinis,
Regis opem magni incipient orare vocantes,
Quærereque, ecquis eos tanta defendat ab ira.

Hoc quoque diſcendũ, & memori tibi mẽte te-
Funera voluẽdis annis ſint quãta futura, (nẽdũ,
Græcia quando boues & tauros cædet opimos,
Ad magnique Dei templum libamina ſiſtet,
Effugiet creperum bellum, peſtemque, metumque,
Et ſeruile iugum tandem ceruice repellet.
Sed tamen impia ſtirps hominũ illuc vſq; vigebit,
Dum finem hoc capiat tempus fatale, diesque.
Non vos quippe Deo libabitis ante, peracta
Omnia quam fuerint, ſtatuet quęcunque voluntas
Certa Dei, fieri quæ prorſum cuncta neceſſe eſt.
de Chriſtianis. *Tunc hominũ tandẽ ſurget gens ſacra piorum,*
Qui præcepta Dei retinentes mente ſupremi,
Eius honorabunt caſto libamine templum,
Et ſuffiminibus. cædetur & hoſtia multa,
Et tauri pingues, aries quoque multus, ouesque
Primigeno partu natæ, cum pinguibus agnis,
Quæ ſancte magna procurabuntur in ara.
Sortitique æquas partes, ex lege ſupremi,
Oppida felices habitabunt, aruaque læta.
At vates præerunt, quos immortalis honorat,
Quique bonum portant cunctis mortalibus ingens.
Solis quippe Deus ſanum donauit habere
Conſiliũque, fidẽque, bonãque in pectore mentem,
Nec vero vanis erroribus vlla laboris

Humani

Ἀλλ' ἄγε καὶ μάθε τοῦτο, καὶ ἐν φρεσὶ κάτθεο σῇσιν,
Ὅσσα περιπλομένων ἐνιαυτῶν κήδεα ἔσται,
Καὶ τοὺς Ἑλλὰς ἔρεξε βοῶν, ταύρων τ' ἐριμύκων,
Πρὸς ναὸν μεγάλοιο θεοῦ ὁλοκαρπώσασα
Ἐκφεύξῃ πολέμοιο δυσηχέος, ἠδὲ φόβοιο
Καὶ λοιμοῦ· καὶ δοῦλον ὑπεκφεύξῃ ζυγὸν αὖθις.
Ἀλλὰ μέχρις γέ σε τοῦδ' ἀσεβῶν γένος ἔσσεται ἀνδρῶν
Ὁππότε κεν τοῦτο περιλάβῃ τέλος αἴσιμον ἦμαρ.
Οὐ γὰρ μὴ θύσητε θεῷ, μέχρι πάντα γένηται,
Ὅσσα μόνος βουλεύσεται οὐκ ἀτέλευτα θεός γε,
Πάντα τελεσθῆναι κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Εὐσεβέων ἀνδρῶν ἱερὸν γένος ἔσσεται αὖθις,
Βουλαῖσι δὲ †νῷ οἱ προσκείμενοι ὑψίστοιο, f. νόμῳ v. νόοι
Οἳ ναὸν μεγάλοιο θεοῦ περικυδανέουσι
Λοιβῇ τε, κνίσῃ τ', ἠδ' αὖθ' ἱεραῖς ἑκατόμβαις, περὶ τῶν χριστια-νῶν.
Ταύρων ζατρεφέων θυσίαις, κριῶν τε τελείων,
Πρωτοτόκων οἰῶν τε, καὶ ἀρνῶν πίονα μῆλα
Βωμῷ ἐπὶ μεγάλῳ ἁγίως ὁλοκαρπεύοντες.
Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ νόμου ὑψίστοιο λαχόντες
Ὄλβιοι οἰκήσουσι πόλεις, καὶ πίονας ἀγρούς.
Αὐτοὶ δ' ὑψωθέντες ὑπ' ἀθανάτοιο προφῆται,
Καὶ μέγα χάρμα βροτοῖς πάντεσσι φέροντες. λείπει.
Μούνοις γάρ σφιν δῶκε θεὸς μέγας εὔφρονα βουλὴν,
Καὶ πίστιν, καὶ ἄριστον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.
Οἵτινες οὐκ ἀπάτῃσι κεναῖς οὐδ' ἔργ' ἀνθρώπων

Χρύσεα, καὶ χάλκεια, καὶ ἀργύρε', ἠδ' ἐλέφαντα,
Καὶ ξυλίνων λιθίνων τε θεῶν εἴδωλα καμόντων,
Πήλινα, μιλτόχριστα, ζωγραφίας τυποειδεῖς,
Τιμῶντες, ὅσα κέντε βροτοὶ κενεόφρονι βουλῇ·
Αλλά μιν ἀείρουσι πρὸς οὐρανὸν ὠλένας ἁγνάς,
Ορθριοι ἐξ εὐνῆς αἰεὶ χέρας ἁγνίζοντες
Υδατι, καὶ τιμῶσι θεὸν τὸν ἀεὶ μέγαν ὄντα,
Αθάνατον, καὶ ἔπειτα γονεῖς· μετὰ δ' ἔξοχα πάντων
Ανθρώπων, ὁσίης εὐνῆς μεμνημένοι εἰσίν·
Κοὐδὲ πρὸς ἀρσενικοὺς παῖδας μίγνυνται ἀνάγνως,
Οσσά τε Φοίνικές τ', Αἰγύπτιοι, ἠδὲ Λατῖνοι,
Ελλάς τ' εὐρύχορος, καὶ ἄλλων ἔθνεα πολλὰ,
Περσῶν, καὶ Γαλατῶν, πάσης δ' Ασίης, παραβαίντες
Αθανάτοιο θεοῦ ἁγνὸν νόμον, ὃν παρέβησαν.
Ανθ' ὧν ἀθάνατος θήσει πάντεσσι βροτοῖσιν
Ατην, καὶ λιμὸν, καὶ πήματά τε, στοναχάς τε,
Καὶ πόλεμον, καὶ λοιμὸν, ἰδ' ἄλγεα δακρυόεντα·
Οὕνεκεν ἀθάνατον γενετῆρα πάντων ἀνθρώπων
Οὐκ ἔθελον τιμᾶν ὁσίως, εἴδωλα δ' ἐτίμων
Χειροποίητα σέβοντες, ἃ ῥίψουσι βροτοὶ αὐτοὶ
Εν χισμαῖς πετρῶν καταχρύψαντες δι' ὄνειδος.
Οππότ' ἂν Αἰγύπτου βασιλεὺς νέος ἕβδομος ἄρχῃ
al. γενεῆς Τῆς ἰδίης * γαίης, ἀριθμούμενος ἐξ Ελλήνων,
Αρχῆς ἧς ἄρξουσι Μακεδόνες ἄσπετοι ἄνδρες·

Ελθῃ

Humani monimenta colunt, aut ære vel auro
Cusa, vel argento simulachra, vel intereuntum
Ligno, vel saxo factorum signa deorum:
Aut creta aut minio viuos in imagine vultus,
Qualia stultitia mortales mentis adorant:
Verum protendunt castas ad sidera palmas,
Ex lectoque manus surgentes mane repurgant
Sẽper aqua, atq; Deũ, qui sẽper magnus, honorãt
Æternum, post quem patres matresque: deinde
Ante omnes homines sancti meminere cubilis:
Nec maribus pueris scelerate congrediuntur,
Sicut Phœnices, Ægyptusque, atque Latini,
Frugiferensque alijs cum multis Græcia terris,
Persis, & Galatis, Asianisque omnibus, almam
Æterni legem qui contempsere Tonantis:
Pro qua re Deus in mortales sæuiet omnes,
Immittetque famem, plangores, bella, malam rem,
Pestem, perniciem, lachrimas, tristesque dolores:
Æternum quoniam sancte decorare parentem
Nolentes, hominum generis simulachra colebant
Facta manu, stupidi: in rupes quæ iacta cauatas
Mortales abdent, magno cogente pudore,
Cum nouus Ægypti rex septimus imperitabit
In propria terra, de Græcis annumerandus,
Cui Macedo imperio dominabitur imperiosus:

Antiochus. *Ex Asiaque aquilæ veniet rex magnus ad instar,*
Ardens, qui terram peditũque equitũque cateruis
Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit,
Et regnum Ægypti prosternet, & omnia secum
Asportans, vastum discedet prædo per æquor:
Tumque genu flectent album regique, Deoque
Magno immortali per terras omniparentes,
Et fabrefacta manu consident omnia flammis.
Tunc Deus humanis concedet gaudia magna,
Terraque, & arboreæ stirpes, pecudumque cateruæ
Innumeræ veros fructus mortalibus edent,
Vinum, dulceq; mel, niueũ lac, quodque vel inter
Omnia frumentum mortales adiuuat ægros.

Admonitio ad homines. *Sed tu mortalis, versuta mente, malaque,*
Noli diuitijs nimis inuigilare: sed illis
Missis, conuersus numen placare memento,
Et mactare Deo taurorum corpora centum,
Primigenosque agnos, caprasque, volãtibus horis.
Quære Dei facilem æterni placando fauorem,
Qui solus Deus est, nec quisquam est alter ab ipso.
Iustitiam colito, nullique iniurius esto.
Immortalis enim iubet hæc mortalibus ægris.

Terræ calamitates. *Tu vero magni vitato numinis iram,*
Tum cum mortales omnes petet exitialis
Pestis, & horribili pœnarum strage prementur,

Et re-

Ελθῃ δ' ἐξ Ἀσίης βασιλεὺς μέγας αἰετὸς αἴθων, Ἀντίοχος.
Ος πᾶσαν σκεπάσει γαῖαν πεζῶν τε καὶ ἱππέων,
Πάντα δὲ συγκόψει, καὶ πάντα κακῶν ἀναπλήσει,
Ρίψει δ' Αἰγύπτου βασιλήιον, ἐκ δέ τε πάντα
Κτήμαθ' ἑλὼν ἐποχεῖται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Καὶ τότε δὴ κάμψουσι θεῷ μεγάλῳ βασιλῆι
Αθανάτῳ γόνυ λευκὸν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
Εργα δὲ χειροποίητα πυρὸς φλογὶ πάντα πεσεῖται.
Καὶ τότε δὴ χαρμὴν μεγάλην θεὸς ἀνδράσι δώσει.
Καὶ γὰρ γῆ, καὶ δένδρα, καὶ ἄσπετα ποίμνια μήλων,
Δώσουσι καρπὸν τὸν ἀληθινὸν ἀνθρώποισιν,
Οἴνου, καὶ μέλιτος γλυκεροῦ, λευκοῦ τε γάλακτος,
Καὶ σίτου· ὅπερ ἐστὶ βροτοῖς κάλλιστον ἁπάντων.
Αλλὰ σὺ μὴ πολλὴν βροτὲ ποικιλόμητι κακόφρον, παράκλησις πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.
Αλλὰ λιπὼν πλοῦτον, στρέψας θεὸν ἱλάσκοιο.
Θῦε θεῷ ταύρων ἑκατοντάδας, ἠδὲ καὶ ἀρνῶν
Πρωτοτόκων, αἰγῶν τε περιπλομέναισιν ἐν ὥραις.
Αλλά μιν ἱλάσκου θεὸν ἄμβροτον, αἴκ' ἐλεήσῃ.
Οὗτος γὰρ μόνος ἐστὶ θεὸς, κοὐκ ἔστιν ἔτ' ἄλλος.
Τὴν δὲ δικαιοσύνην τίμα, καὶ μηδένα θλίβε.
Ταῦτα γὰρ ἀθάνατος κέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Αλλὰ σὺ τοῦ μεγάλοιο θεοῦ μήνιμα φύλαξαι, τοῦ κόσμου συμφορά.
Οππότε κεν πάντεσσι βροτοῖς λοιμοῖο τελευτὴ
Ελθῃ, καὶ φοβεροῖο δίκην τύχωσι δαμέντες,

Καὶ βασιλεὺς βασιλῆα λάβῃ, χώρην τ' ἀφέληται,
Εθνη δ' ἔθνεα πορθήσῃ, καὶ φῦλα δυνάσται·
Ηγεμόνες δὲ φύγωσιν ἐς ἄλλην γαῖαν ἅπαντες,
Αλλάξῃ γέ τε γαῖα βροτῶν, καὶ βάρβαρος ἀρχὴ
Ελλάδα πορθήσῃ πᾶσαν, καὶ πίονα γαῖαν
Εξαρύσῃ πλούτοιο, καὶ ἀντίον εἰς ἔριν αὐτῶν
Ελθωσι, χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου εἵνεκεν (ἔσται
Η φιλοχρημοσύνη κακὰ πημαίνουσα πόλεσι)
Χώρῃ ἐν ἀλλοτρίῃ. ἄταφοι δὲ ἅπαντες ἔσονται,
Καὶ τῶν μὲν γῦπές τε καὶ ἄγρια θηρία γαίης
Σαρκῶν δηλήσονται. ἐπ' ἂν δὲ ταῦτα τελεσθῇ,
Λείψανα γαῖα πέλωρος ἀνηλώσει θανόντων,
Αὐτὴ δ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἔσται ἅπασα,
f. μιαρῶν. Κηρύσσουσα τάλαινα μύσος † μυρίων ἀνθρώπων.
Πολλὰ χρόνων μήκη περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Πέλτας καὶ θυρεούς, γαισούς, παμποίκιλα ὅπλα.*
Οὐδὲ μὲν ἐκ δρυμοῦ ξύλα κόψεται εἰς πυρὸς αὐγήν.
Καὶ τότ' ἀπ' ἠελίοιο θεὸς πέμψει βασιλῆα,
Ος πᾶσαν γαῖαν παύσει πολέμοιο κακοῖο,
Οὓς μὲν ἄρα κτείνας, οἷς δ' ὅρκια πιστὰ τελέσσας.
Οὐδέ γε ταῖς ἰδίαις βουλαῖς τάδε πάντα ποιήσει,
Αλλὰ θεοῦ μεγάλοιο πιθήσας δόγμασιν ἐσθλοῖς.
Λαὸς δ' αὖ μεγάλοιο θεοῦ περικαλλέι πλούτῳ
Βεβριθὼς, χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ, ἠδέ τε κόσμῳ

Πορφυρέῳ,

Et regem capiet rex, terramque auferet illi:
Et gens delebit gentem, populosque dynastæ,
Diuersasque duces omnes fuga pellet in oras,
Mutabitque homines tellus, & barbara totos
Græcorum pingues agros populata potestas
Tollet diuitias, & nata seditione
Ipsi inter sese contendent, scilicet aurum
Propter & argentum (tantũ malesuada malorum
Cogit auaritia) inque alienis finibus omnes
Nullis claudentur tumulis, inhumataque sæuis
Corpora vulturibus linquent lanianda, ferisque.
Factaque cum fuerint hæc omnia funditus, ingens
Relliquias tellus consumet luce carentum,
Semina nec prorsum capiet, nec arabitur ipsa,
*Infelix hominum testans scelus exitiale.**
Tempore longinquo multis voluentibus annis
Peltas & clypeos, gæsos, diuersaque tela.
Nec de quercetis lignum scindetur ad ignem.
Et tunc sole Deus regem demittet ab alto,
Qui totam terram diris recreabit ab armis,
Occisis alijs, alijs in fœdera iunctis.
Nec vero propria disponet is omnia mente,
Sed laudanda Dei magni decreta secutus.
Atque iterum magni florebit amata Dei gens
Diuitijs, auro atque argento, purpureoque

Ornatu: tellusque parens gaudebit, & æquor,
Plena bonis, etiamque inter se feruere reges
Incipient ira, meditantes corde nefanda.
Inuidia nihil est peius mortalibus ægris.
Sed crebri terram gentiles rursus eandem
Inuadent reges, leti sibi fata ferentes.
Namque Dei magni tentabunt depopulari
Sacra virosque bonos: cum fines ingredientur,
Circum vrbem reges peruersi sacrificabunt,
Quisque sui solij dominus, populique rebellis.
At Deus ingenti ad socordem voce loquetur,
Et tardum populum cunctum, iustasque reposcet
Iudicio pœnas magnus, dextraque peribunt
Omnes æterna, & cælo labentur ab alto
In terram ardentes enses, venientque coruscæ
Lampades in medios homines splendore micantes.
At terra omniparens illis perculsa diebus,
Numinis æterni dextra, piscesque marini,
Terrestresque feræ omnes, & genus omne volantū,
Humanæque omnes animæ, maria omnia vultum
Æterni horrescent, exalbescentque timore.
Ille sed immanes, excelsa cacumina, montes
Rumpet, cæruleique Erebi domus ima patebit.
Excelsis vero putescent montibus antra,
Plena cadaueribus: manabunt sanguine cautes,

Omnia

Πορφυρέῳ· καὶ γαῖα τελεσφόρος, ἠδὲ θάλασσα
Τῶν ἀγαθῶν πλήθουσα· καὶ ἄρξονται βασιλῆες
Ἀλλήλοις κοτέειν, ἐπαμύνοντες κακὰ θυμῷ.
Ὁ φθόνος οὐκ ἀγαθὸν πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ἀλλὰ πάλιν βασιλῆες ἐθνῶν ἐπὶ τήνδε τε γαῖαν
Ἀθρόοι ὁρμήσονται, ἑαυτοῖς κῆρα φέροντες.
Σηκὸν γὰρ μεγάλοιο θεοῦ, φῶτας τ' ἀρίστους
Πορθεῖν βουλήσονται, ὁπηνίκα γαῖαν ἵκονται,
†Θύουσιν κύκλῳ πόλεως μιαροὶ βασιλῆες, v. κυκλώσουσι.
Τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕκαστος ἔχων, καὶ λαὸν ἀπειθῆ.
Καὶ ῥα θεὸς φωνῇ μεγάλῃ πρὸς πάντα λαλήσει
Λαὸν ἀπαίδευτον, κενεόφρονα, καὶ κρίσις αὐτοῖς
Ἔσσεται ἐκ μεγάλοιο θεοῦ, καὶ πάντες ὀλοῦνται
Χειρὸς ἀπ' ἀθανάτοιο. ἀπ' οὐρανόθεν δὲ πεσοῦνται
Ῥομφαῖαι πύρινοι κατὰ γαῖαν λάμπαδες αὐγαὶ
Ἥξονται μεγάλαι, λάμπουσαι εἰς μέσον ἀνδρῶν.
Γαῖα δὲ παγγενέτειρα σαλεύσεται ἤμασι κείνοις
Χειρὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, καὶ ἰχθύες οἱ κατὰ πόντον,
Πάντα δὲ θηρία γαίης, καὶ ἄσπετα φῦλα πετεινῶν,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ψυχαὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα,
Φρίξει ὑπ' ἀθανάτοιο προσώπου, καὶ φόβος ἔσται.
Ἠλιβάτους κορυφάς τ' ὀρέων, βουνούς τε πελώρων
Ῥήξει, κυάνεόν τ' ἔρεβος πάντεσσι φανεῖται.
Ἠέριαι δὲ φάραγγες ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἔσονται πλήρεις νεκύων· ῥεύσουσι δὲ πέτραι

Αἵματι, καὶ πεδίον πληρώσει πᾶσα χαράδρα.
Τείχεα δ' εὐποίητα χαμαὶ πεσέονται ἄπαντα
Ανδρῶν δυσμενέων, ὅτι τὸν νόμον οὐκ ἔγνωσαν,
Οὐδὲ κρίσιν μεγάλοιο θεοῦ, ἀλλ' ἄφρονι θυμῷ
Πάντες ἐφορμηθέντες ἐφ' ἱερὸν ἤγειρε λόγχας.
Καὶ κρινεῖ πάντας πολέμῳ θεὸς, ἠδὲ μαχαίρῃ,
Καὶ πυρὶ, καὶ ὑετῷ τε κατακλύζοντι· καὶ ἔσται
Θεῖον ἀπ' οὐρανόθεν, αὐτὰρ λίθος, ἠδὲ χάλαζα
Πολλὴ καὶ χαλεπὴ, θάνατος δ' ἐπὶ τετράποδ' ἔσται.
Καὶ τότε γνώσονται θεὸν ἄμβροτον, ὃς τάδε κραίνει.
Οἰμωγή τε καὶ ἀλαλαγμὸς κατ' ἀπείρονα γαῖαν
Ηξεῖται, ὀλλυμένων ἀνδρῶν· καὶ πάντες ἄναυδοι
Αἵματι λούσονται· πίεται δέ τε γαῖα καὶ αὐτὴ
Αἵματος ὀλλυμένων, κορέσονται θηρία σαρκῶν.
Αὐτός μοι τάδε πάντα θεὸς μέγας ἀέναός τε
Εἶπε προφητεῦσαι. τάδε δ' ἔσσεται οὐκ ἀτέλεστα,
Οὐδ' ἀτελεύτητα, ὅτι κεν μόνον ἐν φρεσὶ θείη.
Αψευστον γὰρ πνεῦμα θεοῦ πέλεται κατὰ κόσμον.
Υἱοὶ δ' αὖ μεγάλοιο θεοῦ περὶ ναὸν ἅπαντες
Ησυχίως ζήσοντ' εὐφραινόμενοι ἐπὶ τούτοις,
Οἷς δώσει κτίστης, ὁ δικαιοκρίτης τε μόναρχος.
Αὐτὸς γὰρ σκεπάσει μόνος, μεγάλως τε παρασὰς,
Κύκλοθεν ὡσεὶ τεῖχος ἔχων πυρὸς αἰθομένοιο.
Απόλεμοι δ' ἔσσονται ἐν ἄστεσιν, ἠδ' ἐνὶ χώραις.

τῶν εὐσεβῶν εὐδαιμονία.

Οὐ χεὶρ

Omnia complebunt torrentia flumina campos.
At muros omnes hominũ, quibus improba mẽs est,
Vasta ruina trahet, quia legem iudiciumque
Nesciuere Dei magni: quin insipienter
Hastas sacratam cuncti vibrastis in ædem.
Omnes ergo Deus bello multabit, & ense,
Igneque, & vndanti pluuia: tum sulphur ab alto,
Et lapis in densa perniceque grandine, cœlo
Depluet, & leto perimentur quadrupedantes.
Tum Deus æternus noscetur, qui facit illa.
Fletus & immensam terram, clamorq; cadentum
Replebit, tacitique omnes manante luentur
Sanguine, nec tellus illa de strage cruorem
Non bibet, explebitque feras caro dilaniata.
Ipse mihi Deus hæc dedit omnia vaticinari,
Magnus & æternus, qui quod vel mente reponit,
Non fieri prorsus nequit, & contingere finem:
Namque Dei nescit mentiri spiritus orbi.
Interea magni proles secura Tonantis Beatorum fœlicitas.
Circum ædem viuent, & lætabuntur in illis:
Namque creator erit (qui iudicat omnia iuste,
Omnia qui solus princeps regit) auctor eorum.
Solus enim præsens claudet munimine tutos,
Ardentique, velut muro, circumdabit igne.
Ergo vrbes nullo bello, sedesque tenebunt,

Quando nulla manus belli premet: ipsa sed illos
Æterni armipotens defendet dextera sancti.
Tunc omnes pariter sabuntur & insulæ, & vrbes,
Quanto illos adamet Deus immortalis amore:
Omnia quippe quibus certent prodesse iuuando
Auxilijs, cœlum, rapidus sol, ipsaque luna.
At terra omniparens tremefiet tempore in illo.
Tum dulci incipient meditari carmine laudes.
Huc omnes, positis genibus simul ore precemur
Æternum, magnũque Deum, regẽque perennem.
Ad sacra mittamus, solus quando ille potens est,
Supremique Dei legem omnes excutiamus,
Quæ sola in toto pollet iustißima mundo.
At nos æterna errantes a lege Tonantis,
Morte caducorum statuas, & signa virorum,
Numina facta manu, fatui ornabamus honore.
Hæc dicent animæ iustæ fidæque piorum
Eia age diuino in populo per tecta domorum
Suppliciter rerum oblectemus laude parentem,
Arma per extensam relegantes hostica terram,
Per septem longos annis vertentibus orbes,
Peltas, & clypeos, galeas, diuersaque tela,
Tam multos arcus, hastas, celeresque sagittas,
Neu de querceto lignum scindatur ad ignem.
Sed misera heu tãdem tu desine Græcia fastũ,
Vtque

Οὐ χεὶρ γὰρ πολέμοιο κακοῦ, μάλα δ' ἔσσεται αὐτοῖς
Αὐτὸς ὑπέρμαχος, ἀθάνατος, καὶ χεὶρ ἁγίοιο.
Καὶ τότε δὴ νῆσοι πᾶσαι πόλεές τ' ἐρέουσιν,
Ὁππόσον ἀθάνατος φιλέει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους.
Πάντα γὰρ αὐτοῖσιν συναγωνιᾷ, ἠδὲ βοηθεῖ,
Οὐρανὸς, ἠέλιός τε θεήλατος, ἠδὲ σελήνη.
Γαῖα δὲ παγγενέτειρα σαλεύσεται ἤμασι κείνοις.
Ἡδὺν ἀπὸ στομάτων λόγον ἄξουσι δ' ἐν ὕμνοις·
Δεῦτε πεσόντες ἅπαντες ἐπὶ χθονὶ, λισσώμεσθα
Ἀθάνατον βασιλῆα, θεὸν μέγαν, ἀέναόν τε·
Πέμπωμεν πρὸς ναὸν, ἐπεὶ μόνος ἐστὶ δυνάστης,
Καὶ νόμον ὑψίστοιο θεοῦ φραζώμεθα πάντες,
Ὅς τε δικαιότατος πέλεται πάντων κατὰ γαῖαν.
Ἡμεῖς δ' ἀθανάτοιο τρίβου πεπλανημένοι ἦμεν,
Ἔργα τε χειροποίητα †σεβάσμεθα ἄφρονι θυμῷ, al. γεραίρομεν
Εἰδώλων ξοάνων τε καταφθιμένων ἀνθρώπων.
Ταῦτα βοήσουσι ψυχαὶ πιστῶν ἀνθρώπων.
Δεῦτε θεοῦ κατὰ δῆμον ἐπὶ στομάτεσσι πεσόντες,
Τέρψωμεν ὕμνοισι θεὸν γενετῆρα κατ' οἴκους,
Ἐχθρῶν ὅπλα ποριζόμενοι κατὰ γαῖαν ἅπασαν,
Ἑπτὰ χρόνων μήκη περιειλισσομένων ἐνιαυτῶν,
Πέλτας καὶ θυρεοὺς, κόρυθας, παμποίκιλά θ' ὅπλα,
Πολλὰ δὲ καὶ τόξων πληθὺν βελέων, †ἀδίκων τε. f. δοράτων τε.
Οὐδὲ γὰρ ἐκ δρυμοῦ ξύλα κόψεται ἐς πυρὸς αὐγήν.
Ἀλλὰ τάλαιν' Ἑλλὰς ὑπερήφανα παῦε φρονοῦσα.

Λίσσεο δ' ἀθάνατον μεγαλήτορα, καὶ προφύλαξαι,
Στεῖλον δὴ ἐπὶ τήνδε πόλιν τὸν λαὸν ἄβουλον,
Ὅς τέ μιν ἐξ ὁσίης γαίης πέλεται μεγάλοιο.
Μὴ κίνει καμάριναν· ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων·
Πάρδαλιν ἐκ κοίτης, μή τι κακὸν ἀντιβολήσῃς.
Ἀλλ' ἀπέχου, μηδ' ἴσχ' ὑπερήφανον ἐν στήθεσσι
Θυμὸν ὑπερφίαλον, στεῖλας πρὸς ἀγῶνα κραταιόν.
Καὶ δούλευε θεῷ μεγάλῳ, ἵνα τῶνδε μετάσχῃς,
Ὁππότε καὶ τοῦτο πέρας λάβῃ τέλος, αἴσιμον ἦμαρ
Ἥξει ἐπ' ἀνθρώποις ἀγαθοῖς μεγάλοιο καταρχήν.
βασίλεια χριστοῦ. Γῆ γὰρ παγγενέτειρα βροτοῖς δώσει τὸν ἄριστον
Καρπὸν ἀπειρέσιον, σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου·
Αὐτὰρ ἀπ' οὐρανόθεν μέλιτος γλυκεροῦ ποτὸν ἡδύ,
Δένδρεά τ', ἀκροδρύων καρπὸν, καὶ πίονα μῆλα,
Καὶ βόας, ἔκ τ' ἀρνῶν ἄρνας, αἰγῶν τε χιμάρρους·
Πηγάς τε ῥήξει γλυκερὰς λευκοῖο γάλακτος.
Πλήρεις δ' αὖ τε πόλεις ἀγαθῶν, καὶ πίονες ἀγροὶ
Ἔσσοντ', οὐδὲ μάχαιρα κατὰ χθονὸς, οὐδὲ κυδοιμός·
Οὐδὲ βαρυστενάχουσα σαλεύσεται οὐκ ἔτι γαῖα·
Οὐ πόλεμός τ', οὐδ' αὖ γε κατὰ χθονὸς αὐχμὸς ἔτ' ἔσται,
Οὐ λιμὸς, καρπῶν τε κακορρήτειρα χάλαζα.
Ἀλλά μιν εἰρήνη μεγάλη κατὰ γαῖαν ἅπασαν,
Καὶ βασιλεὺς βασιλῆϊ φίλος μέχρι τέρματος ἔσται
Αἰῶνος, κοινόν τε νόμον κατὰ γαῖαν ἅπασαν

Ἀνθρώποις

Vtque Deum æternũ magnũque precere memẽto.
Mitte & in hanc vrbem populũ cõsulta petentem,
Qui de sacrata est magni tellure Tonantis.
Ne Camarinam agita: nam præstat non agitari:
Pardalin e lecto, ne nanciscare malam rem.
Comprime te, tumido neu tantum corde superbi,
Vt nihil indubites durum certamen inire.
Sed magnum venerare Deum, quo participes hæc,
Cum finem hoc capiet tempus fatale, diesque,
Iudiciumque Dei mortalia pectora magnum
Æterni, magno imperio cogente, subibunt.
Nam terra omniparens fruges mortalibus almas
Edet inexhaustas, olei, vinique, cibique:
Dulciaque ex alto cœlo rorantia mella,
Arboreos fructus, nitidas pecudesque, bouesque,
Agnos atque agnas pingues, hœdosque caprarum:
Et niueo fontes erumpent lacte suaues.
Oppida plena bonis & pinguia culta vigebunt,
Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus:
Nec tremefacta gemet nutanti pondere tellus:
Nec bellum, nec erit sentorum squalor agrorum,
Aut famis, aut fruges vastantis grandinis horror.
Verum pax terris florebit in omnibus alta:
Ad metasque dati regem rex diliget æui,
Communemque Deus toto componet in orbe

Æternus legem, cœli qui ſidera torquet,
Qua quicquid facient mortales lance librabit.
Nam ſolus Deus eſt, & neſcit habere ſecundum.
Ipſe hominum vires immanes igne cremabit.
Sed mea pectoribus veſtris conſulta tenentes,
Viuentem colite, & cultus vitate nefandos:
Confuſumque maris lectum fuge, adulteriumque:
Enutri proprios natos, occidere noli.
Nam Deus æternus peccantes opprimet ira.
Tunc autem regnum tempus componet in omne
In cunctos homines, ſancta cum lege piorum
Donauit gentem, queis terram pandere cunctis
Promiſit, portasque beatorum orbis, & omnem
Lætitiam, mẽtemque æternam, & gaudia ſemper
Duratura. ferent & thus, & munera larga
Omnibus ex terris ad magni fana tonantis.
Nec vẽturo hominũ generi domus vlla futura eſt,
Præter fidũ hominẽ quẽ dat Deus, ad venerandũ.
Namque Deo dicent homines genitore creatum,
Omnes & campi, calles, & littora dura,
Et celſi montes, & ſæua fluenta profundi
Tunc pedibusque dabũt faciles, remisque meatus.
Pax etenim terram peragrabit ſumma bonorum,
Et gladios tollent afflati numine vates:
Vt qui iura dabunt, reges mortalibus æqui
Diuitijs

Ἀνθρώποις τελέσειεν ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι
Ἀθάνατος θ', ὅσα πέπρακται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶ θεὸς, κ' οὐκ ἔστιν ἔτ' ἄλλος. Lact. l. VI. 38. 5.
Αὐτὸς καὶ πυρὶ †φλέξεν χαλεπὸν μένος ἀνδρῶν. v. c. φλέξει χαλεπῶν γένος
Ἀλλὰ κατασπεύσαντες ἐμὰς φρένας ἐν στήθεσι,
Φεύγετε λατρείας ἀδίκους· τῷ ζῶντι λάτρευε·
Μοιχείαν πεφύλαξο, καὶ ἄκριτον ἄρσενος εὐνήν·
Τὴν δ' ἰδίαν γένναν παίδων τρέφε, μηδὲ φονεύσῃς.
Τοῖσδε γὰρ ἀθάνατος κεχολώσεται, ὅς κεν ἁμάρτῃ.
Καὶ τότε δὴ ἐξεγερεῖ βασιλήϊον εἰς αἰῶνας
Πάντας ἐπ' ἀνθρώποις, ἅγιον νόμον ὁππότ' ἔδωκεν
Εὐσεβέσιν, τοῖς πᾶσιν ὑπέσχετο γαῖαν ἀνοίξειν,
Καὶ *κόσμου τε πύλας μακάρων, καὶ χάρματα πάντα, v. c. κόσμον, μακάρων τε πύλας,
Καὶ νοῦν ἀθάνατον αἰώνιον εὐφροσύνην τε.
Πάσης δ' ἐκ γαίης λίβανον καὶ δῶρα πρὸς οἴκους
Οἴσουσι μεγάλοιο θεοῦ. κ' οὐκ ἔσεται ἄλλος
Οἶκος ἐπ' ἀνθρώποισι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Ἀλλ' ὃν ἔδωκε θεὸς πιστὸν ἄνδρα γεραίρειν.
Υἱὸν γὰρ καλέουσι βροτοὶ μεγάλοιο θεοῖο.
Καὶ πᾶσαι πεδίοιο τρίβοι, καὶ τρηχέες ὄχθαι,
Οὔρεά θ' ὑψήεντα, καὶ ἄγρια κύματα πόντου,
Εὔβατα δὴ καὶ εὔπλοα ἔσεται ἤμασι κείνοις.
Πᾶσα γὰρ εἰρήνη ἀγαθῶν ἐπὶ γαῖαν ἱκνεῖται,
Ῥομφαίαν τ' ἀφελοῦσι θεοῦ μεγάλοιο προφῆται·
Αὐτοὶ γὰρ κριταί τε βροτῶν, βασιλεῖς τε δίκαιοι.

Εσται δὴ καὶ πλοῦτος ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος.
Αὕτη γὰρ μεγάλοιο θεοῦ κρίσις ἔσσεται ἀρχή.
πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Εὐφράνθητι κόρη, καὶ ἀγάλλεο· σοὶ γὰρ ἔδωκεν
Εὐφροσύνην † αἰῶνος, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν·
v: αἰώνιον Εν σοὶ δ᾽ οἰκήσει, σοὶ δ᾽ ἔσσεται ἀθάνατον φῶς.
Εν δὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ἐν οὔρεσιν ἄμμις ἔδονται
Χόρτον, παρδάλιές τ᾽ ἐρίφοις ἅμα βοσκήσονται,
v. νομάδιον Αρκτοι σὺν μόσχοις † νομάδες αὐλισθήσονται,
Σαρκοβόρος τε λέων ἄχυρον φάγεται ἐπὶ φάτνης
Ως βοῦς· καὶ παῖδες μάλα νήπιοι ἐν δεσμοῖσιν
f. πηρὸς Αξουσιν· † πηρὸν γὰρ ἐπὶ χθονὶ θῆρα ποιήσει·
Καὶ βρεφέεσσι δράκοντες ἅμα σφίσι κοιμήσονται,
Κ᾽ οὐκ ἀδικήσουσιν. χεὶρ γὰρ θεοῦ ἔσσετ᾽ ἐπ᾽ αὐτούς.
Σῆμα δέ σοι ἐρέω μάλ᾽ ἀριφραδὲς, ὥς τε νοῆσαι
Ηνίκα δὴ πάντων τὸ τέλος γαίηφι γένηται,
Οππότε κεν ῥομφαῖαι ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι
Εννύχιαι ὀφθῶσι πρὸς ἑσπέραν, ἠδὲ πρὸς ἠῶ,
Αὐτίκα καὶ κονιορτὸς ἀπ᾽ οὐρανόθεν προφέρηται
Πρὸς γαῖαν ἅπασαν, καὶ οἱ σέλας ἠελίοιο
Εκλείψῃ κατὰ μέσον ἀπ᾽ οὐρανοῦ, ἠδὲ σελήνης
Ακτῖνες προφανοῦσι, καὶ ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἵκωνται,
Αἵματι καὶ σταγόνεσσι, πέτρων δ᾽ ἀπὸ σῆμα γένηται,
Εν νεφέλῃ δ᾽ ὄψεσθε μάχην πεζῶν τε καὶ ἱππέων
Οἷα κυνηγεσίην θηρῶν ὁμίχλησιν ὁμοίην·
Τοῦτο τέλος πολέμοιο τελεῖ θεὸς οὐρανὸν οἰκῶν.

Αλλὰ

Diuitijs homines iustis magnisque fruentur,
Quippe Dei q̃a iudiciũ ipsum, erit imperiũ ipsum.
Gesti læta puella: tibi nam gaudia semper Ad ecclesiã.
Duratura dedit cœli terræque creator,
In te habitaturus: tibi lux æterna manebit.
Cumque lupis agni per montes gramina carpent,
Permixtique simul pardi pascentur & hœdi,
Cum vitulis vrsi degent, armenta sequentes,
Carniuorusque leo præsepia carpet vti bos:
Et pueri infantes captas in vincula mittent,
Terrebitque feras in terris debile corpus:
Cum pueris capient somnos in nocte dracones,
Nec lædẽt, quoniam Domini manus obtegit illos.
Signa tibi vero dicam clarissima, per quæ
Omnia cum terris sint perficienda videbis.
Cum visi fuerint cœli stellantis in oris
Nocturni gladij, casus ad solis & ortus,
Puluis & e cœlo terram descendet in omnem
Protinus, & medio cursu lux aurea solem
Deseret, & terram fulgenti lumine luna,
Sanguineis guttis stillantibus, irradiabit,
Signaque saxa dabunt, & in alta prælia nube
Cernetis peditumque equitũque, sonantibus auris,
Quali venantes prædas clamore fatigant:
Hanc finem belli faciet Deus incola cœli.

Sed magno regi decet omnes ſacrificare.

Sibyllæ genus.

Hæc ſunt, quæ moneo Aſſyria Babylone pro- (fecta,
In Græcos ignis miſſus, fanatica, cunctis
Exponens diuina Dei præſignificata,
Mortali vt generi diuina ænigmata pandam.
Et tamen ex alia patria me Græcia dicit,
Ex Erythra natam, poſitique pudoris. at illi
Matre ferent Circe, Gnoſto me patre, Sibyllam,
Inſanam, falſam. ſed cunctis denique factis,
Tunc recoletis me, neque dixerit amplius vllus
Inſanam, magnam ſed vatem numinis alti:
Cui Deus oſtendit quæcunque parentibus idem
Ante meis, & quæ fuerint, quæ ſintque futura,
Omnia perdocuit, mentem veracibus implens,
Vt mortale genus (venturaque, quæque fuerunt,
Pandens) admoneam. ſiquidem cum dilueretur
Mundus aquis, cum vir ſolus probus exuperauit
Quidam, quē per aquas vexit domus eruta ſyluis,
Et pecudes, & aues, rurſum impleretur vt orbis,
Eius ego nurus, eius item de ſanguine nata,
Cui prima acciderunt, poſtrema oſtenſa fuerunt.
Hactenus ore meo vera omnia prodita ſunto.

LIBER

Ἀλλὰ χρὴ πάντας θύειν μεγάλῳ βασιλῆϊ.
Ταῦτα σοι Ἀσσυρίης Βαβυλώνια τείχεα μακρὰ Σιβύλλης γένος.
Οἰστρομανὴς προλιποῦσα, ἐς Ἑλλάδα πεμπόμενον πῦρ,
Πᾶσι προφητεύουσα θεοῦ μηνύματα θνητοῖς,
Ὥστε προφητεῦσαι με βροτοῖς αἰνίγματα θεῖα.
Καὶ καλέουσι βροτοί με καθ' Ἑλλάδα πατρίδος ἄλλης,
Ἐξ Ἐρυθρῆς γεγαυῖαν, ἀναιδέα, οἱ δέ με Κίρκης
Μητρὸς καὶ Γνωστοῖο πατρὸς, φήσουσι Σίβυλλαν,
Μαινομένην, ψεύστειραν· ἐπὴν δὲ γένηται ἅπαντα,
Τηνίκα μου μνήμην ποιήσετε, κοὐκ ἔτι μ' οὐδεὶς
Μαινομένην φήσειε, θεοῦ μεγάλοιο προφῆτιν.
Ὃς γὰρ ἐμοὶ δήλωσεν ἃ πρὶν γενετῆρσιν ἐμοῖσιν,
Ὅσσα τε πρῶτ' ἐγένοντο, τά μοι θεὸς ἐγκατέλεξε·
Τῶν μετέπειτα δὲ πάντα θεὸς νόῳ ἐγκατέθηκεν,
Ὥστε προφητεύειν μετά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,
Καὶ λέξαι θνητοῖς· ὅτε γὰρ κατεκλύζετο κόσμος
Ὕδασι, καί τις ἀνὴρ μόνος εὐδοκίμητος ἐλείφθη,
Ὑλοτόμῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐπιπλώσας ὑδάτεσσι
Σὺν θηρσὶ, πτηνοῖσί θ', ἵν' ἐμπλησθῇ πάλι κόσμος·
Τοῦ μὲν ἐγὼ νύμφη, ἀφ' αἵματος αὐτοῦ †ἐτέχθην. al. ἐτύχθ.
Τῷ τὰ πρῶτ' ἐγένοντο, τὰ δ' ἔσχατα πάντ' ἀπεδείχθη.
Ὥς τ' ἀπ' ἐμοῦ στόματος τάδ' ἀληθινὰ πάντα λελέχθω.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟ-ρων χωρῶν καὶ νήσων.

ΚΛΥΤΕ λεὼς Ἀσίης μεγαλαύχεο, Εὐρώπης τε,
Ὅσσα μελιφθέγκτοιο διὰ στόματος μεγάλοιο
Μέλλω ἀφ' ἡμετέρου πανάληθέα μαντεύεσθαι,
περὶ τοῦ φοίβου. Οὐ ψευδοῦς Φοίβου χρησμήτορος, ὅν τε μάταιοι
Ἄνθρωποι θεὸν εἶπον, ἐπεψεύσαντο δὲ μάντιν·
περὶ θεοῦ. Ἀλλὰ θεοῦ μεγάλοιο, τὸν οὐ χέρες ἔπλασαν ἀνδρῶν,
Εἰδώλοις ἀλάλοισι λιθοξέστοισιν ὁμοῖον.
Οὔτε γὰρ οἶκον ἔχει, ναῷ λίθον ἱδρυθέντα,
Κωφότατον, νωδόν τε, βροτῶν πολυαλγέα λώβην.
Ἀλλ' ὃν ἰδεῖν οὐκ ἔστιν ἀπὸ χθονὸς, οὐδὲ μετρῆσαι,
Ὄμμασιν ἐν θνητοῖσι, χεὶρ δ' οὐκ ἔπλασε θνητῶν·
Ὃς καθορῶν ἅμα πάντας, ὑπ' οὐδενὸς αὐτὸς ὁρᾶται·
Οὗ νύξ τε δνοφερή τε καὶ ἡμέρη, ἠέλιός τε,
Ἄστρα, σελήνη τε, καὶ ἰχθυόεσσα θάλασσα,
Καὶ γῆ, καὶ ποταμοὶ, καὶ ἀενάων πόμα πηγῶν,
Κτίσματα πρὸς ζωὴν, ὄμβροι θ' ἅμα καρπὸν ἀρούρης
Τίκτοντες, καὶ δένδρα, καὶ ἄμπελοι, ἠδέ τ' ἐλαῖαι.

Οὗτος

LIBER QVARTVS.

DE DEO ET DIVERSIS regionibus ac insulis.

AVDI gens *Asiæ nimis Europæque superba,*
Hæc quæ mellisono verißima vaticinari
Ore paro, nostro dictata a numine magno:
Non oracla quidem dantis mendacia Phœbi, de Phœbo.
Quem dixere Deum, quem falso nomine vatis
Vani appellarunt homines: sed numine magno
Flante Dei, quem nō hominū manus vlla dolauit, de Deo.
Mutis aßimilem signis, saxoque politis:
Nec domus est olli, saxum nec in æde sacratum,
Voce carens, surdum, mortalibus exitiosum:
Sed quem de terra mortali lumine non est
Cernere, metirique manu, neque fingere tactum:
Omnes qui cernens, a nullo cernitur ipse:
Cuius in imperio nox est tenebrosa, diesque,
Lunaque, sideraque, & sol, piscosumq; profundū:
Tellus, & fluuij, fontesque perenne scatentes,
Ædesque ad vitam, & pluuiæ cum frugibus almæ
Terræ, atque arbores, & vites, animalia, oliuæ.

Hic mihi verberibus mētem quatit acribus intus,
Vt tum quæ nunc ſunt, tū quæ ventura trahuntur,
A primo vndecimum donec iam venerit æuum,
Mortali generi referam certiſsima namque
Ipſe mihi pandens narrauit cuncta. ſed audi
Omnia tu populus, dicit quæcunque Sibylla,
Veridicas ſancto fundens ex ore loquelas.

Vera pietas.

Felices hominum illi verſabuntur in orbe,
Qui laudare Dei ſupremi numen amabunt
Ante cibum & potum, freti pietatis amore:
Omnia qui viſu templa auertentur, & aras,
Ex lapidum vanas ſtupidorum pondere moles,
Sacrifico fœdas animantum quadrupedumque
Sanguine: ſuſpicientque Dei decus vnius ingens.
Nec diram facient cædem: neque lucra parabunt
Grandia per furtum: quæ ſunt deterrima plane.
Nec vetitum alterius cupient fœdare cubile:
Maſcula nec turpi maculabunt corpora tactu.
Atque horum moresque pios, vitæque tenorem
Haud imitabuntur reliqui, quib. improba mēs eſt:
Sed tetris illos ſannis, riſuque, ſequentes,
Affingent illis dementes crimina falſa,
Crudeles, ipſi quæcunque nefanda patrarint.
Omne hominū genus eſt monitis accredere durum.
Sed cum iudicium iam tandem venerit orbis,

Cenſebit-

Οὗτός μοι μάστιγα διὰ φρενὸς ἤλασεν εἴσω,
Ανθρώποις ὅσα νῦν τε καὶ ὁππόσα γ᾽ ἔσετ᾽ αὖθις,
Εκ πρώτης γενεῆς ἄχρις ἑνδεκάτης ἀφικέσθαι,
Ατρεκέως καταλέξαι. ἅπαντα γὰρ αὐτὸς ἔλεξεν
Εξανύων. σὺ δὲ πάντα λεὼς ἐπάκουε Σιβύλλης
Εξ ὁσίου στόματος φωνὴν προχέοντος ἀληθῆ.

Ολβιοι ἀνθρώπων κεῖνοι κατὰ γαῖαν ἔσονται, ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια.
Οσοι δὴ στέρξουσι μέγαν θεὸν εὐλογέοντες,
Πρὶν φαγέειν, πιέειν τε, πεποιθότες εὐσεβίῃσιν·
Οἳ νηοὺς μὲν πάντας *ἀποστρέψουσιν ἰδόντες, al. ἀπαρνήσονται
Καὶ βωμοὺς, εἰκαῖα λίθων * ἱδρύματα κωφῶν, al. ἀφιδρύματα κούφων.
Αἵμασιν ἐμψύχων μεμιασμένα, καὶ θυσίῃσι
Τετραπόδων· βλέψουσι δ᾽ ἑνὸς θεοῦ εἰς μέγα κῦδος,
Οὔτε φόνον ῥέξαντες ἀτάσθαλον, οὔτε κλοπαῖον
Κέρδος ἄπειρον ἑλόντες· ἃ δὴ ῥίγιστα τέτυκται
Οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ ἀλλοτρίης κοίτης πόθον αἰσχρὸν ἔχοντες,
Οὔτ᾽ ἐπὶ ἄρσενος ὕβριν ἀπεχθέα τε στυγερήν τε.
Ων τρόπον, εὐσεβίην τε, καὶ ἤθεα ἀνέρες ἄλλοι
Οὔποτε μιμήσονται, ἀναιδείην ποθέοντες·
Αλλ᾽ αὐτοὺς χλεύῃ γέλωτί τε μυκτηρίζοντες,
Νήπιοι ἀφροσύνῃσιν ἐπιψεύσονται ἐκείνοις,
Οσσ᾽ αὐτοὶ ῥέξουσιν ἀτάσθαλα καὶ κακὰ ἔργα.
Δύσπιστον γὰρ ἅπαν μερόπων γένος. ἀλλ᾽ ὅταν ἤδη
Κόσμου καὶ θνητῶν ἔλθῃ κρίσις, ἣν θεὸς αὐτὸς

Ποιήσει, κείνων ἀσεβεῖς ἅμα τ' εὐσεβέας τε.
Καὶ τοὺς δυσσεβέας μὲν ὑπὸ ζόφον ἔμπαλι πέμψει,
Καὶ τότ' ἐπιγνώσονται ὅσην ἀσέβειαν ἔρεξαν.
Εὐσεβέες δὲ μενοῦσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
τιμὴν Lact. Πνεῦμα θεοῦ δόντος † ζωήν θ' ἅμα καὶ βίον αὐτοῖς.
Ἀλλὰ τὰ μὲν δεκάτῃ γενεῇ μάλα πάντα τελεῖται.
Νῦν δ' ὅσ' ἀπὸ πρώτης γενεῆς ἔσται, τάδε λέξω.
τῶν Ἀσσυρίων ἀρχή. Πρῶτα μὲν Ἀσσύριοι θνητῶν ἄρξουσιν ἁπάντων,
Ἓξ γενεὰς κόσμοιο διακρατέοντες ἐν ἀρχῇ·
Ἐξ οὗ μηνίσαντος ἐπουρανίοιο θεοῖο
Αὐταῖσιν πόλεσίν τε καὶ ἀνθρώποισιν ἅπασι
Γῆν ἐκάλυψε θάλασσα, κατακλυσμοῖο ῥαγέντος.
τῶν Μήδων. Οὓς Μῆδοι καθελόντες ἐπαυχήσουσι θρόνοισιν.
Οἷς γενεαὶ δύο μοῦναι, ἐφ' ὧν τάδε ἔσσεται ἔργα·
Νὺξ ἔσται σκοτόεσσα μέσῃ ἐν ἤματος ὥρῃ,
Ἄστρα δ' ἀπουρανόθεν λείψει, καὶ κύκλα σελήνης·
Γῆ δὲ κλόνῳ σεισμοῖο τινασσομένη μεγάλοιο,
Πολλὰς πρηνίξει πόλεις, καὶ ἔργ' ἀνθρώπων·
Ἐκ δὲ βυθοῦ τότε νῆσοι ὑπερκύψουσι θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅταν Εὐφρήτης μέγας αἵματι πλυμμύρηται,
Καὶ τότε δὴ Μήδοις Πέρσαισί τε φύλοπις αἰνὴ
τῶν Περσῶν. Στήσεται ἐν πολέμῳ, Περσῶν δ' ὑπὸ δούρασι Μῆδοι
Πίπτοντες, φεύξονται ὑπὲρ μέγα Τίγριος ὕδωρ.
Περσῶν δὴ κράτος ἔσται ὅλου κόσμοιο μέγιστον·
Οἷς γενεὴ μία κεῖται ἀνακτορίης πολυόλβου.

Ἔσται

Censebitque pios homines Deus ipse, malosque,
Atque malos rursum tenebras detrudet ad imas:
Tum demum noscent quàm flagitiosa patrarint.
Terra pijs autem nutrix habitanda manebit,
Dante Deo flatum, vitã, victumque. sed hæc sunt
In decimo penitus seclo omnia perficienda.
Nunc autem a primo seclo ventura recludam.

Principio Aßyrij mortalibus imperitabunt Assyriorum imperium.
Omnibus, ætatesque tenebunt imperio sex:
Ex quo cœlestis sæuas ob numinis iras
Terras atque homines omnes, vrbesque, profundũ
Obruit æquor aquis, ex eluuione redundans.
Quos Medi tollent tumidi, soliumque tenebunt, Medorũ.
Per duo tantum secla, & eorum hæc tempore fient:
Nox erit in medio spacio tenebrosa diei,
Astraque deficient cœlos, & luna globosa,
Et tellus magni motus concussa tremore
Vrbes euertet multas, hominumque labores,
Emergentque maris fundo tunc insulæ ab imo.
Euphrates sed cum manabit sanguine magnus,
Tum Medi & Persæ belli certamine duro Persarũ.
Configent, & ibi Persis vincentibus hastis
Diffugient Medi Tigris trans magna fluenta.
Fiet & in mundo Persarum summa potestas,
Ætas vna quibus posita est sine principe felix.

Existent & quas homines odere, malæ res,
Conflictus, cædesque, fugæque, & seditiones,
Excisæque dabunt turres vrbesque ruinas;
Græcia cum planum tranabit ad Hellespontum,
Et tristes Asiæ fastu feret horrida clades.

Ægypti fames. *Deinde per Ægyptum glebosam, frugiferamque,*
Frugum inimica fames totis grassabitur annis
Viginti: cum nescio quo subter sola terræ
Nilus aristarum pater abdet nigra fluenta.

Xerxes. *In Græcos autem ducet rex magnus in armis*
Ex Asia innumeras naues, solusque liquentes
Per fluctus pedibus, per terras nauibus ibit.

hoc est, *Asia.* *Quem bello profugum accipiet miserabilis *Asis.*

In Siciliam. *Siciliam vero miserandam, funditus omnem*
Igneus exuret torrens, immanibus Ætnæ
Euomitus flammis, & maxima corruet altis
Fluctibus absorpta vrbs. aget & discordia Græcos,
Atque inter sese bellis immanè furentes
Multas excindent vrbes, multosque necabunt,
Cum tamen inter eos anceps victoria ludet.

Sed cum procedet decimum mortalibus æuum,
Tum seruile iugum Persas, terrorque domabit.

Porro autē sceptrū Macedo cū victor habebit,
Alexander. *Thebis adueniet tandem expugnatio tristis,*
Inque Tyro degent Cares, Tyriique peribunt.

Totaque

Ἔσται δ' ὅσσα κεν ἄνδρες ἀπεύχονται κακὰ ἔργα,
Φυλόπιδές τε, φόνοι τε, διχοστασίαι τε, φυγαί τε,
Πύργων περιωσμοί τε, ἀναστασίαι τε πολήων·
Ἑλλὰς ὅταν μεγάλαυχος ἐπὶ πλατὺν Ἑλλήσποντον
Πλεύσῃ, βρύξῃ δ' Ἀσίδι βαρβαρον κῆρα φέρουσα.
Αὐτὰρ ἐς Αἴγυπτον πολυαύλακα, πυροφόρον τε, Αἰγύπτου λιμός.
Λιμὸς ἀκαρπίη τε περιπλομένων ἐνιαυτῶν
Εἴκοσι φοιτήσει, σταχυηφόρος ἡνίκα Νεῖλος
Ἄλλοθί που ὑπὸ γαῖαν ἀποκρύψει μέλαν ὕδωρ.
Ἑλλάδι δ' ἐξ Ἀσίης βασιλεὺς μέγας ἔγχος ἀείρας Ξέρξης.
Νηυσὶν ἀμετρήτοισι, τὰ μὲν βυθοῦ ὑγρὰ κέλευθα
Πεζεύσει, πλεύσει δέ τε μούνος ἂν ποσσὶ παγέντα·
Ὃν φυγάδ' ἐκ πολέμου δεινὴ ὑποδέξεται Ἀσίς.
Σικελίην δὲ τάλαιναν ἐπιφλέξει μάλα πᾶσαν κατὰ τῆς Σικελίας.
Χεῦμα πυρὸς μεγάλοιο, ἐρευξαμένης φλογὸς Αἴτνης,
Ἡ δὲ βροτῶν μεγάλη πεσεῖται πόλις εἰς βαθὺ χεῦμα.
Ἔσται δ' Ἑλλάδι νεῖκος· ἐπ' ἀλλήλοις γὰρ μανέντες
Πολλὰς περιώξουσι πόλεις, πολλοὺς δ' ὀλέσουσι
Μαρνάμενοι. τὸ γὰρ νεῖκος ἰσόρροπον ἀλλήλοισιν.
Ἀλλ' ὅταν ἐς δεκάτην γενεὴν μερόπων χρόνος ἔλθῃ,
Καὶ τότε μὲν Πέρσαις ζυγὰ δούλια καὶ φόβος ἔσται.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σκήπτροισι Μακηδόνες αὐχήσουσιν,
Ἔσται καὶ Θήβαισι κακὴ μετόπισθεν ἅλωσις,
Κᾶρες δ' οἰκήσουσι Τύρον, Τύριοι δ' ἀπολοῦνται. Ἀλέξανδρος.

Καὶ Σάμον ἄμμος ἅπασαν ὑπ' ἠιόνεσσι καλύψει.
Δῆλος δ' οὐκέτι δῆλος, ἄδηλα δὲ πάντα τὰ Δήλου.
Καὶ Βαβυλὼν μεγάλη μὲν ἰδεῖν, μικρὰ δὲ μάχεσθαι,
Στήσεται ἀχρήστοισιν ἐπ' ἐλπίσι τειχισθεῖσα.
Βάκτρα κατοικήσουσι Μακηδόνες. οἱ δ' ἀπὸ Βάκτρων
Καὶ Σούσων φεύξονται ἐφ' Ἑλλάδα γαῖαν ἅπαντες.
Ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε Πύραμος ἀργυροδίνης
Ἠιόνα προχέων ἱερὴν εἰς νῆσον ἵκηται.
Καὶ Σύβαρις πεσεῖται, καὶ Κύζικος, ἡνίκα γαίης
Βρασσομένης σεισμοῖσι πίπτουσιν αἱ πόλιες.
Ἥξει καὶ Ῥοδίοις κακὸν ὕστατον, ἀλλὰ μέγιστον.
Οὔτε Μακηδονίης αἰεὶ κράτος, ἀλλ' ἀπὸ δυσμῶν
Ἰταλικὴ ἀρχή. Ἰταλὸς *αἰθήσει πόλεμος μέγας, ᾧ ὑπὸ κόσμος
f. αὐστήσει Λατρεύσει δούλειον ἔχων ζυγὸν Ἰταλίδησι.
Καρχηδὼν καὶ σεῖο χαμαὶ πᾶς πύργος ἐρείσει.
Τλῆμον Λαοδίκεια, σὲ δὲ ῥίψει ποτὲ σεισμὸς
Πρηνίξας, στήσει δὲ πάλιν πόλιν εὐρυάγυιαν.
Καὶ σὺ Κόρινθε τάλαινα, τεὴν ποτ' ἐπόψει ἅλωσιν.
Ὦ Λιβύης Μύρα καλά, σὲ δ' *οὔποτε βρασσομένη χθὼν
f. αὖ ποτε Πρηνίξει, πρηνὴς δὲ κλόνῳ πίπτουσ' ἐπὶ γαῖαν,
Εἰς ἑτέραν εὔξῃ προφυγεῖν χθόνα, οἷα μέτοικος.
Ἀρμενίη δέ τε καὶ σὲ μένει δούλειος ἀνάγκη
Ἰταλόθεν, ναὸν δὲ θεοῦ μέγαν ἐξαλαπάξει.
Ἡνίκα δ' ἀφροσύνῃσι πεποιθότες, εὐσεβίην μὲν
f. σκηνῶν. Ῥίψουσι, στυγνὸν δὲ φόνον τελέσουσι *πρινήων,

Καὶ τότ'

Totaque littoreis Samus obducetur arenis.
At Delus, non iam Delus, delebitur omnis.
Et Babylon ingens visu, certamine parua,
Mœnibus ah nimium fidens, spes pascet inanes.
Bactra colet Macedo: qui vero Bactra tenebunt,
Et Susas, fugient in Græcos protinus omnes.
Isthæc euenient, liquida cum Pyramus vnda
Ad sacram littus profundens insulam adibit.
Concidet & Sybaris, & Cyzicus, oppida quando
Labentur magno terra feruente tremore.
Et Rhodijs clades veniet postrema, sed ingens.
Nec semper Macedo dominabitur, occiduumque
Surget ab Italia bellum, cui subditus orbis Italiæ imperiū.
Subdet colla, iugis Italis seruire coactus.
Procumbentque tuæ Carthago funditus arces.
Teque olim motus, infelix Laodicea,
Pronam consternet, rursumque reponet in vrbem.
Tu quoque te captam miserāda Corinthe videbis.
O Libyæ pingues agri, te terra tremiscens
Pronam sparget humi, cupiesque agitata cadendo
Quærere diuersas fugiens velut aduena terras.
Armenia & tibi vis instat seruilis ab ipsa
Italia, magnam quæ numinis eruet ædem.
Sed cum stultitia freti, pietate repulsa,
Infandas facient cædes περινίων

Nero. *Tunc ex Italia rex tanquam transfuga, magnus,*
Perditus, Euphratis fugiet trans perfidus amnem,
Cum scelus infandum patrarit, matre necata:
Multaque præterea, manibus confisus iniquis.
Et circum fanum Romanum sanguine multi
Fœdabunt terram, patrios cum fugerit ille
Vespasianus. *Trans fines. Syriam vero Romanus adibit*
Bellator, qui cum delubra cremauerit igni,
Imbuet horrendam multorum cædibus hastam,
Et Iudæorum latos populabitur agros.
Tūc idē motus perdet Salamina, Paphumque,
Cum circumfusa Cyprus turbabitur vnda.
In his duobus versibus dubito. **Flamma sed Italico postquam succensa furore,*
In cœlum magno torrens ardore feretur,
Exuretque vrbes multas, hominesque necabit,
Ætheraque implebit fuligo multa, cinisque,
Et minio similes guttæ labentur ab alto:
Tunc noscenda venit cœlestis numinis ira,
Immeritum quoniam genus occidere piorum.
Tunc & in occasum venient certamina belli
Surgentis, profugusque vibrata magnus in hasta
Romanus multis traiecto Euphrate cateruis.
Infelix iam non vrbem te Antiochia vocabunt,
Stultitiam propter Italis labere sub hastis.
Et Scyrum perdet tunc pestis, & aspera pugna.

Heu

Καὶ τότ' ἀπ' Ἰταλίης βασιλεὺς μέγας οἷά τε δράτης
Φεύξετ' ἄφαντος, ἄπιστος, ὑπὲρ πόρον Εὐφρήτοιο, Νέρων.
Ὁππότε δὴ μητρῷον ἄγος στυγεροῖο φόνοιο
Τλήσεται, ἄλλα τε πολλὰ κακῇ σὺν χειρὶ πιθήσας.
Πολλοὶ δ' ἀμφ' ἱερὸν Ῥώμης πέδον αἱμάξουσι,
Κείνου ἀποδράσαντος ὑπὲρ τὴν πατρίδα γαῖαν.
Εἰς Συρίην δ' ἥξει Ῥώμης † τρόμος, ὃς περὶ νηὸν f. πρόμος,
Συμφλέξας, πολέμων πολλοὺς δ' ἐεὶ ἀνδροφονήσει, Οὐεσπασιανός.
Ἰουδαίων δ' ὀλέσει μεγάλην χθόνα εὐρυάγυιαν.
Καὶ τότε δὴ Σαλαμῖνα, Πάφον θ' ἅμα σεισμὸς ὀλέσσει,
Κύπρον ὅταν περίκλυστον ὑπερκλονέῃ μέλαν ὕδωρ.
Ἀλλ' ὁπόταν χθονίης ἀπὸ ῥωγάδος Ἰταλίδος γῆς,
Πυρσὸς ἀποστρέψας εἰς οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνῃ,
Πολλὰς γὰρ φλέξῃ πόλιας, καὶ ἄνδρας ὀλέσσῃ,
Πολλὴ δ' αἰθαλόεσσα τέφρη μέγαν αἰθέρα πλήσῃ.
Καὶ ψεκάδες πίπτωσιν ἀπ' οὐρανοῦ οἷά τε μίλτος,
Γινώσκειν τότε μῆνιν ἐπουρανίοιο θεοῖο,
Εὐσεβέων ὅτι φῦλον ἀναίτιον ἐξολέκουσιν.
Εἰς γὰρ δύσιν τότε νεῖκος ἐγειρομένου πολέμοιο
Ἥξει, καὶ Ῥώμης ὁ φυγὰς μέγας ἔγχος ἀείρων,
Εὐφρήτην διαβὰς πολλαῖς ἅμα μυριάσ' ἀνδρῶν.
Τλήμων Ἀντιόχεια, σὲ δὲ πτόλιν οὐκ ἔτ' ἐροῦσιν·
Εἵνεκεν ἀφροσύνης Ἰταλοῖς ὑπὸ δούρασι πίπτεις.
Καὶ Σκῦρον τότε λοιμὸς ἕλοι, καὶ φύλοπις αἰνή.

Αἶ αἶ Κύπρε τάλαινα, σὲ δὲ πλατὺ κῦμα θαλάσσης
Ῥίψει χειμερίῃσιν ἀναρριφθεῖσαν ἀέλλαις.
Ἥξει δ' εἰς Ἀσίην πλοῦτος μέγας, ὁππότε Ῥώμη
Αὐτῆς ἐξ ὕλης πουλυκτέανον κατὰ δῶμα
Θήκατο, καὶ δὶς ἔπειτα τοσαυτάκις ἄλλα παρέξει.
Καρῶν δὲ πολίεθρα παρ' ὕδασι Μαιάνδροιο,
Ὅσσα πεπύργωνται περικαλλέα, πικρὸς ὀλέσσει
Λιμὸς, ὅταν Μαίανδρος ἀποκρύψῃ μέλαν ὕδωρ.
Ἀλλ' ὅταν ἀσεβίης μὲν ὑπ' ἀνθρώπων ἀπόληται
Πίστις, καὶ τὸ δίκαιον, ἐπ' οὐχ ὁσίαισι δὲ τόλμαις
Ζῶντες, ὕβριν ἔξωσιν ἀτάσθαλον, ἄλλα τε πολλὰ,
Εὐσεβέων δ' οὐδεὶς ποιῇ λόγον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς
Πάντας ὑπ' ἀφροσύνης μέγα νήπιοι ἐξολέκωσιν,
Ὕβρεσι χαίροντες, καὶ ἐφ' αἵμασι χεῖρας ἔχοντες·
Καὶ τότε γινώσκειν θεὸν οὐκέτι πρηῢν ἐόντα,
Ἀλλὰ χόλῳ κραίνοντα, καὶ ἐξολέκοντα γενεὰν
Ἀνθρώπων μάλα πᾶσαν ὑπ' ἐμπρησμοῦ μεγάλοιο.
πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παραίνεσις. Ἆ μέλεοι μετάθεσθε βροτοὶ τάδε, μηδὲ πρὸς ὀργὴν
Παντοίην ἀγάγητε θεὸν μέγαν· ἀλλὰ μεθέντες
Φάσγανα καὶ στοναχὰς, ἀνδροκτασίας τε, καὶ ὕβρεις,
Ἐν ποταμοῖς λούσασθε ὅλον δέμας ἀενάοισι,
Χεῖράς τ' ἐκτανύσαντες εἰς αἰθέρα, τῶν πάρος ἔργων
Συγγνώμην αἰτεῖσθε, καὶ εὐσεβίαις ἀσέβειαν
f. ὁ θεὸς Πικρὰν ἰάσασθε. * θεὸς δ' ἕξει μετάνοιαν,
Οὐδ' ὀλέσει· παύσει δὲ χόλον πάλιν, εἴπερ ἅπαντες

Εὐσεβίην

Heu Cypre infelix, te tempestatibus actam
Iactabit validis vasti maris vnda procellis.
Ast Asiæ veniet permagna opulentia, quando
Quæ sublata domo prædiuite Roma recondit, Quæ Tiberius cōgessit. Nero prodegit.
Post alia inde quidem præstabit duplice summa.
At vastans vrbes Mæandri ad fluminis vndas,
Carum turritas, perpulchras, depopulabit
Dira fames, fluctus atros Mæander vt abdet.
Verùm quando fidem impietas humana fugarit,
Audacesque homines, vitam viuendo scelestam,
Improba crudeles facient, infandaque multa:
Nec modo iustorum rationem nullus habebit,
Sed perdent omnes vesana mente furentes,
Læti flagitijs, manuumque cruore madentes:
Tunc non iam lentus cuiquam Deus esse putetur,
Sed genus humanum cunctum disperdere magno
Æstu durescens. ah vos resipiscite stulti Admonitio ad homines.
Mortales, magnumque Deum irritare cauete,
Ponite sed gladios, gemitus, cædesque, nefasque;
Et totum fluuio corpus mersate perenni.
Tum manibus paßis ad sidera, præteritorum
Poscite factorum veniam, sanateque factis
Impia facta pijs. nam sic Deus ipse vicißim
Consilium vertet, neque vos excindet, & iram
Sedabit rursum, si vos modo mente coletis,

Qua nil gratius est illi, pietatis amorem.
Sin autem mihi non credetis, & impietate
Capti, cuncta malis hæc auribus accipietis,
Igni flagrabit mundus, signumque dabunt hæc:
Enses atque tubæ simul, & sole exoriente
Terribilem sonitum, mugitumque audiet omnis
Mundus, & exuret terram omnem torridus ignis.
Hinc genus humanum postquam delerit, & omnes
Vrbes & fluuios exusserit, atque profundum,
Omnia fient hæc mixtus fuligine puluis.
Omnia sed postquam in cineres collapsa iacebunt,
Et Deus obruerit tantum qui accenderat ignem,
Inque hominem Deus ipse iterum formauerit ossa
Et cineres, mortalibus vt fuerant renouatis:
Iudicium tunc certo erit, in quo ius feret æquum
Ipse Deus mundi iudex: ac qui impietate
Peccarint, iterum iniecta tellure tegentur:
Contra iterum in terris viuent pietatis amici,
Ipsis dante Deo flatum, vitamque, cibumque:
Seque pij agnoscent omnes, seseque videbunt.
O nimium felix, veniet qui tempus ad illud!

LIBER

Εὐσεβίην ἐρίτιμον ἐνὶ φρεσὶν ἀσκήσητε.
Εἰ δ' οὐ μοι πείθοισθε κακόφρονες, ἀλλ' ἀσέβειαν
Στέργοντες, τάδε πάντα κακαῖς δέξησθε ἀκουαῖς,
Πῦρ ἔσται κατὰ κόσμον, ἐν ᾧ τόδε σῆμα τέτυκται·
Ῥομφαῖαι, σάλπιγγες ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι,
Κόσμος ἅπας μύκημα καὶ ὄμβριμον ἦχον ἀκούσει,
Φλέξει δὲ χθόνα πᾶσαν. ἐπὰν δ' ὀλέσῃ γένος ἀνδρῶν,
Καὶ πάσας πόλιας, ποταμούς θ' ἅμα, ἠδὲ θαλάσσας
Ἐκκαύσῃ, τάδε πάντα κόνις ἔσετ' αἰθαλόεσσα.
Ἀλλ' ὅταν ἤδη πάντα τέφρη σποδόεσσα γένηται,
Καὶ πῦρ κοιμίσῃ θεὸς ἄσβεστον, ὥσπερ ἀνῆψεν·
Ὀστέα καὶ σποδιὴν αὐτὸς θεὸς ἔμπαλι ἄνδρα
Μορφώσῃ, στήσῃ δὲ βροτοὺς πάλιν ὡς πάρος ἦσαν,
Καὶ τότε δὴ κρίσις ἔσται ἐφ' ᾗ δικάσει θεὸς αὐτὸς,
Κρίνων ἔμπαλι κόσμον. ὅσοι δ' ὑπὸ δυσσεβίησιν,
Ἥμαρτον θνητοὶ, τοὺς δ' αὖ πάλι γαῖα καλύψει·
Ὅσσοι δ' εὐσεβέουσι, πάλιν ζήσοντ' ἐπὶ γαῖαν
Πνεῦμα θεοῦ δόντος, ζωήν θ' ἅμα καὶ βίον αὖτις
Εὐσεβέσι, πάντες δὲ τότ' εἰσόψονται ἑαυτούς.
Ὦ μακαριστὸς, ἐκεῖνον ὃς ἐς χρόνον ἔσσεται ἀνήρ.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

Λείπει στίχος.

κλεινόν ΑΛΛ' ἄγε μοι στονόεντα χρόνον *κλεινῶν τε Λατίνων,
Οἵ τοι μὲν πρώτιστα μετ' ὀλλυμένους βασιλῆας
Αἰγύπτου, τοὺς πάντας ἴσον κατὰ γαῖα φέρεσκε·
Ἀλέξανδρος. Καὶ μετὰ τὸν Πέλλης πολιήτορα, τῷ ὕπο πᾶσα
Ἀντολίη δεδάμαστο, καὶ ἑσπερίη πολύολβος,
Ὃν Βαβυλὼν ἤλεγξε, νέκυν δ' ὤρεξε Φιλίππῳ,
Οὐ Διὸς, οὐκ Ἄμμωνος ἀληθῆ φημισθέντα·
Ῥωμαῖοι. Ἔσσονται γενεῆς τε καὶ αἵματος Ἀσσαράκοιο,
Αἰνείας. †Ας ἐξεῖ Τροίης ὅς τις πυρὸς ἔσχισεν ὁρμήν.
f. ὃς πέξει aut πτύξει Πολλοὺς δ' αὖ μετ' ἄνακτας, ἀρηϊφίλους μετὰ φῶτας,
Καὶ μετὰ θηρὸς τέκνα τὰ δίπλοα μηλοφάγοιο,
Ῥώμυλος καὶ Ῥῆμος. Ἔσται ἄναξ πρώτιστος, ὅστις δέκα δὶς κορυφώσει,
Γράμματος ἀρχομένου· πολέμων δ' ἐπὶ πουλὺ κρατήσει·
Καῖσαρ ἰούλιος. Ἕξει δ' ἐκ δεκάδος πρῶτον τύπον· ὥς τε μετ' αὐτὸν
Αὔγουστος. Ἀρχὴν, στοιχείων ὅστις λάχε γράμματος ἀρχὴν,
Ἀντώνιος. Ὃν Θρᾴκη πτήξει, καὶ Σικελίη, καὶ Μέμφις,
Κλεοπάτρα. Μέμφις πρηνισθεῖσα δι' ἡγεμόνων κακότητα,
Ἠδὲ γυναικὸς ἀδουλώτου ἐπὶ κῦμα πεσούσης·

Καὶ θε-

LIBER QVINTVS.

Deest versus.

NVNC *dicenda mihi lugubria tempora, fama*
Clara Latinorum, qui post tellure repostos
Ægypti reges, habituros proxima regna,
Post ciuem Pelles, oriens cui paruit omnis Alexander.
Diues & occasus domitori, quemque Philippo
Restituit Babylon, demonstrauitque putatum
Ammonis falsa Iouis ortum semine fama:
Assaraci existent de stirpe & sanguine creti, Romani.
Autor erit quorum qui Troiæ diffidit ignes. Æneas.
Post reges autem multos, & bellipotentes,
Postque feræ geminos natos balantiuorantis, Romulus & Remus.
Primus erit regum, cuius capitalis habebit Cæsar Iulius.
Littera bis decies, poterit qui plurima bello,
Et numeri formam primam denarij habebit.
Proximus hũc princeps sequitur, quẽ littera signat Augustus.
Prima elemẽtorum, horrebit quem Thracia terra,
Et Sicula, & Mẽphis: Memphis cui causa ruinæ
Culpa ducum fuit, & mulier seruire rebellis, Antonius. Cleopatra.

Per fluctus elapsa. feret quoque gentibus ille
Leges, & subiget cuncta. & post tempore longo
Tiberius. *Imperium tradet cuidam, cui prima valebit*
Litera tercentum, qui carum nomen habebit
Fluminis, & Persas, Babylonemque aggredietur,
Et tandem rigida percellet cuspide Medos.
Gaius. *Deinde notam trini numeri sortitus habebit*
Klaudius. *Imperium: mox quem nota vicenaria monstrat,*
Rex erit, Oceani extremas penetrabit ad vndas,
Et tunc indomitum Ausoniis subdet maris æstum.
Nero. *Quem vero dominum nota quinquagesima signat,*
Dirus erit serpens, spirans lachrymabile bellum,
Distentasque manus perdet suæ originis olim,
Cunctaque turbabit certans, plebemque trucidãs,
Et permulta patrans, bifidas & diuidet vndas,
Et percellet Atho. sed funditus interimetur:
Deinde reuertetur, seseque Deo æquiparabit.
Sed non esse Deum tandem Deus arguet ipse.
Galba, Otho, Vitellius. *Post quem tres reges a sese alterna peribunt.*
Hinc veniet quidam magnus, cæsorque piorum,
Vespasianus. *Quem nota perspicue decies septena docebit.*
Titus. *Filius ast huius (nota tricenaria monstrat)*
Auferet imperium: post quem fatale tenebit
Domitianus. *Imperium, numeri quem quarti littera signat.*
Nerua. *Hinc quinquagenũ numerũ vir honestus habebit.*
Quem

Καὶ θεσμοὺς θήσει λαοῖς, καὶ πάντ' ὑποτάξει.
Εν μακρῷ δὲ χρόνῳ ἑτέρῳ παραδώσεται ἀρχήν,
Ος τε τριηκοσίων ἀριθμῶν κεραίην ἐπὶ πρώτην — Τιβέριος.
Εξει, καὶ ποταμοῦ φίλον ὄνομα, ὅς τ' ἐπὶ Πέρσας
Αρξει, καὶ Βαβυλῶνα· βαλεῖ δεὶ δὴ † τότε Μήδους. — f. πότε
Εἶτα τριῶν ἀριθμῶν κεραίην ὅστις λάχεν, ἄρξει. — Γάϊος.
Δὶς δέκα ὅστις ἔπειθ' ἕξει κεραίην ἐπὶ πρώτην, — Κλαύδιος.
Εσσετ' ἄναξ· κεῖνος δὲ βαθύτατον ὠκεανοῖο
Ιξετ' ὕδωρ, ἄμπωσιν ὑπ' Αὐσονίην ἀΐξας.
Πεντήκοντα δ' ὅστις κεραίην λάχε, κοίρανος ἔσται, — Νέρων.
Δεινὸς ὄφις, φυσῶν πόλεμον βαρὺν, ὅς ποτε χεῖρας
Ης γενεῆς τανύσας ὀλέσει, καὶ πάντα ταράξει,
Αθλεύων, λαὸν κτείνων, καὶ μυρία τολμῶν·
Καὶ τμήξει δὲ δίιαθμον ὕδωρ, Αθω τε πατάξει.
Αλλ' ἔσται καὶ ἄϊστος ὁ λοίγιος, εἶτ' ἀνακάμψει
Ισάζων θεῷ αὐτόν. ἐλέγξει δ' οὔ μιν ἐόντα.
Τρεῖς δὲ μετ' αὐτὸν ἄνακτες ὑπ' ἀλλήλων ἀπολοῦνται. — Γάλβα,
Εἶτα τὶς εὐσεβέων ὀλετὴρ ἥξει μέγας ἀνδρῶν, — Οθων,
Επτάκις ὃς δεκάτην κεραίην δείκνυσι πρόδηλον. — Οὐϊτέλιος.
Τοῦ δὲ τριηκοσίης κεραίης ὅτι πρῶτον ἐλέγχων, — Οὐεσπασιανός.
Παῖς κράτος ἐξαφελεῖ. μετὰ δ' αὐτὸν μόρσιμον ἔσται — Δομιτιανός.
Τετράδος ἐκ κεραίης τ' *ἔφοθος μόρος. αὐτὰρ ἔπειτα — V. ἔφθος
Πεντήκοντ' ἀριθμὸς γεραρὸς βροτός. αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ, — Νερουάς.

Ος τε τριηκοσίης κεραίης λάχεν ἔντυπον ἀρχὴν
Τραϊανός. Κελτὸς ὀρειοβάτης, σπεύδων ἐπὶ δῆριν ἑῴαν.
Μοῖραν ἀεικελίην οὐ φεύξεται, ἀλλὰ καμεῖται.
Ον κόνις ἀλλοτρίη κρύψει νέκυν, ἀλλ' ἀνεμείης
Ανθεος οὔνομ' ἔχουσα. μετ' αὐτὸν δ' ἄλλος ἀνάξει
Ἀδριανός. Αργυρόκρανος ἀνήρ. τῷ δ' ἔσσεται οὔνομα πόντου.
Εσται καὶ πανάριστος ἀνὴρ, καὶ πάντα νοήσει.
Καὶ ἐπὶ σοὶ πανάριστε, πανέξοχε κυανοχαῖτα,
Καὶ ἐπὶ σοῖσι κλάδοισι τάδ' ἔσσεται ἤματα πάντα.
Τρεῖς ἄρξουσιν, ὁ δὲ τρίτος ὀψὲ κρατήσει ἁπάντων.
Τείρομαι ἡ τριτάλαινα κακὴν φάτιν ἐν φρεσὶ
θέσθαι,
Ισιδος ἡ γνωστὴ καὶ χρησμῶν ἔνθεον ὕμνον.
Πρῶτον μὲν περὶ σεῖο βάσιν ναοῦ πολυκλαύστου
Μαινάδες αὔξουσιν, καὶ ἐν παλάμαισι κακαῖσιν
Εσσεται ἤματι τῷδε, ὅταν ποτὲ Νεῖλος ὁδεύσῃ
Γαῖαν ὅλην Αἴγυπτον ἕως πηχῶν δέκα καὶ ἕξ,
Ος κλύσει γῆν πᾶσαν, ἐπαρδεύσει δὲ βροτοῖσι·
Σιγήσει δὲ χάρις γαίης, καὶ δόξα προσώπου.
κατὰ Μέμφεως. Μέμφι σὺ μὲν κλαύσῃ ὑπὲρ Αἰγύπτου τὰ μέγιστα.
Πεσεῖται γὰρ ἡ μεγάλως γαίης κραταιοῦσα, ἀλγήσει
Λυπρὴ, ὥς τε βοῆσαι καὶ αὐτὸν τερπικέραυνον
Οὐρανόθεν φωνῇ μεγάλῃ· μεγαλόσθενε Μέμφι,
Η τὸ πάλαι δειλοῖσι βροτοῖς αὐχοῦσα μέγιστα,
Κλαύσεαι ἀργαλέη, καὶ πάμμορος, ὥς τε νοῆσαι

Αὐτὴν

Quem sequitur, cui dat nota tricenaria nomen,
Gallus montiuagus, properans orientis ad arma. Traianus.
Triste nec effugiet fatum, fessusque iacensque,
Mortuus externa tectus tellure premetur,
Floris de vento vocitati nomen habente.

Post hunc argento galeatus nomine ponti Adrianus.
Dictus regnabit: vir is optimus; omnia noscet.
Atque hæc, cæruleis sub te insignite capillis
Optime, subque tuis excellentissime ramis
Omnia tempora erunt. tres rerum summa tenebũt,
Omnibus at tandem potietur tertius ille.

Torqueor infelix, dum tristia fata recordor
Isidis ipsa soror diuina oracula pandens.
Principio circum ima tuæ lachrymabilis ædis
*Mænades augebunt: atque in manibus sceleratis**
Vna dies veniet, cum tota feretur in arua
Ad sex atque decem cubitos Ægyptia Nilus,
Abluat vt terram omnem, mortalesque rigentur:
Et decor & terræ facies speciosa silebit. (dolebis:

Memphi vicem Ægypti multum lachrymosa In Memphim.
Nam prius imperio terræ dominata potente
Fies vilis, vti de cœlo clamet & ipse
Fulmineus magna voce: O fortissima Memphi,
Olim mortales inter celebrata superbè,
Infortunata ærumnosaque flebis, vt alta

Immortale Dei cognoſcas numen in æthra.
Faſtus vbi tuus eſt, homines tumidiſsimus inter?
In natos etenim quoniam diuinitus vnctos
Es bacchata meos, iuſtisque immitis inique
Vſa, bonisque viris: ideo pro talibus auſis
Talis habenda tibi veſtis, pœnæque luendæ.
Iam tibi non inter ſedes erit vlla beatos.
Ex aſtris es lapſa, nefas tibi ſcandere cœlum.
Hactenus Ægypto Deus hæc me dicere iuſsit
Tempus ad extremum, quo gẽs humana futura eſt
Peſsima: ſed durantque, maliq; malũ opperiuntur,
Iram immortalis cœleſtis & altitonantis;
In ſimu laᴄrorũ cultores. *Proque Deo lapides & ficta animalia, multa*
Relligione colunt, trepidi, diuerſaque: quorum
Non vllus ſermo, mens nulla, auditio nulla eſt.
Singula nec fas eſt verbis ſimulachra referre
Mortali fabricata manu. quos namque creauit
Humanæque manus labor, ac induſtria mentis,
Accepere deos ſtulti, ſaxove, vel auro,
Ære vel argento factos, lignove dolatos,
Exanimos, ſurdos, conflatos ignis in æſtu
Fecere, atque his fruſtra commiſere ſalutem.
Opprimitur Thmuis & Xouis: conſiliumque
Herculis atque Iouis frangetur, Mercuriíque.
*Te quoque Alexandrea altrix celebris**

Non

Αὐτὴν ἀΐδιον θεὸν, ἄμβροτον ἐν νεφέεσσι.
Ποῦ σου λῆμμα κραταιὸν ἐν ἀνθρώποισι τέτυκται;
Ἀνθ' ὧν ἐξεμαίνης ἐς ἐμοὺς παῖδας θεοχρίστους,
Καί τε κακὴν ὥρμησας ἐν ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖσιν·
Ἐξῆς ἀντὶ πόσων τοίαν *τροφὸν εἵνεκα ποινῆς. f. ζόφον v. τροφιῷ
Οὐκέτι σοι φανερῶς θέμις ἔσται ἐν μακάρεσσιν.
Ἐξ ἄστρων πέπτωκας, ἐς οὐρανὸν οὐκ ἀναβήσῃ.
Ταῦτα μὲν Αἰγύπτῳ θεὸς ἔννεπεν ἐξαυδῆσαι
Ὑστατίῳ καιρῷ, ὅτε πάγκακοι ἄνδρες ἔσονται,
Ἀλλὰ ταλαιπωροῦσι κακοὶ κακότητα μένοντες
Ὀργὴν ἀθανάτοιο, βαρυκτύπου, οὐρανίωνος· κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν.
Ἀντὶ θεοῦ δὲ λίθους καὶ κνώδαλα θρησκεύοντες,
Πολλὰ μάλ' ἀλλυδὶς ἄλλα φοβούμενοι, οἷς λόγος οὐδεὶς,
Οὐ νοῦς, οὐκ ἀκοή· ἅ γε μοι θέμις οὐδ' ἀγορεύειν,
Εἰδώλων τε ἕκαστα, βροτῶν παλάμαις γεγαῶτα.
Ἐξ ἰδίων δὲ κόπων καὶ ἀτασθαλίων ἐπινοιῶν
Ἄνθρωποι δέξαντο θεοὺς ξυλίνους, λιθίνους τε,
Χαλκοῦς τε, χρυσοῦς τε, καὶ ἀργυρέους τε ματαίως,
Ἀψύχους, κωφοὺς, καὶ ἐν πυρὶ χωνευθέντας
Ποιήσαντο μάτην γε πεποιθότες ἐν τοιούτοις.
Θμοῦις καὶ Ξοῦις θλίβεται, καὶ κόπτεται *βουλὴ v. βουλῆ
Ἡρακλέους τε Διός τε, καὶ Ἑρμείαο.
Καὶ σὲ δ' Ἀλεξάνδρεια κλυτὴ θρέπτειρα*

Οὐ λείψει πόλεμος τ' οὐ*
Τῆς ὑπερηφανίης δ' ὡς ὅσσα σὺ πρόσθεν ἔρεξας,
Σιγήσεις αἰῶνα πολὺν, καὶ νόσιμον ἦμαρ.
Κοὐκέτι σοι ῥεύσει ζυφερὸν πόμα*

*

*

*

f. ἄνθρωπος κακότεχνος

Καὶ σὴν πᾶσαν ὅλην γαῖαν; †ἀνθρώποις κακοτέχνοις
Αἵματι καὶ νεκύεσσι παρ' ἐκπάγλοισί τε βωμοῖς,
Βαρβαρόφρων, σθεναρὸς, πολυδείματος, ἄφρονα λυσσῶν
Παμπληθεῖ ψαμαθηδὸν ἀπαΐξων σὸν ὄλεθρον.
Καὶ τότ' ἔσῃ πόλεων πολύολβος, πολλὰ καμοῦσα.
Κλαύσεται Ἀσὶς ὅλη δώρων χλαίνων ἀπὸ σεῖο
Στεψαμένη κεφαλὴν ἀγλαῆ, πίπτουσ' ἐπὶ γαίης.
Αὐτὸς δ' ὃς Περσῶν λάχεν, Αἴγυπτον πολεμίξει,
Κτείνας ἄνδρα ἕκαστον, ὅλον βίον ἐξαλαπάξει.
Καὶ Κιασὶς θεόθεν βασιλεὺς πεμφθεὶς ἐπὶ τοῦτον,
Ὥς τε μαθὼν μοῖραν τετράτην δειλοῖσι βροτοῖσι.
Αὐτὸς δ' ἐκ δυσμῶν εἰσπλήσεται ἅρματι κούφῳ,
Σύμπασαν γαῖαν πολιορκῶν, πᾶσαν ἐρημῶν.
Ἀλλ' ὅταν ὕψος ἔχῃ κρατερὸν, καὶ τάρβος ἀηδὲς,
Ἥξει δ' αὖ μακάρων ἐθέλων πόλιν ἐξαλαπάξαι.
Κἀκεῖ τις θεόθεν σθεναρὸς βασιλεὺς ἐκπεμφθεὶς,
Παύσας ὅλους βασιλεῖς μεγάλους, καὶ ἄνδρας ἀρίστους.
Εἶθ' οὕτως τέλος ἔσται ἄφθιτον ἀνθρώποισιν.

Αἲ αἲ

*Non cessabit bellum non**

**Quæ fecisti ante superbe*

Diu taciturna eris & reditus tempus.

**Nec tibi iam suauis potus fluet*

*

†

†

Vastabitque tuam terram vir pessimus omnem,
Sanguineque inficiet, diris & cædibus aras,
Barbarus, immanis, rabie demente tremendus,
Ingentesque tuæ structurus stragis aceruos.
Tunc eris vrbs olim felix, tunc plena laborum,
Plorabitque tuis Asia omnis compta venustis
Turpe caput donis, ad terram prona cadendo.
Cui vero Persæ contingent, bella mouebit
Ægypto, occisisque viris prædabitur omnem
Victum. & rex Cissis missus diuinitus illi,
Vt sic tertia pars maneat mortalibus ægris.
Ipse ex occasu saltu veloce volabit,
Terram desolans & vastans funditus omnem.
Sed cum terribilis multum dirusque valebit,
Iamque beatorum veniet populetur vt vrbem,
Rex quidam fortis missus diuinitus illo
Omnes excindet magnos regesque virosque.
Sic hominum finis existet deinde perennis.

Heu misero tibi cor, quid me narrare lacessis
Ægypti miserum multo sub principe fatum?
I genus ad stultum Persarum solis ad ortus,
Iis monstra quæ sint præsentia, quæque futura.
Diluuiū immittent Euphratis fluminis vndæ,
Et Persas perdent, & Iberos, & Babylonas,
Massagetasq; armis claros, atque arcubus omnes.
Tota Asia igne ardens æquor stillabit adusque:
Pergamus insignis quondam, succisa peribit.
Desertamq; homines Pitanen, vastamq; videbūt.
Lesbos tota petet fundum, penitusque peribit.
Smyrnaque per præceps prolabens flebit: & olim
Quæ fuit insignis fama, celebrisque, peribit.
Bithynij patriæ flebunt incendia terræ,
Et Syriæ magnæ, Phœnicesque arbore crebræ.
Eheu te Lyciam, tibi quot molitur acerba
Omnibus in miseram terram vadentibus vltro,
Vt fleat ob motum tristem, latices & amaros
Expers vngenti Lycia, id quod oleuerat olim.
Et Phrygiam grauis ira manet, conflante dolore,
Propter quem Iouis iuit eo Rhea, mansit & illic.
Barbara gens ab eo Pontus, Taurique peribunt,
Et Lapithas ad humum prostratos dispoliabit.
Thessalicos fines vndosum flumeñ & altum,
Peneus perdet, auens homines auellere terræ,

Eridanus

Αἶ αἶ σοὶ κραδίη δειλὴ, τί με ταῦτ' ἐρεθίζεις
Δηλοῦν, Αἰγύπτου πολυκοιρανίην ἀλεγεινήν;
Βαῖνε πρὸς ἀντολίην Περσῶν φυλὰς ἀνοήτους,
Καὶ δήλου τοῖσιν * παρὸν τὸ μέλλον πότ' ἔσεσθαι. f. τὸ παρὸν, τό τε μέλλον ἔσεσθαι.
Εὐφρήτου ποταμοῦ ῥεῦθρον κατακλυσμὸν ἐποίσει,
Καὶ Πέρσας ὀλέσει, καὶ Ἴβηρας, καὶ Βαβυλῶνας,
Μασσαγέτας τε φιλοπτολέμους, τόξοισί τε πολύτας.
Ἀσὶς ὅλη πυρίφλεκτος ἕως νήσων σελαγήσει.
Πέργαμος ἡ δὲ πάλαι σεμνὴ βορυδὸν ὀλεῖται.
Καὶ Πιτάνη πανέρημος ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.
Λέσβος ὅλη δύσει βαθὺν εἰς βυθὸν, ὥστ' ἀπολέσθαι.
Σμύρνα κατὰ κρημνῶν εἱλισσομένη κατακλαύσει,
Ἡ δὲ πάλαι σεμνὴ καὶ ἐπώνυμος ἐξαπολεῖται.
Βιθυνοὶ κλαύσουσιν ἑὴν χθόνα τεφρωθεῖσαν,
Καὶ Συρίην μεγάλην, καὶ Φοινίκην πολύφυτον.
Αἶ αἶ σοὶ Λυκίη, ὅσα σοὶ κακὰ μηχανᾶται
Πάντες ἐπ' † αὐτὸ μίτοις ἐπιβὰς χώρης ἀλεγεινῆς, f. αὐτομάτοις
Ὡς κλαῦσαι σεισμῷ τε κακῷ, καὶ νάμασι πικροῖς,
Τὴν Λυκίης ἄμυρον, καὶ τὴν μυρίπνουν ποτὲ χέρσον.
Ἔσται καὶ Φρυγίῃ δεινὸς χόλος εἵνεκα λύπης,
Ἧς χάριν ἡ Διὸς ἦλθε Ῥέη, καὶ ἐκεῖ προσέμεινε.
Πόντον ὀλεῖ, Ταύρων φυλὴν, καὶ βάρβαρον ἔθνος·
Καὶ Λαπίθας δάπεδον κατὰ γῆν ἐναρίξει.
Θεσσαλίην χώρην ἀπολεῖ ποταμὸς βαθυδίνης,
Πηνειὸς βαθύρεις, † μορφὰς θηρῶν ἀπὸ γαίης. f. μέροπας

Ηειδαλμὸς φάσκων θηρῶν μορφὰς τότε γυναῖ.
Ελλάδα τῇ τετάλαιναν αἰνίξοισι ποιηταί,
Νέρων. Ηνίκ' ἀπ' Ιταλίης ἰσθμοῦ πλήξει τένοντα,
Τῆς μεγάλης Ρώμης βασιλεὺς μέγας, ἰσόθεος φώς,
Ον (φασὶν) αὐτὸς Ζεὺς τέκεν, ἠδὲ πότνια Ηρη,
Οστις παμμούσῳ φθόγγῳ μελιηδέας ὕμνους
Θεάτροις κροτῶν, ἀπολεῖ πολλοὺς σὺν μητρὶ ταλαίνῃ.
Φεύξεται ἐκ Βαβυλῶνος ἄναξ φοβερὸς καὶ ἀναιδής·
Ον πάντες στυγέουσι βροτοὶ, καὶ πάντες ἄριστοι.
Ωλεσε γὰρ πολλοὺς, καὶ γαστέρι χεῖρας ἔθηκεν·
Εἰς ἀλόχους ἥμαρτε, καὶ ἐκ μιαρῶν ἐτέτυκτο.
Ηξει δ' εἰς Μήδων καὶ Περσῶν πρὸς βασιλῆας,
Πρώτους οὓς ἐπόθησε, καὶ οἷς κλέος ἐγκατέθηκε,
Φωλεύων μετὰ τῶνδε κακῶν εἰς ἔθνος ἀηδές,
f. Καὶ †Εἰς ναὸν θεότευκτον ἕλεν, καὶ ἔφλεξε πολίτας,
Λαοὺς εἰσανιόντας, ὅσους ὕμνησε δικαίως.
Τούτου γὰρ φανέντος, ἡ κτίσις ἐξετινάχθη,
Καὶ βασιλεῖς ὤλοντο, καὶ ἐν τοῖσιν μένεν ἀρχή·
Ες δὴ ὄλεσαν μεγάλην τε πόλιν, λαόν τε δίκαιον.
f. ταὐτοῦ Αλλ' ὅταν ἐκ* τετράτου ἔτεος λάμψῃ μέγας ἀστὴρ,
Ος πᾶσαν γαῖαν καθελεῖ μόνος εἵνεκα τιμῆς,
Αὐτοὶ πρῶτον ἔθηκαν τ' εἰναλίῳ Ποσειδῶνι·
Ηξει δ' οὐρανόθεν τ' ἀστὴρ μέγας εἰς ἅλα δεινὴν,
κατὰ Ρώμης. Καὶ φλέξει πόντον βαθὺν, αὐτήν τε Βαβυλῶνα,

Ιταλίης

Eridanus formas dicens generare ferarum.
Græcos vexabunt miseros bis terque poetæ,
Quando ex Italia processum ruperit isthmi Nero.
Magnæ rex magnus Romæ, similisque Deo vir,
Iuppiter (vt perhibent) quem de Iunone creauit,
Mellea qui dulci modulamine carmina fundens
Per cœtus, perdet multos, miseramque parentem.
*Aufugiet * Babylone malus rex, horribilisque,* id est, Roma
Quem male mortales omnes odere, bonique,
Cum tot ob occisos, tum cæsa matre scelestum,
Coniugibusque parum fidum, prauisque creatum.
Et Medos autem reges, Persas & adibit,
Quos primos cupijt, decus & quis conciliauit,
Inuisæ genti mala commentando per illos.
Sustulit & templum diuinitus ædificatum,
Et ciues igni miseros combussit, eoque
Scandentes populos, quos iuste concelebrauit.
Hoc etenim tremuit rerum natura creato,
Et reges periere, potestas mansit in illis.
Perdiderũt magnamque vrbem, populumque bo-(norum.
Sed cum astrum stato magnum lucebit in anno,
Quod solũ perdet terrã omnem, propter honorem
Ipsi Neptuno primum posuere marino:
Deque polo veniet sidus magnũ in mare magnum,
Altumque exuret pontum, atq; ipsam Babylonem In Romam.

Italiæ terram, per quam periere frequentes
Sancti Hebræorum ſidi, delubraque vera:
Tum vero duros patiere ſceleſta labores
Præmia digna tuis factis, deſertaque in omne
Tempus eris, tempus deſerta manebis in omne,
Oſa ſolum proprium, quia delectata veneno es.
Mater adulterij, marium teterrima nutrix
Concubitus: vrbs mollis, iniqua, ſceleſta, neſanda.
Eheu vrbs terræ prorſum impurata Latinæ,
Mænas viperea, ad ripas viduata ſedebis,
Teque ſuā vxorē Tiberis lachrymabitur amnis.
Impius eſt animus tuus, & cor cæde cruentum.
Neſcis quid poßit Deus, & quid cogitet: atque
Sola (inquis) ego ſum, non ſum ſuperabilis vlli.
Nunc Deus æternus diſperdet teque, tuosque,
Nec ſuper vlla tui in terra monimenta manebunt,
Vt quondā, magnus tibi cum Deus auxit honores.
Sola ſceleſta mane, & flagrantibus indita flammis
Tartareas habita ſedes inamabilis Orci.

Nunc Ægypte tuos iterum deploro dolores.
In Mēphim. *Memphi laborū autor, tumulis & vertice plena,*
In te pyramides audaci voce loquentur.
Python vrbs olim geminæ vrbis condita iure,
Tempus in omne ſile, vt finem des improbitatis.
Triſte ſcelus, mænas lugubris, fœta dolore,

Anxificis

Ἰταλίης γαῖάν θ', ἧς εἵνεκα πολλοὶ ὄλοντο
Ἑβραίων ἅγιοι πιστοὶ, καὶ ναὸς ἀληθής.
Ἔσεται ἐν θνητοῖσι κακοῖς κακὰ μοχθήσασα.
Ἀλλὰ μενεῖς πανέρημος, ὅλους αἰῶνας ἐπ' αὐτῆς
Ἔσσεται, ἀλλὰ μενεῖς εἰς αἰῶνας πανέρημος,
Σὸν στυγέουσ' ἔδαφος, ὅτι φαρμακίην ἐπόθησας·
Μοιχεῖαι παρὰ σοὶ, καὶ παίδων μίξις ἄθεσμος,
Θηλυγενὴς, ἄδικός τε, κακὴ πόλι, δύσμορε πασῶν.
Αἲ αἲ πάντ' ἀκάθαρτε πόλι Λατινίδος αἴης,
Μαινὰς ἐχιδνοχαρὴς, χήρη καθεδῇ παρ' ὄχθας,
Καὶ ποταμὸς Τίβερίς σε κλαύσει, †καὶ σὴν παράκοιτιν. ἑὴν
Ἥ τε μιαιφόνον ἦτορ ἔχεις, ἀσεβῆ δέ τε θυμόν.
Οὐκ ἔγνως τί θεὸς δύναται, τί δὲ μηχανᾶται·
Ἀλλ' ἔλεγες, μόνη εἰμὶ, καὶ οὐδείς μ' ἐξαλαπάξει.
Νῦν δέ σε καὶ σοὺς πάντας ὀλεῖ θεὸς αἰὲν ὑπάρχων,
Κ' οὐκ ἔτι σου σημεῖον ἔτ' ἔσσεται ἐν χθονὶ κείνη,
Ὡς δὲ πάλαι, ὅτε σὰς ὁ μέγας θεὸς εὕρατο τιμάς.
*Μοῦνον ἄθεσμε μόνη, πυρὶ δὲ φλεγέθοντι μιγεῖσα, f. μεῖνον
Ταρταρέον τ' οἴκησον ἐς ἅδου χῶρον ἄθεσμον.

Νῦν δὲ πάλιν Αἴγυπτε τεὴν ὀλοφύρομαι ἄτην. κατὰ Μέμφεως.
Μέμφι πόνων ἀρχηγὲ, σέ τε πληθεῖσα τένοντος,
Ἐν σοὶ πυραμίδες φωνὴν φθέγξονται ἀναιδῆ.
Πυθὼν, ἡ δὲ πάλαι δίπολις *κληθεῖσα δικαίως, al. κτηθεῖσα
Αἰῶσι σίγησον, ὅπως παύσῃ κακότητος.
Ὕβρι κακῶν, θήσαυρε πόνων, μαινὰς πολυθρήνε,

Αἰνοπαθὴς, πολυδακρυμαινὴς, χήρα διὰ παντὸς,
Γηλυετὴς ἔμενες, σὺ μόνη κόσμοιο κρατοῦσα.
Ἀλλ' ὅταν ἡ Βάρκη τὸ κυπάσιον ἀμφιβάληται
Λευκὸν ἐπὶ ῥυπαρῷ, μήτ' εἴην, μήτε γενοίμην.
f. Θήβη, † Ὦ Θῆ. καὶ ποῦ σου τὸ μέγα σθένος; ἄγριος ἀνὴρ
Ἐξολέσει λαόν. σὺ δὲ εἵματα φαιὰ βαλοῦσα,
Θρηνήσεις δύστηνε μόνη, καὶ πάντ' ἀποτίσεις,
Ὅσσα τὸ πρόσθεν ἔρεξας ἀθέσμων εἵνεκα ἔργων.
Καὶ κοπετὸν ὄψονται ἀναιδέα θυμὸν ἔχουσαν.
Συήνην δὴ ὀλέσει μέγας φὼς, Αἰθιόπων τε
Τὴν ὑπάρχειν οἰκήσουσι βίῃ μελανόχροες Ἰνδοί.
Πεντάπολις κλαύσει γὰρ Σόης μεγαλόσθενος ἀνήρ.
Ὦ Λιβύη πάγκλαυστε, τίς ἐξηγήσεται ἄτας;
Τίς δέ σε Κυρήνη μερόπων ἐλεεινὰ δακρύσει;
Οὐ παύσει θρήνου στυγεροῦ πρὸς καιρὸν ὄλεθρον.
κατὰ Γάλλων. Ἔσσεται ἐν Βρύτεσσι, καὶ ἐν Γάλλοις πολυχρύσοις,
Ὠκεανὸς κελαδῶν πληρούμενος αἵματι πολλῷ.
Κ' αὐτοὶ γὰρ κακότητα θεοῦ τέκνοις ἐποίησαν,
Ἡνίκα Σιδονίοις βασιλεὺς φοῖνιξ γαλικανὸν
Ἤγαγεν ἐκ Συρίης πλῆθος πολὺ, καί σε φονεύσει.
Αὐτὴ Ῥαβέννη τε, καὶ εἰς φόνον ἡγεμονεύσε.
κατὰ Αἰθιόπων καὶ Ἰνδῶν. Ἰνδοὶ * μὴ θαρσεῖτε, καὶ Αἰθίοπες μεγάθυμοι.
Ἡνίκα γὰρ τούτοις τροχὸς ἄξονος αἰγοκέρωτος,
f. δὴ Ταῦρός τ' ἐν διδύμοις μέσον οὐρανὸν ἀμφιελίξῃ,
Παρθένος ἐξαναβᾶσα, καὶ ἥλιος ἀμφὶ μετώπῳ

Πηξά-

Anxificis fletura malis, vidua omne per æuum,
Annosa effecta es mundum tu sola gubernans.
Verum quando super sordenti vestiet album
Barce vestitum, nolim nascive vel esse.
Thebe, quid facta est tua tanta potentia? dirus In Theben.
Perdet homo populum: tu pullo induta colore
Lugebis sola infelix, & præmia digna
Accipies factis, quæcunque scelesta patrasti.
Cernenturque tui planctus, ignara pudoris.
Syenen perdet vir magnus: vique subacta
Teucharis Æthiopum nigris habitabitur Indis.
Pentapoli flebitque Soes vir robore magno.
O Libye fletura, quis enarret tua damna?
Quis te autem Cyrene hominum miserabile flebit?
Non vnquam deerit tristis tibi perdita luctus.
In Gallis auro locupletibus, atque Britannis, In Gallos.
Oceanus multo resonabit sanguine plenus:
Quippe Dei natis ipsi quoque damna tulerunt,
Tum cum Sidonijs rex Phœnix Gallica multa
Agmina de Syria deduxit, teque peremit.
*Ipsa Rauennaque ad cædem dux extitit.**
Præstantes animi Æthiopes, Indique pauete. In Æthiopes & Indos.
Cum perstringet enim capricornu circulus axis,
Taurus & in geminis medio vertetur olympo,
Et virgo ascendens, & zonæ tectus amictu

Sol frontem ductor totum peragrabit Olympum,
Ardore ingenti flagrabit ab æthere tellus,
Astrorumque nouum certamen surget, vt omnis
India & Æthiopum tellus considat in ignes.
In Corinthũ. *Tu quoque deplora tua tristia fata Corinthe.*
Nam cum tergeminæ voluendo stamine Parcæ
Nentes deducent fallaciter aufugientem,
Nero. *Ad sortes isthmi sublimem, dum videatur*
Omnibus is, ferro qui rupem ruperit olim,
Vastabitque tuas late fataliter oras:
Nam Deus huic vni vires dedit efficiendi,
Quæ potuit regum cunctorum nemo priorum.
Primũ quidẽ e trib. capitib. cum falce radicis
Insistens eximie aliis dabit euellere.
Regis vt infandi cõmedantur membra parentum.
Nãq; manent cunctos homines cædesq; metusque,
Propter magnã vrbẽ, & populũ virtutis alumnũ,
Prouida quem semper durantem cura tuetur.
Inconstans, peruerse, malis circumdate fatis,
Principiumque mali, mortalibus exitus ingens,
Hic diuinaui. *Quem natura malis fatis infensa creauit:*
Triste nefas, dirum, monstrum mortalibus ingens:
Quis tibi quis bene vult? quis non irascitur intus?
In te quis vitam amisit rex præcipitatus?
Omnia turbasti misere, sentina malorum,

Et per

Ῥηξάμενος ζώνην, περιπάμπολυν ἡγεμονεύσῃ,
Ἔσεται ἐμπρησμὸς μέγας αἰθέριος κατὰ γαῖαν,
Ἄστρων δ' ἐν μαχίμοις καινὴ φύσις, ὥστ' ἀπολέσθαι
Ἐν πυρὶ καὶ στοναχαῖς Ἰνδῶν γῆν Αἰθιόπων τε.
Μύρεο καὶ σὺ Κόρινθε τὸν ἐν σοὶ λυγρὸν ὄλεθρον. κατὰ Κορίνθου.
Ἡνίκα γὰρ στρεπτοῖσι μίτοις μοῖραι τρεῖς ἀδελφοι
Κλωσάμεναι φεύγοντα δόλῳ ἰσθμοῖο παρ' ὀμφὴν, Νέρων.
Ἄξουσιν μετέωρον, ἕως ἐσίδωσί σε πάντες,
Τὸν πάλαι ἐκκόψαντα πέτρην πολυήλατι χαλκῷ.
Καὶ σὴν γαῖαν ὀλεῖ, καὶ κόψει ὡς προτέθηται.
Τούτῳ γάρ τοι δῶκε θεὸς μόνος ἐς τὸ ποιῆσαι,
Οἷα τὶς οὐ πρότερος τῶν συμπάντων βασιλήων.
Πρῶτα μὲν ἐκ τρισσῶν κεφαλῶν σὴν πληγάδι ῥίζης
Στησάμενος μεγάλως ἑτέροις δώσει ἀπάσασθαι.*
Ὥς τε φαγεῖν σάρκας γονέων βασιλῆος ἀνάγνου.
Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισι φόνος καὶ δείματα κεῖται,
Εἵνεκα τῆς μεγάλης πόλεως, λαοῦ τε δικαίου,
Σωζομένου διὰ παντὸς, ὃν ἔξοχος εἶχε πρόνοια.
Ἄστατε καὶ κακόβουλε, κακαῖς περικείμενε κῆραις,
Ἀρχὴ καὶ καμάτοιο, καὶ ἀνθρώποις μέγα τέρμα
Βλαπτομένης κτίσεως, καὶ σωζομένης πάλι μοίρης·
Ὕβρει κακῶν, καὶ πῆμα, καὶ ἀνθρώποις μέγα τέρμα·
Τίς σε βροτὸς ἐπόθησε, τίς ἔνδοθεν οὐ χαλεπήνῃ;
Ἐν σοὶ τίς βασιλεὺς σεμνὸν βίον ὤλεσε ῥιφείς;
Πάντα κακῶς διέθηκας, ὅλον τε κακὸν κατέκλυσας·

Καὶ διὰ σοῦ κόσμοιο καλαὶ πτύχαι ἠλλάχθησαν.
Εἰς ἔριν ἡμετέρην τυχὸν ἄστατα ταῦτα προσεβάλλου.
Πῶς δὲ λέγεις· πείσω σε, καὶ, εἴ τι σε μέμφομαι, αὐδῶ;
Ἦν ποτ' ἐν ἀνθρώποις λαμπρὸν σέλας ἠελίοιο,
Σπειρομένης ἀκτῖνος ὁμοσπόνδοιο προφητῶν·
Γλῶσσα μὲν ἀστάζουσα καλὸν πόμα πᾶσι βροτοῖσι
Φαίνετο, καὶ προὔβαινε, καὶ ἡμέρα πᾶσιν ἔτελλε.
Τοῦ δ' ἕνεκεν στενόβουλε, κακῶν ἀρχηγὲ μεγίστων,
Καὶ ῥαμφὴ καὶ πένθος ἐλεύσεται ἤματι κείνῳ,
Ἀρχὴ καὶ καμάτοιο, καὶ ἀνθρώποις μέγα τέρμα,
Βλαπτομένης κτίσεως, καὶ βλαπτομένης πάλι μοίρης.
Κλῦθι πικρᾶς φήμης δυσηχέος ἀνδράσι πῆμα.
Ἀλλ' ὁπόταν Περσὶς γαῖ' ἀπόσχοιτο πολέμοιο,
Λοιμοῦ τε, στοναχῆς τε, τότ' ἔσσεται ἤματι κείνῳ
al. μένος Ἰουδαίων μακάρων θεῖον * γένος οὐρανιώνων,
Οἳ περιναιετάουσι θεοῦ πόλιν ἐν μεσογαίοις·
Ἄχρι δὲ καὶ Ἰόπης τεῖχος μέγα κυκλώσαντες,
Ὕψοσ' ἀείρονται ἄχρι καὶ νεφέων ἐρεβεννῶν.
Οὐκέτι συρίξει σάλπιγξ πολεμόκτυπον ἦχον,
Οὐδ' ἐπιμαινομέναις παλάμαις ἐχθροῖς διολοῦνται.
f. ἐπιστήσητε Ἀλλὰ † ἐπιστήσει τε κακῶν αἰῶνι τρόπαια.
Εἷς δέ τις ἔσσεται αὖθις ἀπ' αἰθέρος ἔξοχος ἀνήρ,
Οὗ παλάμας ἥπλωσεν ἐπὶ ξύλου πολυκάρπου
Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ. Ἑβραίων ὁ ἄριστος, ὃς ἠέλιόν ποτε στῆσεν,

Φωνήσας

Et per te pulchri nutauit machina mundi.
In lites nostras hæc mobilis obijce forsan.
Quo pacto dicis tibi persuadebo? quod in te
Si quid reprendo, dico. solis iubar inter
Mortales olim clarum fuit, irradiante
Lumine concordi vatum: totique suauem
Humano generi diffundens lingua liquorem
Extitit, & pergebat, & omnibus orta dies est.
Ergo summorum vilißime causa malorum,
Aduenient illis gladius luctusque diebus,
Principiumque mali mortalibus exitus ingens,
Quem natura malis fatis vitiata creauit.
Tristem audi famam, pestis mortalibus atrox.
Verum cum bellis iam Persica terra carebit,
Et peste & gemitu: tunc illo tempore viuet
Iudæum dium genus, & cœleste beatum,
Qui terræ medijs habitabunt finibus vrbem
Diuinam, & magnis ambibunt mœnibus vsque
Ad Ioppen, celsas tangentes culmine nubes.
Non iam terribili sonitu tuba bella ciebit,
Non hostes manibus furiosis interimentur.
Sed statuent mundo præclara trophæa malorum.
Existetque olim quidam vir ab æthere præstans,
Cuius frugifera distendit in arbore palmas
Optimus Hebræus, licuit cui sistere solem, Iosua.

Clamando pulchris verbis, castisque labellis.

Ad Iudæam.

Desine iam mentem cruciare, & pectora curis,
Diua genus, summe locuples, optate Deo flos,
Lux bona, delubrũ venerabile, germen amœnum,
Vrbs elegans, Iudæa venusta, & laudibus alma.
Persica non dein pes Græcus bacchabitur arua,
Impurus, diram qui fert in pectore mentem.
Sed nati multum decorabunt egregiј te,
Et modulata sacris dicent tibi carmina linguis,
Omnigenisque Deo sacris, precibusque litabunt.
Ex paruisque malis quicunque tulere labores,
Multo plura malis iusti bona læta tenebunt.
At mali, in æthera qui linguam iecere scelestam,
Cessabunt inter sese maledicta referre,
Seque abdent, donec fiat mutatio mundi.
Igneus existet vero de nubibus imber:
Nec iam homines pulchras carpent telluris aristas:
Nec satio prorsum fiet, nec aratio, donec
Norint mortales numen quod cuncta gubernat,
Æternum, neque iam morti subiecta colantur,
Aut canis, aut vultur, quorũ monstrauit honores
Oribus Ægyptus stultis, fatuisque labellis.
Sancta sed Hebræis erit, & feret omnia tellus,
Et de rupe fluent latices, linguaque, suaues,
Omnibus & iustis lac immortale scatebit.

Quippe

Φωνήσας ῥήσει τε καλῇ καὶ χείλεσιν ἁγνοῖς.
Μηκέτι τείρεο θυμὸν, μὴ στήθεσι μέρμαιρε
Θεογεννὴς, πάμπλουτε, μόνῳ πεποθημένον ἄνθος,
Φῶς ἀγαθὸν, σεμνόν τε θάλος, πεποθημένον ἄγνος,
Ἰουδαία χαρίεσσα, καλὴ πόλις, ἔνθεος ὕμνων·
Οὐκέτι βακχεύσει Περσῶν χθόνα ποὺς ἀκάθαρτος
Ἑλλήνων, ὁμόθεσμον ἐνὶ στήθεσιν ἔχων νοῦν.
Ἀλλά σε κυδάλιμοι παῖδες περιτιμήσουσι,
Καὶ μούσαις γλώσσαις ἁγίαισιν ἐπιστήσονται,
Παντοίαις θυσίαισι, καὶ εὐχαῖς ἐνθεοτίμοις.
Ἐκ μικρᾶς στενότητος ὅσοι καμάτοις ὑπέμειναν,
Πλείονα καὶ χαρίεντα † καλὸν ἀπέξουσι δίκαιοι.
Οἱ δὲ κακοὶ στείλαντες ἐπ' αἰθέρα γλῶσσαν ἄθεσμον,
Παύσονται λαλέοντες ἐναντίον ἀλλήλοισιν·
Αὐτοὺς δὲ κρύψουσιν, ἕως κόσμος ἀλλαγῇ.
Ἔσται δ' ἐκ νεφέων ὄμβρος πυρὸς αἰθομένοιο.
Κ' οὐκ ἔτι καρπεύσουσι βροτοὶ στάχυν ἀγλαὸν ἐκ γῆς·
Πάντα μὲν ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα, ἄχρι νοήσειν
Τὸν πρύτανιν πάντων θεὸν ἄμβροτον, αἰὲν ἐόντα,
Ἀνθρώποις θνητοὺς, καὶ μηκέτι θνητὰ γεραίρειν,
Μήδε κύνας καὶ γῦπας, ἃ Αἴγυπτος κατέδειξε
Σεμνύνειν στομάτεσσι νέοις καὶ χείλεσι μωροῖς.
Ἑβραίων δὲ χθὼν ἁγί' ἔσται, πάντα τάδε οἴσει
Νᾶμα μελισταγέος ἀπὸ πέτρης, καὶ διὰ γλώσσης,
Καὶ γάλα δ' ἀμβρόσιον ῥεύσει πάντεσσι δικαίοις.

πρὸς Ιουδαίαν.

f. καλὰ ἕξουσι, aut καλ' ἀνέξουσι.

Εἰς ἕνα γὰρ γενετῆρα θεὸν μόνον ἔξοχον ὄντα
Ἤλπισαν, εὐσεβίην μεγάλην καὶ πίστιν ἔχοντες.
Ἀλλὰ τί δή μοι ταῦτα νόος σοφὸς ἐγγυαλίζει;
κατὰ τῆς Ἀσίας. Ἄρτι δέ σε τλήμων Ἀσίη καταδύρομαι οἰκτρῶς,
Καὶ γένος Ἰώνων, Καρῶν, Λυδῶν πολυχρύσων.
Αἶ αἶ Σάρδεις, αἶ αἶ καὶ πολυήρατε Τράλλις·
Αἶ αἶ Λαοδίκεια καλὴ πόλι· ὡς ἀπολεῖσθε
Σεισμοῖς ὀλλύμεναί τε, καὶ εἰς κόνιν ἀλλαχθεῖσαι.
*Ἀσία τῇ δνοφερῇ, Λυδῶν τε πολυχρύσων.
κατὰ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ. Ἀρτέμιδος σηκὸς Ἐφέσου πηγνύμενος,*
Χάσματι καὶ σεισμοῖσι πόθ' ἥξεται εἰς ἅλα δεινὴν
f. ὡς ὅτε Πρηνὴς, † ἠδ' ὅτε νῆας ἐπικλύζουσιν ἄελλαι.
Ὕπτια δ' οἰμώξει Ἔφεσος κλαίουσα παρ' ὄχθαις,
Καὶ νηὸν ζητοῦσα τὸν οὐκέτι ναιετάοντα.
Καὶ τότε θυμωθεὶς θεὸς ἄφθιτος, αἰθέρι ναίων,
Οὐρανόθεν πρηστῆρα βαλεῖ κατὰ κρατὸς ἀνάγνοις.
Ἀντὶ δὲ χειμῶνος θέρος ἔσσεται ἤματι τῷδε,
Καὶ τότε δὴ μετέπειτ' ἔσεται ἄνδρεσσι βροτοῖσι.
Ἐξολέσει γὰρ πάντας ἀναιδέας ὑψικέραυνος,
Βροντῇ τε, στεροπαῖς τε, κεραυνοῖς τε φλεγέθουσιν,
Ἄνδρας δυσμενέας τε καὶ ὡς ἀσεβεῖς ὀλοθρεύσει,
Ὥστε μένειν νέκυας κατὰ γῆς πλέονας ψαμάθοιο.
Ἥξει γὰρ καὶ Σμύρνα ἐὸν κλαίουσα Λυκοῦργον
Εἰς Ἐφέσοιο πύλας, καὶ αὐτὴ μᾶλλον ὀλεῖται.
κατὰ Κύμης. Κύμη δ' ἡ μωρὰ, σὺν νάμασι τοῖς θεοπνεύστοις

Εν

Quippe quibus genitore Deo, præstanteque solo
Fretis, magna fuit cordi pietasque fidesque.
Verũ quid tandẽ sapiẽs mihi suggerit hæc mẽs?
Te te Asia infelix tristi deploro querela, In Asiã.
Ionumque genus, Carumque, auroque scatentum
Lydorum. heu Sardis, heu multũ Trallis amœna:
Eheu Laodicea, vrbs pulchra: peribitis ergo
Motibus euersæ terræ, puluisque redactæ
Asia caliginosæ Lydorum auroq; potẽtum.
Ast Ephesi structum Dianæ nomine fanum, In Ephesi fanũ.
Motibus & vasto subter mare sidet hiatu,
Præceps, vt naues rumpunt si quando procellæ.
At lachrymas Ephesus recubãs ad littora fundet,
Et quod erit nusquam templũ gemebũda requiret.
Tum Deus indignans æternus, in æthere degens,
Fulmine præcipites sceleratos desuper vret.
Proque hyemis glacie fiet tunc temporis æstas.
Tunc homines placida tandem requiete fruentur.
Nam pater omnipotens sceleratos eruet omnes,
Fulgureque, & tonitru, flagranteq; fulmine diras
Exercens iras, & delens flagitiosos,
Terraque defunctos plures portabit arenis.
Nã veniet quoq; Smyrna, suũ plorãdo Lycurgũ
Ad portas Ephesi, porro magis ipsa peribit.
Cuma autẽ demens, cũ tactis numine lymphis, In Cumam.

In manibus diuum, sceleratorumque virorum,
Deiecta, haud tantum saltabit in æthera deinceps,
Verum in Cumæis remanebit mortua lymphis.
Tunc aduersa simul degentes perpetientur,
Scies signum habens quia labores tolerasti.
Nã genus inuisum Cumanũ, gẽsque proterua est.
Hinc postquã in cineres fuerit mala terra redacta,
Lesbus. *Lesbus in Eridanum per secula tota peribit.*
Corcyra. *Eheu te Corcyra venusta vrbs, desine luxum.*
Hiera. *Solaque diuitijs Hiera o spaciosa potita,*
Sede quidem multi luctus potiere cupita,
Complanata iacens ad flumina Thermodontis.
Tripolis. *Petrosa & Tripolis Mæãdri ad fluminis amnẽ,*
Nocturnis vndis repleta in littoris ora,
Omnino perdet diuinum consilium te.
Neme vicinam Phœbi vastare volentem
Terram *
Miletus. *Miletum mollem delebit fulmen ab alto,*
Accepit quoniam Phœbi fallacia dicta,
Consiliumque virum prudẽs, curamque sagacem.
Parce o omniparens teneræ terræ atque feraci,
In Iudæam. *Iudææ magnæ, tua quo decreta feramus.*
Hanc etenim primam nouit per munera numen,
Vt videant omnes diuino munere primam
Mortales hanc esse, Deo præcellere dante.

Infelix

Ἐν παλάμῃσι θεῶν, ἀνδρῶν ἀδίκων καὶ ἀθέσμων,
Ῥιφθὲν, οὐκέτι † ὃ σὸν ἐς αἰθέρα δῶμα προσδώσει· f. κοῦφον ἐς αἰθέρα δῶμα
Ἀλλὰ μένει νεκρὰ ἐν νάμασι Κυμαίοισι.
Καὶ τότ᾽ ἀνέξουσι ὁμοῦ κακότητα μένοντες.
Εἰδήσει σημεῖον ἔχων ἀνθ᾽ ὧν ἐμόγησε.
Κυμαίων γὰρ δῆμος χαλεπὸς, καὶ φῦλον ἀναιδές.
Εἶθ᾽ ὅταν ἕξουσι κακὴν χθόνα τεφρωθεῖσαν,
Λέσβος ἐπ᾽ Ἠριδανὸν αἰώνιον ἐξαπολεῖται. Λέσβος.
Αἲ αἲ σοι Κόρκυρα, καλὴ πόλι, παύεο κώμου, Κόρκυρα.
Καὶ Ἱεράπολι γαῖα μόνη πλούτῳ μιγεῖσα, Ἱερά.
Ἕξεις ὃν πεπόθηκας ἔχειν χῶρον πολύδακρυν,
Εἰς γῆν † χωσαμένη παρὰ χεύμασι Θερμώδοντος. f. ὠσαμένη
Πετροφυὴς Τρίπολίς τε παρ᾽ ὕδασι Μαιάνδροιο, Τρίπολις.
Κύμασι νυκτερινοῖσιν ὑπ᾽ ἠόνι πληρωθεῖσα,
Ἄρδην ἐξολέσει σε θεοῖο ποθή τε πρόνοια.
Μή μ᾽ ἐθέλουσαν ἐλθεῖν Φοίβου τὴν γείτονα χώραν.*
Μίλητον τρυφερὴν ἀπολεῖ πρηστὴρ πότ᾽ ἄνωθεν, Μίλητος.
Ἀνθ᾽ ὧν εἵλετο τὴν Φοίβου δολόεσσαν ἀοιδὴν,
Τήν τε σοφὴν ἀνδρῶν μελέτην, καὶ σώφρονα βουλήν.
Ἵλαθι παγγενέτωρ τρυφερῇ χθονὶ τῇ πολυκάρπῳ, κατ᾽ Ἰουδαίας.
Ἰουδαίᾳ μεγάλῃ, ἵνα σὰς γνώμας ἐπιδῶμεν·
Ταύτην γὰρ πρώτην ἔγνω θεὸς ἐν χαρίτεσσιν·
Εἰς ὃ δοκεῖν προχάρισμα τεὸν πάντεσσι βροτοῖσιν
Εἶναι, καὶ † προσέχειν, οἷς θεὸς ἐγγυάλιξεν. f. παρέχειν

Ἱμείρω τελίδαινα τὰ Θρηκῶν ἔργα ἰδέσθαι,
Καὶ τεῖχος διθάλασσον ὑπ' ἀέρος ἐν κονίῃσι
Συρόμενον ποταμηδὸν ἐπ' ἰχθυόεντι κολύμβῳ.
al. ξάσει σ' Ἑλλήσποντε τάλαινα † ζεύξει σ' Ἀσσυρίων παῖς·
Εἰς σὲ μάχη Θρηκῶν, καὶ σοῦ σθένος ἐξαλαπάξει.
κατὰ Μακεδόνων Τὴν τε Μακηδονίην βασιλεὺς Αἰγύπτιος αἱρεῖ,
Καὶ κλίμα βαρβαρικὸν ῥίψει σθένος ἡγεμονήων.
Λυδοὶ καὶ Γαλάται, Παμφύλιοι ἐν Πισίδαισι
Πανδημεὶ κρατέοισι κακὴν ἔριν ὁπλισθέντες.
κατὰ τῆς Ἰταλίας. Ἰταλίη τελίδαινα μένεις πολυέρημος, ἄκλαυστος,
f. νάπος Ἐν γαίῃ θαλερῇ, ὀλοὸν † δάπος ἐξαπολέσθαι.
Ἔσται δ' αἰθέρος οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,*
Βροντηδὸν κελάδημα θεοῦ φωνὴν ἐπακοῦσαι.
Ἠελίου δ' αὐτοῦ φλόγες ἄφθιτ' οὐκ ἔτ' ἔσονται·
Οὐδὲ σεληναίης λαμπρὸν φάος ἔσσεται αὖθις,
Ὑστατίῳ καιρῷ ὁπόταν θεὸς ἡγεμονεύσῃ.
Πάντα μελαιναίῃ σκοτίῃ δ' ἔσται κατὰ γαῖαν,
Καὶ τυφλοὶ μέροπες, θῆρές τε κακοί, καὶ οἰζὺς
Ἔσσεται ἦμαρ ἐκεῖνο, χρόνον πολύν, ὥς τε νοῆσαι
Αὐτὸν ἄνακτα θεὸν πανεπίσκοπον οὐρανόθι πρό.
Αὐτὸς δυσμενέας δ' ἄνδρας τότε οὐκ ἐλεήσει,
Ἀρνῶν, ἠδ' οἴων, μόσχων τ' ἀγέλας ἐριμύκων
Ἐκθυσιάζοντες, μόσχων μεγάλων κεροχρύσων,
Ἀψύχοις θ' Ἑρμαῖς, καὶ τοῖς λιθίνοισι θεοῖσιν.
Ἡγείσθω δὲ θέμις σοφίης, καὶ δόξα δικαίων,

Μήποτε

Infelix aueo ſpectare negocia Thracum, In Thracas.
Et murum bimarem per pulueris aera plenum,
Fluminis in morem piſcoſo gurgite ferri.
Helleſponte eheu, vaſtabunt Aſſyrij te, Helleſpōtus.
Pugnaque teque tuaſque euertet Thracia vires.
Rexque Macedonios AEgypti depopulabit, In Macedonas.
Robur & imperij peruertet barbara pubes.
In Piſidis Lydi, Galatæ, Pamphylij, omni
Cum populo armati, certamen triſte tenebunt.
Italia infelix, deſerta, infleta manebis, In Italiam.
In terra viridi, in ſaltum ſyluamque redacta.
Omnibus & dabitur ſpatioſo ex æthere cæli
Diuinam vocem ritu exaudire tonitrus.
Iam non exiſtent flammantia lumina ſolis,
Lumine nec claro ſplendebit luna deinceps,
Cum Deus extremo regnabit tempore: verum
Omnia per terras caligo nigra tenebit,
Atque homines cæci, plāgorque furorque ferarum
Tempore erit longo tunc, cognoſcatur vt ipſe
Rex Deus, omnia qui cœlo ſpeculatur ab alto.
Nec vero tunc ipſe ſuos miſerabitur hoſtes,
Agnorumque ouiumque greges, vitulos & opimos
Mactantes, vitulos magnos, & cornibus aureis,
Exanimis, diuiſque ex marmore factis.
Quod fas eſt, iuſtiſque placet, ſapientia habetor,

Ne Deus æternus ſuccenſens deleat olim
Omne genus, vitamq; hominũ, ſtirpemq; nefandã.
Aeternus genitor, ſapiens Deus vſque colatur.
Sub lunæ finem poſtremo tempore bellum
Ingruet inſanum, fallax, ac inſidioſum.
Nero. *Matris & occiſor quidam de finibus orbis,*
Vir fugiens veniet, ſpirans immane, fremenſque,
Omnes qui terras vaſtabit, & omnia vincet,
Ante homineſque omnes prudẽter cuncta videbit.
Propter quã periitque, & protinus auferet ipſam,
Et multos homines perdet, magnoſque tyrannos,
Exuretque omnes, alius faciebat vt olim.
Rurſus & attollet collapſos æmulus idem.
Aſt ex occaſu naſcentur plurima bella,
Per ripaſque cruor rapidos manabit ad amnes.
Atque Macedoniæ ſtillabit bilis in aruis,
Auxilium occaſus quærens, regique ruinam.
Tunc tempeſtatum perflabunt flamina terram,
Infauſtoque ſolum bello replebitur eius,
Inque homines ignis de cœli depluet oris,
Ignis, ſanguis, aquæ, fulmen, nox ætheris atra,
Et belli clades, atque in caligine cædes.
Et reges omnes perdet ſimul, eximioſque.
Sic belli exitium capiet miſerabile finem.
Nec quiſquam gladiis aut ferro belligerabit
Poſtea,

Μήποτε θυμωθεὶς θεὸς ἄφθιτος ἐξαπολέσῃ
Πᾶν γένος ἀνθρώπων, βίοτον καὶ φῦλον ἀναιδές.
Δεῖ στέργειν γενετῆρα θεὸν σοφὸν, αἰὲν ἐόντα.
Εσσεται ὑστατίῳ καιρῷ περὶ τέρμα σελήνης
Κοσμομανὴς πόλεμος, καὶ ἐπίκλοπος ἐν δολότητι.
Ηξει δ' ἐκ περάτων γαίης μητροκτόνος ἀνήρ, Νέρων.
Φεύγων ἠδὲ νόον, ὀξὺ στόμα μερμηρίζων,
Ος πᾶσαν γαῖαν καθελεῖ, καὶ πάντα κρατήσει,
Πάντων τ' ἀνθρώπων φρονιμώτερα πάντα νοήσει,
Ης χάριν ὤλετο τ' αὐτὸς, ἑλεῖ τ' αὐτὴν παραχρῆμα,
Ανδρας τ' ἐξολέσει πολλοὺς, μεγάλους τε τυράννους.
Πάντας τ' ἐμπρήσει, ὡς δήποτε οὐδεὶς ἐποίει.
Τοὺς δ' αὖ πεπτηῶτας ἀνορθώσει διὰ ζῆλον.
Εσται δ' ἐκ δυσμῶν πόλεμος πολὺς ἀνθρώποισι,
Ρεύσει δ' αἷμα † τάτ' ὄχθου ἕως ποταμῶν βαθυδίνων. f. κατ'
Τῆς τε Μακηδονίης στάζει χόλος ἐν πεδίοισι.
Συμμαχίην † δῶσ' ἐκ δυσμῶν, βασιλεῖ δ' ὄλεθρον. f. κτῶσ'
Καὶ τότε χειμερίη πνοιὴ πνεύσει κατὰ γαῖαν,
Καὶ πεδίον πολέμοιο κακοῦ πληθήσεται αὖτις.
Πῦρ γὰρ ἀπ' οὐρανίων δαπέδων βρέξει μερόπεσσι,
Πῦρ καὶ αἷμα, ὕδωρ, πρηστὴρ, γνόφος, οὐρανίη νὺξ,
Καὶ φθίσις ἐν πολέμῳ, καὶ ἐπὶ σφαγῇσιν ὁμίχλης·
Πάντας ὁμοῦ τ' ὀλέσει βασιλεῖς, καὶ τοὺς τότ' ἀρίστους.
Εἶθ' οὕτως πολέμοιο πεπαύσεται οἰκτρὸς ὄλεθρος.
Κοὐκέτι τὶς ξίφεσι πολεμίσεται, οὐδὲ σιδήρῳ,

Οὐδ' αὖτις βελέεσσιν, ἃ μὴ θέμις ἔσσεται αὐτῆς.
Εἰρήνην δ' ἕξει λαὸς σοφός, ὅσπερ ἐλείφθη,
Πειραθεὶς κακότητα, ἵν' ὕστερον εὐφρανθείη.
Μὴ ἐθέλετε παύσασθε θράσους, τόλμης τε κακούργου,
f. εὐεί-σκετ' Οἳ τὸ πάλαι παίδων κοίτην † ἐμποείζετ' ἀνάγνως,
Καὶ τέγεσιν πόρνας ἐστήσατε τὰς πάλαι ἁγνάς,
Ὕβρεσι, καὶ κολάσει, κ' ἀσχημοσύνῃ πολυμόχθῳ.
Ἐν σοὶ γὰρ μήτηρ τέκνῳ μίγη ἀθεμίστως,
Καὶ θυγάτηρ γενετῆρι ἑῷ συζεύξατο νύμφη.
Ἐν σοὶ καὶ βασιλεῖς στόμα δύσμορον ἐξεμίηναν.
Ἐν σοὶ καὶ κτηνῶν εὗρον κοίτην κακοὶ ἄνδρες.
Σίγησον πανόδυρτε κακὴ πόλι, κῶμον ἔχουσα.
f. τὸ Οὐκέτι γὰρ παρὰ σεῖο † τοῦ ἴλης φιλοθρέμμονος ὕλης
Παρθενικαὶ κοῦραι πῦρ ἔνθεον εὑρήσουσιν.
Ἔσβεσται παρὰ σεῖο πάλαι πεποθημένος οἶκος.
Ἡνίκα δεύτερον εἶδον ἐγὼ ῥιπτούμενον οἶκον
Πρηνηδόν, πυρὶ τεγγόμενον διὰ χειρὸς ἀνάγνου,
Οἶκον ἀεὶ θάλλοντα, θεοῦ ιηρήμονα ναόν,
Ἐξ ἁγίων γεγαῶτα, καὶ ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα,
Ἐκ ψυχῆς ἐλπιζόμενον, καὶ σώματος αὐτοῦ.
Οὐ γὰρ ἀκηδέστως αἰνεῖ θεὸν ἐξ ἀφανοῦς γῆς·
Οὐδὲ πέτρην ποίησε σοφὸς τέκτων παρὰ τούτοις·
Οὐ χρυσὸν κόσμου ἀπάτη ψυχῶν τ' ἐσεβάσθη·
Ἀλλὰ μέγαν γενετῆρα θεὸν πάντων θεοπνεύστων

Ἐν θυσίαις

Postea, nec telis, quæ deinceps esse nefas est:
Sed sapiens populus gaudebit pace superstes,
Aduersa expertus, lætis vt deinde fruatur.
Matrum cæsores, animos cohibete feroces, Ad Rom.
Audacesque manus, qui fœdos instituistis
Concubitus olim puerorum: prostibulisque,
Quæ fuerant castæ, meretrices prostituistis,
Flagitiis victas, & fœde sollicitatas.
In te nam mater nato commixta sceleste est,
Concubuitque suo genitori filia sponsa.
In te etiam miserum reges os commacularunt,
In te homines pecudum coitum inuenere nefandi.
Deplorata sile, scelerata, vrbs luxuriosa.
Non iam perpetuo seruatas fomite flammas
Virgineæ inuenient in te, diasque puellæ.
Extincta est isthic ædes peramabilis olim,
Tum, cum præcipitem flamma superãte secundam
Vidi labentem manibus crudelibus ædem,
Aedem perpetuo florentem: numine templum
Augustum, à sanctis structum, semperque futurũ,
Ipsius ex animo speratum, & corpore. quippe
Numen ab obscura terra non segniter ornat.
Nec lapides apud hos opifex fabricauit acutus:
Nec saxum mundi cultum est errore, vel aurum:
Sed magnum patrem cũctorum, quos Deus afflat,

Sacrificando Deum coluere, sacrisque litando.
At nunc quidam rex ignobilis atque scelestus,
Præstantum numero magno comitante virorum
Venit, & hãc prostrauit, inextructamque reliquit,
Ipse immortalem in terram grassatus obiuit.
Necdum tale fuit signum mortalibus vllum,
Vt magnam vrbem alij videantur diripuisse.
Venit enim cœli vir ab alta sede beatus,
In manibus gestans diuino munere sceptrum,
Omnes qui pulchre vicit, retulitque bonorum
Diuitias ipsis, quas diripuere priores:
Aque solo cunctas vrbes multo eruit igni,
Et dedit in flãmas populos hominum ante malorũ.
Præcipueque Deo dilectam reddidit vrbem,
Et sole & stellis & luna splendidiorem.
Illic ornatum posuit. tum condidit almum
Corporeum pulchrum tẽplum, turrimq; sub auras
Multis in stadiis magnam produxit, & amplam,
Ipsas tangentem nubes, cunctisque videndam:
Omnes vt iusti videant, omnesque fideles,
Splendorem æterni, spectacula dulcia, patris.
Ortusque occasusque Dei celebrauit honores.
Non etenim deinceps mala sunt mortalibus ægris,
Furtaue coniugij, in puerosue nefanda libido:
Aut cædes, turbæue: sed est lis omnibus æqua.

Vltima

Ἐν θυσίαις ἐγέραιρεν, καὶ ἁγίαις ἑκατόμβαις.
Νῦν δέ τις ἐξαναβὰς ἀφανὴς βασιλεὺς καὶ ἄναγνος,
Ταύτην ἔρριψεν, καὶ ἀνοικοδόμητον ἀφῆκε,
Σὺν πλήθει μεγάλῳ, καὶ ἀνδράσι κυδαλίμοισιν.
Αὐτὸς δ' ὤλετο χέρσον ἀπ' ἀθανάτην ἐπιβὰς γῆν.
Κοὐκέτι σῆμα τοιοῦτον ἐπ' ἀνθρώποισι τέτυκτο,
Ὥστε δοκεῖν ἑτέρους μεγάλην πόλιν ἐξαλαπάξαι.
Ἦλθε γὰρ οὐρανίων νώτων ἀνὴρ μακαρίτης,
Σκῆπτρον ἔχων ἐν χερσὶν, ὅ οἱ θεὸς ἐγγυάλιξεν,
Καὶ πάντων ἐκράτησε καλῶς, πᾶσίν τ' ἀπέδωκε
Τοῖς ἀγαθοῖς τὸν πλοῦτον, ὃν οἱ πρότεροι λάβον ἄνδρες,
Πᾶσας δ' ἐκ βάθρων εἷλεν πόλις ἐν πυρὶ πολλῷ,
Καὶ δήμους ἔφλεξε βροτῶν τῶν πρόσθε κακούργων.
Καὶ πόλιν, ἣν ἐπόθησε θεὸς, ταύτην ἐποίησε
Φαιδροτέραν, ἄστρων τε καὶ ἡλίου, ἠδὲ σελήνης.
Καὶ κόσμον κατέθηκ', ἅγιόν τε ναὸν ἐποίησεν,
Ἔνσαρκον, καλὸν, περικαλλέα, ἠδὲ ἔπλασε
Πολλοῖς ἐν σταδίοισι μέγαν καὶ ἀπείρονα πύργον,
Αὐτῶν ἁπτόμενον νεφέων, καὶ πᾶσιν ὁρατὸν,
Ὥστε βλέπειν πάντας πιστοὺς, πάντας τε δικαίους,
Δόξαν ἀϊδίου θεοῦ, πεποθημένον εἶδος.
Ἀντολίαι δύσιές τε θεοῦ κλέος ἐξύμνησαν.
Οὐκέτι γὰρ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι τὰ δεινὰ,
Οὐδὲ γαμοκλοπίαι, καὶ παίδων κύπρις ἄθεσμος,
Οὐ φόνος, οὐδὲ κυδοιμὸς, ἔρις δ' ἐν πᾶσι δικαία.

Ὕστατος ἔσθ' ἁγίων χειρὸς, ὅτι αὐτὰ παραίνει
Θεὸς ὑψιβρεμέτης, κτίστης ναοῖο μεγίστου.
Αἴ, αἴ σοι Βαβυλὼν χρυσόθρονε, χρυσοπέδιλε,
Πουλιετὴς βασίλεια, μόνη κόσμοιο κρατοῦσα,
Ἡ δὴ πάλαι μεγάλη καὶ πάμπολις, οὐκ ἔτι κείσῃ
Οὔρεσιν ἐν χρυσέοις καὶ νάμασιν Εὐφρήτοιο·
Στρωθείσῃ σεισμοῖο χρόνῳ. Πάρθοι δέ σε δεινοὶ
Πάντα κρατεῖν ἐποίησαν. ἔχε στόμα φιμὸν ἀνάγνη
Χαλδαίων γενεή. μήτ' εἴρεο, μηδὲ μερίμνα,
Πῶς Περσῶν ἄρξεις, ἢ πῶς Μήδων τε κρατήσεις.
Εἵνεκα γὰρ τῆς σῆς ἀρχῆς, ἧς εἶχεν ὅμηρα,
Εἰς Ῥώμην πέμψασα, καὶ Ἀσίδι θητεύοντας,
Τοιγάρτοι κ' αὐτὴ βασιλὶς φρονέουσ' εἰς κρίσιν
f. λυγρὰ Ἀτλικῶν ἥξεις, ὧν εἵνεκα † λύτρα πέπονθας.
Δώσεις δ' ἀντὶ λόγων σκολιῶν πικρὸν χόλον ἐχθροῖς.
Ἔσται δ' ὑστατίῳ καιρῷ ξηρὸς ποτὲ πόντος,
Κοὐκ ἔτι πλωτεύσουσιν ἐς Ἰταλίην ποτὲ νῆες.
Ἀσὶς δ' ἡ μεγάλη τότε πάμφορος ἔσσεται ὕδωρ,
Καὶ Κρήτης πεδίον, Κύπρος δ' ἕξει μέγα πῆμα.
Καὶ Πάφος αἰάξει δεινὸν μόρον, ὥστε νοῆσαι
Καὶ Σαλαμῖνα πόλιν μεγάλην μέγα πῆμα παθοῦσαν.
Νῦν μὲν χέρσος ἄκαρπος ἐπ' ἠόνος ἔσσεται αὖθις.
Ἀκρὶς δ' οὐκ ὀλίγη χθόνα Κύπριον ἐξολοθρεύσει.
Εἰς Τύρον αἰνόμοροι μέροπες κλαύσεσθε βλέποντες.
Φοινίκη, δεινός σε μένει χόλος, ἄχρι πεσεῖν σε·

Πτῶμα

Vltima ſanctorum ſunt tempora: namque ea cōdit
Altitonans, opifex templi ſuper omnia magni.
Eheu te Babylon ſolium aurea, & aurea plātas, In Babylonē.
O regina vetus, quæ mundum ſola gubernas,
Vrbs olim magna & celebris, non amplius aureis
Montibus, Euphratis liquidas reſidebis ad vndas:
Tempore ſterneris motus. vt cuncta domares,
Parthi fecerunt acres. os comprime fœda
Gens Chaldæorum: ne cura, neue rogato,
Quo pacto Perſaſque reges, Medoſque domabis.
Propter. n. tuū imperiū, cui⁹ habuit obſides,
Romam mittēs, & Aſię mercede ſeruientes,
Idcirco & ipſa regina ſapiens in iudicium
Atticorū venies, quorū cauſa mala ꝑpeſſa es.
Proque malis verbis pœnas dabis hoſtibus acres.
Porro ſiccus erit poſtremo tempore pontus:
Tum nec in Italiam vadent per cærula naues.
Tunc Aſia illa ferax rerum, redigetur in vndas,
Cretaque cāpus erit, feret & mala triſtia Cyprus:
Et Paphus vt ſapiat, patietur triſtia fata.
Et Salamina vrbem magnā, mala triſtia paſſam.*
Tunc erit infelix, ſteriliſque in littore tellus.
Cypria non paucæ vaſtabunt arua locuſtæ.
Spectandoque Tyrum mortales flebitis ægri.
Phœnice, grauis ira tibi eſt vectura ruinam:

Vt vere plorent casum Sirenes acerbum.
At quinto seclo, cum clades desinet olim
Ægypti, reges cum miscebuntur iniqui,
Omnigenæ gentes Ægyptumque aggredientur:
Inque Macedonia, Lyciisque, Asiaque tumebit
Exitiale, & humum sparsurum sanguine, bellum:
Quod Romæ reprimet rex, occiduique potentes.
Hinc postquã hybernis niuib. iam defluet aer,
Et fluuij ingentes, & maxima stagna rigescent,
In Asiã. Protinus inuadent Asiæ oras barbara turba,
Et duros perdent, quasi sint sine robore, Thracas.
Tunc homines mœsti vescentur carne parentum,
Et tales epulas, fame sic vrgente, vorabunt:
Præbebitque feris mensam domus omnis: & ipsæ,
Et volucres, omnes mortales dilacerabunt.
Oceanusque (malum) fluuio fundente, rubebit
Sanguine stultorum, reuolutaque corpora merget.
Sic demum parua tellus requiete fruetur,
Vt numerusque virum, matronarumque sciatur.
In occidentales. Innumerum vero flebit gens dura sub orbis
Occidui finem, ne rursum ascendere possit,
Oceani remanens vt perfundatur ab vndis.
Nam multorum hominũ vidit cõmissa nefanda.
At magnum cœlum nox circunfusa tenebit,
Obducetque cauum nigror densissimus orbem.

Rursum

Πτῶμα κακὸν Σειρῆνες ὅπως κλαύσωνται ἀληθῶς.
Ἔσται ἐν πέμπτῃ γενεῇ, ὅτ' ἐπαύσατ' ὄλεθρος
Αἰγύπτου, βασιλῆες ὅταν μιχθῶσιν ἀηδεῖς;
Παμφύλων γενεαὶ, κ' εἰς Αἴγυπτον καθεδοῦνται,
Ἔν τε Μακηδονίῃ, καὶ ἐν Ἀσίδι, καὶ Λυκίοισι
Κοσμοκαρὴς πόλεμος, πολυαίματος ἐν κονίῃσιν,
Ὃν παύσει Ῥώμης βασιλεὺς, δυσμῶν τε δυνάσται.
Χειμερίη ὁπόταν ῥιπὴ στάξῃ χιονώδης;
Πηγνυμένου μεγάλου ποταμοῦ λιμνῶν τε μεγίστων,
Εὐθὺς βάρβαρος ὄχλος ἐς Ἀσίδα γαῖαν ὁδεύσει, κατὰ τῆς Ἀσίας.
Καὶ Θρακῶν ὀλέσει δεινῶν γένος, ὡς ἀλαπαδνόν.
Καὶ τότε θυμοβόροι μέροπες κατέδουσι γονῆας,
Λιμῷ τειρόμενοι, καὶ ἐδέσματα λαιφάσσονται.
Πάντων δὲ ἐκ μελάθρων θῆρες κατέδουσι τράπεζας,
Αὐτοί τ' οἰωνοί τε βροτοὺς κατέδουσιν ἅπαντας.
Ὠκεανός τε κακῶν πλησθήσεται ἐκ πολέμοιο,
Αἱματόεις σάρκας τε καὶ αἵματα τῶν ἀνοήτων.
Εἶθ' οὕτως ὀλίγη † πονίη ἔσεται κατὰ γαῖαν, f. παυλή.
Ὥστε νοεῖν ἀνδρῶν τ' ἀριθμὸν, μέτρον τε γυναικῶν. al. παρειή.
Μυρία δ' οἰμώξει δεινὴ γενεὴ κατὰ τέρμα
Ἠελίου δύνοντος, ἵν' ἔμπαλι μηκέτ' ἀνέλθῃ, κατὰ τῆς δυσμῆς.
Ὠκεανοῦ μείνας ἵν' ἐφ' ὕδασι βαπτισθείη.
Πολλῶν γὰρ μερόπων εἶδεν κακότητας ἀνάγνους.
Ἔσται δὲ σκοτόμαινα περὶ μέγαν οὐρανὸν αὐτὸν,
Ἀχλὺς δ' οὐκ ὀλίγη κόσμου πτύχας ἀμφικαλύψει

Δεύτερον. αὐτὰρ ἔπειτα θεοῦ φάος ἡγεμονεύσει
Ανδράσι τοῖς ἀγαθοῖσιν, ὅσοι θεὸν ἐξύμνησαν.
Ισι θεὰ τριτάλαινα, μένεις δ' ἐπὶ χεύμασι Νείλου
Μούνη, μαινὰς ἄτακτος, ἐπὶ ψαμάθοις Αχέροντος,
Κοὐκέτι σου μνεία γε μένει κατὰ γαῖαν ἅπασαν.
κατὰ Σεράπιος. Καὶ σὺ Σέραπι λίθοις ἐπικείμενε, πολλὰ μογήσεις,
Κείσῃ πτῶμα μέγιστον ἐν Αἰγύπτῳ τριταλαίνῃ.
Οσσοι δ' Αἰγύπτου πόθον ἤγαγον εἰς σὲ, ἅπαντες
Κλαύσονταί σε κακῶς, νοῦν ἄφθιτον ἐν φρεσὶ θέντες·
Γνώσονταί σε τὸ μηδὲν ὅσοι θεὸν ἐξύμνησαν.
Ονίας. Καί τις ἐρεῖ τῶν ἱερέων λινόστολος ἀνήρ·
Δεῦτε θεοῦ τέμενος καλὸν στήσωμεν ἀληθὲς,
Δεῦτε τὸν ἐκ προγόνων δεινὸν νόμον ἀλλάξωμεν,
Τοῦ χάριν ἢ λιθίνοις καὶ ὀστρακίνοισι θεοῖσι
Πομπὰς καὶ τελετὰς ποιούμενοι οὐκ ἐνόησαν.
Στρέψωμεν ψυχὰς, θεὸν ἄφθιτον ἐξυμνοῦντες,
Αὐτὸν τὸν γενετῆρα, τὸν ἀΐδιον γεγαῶτα,
Τὸν πρύτανιν πάντων, τὸν ἀληθέα, τὸν βασιλῆα,
Ψυχοτρόφον γενετῆρα, θεὸν μέγαν, αἰὲν ἐόντα.
Καὶ τότ' ἐν Αἰγύπτῳ ναὸς μέγας ἔσσεται ἁγνὸς,
Κεἰς αὐτὸν θυσίας οἴσει λαὸς θεότευκτος.
Κείνοισιν δώσει θεὸς ἀφθίτως βιοτεύειν.
Αλλ' ὅταν ἐκπρολιπόντες ἀναιδέα φῦλα Τριβαλλῶν
Αἰθίοπες, μείνωσ' Αἴγυπτον ἐλῶ τε ἐρεῦθαι,
Αρξονται κακότητος, ἵν' ὕστερα πάντα γένηται.

Νηὸν

Rursum deinde bonis ostendet qua sit eundum
Lux diuina viris, qui laudauere Tonantem.
Isi dea infelix, Nili remanebis ad amnem,
Sola furens mænas, permixta Acherontis arenis:
Fama nec vlla tui toto remanebit in orbe.
Tuque Serapi sedens in saxis, multa dolebis, In Serapim.
Magnaque in Ægypto infelice ruina iacebis.
Quique per Ægyptũ studuere tibi, acriter omnes
Te flebunt: sed queis illæsa in pectore mens est,
Noscent te nihil esse, Deum quicunque celebrant.
Deque sacerdotum numero quidam vir amictus Onias, Oniæ pontificis filius. Ioseph. Ant. 13.
Lino: Agedum (dicet) delubrum constituamus
Formosum, verumque Dei: prauosque parentum
Mutemus ritus, factos cretaque petrisque
Qui coluere deos, stulti, festisque sacrisque:
Mutemus mentes: celebretur carmine nostro
Æternus genitor, pereuntis nescius æui,
Rex verus, rerum cui summa potentia, semper
Magnus, quique animas fecit, nutritor earum.
Tunc & in Ægypto templum visetur, & ingens,
Et castum, quò sacra feret coniuncta Deo gens:
Æternamque dabit Deus illis ducere vitam.
Sed cum desertis impura gente Triballis
Aethiopes tulerint simul AEgyptũ & suã arari,
Incipient cladem, quo fiant postera cuncta.

Nā tēplū tollent, quod magnū Ægyptus habebit.
In terrasque Deus duram illis depluet iram,
Vt pereant cunctique mali, cunctique nefandi.
Nec penitus deinceps parcetur finibus illis,
Quod non seruauere, Deus quod tradidit ipsis.
Ipsa minas solis vidi splendentis in astris,
Nec non & sæuas iras in fulgure lunæ.
Parturiere (Deus permittit) sidera pugnam.
Nam longæ pugnam flammæ pro sole ferebant.
Lucifer instabat pugnæ, vrgens terga leonis.
Est etiam lunæ mutata ærumna bicornis.
Percussit iuuenis tauri neruum capricornus:
At reditum rapide capricorno taurus ademit.
Orionque iugum summotum sede remouit.
Et virgo gemino mutauit in ariete sortem:
Abdita pleias erat, Zonamque draco ipse negauit.
Pisces immersi cinctum subiere leonis.
Cancer non mansit, namque Oriona timebat.
Scorpius in caudam subiit, præstante leone.
Elapsus canis est flammato solis ab igne.
Luciferi vires accendit aquarius acres.
Commotum cœlum pugnantes perculit ipsum,
Iratumque ipsos in terras præcipitauit.
Sic vada ad Oceani deiecti protinus omnem
Terram incenderunt. mansit sine sidere cœlum.

LIBER

Νηὸν γὰρ καθελοῦσι μέγαν Αἰγυπτιάδος γῆς,
Εν δὲ θεὸς βρέξει κατὰ γῆς δεινὸν χόλον αὖθις,
Ωστ' ὀλέσαι πάντας τε κακοὺς, πάντας τ' ἀνόμους.
Κοὐκέτι δὴ φειδὼ τίς γ' ἔσσεται ἐν χθονὶ κείνη,
Ανθ' ὧν δ' οὐκ ἐφύλαξαν, ὅ μιν θεὸς ἐγγυάλιξεν,
Ηελίου φαέθοντος ἐν ἄστρασιν εἶδον ἀπειλὴν,
Ηδὲ σεληναίης δεινὸν χόλον ἐν στεροπῇσιν,
Αστρα μάχην ὤδινε, θεὸς δ' ἐπέτρεψε μάχεσθαι.
Αντὶ γὰρ ἠελίου μακραὶ φλόγες ἐστασίαζον,
Φωσφόρος ἔσχε † μάχης ἐπιβὰς ἐς νῶτα λέοντος, al. μάχην
Η δὲ σεληναίης δίκερως ἠλλάξατ' ὀιζύς,
Αἰγόκερως ἔπληξε νέου ταύροιο τένοντα,
Ταῦρος δ' αἰγοκέρωτος ἀφήρπασε νόστιμον ἦμαρ,
Καὶ ζυγὸν ὠρίων ἀπενόσφισε μηκέτι μεῖναι,
Παρθένος ἐν κριῷ διδύμου ἠλλάξατο μοῖραν,
Πλειάς δ' οὐκ ἔτ' ἔφαινε, δράκων δ' ἠρνήσατο ζώνην,
Ιχθύες εἰσεδύοντο κατὰ ζωστῆρα λέοντος.
Καρκίνος οὐκ ἐνέμεινεν, ἔδεισε γὰρ ὠρίωνα.
Σκορπίος οὐρὰν ἐπῆλθε διὰ δεινοῖο λέοντος.
Η δὲ κύων ὤλισθεν ἀπὸ φλογὸς ἠελίοιο.
Υδροχόος δ' ἐπύρωσε μένος κρατεροῖο φαεινοῦ.
Ωρτο μὲν οὐρανὸς αὐτὸς, ἕως ἐτίναξε μαχητὰς,
Θυμωθεὶς δ' ἔρριψε καταπρηνεῖς ἐπὶ γαῖαν.
Ρίμφα μὲν οὖν πληγέντες ἐπ' ὠκεανοῖο λοετρὰ,
Ηψαν γαῖαν ἅπασαν, ἔμεινε δ' ἀνάστερος αἰθήρ.

Ετέρας εἶναι ταῦτα δοκεῖ.

περὶ τοῦ χριστοῦ.

ΑΘΑΝΑΤΟΥ μέγαν υἱὸν ἀοίδιμον ἐκ φρενὸς αὐδῶ,
Ω θρόνον ὕψιστος γενέτης παρέδωκε λαβέσθαι,
Μήπου γεννηθέντος. ἐπεὶ διὰ σάρκα τὸ δισσὸν
Ηγέρθη, προχοαῖς δ' ἀπολουσάμενος ποταμοῖο
Ιορδάνου, ὃς φέρεται γλαυκῷ ποδὶ κύματα σύρων.
Εκ πυρὸς ἐκ πρώτου πρῶτος θεὸς, ὅστε καὶ ἡδὺν
Πνεύματι † γινόμενον λευκαῖς πτερύγεσσι πελείης.
Ανθήσει δ' ἄνθος καθαρὸν, βρύσουσι δὲ πάντα.
Δείξει δ' ἀνθρώποισιν ὁδοὺς, δείξει δὲ κελεύθους
Ουρανίους· πάντας δὲ σοφοῖς μύθοισι διδάξει.
Αξει δ' εἴς τε δίκην, καὶ πείσει λαὸν ἀπειθῆ,
Αἰνετὸν αὐχήσας πατρὸς γένος οὐρανίδαο.
Κύματα πεζεύσει, νούσους δ' ἀνδρῶν ἀπολύσει,
Στήσει τεθνεότας, καὶ ἀπώσεται ἄλγεα λυγρά.
Εκ δὲ μιῆς ῥίζης ἄρτου κόρος ἔσσεται ἀνδρῶν,
Οἶκος ὅταν Δαβὶδ φύῃ φυτόν· ἐν χερὶ δ' αὐτοῦ
Κόσμος ὅλος, καὶ γαῖα, καὶ οὐρανὸς, ἠδὲ θάλασσα.
Αστράψει δ' ἐπὶ γῆς, οἵ ποτε πρῶτα φανέντα
Εἶδον ἀπ' ἀλλήλων πλευρῶν δύο γεννηθέντα.

al. γιγνόμενον

Εσται,

Alterius hæc esse videntur.

ÆTERNI *magnum natum cano pectore ab imo,* de Christo.
Cui solium genitor tribuit supremus habendum,
Nondum progenito siquidem de corpore duplex
Extitit. est autem perlutus fluctibus amnis
Iordanis, glauco cuius pede voluitur vnda.
Ex igne ex primo primus deus, qui & suauem
Spiritu factum albis alis columbæ.
Flos autem purus florebit cuncta serenans,
Ostendetque hominum generi callesque, viasque
Cælestes: omnes sapienti voce docebit.
Iustitiam tradet, populum alliciendo vel hostem,
Cælestis iactando genus laudabile patris.
Pacabit fluctus, a morbis eruet ægros:
Vitam defunctis reddet, pelletque dolores.
Et panis de fonte hominum satias erit vno,
Cum domus effundet stirpem Dauidica, cuius
In manibus totus mundus, tellus, mare, cælum.
Emicabit autem in terra, qualem olim primo apparentem
Viderunt ex mutuis costis duo *illi* facti.

Tempus erit, cum ſpe tellus gaudebit alumni.

In Hierosolymam. *At ſolam Sodomæ tellus mala dira manent te.*
Nanque Dei, male ſana, tui te notio fugit,
Senſibus humanis ludentis: nempe coronam
De ſpinis illi poſuiſti, iniuria maior
Quo foret: & potum fudiſti fellis amari.
Ergo tibi ſtrages ingentes ſpiritus edet.
O lignum fœlix, in quo Deus ipſe pependit,
Nec te terra capit, ſed cœli tecta videbis,
Cum renouata Dei facies ignita micabit.

EX

Ἔσται, ἡνίκα γαῖα χαρήσεται ἐλπίδι παιδός.
Σοὶ δὲ μόνη Σοδομῖτι γαίῃ κακὰ πήματα κεῖται. κτ' Ἱεροσολύμων
Αὐτὴ γὰρ δύσφρων τὸν σὸν θεὸν οὐκ ἐνόησας,
Παίζοντ' ἐν θνητοῖσι νοήμασιν· ἀλλ' ἐπ' ἀκάνθης
Ἔστεψας στεφάνῳ, φοβερὴν δὲ χολὴν ἐκέρασας
Εἰς ὕβριν. καὶ πνεῦμα τί σοι κακὰ πήματα τεύξει.
Ὦ ξύλον, ὦ μακαριστὸν, ἐφ' ᾧ θεὸς ἐξετανύσθη.
Οὐχ ἕξει σε χθὼν, ἀλλ' οὐρανὸν οἶκον ἐσόψει,
Ἡνίκα ἀστράψῃ τὸ νέον θεοῦ ἔμπυρον ὄμμα.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΛΟΓΟΥ.

ΕΣΣΗ δὲ πρώτη πόλεων, πρώτη δ᾽ ἀπολεῖσε,
Ἀνδρῶν μὲν χήρη, βιότου δὲ πάμπαν ἀδευκής.
Δῆλε, σὺ μὲν πλεύσεις, καὶ ἐφ᾽ ὕδατος ἄστατος ἔσσῃ.
Κύπρε, σὲ δ᾽ ἐξολέσει γαμικῆς ποτὲ κῦμα θαλάσσης.
Σικελίη, φλέξει σε τὸ καιόμενον κατὰ σοῦ πῦρ.
Οὐδ᾽ ἀλέγειν τὸ θεοῦ φοβερὸν καὶ ἐπήρατον ὕδωρ.
Νῶε τὶς ἐκ πάντων μοῦνος φυγὰς ἤλυθεν ἀνδρῶν.
Πλεύσει γῆ, πλεύσει τὰ ὄρη, πλεύσει τὰ καὶ αἰθήρ.
Ὕδωρ ἔσται πάντα, καὶ ὕδασι πάντ᾽ ἀπολεῖται.
Στήσονται δ᾽ ἄνεμοι, καὶ δεύτερος ἔσσεται αἰών.
κατὰ Φρυγίας. Ὦ Φρυγίη, πρώτη δ᾽ ἀναλάμψεις ὕδατος ἄκρου,
Πρώτη δ᾽ εἰς ἀσέβειαν ἀπαρνήσῃ θεὸν αὐτή,
Ἄλλοις εἰδώλοις κεχαρισμένη, ὅσσα σε δειλὴ
Ἐξολέσει πολλῶν περιτελλομένων ἐνιαυτῶν.
κατὰ Αἰθιόπων. Αἰθίοπες δύστηνοι, ὑπ᾽ ἄλγεα οἰκτρὰ παθόντες,
Ῥομφαίαις πλήξονται ὑπὸ χρόα πεπληῶτες.
κατὰ Αἰγύπτου. Τὴν λιπαρὴν Αἴγυπτον ἀεὶ σταχύεσσι βρύουσαν,
Ἣν Νεῖλος νήκτοις ὑπὸ κύμασιν ἑπτὰ μεθύσκει,
Ἀλλήλων ἔμφυλος ἐλεῖ στάσις· ἔνθεν ἀέλπτως

Ἀνέρες

EX LIBRO SEPTIMO.

VRBES inter eris prima, & te prima necabit, Hæc cõfusa sũt: quorũ pars est in libro primo.
Orba viris, verum non victus vllius expers.
Dele, natabis tu, perque vndas mobilis ibis.
Cypre, maris vero te vxoria diruet vnda.
Sicilia, exuret te, qui in te exæstuat ignis.
Nec vitare Dei terrorem inamabilis vndæ.
Noe quidem venit fugiens ex omnibus vnus.
Nabit humus, nabunt montes, innabit & æther.
Omnia fluctus erit, perdentur & omnia fluctu.
Sed venti ponent, atque ætas altera surget.
O Phrygia in summas vndas tu prima micabis: In Phrygiam.
Prima deum vero pulsa pietate negabis,
Gratificans aliis simulachris perdita, quæ te
Perdent, infelix, multis voluentibus annis.
Æthiopes miseri, lugubria funera passi, In Æthiopes
Cædentur gladiis tremefacto corpore duris.
Ægyptum pinguem, quæ semper floret aristis, In Ægyptum.
Quam refluens ebriat septeno flumine Nilus,
Perdet ciuilis prædatio. deinde repente

Eijcient non diuum homines mortalibus Apim.
Eheu Laodicea, Deum neque videris vnquã,
Et falsum dices audax: æstuque cremabit
Te ipse Deus magnus genitus, qui sidera multa
Efficiet, mediumque axem suspendet in æthra,
Ingentemque metum statuet mortalibus altam,
Vndiq; quam multo circumdabit igne columnam,
Cuius perdentur homines aspergine sontes.
Nam communis erit rex olim tempus, ibique
Placabunt homines numen, neque tristia damna
Sedabunt: quorum domus est Dauidica causa.
Conciliauit enim solium Deus ipse, deditque
Ipsi. sub pedibus vero Genij dormibunt,
Quiq; pyras mõstrant, etiã qui flumina monstrãt,
Quique vrbes seruãt, etiam qui flamina mittunt.
Sed multos homines inuadet vita molesta,
Insinuans animis, humanaque pectora mutans.
Sed de stirpe nouũ cũ germen lumina soluet (sum.
Creaturã, q̃ olim omnib. cibũ dedit copio-
Et hęc quidẽ circa tẽpora erunt plura, sed cũ
Cum gens Persarum regnabit bellipotentum, (alij
Protinus existent, ob sponsarum improbitatem,
Infandi thalami. nam natum mater habebit,
Inque vicem natus peccabit coniuge matre.
Filia succumbens patri (qui barbariei

Mos

Ἀνέρες ἐξελάσουσι τὸν οὐ θεὸν ἀνδράσιν ἆπιν.
Αἲ, αἲ Λαοδίκεια, σὺ δ' οὐ θεὸν οὔ ποτ' ἰδοῦσα,
Ψεύσῃ τολμηρὴ, καύσει δέ σε † κῦμα λύκοισιν — f. καυμασίησι
Αὐτὸς ὁ γεννηθεὶς ὁ μέγας θεὸς, ἄστρ' ὃς πολλὰ
Ποιήσει, κρεμάσει τε δι' αἰθέρος ἄξονα μέσσον·
Στήσει δ' ἀνθρώποισι μέγαν φόβον ὕψος ἰδέσθαι,
Κίονα μετρήσας μεγάλῳ πυρὶ, οὗ ῥαθάμιγγες
Ἀνθρώπων ὀλέσουσι γένη κακὰ δηλησάντων.
Ἔσται γάρ ποτε κοινὸς ἄναξ χρόνος, ἔνθα δὲ φῶτες
Ἐξιλάσουσι θεόν γ', ἀλλ' οὐ παύσουσιν ἀνίας
Ἀχράντους. Δαβὶδ τε δι' οἴκου πάντα τελεῖται.
Τῷ γάρ τ' αὐτὸς ἔδωκε θεὸς † χρόνον ἐγγυαλίξας. — f. θρόνον
Οἱ δὲ διαγγελτῆρες ὑπαὶ ποσὶ κοιμήσονται,
Οἵ τε πυρὰς φαίνουσι, καὶ οἱ ποταμοῖς φαίνουσιν,
Οἵ τ' ἄστη σώζουσι, καὶ οἱ πέμπουσιν ἀήτας.
Πολλοῖς δ' αὖ χαλεπὸς βίος ἀνθρώποισιν ἐποίσει,
Ἐσδυνώων ψυχαῖσι, καὶ ἀλλάσσων φρένας ἀνδρῶν.
Ἀλλ' ὅταν ἐκ ῥίζης βλαστὸς νέος ὄμματα λύσῃ,
Τὴν κτίσιν, ἥν ποτε πᾶσι τροφὴν διέδωκε περιαστήν.
Καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ χρόνοις ἔσται πλέον· ἀλλ' ὅταν ἀγοὶ
Ἄρξωνται Πέρσαι μαχίμων φύλων, αὐτίκα δεινοὶ
Ἔσσονται θάλαμοι νυμφῶν διὰ δύσνομα φῦλα.
Ἕξει γὰρ μήτηρ ἑὸν υἱέα, καὶ πόσιν υἱὸς
Μητέρα δηλήσει· θυγάτηρ δ' ἐπὶ πατρὶ κλιθεῖσα

Βάρβαρον ὑπνώσει τοῦτον νόμον. ὕστερα δ' αὖθις
Ἐκλάμψει Ῥωμαῖος Ἄρης πολλῆς ἀπὸ λόγχης,
Αἵματι δ' ἀνδρομέῳ πολλὴν χθόνα φυρήσουσιν.
Ἰταλίης δὲ πρόμος τότε φεύξεται ἐκ δορὸς ἀλκῆς.
f. ἦχος, Λείψουσι δ' ἐπὶ γῆς χρυσῷ κεχαραγμένον † αἶθος,
Ἐκπρομολόντα, φέρουσ' αἰεὶ σημεῖον ἀνάγκης.
κατὰ Τρώων. Ἔσται μὴν, ὅτε πᾶσα κακὴ καὶ δύσμορος οἰκτρῶς
Ἰλιὰς ἐκτίσεται τάφον, οὐ γάμον, ἔνθα βαθεῖα
Κλαύσουσι νύμφαι, ὅτι δὴ θεὸν οὐκ ἐνόησαν,
Ἀλλ' αἰεὶ καὶ τυμπάνοις καὶ κρότοις ἦχον ἔδωκαν.
κατὰ Κολοφῶνος καὶ Θεσσαλίας. Μαντεύου Κολοφὼν, μέγα σοι κρέμαται φοβερὸν πῦρ.
Θεσσαλίη δεσίνυμφε, σε δ' ὄψεται οὐκέτι γαῖα,
Οὐδὲ τέφρην· πλεύσει δὲ μόνη φυγὰς ἠπείροιο.
Αὐτοῖς ὦ τλῆμον σκύβαλον πολέμου λυγρὸν ἔασῃ,
Ὠκύσι καὶ ποταμοῖς καὶ ῥομφαίῃσι πεσοῦσα.
Ὦ τλῆμόν γε Κόρινθε, σὺ δ' ἀμφ' αὐτὴν βαρὺν ἄρην
Δέξῃ δειλαίη, καὶ ἐν ἀλλήλοις ἀπολεῖσθε.
Τύρε, σὺ δ' ἡλίκα λήψῃ μόνη. εὐσεβέων γὰρ
Ἀνδρῶν χώρης εἰς ὀλίγη φανῆσε διοίσει.
Ἀσσυρίη κοίλη Φοινίκων ὕπατον ἀνδρῶν,
Οἷς ἐπιβδελυγομένη κεῖται βαρὴ * ιας δίμη.
Τλῆμον οὐκ ἔγνως τὸν σὸν θεὸν, ὃν ποτ' ἔλουσεν
al. ἔπλα τὸ Ἰορδάνου ἐν τελτάτοισι, καὶ † ἔπλατο πνεῦμα πολλῷ.

Ὃς πρὶν

Mos est) huic faciet somnos. sed posterus ipsis
Romanus mauors exurget cuspide multa,
Multamque humano fœdabunt sanguine terram.
Tunc Italus fugiet bellator cuspide victus,
Cælatumque auro florem in tellure relinquent.
* ferunt semper signum necessitatis.
Porro tempus erit, cum fatis tota sinistris
Ilias haud nuptum, sed combibet improba bustum. In Troianos.
Atque ibi plorabunt nymphæ miserabile, quando
Non nouere Deum, sed semper tympana pulsu
Tangere, semper eis crepitacula plaudere cura est.
Fata reqre, tibi Colophon grauis imminet ignis. In Colophonē.
Thessalia infelix nymphis : non amplius aut te, In Thessaliam.
Aut cinerem cernet tellus. nam sola natabis
A terra fugiens, o ærumnosa, relicta.
Et præbebis eis belli vilißima sordem,
Et rapidis fluuijs, & duro diruta ferro.
O miserāda Corinthe, grauis certamine martis
Circumdaberis, & vos mutua vulnera perdent.
Tyre, tu vero quanta accipies sola? piorū .n.
Virorum regio es. parua claritas te differet.
Assyria Cœle Phœnicum summū virorum
Quibus eructata iacet * * salum
Non nosti miseranda tuum, quem proluit olim
*In Iordane Deum * & volitabat spiritus **

Christus. *Qui prius & terra fuit, & stellantibus oris,*
Factus voce patris princeps, & flamine sancto:
Corpus & indutus celer in patris euolat ædes.
At magnum cœlum tres turres condidit illi,
In quo nunc habitant genitrices numinis almæ,
Spes alacris, pietas, & dulcis relligio, quæ
Non auro gaudet, non argento, sed honestis
Cultibus humanis, sacrisque, & pectore iusto.
Vt vero facias magno, æternoque Tonanti,
Augustoque, sacrum, non thuris in igne liquescet
Mica tibi, nullus cultro mactabitur agnus:
Sed consanguineo cœtu stipante tuorum,
Agrestes captas in cœlum lumina tendens
Mittes cum precibus volucres: lymphæq; liquorem
Igni libabis puro, sic voce locutus:
Qui te progenuit verbum castis pater vndis
Mitto pater, referat propere quæ verba, volucrẽ.
Aspergẽs baptisma tuũ, per quẽ ignẽ apparuisti.
Nec portam claudes, si quis tibi venerit hospes
Indigus, vt fame se defendas, pauperieque:
Sed caput illius sumpta conspergito lympha.
Terque tuum venerare Deum, sic voce profatus:
Non amo diuitias, tenuisque aliquando vicissim
Accepi tenuem, pater accipe vota secundus.
Orantique dabit, respondit vir quoque contra.

Ne

Ὃς πρὶν καὶ γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος Χριστός.
Αὐθέντης γένετο λόγῳ πατρὸς, πνεύματι δ' ἁγνῷ·
Σάρκα τε δυσάμενος, ταχὺς ἵπτατο πατρὸς ἐς οἴκους.
Τρεῖς δ' αὐτῷ πύργους μέγας οὐρανὸς ἐστήριξεν,
Ἐν τοῖς δὴ ναίουσι θεοῦ νῦν μητέρες ἐσθλαί,
Ἐλπίς τ', εὐσεβίη τε ποθεινὴ, σεβασμοσύνη τε,
Οὐ χρυσῷ χαίρουσα, ἢ ἀργύρῳ, ἀλλὰ σεβασμοῖς
Ἀνθρώπων, θυσίαις τε, δικαιοτάτων τε λογισμοῖς.
Θύσεις δ' ἀθανάτῳ μεγάλῳ θεῷ, ἠδ' ἀγερώχῳ,
Οὐ χόνδρον τήξας λιβάνου πυρὶ, οὐδὲ μαχαίρῃ
Ἄρνειον κόψας λασιότριχα· ἀλλ' ἅμα πᾶσιν
Οἳ τεὸν αἷμα φέρουσι, λαβὼν ἀγρίαν πελειὰν,
Εὐξάμενος πέμψεις, εἰς οὐρανὸν ὄμματα τείνας·
Ὕδωρ δ' ἀπείσεις καθαρῷ πυρὶ, τοῖα βοήσας·
Ὅς σε λόγον γέννησε πατὴρ, πάτερ ὄρνιν ἀφῆκα,
Ὀξὺν ἀπαγγελτῆρα λόγων, λόγον ὕδασιν ἁγνοῖς,
Ῥαίνων σὸν βάπτισμα, δι' οὗ πυρὸς ἐξεφαάνθης.
Οὐδὲ θύρην κλείσῃς, ὅτε τίς σοι ἐπήλυδος ἄλλος
Ἥξει δευόμενος, πενίης ἐπερυκέναι λιμῷ·
Ἀλλὰ λαβὼν κεφαλὴν τοῦδ' ἀνέρος ὕδατι ῥαίνας,
Εὖξαι τρὶς, τῷ σῷ δὲ θεῷ μάλα τοῖα βόησον·
Οὐκ ἔραμαι πλούτου, λιτὸς ποτὲ λιτὸν ἐδέγμην
Ἀμφαδόν· ὦ πάτερ χορηγητὴρ ἐπάκουσον.
Εὐξαμένῳ δώσει σοι, ἀπήγαγεν ἐκ τότε δ' ἀνήρ.

Μὴ θλίψῃς με θεοῦ ἱερὸν σέβας, οὐκ ἔστι δίκαιον
Ἁγνὸν ἀδούλωτον περὶ γύναιν ἐλεγχθέν.*
Τλήμονά μου κραδίην στῆσον πάτερ, εἴς σε δέδορκα,
Εἴς σε τὸν ἄχραντον, τὸν μὴ χέρες ἐργάσαντο.

κατὰ Σαρδοῦς. Σαρδὼ νῦν σὺ βαρεῖα † μεταλλάξεις ἐς τέφρην.
al. μεταλλάξῃ Ἔσῃ δ᾽ οὐκέτι νῆσος, ὅταν δεκάδος χρόνος ἔλθῃ.
Ζητήσουσι πλέοντες ἐν ὕδασιν οὐκ ἔτ᾽ ἐοῦσαν.
Ἀλκυόνες δ᾽ ἐπὶ σοὶ οἰκτρὸν γόον αἴξουσιν.

κατὰ Μυγδονίας. Μυγδονίη βληχρὰ, δυσέκβατε πυρσὲ θαλάσσης,
Αὐχήσεις αἰῶνα, καὶ αἰώνων ἀπολεῖ σε
Θερμῷ πνεύματι πᾶσα, μανήσῃ δ᾽ ἄλγεσι πολλοῖς.

κατὰ Κελτικῆς. Κελτιγυνὴ, ὃ δὲ σὸν κατ᾽ ὄρος, παρὰ δύσβατον Ἄλπην
Ψάμμος ὅλην χώσει σε βαθὺς, φόρον οὐκέτι δώσεις,
Οὐ στάχυν, οὐ βοτάνας· πανέρημος ἔσῃ δ᾽ ἀπὸ λαῶν
Αἰεὶ, κρυμαλέοις δὲ παγωμένη κρυστάλλοις,
Λώβην ἐκτίσεις, ἣν οὐκ ἐνόησας ἄναγνε.

κατὰ Ῥώμης. Ῥώμη καρτερόθυμε, Μακηδονίην μετὰ λόγχην
Ἀστράψεις ἐς ὄλυμπον. θεὸς δέ σε πάμπαν ἄπυστον
Ποιήσει, ὁπόταν δοκέεις πολὺ κρέσσον ἐς ὄμμα
Ἑδραίη μίμνειν. τότε σοι τοιαῦτα βοήσω,
f. μορμυρέον πε. Ὀλλυμένη φθέγξῃ λαμπρὸν ποτε, † καὶ μορμύραν σε.
Δεύτερά σοι Ῥώμη μέλλω πάλι δεύτερα φωνεῖν.

Ἄρτι δέ σοι Συρίη τλῆμον καταδύρομαι οἰκτρῶς.
al. ὑπέστη Θῆβαι δύσβουλοι ὑμῖν κακὸς ἦχος † ἐπέσῃ
Αὐλῶν φθεγγομένων· ὑμῖν σάλπιγξ κακὸν ἦχον

Ἠχήσει,

Ne me dilectum Domino caput opprime, germen
Quin potius iustũ, immaculatũ, & suscipe sanctũ.
Confirma miserum mihi cor pater, intueor te,
Inuiolatum te, quem non fecit manus vlla.
Sardo nunc grauis in cineres conuersa iacebis, In Sardo.
Insula iam nec eris, decados cum venerit æuum.
Nautaque te nusquam existẽtem quæret in vndis,
Alcyonesque tuum flebunt lachrymabile funus.
Aspera Mygdonie, specula insuperata profundi, In Mygdonien.
Omnem per seriem seclorum tota senesces,
Perdita feruenti vento, lymphata dolore.
Gallia, difficiles quæ montibus accolis alpes, In Galliam.
Omnis arenarum cumulis operibere. nec iam
Fruges, aut segetes paries, herbasve: sed omni
A populo deserta, gelu glacieque rigebis
Æternum, culpamque lues quam perdita nescis.
Roma ferox animi, post fracta Macedonis arma In Romam.
Fulgure perstringes cœlum. sed te Deus omni
Robore priuabit, cum firma videberis esse
In primis. at tunc tibi talia vociferabor:
Perspicuum periens olim clarumque sonabis.
Plura quidem dictura tibi sum Roma deinceps.
At nunc te Syria infelix miserabile ploro.
Thebæ inconsultæ, vobis sonus horridus instat
Vocalis litui: vobis sonitum tuba tristem

Emittet, terramque perire videbitis omnem.
Eheu infelix, eheu mare perfidiosum,
Omne vorax ignis te perdet: tu sale gentes.
Tantus enim terris insaniet ignis, aquæ vis
Quanta fluit, terram delebit funditus, vret
Montes, siccabit fontes, fluuiosque cremabit.
Mundus erit iam non mundus, populique peribũt,
Heu miseri ardentes, & cœlum suspicientes,
Cœlum non astris rutilum, sed ab igne laborans.
At non perdentur subito: sed corpora sensim
Tabescent, animi totos vrentur in annos.
Semper male-examinatam Dei legẽ videbũt
Non reiiciendam esse. coacta igitur terra
Quemcunque audax Deum susceperit aras
Mẽtita, fumũ aũt p æthera dolores ponentẽ.
In primis autem angentur, qui nomine lucri
Turpia prædicent, augentes tempus acerbum.
Hebræi sane sciderint cum tergus ouile,
Mendaces referent, quæ non sunt dicere iussi:
Verba quidem dantes, facientes lucra dolorum.
Qui mores vertent, nec iusti pellicientur,
Quique Deum plane sincero pectore placant.
Vltimi temporis felicitas. *Tertia sed cum sors vertentes duxerit annos,*
Octauo primo mundus spectabitur alter,
Nox incredibili caligine longa manebit.

Tunc

Ἠχήσει, ὄψεσθε δ' ἀπολλυμένην χθόνα πᾶσαν.
Αἲ, αἲ σοὶ τλήμων, αἲ αἲ κακόθυμε θάλασσα·
Βρωθήσῃ πυρὶ πᾶσα, καὶ ἐξολέσεις λαὸν ἅλμῃ.
Ἔσται γάρ τε τοσοῦτον ἐπὶ χθονὶ μαινόμενον πῦρ,
Ὅσσον ὕδωρ ῥεύσει, καὶ ἐξολέσει χθόνα πᾶσαν.
Φλέξει ὄρη, καύσει ποταμοὺς, πηγὰς δὲ κενώσει.
Ἔσται κόσμος ἄκοσμος ἀπολλυμένων ἀνθρώπων.
Καιόμενοι δὲ κακῶς, τότε τλήμονες ἐμβλέψουσιν
Οὐρανὸν οὐκ ἄστροις, ἀλλ' ἐν πυρὶ κεκμηῶτα.
Οὐ δὲ θοῶς ὀλέκονται, ἀπολλύμενοι δ' ὑπὸ σαρκῶν,
Γνεύματι καιόμενοι εἰς αἰώνων ἐνιαυτούς.
Αἰεὶ δυσβασάνιστα θεοῦ νόμον εἰδήσουσιν,
Οὐκ ἀπάφητον ἐόντα. βιαζομένη δ' ἄρα γαῖα,
Ὅν τινα τολμήσασα θεὸν † ἐπεδέξατο βωμοῖς, al. ἐπιδείξατο
Ψευδομένη, καπνὸν δὲ δι' αἰθέρος ἄγγεα θέντα.
Κεῖνοι δὲ τλήσονται ἄγαν πόνον, οἳ διὰ κέρδεις
Αἴσχεα προφητεύσουσι, κακὸν χρόνον ἐκδαίνοντες.
Οἱ μὲν δυσάμενοι προβάτων λασιότριχα ῥινά,
Ἑβραῖοι ψεύσονται, ὃ μὴ γένος ἔλαχον αὐτοί.
Ἀλλὰ λόγοις λαλέοντες ἐπ' ἄλγεσι κερδαντῆρες,
Οἳ βίον ἀλλάξουσιν, κοὐ πείσουσι δικαίους,
Οἵ τε θεὸν † πάμπυστα διὰ φρενὸς ἱλάσκονται. al. πάμπιστα

Ἐν δὲ τρίτῳ κλήρῳ περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Ὀγδοάτης πρώτης ἄλλος πάλι κόσμος ὁρᾶται.
Νὺξ ἔσται πάντη μακρὴ καὶ ἀπειθής.*

* ἐσχάτου χρόνου εὐδαιμονία.

Καὶ τότε μὲν θείου δεινὴ περιβήσεται ὀδμὴ,
Ἀγγέλλουσα φόνους. ὁπότ' ἂν κεῖνοι ἀπόλωνται
Νυκτί τε καὶ λιμῷ, τότε γεννήσει καθαρὸν νοῦν
f. ὃ γένος τὸ σὸν ὡς Ἀνθρώπων, στήσει † δὲ τὸ γένος, ὡς πάρος ἦν σοι.
Οὐκ ἔτι τις κόψει βαθὺν αὔλακα γυρῷ ἀρότρῳ,
Οὐ βόες ἰθυντῆρα κάτω βάψουσι σίδηρον.
Κλήματα δ' οὐκ ἔστ', οὐδὲ στάχυες, ἀλλ' ἅμα πάντες
Μάννην τὴν δροσερὴν λευκοῖς ὑπ' ὀδοῦσι φάγονται.
f. θεὸς ὅς τε Σὺν δ' αὖτις ἔσται τότε καὶ † θοὴ, ὥς τε διδάξει
Ὡς ἐμὲ τὴν λυγρήν. ὅσα γὰρ κακὰ πρόσθεν ἔρεξα,
Εἰδυῖ', ἄλλα τε πολλὰ κακῶς ἐπόνησ' ἀμελοῦσα;
Μυρία μέν μοι λέκτρα, γάμος δ' οὐδεὶς ἐμελήθη·
Πᾶσι δ' ἐγὼ πανάπυστος ἐπήγαγον ἄγριον ὅρκον.
Δευομένους ἀπέκλεισα, καὶ ἐν περθμολῆσιν ἰοῦσα,
Ἴκελον εἰς αὐλῶνα, θεοῦ φάτιν οὐκ ἐνόησα.
f. βρώσιες. Τοὔνεκα πῦρ μ' ἔφαγεν, καὶ † βρώσεως. οὐδὲ γὰρ αὐτὴ
Ζήσομαι, ἀλλ' ὀλέσει με κακὸς χρόνος, ἔνθα τάφον μοι
Ἄνθρωποι τεύξουσι, ἐπερχόμενοί με θαλάσσῃ,
Καί με λίθοις ὀλέσουσιν. ὑπὸ μοι γὰρ πατρὶ λαχοῦσα
Υἷα φίλον μετέδωκε. βάλλετέ με βάλλετε πάντες.
Οὕτω γὰρ ζήσω, καὶ ἐς οὐρανὸν ὄμματα πήξω.

ΛΟΓΟΣ

Tunc exhalabit teterrima ſulphuris aura,
Nūcia cladis: eis fame dehinc, & nocte peremptis,
Tunc hominum gignet puras in pectore mentes, Vltimi temporis felicitas.
Reſtituetque genus, fuit vt tibi tempore priſco.
Iam nullus ſulcos curuo proſcindet aratro,
Terra nec à bubus ferro ſcindetur acuto.
Nec ſpicæ, nec erunt ſarmenta, ſed omnibus vna
Roſcida manna ſimul mandetur dentibus albis.
Nec Deus abſuerit illis, qui cuncta docebit,
Vt ſceleratam me. nam quæ ſcelera ante patraui
Prudens, & ſtudio peccandi perdita feci?
Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt,
Iureque iurando quoſuis periura ligaui.
Excluſi tenues, & per molliſsima rura
Quoſlibet admiſi, magni ſecura Tonantis.
Propterea igni ſum conſumpta, æuoque, nec ipſa
Viuam, ſed perdet durum me tempus, ibique
Cōſtituent homines buſtum mihi. poſteri at vndis,
Me periment ſaxis *
Charum dat natum: me cædite cædite cuncti,
Sic etenim viuam, atque in cœlum lumina figam.

LIBER OCTAVVS.

TERRIBILES *toti mundo diuinitus iras*
Postremi secli venturas tẽpore pãdo,
Omnibus humanis effando futura per vrbes,
Ex quo collapsa turri discrimina linguæ
Sumpserunt hominum, variato munere vocum.
Principio AEgypti, Persarum postea regnum,
Medũque, AEthiopumq;, ac Assyriæ Babylonis:
Deinde Macedoniæ fastus effata minaces,
Italiæ imperium. *Italiæ regnum clarum dirumque recludo,*
Extremum pariet quod mundo tristia multa,
Conatusque hominum consumet totius orbis,
Occiduasque feros reges perducet in oras,
Et leges ponet populis, & cuncta domabit.
Sed mola postremo pinset diuina farinam.
Omnia tunc ignis perdet, vertetque minutum
In cinerem, celsos montes, & corpora cuncta.
Sola est causa mali cunctis dementia habendi.
Nam fallacis erit auri argentique cupido.
Nil etenim censent homines præstantius istis,
Non lumen solis, non cœlum, non maris æquor,
Non vastam terram, quæ procreat omnia: non qui

Donat

ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

ΕΡΧΟΜΕΝΗΣ μεγάλης ὀργῆς ἐπὶ κόσμον ἀπειθῆ
Ὕστατον εἰς αἰῶνα θεοῦ μηνύματα φαίνω,
Πᾶσι προφητεύουσα κατὰ πόλιν ἀνθρώποισιν,
Ἐξ ὅτε δὴ πύργος τ' ἔπεσε, γλῶσσαί τ' ἀνθρώπων
Εἰς πολλὰς θνητῶν ἐμερίσθησαν διαλέκτους.
Πρῶτα μὲν Αἰγύπτου βασιλήιον, εἶτα δὲ Περσῶν,
Μήδων, Αἰθιόπων τε, καὶ Ἀσσυρίης Βαβυλῶνος,
Εἶτα Μακηδονίης τῦφον μέγαν αὐδήσασα,
Πέμπομαι εἰς Ἰταλῶν κλεινὴν βασιλείαν ἄθεσμον,
Ὑστάτιον πᾶσι δείξει κακὰ πολλὰ βροτοῖσι,
Καὶ πάσης γαίης ἀνδρῶν μόχθους δαπανήσει.
Ἄξει δ' ἀκμήτους βασιλεῖς ἐθνῶν ἐπὶ δυσμάς,
Καὶ θεσμοὺς θήσει λαοῖς, καὶ πάνθ' ὑποτάξει.
Ὀψὲ θεοῦ μύλοι ἀλέουσι τὸ λεπτὸν ἄλευρον.
Πῦρ τότε πάντ' ὀλέσει, καὶ λεπτὸν χοῦν ἀποδώσει,
Ὑψικόμων ὀρέων κορυφὰς καὶ σαρκὸς ἁπάσης.
Ἀρχὴ πᾶσι κακῶν φιλοχρημοσύνη καὶ ἄνοια.
Χρυσοῦ γὰρ δολίοιο καὶ ἀργυρέου πόθος ἔσται.
Οὐδὲν γὰρ τούτων θνητοὶ μεῖζον προέκριναν,
Οὐ φάος ἠελίου, οὐκ οὐρανόν, οὐδὲ θάλασσαν,
Οὐ γαῖαν πλατύνωτον, ὅθεν φύουσιν ἅπαντα·

Οὐ τὸν πάντα διδόντα θεὸν, γεννήτορα πάντων·
Οὐ πίστιν τούτων καὶ εὐσεβίην προέκριναν.
al. προοδηγοί. Πηγὴ δυσεβίης, καὶ ἀταξίας † προοδηγὸς,
Μηχανίης πολέμων, εἰρήνης ἔχθρα τ' ἄνοια,
f. ἐχθραίνουσα † Ἐχθραίνοντα τέκνοις γονέας, καὶ τέκνα γονεῦσι.
Κ' οὐδὲ γάμος ἅμα χρυσῷ ὅλως ποτὲ τίμιος ἔσται.
Γαῖα θ' ὅρους ἕξει, καὶ φρουροὺς πᾶσα θάλασσα,
Πᾶσι μερειζομένη δολίως τοῖς χρυσὸν ἔχουσιν,
Ὡς αἰῶσι θέλοντας ἔχειν πολυθρέμμονα γαῖαν.
Πορθήσουσι πένητας, ἵν' αὐτοὶ πλείονα χώραν
Προσπορίσαντες, ἀλαζονίῃ καταδουλώσωσι.
Κ' εἰ μὴ γαῖα πέλωρος ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
Τὸν θρόνον εἶχε μακρὰν, οὐκ ἦν ἴσον ἀνδράσι φέγγος,
Ἀλλ' ἀγοραζόμενον χρυσῷ πλουτοῦσιν ὑπῆρχε,
Καὶ πτωχοῖς αἰῶν' ἕτερον θεὸς ἡτοίμαζεν.
Ῥώμης τέλος. Ἥξει σοί ποτ' ἄνωθεν ἴση, ὑψαύχενε Ῥώμη,
Οὐράνιος πληγὴ, καὶ κάμψεις αὐχένα πρῶτη,
Κ' ἀξεδαφισθήσῃ, καὶ πῦρ σε ὅλην δαπανήσει,
Κεκλιμένην ἐδάφεσσιν ἑοῖς· καὶ πλοῦτος ὀλεῖται,
Καὶ σὰ θέμεθλα λύκοι καὶ ἀλώπεκες οἰκήσουσι.
Καὶ τότ' ἔσῃ πανέρημος ὅλως, ὡς μὴ γεγονυῖα.
Ποῦ τότε παλλάδιον; ποῖός σε θεὸς διασώσει,
Χρυσοῦς, ἢ λίθινος, ἢ χάλκεος; ἢ τότε ποῦ σοι
Δόγματα συγκλήτου; ποῦ Ῥείης, ἠὲ Κρόνοιο,
Ἠὲ Διὸς γενεὴ, καὶ πάντων ὧν ἐσεβάσθης

Δαίμονας

Donat cuncta Deum, genitorem totius orbis:
Non fidei, non plus tribuunt pietatis amori.
Impietatis fons, perturbandi ordinis autor,
Belli cauſa, hoſtis pacis, dementia habendi:
Quæ patribus natos, patres inimicat alumnis.
Connubiis nec honos, auro præſente, manebit.
Terra omnis metas, cuſtodes æquor habebit,
Omnibus aſtute diuiſa ſcatentibus auro,
Vt terram ſemper videantur velle tenere.
Diripient tenues, vt agris maioribus ipſi
Quæſitis, illos cogant ſeruire ſuperbi.
Quod niſi terra procul cœli ſtellantis ab oris
Sede remota foret, non lux foret omnibus æqua,
Sed quæſita auro ſolis locupletibus eſſet,
Pauperibuſque alium mũdum Deus ipſe pararet.
Par tibi de cœlo, ſublimis vertice Roma, Romæ ruina.
Adueniet clades, & flexo vertice prima
Complanaberis, & tota abſumeris ab igni,
In tua deuergens ſola: diuitiæque peribunt,
Inque tuis degent vulpeſque lupique ruinis.
Tunc deſerta, quaſi nunquam ſis nata, iacebis.
Tunc vbi Palladium? quis te Deus aſſeret auro,
Aereue, vel ſaxo factus? conſulta ſenatus
Tunc vbi ſunt? vbi Rheæ, Saturnique propago,
Aut Iouis? & quorum tot relligioſa colebas

Manes exanimos, ſimulachraque luce carentum?
(Infelix quorum ſe iactat Creta ſepulchris)
Sedibus exornans vita ſenſuque carentes?
Sed tibi cum reges fuerint ter quinque potentes,
A quibus occaſus mundi ſubigetur, & ortus,
Adrianus. *Rex erit albenti galea, qui nomen habebit*
Vicini Ponti: mundum pede viſet iniquo,
Munera conquiret, magnum auri pondus habebit,
Nec non inuiſi argenti plus congeret, atque
Detectum ſoluet: myſteria cuncta tenebit
Arcani magici: puerum monſtrabit & ipſum
Eſſe Deum: tollet, ſancte quæcunque coluntur:
A capite erroris cunctis arcana recludet.
Ex illo tempus flendum, quia reſte peribit.
Præque potens populus, vrbs corruet, inquiet olim,
Noſcens continuo venturum tempus acerbum.
Tunc tua lugebunt triſtiſsima fata videntes,
Et miſeram ſortem, patres, natique tenelli,
Eheu lugebunt mœſtas ad Tybridis vndas:
Poſt hunc regnabunt tres vltima tempora habẽtes,
Implebuntque Dei cœleſtis nomina, cuius
Imperium nunc eſt, & tempus in omne manebit.
Vnus ſane æui plenus diu ſceptra tenebit,
Rex nimis infœlix, qui totius in ſua tecta
Congeret orbis opes, ſeruans, vt quando redibit

Extremo

Δαίμονας ἀψύχους, νεκρῶν εἴδωλα καμόντων,
Ὧν Κρήτη καύχημα τάφους ἡ δύσμορος ἕξει,
Θρησκεύουσα θρόνοισιν ἀναισθήτοις νεκύεσσιν.
Ἀλλ' ὅτε σοι βασιλῆες χλιδανοὶ τρεῖς πέντε γένωνται,
Κόσμον δουλώσαντες ἀπ' ἀντολίης μέχρι δυσμῶν,
Ἔσετ' ἄναξ πολιόκρανος, ἔχων πέλας οὔνομα πόντου, Ἀδριανός.
Κόσμον ἐποπτεύων μιαρῷ ποδὶ, δῶρα ποείζων,
Χρυσὸν μὲν πάμπλειστον ἔχων, καὶ ἄργυρον † ἐχθρὸν f. ἐχθρῶν
Πλείονα συλλέξας, καὶ γυμνώσας ἀναλύσει,
Καὶ μαγικῶν ἀδύτων μυστήρια πάντα μεθέξει,
Παῖδα θεὸν δεικνύσει, ἅπαντα σεβάσματα λύσει,
Κἀξ ἀρχῆς τὰ πλάνης μυστήρια πᾶσιν ἀνοίξει.
Αἴλινος ἔκτοτε καιρὸς, ὅτι λῖνος αὐτὸν ὀλεῖται.
Καί ποτε δῆμος ἐρεῖ μέγας ὢν κράτος, ἄστυ πεσεῖται,
Εἰδὼς εὐθὺ τὸ μέλλον ἐπερχόμενον κακὸν ἦμαρ.
Καὶ τότε πενθήσουσιν ὁμοῦ, τὴν σὴν προβλέποντες
Οἰκτροτάτην μοῖραν πατέρες, καὶ νήπια τέκνα.
Αἲ αἲ θρηνήσουσι λυγραῖς παρὰ Θύμβριδος ὄχθαις.
Τὸν μετὰ τρεῖς ἄρξουσι πανύστατον ἦμαρ ἔχοντες,
Οὔνομα πληρώσαντες ἐπουρανίοιο θεοῖο,
Οὗ τὸ κράτος νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἁπάντας.
Εἷς μὲν πρέσβυς ἐὼν, σκήπτρων ἐπὶ πουλὺ κρατήσει, πρέσβεος.
Οἰκτρότατος βασιλεὺς, ὃς χρήματα κόσμου ἅπαντα
Δώμασιν ἐγκλείσει τηρῶν, ἵν' ὅταν γ' ἐπανέλθῃ Νέρουα.

Ἐκ περάτων γαίης ὁ φυγὰς μητροκτόνος ἐλθὼν,
Ταῦτ' ἅπασι διδοὺς πλοῦτον μέγαν Ἀσίδι θήσῃ.
Καὶ τότε πενθήσεις πλατυπόρφυρον ἡγεμονήων
Φᾶρος ἐκδυσαμένη, καὶ πένθιμον εἷμα φοροῦσα.
Ὦ βασιλεῦ μεγάλαυχε, Λατινίδος ἔκγονε Ῥώμης,
Οὐκέτι σοι τῆς σῆς μεγαλαυχενίης κλέος ἔσται,
Οὐδ' ὀρθωθήσῃ ποτὲ δύσμορος, ἀλλὰ κλιθήσῃ.
Καὶ γὰρ ἀετοφόρων λεγεώνων δόξα πεσεῖται.
Ποῦ τότε σοι τὸ κράτος; ποία γῆ σύμμαχος ἔσται,
Δουλωθεῖσα τεαῖς ματαιοφροσύνῃσιν ἀθέσμως;
Πάσης γὰρ γαίης θνητῶν τότε σύγχυσις ἔσται,
Αὐτὸς παντοκράτωρ ὅταν ἐλθὼν βήματι κρίνῃ
Ζώντων καὶ νεκύων ψυχὰς, καὶ κόσμον ἅπαντα.
Οὔτε γονεῖς τέκνοισι φίλοι, οὐ τέκνα γονεῦσιν
Ἔσσονται, διὰ δυσσεβίην καὶ θλῖψιν ἄελπτον.
Ἐκτοτέ σοι βρυγμὸς, καὶ σκορπισμὸς, καὶ ἅλωσις,
Πτῶσις ὅταν ἔλθῃ πόλεων, καὶ χάσματα γαίης.
Ἀσκληπιὸς εἰς ῥώμην μετενεχθείς. Πυρφόρος ὥστε δράκων, ὁπόταν ἐπὶ κύμασιν ἔλθῃ,
Γαστέρι πλῆθος ἔχων, καὶ θρέψῃ σοῖο τὰ τέκνα,
Ἐσσομένου λιμοῦ τε καὶ ἐμφυλίου πολέμοιο,
Ἐγγὺς μὲν κόσμου τὸ τέλος, καὶ ἔσχατον ἦμαρ,
Καὶ δοκίμοις κλητοῖς κρίσις ἀθανάτοιο θεοῖο.
κατὰ ῥώμης. Πρῶτα δὲ Ῥωμαίων ἀπαραίτητος χόλος ἔσται·
Αἱμοπότης καιρὸς, καὶ δύστηνος βίος ἥξει.
Αἰαῖ σοι Ἰταλὴ χώρη, μέγα βάρβαρον ἔθνος,

Οὐκ

Extremo cæsor matris fugitiuus ab orbe Nero.
Omnibus has donans, Asiam locupletet abunde.
Tum tu purpureo imperij nudata nitore
Flebis, & in pullo luctus iterabis amictu.
O rex iactator, Roma prognate Latina,
Iam tuus haud fama fastus celebrabitur vlla,
Prostratusque semel nunquam miserãde resurges.
Gloria namque cadet gestãtum aquilas legionum.
Quo tibi tunc vires? quæ te armis terra iuuabit,
Per te nequicquam seruire coacta, sceleste?
Nam genus omne hominum toto turbabitur orbe,
Cum pater omnipotens veniet, solioque sedebit,
Vt viuos, functosque, vt totum iudicet orbem.
Tum nec amicus erit nato pater, ipseue patri
Filius, ob subitos casus, atque impietatem.
Ex illo excidium, gemitusque, fugasque maneto,
Oppida quando ruent, & tellus edet hiatus.
Ignifer ergo draco liquidis cum venerit vndis, Æsculapius
Prolixo cum ventre, tuosque fouebit alumnos Romã aduectus.
Instantis famis & ciuilis tempore belli:
Tum finis mundi, tum lux extrema propinquat,
Iudiciumque Dei æterni lectisque, probisque.
Sed Romæ præcedet ineluctabilis ira: In Romam.
Infelix vita adueniet, tempusque cruentum.
Eheu † immanis regio, gens barbara valde, † Italiæ

Non animaduertis nuda unde,indignaque solis
Veneris in lumen,repetas ut rursus eundem
Nuda locum,postremo in ius ventura seuerum,
Vt iura exercens iniuste *
Sola giganteis manibus,quaqua patet orbis,
Delapsa ex alto terris habitabis in imis,
Sulphureq;,& naphtha,multoq; bitumine, & igni
Vanesces,& eris cinis ardens tempus in omne.
Quisquis & aspiciet,lugubres audiet istinc
Planctus,inque Orco dentes stridore crepantes,
Et te dira tuis tundentem pectora pugnis.
Illic diuitibus par nox est,pauperibusque
Omnibus. e terra nudi,nudi sub eandem.
Crescentis vitæ tempus mox exitus aufert.
Nullus seruus ibi,non est herus,atque tyrannus,
Non rex,non tumidus ductor,non legibus utens
Orator,non qui discernat iurgia princeps.
Non fuso recalet libantibus ara cruore.
Tympana non resonant,non cymbala *
Tibia multifori non turbat pectora cantu,
Non lituus forma tortos imitante dracones,
Non quæ barbarico sonitu tuba nunciat arma:
Non comes ebrietas luxus,non fœda libido:
Non citharæ sonitus,non sunt commenta malorũ:
Non vis,non varie se versans ira,nec enses

Οὐκ ἐνόησας, ὅθεν γυμνὴ καὶ ἀνάξιος ἦλθες
Πρὸς φάος ἠελίοιο, ἵν' εἰς αὐτὸν πάλι χώρην
Γυμνὴ χωρήσῃς, καὶ ὕστερον εἰς κρίσιν ἔλθῃς,
Ὡς ἀδίκως κρίνουσά τε χερσὶ γιγαντείησι
μούνη κατὰ κόσμον ἄπαντα,
Ἐξ ὕψους ἐλθοῦσα, κατοικήσεις ὑπὸ γαῖαν,
Νάφθα, καὶ ἀσφάλτῳ, καὶ θείῳ, καὶ πυρὶ πολλῷ
Ἐξαφανισθήσῃ, καὶ ἔσῃ κόνις αἰώνεοσιν
Αἰθομένη. καὶ πᾶς ὁ βλέπων, μυκηθμὸν ἀκούσει
Πένθιμον ἐξ ἀΐδαο μέγαν, καὶ βρυγμὸν ὀδόντων,
Καὶ ταῖς σαῖς παλάμαις ἄθεα στήθη παταγοῦσαν.
Πᾶσιν ὁμοῦ νὺξ ἐστὶν ἴση, τοῖς πλοῦτον ἔχουσιν,
Καὶ πτωχοῖς. γυμνοὶ δ' ἀπὸ γῆς, γυμνοὶ πάλιν εἰς γῆν,
Αὔξοντες λήγουσι βίου χρόνον ἐκτελέσαντες.
Οὐδεὶς δοῦλος ἐκεῖ, οὐ κύριος, οὐδὲ τύραννος,
Οὐ βασιλεῖς, οὐχ ἡγεμόνες, μάλα τῦφον ἔχοντες,
Οὐ νομικὸς ῥήτωρ, οὐκ ἄρχων χρήμασι κρίνων.
Οὐ θυσιῶν σπονδαῖς ἐπὶ βωμοῖς αἷμα χέουσι.
Τύμπανον οὐκ ἠχεῖ, οὐ κύμβαλον *
Οὐκ αὐλὸς πολύτρητος, ἔχων τε φρενοβλαβὸν αὐδήν,
Οὐ σκολιοῦ σύριγμα φέρον μίμημα δράκοντος,
Οὐ σάλπιγξ πολέμων ἀγγέλτεια βαρβαρόφωνος·
Οὐ κώμοις μεθύοντες ἀθέσμοις, οὐχὶ πορείαις·
Οὐ φθόγγος κιθάρης, οὐ μηχανίη κακοεργός·
Οὐκ ἔρις, οὐκ ὀργὴ πολυποίκιλος, οὐδὲ μάχαιρα

Ἐστι γὰρ ἀφθιμένοις· ἀλλ' αἰὼν κοινὸς ἅπασι,
Κλειδοφύλαξ εἱρκτῆς μεγάλης ἐπὶ βήματι θεοῖο,
f. λιθίνοις τ' ἀργυρέοις τε. Χρυσοῖς τε ξοάνοισι, † ἀργυρέοις, λιθίνοισιν.
Ὡραῖαι γίνεσθε, ἵν' ἔλθητ' εἰς πικρὸν ἦμαρ,
Σὴν πρώτην κόλασιν Ῥώμη καὶ βρυγμὸν ὁρῶσα,
Κοὐκέτι σοὶ δούλειον ὑπὸ ζυγὸν αὐχένα θήσει,
Οὐ Σύρος, οὐχ Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐκ ἔθνος ἄλλο.
Ἐκπορθηθήσῃ, κἀκταραχθήσῃ ὅσ' ἐτάραξας,
Δώσεις τ' οἰμώξασα φόβῳ, μέχρι πᾶν ἀποτίσεις·
Καὶ σὺ θρίαμβος ἔσῃ κόσμῳ, καὶ ὄνειδος ἁπάντων.
Ἔκτοτε δ' αὖ Λατίνων ἕκτη γενεῶν βασιλήων
Ὕστατιον βίον ἐκτελέσει, καὶ σκῆπτρα παραλείψει.
Τῆς αὐτῆς γενεῆς ἕτερος βασιλεὺς βασιλεύσει,
Ὃς πάσης γαίης ἄρξει, καὶ σκῆπτρα κρατήσει·
Ἄρξει δ' ἀδυσκέραστα, θεοῦ βουλαῖσι μεγίστου,
Παῖδες καὶ παίδων τούτου γενεὴ ἀσαλεύτων.
Ὡς γὰρ θέσφατόν ἐστι περιπλομένοιο χρόνοιο.
Ὁπόταν Αἰγύπτου βασιλεῖς τρεῖς πέντε γένωνται,
Ἔνθεν ὅταν φοίνιξ ἐπέλθῃ πενταχρόνοιο,
Ἥξει πορθήσων λαῶν γένος ἄκριτα φῦλα,
Ἑβραίων ἔθνος. τότ' ἄρης ἀρέα προνομεύσει,
Ῥωμαίων ὑπέροπλον ἀπειλὴν αὐτὸς ὀλέσσει.
Ὤλετο τῆς Ῥώμης ἀρχὴ τότε τηλεθέωσα,
Ἀρχαίη πολέεσσι περικτιόνεσσιν ἄνασσα.
f. οἰκήσεις Οὐκέτι † νικήσεις τὸ πέδον Ῥώμης ἐριθήλου,

Ὁπόταν

Sunt vita functis, commune ſed omnibus æuum.
Clauiger ad ſolium diuinum carceris alti,
Et ſignis auro, argento, ſaxoue politis.
Pulchræ eſtote, diem quo pertingatis acerbum.
Roma tuas primas cernens pœnas, fremitumque,
Nec tibi iam ſeruile iugum ceruice ſubibit (quis.
Aut Syrus; aut Græcus, vel barbarus, aut alius
Excindere, lueſque quod vnquam cũque patraſti,
Et trepidans, donec perſolueris omnia, flebis:
Tuque triumphus eris mundo, tu dedecus orbis.
Ex illo ſexta defuncti ætate Latini
Reges poſtremum viuent, & ſceptra relinquent.
In gentem ſed rex alius regnabit eandem,
Qui ſubiget terras omnes, & ſceptra tenebit,
Marte ſuo regnans (ea numinis alma voluntas)
Succedetque eius ſtirps inconcuſſa nepotum.
Nam ſic in fatis fixum eſt vertentibus annis.
Ægyptus reges poſtquam ter quinque crearit,
Illinc cũ Phœnicis aduenerit quini tẽporis
Ad gentes veniet diuerſas depopulandum
Hebræam gentem: tunc mauors marte premetur.
Is Romanorum perfringet tela, minaſque.
Interiit florens Romana potentia quondam,
Vrbibus hinc atque hinc poſitis regina vetuſta.
Non iam Romanũ lætum agrũ deinde domabis:

Ex Asia quando veniet cum marte potenti.
Omnibus his factis veniet sublimis in vrbem.
Porro quater decies complebis, terque trecentos
Annos, atque octo, cum te pertingere metam
Tristia fata, tuo completo nomine, cogent.
Hei mihi, quando illud tempus miseranda videbo?
Roma tui quandoque, Latinis sed mage cunctis
Comessatur consilio * occulto puerperio
Ex Asia terra Troiæ portante quadriga,
Exardens animo. sed postquam ruperit Isthmum,
Aspiciens omnes pelagus traiectus eundo,
Nigro inuadetur tunc bestia magna cruore.
Edidit & canis in pastorum damna leonem.
Sceptra adimẽt autẽ, quin & penetrabit in Orcũ.
Et Rhodiis veniet clades postrema, sed ingens.
Et Thebas manet exitium miserabile tandem.
Ægyptusque ducum vitio, culpaque peribit.
Et qui tum fugiet casus mortalis acerbos,
Is vir erit felix, is terque quaterque beatus.
Roma ruet. Delus nusquam deleta patebit.
*Fiet arena Samus.**
Postremo Persas quoque tangent funera tandem.
Ob tumidos fastus iniuria cuncta peribit.
Tunc sceptrum castus rex totius orbis habebit
Perpetuo, in vitam reuocatis lumine cassis.

Romaque

Ὁππότε δ' ἐξ Ἀσίης κρατέων ἔλθῃ σὺν ἄρηϊ.
Ταῦτα δὲ πάντ' ἔρξας, ἥξει κρύπτηθεν ἐς ἄστυ.
Τρεῖς δὲ τριηκοσίους καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ
Πληρώσεις λυκάβαντας, ὅταν σοι δύσμορος ἥξῃ
Μοῖρα, βιαζομένη, τεὸν οὔνομα πληρώσασα.
Οἴμοι ἐγὼ τριτάλαινα, πότ' ὄψομαι ἦμαρ ἐκεῖνο,
Σοὶ ποτὲ Ῥώμη, πᾶσιν δὲ μάλιστα Λατίνοις;
Κωμάζει βουλαῖσι τὴν ἐγκρυφίαισι λοχείαις,*
Ἀσίδος ἐκ γαίης ἐπὶ Τρωϊκὸν ἅρμ' ἐπιβάντα,
Θυμὸν ἔχων αἴθωνος. ὅταν δ' ἰσθμὸν διακόψῃ,
Παπταίνων ἐπὶ πάντας ἰών, πέλαγος διαμείψας,
Καὶ τότε θῆρα μέγαν μετελεύσεται αἷμα κελαινόν.
Τὸν δὲ λέοντα ἔδωκε κύων ὀλέκοντα νομῆας.
Σκῆπτρα δ' ἀφαιρήσουσι, καὶ εἰς ἀΐδαο περήσει.
Ἥξει καὶ Ῥοδίοις κακὸν ὕστατον, ἀλλὰ μέγιστον.
Καὶ Θήβαισι κακή γε μένει μετόπισθεν ἅλωσις.
Αἴγυπτος δ' ἀπολεῖται ὑφ' ἡγεμόνων κακότητος.
Ὡς δὲ καὶ οἱ μετόπισθ' ἔφυγον βροτοὶ αἰπὺν ὄλεθρον,
Τρὶς μακάριστος ἔην, καὶ τετράκις ὄλβιος ἀνήρ.
Ἔσται καὶ Ῥώμη ῥύμη, καὶ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ Σάμος ἄμμος *
Ὕστερον αὖ καὶ ἔπειτά γε τοὺς Πέρσας κακὸν ἥξει.
Ἀνθ' ὑπερηφανίης ἀπολεῖται ὕβρις ἅπασα.
Καὶ τότε ἁγνὸς ἄναξ πάσης γῆς σκῆπτρα κρατήσει
Εἰς αἰῶνας ἅπαντας, τοὺς φθιμένους ἀναγείρας.

Τοῖς Ῥώμη ὕψιστος ἄγει οἰκτρὴν τότε μοίρην,
Πᾶσιν δ' ἀνθρώποισιν ἔρις ἐπὶ τοῖσιν ὀλεῖται.
Ἀλλ' οὐ μὴ πειθῶσιν, ὅκεν πολὺ λώϊόν ἐστιν.
Ἀλλ' ὁπόταν δὴ πᾶσιν ἐπαυξήσῃ κακὸν ἦμαρ
Λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, δυσαναχέτου τε κυδοιμοῦ,
Καὶ τότ' ἔπειτ' αὖθις κρείων ἔμπροσθεν ὁ τλήμων,
Συγκαλέσας βουλήν, βουλεύσεται ὡς ἀπολέσσει.
Ξηρὰ μὲν αὐθήσουσιν ὁμοῦ φύλλοισι φανέντα.
Οὐράνιον δ' ἔδαφος δείξει στερεᾷ ἐπὶ πέτρῃ
Ὄμβρόν τε, φλογμόν τε, πολύπνοιαί τ' ἐπὶ γαῖαν,
f. ἰῶν Καὶ σπειρμῶν πληθὺν † οἰῶν κατὰ γαῖαν ἅπασαν.
Ἀλλὰ πάλιν πράξουσιν ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντες,
Οὐ μήνιμα θεοῦ δειδιότες, οὔτ' ἀνθρώπων,
Αἰδοίην προλιπόντες, ἀναιδείην δέ θ' ἑλοῦνται
Ἀστάσιοι τύραννοι, ἁμαρτωλοί τε βίαιοι,
Ψεῦσται, ἀπιστόφυλοι, κακοπράγμονες, οὐδὲν ἀληθεῖς,
Πιστοπορθεῖς, ψευδέασι λόγοις δύσφημα χέοντες.
Οὐδέ σφιν πλούτου κόρος ἔσσεται, ἀλλ' ἀναιδῶς
Πλείονα συλλέξουσι, τυραννωθέντες ὀλοῦνται.
Ἄστρα πεσεῖται πάντα θαλάσσης αὐτὶ προφερα.
Πολλὰ μὲν ἑξῆς ἄστρα, καὶ ἀκτινόεντα κομήτην,
f. σῆμα Ἄνθρωποι καλέουσι τοῦτ' ἀστέρα † πῆμα πόνοιο,
Πολλοῦ ἐπερχομένου πολέμου, καὶ δηϊότητος.
Μή ποτ' ἐγὼ ζώην ὅτε ἡ ἱλαρὰ βασιλεύσῃ·
Ἀλλὰ τότ' οὐρανίη ὅταν ἡ χάρις ἐμβασιλεύσῃ,

Καὶ ὁπόταν

Romaque ſublimis peraget.tum triſtia fata.
Hoc autem cunctis humanis fine peribunt.
Sed non parebunt, quanquam præſtantius eſſet.
Sed cum longa dies accreuerit aſpera cunctis,
Et famis, & peſtis, infrenatique tumultus,
Tunc iterum vero princeps miſerabilis ante
*Coget conſilium quo pacto perdere poßit **
Sicca quidem foliis florebunt inde coortis,
In ſolidoque ſolum ſaxo cœleſte docebit,
Ignemque, & fulgur terris, & flamina denſa,
Sparſaque per totum mundum creberrima tela.
Sed rurſum poſito facient infanda pudore,
Non hominum veriti, non numinis ipſius iram:
Omne nefas proni patrare, pudoris inanes,
Crudeles, violenti, importunique tyranni,
Mendaces, falſi, peruerſi, perfidioſi,
Fœdifragi, falſis verbis infanda loquentes.
Quos nec opes vllæ ſatiabunt, pluraque quærent
Turpiter, oppreßi violenta fraude peribunt.
*Sidera cuncta cadent, puppes maris **
Sidera multa deinceps, ſplendentemque cometam,
Appellant homines ſtellam mala ſignificantem,
Imminet vt multum bellum, vaſtatio, ſtrages.
Nolim viuere me tum cum ἱλαρὰ imperitabit:
Sed tum, gratia cum cœleſtis regna tenebit.

Cumque aliquando puer ſacer δολοφῶν ἀπόρωτων
Conficiet vinclis pandendo triſte profundum;
Mortalesque domus concludet lignea ſtatim.
Sed poſtquam decimum ſub terras iuerit æuum,
Fœmineum imperium deinceps erit, & mala multa
Afferet ipſe Deus, quando regale decorum
Femina cōpta caput, totusq; ann⁹ mite ſæculũ
Et ſol nocturnis currens cernetur in horis.
Sidera deficient cœlum, multaque procella
Terram vaſtabit: ſublati morte reſurgent:
Curſus erit rapidus claudorum: ſurdus & ipſe
Audiet, & cernent cæci, mutique loquentur,
*Et communis erit vita omnibus **
Terraque par cunctis, ſine muro aut ſepibus vllis,
Ne diuiſa quidem fruges feret vberiores.
Et dulci vino fontes, alboque ſcatentes
*Lacte & melle dabit **
*Iudiciumque Dei æterni **
Tempora ſed poſtquam Deus immutarit †
Æſtatem ex bruma faciens, tunc omnia †
Sed cum mundum perdidit †

Acroſtichis

Καὶ ὁπόταν παῖς ποθ' ἱερὸς δολοφῶν ἀπολύτων
Ἐξολέσῃ δεσμοῖς ὀλοόφρονα βύσσον ἀνοίγων,
Αἰφνίδιος δὲ βροτοῖς ξύλινος δόμος ἀμφικαλύψει.
Ἀλλ' ὅταν ἡ δεκάτη γενεὰ δόμον ἄϊδος εἴσω,
Θηλυτέρης μετέπειτα μέγα κράτος, ᾗ κακὰ πολλὰ
Αὐξήσει θεὸς αὐτὸς, ὅταν βασιληΐδα τιμὴν
Στεψαμένη τύχῃ, σύμπαν δ' ἔτος ἤπιος αἰὼν,
Ἥλιος † μὲν αὐχμηρὰ βέχων νυκτερινὰ φαίνει, f. νυκτερινὰ βέχων αὐχμηρὰ φαείνει.
Λείψει δ' ἄστρα πόλον, πολλῇ δέ τε λαίλαπι θύων
Γαῖαν ἐρημώσει, νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσται.
Χωλῶν δὲ δρόμος ὠκύτατος, καὶ κωφὸς ἀκούσει,
Καὶ τυφλοὶ βλέψουσι, λαλήσουσ' οὐ λαλέοντες,
Καὶ κοινὸς πάντεσσι βίος καὶ πλοῦτος ἔσειται.
Γαῖα δ' ἴση πάντων, οὐ τείχεσιν, οὐ περιφραγμοῖς,
Οὐδὲ μεριζομένη καρποὺς τότε πλείονας οἴσει.
Πηγὰς δὲ γλυκεροῦ οἴνου, λευκοῦ τε γάλακτος,
Καὶ μέλιτος δώσει *
Καὶ κρίσιν ἀθανάτοιο θεοῦ
Ἀλλ' ὅταν ἀλλάξῃ καιροὺς θεὸς *
Χεῖμα θέρος ποιῶν, τότε θέσφατα *
Ἀλλ' ὅτε κόσμον ὄλωλεν *

Ἀκροστιχὶς περὶ Χριστοῦ.

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΕΙΣΤΟΣ, ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ, ΣΩΤΗΡ, ΣΤΑΥΡΟΣ.

infr. 437. 12.

Ι δρώσει δὲ χθὼν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.
Η ξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σ άρκα παρὼν πᾶσαν κρῖναι, καὶ κόσμον ἅπαντα.
Ο ψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι,
Υ ψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο,
Σ αρκοφόρων ψυχὰς ἀνθρώπων βήματι κρίνων·
Χ έρσος ὅταν ποτὲ κόσμος ὅλος, καὶ ἄκανθα γίνηται.
Ρ ίψουσιν δ' εἴδωλα βροτοί, καὶ πλοῦτον ἅπαντα.
Ε κκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν
Ι χνεῦον. φλέξει δὲ πύλας εἱρκτῆς ἀΐδαο.
Σ ὰρξ τότε πᾶσα βροτῶν ἐπ' ἐλεύθερον φάος ἥξει
Τ ῶν ἁγίων· ἀνόμους δὲ τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει.
Ο πόσσα τὶς πρέξας ἔλαθεν, τότε πάντα λαλήσει.
Σ τήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωστῆρσιν ἀνοίξει.
Θ ρῆνος δ' ἐκ πάντων ἥξει, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων.
Ε κλείψει δὲ φάος σέλας ἠελίοιο καὶ ἄστρων,
Ο ὐρανὸν εἱλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.
Υ ψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
Υ ψος δ' οὐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.

Ισα

Acróſtichis de Chriſto.

IESVS CHREISTVS DEI FI-
LIVS SERVATOR CRVCS.

I udicij ſignum tellus ſudoribus edet,
E xque polo veniet rex tempus in omne futurus,
S cilicet vt carnem omnẽ, vt totũ iudicet orbem.
V nde Deum fidi diffidentesque videbunt,
S ummum cum ſanctis in ſecli fine ſedentem,
C orporeorum animas hominum quo iudicet, olim
H orrebit totus cum denſis vepribus orbis.
R eijcient & opes homines, ſimulachraque cũcta.
E xuretque ignis terras, cœlumque, ſalumque.
I ncendetque fores anguſti carceris Orci.
S anctorumque omnis caro libera reddita, lucem
T unc repetet: ſemper cruciabit flamma ſceleſtos.
V tque quis occulte peccauerit, omnia dicet.
S ub lucemque Deus reſerabit pectora clauſa.
D entes ſtridebunt, crebreſcent vndique luctus:
E t lux deficiet ſolemque, nitentiaque aſtra.
I nuoluet cœlos, & lunæ ſplendor obibit.
F oſſas attollet, iuga deprimet ardua montes.
I mpedietque nihil mortales amplius altum.

L onga carina fretum non ſcindet: montibus arua
I pſa æquabuntur: nam fulmine torrida tellus,
V naque & ſicci fontes, & flumina hiabunt.
S idereisque ſono triſti tuba clanget ab oris,
S tultorum facinus mœrens, mundique dolores.
E t chaos oſtendet, & tartara, terra dehiſcens.
R egesque ad ſolium ſiſtentur numinis omnes.
V ndaque de cœlo fluet ignea ſulphure mixto.
A tque omnes homines ſignum præſigne notabit,
T empore eo lignum, cornu peramabile fidis,
O ppoſitus mundo caſus, ſed vita piorum,
R eſpergendo lauans duodeno fonte vocatos,
C ompeſcetque pedo ferrata cuſpide gentes.
R ex tibi nunc noſtris deſcriptus in ordine ſummo
V erſibus, hic noſter Deus eſt, noſtræque ſalutis
C onditor æternus, perpeſſus nomine noſtro,
S incera hunc Moſes expreſsit brachia tendens,
V i fidei vincens Amalec, vt diſceret eſſe
Electum patri populus, magnoque in honore,
Dauidis virgam, lapidem in quo conſtitit: in quo
Cui ſua ſpes poſita eſt, is in omnia ſecula viuet.
Non aliter ſiquidem in decore *
Probroſus, miſere deformis, ſpem tamen addet.
Et forma carnis perituræ *
Cœleſtem dabit †

Atque

Ι σα τ' ὄρη πεδίοις ἔσται, καὶ πᾶσα θάλασσα
Ο ὐκέτι πλοῦν ἕξει. γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ,
Σ ὺν πηγαῖς, ποταμοὶ δὲ καχλάζοντες λείψουσι.
Σ άλπιγξ δ' οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει,
Ω ρύουσα μύσος μελέων, καὶ πήματα κόσμου.
Τ αρταρέον δὲ χάος τότε δείξει γαῖα χανοῦσα.
Η ξουσιν δ' ἐπὶ βῆμα θεοῦ † βασιλῆες ἅπαντες. al. βασιλῆος
Ρ εύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς, ἠδέ τε θείου.
Σ ῆμα δὲ πᾶσι βροτοῖσι τότε, σφραγὶς ἐπίσημος,
Τ ὸ ξύλον ἐν πιστοῖς, τὸ κέρας τὸ ποθούμενον ἔσται,
Α νδρῶν εὐσεβέων ζωὴ, πρόσκομμα δὲ κόσμου·
Υ δασι φωτίζων κλητοὺς ἐν δώδεκα πηγαῖς.
Ρ άβδος ποιμαίνουσα σιδήρειά τε κρατήσει.
Ο ὗτος ὁ νῦν προγραφεὶς ἐν ἀκροστίχοισι θεὸς ἡμῶν,
Σ ωτὴρ ἀθάνατος, βασιλεὺς, ὁ παθὼν ἕνεχ' ἡμῶν,
Ον Μωϋσῆς ἐτύπωσε, προτείνας ὠλένας ἁγνὰς,
Νικῶν τὸν Ἀμαλὴκ πίστει, ἵνα λαὸς ἐπιγνῷ
Ἐκλεκτὸν παρὰ πατρὶ θεῷ, καὶ τίμιον εἶναι,
Τὴν ῥάβδον Δαβὶδ, καὶ τὸν λίθον εἰς ὃν ἐπέστη,
Εἰς ὃν ὁ πιστεύσας ζωὴν αἰώνιον ἕξει.
Οὐδὲ γὰρ ἐν δόξῃ ἀλλ' ὡς *
Οἰκτρὸς, ἄτιμος, ἄμορφος, ἐν οἰκτροῖς ἐλπίδα δώσει.
Καὶ φθαρτῆς σαρκὸς μορφῇ *
Οὐράνιον δώσει, καὶ *

Ἄνθρωπον πλασθέντα θεοῦ παλάμαισιν ἁγναῖς,
Ὃν καὶ ἐπλάνησεν ὄφις δολίως, ἐπὶ μοῖραν ἀπελθεῖν
Τοῦ θανάτου, γνῶσίν τε λαβεῖν ἀγαθοῦ τε κακοῦ τε,
Ὥστε θεὸν προλιπόντα λατρεύειν ἔθνεσι θνητοῖς.
Αὐτὸν γὰρ πρώτιστα λαβὼν σύμβουλον ἀπ' ἀρχῆς,
f. πέκος Εἶπεν ὁ παντοκράτωρ, ποιήσωμεν † τέκνον ἄμφω
Εἰκόνος ἐξ ἰδίης, ἀπομαξάμενοι βροτὰ φῦλα.
Νῦν μὲν ἐγὼ χερσίν, σὺ δ' ἔπειτα λόγῳ θεραπεύσεις
Μορφὴν ἡμετέρην, ἵνα κοινὸν ἀνάστημα δῶμεν.
Γνώμης οὖν ταύτης μεμνημένος εἰς κρίσιν ἥξει,
Ἀντίτυπον μίμημα φέρων εἰς παρθένον ἁγνήν,
al. πρεσβυτάτων Ὕδατι φωτίζων διὰ † πρεσβυτέρων ἅμα χειρῶν,
Πάντα λόγῳ πράσσων, πᾶσαν νοῦσον θεραπεύων.
Τοὺς ἀνέμους παύσει τε λόγῳ, στορέσει δὲ θάλασσαν
Μαινομένην, ποσὶν εἰρήνης πίστει τε πατήσας.
Εἰς ἐκπλύσματα φαρμακόεντα παρειὰς αὐτοῦ
Δώσει, καὶ εἰς μάστιγας ἁπλώσει θ' ἁγνὸν νῶτον.
Αὐτὸς γὰρ κόσμῳ παραδώσει παρθένον ἁγνήν.
Καὶ κολαφιζόμενος σιγήσει, μή τις ἐπιγνῷ
Τίς, τίνος ὤν, πόθεν ἦλθεν, ἵνα φθιμένοισι λαλήσῃ·
Καὶ στέφανον φορέσει τὸν ἀκάνθινον. ἐκ γὰρ ἀκανθῶν
Τὸ στέφος ἐκλεκτῶν ἁγίων αἰώνιον ἥξει.
Πλευρά τε νύξουσι καλάμῳ διὰ τὸν νόμον αὐτῶν.
Ἐκ καλάμων γὰρ σειομένων ὑπὸ πνεύματος ἄλλου,
Πρὸς κρίματα ψυχῆς ἐτράφη ὀργῆς καὶ ἀμοιβῆς.

Ἀλλ' ὅτε

Atque hominē manibus conformatū omnipotētis,
Cui vafer imposuit serpens, vt mortis abiret
In fatum, sciretque bonumq; malumque quid esset,
Omissoque Deo seruiret morte caducis.
Huius consilio namque olim primitus vsus,
Sic ait omnipotens: Faciamus imagine, fili,
Ambo de propria mortalia semina ducta.
Nunc ego curabo manibus, tu denique nostram
Effigiem verbis, vt opus commune struamus.
Ergo ad iudicium veniet dicti memor huius,
Persimilem formam portans in virginis aluum,
Collustrans lympha manibus senioribus omnes.
Cuncta iubens faciet, morboque medebitur omni.
Pacabit ventos dicto, sternetque profundum
Insanum, placidis pedibus calcando, fideque.
Ad virosa genas præbebit sputa pudentes,
Verberibusque sacrum tradet proscindere tergum.
Virginem enim castam tradet mortalibus ipse.
Perque feret tacitus colaphos, ne forte sciatur
Quis sit, cuius sit, mortalibus vnde locutum
Venerit: horrentemque feret de vepre coronam.
Nam sanctis veniet de vepre æterna corona
Lectis, tum calamo compungent ilia, legis
More suæ. ex calamis etenim quos concutit aura,
Ad lites animi sese ira vindice vertit.

Verum cum fuerint quæ dixi cuncta peracta,
Soluitur omnis lex in eum, quæ tradita quondam
Est placitis hominum, ob populū nō morigerātem.
Expandetque manus, totum metetur vt orbem.
Panibus & quinque, & binis ex piscibus olim
Millia quinque virum in desertis exsaturabit.
Quin & fragmentis collectis relliquiarum
Bis senos cophinos (vt sit sperare) replebit,
*Felicesque animas dicet **
*Qui mala derisi pensant bono **
Concisi flagris, & paupertatis amantes.
* * *

Cuncta sciens, spectans, auscultās, intima prorsus
Viscera perscrutans nudabit, vt arguat: ipse
Cunctorum auditus, mens, visus, sermo creator
Formarum, omnia cui parent, qui morte solutos
Seruat, qui morbo cuiuis curando medetur.
Hunc tandem nactæ sceleratæ & perfidiosæ
Contundent alapis palmæ (proh crimina) diuum.
Felle fames eius, sitis illudetur aceto.
Hanc apponet ei gens scilicet hospita mensam.
Scindetur templi velum, mediumque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis.
Non etenim deinceps templum legemque colēdam
Arbitrio mundi monstratum est, idque latebat,

Arbiter

Ἀλλ' ὅτε ταῦτά γε πάντα τελειωθῇ, ἅπερ εἶπον,
Εἰς αὐτὸν τότε πᾶς λύεται νόμος, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς
Δόγμασιν ἀνθρώπων ἐδόθη, διὰ λαὸν ἀπειθῆ.
Ἐκπετάσει δὲ χέρας, καὶ κόσμον ἅπαντα μετρήσει.
Ἐκ δ' ἄρτων ἅμα πέντε, καὶ † ἰχθύος εἰναλίοιο Lactan. legit, ἰχθύεσσι δύοισι
Ἀνδρῶν χιλιάδας ἐν ἐρήμῳ πέντε κορέσει.
Καὶ τὰ περισσεύσαντα λαβὼν ἅμα κλάσματα πάντα,
Δώδεκα πληρώσει κοφίνους εἰς ἐλπίδα λαῶν.
Καὶ καλέσει ψυχὰς μακάρων *
Οἳ καλὸν ἀντὶ κακοῦ χλευαζόμενοι *
Τυπτόμενοι, μαστιζόμενοι, πενίην ποθέοντες.
* *

Πάντα νοῶν, καὶ πάντα βλέπων, καὶ πάντος ἀκούων,
Σπλάγχνα κατοπτεύσει, καὶ γυμνώσει πρὸς ἔλεγχον.
Αὐτὸς γὰρ πάντων ἀκοὴ, καὶ νοῦς, καὶ ὅρασις,
Καὶ λόγος ὁ κτίζων μορφὰς, ᾧ πάνθ' ὑπακούει,
Καὶ νέκυας σώζων, πᾶσαν δὲ νόσον θεραπεύων,
Εἰς ἀνόμων χεῖρας καὶ ἀπίστων ὕστατον ἥξει·
Καὶ δώσουσι θεῷ ῥαπίσματα χερσὶν ἀνάγνοις.
Εἰς δὲ βρῶμα χολὴν, καὶ † πιεῖν ὄξος ἔδωκαν. εἰς δίψαν Lact.
Τῆς * δὲ φιλοξενίης ταύτης τίσουσι τράπεζαν. ἀφιλοξενίης ταύτην δείξουσι
Ναοῦ σχισθῇ καταπέτασμα, καὶ ἤματι μέσσῳ
Νὺξ ἔσται σκοτόεσσα πελώριος ἐν τρισὶν ὥραις.
Οὐκέτι γὰρ ναῷ κρυφίῳ τε νόμῳ τε λατρεύειν
Φαντασίαις κόσμου κεκαλυμμένον αὖθις ἐδείχθη.

Αὐθέντου καταβάντος ἐπὶ χθονὸς ἀενάοιο.
Ἥξει δ' εἰς ἀΐδην ἀγγέλλων ἐλπίδα πᾶσι,
Καὶ θανάτου μοῖραν τελέσει τρίτον ἦμαρ ὑπνώσας.
Καὶ τότ' ἀποφθιμένων ἀναλύσας εἰς φάος ἥξει,
Πρῶτος ἀναστάσεως κλητοῖς ἀρχὴν ὑποδείξας.
Ἀθανάτου πηγῆς ἀπολουσάμενοι ὑδάτεσσι
Τὰς προτέρας κακίας, ἀναγεννηθέντες ἄνωθεν,
f. δουλεύσοισι Μηκέτι † δουλεύοισιν ἀθέσμοις ἤθεσι κόσμου.
Πρῶτα δὲ τοῖς ἰδίοις φανερὸς τότε κύριος ἔσται,
Σάρκινος, ὡς πάρος ἦν, χερσίν τε ποσίν τ' ἐπιδείξει
Τέσσαρα τοῖς ἰδίοις ἴχνη πηχθέντα μέλεσσιν,
Ἀντολίην, δύσιν τε, μεσημβρίαν τε καὶ ἄρκτον.
Τοσσαῖδε γὰρ κόσμου βασιλήιδες ἐκτελέσουσι
Πρᾶξιν τὴν ἀθέμιτον ἐπὶ ψόγον εἰς τύπον ἡμῶν.
Χαῖρε ἁγνὴ θύγατερ Σιών, καὶ πολλὰ παθοῦσα,
Αὐτός σου βασιλεὺς ἐπιβὰς ἐπὶ πῶλον ἐσάγει,
Πρᾶος πᾶσι φανείς, ἵνα τοι ζυγὸν οἰτερ ὑπ' ἡμῶν,
Δοῦλον δυσβάστακτον ἐπ' αὐχένι κείμενον ἄρῃ,
Καὶ θέσμους ἀθέους λύσῃ, δεσμούς τε βιαίους.
Αὐτόν σου γίνωσκε θεόν, θεοῦ υἱὸν ἐόντα,
Αὐτὸν δοξάζουσα, καὶ ἐν στέρνοισιν ἔχουσα,
Ἐκ ψυχῆς ἀγάπα, καὶ τ' οὔνομα βάστασον αὐτοῦ.
Τοὺς προτέρους δ' ἀπόθου, καὶ λῦσον ἀφ' αἵματος αὐτοῦ.
Οὐ γάρ σοι μύθοισιν ἱλάσκεται, οὔτε λιταῖσιν,
Οὐ θυσίαις προσέχει φθαρταῖς, ἄφθαρτος ὑπάρχων.
Ἀλλ' ἁγίου

Arbiter vt terras æternus venit in imas,
Deuenietque, bonam ſpem portãs omnibus, Orcũ,
Et tridui ſomno peraget mortalia fata.
Tum demum linquet manes, lucemque reuiſet,
Prima reſurgendi lectis veſtigia monſtrans:
Qui laticis culpas abluti fonte perennis
Præteritas rurſum geniti, planeque renati,
Iam non infandis parebunt moribus orbis.
Porro ſuis primum Dominus patefiet, eritque
Corporeus, ſicut fuit ante, manusque, pedesque
Oſtendetque impreſſa ſuis veſtigia membris
Quattuor, occaſus, ortus, boreamque, notumque.
Nam totidem mundi perpetrant regna patentis
Infandum nimium facinus, nobisque probroſum.
Salue caſta Sion, permultaque paſſa puella:
Ipſe tibi inſcenſo rex en tuus intrat aſello,
Erga omnes mitis, iuga quo tibi, quo iuga demat
Intoleranda tibi, quæ fers ceruice ſubacta,
Soluat & exleges leges, violentaque vincla.
Hunc agnoſce tuum numen de numine natum,
Laudibus hunc ornans, hunc imo pectore geſtans,
Diligeque ex animo, ferque eius amabile nomen.
Reijce præteritos, atque eius ſanguine ſolue.
Nam nec verba tibi, nec eum libamina placant,
Nec ſacra (inextinctus cum ſit) mortalia curat,

Sed qui ſincero taciturni pectore adorant.
Noſce quis hic nam ſit, tum patrem deniq; cernes.
Tempore torpebunt vidua omnia ſemina mundi,
Aer, terra, ſalum, lux ignis feruida, cœli
Cardo, dies, noctes, conſident omnia in ignes,
Et fiet ſpecies quam deſertiſſima rerum.
Omnia namque cadent lucentia ſidera cœlo.
Nec volucres plumis agiles per inane volabunt,
Omnibus & tellus animantibus orba iacebit.
Non homines edent vocem, volucresve, feræve
Confuſus ſolitum ſonitum non audiet orbis,
Sed magnum ſonitum reddet maris vnda minacis,
Et trepidi cuncti morientur in æquore piſces.
Nec ſulcabit aquas iam pondere nauis onuſta,
Mugitumque dabit de bellis terra cruenta,
Humanæque animæ frendebunt dentibus omnes,
Vexabuntque malos vlulatus, atque timores,
Cædibus atque ſiti, fame, peſteque deficientes:
Optandumque mori dicent, fugietque vocantes.
Nō iam mortis enim requiem, nō noctis habebunt.
Multaque nequicquam ſupremi numina patris
Orabunt, ſed eos tunc auertetur aperte.
Secula nam ſeptem dedit, vſus virgine caſta,
Ad reſipiſcendum ſpacium mortalibus ægris.
Ipſe mihi Deus hæc ſibi decreta omnia dixit,

Perficietque,

Ἀλλ᾽ ἁγίου στόματος θυμῷ προφέροντες ἴασιν.
Γνῶθι τίς ἐστι θεὸς, καὶ τὸν γενετῆρα τότ᾽ ὄψει.
Χηρεύσει τότε πάντα χρόνῳ στοιχεῖα τὰ κόσμου,
Ἀὴρ, γαῖα, θάλασσα, φάος πυρὸς αἰθομένοιο,
Καὶ πόλος οὐράνιος, καὶ νὺξ, καὶ ἤματα πάντα,
Εἰς ἓν πῦρ ἥξουσι, καὶ εἰς μορφὴν πανέρημον.
Ἄστρα γὰρ οὐρανόθεν φωστήρων πάντα πεσεῖται.
Κοὐκέτι δὴ πτήσονται ἐπ᾽ ἀέρος εὔπτεροι ὄρνις,
Οὔτε βάσις γαίης· θῆρες γὰρ ἅπαντες ὀλοῦνται.
Κοὐκ ἀνδρῶν φωναὶ, οὐ θηρῶν, οὔτε πετεινῶν·
Κόσμος ἄτακτος ἐὼν, οὐ χρήσιμον † οἶκον ἀκούσει. f. ἦχον
Ἠχήσει δὲ βαθὺς πόντος μέγαν ἦχον ἀπειλῆς.
Ζῶά τε νηκτὰ τρέμοντα θαλάσσης πάντα θανεῖται,
Καὶ ναῦς φόρτον ἔχουσ᾽ ἐπὶ κύμασιν οὐκέτι πλεύσει.
Μυκήσει δὲ χθὼν αἱμασσομένη πολέμοισι.
Πᾶσαι δ᾽ ἀνθρώπων ψυχαὶ βρύξουσιν ὀδοῦσι,
Τῶν ἀνόμων ψυχαὶ ὀλολυγμοῖσί τε φόβῳ τε,
Τηκόμεναι δὲ λιμῷ, δίψῃ, λοιμῷ τε, φόνοις τε.
Καὶ καλέσουσι καλὸν τὸ θανεῖν, καὶ φεύξετ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν.
Οὐκέτι γὰρ θάνατος τ᾽ αὐτοὺς, οὐ νὺξ ἀναπαύσει.
Πολλὰ δ᾽ ἐρωτήσουσι μάτην θεὸν ὑψιμέδοντα,
Καὶ τότ᾽ ἀποστρέψει φανερῶς τὸ πρόσωπον ἀπ᾽ αὐτῶν.
Ἑπτὰ γὰρ αἰώνων μετανοίας ἤματ᾽ ἔδωκεν
Ἄνδρασι πλαζομένοις διὰ χειρῶν παρθένου ἁγνῆς.
Αὐτός μοι τάδε πάντα θεὸς κρίνας κατέλεξε,

Καὶ δι' ἐμοῦ στόματος τὰ λελεγμένα πάντα τελέσσει.
Οἶδα ἐγὼ ψάμμων τ' ἀριθμοὺς, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Οἶδα μυχοὺς γαίης, καὶ Τάρταρον ἠερόεντα·
Καὶ μερόπων ὄντων τε, καὶ ἐσσομένων, νεκύων τε,
Οἶδ' ἀριθμοὺς ἄστρων, καὶ δένδρεα, καὶ πόσα φύλλα,
Τετραπόδων, νηκτῶν τε, καὶ ὀρνίθων πετεινῶν.
Αὐτὸς γὰρ μορφὰς ἀνδρῶν καὶ νοῦν ἐτύπωσεν,
Καὶ λόγον ὀρθὸν ἔδωκεν, ἐπιστήμην τ' ἐδίδαξεν.
Ὀφθαλμοὺς ὁ πλάσας καὶ ὦτα, βλέπων καὶ ἀκούων,
Καὶ πᾶν ἐνθύμημα νοῶν, πάντων τε συνίστωρ
Αὐτὸς ἐὼν, σιγῶν, καὶ ὕστερον αὐτὸς ἐλέγχων,
Καὶ ἐκπράξων ὅσα λαθών γε βροτῶν τις ἔπραξεν,
Ἐλθὼν καὶ ἐπὶ βῆμα θεοῦ θνητοῖσι λαλήσων,
Καὶ κωφοῦ ξυνιεὶς, καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούων·
Καὶ πόσον ἐστὶ τὸ πᾶν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ὕψος,
Ἀρχὴν καὶ τέλος οἶδεν, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν.
Πάντα γὰρ ἐξ αὐτοῦ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος οἶδε.
Μοῦνος γὰρ θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς ἄλλος.
f. δ' ἀνθρωποι κατ' εἰδωλολατρῶν. Εἰκόνα † θεσπίζω θείαν, ληφθεῖσαν ἀφ' ὕλης,
Χερσί τε μορφώσαντες ἑαῖς εἴδωλον ἄναυδον,
Δοξάζουσι λιταῖς καὶ θρησκείῃσιν ἀνάγνοις,
Τὸν κτίστην προλιπόντες, ἀσελγείαις ἐλάτρευσαν.
Πάντες δ' αὐτοῦ ἔχοντες, ἀχρήσιμα δῶρα θύουσι,
Χ' ὡς αὐτοῦ τιμὰς, τάδε χρήσιμα πάντα δοκοῦσι,
Θοίνῃ κνισῶντες ὡς τοῖς ἰδίοις νεκύεσσιν.

Σάρκας

Perficietque meis quæ ſunt dicta omnia verbis.
Noui ego arenarũ numeros, menſumque profundi,
Tellurisqne ſinus, tenebroſaque tartara noui,
Quot fuerint homines, quot ſint, quot deinde futu (ri,
Aſtrorũ numeros, ſtirpes, frondeſque quot vſquã:
Quot ſint quadrupedes, quot piſces, quotque volu-
Idem nam ſpecies hominũ, mentesq; creauit, (cres.
Et docuit ſcire, & rationis munia rectæ.
Lumina qui finxit, quique aures: cernit & audit,
Omnes qui mentis motus tenet, omnia nouit,
Et tacet, & tandem conuincet, ſupplicioque
Afficiet quæ quiſque hominum celata patrarit,
Cum veniet ſolium ad diuinum iura daturus:
Qui nil dicentes, mutos, intelligit, audit.
Et quantum tellus à cœli vertice diſtet,
Principium, finem, media omnia nouit: ab ipſo
Omnia ſunt, cœlum qui telluremque creauit.
Solus enim Deus eſt, non eſt Deus alter ab ipſo.
Aſt homines ſyluis abſcindunt robur, & inde In ſimulachrorũ cultores.
Muta ſuis manibus diuûm ſimulachra figurant,
Quæ decorent ritu, libamentiſque profanis,
Impuraſque colunt nugas, genitore relicto.
Omneſque aßidui vaniſsima munera libant.
Et tamen hoc ipſum ſe rentur honore iuuare,
Atque dapes adolent, vt caſſos lumine paſcant.

Namque cremant carnes, & plenis oſſa medullis,
Et mactant aris, & placant ſanguine manes,
Candelaſque Deo accendunt, qui lumina donat.
Ac tanquam ſitiat, vini libamina fundunt,
Mortales ebrij, qui numina vana fatigant.
Non libaminibus, non ſacris indiget iſtis,
Non nidore malo, aut inuiſo ſanguinis hauſtu.
Namque (tyrannorum regumque inſania ſuadet)
Manibus hæc faciunt, ceu manes cœlicolæ ſint,
Ritus curantes prauoſque, Deoque carentes.
Effigieſque ſuas (rerum genitore relicto)
Marmoreos dicunt diuos, pendere putantes
Hinc ſibi ſpem & vitam: ſurdi mutique, malũ qui
Credere tam faciles, a recto prorſus abhorrent.
Ipſe vias poſuit binas vitæque neciſque,
Propoſuitque bonam menti ſibi ſumere vitam:
Sed ſeſe in mortem æternam iecere, & in ignem.

Vera religio.

Effigies mea homo eſt rectæ rationis alumna:
Huic tu pone volẽs puram ſine ſanguine menſam,
Repletamque bonis: panem potumque famenti,
Et ſitienti da: nudum tege corpus amictu:
De proprio caſtis manibus largire labore:
Oppreſſum recrea: feßi ſolare labores.
Hæc a te detur viuenti victima viuens.
Sparge pie ſemen, Dominus tibi dõnet vt iſta:

Æternos

Σάρκας γάρ τε καὶ ὀστέα μυελόεντα † καίουσι, f. χάσιοι
Θύοντες βωμοῖς, καὶ δαίμοσιν αἷμα χέουσιν,
Ἠδὲ λύχνους ἅπτουσι θεῷ τῷ φῶτα διδόντι,
Χ' ὡς διψῶντι θεῷ θνητοὶ σπένδουσι τὸν οἶνον,
Εἰς οὐδὲν μεθύοντες ἐπ' ἀχρήστοισι θεοῖσιν.
Οὐ χρήζει θυσιῶν, ἢ σπονδῶν ἡμετεράων,
Οὐ κνίσσης μιαρῆς, οὐχ αἵματος ἐχθίστοιο.
Ταῦτα γὰρ, εἰς μανίας βασιλήων ἠὲ τυράννων,
Δαίμοσι ποιοῦσι νεκρῶν ὡς οὐρανίδαισι
Θρησκείαν ἄθεον καὶ ὀλέθριον ἐκπονέοντες.
Καὶ καλέουσι θεοὺς λιθίνους τὰς εἰκόνας αὐτῶν,
Τὸν κτίστην προλιπόντες· ἀπ' αὐτῶν ἐλπίδα πᾶσαν
Καὶ ζωὴν νομίσαντες ἔχειν. κωφοὶ καὶ ἄναυδοι,
Εἰς δὲ κακὸν πιστοί τ', ἀγαθὸν δ' ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῶν.
Αὐτὸς ὁδοὺς προέθηκε δύο, ζωῆς θανάτου τε,
Καὶ γνώμῃ προέθηκ' ἀγαθὴν ζωὴν προελέσθαι.
Αὐτοὶ δ' εἰς θάνατον καὶ πῦρ αἰώνιον ἔριψαν.
Εἰκὼν ἔστ' ἄνθρωπος ἐμὴ, λόγον ὀρθὸν ἔχουσα· ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια.
Τούτῳ θὲς καθαράν τε ἀναίμακτόν τε τράπεζαν,
Πληρώσας ἀγαθῶν, καὶ δὸς πεινῶντι τὸν ἄρτον,
Καὶ διψῶντι ποτὸν, καὶ εἵματα σώματι γυμνῷ·
Ἐκ μόχθων ἰδίων ποείσας ἁγναῖς παλάμῃσι,
Θλιβόμενον κτῆσαι, καὶ τῷ κάμνοντι παράστα·
Καὶ ζῶσαν θυσίαν ταύτην τῷ ζῶντι πόρειζε.
Σπείρων ἐπ' εὐσεβίῃ, ἵνα σοι κύριος τάδε δώσῃ·

Καρποὺς ἀθανάτους, καὶ φῶς αἰώνιον ἕξεις,
Καὶ ζωὴν ἀμβραντον, ὅταν πυρὶ πάντας ἐλέγξῃ.
Χωνεύσει γὰρ, καὶ πάντ᾽ εἰς καθαρὸν διατάξει.
Οὐρανὸν εἱλίξει, γαίης κευθμῶνας ἀνοίξει.
Καὶ τότ᾽ ἀναστήσει νέκυας, μοῖραν καταλύσας,
Καὶ θανάτου κέντρον, καὶ ὕστερον εἰς κρίσιν ἥξει,
Κείνων εὐσεβέων καὶ δυσσεβέων βίον ἀνδρῶν.
Καὶ κριὸν κριῷ, καὶ ποιμένα ποιμένι θήσει,
Καὶ μόσχον μόσχῳ πέλας ἀλλήλων ἐς ἔλεγχον,
Οἵτινες ὑψώθησαν ἐλεγχόμενοι ὑπ᾽ ἐλέγχων,
Καὶ στόμα πάντος ἔφραξαν, ἵν᾽ αὐτοὶ ζηλώσαντες,
Τοὺς ὁσίους περάσαντας ἴσως καταδουλώσωσιν,
Σιγῇ προστάσσοντες, ἐπειγόμενοι διὰ κέρδος·
Καὶ δοκίμοις πιστοῖς τότε χωρήσουσιν ἅπαντες.
Οὐκέτι λοιπὸν ἔρεις λυπούμενος αὔριον ἔσται,
Οὐκ ἐχθὲς γέγονεν, οὐκ ἤματα μακρὰ μερίμνης,
Οὐκ ἔαρ, οὐχὶ θέρος, οὐ χειμὼν, οὐ μετόπωρον,
Οὐ δύσις, ἀντολίη. ποιήσει γὰρ μακρὸν ἦμαρ.
Εἰς αἰῶνα φωτὸς μεγάλου πεποθημένος ἔσται
Χριστὸς Ἰησοῦς αἰώνων *
Ἀγέννητος, ἄχραντος, ἀέναος, ἀΐδιός τε,
Οὐράνιος, ἰσχύϊ μέζων πυρέεσσαν ἀϋτμὴν,
Καὶ παταγου σκῆπτρον κατέχει σὺν ἀπηνέϊ πυρσῷ,
Πρηΰνει τε βαρυκτυπέων δουπήματα βροντῶν,

Γῆν κλονέων

Æternos fructus, æternum lumen habebis,
Vitam incorruptam, cum cunctos arguet igne.
Omnia nam purgans, molem conuerret in vnam.
Cœlum conuoluet, telluris operta recludet.
Manes in vitam (fatorum lege soluta,
Et lethi stimulis) ad iudiciumque vocabit,
Iudicet vt tandem mores prauosque piosque.
Ariete tunc aries, pastor pastore propinquo,
Et vitulus vitulo admoto censebitur illic:
Quosque sibi nimium fastum sumpsisse patebit,
Et qui cuilibet os obstruxere imperiosi,
Et sibi de sanctis vires peperere subactis,
Ex paribusque ipsos fecerunt inferiores,
Et studij lucro ducti iussere silere:
Tunc inquam cedent omnes fidisque probisque.
Non iam iurgia erunt, non iam dicetur, Erit cras,
Aut transiuit heri: nec erunt quos crebra fatigat
Cura dies: non ver, æstas, autumnus, hyems ve,
Ortusue, occasusue. dies nam longa manebit.
In sæcula lucis magnæ desiderabitur
Christus Iesus sæclorum *
Æternus, nunquam genitus, plane intemeratus,
Ignitas cœli cohibet qui viribus auras:
Fulminis & sonitum sæuo fulgore coercet,
Horrendos tonitrus mollit, pacatque fragores,

Terram conuoluens ſtridores comprimit *
Fulguris obtundit percuſſus igne micantes,
Imbris & immodicos fluxus, & grandinis albæ,
Et nubis gelidæ iactus, hyemiſque ſolutæ.
Singula namque ipſi coniectant mente, videntur
Quæ tibi, quæque tuo nato annuis ipſe patranda:
Qui tibi & vnanimis, & par, res ante creatas,
Humanæ iudex vitæ, ſociuſque creator.
Ad quem oris prima tu dulci voce locutus:
Condamus hominem proprium, noſtræque figuræ
Perſimilem, atque auram vitalem demus habere.
Cui vel mortali totus famulabitur orbis,
Et ficto ex terra nos omnia ſubiiciemus.
Hæc tu mente tua ſic verbo fatus, & ecce
Omnia facta: tibi parent elementa iubenti
Omnia protinus, & rerum natura perennis
Eſt cum figmento mortali condita rite,
Cœlum, aër, ignis, tellus, fluctuſque marini,
Sol, luna, aſtrorumque chorus, monteſque, dieſque,
Nox, flatus, ſomnus, vigilantia, viſque volendi,
Vita, intellectus, voces, & robur, & artes,
Atque immãſuetum volucrũ genus, atq; natantũ,
Manſuetum, bigenus, ſerpentũque, ancipitumque.
Omnia namque tibi certo ordine diſpoſuiſti,
Temporibuſque petit poſtremis terram. *
Et breuis egreſſus Mariæ de virginis aluo

Γῆν κλονέων κατέχει ῥοιζήματα *
Κ' ἀστεροπῶν μάστιγας ἀπαμβλύνει πυριφεγγεῖς,
Ὄμβρων δ' ἄσπετα χεύματα, ἠὲ ῥαγινῆς δὲ χαλάζης,
Κρυμαλέης νεφελῶν τε βολῆς, καὶ χείματος ὁρμῆς.
Αὐτοὶ μὲν γὰρ ἕκαστα νόῳ διατεκμαίρονται,
Ὅσα περ αὐτοῦ σοι δοκέει, τηρήσσειν τ' ἐπινεύσεις·
Σῷ παιδὶ περὶ κτίσεως πάσης στέρνοις ἴσοισι πεφυκὼς,
Σύμβουλος, πλάστης μερόπων, κριτής τε βίοιο.
Ὃν πρώτῃ στόματος γλυκερῇ προσεφθέγξατο φωνῇ·
Ποιήσωμεν ἰδοὺ πανομοίϊον ἀνέρα μορφῇ
Ἡμετέρῃ, καὶ δῶμεν ἔχειν ζωαρκέα πνοιήν.
Ὦ θνητῷ περ ἐόντι τὰ κοσμικὰ πάντα λαβοῦσι,
Καὶ χοϊκῷ πλασθέντι τὰ πάνθ' ὑποτάξομεν αὐτῷ.
Ταῦτα δ' ἔφησθα λόγῳ, τῇ σῇ φρενὶ πάντα δ' ἐτύχθη.
Πάντα δ' ὁμοῦ στοιχεῖα κελεύσματι † πείθεται τοῦ σοῦ. f. πίθετο
Καὶ κτίσις ἀΐδιος συνετάσσετο πλάσματι θνητοῦ,
Οὐρανὸς, ἀὴρ, πῦρ, χθὼν, γῆ καὶ χεῦμα θαλάσσης,
Ἥλιος, μήνη, χορὸς ἄστρων, οὔρεά τ', ἦμαρ,
Εὐφρόνη, ὕπνος, ἔγερσις, πνεῦμα, καὶ ὁρμὴ,
Ψυχὴ, καὶ σύνεσις, τέχνη, φωνή τε καὶ ἀλκή·
Ζώων τ' ἄγρια φῦλα τὰ νηκτῶν καὶ πετεηνῶν,
Πεζῶν τ', ἀμφιβίων τε, καὶ ἑρπετέων, διφυῶν τε.
Πάντα γὰρ αὐτὸς σοὶ συνετάσσεο σῇ ὑπὸ † ἀναγωγῇ. f. ἀγωγῇ.
Ὑστατίοις τε χρόνοις χθόνα ἠμείψατο,*
Καὶ βραχὺς ἐλθὼν παρθένου ἐκ Μαρίας λαγόνων τε,

Ἐξανέτειλε νέον φῶς *
Οὐρανόθεν δὲ μολὼν, βροτέην ἐνεδύσατο μορφήν.
Γαβριὴλ Πρῶτα μὲν οὖν Γαβριὴλ σθεναρὸν δέμας ἁγνὸν ἐδείχθη,
Δεύτερα καὶ κούρην αὐτάγγελος ἔννεπε φωνῇ·
Δέξαι ἀχράντοισι θεὸν σοῖς παρθένε κόλποις.
Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε θεὸς χάριν, ἡ δ' ἀεὶ κούρη,
Μαρία. Τὴν ἄρα τάρβος ὁμοῦ, θάμβος θ' ἕλεν εἰσαΐουσαν.
Στῆ δ' ἄρ' ὑποτρομέουσα, νέος δέ οἱ ἐπτοίητο
Παλλομένης κραδίης, ὑπ' ἀγνώστοισιν ἀκουαῖς.
Αὖθις δ' εὐφράνθη καὶ ἰάνθη κέαρ αὐδῇ,
Κυείδιον δ' ἐγέλασσεν, ἑὴν δ' ἐρύθηνε παρειήν,
Χάρματι τερπομένη, καὶ θελγομένη φρένα αἰδοῖ.
Καί οἱ θάρσος ἐπῆλθεν, ἔπος δ' εἰσέπτατο νηδύν.
Σαρκωθὲν δὲ χρόνῳ, καὶ γαστέρι ζωογονηθὲν,
Ἐπλάσθη βροτέην ἰδέην, καὶ κοῦρος ἐτύχθη
Παρθενικοῖς τοκετοῖς. τόδε γὰρ μέγα θαῦμα βροτοῖσιν.
Ἀλλ' οὐδὲν μέγα θαῦμα θεῷ πατρὶ, καὶ θεῷ υἱῷ.
Τικτομένου δὲ βρέφος, ποτὶ δ' ἔφθατο γηθοσύνῃ χθὼν,
Οὐράνιος δ' ἐγέλασσε θρόνος, καὶ ἀγάλλετο κόσμος.
Καινοφανὴς δὲ μάγοισι σεβάσθη θέσφατος ἀστήρ.
Σπαργανωθὲν δὲ βρέφος, δείχθη θεοπειθέσι φάτνῃ,
Καὶ λόγου ἡ Βηθλεὲμ πατρὶς θεόκλητος ἐλέχθη,
Βουτελάταις τε καὶ αἰγονόμοις καὶ ποιμέσιν ἀρνῶν.

* *

*Exorta est noua lux **
E cœlo veniens mortales induit artus.
Ac primum corpus Gabriel ostendit honestum Gabriel
Nuncius, hinc tali affatur sermone puellam:
Accipe virgo Deum gremio intemerata pudico. Maria.
Sic ait: ast illam cœlestis gratia molli
Leniit afflatu. tum virginitatis amatrix
Perpetuæ, magno subito correpta stupore,
Atque metu, trepida pressit formidine mentem,
Ignotis verbis commoto corde tremiscens.
Hinc vt lætificis mens est recreata loquelis.
Erubuit malas ridens puerile venustas,
Lætitia, dulcique animum demulsa pudore.
Tunc ad se rediit, verbumque volauit in aluum,
Idque suo factum atque animatum tempore corpus
Mortali facie cretum est. puer inde creatus
Virgineo partu. mira est mortalibus hæc res:
Sed res nulla Deo patri natoque stupenda.
Hoc puero nato properauit gaudia tellus,
Cœlestis risit sedes, & gestiit orbis:
Diuinamque Magi stellam coluere recentem.
Monstratusque Dei præcepta sequentibus infans
Est in præsepi, quem fascia circuit, estque
Dicta Logi Bethlem diuino patria nutu
Caprarum atque ouiũ custodibus, atque bubulcis.

Et tumidos fastus animis odiſſe modeſtis,
Atque alios prorſum ceu ſemet amare, Deumque
Diligere ex animo cum relligione colendo.
Nos igitur ſancta Chriſti de ſtirpe creati
Cœleſti, nomen retinemus proximitatis,
Lætitiæ memorem ſeruantes relligionem,
Pietatis & veritatis calcantes ſemitas.
Nunquam ad templorum penetralia permittamur accedere,
Neq; ſculptilibus libare, nec precibus honorare,
Nec odorib. florũ multum-ſuauibus, nec fulgorib.
Lampadum, ſed nec donariis ornare,
Nec thuris vaporibus emittentibus flãmam, aram,
Nec cum tauris-ſacrificatis oues-mactatas cum dedecore
De-redẽptione-lęti mittere, terreſtris indicia pœnę,
Neque de rami-voracis rogi nidorifero fumo,
Et impuris flatibus inquinare ætheris lucem.
Sed ſacris pectoribus lætantes hilari animo,
Diuiteque charitate, & liberalibus palmis,
Suauibus pſalmis, deo-conuenientibusque cãtibus
Immortalẽ celebrare te & veracem iubemur,
*Omnium-genitorem Deum, ſapientem **

Qui

Ἐν κραδίῃ τε ταπεινόφροσιν πικρὰ τέρματα μισεῖν,
Καὶ † πάντων ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὥς περ ἑαυτὸν, f. πάντως
Καὶ θεὸν ἐκ ψυχῆς φιλέειν, αὐτῷ δὲ λατρεύειν.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἡμεῖς καὶ ὁσίης Χριστοῖο γενέθλης
Οὐρανίης πεφυῶτες, ἐπικλεόμεθα σύναιμοι,
Μνηστὴν εὐφροσύνης ἐπὶ θρησκείην κατέχοντες,

Sequentes versus ex vet. cod. adiecti sunt.

Εὐσεβίης τε καὶ ἀτρεκίης βαίνοντες ἀταρποῖς.
Οὐδέ ποτε πρὸς νηῶν ἀδύτοισιν ἐώμεθα πελάζειν,
Οὐ ξοάνοισι σπένδειν, οὔτ' εὐχωλῇσι γεραίρειν,
Οὐδ' ὀδμαῖς ἀνθῶν πολυτερπέσιν, οὐδὲ μὴν αὐγαῖς
Λαμπτήρων, αὐτὰρ οὐδ' ἄρα τοῖς ἀναθήμασι κοσμεῖν,
Οὐ λιβάνου ἀτμοῖσιν ἀνίεσιν φλόγα βωμὸν,
Οὐδ' ἐπὶ ταυροθύτοις μηλοσφαγίας μετὰ λώβης
Αὐτοχαρεῖς πέμπειν, χθονίας αἰνίγματα ποινῆς,
Οὐδ' ἀπὸ ὀρθοβόροιο πυρῆς κνισώδει καπνῷ,
Καὶ μιαραῖς πνοιῇσι μιαίνειν αἰθέρος αὐγήν.
Ἀλλ' ἁγναῖς πραπίδεσσι γεγηθότες εὔφρονι θυμῷ,
Ἀφνείαις τ' ἀγάπῃσι, καὶ εὐδώροις παλάμῃσι,
Μειλιχίοις ψαλμοῖσι, θεοπρεπέεσσί τε μολπαῖς
Ἄφθιτον ἐξυμνεῖν σε καὶ ἄψευστον κελόμεσθα,
Παγγενετῆρα θεὸν, πινυτόφρονα *

Στίχοι παραλελειμμένοι.

Φωκυλίδης, Μιλήσιος φιλόσοφος, σύγχρονος Θεόγνιδος. ἦν δὲ ἑκάτερος μετὰ χμζ' ἔτη τῶν Τρωικῶν, ὀλυμπιάδι γεγονότες νθ'. ἔγραψεν ἔπη καὶ ἐλεγείας, παραινέσεις ἤτοι γνώμας, ἅς τινες κεφάλαια ἐπιγράφουσιν. εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν Σιβυλλιακῶν κεκλεμμένα.

Μὴ πλουτεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν,
Αρκεῖσθαι παρεοῦσι, καὶ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι,
Ψεύδεα μὴ βάζειν, τὰ δ' ἐτήτυμα πάντα φυλάσσειν.
Μὴ δὲ μάτην εἴδωλα σέβου· τὸν δ' ἄφθιτον αἰεὶ
Πρῶτα θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας.
Πάντα δίκαια νέμειν, μηδ' εἰς κρίσιν ἄδικον ἔλθῃς.
Μὴ ῥίψῃς πενίην ἀδίκως· μὴ κρῖνε προσώπῳ.
Ην σὺ κακῶς δικάσῃς, μετέπειτα θεός σε δικάσει.
Μαρτυρίην ψευδῆ φεύγειν· τὰ δίκαια δ' ἀγορεύειν.
Παρθενίην τηρεῖν· ἀγάπην δ' ἐν πᾶσι φυλάσσειν.
Μέτρα νέμειν τὰ δίκαια· καλὸν δ' ἐπὶ μέτρον ἅπασι.
Σταθμὸν μὴ κρούειν ἑτερόζυγον, ἀλλ' ἴσον ἕλκειν.
Μὴ δ' ἐπιορκήσῃς, μήτ' ἀγνώς, μήτε ἑκοντί.
Ψευδόρκον στυγέει θεός, ὅς τι κεν ἄντις ὀμόσῃ.
Εξ ἀδίκων ἔργων δῶρον χερὶ μήποτε δέξῃ.
Σπέρματα μὴ κλέπτειν· ἐπαράσιμος ὅστις ἕληται,
Εἰς γενεὰς γενεῶν * σκορπισμὸν βιότοιο.
Μήτ' ἀρσενοκοιτεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, μήτε φονεύειν.

Μισθὸν

Qui ſequuntur verſus in vet. codice regiæ bibliothecæ reperti, inſeri debent libro ſecundo pag. 196, inter 13. & 14. verſum. Sunt autem pleriq; ex Phocylidis γνώμαις deſumpti, vel potius a Phocylide ex Sibyllinis oraculis ſurrepti, ſi Suidæ credimus ſic ſcribenti:

Phocylides, Mileſius philoſophus, æqualis Theognidis. Fuit autem vterque ſexcentis quadraginta ſeptem annis bello Troiano poſterior, Olympiade nati quinquageſima nona. Scripſit verſus heroicos & elegiacos, admonitiones ſiue ſententias, quas quidam capita appellant. ſunt autem ſurreptæ ex Sibyllinis carminibus.

Ne diteſcas iniuſte, ſed ex iuſte partis viue.
Eſto contentus præſentibus, & ab alienis abſtine.
Mendacia ne dixeris, ſed vera omnia cuſtodias.
Neq; fruſtra ſimulacra colas: ſed immortalē ſemper
Primum deum reuerere, deinde vero tuos parentes
Omnib. iuſta tribue, nec in iudiciū iniuſtū venias.
Ne abijcias pauꝑtatē, iniuſte nec iudices ex ꝑſona.
Si tu male iudicaueris, poſtea deus te iudicabit.
Teſtimonium falſum fuge, & iuſta profer.
Virginitatē cuſtodi, dilectionēq; erga oēs obſerua.
Mēſuras dato iuſtas: bonus vero eſt modus in oīb.
Trutinā ne pellas in alterā partē, ſed æqualē tra-
Ne peieraueris, neq; ignoranter, neque ſpōte. (has.
Periurum odit deus, quisquis ille qui iurauerit.
Ex iniuſtis operib. donū manu ne vnquā ſuſcipias.
Semina ne ſurripito, execrabilis ꝗſquis abſtulerit,
In ſæcula ſæculorum diſsipatio erit vitæ.
Ne cum maſculo cubes, nec ſycophantā agas, nec
occidas.

Mercedem laboranti da: nec affige pauperem.
Linguæ mentẽ cohibe, arcanũ ſermonem in pectore
Pupillis, viduis, indigentibusq; largire. (contine.
Ne iniurius eſſe velis, nec iniuſte quẽq̃ *agere ſinas.*
Pauperibus ſtatim da, neque cras reuerti iube.
Copiam ſpicarum manui egenti præbe.
Quicunque eleemoſynam dat, deo nouit fœnerare.
Liberat a morte miſericordia, iudiciũ qñ venerit.
Non ſacrificium, miſericordiam vero vult deus pro ſacrificio.
Veſtito itaque nudũ, impertire eſuriẽti panes tuos.
Exulem in domum excipe, & cæco viæ dux eſto.
Naufragorũ miſerere, quia nauigatio eſt incerta.
Manum lapſo porrige, ſeruaque deſertum virum.
Cõmunes caſus oĩm, vita rota, inſtabilis felicitas.
Si diuitias habes, tuã manum pauperibus porrige.
Quæ tibi dedit deus, de his egenti eroga.
Cõmunis tota vita hominũ, inæqualis aũt facta eſt.
Ne ſi virum pauperẽ cõſpexeris, irrideas dicterijs.
Neq; maligne alloquaris vituperãdũ aliquẽ virũ.
Vita in morte probatur. num quis perpetrarit
Illegitimum quid *aut iuſtum, dijudicatur ad iudicium ſi venerit.*
Ne mentẽ lædas vino, nec bibas immoderate.
Sanguinem vero ne comedas, & ab ijs quæ dijs immolantur abſtineas.

Gladium

Μισθὸν μοχθήσαντι δίδου· μὴ θλῖβε πένητα.
Γλώσσης νοῦν ἐχέμεν· κρυπτὸν λόγον ἐν φρεσὶν ἴσχειν.
Ορφανικοῖς, χήραις, ἐπιδευομένοις δὲ παράσχου.
Μήτ' ἀδικεῖν ἐθέλῃς· μήτ' οὖν ἀδικοῦντ' ἐάσῃς.
Πτωχοῖς εὐθὺ δίδου, μήτ' αὔριον ἐλθέμεν εἴπῃς.
Ιδρῶσι σταχύων χειρὶ χρῄζοντι παράσχου.
Ος δ' ἐλεημοσύνην παρέχει, θεῷ οἶδε δανείζειν.
Ρύεται ἐκ θανάτου ἔλεος, κρίσις ὁππότ' ἂν ἔλθῃ.
Οὐ θυσίην, ἔλεος δὲ θέλει θεὸς ἀντὶ θυσίης.
Ενδυσον οὖν γυμνόν· μετάδος πεινῶντ' ἄρτου σῶν.
Αστεγον εἰς οἶκον δέξαι, καὶ τυφλὸν ὁδήγει.
Ναυηγοὺς οἴκτειρον· ὁ γὰρ πλοῦς ἐστὶν ἄδηλος.
Χεῖρα πεσόντι δίδου· σῶσον δ' ἀπερίστατον ἄνδρα.
Κοινὰ πάθη πάντων· βίοτος τροχός, ἄστατος ὄλβος.
Πλοῦτον ἔχων, σὴν χεῖρα πενητεύουσιν ὄρεξον.
Ων σοι ἔδωκε θεός, καὶ αὐτὸς χρῄζοντι παράσχου.
Κοινὸς πᾶς ὁ βίος μερόπων· ἄνισος δὲ τέτυκται.
Μήποτε ἄνδρα πένητα ἰδὼν, σκώψῃς ἐπέεσσι.
Μὴ δὲ κακῶς γε προσείπῃς μωμητόν τινα φῶτα.
Τὸ ζῆν ἐν θανάτῳ δοκιμάζεται. εἴ τις ἔπραξεν
Εκνομον ἢ δίκαιον, διακρίνεται εἰς κρίσιν ἐλθών.
Μὴ δὲ φρένας βλάπτειν οἴνῳ· μὴ δὲ πίνειν ἄμετρα.
Αἷμα δὲ μὴ φαγέειν, εἰδωλοθύτων δ' ἀπέχεσθαι.

Τὸ ξίφος ἀμφιβάλου, μὴ πρὸς φίλον, ἀλλ' ἐπ' ἀμύναν.
Εἴθε δὲ μὴ χρήσῃ, μήτ' ἔκνομα, μήτε δικαίως.
Καὶ γὰρ ἀποκτείνῃς ἐχθρὸν, σέο χεῖρα μιαίνεις.
Ἀγροῦ γειτονέοντος ἀπόσχου, μηδ' ἄρ' ὑπερβῇς.
Πᾶς ὅρος ἐστὶ δίκαιος, ὑπέρβασις δ' ἀλεγεινή.
Κτῆσις ὀνήσιμός ἐστ' ὁσίων· ἀδίκων δὲ πονηρά.
Μὴ δέ τιν' αὐξόμενον λωβήσῃ καρπὸν ἀρούρης.
Ἔστωσαν δ' ὁμότιμοι ἐπήλυδες ἐν πολιήταις.
Πάντες γὰρ ξενίης πειρήσονται πολυμόχθου.
Ὡς ξένοι ἀλλήλων· ξεῖνος δέ γε οὔτις ἐν ἡμῖν
Ἔσετ', ἐπεὶ πάντες βροτοὶ αἵματος ἐξ ἑνός ἐστέ.
Χώρη δ' οὔτι βέβαιον ἔχει τόπον ἀνθρώποισι.
Μὴ δὲ θέλῃς πλουτεῖν μηδ' εὔχου· ἀλλὰ τόδ' εὔχου,
Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν τε ἔχοντα ἄδικον.
Ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης.
Μὴ πόθος εἰς χρυσὸν ἢ εἰς ἄργυρον· ἐν δ' ἄρα καὶ τοῖς
Ἔσεται ἀμφήκης θυμοφθόρος ἔνθα σίδηρος.
Χρυσὸς ἀεὶ δόλος ἐστὶ καὶ ἄργυρος ἀνθρώποισι.
Χρυσὲ κακῶν ἀρχηγὲ, βιοφθόρε, πάντα χαλέπτων,
Εἴθε σε μὴ θνητοῖσι γενέσθαι πῆμα ποθεινόν.
Σοῦ γὰρ ἕκητι, μάχαι τε, λεηλασίαι τε, φόνοι τε,
Ἐχθρὰ δὲ τέκνα γονεῦσιν, ἀδελφοί τε συναίμοις.
Μηδὲ δόλους ῥάπτειν· μὴ πρὸς φίλον ἦτορ ὁπλίζειν.

Μήθ'

Gladiũ accinge nõ cõtra amicũ, ſed ad defenſionẽ.
Vtinam vero non vtaris, neque iniuſte neque iuſte.
Etiamſi namque occideris hoſtẽ, tuã manũ polluis.
Ab agro vicini abſtine, neque tranſi.
Omnis terminus eſt iuſtus: trãſgreßio vero vitioſa.
Poſſeßio vtilis eſt ſanctorũ, iniuſtorũ vero praua.
Ne quem creſcentem læſeris fructum agri.
Sint in pari honore aduenæ cum ciuibus.
Oẽs enim peregrinatione circũuehũtur ærumnoſa
Tanquam hoſpites alter alterius. Peregrinus vero nullus inter nos
Erit, quia omnes homines ſanguine ex vno eſtis.
Terraque non perpetuum habet locum hominibus.
Non velis diteſcere, neque opta: ſed hoc opta,
Vt viuas paucis contentus, *nec quicquam poßideas iniuſtum.*
Amor pecuniæ mater eſt *malitiæ omnis.*
Ne deſiderium ſit *auri vel argenti. in his enim*
Erit vtrinque acutum, animũ corrũpens ibi ferrũ.
Aurum ſemper fraus eſt & argentum hominibus.
O aurum malorũ dux, vitæ labes, omnia euertens,
Vtinam tu mortalibus nõ eſſes malũ deſiderabile.
Tui enim gratia, pugnæ, & prædæ, & cædes,
Infenſique liberi parentibus, fratresq; cõſanguineis.
Ne fraudes conſuas, neq; cõtra carũ cor armes te.

Neq; aliã occultes in corde sententiã, aliã proferas:
Neque vt saxis adhærẽs polypus, cum loco mutes.
Omnibus vero simplex sis, quæq; ex animo profer.
Qui volens iniuste facit, improbus vir: qui vero coactus,
Non malum *dico prorsus. consilium vero redarguitur cuiusque.*
Non efferaris sapiẽtia, neque viribus, neq; opibus.
Vnus deus est sapiẽs, potens simul, & multũ-diues.
Ne præteritis malis crucia tuum cor.
Nunquam enim potest factum fieri infectum.
Ne sis præceps ad manũ, sed compesce sæuã iram.
Sæpe enim percutiens, inuitus cædem perpetrauit.
Sint communes paßiones: nihil magnum, neque superbum sit.
Non bona redundãs esse solet mortalibus vtilitas.
Nimius autẽ luxus ad immodicos trahit amores.
Extollunt autem multæ diuitiæ, & ad petulantiam impellunt.
Ira nimia furorem perniciosum parit.
Ira quidem est cupiditas, sed modũ excedens, odiũ.
Æmulatio bonorum, bona; malorum vero, mala.
Audacia malorum perniciosa, bonorum vero gloriam affert.
Honestus est *amor virtutis, sed Veneris, dedecus auget.*
Suauis

Μήθ' ἕτερον κεύθης κραδίη νόον, ἀλλ' ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πετρόφυὴς πολύπους κατὰ χώραν ἀμείβειν.
Πᾶσι δ' ἁπλόος ἴσθι, τά τ' ἐκ ψυχῆς ἀγόρευε.
Ος τις ἑκὼν ἀδικεῖ, κακὸς ἀνήρ· ὃς δ' ὑπ' ἀνάγκης,
Οὐκ ἐρέω τὸ τέλος. βουλὴ δ' εὐθυνέσθ' ἑκάστου.
Μὴ γαυροῦ σοφίῃ, μήτ' ἀλκῇ, μήτ' ἐνὶ πλούτῳ.
Εἷς θεὸς ἐστὶ σοφὸς, δυνατός θ' ἅμα, καὶ πολύολβος.
Μηδὲ παρερχομένοισι κακοῖσι τρύχου τεὸν ἦτορ.
Οὐκέτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον.
Μὴ προπετὴς ἐς χεῖρα· χαλίνου δ' ἄγριον ὀργήν.
Πολλάκι γὰρ πλήξας, ἀέκων φόνον ἐξετέλεσε.
Εστω κοινὰ πάθη· μηδὲν μέγα, μήτ' ὑπέροπλον.
Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ.
Η πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκετ' ἔρωτας.
Υψαυχεῖ δ' ὁ πολὺς πλοῦτος, καὶ ἐς ὕβριν ἀέξει.
Θυμὸς ὑπερχόμενος μανίην ὀλοόφρονα τεύχει.
Οργὴ δ' ἐστὶν ὄρεξις, ὑπερβαίνουσα δὲ μῆνις.
Ζῆλος τῶν ἀγαθῶν ἐσθλὸς, φαύλων δέ γε φαῦλος.
Τόλμα κακῶν, ὀλοή· ἀγαθῶν δέ γε, κῦδος ὀπάζει.
Σεμνὸν, ἔρως ἀρετῆς· ὁ δὲ κύπριδος, αἶσχος ὀφέλλει.

Ἡδὺς ἀγλαόφρων κικλήσκειαι ἐν πολιήταις.
Ἐν μέτρῳ φαγέειν, πιέειν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον· ὑπερβασίη δ᾽ ἀλεγεινόν.
Μὴ φθονερὸς, μὴ ἄπιστος ἔσῃ, μὴ λοίδορος ἴσθι,
Μὴ δὲ κακογνώμων, μὴ ψευδαπάτης ἀμέτρητος.
Σωφροσύνην ἀσκεῖν, αἰσχρῶν δ᾽ ἔργων ἀπέχεσθαι.
Μὴ δὲ μιμοῦ κακότητα, δίκῃ δ᾽ ἀπάλειψον ἀμῦναι.
Πειθὼ μὲν γὰρ, ὄνειαρ· ἔρις δ᾽ ἔριν ἀντιφυτεύσει.
Μὴ πίστευε τάχιστα, πρὶν ἀτρεκέως τέρας ὄψει.

ΑΠΟ-

Suauis mansueto-animo-præditus vocatur inter (ciues.
Moderate ede, bibe, & loquere.
Omnium modus optimus, excessus vero molestus.
Ne inuidus, neq; incredulus sis, nec calumniator esto,
Nec praui-consilij, nec impostor immoderatus.
Temperantiam exerce, obscœnisque factis abstine.
Ne sectare malignitatem, sed iure repelle iniuriã.
Persuasio namque commodum, lis vero litem rursus gignit.
Ne credas temere, priusquam certo finẽ perspicias.

FRAGMENTA SIBYLLINORVM ORACVLORVM.

Theophilus oratione II. ad Autolycum.

Si enim dij generabantur, oportebat eos etiam ad hæc vsque tempora generari, nõ secus atque homines quotidie nascuntur: immo multo plures dij esse deberent quam homines, vt Sibylla inquit,

Nã si generationi dãt operã, & immortales manẽt,
Plures quam homines procreati isti dij essent:
Nec locus, vbi consisterent mortales, vsquam esset.

Clemens Alexandrinus Strom. lib. I.

O Delphi famuli longe-iaculantis Apollinis,
Veni ego vaticinatura Iouis mẽtem ægida-tenẽtis,
vide supra pagin. 99. *Germano fratri irata Apollini.*

Lactantius lib. VII. cap. XIX.

------ quando venerit,
Ignis, erunt tenebræ in media nocte obscura.

lib. VII. cap. XXIIII.

Audite me homines, rex æternus imperat.

Plutarchus in Theseo.

Hoc oraculum post ciuitati Athoniensi repetiuisse scribunt Sibyllam, hoc versu,

Vter

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΣΙΒΥΛΛΙΑΚΩΝ χρησμῶν.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΛΟΓΩ Β. ΠΡΟΣ Αὐτόλυκον.

Εἰ γὰρ ἐγεννῶντο θεοὶ, ἐχρῆν καὶ ἕως τοῦ δεῦρο γεννᾶσθαι, καθάπερ γὰρ καὶ ἄνθρωποι γεννῶνται· μᾶλλον δὲ καὶ πλείονες θεοὶ ὤφειλον εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ὥς φησι Σίβυλλα·

Εἰ δέ γε γεννῶσι, καὶ ἀθάνατοί γε μένουσι,
Πλείονες ἀνθρώπων γεγεννημένοι οἵδε θεοὶ ἦσαν·
Οὐδὲ τόπος στῆναι θνητοῖς οὐκ ἄν ποθ' ὑπῆρξεν.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς στρωματέων βιβλ. ά.

Ὦ Δελφοὶ θεράποντες ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἦλθον ἐγὼ χρήσουσα Διὸς νόον αἰγιόχοιο,
Αὐτοκασιγνήτῳ κεχολωμένη Ἀπόλλωνι.

Λακτάντιος βιβλ. ζ'. κεφ. ιθ'.

—— ὁππότ' ἂν ἔλθῃ
Πῦρ, ἔσται σκότος ἐν τῇ μέσῃ νυκτὶ μελαίνῃ.

βιβλ. ζ. κεφ. κη.

Κλῦτε δέ μου μέροπες, βασιλεὺς αἰώνιος ἄρχει.

Πλούταρχος Θησεῖ.

Καὶ Σίβυλλαν ὕστερον ἀποστοματίσαι πρὸς τὴν πόλιν ἱστοροῦσιν, ἀναφθεγξαμένην,

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί.

Ὁ αὐτὸς Δημοσθένει.

Χρησμὸς ἦδε τὸ παλαιὸς ἐκ τῶν Σιβυλλείων,
Τῆς ἐπὶ Θερμώδοντι μάχης ἀπάνευθε γενοίμην,
Αἰετὸς ἐν νεφέεσσι καὶ ἠέρι θηήσασθαι.
Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε.

Παυσανίας Ἀχαϊκοῖς.

Τὰ δὲ ἐς Μακεδόνας δύναμίν τε ἣν ἐπὶ Φιλίππου περιεβάλοντο τοῦ Ἀμύντου, καὶ ὡς ἐπὶ Φιλίππου τοῦ ὑστέρου τὰ πράγματα σφίσιν ἐφθάρη, Σίβυλλα οὐκ ἄνευ θεοῦ προεθέσπισεν· ἔχει δὲ οὕτω τὰ χρησθέντα·

Αὐχοῦντες βασιλεῦσι Μακηδόνες Ἀργεάδῃσιν,
Ὑμῖν κοιρανέων ἀγαθὸν, καὶ πῆμα Φίλιππος.
Ἤτοι ὁ μὲν προτέρους πόλεσιν λαοῖσί τ' ἄνακτας
Θήσει· ὁ δ' ὁπλότερος τιμὴν ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσει,
Δμηθεὶς ἑσπερίοισιν ὑπ' ἀνδράσιν ἠῴοις τε.

Φωκικοῖς.

Τὴν δὲ πληγὴν Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς οὐ μετὰ τοῦ δικαίου συμβῆναι σφίσιν ὁμολογοῦσι· προδοθῆναι γὰρ ἐπὶ χρήμασιν ὑπὸ τῶν στρατηγησάντων· Τυδέα δὲ εἶναι καὶ Ἀδείμαντον οἳ τὰ δῶρα ἐδέξαντο παρὰ Λυσάνδρου. καὶ ἐς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου Σιβύλλης παρέχονται τὸν χρησμόν·

Καὶ τότ' Ἀθηναίοισι βαρύστονα κήδεα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὗ περ κράτος ἐστὶ μέγιστον·

Νηυσὶ

Vter immergeris, ſubmergi vero tibi non fas eſt.

Idem in Demoſthene.

Vetus canebatur ex carminib. Sibyllinis oraculũ,
Ad Thermodontem pugna procul vtinam eſſem,
Et vt *aquila* eam *ex nubibus atque aëre viderem.*
Flet victus, ſed victor periit.

Pauſanias in Achaicis.

Macedonum certe bellicam gloriam, & imperij magnitudinem Philippo Amyntæ filio regnãte partum, alterius Philippi temporibus peſſum ituram, diuinitus his verſibus prædixit Sibylla:

Gloriantes regibus Macedones Argeadis,
Vobis imperãs bonum & damnum erit Philippus.
Certe quidem prior vrbibus populisque reges
Imponet, poſterior vero decus omne perdet,
Victus ab occidentalibus viris orientalibusque.

In Phocicis.

Cladem certe qua affecti ſunt ad Ægospotamos Athenienſes, dictitant illatam ſibi non iuſto pretio, ſed prætorum ſuorum proditione, quos pecunia hoſtes corrupiſſent: dona enim a Lyſandro Tydeum & Adimantum accepiſſe. Eius rei teſtimonium ex Sibyllinis carminibus afferunt:

Et tunc Athenienſibus graues luctus ſtatuet
Iupiter altitonans, cuius vis eſt maxima.

Nauibus vehet belli pugnam & cladem,
Pereuntibus doloso modo ob malitiam ducum.

Dio in Tiberio.

Augebat timorem, quod per id tempus quædã oracula canebantur pro Sibyllinis, quæ licet ad hæc nostra tempora potius quam ad illa pertinerent, tamen ijs omnes valde commouebantur. Quibus versibus dicebatur fore vt ter trecentis annis præteritis ciuiles seditiones inter Romanos suscitarentur, & furor Sybariticus. Hæc Tiberius vt falsa calumniari cœpit, librosque omnes scriptos de vaticinijs inspici, ex quibus eos qui inutiles esse videbantur, damnari atque reijci, cæteros reponi & retineri iußit.

Idem in Nerone.

Inprimis oẽs cõmouebat recordatio oraculi, quod decantatũ fuerat Tiberij temporibus: id erat,
Ter vero trecentis circumuoluentibus annis,
Romanos ciuilis perdet seditio.

Quumque Nero populi consolandi causa hos versus nusquã repertos esse diceret, mutata sententia hũc versum, vt vere Sibyllinũ, canere cœperũt:
Vltimus Æneadum matris cæsor imperabit.

Id quod accidit, siue vere prædictum diuino oraculo, siue afflatu multitudinis ex statu rerum

qui

Νησοὶ φέρει πολέμοιο μάχην καὶ δηϊότητα,
Ὀλλυμέναις δολεροῖσι τρόποις κακότητι νομήων.

Δίων ἐν Τιβερίῳ.

Λόγιόν τέ τι ὡς καὶ Σιβύλλειον, ἄλλως μὲν οὐδὲν τῷ τῆς πόλεως χρόνῳ προσῆκον, πρὸς δὲ τὰ παρόντα ᾀδόμενον, οὐχ ἡσυχῆ σφᾶς ἐκίνει. ἔλεγε γὰρ ὅτι

Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις, καὶ ἁ Συβαρῖτις
Ἀφροσύνα.

Ὁ οὖν Τιβέριος ταῦτά τε τὰ ἔπη, ὡς καὶ ψευδῆ ὄντα διέβαλε, καὶ τὰ βιβλία πάντα τὰ μαντείαν τινὰ ἔχοντα ἐπεσκέψατο· καὶ τὰ μὲν ὡς οὐδενὸς ἄξια ἀπέκρινε, τὰ δὲ ἐνέκρινε.

ὁ αὐτὸς ἐν Νέρωνι.

Καὶ μάλισθ' ὅτι αὖθις ἡ μνήμη τοῦ λογίου κατὰ τὸν Τιβέριον ποτὲ ᾀσθέντος ἐθορύβει· ἦν δὲ τοῦτο,

Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις.

ἐπειδή τε ὁ Νέρων παραμυθούμενος αὐτοὺς, οὐδαμοῦ ταῦτα τὰ ἔπη εὑρῆσθαι ἔλεγε, μεταβαλόντες ἕτερον λόγιον, ὡς καὶ Σιβύλλειον ὄντως ὂν, ᾖδον. ἔστι δὲ τοῦτο,

Ἔσχατος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει.

Καὶ ἔσχεν οὕτως, εἴτε καὶ ὡς ἀληθῶς θεομαντείᾳ τινὶ προλεχθὲν, εἴτε καὶ τότε ὑπὸ τοῦ ὁμίλου πρὸς τὰ

παρόντα ἤλαθεν· τελευταῖος γὰρ τῶν Ἰουλίων τῶν ἀπὸ Αἰνείου γινομένων ἐμονάρχησε.

Λουκιανὸς ἐν Περεγρίνου τελευτῇ.

Θεαγένης δὲ ἔναγχος, ὥς μοί τις τῶν ἑταίρων ἀπήγγελε, καὶ Σίβυλλαν ἔφη προειρηκέναι περὶ τούτων· καὶ τὰ ἔπη γὰρ ἀπεμνημόνευεν·

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν Πρωτεὺς, κυνικῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων,
Ζηνὸς ἐριγδούπου τέμενος κάτα πῦρ ἀνακαύσας,
Ἐς φλόγα πηδήσας, ἔλθῃ ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Δὴ τότε πάντας ὁμῶς, οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι,
Νυκτιπόλον τιμᾶν κέλομαι ἥρωα μέγιστον,
Σύνθρονον Ἡφαίστῳ καὶ Ἡρακλῆι ἄνακτι.

Ταῦτα μὲν Θεαγένης Σιβύλλης ἀκηκοέναι φησίν.

Ζώσιμος ἱστορίας βιβλ. β'.

Μετὰ δὲ ταῦτα νόσων καὶ πολέμων ἐνσκηψάντων, ἔτει μετὰ τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν ἐπὶ τριακοσίοις πεντηκοστῷ καὶ δευτέρῳ, λύσιν εὑρεῖν ἡ γερουσία τῶν κακῶν ἐκ τῶν Σιβύλλης βουλομένη χρησμῶν, τοῖς εἰς τοῦτο τεταγμένοις ἀνδράσι τοὺς χρησμοὺς ἀνερευνῆσαι παρεκελεύσατο· τῶν δὲ λοιπῶν παυθήσεσθαι τὸ κακὸν, εἰ θύσαιεν Ἅδῃ καὶ Περσεφόνῃ προσαγορευσάντων, ἀναζητήσαντες τὸν τόπον, Ἅδῃ καὶ Περσεφόνῃ κατὰ τὸ προσταχθὲν καθήγισαν, Μάρκου Ποτίτου τὸ τέταρτον ὑπατεύοντος· καὶ τῆς ἱερουργίας συντελεσθείσης τῶν ἐπικειμένων ἀπαλλαγέντες, τὸν βωμὸν αὖθις ἐκάλυψαν, ἐν ἐσχάτῳ που κείμενον τοῦ

Ἀρείου

qui tum erat: nam is vltimus ex Iulij familia, quæ ab Ænea profecta erat, regnabat.

Lucianus in morte Peregrini.

Ceterum Theagenes nuper, vt quidam mihi ex familiaribus retulit, ait Sibyllā quoq; ea de re ista prædixisse: Et cur nō ipsos percēseamus versiculos?

Ast vbi iam Proteus Cynicos longe optimus inter,
Per loca sacra Ioui rutilum succenderit ignem:
Tunc omnes quotquot fructu vescuntur agrorum,
Noctiuagum, vt iubeo, placatu heroa colentes
Concessa Alcidæ ac Vulcano sede propinquum.

Hæc quidam Theagenes ex Sibylla se audisse prædicat.

Zosimus hist. lib. II.

Secundum hæc morbis & bellis ingruentibus, anno ab vrbe condita supra trecentesimum quinquagesimo secundo, Senatus iis se malis liberare de Sibyllinis oraculis volens; eos, ad quos hæc cura pertinebat, oracula consulere iussit. Illis mali finem fore nuntiantibus, si Diti patri & Proserpinæ rem sacram fecissent: perquisitum locum Diti patri & Proserpinæ, ceu iussi fuerant, M. Potito quartum Cos. dedicarunt, & peracto sacro malis vrgentibus liberati, rursus aram absconderunt, in extremo campo Martio alicubi sitam. Eodem sacrificio ad

tempus neglecto, quum rursus aduersi quidem casus accidissent; Octauianus Augustus ludos renouauit, factos illos idem ante L. Censorino, & M. Manlio Puelio Coss. tunc autem L. Cẽsorino, & C. Sabino, quum Ateius Capito leges ludorũ exposuisset; ac tempus, quo rem sacram fieri, atque edi spectacula oporteret, XV. viri, ad quos oraculorum Sibyllinorum custodia pertinet, inuestigaßent.

Et post pauca.

Vt autem & reapse vera isthæc esse credamus, ipsum Sibyllæ oraculum adijciam, quod ante nos etiam ab alijs est relatum.

Sed cum longißimum venerit tempus hominibus
Vitæ, ad annorum centum decem circulum meãs;
Memor sis Romane, & nõ valde obliuiscaris eorũ,
Memor sis horum omniũ, dijs quidẽ immortalibus
Vt sacra facias in cãpo ad Tiberis immẽsam aquã,
Vbi arctißima, nox quando terræ superuenerit,
Sole abscondente suam lucem. Hic tu sacrificato
Omnium-generatricibus Parcis agnos & capras.
Cæruleam posthæc Lucinam placanto
Puerperæ hostijs, vt fas est. itemque Terræ
Feraci porcus & sus mactetur nigra.
Candidi tauri vero Iouis ad aram ducantur

Ἀρείου πεδίου. ταύτης ἐπὶ χρόνον τῆς θυσίας ἀμεληθείσης, αὖθις τινῶν συμπεσόντων ἀποθυμίων, ἀνενεώσατο τὴν ἑορτὴν Ὀκταβιανὸς ὁ Σεβαστός, προτετελεσθεῖσαν μὲν ὄντων ὑπάτων Λουκίου Κενσωρίνου καὶ Μάρκου Μαλλίου Πουπλίου, τότε δὲ Λουκίου Κενσωρίνου καὶ Γαΐου Σαβίνου, τὸν θεσμὸν Ἀτηίου Καπίτωνος ἐξηγησαμένου, τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔδει τὴν θυσίαν γενέσθαι καὶ τὴν θεωρίαν ἀναχθῆναι, τῶν πεντεκαίδεκα ἀνδρῶν, οἳ τὰ Σιβύλλης θέσφατα φυλάττειν ἐτάχθησαν, ἀνερευνησάντων.

Καὶ μετὰ βραχύ.

Ὡς ἂν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀληθῆ ταῦτα εἶναι πιστεύσωμεν, αὐτὸν παραθήσομαι τὸν Σιβύλλης χρησμόν, ἤδη πρὸ ἡμῶν παρ' ἑτέρων ἀνενηνεγμένον·

Ἀλλ' ὁπόταν μήκιστος ἵκῃ χρόνος ἀνθρώποισι
Ζωῆς, εἰς ἐτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὁδεύων,
Μεμνῆσθαι Ῥωμαῖε, καὶ εἰ μάλα λήσεαι αὐτῶν,
Μεμνῆσθαι τάδε πάντα, θεοῖσι μὲν ἀθανάτοισι
Ῥέζειν ἐν πεδίῳ παρὰ Θύμβριδος ἄπλετον ὕδωρ,
Ὅππη στεινότατον, νὺξ ἡνίκα γαῖαν ἐπέλθῃ,
Ἠελίου κρύψαντος ἑὸν φάος. ἔνθα σὲ ῥέζειν
Ἱερὰ παντογόνοις Μοίραις ἄρνας τε καὶ αἶγας.
Κυανέας ἐπὶ ταῖσδ' Εἰλειθυίας ἀρέσασθαι
Παιδοτόκους θυέεσσιν, ὅπῃ θέμις. αὖθι δὲ γαίῃ
Πληθομένῃ χοῖρός τε καὶ ὗς ἱερεῖτο μέλαινα.
Ζάλευκοι ταῦροι δὲ Διὸς παρὰ βωμὸν ἀγέσθων

Ηματι, μήδ᾽ ἐπὶ νυκτί. θεοῖσι γὰρ οὐρανίοισι
Ημέριος πέλεται θυέων τρόπος. ὡς δὲ καὶ αὔτως
Ιερεύειν δαμάλης τε. βοὸς δέμας ἀγλαὸν Ηρης
Δεξάσθω νηός. παρὰ σοῦ καὶ Φοῖβος Απόλλων,
Οστε καὶ Ηέλιος κικλήσκεται, ἶσα δεδέχθω
Θύματα Λητοΐδης. ἀειδόμενοί τε Λατῖνοι
Παιᾶνας, κούροις κούραισί τε νηὸν ἔχοιεν
Αθανάτων· χωρὶς δὲ κόραι χορὸν αὐταὶ ἔχοιεν,
Καὶ χωρὶς παίδων ἄρσην στάχυς· ἀλλὰ γονήων
Πάντων ζωόντων οἷς ἀμφιθαλὴς ἔτι φύτλη.
Αἱ δὲ γάμου ζεύγλαις δεδμημέναι, ἤματι κείνῳ
Γνὺξ Ηρης παρὰ βωμὸν ἀοίδιμον ἑδριόωσαι,
Δαίμονα λισσέσθωσαν, ἅπασι θελήματα δοῦναι
Ανδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ, μάλιστα δὲ θηλυτέρῃσι.
Πάντες δ᾽ ἐξ οἴκοιο φερέσθων ὅσσα κομίζειν
Εστὶ θέμις θνητοῖσιν, ἀπαρχομένοις βιότοιο,
Δαίμοσι μειλιχίοισιν ἱλάσματα καὶ μακάρεσσιν
Οὐρανίδαις. τάδε πάντα τεθησαυρισμένα κείσθω,
Οφρα τε θηλυτέρῃσι καὶ ἀνδράσιν ἑδριόωσιν
Ενθεν πορσύνῃς μεμνημένος. ἤμασι δ᾽ ἔστω
Νυξί τ᾽ ἐπασσυτέρῃσι θεοσέπτοις κατὰ θώκους
Παμπληθὴς ἄγυρις. σπουδὴ δὲ γέλως τε μεμίχθω.
Ταῦτά τοι ἐν φρεσὶν ᾗσιν ἀεὶ μεμνημένος εἶναι.
Καί σοι πᾶσα χθὼν Ιταλὴ καὶ πᾶσα Λατίνη
Αἰὲν ὑπὸ σκήπτροισιν ὑπαυχένιον ζυγὸν ἕξει.

Καὶ πά-

De die, non nocte. Dijs namque cælestibus
Diurnus est victimarũ modus. Eadẽ vero ratione
Mactentur iuuencæ. vaccæ corpus purum Iunonis
Capiat templum. a te quoque Phœbus Apollo,
Qui & Sol vocatur, paria recipiat
Sacrificia Latonæ filius. Cantantesque Latini
Pæanas cum *pueris puellisque in æde versentur*
Immortaliũ. seorsum aũt puellæ chorũ ipsæ habeãt,
Et seorsum puerorum masculus ordo: sed parẽtum
Omniũ viuẽtiũ quib. vtrĩq; virẽs adhuc sit *gen⁹.*
At nuptiarum copulis vinctæ, die illo
Flexo-genu Iunonis ad aram celebrem sedentes
Diuæ supplicent, omnibus vota vt *perficiat*
Viris & mulieribus, maxime vero feminis.
Omnes autem e domo ferant, quæcunque ferre
Decet mortales soluentes vitæ primitias,
Dijs benignis placamina & beatis
Cælestibus. hæc omnia accumulata iaceant,
Vt tam feminis quam viris sacris *aßidentibus*
Illinc præbeas memor. Diebus vero esto
Noctibusque crebris venerandis in puluinaribus
Frequens cœtus. res autem seriæ risusq; misceãtur.
Hæc tibi in animo tuo semper memoria hæreant.
Et tibi omnis tellus Itala & tota Latina
Semper sub sceptris subditum iugum habebit.

Et iterum.

Maxentius intra muros inclusus, Dijs victimas offerebat, & extispices de belli euentu consulebat, ipsis quoque Sibyllinis oraculis peruestigatis. Quumque reperisset oraculum, quo significaretur, in fatis esse, vt qui ad perniciem populi Romani spectantia designaret, miserabili morte periret: de semetipso id accipiebat, quasi qui Romam adortos, eamque capere cogitantes, propulsaret.

Eodem libro.

Ac mihi quidem sæpe mirari subijt qui fieret, vt quum vrbs Byzantina tantopere excreuerit, vt alia nulla cum hac, siue felicitatem, siue magnitudinem spectes, comparari poßit; nullum vaticinium maioribus nostris de ipsius incremento, meliorem ad fortunã euectæ, datum fuerit. in qua cogitatione dum iampridem versor, multis historiarum monumentis & oraculorum collectionibus euolutis, & exacto nonnullo tempore in hac de istis dubitatione: vix tandem in oraculum quoddam incidi, quod Erythrææ Sibyllæ, vel Epiroticæ Phaëllonis esse perhiberetur. Nam & isthęc adflata numine, fertur edidisse quædã oracula; quibus fretus Nicomedes Prusiæ filius, qui ea suis ex commodis interpretaretur, hortatu Attali bellum patri Pru-

Καὶ πάλιν.

Μαξέντιος δὲ ἐναποκλείσας ἑαυτὸν, τοῖς θεοῖς ἱερεῖα προσήγαγε, καὶ τὴν ἱεροσκόπων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀναπυνθάνετο, καὶ τὰ Σιβύλλης διερευνᾶτο. Καί τι θέσφατον εὑρὼν σημαῖνον ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῷ θανάτῳ περιπεσεῖν· πρὸς ἑαυτὸν τὸ λοιπὸν ἐλάμβανεν, ὡς δὴ τοὺς ἐπελθόντας τῇ Ῥώμῃ καὶ ταύτην διανοουμένους ἑλεῖν ἀμυνόμενος.

Τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Καί μοι πολλάκις ἐπῆλθε θαυμάσαι, πῶς εἰς τοσοῦτο τῆς Βυζαντίων πόλεως ηὐξημένης, ὡς μηδεμίαν ἄλλην ἐς εὐδαιμονίαν ἢ μέγεθος αὐτῇ παραβάλλεσθαι, πρόρρησις ἐκ θεῶν οὐδεμία περὶ τῆς εἰς ἀμείνονα τύχην αὐτῆς ἐπιδόσεως τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνθρώποις ἐδόθη. καὶ ταύτην ἐκ πολλοῦ τὴν ἔννοιαν ἔχων, πολλάς τε βίβλους ἱστορικὰς καὶ χρησμῶν συναγωγὰς ἀνελίξας, χρόνον τε ἐν τῷ περὶ τούτων ἀπορεῖν δαπανήσας, ἐνέτυχον μόλις χρησμῷ τινι, Σιβύλλης εἶναι λεγομένῳ τῆς Ερυθραίας, ἢ Φαεννοῦς τῆς Ἠπειρώτιδος. καὶ αὐτὴ γὰρ γενομένη κάτοχος, ἐκδεδωκέναι χρησμοὺς λέγεται, ᾧ πεποιθότα Νικομήδην τὸν Προυσίου, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν λυσιτελεῖν ἑρμηνεύοντα, πόλεμον ἄρασθαι πρὸς τὸν πατέ-

ἐκ Γεργισίας, Ἀπόλλωνι πειθόμενον. ἔχει δὲ τὸ λόγιον οὕτως,

Ὦ βασιλεῦ Θρῃκῶν λήψῃς πόλιν ἐν προβάτοισιν.
Αὐξήσεις δὲ λέοντα μέγαν, γαμψώνυχα, δεινόν.
Ὅς ποτε κινήσει πατρίας κειμήλια χώρας·
Γαῖαν δ' αἱρήσει μόχθων ἄτερ. οὐδέ σε φημὶ
Σκηπτούχοις τιμαῖσιν ἀγάλλεσθαι μάλα δηρὸν,
Ἐκ δὲ θρόνων πεσέειν· οὓς κύνες ἀμφὶς ἔχουσι.
Κινήσεις δ' εὕδοντα λύκον, γαμψώνυχα, δεινόν.
Οὐδ' ἐθέλοντι γὰρ εἴσω ὑπὸ ζυγὸν αὐχένα θήσει.
Δὴ τότε Βιθυνῶν γαῖαν λύκοι οἰκήσουσι,
Ζηνὸς ἐπιφροσύναισι. τάχυ δ' ἐπιβήσεται ἀρχὴ
Ἀνδράσιν οἳ Βύζαντος ἕδος κατεναιετάουσι.
Τρισμάκαρ Ἑλλήσποντε, θεόκτιτα τείχεά τ' ἀνδρῶν.
------- θείαισιν ἐφετμαῖς
Ἣν λύκος αἰνόλυκος πτήξει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης.
Οἵ με γὰρ εἴσασίν τε ἐμὸν ναίοντες ἔδεθλον,
Οὐκέτι σιγήσω πατρὸς νόον, ἀλλ' ἀναδείξω
Ἀθανάτων λογίων θνητοῖς εὔσημον ἀοιδήν.
Θρῇσσα κύει μέγα πῆμα, τόκος δέ οἱ οὐκέτι τηλοῦ.
Πείρει παῖδα κακὸν ------- καὶ τῆδε φέρουσα.
Τρηχὺ παρ' ἠπείρου πλευραῖς ἐπαΐσσεται ἕλκος,
Καὶ μέγα οἰδήσει, ταχὺ δὲ ῥαγὲν αἱμορρήσει.

Τοῦτο τὸ λόγιον πάντα μὲν, ὡς εἶπεν, ὑπεμφαῖνον ὄντως, καὶ αἰνίγμασι λέγει τά τε ἐσόμενα Βιθυνοῖς

κακὰ

tri Prusiæ fecit. Est autem oraculum huiusmodi.

O rex Thracum accipies vrbem in ouibus, (ribilẽ,
Augebis vero leonẽ magnũ, vncis-vnguibus, hor-
Qui olĩ mouebit patriæ pretiosã supellectilẽ regio-
Terramque capiet absque labore. neque te aio (nis,
Sceptriferis honoribus gauisurum admodum diu,
Sed ex solio casurum. quippe canes vtrinq; habitãt.
Mouebis vero dormientem lupũ, vncunguẽ, dirũ.
Non volenti enim intus sub iugũ ceruicem mittet.
Certe tunc Bithynorum terram lupi habitabunt,
Iouis consiliis: mox autem perueniet imperium ad
Viros, qui Byzantij sedem inhabitant.
Terfelix Hellespõte, & deo cõdita mœnia virorũ.
----- diuino iussu (necessitate.
Quam lupus, horrendus lupus, terrebit potẽti sub
Me namque norunt meam incolentes sedem.
Non amplius silebo patris animum, sed ostendam
Immortaliũ oraculorũ mortalibus insigne carmen.
Thressa vtero-fert ingens malum, partus autem ei
non amplius procul est.
Inceptis puerum malum ---- & huc cum tulerit:
Asperum iuxta continentis latera erumpet vlcus,
Et valde tumescet, cito aũt ruptũ sãguine manabit.

Hoc oraculum omnia, prope dixerim, reuera designat, obscurisque vocibus indicat euentura Bi-

thynis mala propter graue tributorum onus, quæ ſequutis temporibus eis impoſita fuerunt: & quod imperium cito venturum eſſet ad eos

Viros qui Byzantis ſolum inhabitant.

Quod autem ſæculis non paucis interiectis ea quæ prædicta fuerant, euenerint; non eo quis torqueat, ac ſi de re quadam alia vaticinium hoc loquatur. nam omne tempus Deo breue eſt, qui ſemper & exiſtit & erit. Atque hæc tum de rerum ipſarum euentis ratiocinando collegi. Quod ſi cui videtur eſſe alia verborum oraculi ſententia, per me ſane ſic illud accipiat licet.

Procopius lib.1.de bello Gotthorum.

Romanis tunc Sibyllina carmina recordantibus, vetuſtis temporibus decantata, miraculi loco res fuit. Ferebat enim oraculum illud, quod quãdo Africa detinebitur, Mundus ſuo cum ſemine interibit. *At oraculum non hoc ſignificabat, ſed cum ſubiunxiſſet*, quod iterũ ſub Romanis Libya futura eſſet; *etiam hoc addidit,* quod tunc cum filio mundus ſit periturus. *Sic enim ait,* * * *Quoniam vero coſmos Latinorum ſermone idem valet quod mundus, arbitrabantur de mundo oraculum eſſe.*

Ibidem.

κακὰ διὰ τὴν τῶν ἐπενεχθέντων αὖθις ἐς τὰ μάλιστα φόρων βαρύτατα· καὶ ὡς ἡ ἀρχὴ ταχέως ἐπιβήσεται

Ἀνδράσιν οἳ Βύζαντος ἕδος κατναιετάουσι.

Τὸ δὲ μετὰ χρόνους οὐκ ὀλίγους τὰ προῤῥηθέντα ἐκβῆναι, μὴ λαμβανέτω τὶς εἰς τὸ περὶ ἑτέρου τινὸς λέγειν τὴν προῤῥησιν· πᾶς γὰρ χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς, ἀεί τε ὄντι καὶ ἐσομένῳ. ταῦτα δὴ οὖν ἔκ τε τῶν τοῦ χρησμοῦ ῥημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβάντων ἐτεκμηράμην. εἰ δέ τῳ τὸ χρησθὲν ἑτέρως ἔχειν δοκεῖ, ταύτῃ νοείτω.

Προκόπιος ἱστορία α' τῶν Γοτθικῶν πολέμων.

Τότε Ῥωμαῖοι ἀνεμνήσθησαν τοῦ Σιβύλλης ἔπους· ὅπερ ἀδόμενον ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, τέρας αὖθις ἔδοξεν εἶναι. ἔλεγε γὰρ τὸ λόγιον ἐκεῖνο· ὡς ἡνίκα ἂν Ἀφρικὴ ἔχηται, ὁ κόσμος ξὺν τῷ γόνῳ ὀλεῖται. τὸ μέντοι χρηστήριον, οὐ τοῦτο ἐδήλου· ἀλλ' ὑπειπὸν, ὅτι δὴ αὖθις ὑπὸ Ῥωμαίοις Λιβύη ἔσται, καὶ τοῦτο ἐπεῖπεν, ὅτι τότε ξὺν τῷ παιδὶ ἀπολεῖται μοῦνδος. λέγει γὰρ ὧδε· ἀφρίκας ἄρτα

Xι ΥΔGE CU ΠNd TI PεPI SIaσ.

Ἐπεὶ δὲ κόσμος τῇ Λατίνων φωνῇ ὁ μοῦνδος δύναται, ᾤοντο ἀμφὶ τῷ κόσμῳ τὸ λόγιον εἶναι.

Καὶ

Καὶ αὖθις.

Ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ τῶν τινες πατρικίων τὰ Σιβύλλης λόγια προὔφερον, ἰσχυριζόμενοι τὸν κίνδυνον τῇ πόλει ἄχρι ἐς τὸν Ἰούλιον μῆνα γενήσεσθαι μόνον· χρῆναι γὰρ τότε βασιλέα Ῥωμαίοις κατασταθῆναί τινα, ἐξ οὗ δὴ τὸ Γετικὸν οὐδὲν Ῥώμη τὸ λοιπὸν δείσειε. Γετικὸν γὰρ ἔθνος φασὶν τοὺς Γότθους εἶναι. εἶχε δὲ τὸ λόγιον ὧδε· τῶ τίγοι μὴν ζεκαι βενυω. καὶ κάτενησι [illegible] σο ενιπτίηυ. Ἔτι ου πιαπιετα. πέμπτον δὲ μῆνα τὸν Ἰούλιον ἰσχυρίζοντο εἶναι· οἱ μὲν ὅτι Μαρτίου ἱσταμένου ἡ πολιορκία κατ' ἀρχὰς γέγονεν, ἀφ' οὗ δὴ πέμπτον Ἰούλιον ξυμβαίνει εἶναι· οἱ δὲ, ὅτι Μάρτιον πρῶτον πρὸ τῆς Νουμᾶ βασιλείας ἐνόμιζον μῆνα. ὅτε δὴ Ῥωμαίοις ἐς δέκα μῆνας ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνος ξυνῄει, ὁ Ἰούλιός τε ἀπ' αὐτοῦ Κυντύλιος ὀνομάζετο. ἀλλ' ἦν ἄρα τούτων οὐδὲν ὑγιές. οὐδὲ γὰρ βασιλεὺς τότε Ῥωμαίοις κατέ* Καὶ ἡ πολιορκία ὕστερον διαλυθήσεσθαι ἔμελλε· καὶ αὖθις ἐπὶ τοῦ Γότιλα Γότθων ἄρχοντος ἐς τοὺς ὁμοίους Ῥώμην κινδυνεύουσαν εἶναι· ὥς μοι ἐν τοῖς ὄπισθεν λελέξεται λόγοις. δοκεῖ γάρ μοι οὐ ταύτην δὴ τὴν βαρβάρων ἔφοδον τὸ μαντεῖον δηλοῦν· ἀλλ' ἑτέραν τινὰ ἢ ἤδη ξυμβᾶσαν, ἢ ὕστερόν ποτε ἐσομένην. τῶν γὰρ Σιβύλλης λογίων τὴν διάνοιαν πρὸ τοῦ ἔργου ἐξευρεῖν ἀνθρώπῳ οἶμαι ἀδύνατα εἶναι.

Ibidem.

*Tunc & Patricij quidam Sibyllæ dicta in medium proferebant, asseuerantes ad Iulium vsque mensem ciuitatem in discrimine fore, & necessarium postea, vt imperator tunc quispiam Romanorum existat, quum demum Roma nil Geticum extimescet. Geticam quippe Gotthorum hi nationem esse affirmant. Ita autem ferebat oraculũ: * * * quintum mensem autem affirmabant Iulium esse, quem Sibylla rebus his terminum præfixisset: tum quia Martio mense obsideri sit ciuitas cœpta, post quem Iulius quintus subsequitur mensis: tum etiã quia Martiũ ante Numæ Pompilij regnum, primum hi ducerent mensem: quando scilicet apud Romanos mensibus decem annus constabat, & Iulius Quintilis ab his dicebatur. Non tamen cõueniẽter Romani hæc de Sibyllæ vaticinio sentiebãt, quandoquidem nec imperator his eo tempore erat, & post annum soluta obsidio sit, & rursum ciuitas esset, Totila Gotthis imperitante, in eadem discrimina recasura, vt in sequentibus dicam. Meo quidem iudicio non hanc Barbarorum incursionem oraculũ denotabat, sed aliam quandã aut iam pregreßã, aut aliqñ futurã. nã Sibyllinorũ oraculorũ mentẽ ante rem gestam aperire homini arbitror im-*

poßibile. in cauſa ſunt quæ iam proferã. Collectis enim omnibus vndiquaq; oraculis, Sibylla res ordine geſtas nõ refert, neq; ſermonẽ cõcinne cõtinuat, ſed dictum aliquod, exempli gratia de Libycis malis, elocuta, mox ad Perſarum mores proſilit, inde Romanorũ mentione facta, ſermonem ad Aſſyrios transfert, iterumq; de Romanis vaticinata, Brittanorum calamitates prædicit. Hac de cauſa fieri nequit vt hominum quisquam quicunq; ille ſit, Sibyllæ oracula antequam res acciderit, intelligat: niſi tempus ipſum, re iam peracta, & oraculo experientia comprobato, accurate vaticinium interpretetur. Sed hæc quisque pro libitu ſuo æſtimet.

Euſebius in vita Conſtantini Imp.

Subit autem animum meũ, etiam extraneorum quoddã de Chriſti diuinitate teſtimoniũ cõmemorare. Ex his enim, etiam blaſphemantium ipſum animus, Deum ipſum eſſe, ac filium Dei, nouit: ſi ſaltem ſuis ipſorum ſermonibus credunt. Sibylla igitur Erythræa, quæ ſe ipſam, ſexta poſt diluuium generatione vixiſſe, & ſacerdotem Apollinis fuiſſe dicit, diadema ex æquo vna cum Deo, cui ſeruiebat, geſtans: & tripoda, circa quem ſerpens verſabatur, colens, & appropinquantes ad ſe abijciẽs, propter dementiam parentum, qui eam tali cultui

τα εἶ). αἴτιον δὲ ὅπερ ἐγὼ αὐτίκα δηλώσω. ἐκεῖνα ἀναλεξάμενος ἅπαντα ἡ Σίβυλλα, οὐχ ἅπαντα ἑξῆς τὰ πράγματα λέγει· οὐδὲ ἁρμονίαν τινὰ ποιουμένη τοῦ λόγου, ἀλλ' ἔπος εἰποῦσα, ὅτι δὴ ἀμφὶ τοῖς Λιβύης κακοῖς, ἀπεπήδησεν εὐθὺς ἐς τὰ Περσῶν ἤθη· ἔνθεν δέ τε Ῥωμαίων ἐς μνήμην ἐλθοῦσα, μεταβιβάζει ἐς τοὺς Ἀσσυρίους τὸν λόγον· καὶ πάλιν ἀμφὶ Ῥωμαίοις μαντευομένη, προλέγει τὰ Βρεττανῶν πάθη. ταύτῃ τε, ἀδύνατά ἐστιν ἀνθρώπῳ ὁτῳοῦν πρὸ τοῦ ἔργου, τῶν Σιβύλλης λόγων ξυνεῖναι· ἢν μὴ ὁ χρόνος αὐτὸς ἐκβάντος ἤδη τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ λόγου ἐς πεῖραν ἐλθόντος, ἀκριβὴς τοῦ ἔπους ἑρμηνευτὴς γένοιτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λογιζέσθω ἕκαστος, ὅπως αὐτῷ φίλον.

Εὐσέβιος ἐν τῷ βίῳ Κωνσταντίνου βασιλέως.

Παρίσταται δέ μοι καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν τι μαρτύριον τῆς τοῦ Χριστοῦ θεότητος ἀπομνημονεῦσαι. ἐκ γάρ τοι τούτων δηλονότι καὶ ἡ τῶν βλασφημούντων αὐτὸν διάνοια οἶδεν αὐτὸν θεὸν ὄντα, καὶ θεοῦ παῖδα, εἴπερ γοῦν τοῖς ἑαυτῶν λόγοις πιστεύουσιν. ἡ τοίνυν Ἐρυθραία Σίβυλλα, φάσκουσα ἑαυτὴν ἕκτῃ γενεᾷ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν γενέσθαι, ἱέρειαν τοῦ Ἀπόλλωνος, διάδημα ἐπίσης τῷ θρησκευομένῳ ὑπ' αὐτῆς θεῷ φοροῦσα, καὶ τὸν τρίποδα περὶ ὃν ὁ ὄφις εἵλκετο, περιέπουσα, ἀποφοιβάζουσά τε τοῖς χρωμένοις αὐτῇ, ἠλιθιότητι τῶν γονέων ἐπιδεδωκότων αὐτὴν τοιαύτῃ λατρείᾳ, δι'

ὧν ἀσχήμονες θυμοὶ καὶ οὐδὲν σεμνὸν ἐπιγίνεται, κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἱστορουμένοις περὶ τῆς Δάφνης. αὕτη τοίνυν εἴσω τῶν ἀδύτων ποτὲ τῆς ἀκαίρου δεισιδαιμονίας προαχθεῖσα, καὶ θείας ἐπιπνοίας ὄντως γενομένη μεστὴ, δι' ἐπῶν περὶ τοῦ θεοῦ τὰ μέλλοντα προεθέσπισε, σαφῶς ταῖς προτάξεσι τῶν πρώτων γραμμάτων, ἥ τις ἀκροστιχὶς λέγεται, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῆς τοῦ Ἰησοῦ κατελεύσεως. ἔστι δὲ ἡ ἀκροστιχὶς αὕτη· ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΕΙΣΤΟΣ, ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ, ΣΩΤΗΡ, ΣΤΑΥΡΟΣ. τὰ δὲ ἔπη αὐτῆς ταῦτα.

Supr. 380. 4.

Ι δρώσει δὲ χθὼν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.
Η ξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σ άρκα παρὼν πᾶσαν κρῖναι, καὶ κόσμον ἅπαντα.
Ο ψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι,
Υ ψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο
Σ αρκοφόρον. ψυχὰς ἀνθρώπων βήματι κρινεῖ·
Χ έρσος ὅταν ποτὲ κόσμος ὅλος, καὶ ἄκανθα γένηται.
Ρ ίψουσιν δ' εἴδωλα βροτοὶ, καὶ πλοῦτον ἅπαντα.
Ε κκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν
Ι χνεῦον. ῥήξει δὲ πύλας εἱρκτῆς ἀΐδαο.
Σ ὰρξ τότε πᾶσα βροτῶν ἐπ' ἐλεύθερον φάος ἥξει.
Τ οὺς ἁγίους, ἀνόμους τε τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει.
Ο ππόσα τὶς πράξας ἔλαθεν, τότε πάντα λαλήσει.
Σ τήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωστῆρσιν ἀνοίξει.

Θρῆνος

tradiderant, ob quam etiam dedecorosæ furiæ, sicut commemorant qui de Daphne scribunt. Hæc, inquam, Sibylla intus in ipsis aliquãdo adytis importuna superstitione occupata, ac diuina certe inspiratione referta, carminibus futura de Deo vaticinata est, perspicue in serie primarũ litterarũ, quæ ἀκροστιχὶς *dicitur, historiam aduentus Iesu declarans. Est autem Acrostichis ista:* IESVS CHRISTVS, DEI FILIVS, SERVATOR, CRVXS. *Carmina vero illius hæc sunt:*

I udicij fuerit cum signum, terra madebit, supra.381.4.& 29.6. & 27.19.
E t cœlo veniet princeps per secla futurus,
S cilicet vt carnem præsens & iudicet orbem.
O mnis homo hunc, fidusq; Deũ, infidusq; videbit,
V na cum sanctis excelsum fine sub æui:
S ede sedens animas censebit, corpora & ipsa.
C hersos erit mundus, spinas feret vndique tellus.
R eijcient simulachra homines & munera Ditis.
I nquirens portas infringet carceris atri.
S ic etenim cunctæ veniet lux libera carni,
T unc sanctis: ignis sontes æternus aduret.
O ccultos actus omnes & quisque loquetur,
S ed tenebrosa Deus collustrans pectora pandet.

TH renus erit cunctis, & stridor dentis adest.
E ffugiet solis iubar, astrorumque choreæ,
O mne poli lumen soluetur, & aurea luna.
V alles extollet, collesque a vertice perdet.
V squã nec celsum mortalibus aut graue quicquã.
I nde æqui montes campis, hinc cerula ponti
O mne ratis spernent onus, hiscet fulmine tellus.
S ic fontes simul arescent, & fluminis aluei.
S tridula tũ querulũ sonitũ tuba fundet olympo,
O rbis grande malum rugiens, & damna futura,
T artareumque chaos monstrabit terra dehiscens.
E t venient omnes reges magni ante tribunal.
R efluet & cœlo tunc sulphuris amnis, & ignis.
S ic cũctorum hominũ fient manifesta sepulchra.
T um fidis lignum, cornu atque optabile fiet:
A tque piorum vita hominũ, nocumentaq; mundi
V ndis lustrabunt bisseno in fonte vocatos.
R ex pastoris erit nobis & ferrea virga.
O mnipotens Deus est præscriptus versibus istis,
S eruator nostro æternus rex passus amore.

Et hæc virgo perspicue vaticinari potuit. Hanc ego quidem beatam iudico, quam Seruator prouidentiæ suæ erga nos vatem elegit. Verum multi sunt, qui hanc ista vaticinatam esse non credunt, quamuis Sibyllam Erythræam vatem fuisse confiteantur:

Θ ρῆνος δ' ἐκ πάντων ἔσται, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων.
Ε κλείψει σέλας ἠελίου, ἄστρων τε χορεῖαι,
Ο ὐρανὸν εἱλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.
Υ ψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
Υ ψος δ' οὐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.
Ι σα τ' ὄρη πεδίοις ἔσται, καὶ πᾶσα θάλασσα
Ο ὐκ εἰς πλοῦν ἥξει. γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ,
Σ ὺν πηγαῖς, ποταμοὶ δὲ καχλάζοντες λείψουσιν.
Σ άλπιγξ δ' οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει,
Ω ρύουσα τὸ μέλλον, καὶ δὴ πήματα κόσμου.
Τ άρταρον δὲ χάος τότε δείξει γαῖα χανοῦσα.
Η ξουσιν δ' ἐπὶ βῆμα θεοῦ βασιλῆες ἅπαντες.
Ρ εύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς, ἠδέ γε θείου.
Σ ῆμα δέ τοι τότε πᾶσι βροτοῖς ἀριδείκετον, οἷον
Τ ὸ ξύλον ἐν πιστοῖς, τὸ κέρας τὸ ποθούμενον ἔσται,
Α νδρῶν εὐσεβέων ζωὴ, πρόσκομμά τε κόσμου·
Υ δασι φωτίζον πιστοὺς ἐν δώδεκα πηγαῖς.
Ρ άβδος ποιμαίνουσα σιδηρείη γε κρατήσει.
Ο ὗτος ὁ νῦν προγραφεὶς ἐν ἀκροστιχίοις θεὸς ἡμῶν,
Σ ωτὴρ ἀθάνατος, βασιλεὺς, ὁ παθὼν ἕνεχ' ἡμῶν.

Καὶ ταῦτα τῇ παρθένῳ δηλαδὴ θεόθεν ἐπέστη προκηρύξαι. μακαρίαν δ' αὐτὴν ἔγωγε κρίνω, ἣν ὁ σωτὴρ ἐξελέξατο προφῆτιν τῆς ἑαυτοῦ περὶ ἡμῶν προμηθείας. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπιστοῦσι, καὶ ταῦθ' ὁμολογοῦντες Ερυθραίαν γεγεννῆσθαι Σίβυλλαν

μάντιν· ὑποπτεύουσι δέ τινα τὸν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ποιητικῆς μούσης οὐκ ἄμοιρον, τὰ ἔπη ταῦτα πεποιηκέναι, νοθεύεσθαί τε αὐτὰ, καὶ Σιβύλλης θεσπίσματα εἶναι λέγεσθαι, ἔχοντα βιωφελεῖς γνώμας, τὴν πολλὴν τῶν ἡδονῶν περικοπτούσας ἐξουσίαν, καὶ ἐπὶ τὸν σώφρονά τε καὶ κόσμιον βίον ὁδηγούσας. ἐν περιφανεῖ δ' ἀλήθεια, τῆς τῶν ἡμετέρων ἀνδρῶν ἐπιμελείας, συλλεξάσης τοὺς χρόνους ἀκριβέστερον, ὡς πρὸς τὸ μηδένα ὑποπτεύειν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ κάθοδον καὶ κρίσιν γεγενῆσθαι τὸ ποίημα, καὶ ὡς πάλαι προλεχθέντων ὑπὸ Σιβύλλης τῶν ἐπῶν ψεῦδος διαφημίζεσθαι. ὡμολόγηται γὰρ, Κικέρωνα ἐντετυχηκότα τῷ ποιήματι, μετενεγκεῖν τε αὐτὸ εἰς τὴν Ῥωμαίων διάλεκτον, καὶ συντάξαι αὐτὸ τοῖς ἑαυτοῦ συντάγμασι, τοῦτον ἀναιρεῖσθαι κρατήσαντος Ἀντωνίου. Ἀντωνίου δ' αὖ πάλιν Αὔγουστον περιγεγενῆσθαι, ὃς ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτη ἐβασίλευσε. τοῦτον Τιβέριος διεδέξατο, καθ' ὃν χρόνον ἡ τοῦ σωτῆρος ἐξέλαμψε παρουσία, καὶ τὸ τῆς ἁγιωτάτης θρησκείας ἐπεκράτησε μυστήριον, ἥ τε νέα τοῦ δήμου διαδοχὴ συνέστη, περὶ ἧς οἶμαι λέγειν τὸν ἐξοχώτατον τῶν κατ' Ἰταλίαν ποιητῶν·

Ἔνθεν ἔπειτα νέων πλῆθυς ἀνδρῶν ἐφαάνθη.

Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ τινὶ τῶν βουκολικῶν τόπῳ·

Σικελίδες Μοῦσαι, μεγάλην φάτιν ὑμνήσωμεν·

Τί τούτου φανερώτερον; προστίθησι γάρ·

Ἤλυθε

fiteantur: sed suspicantur, aliquem nostræ religionis, poeticæ Musæ non expertem, hæc condidisse carmina: esseque illa adulterina, & falso Sibyllæ vaticinia dici, cum vtiles sententias habeant, multam voluptatum licentiam amputantes, & ad temperatam & honestam vitæ conuersationem ducentes. Est autem veritas in propatulo, eo quod nostræ religionis viri tempora diligenter & exacte collegerunt: non posse coniecturari, quod poema hoc a quopiam sit, post Christi factum descensum, & iudicium. Est enim in confesso, Ciceronem poema hoc legisse, illudque & in Romanam dialectum transtulisse, & commentarijs suis inseruisse: denique hunc imperante Antonio interemptum: Antonium vero postea ab Augusto superatum, qui quinquaginta sex annos imperauit: & huic Tiberium successisse, cuius tempore Christi aduentus illuxit, & sanctissimæ religionis mysterium obtinuit, ac noua populi successio constitit. De quo eminentissimum Italiæ poetarum loqui puto, vbi ait:

Prodijt in lucē hominum genus inde nouorum.

Et iterum, in alio quodam Bucolicorum loco.

Sicelides Musæ, paulo maiora canamus.

Quid manifestius? adijcit enim:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

Significans videlicet, Cumæam Sibyllam. Nec his contentus, vlterius progressus est, tanquam ipsa necessitas testimonium ipsius desideraret. Quid igitur dicit?

Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna.

Quæ nam igitur hæc virgo est, quæ rediit? An non ea, quæ plena & fœta facta est de spiritu sancto? Et quid impedit, quo minus puella hæc de diuino spiritu grauida, semper sit & maneat virgo? Redibit autem denuo, orbemque aduentu suo releuabit. Et addit Poeta:

Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.
Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetua soluent formidine terras.

Intelligimus autem dicta hæc manifeste simul, & obscure per allegorias prolata iis qui carminum horum sensum altius sub conspectum diuinitatis Dei scrutantur, innuere: quomodo Poeta, ne quis eorum qui in regia vrbe dominabantur, culpare posset, quod contra patrias leges scriberet, & quæ iam olim inde a maioribus de diis cre-

dita

Ἦλθε Κυμαίου μαντεύματος εἰς τέλος ὀμφή·

Κυμαίαν αἰνιττόμενος δηλαδὴ τὴν Σίβυλλαν. καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ περαιτέρω προεχώρησεν, ὡς τῆς χρείας τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν ἐπιποθούσης, τί λέγων αὖθις·

Οὗτος ἀπ᾽ αἰώνων ἱερὸς στίχος ὄρνυται ἡμῖν.

Ἥκει παρθένος αὖθις ἄγουσ᾽ ἐρατὸν βασιλῆα.

Τίς οὖν ἄρα εἴη παρθένος ἡ ἐπανήκουσα; ἆρ᾽ οὐχ ἡ πλήρης τε καὶ ἔγκυος γενομένη τοῦ θείου πνεύματος; καὶ τί τὸ κωλῦον, τὴν ἔγκυον τοῦ θεοῦ πνεύματος κόρην εἶναι ἀεί, καὶ διαμένειν παρθένον; ἐπανήξει δὲ ἐκ δευτέρου, τὴν οἰκουμένην παραγενόμενος ἐπικουφίσει. καὶ προστίθησιν ὁ ποιητής·

Τὸν δὲ νεωστί που τεχθέντα φαεσφόρε μήνη,
Ἀντὶ σιδηρείης χρυσῆν γενεὴν ὀπάσαντα,
Προσκύνει.*
Τοῦ δὲ γὰρ ἄρχοντος, μὲν ὀφκέα πάντα βρότεια
Καὶ στοναχαί τε κατευνάζονται ἀλιτρῶν.*

Συνίεμεν δὴ φανερῶς τε ἅμα καὶ ἀποκρύφως δι᾽ ἀλληγοριῶν τὰ λεχθέντα, τοῖς μὲν βαθύτερον ἐξετάζουσι τὴν τῶν ἐπῶν δύναμιν, ὑπ᾽ ὄψιν τῆς τοῦ θεοῦ θεότητος.* ὅπως τε μή τις τῶν δυναστευόντων ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἐγκαλεῖν ἔχῃ τῷ ποιητῇ, ὡς παρὰ τοὺς πατρῴους νόμους συγγράφοντι, ἐκβάλλοντί τε τὰ πάλαι ὑπὸ τῶν προγόνων περὶ τῶν θεῶν

νομιζόμενα, ἐπικαλύπτεται τὴν ἀλήθειαν. ἠπίστατο γὰρ (οἶμαι) τὴν μακαρίαν καὶ ἐπώνυμον τοῦ σωτῆρος τελετήν· ἵνα δὴ τὸ ἄγριον τῆς ὠμότητος ἐκκλίνοι, ἤγαγε τὰς διανοίας τῶν ἀκουόντων πρὸς τὴν ἑαυτῶν συνήθειαν· καὶ φησὶ χρῆναι βωμοὺς ἱδρῦσθαι, καὶ νεὼς κατασκευάζειν, θυσίας τ' ἐπιτελέσθαι τῷ νεωστὶ τεχθέντι. ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπήγαγε τοῖς φρονοῦσι. φησὶ γάρ·

Λήψεται ἀφθάρτοιο θεοῦ βίοτον, καὶ ἀθρήσει
Ἥρωας σὺν ἐκείνῳ ἀολλέας, ἠδὲ καὶ αὐτὸς
Πατρίδι καὶ μακάρεσσιν ἐληλυθόσι φανεῖται,
Πατροδότῳ ἀρετῇ κυβερνῶν ἡνία κόσμου.
Σοὶ δ' ἄρα παῖ πρώτιστα φύσει δωρήματα γαῖα,
Κεινθὴν ἠδὲ κύπειρον ὁμοῦ κολοκάσι' ἀκάνθῳ.

Θαυμαστὸς ἀνὴρ, καὶ πάσῃ παιδείᾳ κεκοσμημένος, ὃς ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τὴν τῶν τότε καιρῶν ὠμότητα,

Σοὶ δ' ὦ παῖς θαλεροὶ μαστοὶ καταβεβριθυῖαι (φησὶ)
Αὐτόματοι γλυκὺ νᾶμα συνεκτελέουσι γάλακτος.
Οὐδὲ θέμις ταρβεῖν βλοσυροὺς ἀγέλῃσι λέοντας.

Ἀληθῆ λέγων. ἡ γὰρ πίστις τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τοὺς δυνάστας οὐ φοβηθήσεται.

Φύσει δ' εὐώδη τὰ σπάργανα ἄνθεα αὐτά,
Ὄλλυται ἰοβόλου φύσις ἑρπετοῦ, ὄλλυται πίσσης
Λοίγιος, Ἀσσύριον θάλλει κατὰ πάμπαν ἄμωμον.

Τούτων

dita fuißent, reijceret, veritatem occuluerit. Nouerat enim (opinor) beatam ac celebrem Seruatoris mortem : vt vero immanem crudelitatem declinaret, mentes auditorum ad ſuam ipſorum conſuetudinem duxit, aitque aras fundandas eſſe, ac templa conſtruenda, victimasque recens nato offerendas. Conſequenter autem & conſentanee reliqua etiam ſubiunxit, ſi quis recte intelligat. dicit enim :

Ille Deum vitam accipiet, diuisque videbit
Permixtos Heroas, & ipſe videbitur illis.

Intelligit autem iuſtos.

Pacatumque reget patrijs virtutibus orbem.
At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paßim cum baccare tellus,
Mixtaque ridenti colocaſia fundet acantho.

Vir admirabilis, omniſque generis eruditione ornatus, temporum illorum ſæuitiem exacte ſciens, iterum dicit:

At tibi ſincero puer vbera lacte grauaſcent,
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Vbera, nec magnos metuent armenta leones.

Vera dicit. Potẽtes enĩ aulæ regiæ fides nõ metuet.

Ipſa tibi blandos reddent cunabula flores,
Occidet & ſerpens, & fallax herba veneni
Occidet: Aßyrium vulgo naſcetur amomum.

Et his nihil verius quicquam, nihil etiam virtuti Seruatoris accommodatius esse dixerit. Ipsis namque Dei cunabulis spiritus sancti virtus fragrantes quosdam flores, nouam scilicet progeniem dedit. Serpens vero occidit, & venenum serpentis illius, qui protoplastos primus seduxit, ac mentes eorum in transuersum egit, per insitum voluptatum oblectamentũ, vt cognosceret imminens ipsis exitium. Etenim ante Seruatoris descensum, animos hominum propter ignorantiam immortalitatis iustorum nulla bona spe fundatos, fractos reddidit: verũ post paßionẽ illius, postquam corpus, quo amictus erat, ad tempus cõmunicatione spiritus sancti priuasset, reuelata est mortalibus resurrectionis virtus, & si qua fex iniusticiæ in hominibus relicta est, vniuersa sacris est lauacris repurgata. Tunc obtemperantibus sibi, bono esse animo præcepit, & ex augusta ipsius illustrique resurrectione consimilia sperare iußit. Itaque nõ immerito occidit venenatorũ serpentium natura: occidit & mors, obsignata vero est resurrectio. Perijt & gens Aßyriorum, quæ filium Dei recusauit. Et amomum vbique nasci dicens, sic multitudinem cultorũ Dei appellat. velut enim ex vna radice multitudo ramorũ, fragrãtib. florib. vernãs, ac moderato rore irrigatĩ germinat.

Scite

Τούτων τ' οὐδὲν ἀληθέστερον, οὐδὲ τῆς τοῦ σωτῆρος ἀρετῆς οἰκειότερον εἴποι τις ἄν. αὐτὰ γὰρ τὰ τοῦ θεοῦ ἀπάργμα, πνεύματος ἁγίου δύναμις, εὐώδη τινὰ ἄνθη, νεολαῖα ὥπασε γένα. ὁ δὲ ὄφις ἀπόλλυται, καὶ ὁ ἰὸς τοῦ ὄφεως ἐκείνου, ὃς τοὺς πρωτοπλάστους πρῶτος ἐξηπάτα, παράγων τὰς διανοίας αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐμφύτου ἐπὶ τὴν τῶν ἡδονῶν ἀπόλαυσιν, ὅπως γνοῖεν τὸν ἐπηρτημένον αὐτοῖς ὄλεθρον. περὶ γάρ τοι τῆς κατελεύσεως τοῦ σωτῆρος τῆς ἀθανασίας τῶν δικαίων, ἄγνοια τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ μηδεμιᾷ χρηστῇ ἐλπίδι ἐρειδομένας, ἔθραυε· παθόντος δὲ αὐτοῦ, καὶ περὶ καιρὸν τοῦ περιτεθέντος σώματος χωρισθέντος ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀπεκαλύφθη τοῖς ἀνθρώποις τὸ δυνατὸν τῆς ἀναστάσεως. καὶ εἴ τις ἰλὺς ἀνθρώπων ἀδικημάτων κατελείπετο, αὕτη πᾶσα λουτροῖς ἁγίοις ἐσμήχετο. τότε δὴ παρακελεύεται τοῖς ὑπηκόοις θαῤῥεῖν, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ σεμνῆς διασήμου τε ἀναστάσεως τὰ ὅμοια ἐλπίζειν ἐκέλευσεν. οὐκοῦν δικαίως ἐτελεύτα τῶν ἰοβόλων ἡ φύσις· ἐτελεύτα δὲ καὶ θάνατος, ἐπεσφραγίσθη δὲ ἡ ἀνάστασις. ἀπώλετο δὲ καὶ τὸ τῶν Ασσυρίων γένος, ὃ παραίτιον ἐγένετο τῆς πίστεως τοῦ θεοῦ. φύεσθαί τε καὶ πανταχοῦ φάσκων τὸ ἄμωμον, πλῆθος τῶν θρησκευόντων προσαγορεύει. οἷα γὰρ ἐκ μιᾶς ῥίζης πλῆθος κλάδων εὐώδεσι θάλλον ἄνθεσιν, ἀρδόμενον συμμετρίᾳ δρόσου βλαστάνει.

πεπαιδευμένως δὲ ὦ σοφώτατε ποιητὰ Μάρων, καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαντα ἀκολούθως ἔχει·

Αὐτίκα δ' ἡρώων ἀρετάς, πατρός τε μεγίστου
Ἔργ' ὑπερβωρείησι κεκασμένα πάντα μαθήσῃ.

Τοὺς μὲν τῶν ἡρώων ἐπαίνους, τὰ τῶν δικαίων ἀνδρῶν ἔργα σημαίνων· τὰς δὲ ἀρετὰς τοῦ πατρὸς τὴν τοῦ κόσμου σύνταξιν, καὶ τὴν εἰς αἰώνων διαμονὴν ἀπεργασίαν λέγων· ἴσως δὲ καὶ τοὺς νόμους, οἷς ἡ θεοφιλὴς ἐκκλησία χρῆται, ἐπιτηδεύουσα τὸν μετὰ δικαιοσύνης τε καὶ σωφροσύνης βίον. θαυμαστὴ δὲ καὶ ἡ τοῦ μεταξὺ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν βίου τὸ ἀνημμένον παραύξησις, τὸ ἀθρόον τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς παραμυθουμένου.

Πρῶτα μὲν ἀθερίκων ξανθῶν ἤργοντο ἀρουραί.

Τουτέστιν, ὁ καρπὸς τοῦ θείου νόμου ἤγετο εἰς χρείαν.

Ἐν δ' ἐρυθροῖσι βάτοισι παρήορος ἤλδανε βότρυς.

ἅπερ οὐκ ἦν κατὰ τὸν ἄθεσμον βίον.

Σκληρῶν δὴ πεύκης λαγόνων μέλιτος ῥέε νᾶμα.

τὴν ἠλιθιότητα τῶν τότε ἀνθρώπων, καὶ τὸ κατεσκληκὸς ὑπογράφων ἦθος· ἴσως δὲ καὶ τοὺς τοῦ θεοῦ πόνον ἀκούοντας τῆς ἑαυτῶν καρτερίας γλυκύν τινα καρπὸν λήψεσθαι διδάσκων.

Παῦρα δ' ὅμως ἴχνη προτέρας περιλείπεται ἄτης,
Πόντον ἐπαΐξαι, περί τ' ἄστεα τείχεσι κλεῖσαι,
Ῥῆξαί τ' εἰλιπόδων ἑλκύσμασι τέλσον ἀρούρης.

Ἄλλος

Scite autem hæc, o ſapientiſsime poeta Maro, & quæ ſequuntur etiam conſentanea ſunt:

At ſimul heroum laudes, & facta parentis,
Iam legere, & quæ ſit poteris cognoſcere virtus.

Heroum laudes, iuſtorum virorum opera ſignificat: patris vero virtutes, mundi huius conſtitutionem & opificium, perpertuo conſiſtens. Forſan autem & leges, quibus Eccleſia amans Dei vtitur, dum vitam cum iuſtitia & temperãtia decoratam exercet. Admirabilis etiã eſt expedita illa amplificatio cõmiſerationis inter bonos & malos, quæ ſubitam repentinæ mutationis velocitatẽ nõ admittit.

Molli paulatim flaueſcet campus ariſta:

Hoc eſt, diuinæ legis fructus maturuit.

Incultisque rubens pendebit ſentibus vua.

Quæ quidem non ſunt ſecundum illicitam vitæ conuerſationem.

Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella.

Stoliditatem hominum illius temporis, ac ſtrigoſos mores deſcribit: & quam ſuauem hi, qui filium Dei audiunt, tolerantiæ ſuæ fructum recepturi ſint, docet.

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis,
Quæ tentare Thetin ratibus, quæ cingere muris
Oppida, quæ iubeant telluri infindere ſulcos.

Alter erit tũ Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos Heroas: erunt etiam altera bella,
Atq; iterũ ad Troiã magnus mittetur Achilles.

Recte, o sapientißime poeta. poeticam enim facultatem, quousque licuit, vsurpasti. Non enim vaticinari poteras, quod propositum habebas, cum propheta non esses. Deinde & periculum quoddã opinor tibi obstitit, quod imminebat, quod a maioribus sancita reprehendisset. At veritatem communiter & secure pro viribus, illis qui intelligere poterant, expreßit, dum turres ac bellũ accusans, quæ reuera etiamnum in vita mortalium inquirũtur, Seruatorem ad Troianum bellum proficisci significat: Troiam autem, totum orbem intelligit. Expugnauit igitur palã prauã illam aduersariam potentiam Christus, ex propria prouidentia, & maximi patris mandato missus. Sed quid post ista Poeta dicit?

Hinc vbi iam firmata virum te fecerit ætas.

Hoc est, vbi adoleuerit malis quæ vitam humanam occupant, radicibus extirpatis, totam terram pacis ornamentis decorabit.

Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
Non rastros patietur humus, nõ vinea falcem.
Robustus quoque iam tauris iuga soluet arator.

Ἄλλος ἔπειτ' ἔσται Τῖφυς, καὶ Θεσσαλὶς Ἀργώ,
Ἀνδράσιν ἡρώεσσιν ἀγαλλομένη· πόλεμον δὲ
Τρώων καὶ Δαναῶν πειρήσεται αὖθις Ἀχιλλεύς.

Εὖγ' ὦ σοφώτατε ποιητά. τὴν γὰρ ποιητικὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ προσήκοντος ἐταμιεύσω. οὐ γὰρ ἣν σοι προσκείμενον ἀποθεσπίσαι, μὴ ὄντι γε προφήτῃ. ἐκώλυε δέ τις (οἶμαι) καὶ κίνδυνος, τοῖς ἐλέγχουσι τὰ ὑπὸ τῶν προγόνων νομισθέντα ἐπηρτημένος, πεφρασμένως δὴ καὶ ἀκινδύνως κατὰ τὸ δυνατὸν συνιέναι δυναμένοις παραστήσας τὴν ἀλήθειαν, πύργους καὶ πόλεμον αἰτιασάμενος, ἅπερ ἀληθῶς ἔτι καὶ νῦν ἐξετάζεται κατὰ τὸν ἀνθρώπων βίον, χαρακτηρίζει τὸν σωτῆρα ὁρμῶντα ἐπὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον· τὴν δὲ Τροίαν, τὴν οἰκουμένην πᾶσαν. ἐπολέμησε γοῦν ἄντικρυς τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως πονηρᾶς πεμφθεὶς ἐξ οἰκείας τε προνοίας καὶ παραγγελίας μεγίστου πατρός. τί δὴ μετὰ ταῦτα ὁ ποιητὴς λέγει;

Ἀλλ' ὅτ' ἂν ἠνορέης ὥρη καὶ καρπὸς ἵκηται.

Τουτέστιν, ἐπειδὰν ἀνδρωθεὶς, τὰ περιέχοντα τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ῥιζόθεν ἐξέλῃ, τήν τε ξύμπασαν γῆν εἰρήνῃ κατακοσμήσῃ.

*Οὐχ ὅσιοι αὐλεῖσιν ἀλιτρευτά τοισὶν,
Φυομένων ἄμυδις γαίης ἄπο πίονι μέτρῳ.
Αὐτὸς δ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος, οὐδὲ ἄμην
Ὀρδαλέου δρεπάνοιο ποθήσεμεν ἄμπελον οἶμαι.

Οὐδ᾽ ἐρεῖν δύναιτο βροτὸς πόνον· αὐτόματος δ᾽
Ἀρνειὸς Τυρίοισι παραβάψει λιβάδεσσιν,
Σάνδυκι πορφυρέῳ λάχνην ῥυπόεσσαν ἀμείβων.
Ἀλλ᾽ ἄγε τιμῆεν σκῆπτρον βασιληΐδος ἀρχῆς,
Δεξιτερῆς ἀπὸ πατρὸς ἐριβρεμέταο δέδεξο,
Κόσμου κητώεντος ὁρᾷν εὔπηκτα θέμεθλα,
Χαρμοσύνην γαίης τε καὶ οὐρανοῦ, ἠδὲ θαλάσσης,
Γηθόσυνόν τ᾽ αἰῶνος ἀπειρεσίου λάσιον κῆρ.
Εἴθε με γηραλέον ζῶντά τ᾽ ἔχε νήδυμος ἰσχὺς,
Τὴν ὑμετέρην κελαδεῖν ἐφ᾽ ὅσον δύναμίς γε παρείη.
Οὐκ ἄν με πλήξειεν ὁ Θρακῶν δῖος ἀοιδὸς,
Οὐ Λίνος, οὐ Πὰν αὐτὸς, ὃν Ἀρκαδίη τέκετο χθών.
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ Πὰν ἀνθέξεται εἵνεκα νίκης.

Ὁρᾷ, φησὶ, καὶ τῶν στοιχείων ἀπολύτων χαράν. Ταῦτα δόξειεν ἄν τις τῶν οὐκ εὖ φρονούντων, περὶ γενεᾶς ἀνθρώπου λέγεσθαι· παιδὸς δὲ τεχθέντος ἀνθρώπου. ποῖον δὲ ἔχει λόγον, γῆν ἄσπαρτον καὶ ἀνήροτον, καὶ τὴν γε ἄμπελον μὴ ἐπὶ τὴν δρεπάνου ἄμην, μηδὲ τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν, πῶς ἂν νοηθῇ λεχθὲν ἐπὶ γενεᾶς ἀνθρωπίνης; ἤτοι γάρ τοι φύσις θείας ἐστὶ προσ-

Nec varios diſcet mentiri lana colores:
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit vellera luto.
Sponte ſua ſandix paſcentes veſtiet agnos.
Talia ſecla ſuis dixerunt currite fuſis,
Concordes ſtabili fatorum numine Parcæ.
Aggredere o magnos, aderit iam tẽpus, honores
Chara Deũ ſoboles, magnũ Iouis incrementũ.
Aſpice conuexo nutantem pondere mundum,
Terrasque, tractusq; maris, cœlumq; profundũ:
Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.
O mihi tam longe maneat pars vltima vitæ,
Spiritus & quantum ſat erit tua dicere facta:
Nõ me carminib. vĩcet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quãuis, atq; huic pater
Orphĩ Calliopeia, Lino formoſ⁹ Apollo. (adſit:
Pan etiam Arcadia mecum ſi iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat ſe iudice victum.

Vide, inquit, etiam elementorum omnium gaudiũ. Arbitretur iſta quiſquam inſipientium de genere mortalium dici. Verum quæ fuerit ratio, vt nato filio hominis terra nec ſata ſit, nec arata, nec vitis falcem aut aliã quampiam culturæ curam admittat? Quomodo intelligetur, hoc de humana dictum eſſe generatione? Natura enim diuini mandati mi-

nistra est, non humanæ iussionis operatrix. Sed & gaudium elementorum, descensum Dei, non hominis alicuius partum significat. Et quod poeta vitæ sibi finem prorogari optat, diuinæ est denominationis symbolum. Vitam enim ac salutem a Deo petere solemus, non ab homine. Dicit itaque Erythræa ad Deum: quid mihi, o Domine, diuinationis necessitatem imponis: & non magis a terra in sublime sublatã, vsque ad beati aduentus tui diem custodis? Sed Maro etiam ista prædictis adiungit:

Incipe parue puer risu cognoscere matrem:
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe parue puer: cui non risere parentes,
Nec Deus hũc mẽsa, dea nec dignata cubili est.

Quomodo siquidem huic risere parentes? Deus enim illorum potentia est, sine qualitate, nec figuram habet: nec in reliquis circumscribitur, neque corpore est humano. Spiritum vero sanctũ quis ignorat, expertem esse thalami? Qualis vero concupiscentia, & quale desiderium est in specie boni, quod omnia expetunt? Quid omnino commercij est sapientiæ ac voluptati? Sed permittãtur ista dicere, qui humanitus non sunt affecti, sed animum suum ab omni malo opere & verbo repurgare satagunt.

τάξεως διακόνου, οὐκ ἀνθρωπίνης κελεύσεως ἐργάτης. ἀλλὰ καὶ στοιχείων παρὰ θεοῦ κάθοδον, οὐκ ἀνθρώπου τινὸς χαρακτηρίζει κίνησιν. τό τε εὔχεσθαι τὸν ποιητὴν, τοῦ βίου τὸ τέλος αὐτῷ μηκύνεσθαι, θείας ἐπικλήσεως σύμβολον. παρὰ γὰρ θεοῦ τὸν βίον καὶ τὸ σώζεσθαι ἀξιοῦν εἰθίσμεθα, οὐ πρὸς ἀνθρώπου. ἡ γοῦν Ερυθραία πρὸς τὸν θεόν· τί δή μοι, φησὶν, ὦ δέσποτα, τὴν τῆς μαντείας ἐπισκήπτεις ἀνάγκην, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς γῆς μετέωρον ἀρθεῖσαν διαφυλάττεις, ἄχρι τῆς μακαριωτάτης σῆς ἐλεύσεως ἡμέρας; ὁ δὲ Μάρων πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐπιφέρει καὶ τάδε·

Ἄρχεο μειδιόων ἀνορῶν τὴν μητέρα κεδνὴν
Γνωρίζειν, ἡ γάρ σε φέρεν πολλοὺς λυκάβαντας.
Σοὶ δὲ γονεῖς οὐ πάμπαν ἐφημέριοι ἐγέλασαν,
Οὐδ' ἤπω λεχέων, οὐδ' ἔγνως δαῖτα θάλειαν.

Πῶς γὰρ ἂν πρὸς τοῦτον οἱ γονεῖς ἐμειδίασαν; ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν θεὸς, ἄποιος δύναμις, καὶ ἀσχημάτιστος μὲν, ἐν περιγραφῇ δὲ ἄλλων, οὐκ ἀνθρωπίνου δὲ σώματος. λέκτρον δὲ ἄπειρον, τίς οὐκ οἶδεν ὂν τὸ ἅγιον πνεῦμα; ποία δὲ ἐπιθυμία, ἔφεσίς τε ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ διαθέσει, οὗ πάντα ἐφίενται; τί δ' ὅλως κοινὸν σοφία τε καὶ ἡδονῇ; ἀλλὰ ταῦτα ἐφείσθω λέγειν τοῖς ἀνθρωπίνην τινὰ * οἱ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτῶν καθαρεύειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἔργου γε καὶ ῥήματος παρασκευάζουσιν.

Εὐστάθιος ἐν ὑπομνήμασι εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν.

Σιβύλλα δέ φασιν ἀπὸ Τρίνακος βουκόλου τὴν Σικελίαν Θρινακίαν κληθῆναι, εἰποῦσα,

Τρινακίης νήσου, ἣν ἔκτισε Τρίνακος ἥρως,
Υἱὸς ποντομέδοιο Ποσειδάωνος ἄνακτος.

Euſtathius in comm. ad Dionyſij Periegeſin.

Sibylla ait Siciliam Trinaciam a Trinace bubulco denominatam eſſe, his verbis,

Trinaciæ inſulæ, quā condidit Trinacus heros,
Filius mari-præfecti Neptuni regis.

Auguſtinus epiſt. CLVI. ad Martianum.

Omnino non eſt cui alteri præter Dominum Chriſtum dicat genus humanum,

Te duce, ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetua ſoluent formidine terras.

Quod ex Cumæo, id eſt ex Sibyllino carmine ſe faſſus eſt transtuliſſe Virgilius, quoniam fortaßis etiam ille vates aliquid de vnico ſaluatore in ſpiritu audierat, quod neceſſe habuit confiteri.

Idem in expoſitione epiſt. ad Rom.

Per prophetas ſuos] *Fuerunt enim & prophetæ non ipſius, in quibus etiam aliqua inueniuntur, quæ de Chriſto audita cecinerunt, ſicut etiam de Sibylla dicitur. Quod non facile crederē, niſi quod poetarum*

poetarum quidam in Romana lingua nobilißimus, antequam diceret ea de innouatione sæculi, quæ in Domini nostri Iesu Christi regnum satis concinere & conuenire videbātur, præposuit versum dicens:

Vltima Cumæi iam venit carminis ætas.

Cumæum autem carmen Sibyllinum esse nemo dubitauerit.

De ciuitate Dei lib. x. cap. XXVII.

De Christo poeta nobilißimus, poetice quidem, quia in alterius adumbrata persona, veraciter tamen, si ad ipsum referas, dixit:

Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
Irrita perpetua soluent formidine terras.

Ea quippe dixit, quæ etiam multum proficientium in virtute iustitiæ possunt, propter huius vitæ infirmitatem, & si non scelera, scelerum tamen manere vestigia, quæ non nisi ab illo Saluatore sanantur, de quo iste versus expressus est. Nā hoc vtique non a seipso dixisse Virgilius in Eclogæ ipsius quarto ferme versu indicat, vbi ait:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

Vnde hoc a Cumæa Sibylla dictum esse incunctāter apparet, & quæ sequuntur.

Isidorus Orig. lib. IX. cap. II.

Gallia candore corporis nūcupati sunt. γάλα enim

Græce lac dicitur. Vnde & Sibylla ſic eos appellat, cum ait de iis, ——Tunc lactea colla
Auro innectuntur. -------

SIBYLLARVM DE CHRISTO VATICINIA, EX VEtuſtiſſ. codice deſcripta.

PERSICA.

Virgine matre ſatus, pando reſidebit aſello,
Iucundus princeps, vnus qui ferre ſalutem
Rite queat lapſis: tamen illis forte diebus
Multi multa ferent, immenſi fata laboris.
Solo ſed ſatis eſt oracula prodere verbo:
Ille Deus caſta naſcetur virgine magnus.

LIBYCA.

Ecce dies venient, quo æternus tempore princeps,
Irradians ſata læta, viris ſua crimina tollet,
Lumine clareſcet cuius ſynagoga recenti:
Sordida qui ſolus reſerabit labra reorum,
Æquus erit cunctis, gremio rex membra reclinet
Reginæ mundi, ſanctus, per ſæcula viuus.

DELPHICA.

Non tarde veniet, tacita ſed mente tenendum
Hoc opus. hoc memori ſemper qui corde reponet,

Huius

Huius pertentant cor gaudia magna prophetæ
Eximij, qui virginea conceptus ab aluo
Prodibit, ſine contactu maris. omnia vincit
Hoc naturæ opera: at fecit, qui cuncta gubernat.

CIMMERIA.

In teneris annis facie præſignis, honore
Militiæ æternæ regem ſacra virgo cibabit
Lacte ſuo: per quem gaudebunt pectore ſummo
Omnia, & eoo lucebit ſidus ab orbe
Mirificum: ſua dona Magi cum laude ferentes,
Obijcient puero myrrham, aurum, thura Sabæa.

SAMIA.

Ecce dies, nigras quæ tollet læta tenebras,
Mox veniet, ſoluens nodoſa volumina vatum
Gentis Iudææ, referent vt carmina plebis.
Hunc poterunt clarum viuorum tangere regem,
Humano quem virgo ſinu inuiolata fouebit.
Annuit hoc cœlum, rutilantia ſidera monſtrant.

CVMANA.

Iam mea certa manent, & vera, nouiſſima verba,
Vltima venturi quod erant oracula regis,
Qui toti veniens mundo cum pace, placebit,
Vt voluit, noſtra veſtitus carne decenter,
In cunctis humilis. caſtam pro matre puellam
Deliget, hæc alias forma præceſſerit omnes.

HELLESPONTICA.

Dum meditor quondam, vidi decorare puellam,
Eximio (castam quod se seruaret) honore,
Munere digna suo, & diuino numine visa,
Quæ sobolem multo pareret splendore micantem:
Progenies summi, speciosa & vera Tonantis,
Pacifica mundum qui sub ditione gubernet.

PHRYGIA.

Ipsa Deum vidi summum, punire volentem
Mundi homines stupidos, & pectora cæca, rebellis.
Et quia sic nostram complerent crimina pellem,
Virginis in corpus voluit demittere cœlo
Ipse Deus prolem, quam nunciet Angelus almæ
Matri, quo miseros contracta sorde leuaret.

EVROPAEA.

Virginis æternum veniet de corpore verbum
Purum, qui valles & montes transiet altos.
Ille volens etiam stellato missus Olympo,
Edetur mundo pauper, qui cuncta silenti
Rex erit imperio: sic credo, & mente fatebor:
Humano simul ac diuino semine gnatus.

TYBVRTINA.

Verax ipse Deus dedit hæc mihi munia fandi,
Carmine quod sanctam potui monstrare puellam,
Concipiet quæ Nazareis in finibus, illum

Quem sub carne Deum Bethlemica rura videbũt.
O nimium felix, cœlo dignißima mater,
Quæ tantam sacro lactabit ab vbere prolem!

AGRIPPA.

Summus erit sub carne satus, charißimus atque,
Virginis & veræ complebit viscera sanctum
Verbum, consilio, sine noxa, spiritus almi:
Despectus multis tamen ille, salutis amore,
Arguet & nostra commissa piacula culpa:
Cuius honos constans, & gloria certa manebit.

ERYTHRAEA.

Cerno Dei natum, qui se demisit ab alto,
Vltima felices referent cum tempora soles:
Hebræa quem virgo feret de stirpe decora,
In terris multum teneris passurus ab annis,
Magnus erit tamen hic diuino carmine vates,
Virgine matre satus, prudenti pectore verax.

DE SIBYLLINIS LIBRIS, ET EORVNDEM INSPECTIONE, PRÆCIPUE vero Sibyllæ Cumanæ adſcriptorum.

Dionyſius antiq. Rom. lib. IV.

Quin & alia Tarquinio regnante miranda felicitas vrbi contigiſſe dicitur, ſiue deorum alicuius ſiue dæmonum munere, quæ non ad breue aliquod tempus, ſed in omne æuum multoties eam e grauiſsimis periculis ſeruauit. Venit ad tyrannum externa quædam mulier, nouem libros Sibyllinorum oraculorum venales offerens: cumque Tarquinius nollet eos tanti emere quanti illa indicauerat, abijt & tres exuſsit ex eo numero: nec multo poſt reliquos referens, tantidem obtulit: deriſaque pro delira, quod tantum pro paucioribus peteret, quantũ pro pluribus obtinere non potuiſſet, rurſum diſcedens reliquorum cremauit dimidium: relatisque tribus qui ſupererant, auri quantum antea petijt. Tũ rex miratus mulieris cõſilium, accerſiuit augures: req; denarrata quæſiuit quid facto opus eſſet. Illi ſignis quibuſdam edocti, auerſatum eum rem

miſſam

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΙΒΥΛΛΕΙΩΝ ΧΡΗΣΜΩΝ ΚΑΙ τῆς αὐτῶν ἐπισκέψεως, μάλιστα δὲ τῶν τῆς Κυμαίης εἶναι λεχθέντων.

Διονύσιος ἀρχαιολογ. Ῥωμ. βιβλ. δ΄.

Λέγεται δέ τι καὶ ἕτερον ἐπὶ τῆς Ταρκυνίου βασιλείας πάνυ θαυμαστὸν εὐτύχημα τῇ Ῥωμαίων ὑπάρξαι πόλει, εἴτε θεῶν τινος, εἴτε δαιμόνων εὐνοίᾳ δωρηθέν· ὃ οὐ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον πολλάκις αὐτὴν ἔσωσεν ἐκ μεγάλων κακῶν. γυνή τις ἀφίκετο πρὸς τὸν τύραννον, οὐκ ἐπιχωρία, βίβλους ἐννέα μεστὰς Σιβυλλείων χρησμῶν ἀπεμπολῆσαι θέλουσα. οὐκ ἀξιοῦντος δὲ τοῦ Ταρκυνίου τῆς αἰτηθείσης τιμῆς πρίασθαι τὰς βίβλους, ἀπελθοῦσα τρεῖς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε· καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰς λοιπὰς ἐνέγκασα, τῆς αὐτῆς ἐπώλει τιμῆς. δόξασα δὲ ἄφρων τις εἶναι, καὶ γελασθεῖσα ἐπὶ τῷ τὴν αὐτὴν τιμὴν αἰτεῖν περὶ τῶν ἐλαττόνων, ἣν οὐδὲ περὶ τῶν πλειόνων ἠδυνήθη λαβεῖν, ἀπελθοῦσα πάλιν τὰς ἡμισείας τῶν ἀπολειπομένων κατέκαυσε, καὶ τὰς λοιπὰς τρεῖς ἐνέγκασα τὸ ἴσον ᾔτει χρυσίον. θαυμάσας δὲ τὸ βούλευμα τῆς γυναικὸς ὁ Ταρκύνιος, τοὺς οἰωνοσκόπους μετεπέμψατο, καὶ διηγησάμενος αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, τί χρὴ πράττειν ἤρετο. Κἀκεῖνοι διὰ σημείων τινῶν μαθόντες ὅτι θεόπεμπτον ἀγα-

τὸν ἀπεστράφη, καὶ μεγάλην συμφορὰν ἀποφαίνοντες, τὸ μὴ πάσας αὐτὸν τὰς βίβλους πρίασθαι, ἐκέλευσαν ἀπαριθμεῖσθαι τῇ γυναικὶ τὸ χρυσίον ὅσον ᾔτει, καὶ τοὺς περιόντας τῶν χρησμῶν λαβεῖν. ἡ μὲν οὖν γυνὴ τὰς βίβλους δοῦσα, καὶ φράσασα τηρεῖν ἐπιμελῶς, ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη. ὁ δὲ Ταρκυίνιος τῶν ἀστῶν ἄνδρας ἐπιφανεῖς δύο προχειρισάμενος, καὶ δημοσίους αὐτοῖς δύο θεράποντας παραζεύξας, ἐκείνοις ἀπέδωκε τὴν τῶν βιβλίων φυλακὴν, ὧν τὸν ἕτερον Μάρκον Ἀτύλιον, ἀδικεῖν τι δόξαντα περὶ τὴν πίστιν, καὶ μηνυθέντα ὑφ' ἑνὸς τῶν δημοσίων ὡς πατροκτόνον, εἰς ἀσκὸν ἐρράψας βόειον, ἔρριψεν εἰς τὸ πέλαγος. μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα τὴν τῶν χρησμῶν προστασίαν, ἄνδρας τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀποδείκνυσιν αὐτῶν φύλακας, οἳ διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν, στρατειῶν ἀφειμένοι καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν πραγματειῶν· καὶ δημοσίους αὐτοῖς παρακαθίστησιν, ὧν χωρὶς οὐκ ἐπιτρέπει τὰς ἐπισκέψεις τῶν χρησμῶν τοῖς ἀνδράσι ποιεῖσθαι. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν οὕτω Ῥωμαῖοι φυλάττουσιν οὔτε ὅσιον κτῆμα οὔτε ἱερὸν, ὡς τὰ Σιβύλλεια θέσφατα. χρῶνται δὲ αὐτοῖς ὅταν ἡ βουλὴ ψηφίσηται, στάσεως καταλαβούσης τὴν πόλιν, ἢ δυστυχίας τινὸς μεγάλης συμπεσούσης κατὰ πόλεμον, ἢ τεράτων τινῶν καὶ φαντασμάτων μεγάλων καὶ δυσευρέτων αὐτοῖς φανέντων, οἷα πολλὰ συνέβη. οὗτοι

missam diuinitus, magnamq; noxam admissam esse quod non omnes libros emisset, iusserunt numerari mulieri quantum auri peteret, & reliquum oraculorum redimi. mulier datis libris diligenter eos seruari monuit, & mox ex hominibus disparuit. Tarquinius duos e ciuibus viros illustres elegit, aditis duobus ministris publicis; quibus istorum librorum custodiam tradidit. horum duumuirorum alterum M. Attilium, visum non bona fide rem gerere, & ab vno ministrorum delatum patricidij, in bubulũ culeum insutum proiecit in mare. Expulsis postea *regibus, ciuitas suscepta Sibyllinorum cura, clarissimos viros custodes eorum creat; qui per totum vitæ tempus funguntur eo munere, liberi ab omnibus militaribus atque ciuilibus munijs: & publice illis addit* alios *sine quib. Sibyllinos libros ab illis inspici non sinit. & vt cõpendio dicã, nihil Romani seu religiosum seu sacrum tam diligẽter custodiunt quã Sibyllina oracula. Vtuntur autem eis ex senatusconsulto, si quando seditionibus turbetur status reipubl. aut in bello insignis aliqua clades accepta sit; aut prodigia & ostenta, quæ difficili coniectura magnũ aliqd portendãt, apparuerint: qualia multa*

contigere. Hi libri manſerunt incolumes vſque ad bellum Marſicum, in templi Capitolini cella ſubterranea, incluſi arcæ lapideæ, aſſeruati a decem viris. Poſt exactā vero tertiam ſupra centeſimam & ſeptuageſimam olympiadem, cremato Capitolio, ſiue per inſidias, vt quidam autumant, ſiue fortuito incendio, cum alijs donarijs Iouis, hi quoque igne abſumpti ſunt. nam qui nunc exſtant, e multis locis comportati ſunt, partim allati ex Italicis vrbibus, partim ex Erythris Aſiæ, ex S.C. legatis illuc ad tranſcribendum miſsis, partim ex alijs vrbibus, & a priuatis hominibus deſcripti: in quibus inueniuntur quædam ſuppoſititia, quæ deprehēduntur acroſtichidum quas vocant diſcrimine. Sequor autem hic Terentij Varronis auctoritatem, qui iſta prodidit in libris rerum diuinarum.

Idem lib. I.

Quin & vniuerſa ora quæ nunc vocatur Italia, dicata erat huic Deo, & a cultoribus Saturnia vocabatur, vt licet videre in Sibyllinis carminibus & alijs oraculis a dijs redditis.

Et rurſus.

Porro Æneam & Troianos in Italiam perueniſſe cōfirmant Romani omnes, eorumque ſacra &

feſti dies

ἔτη. οὗτοι διέμειναν οἱ χρησμοὶ μέχρι τοῦ Μαρσικοῦ κληθέντος πολέμου, κείμενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίνου Διὸς, ἐν λιθίνῃ λάρνακι, ὑπ᾽ ἀνδρῶν δέκα φυλαττόμενοι. μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἐπὶ τῇ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν ἐμπρησθέντος τοῦ ναοῦ, εἴτ᾽ ἐξ ἐπιβουλῆς, ὡς οἴονταί τινες, εἴτ᾽ ἀπὸ ταυτομάτου, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναθήμασι τοῦ θεοῦ καὶ αὐτοὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ πυρός. οἱ δὲ νῦν ὄντες, ἐκ πολλῶν εἰσι συμφορητοὶ τόπων· οἱ μὲν, ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων κομισθέντες· οἱ δὴ, ἐξ Ἐρυθρῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ δόγμα βουλῆς ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ἐπὶ τὴν ἀντιγραφήν· οἱ δὴ, ἐξ ἄλλων πόλεων, καὶ παρ᾽ ἀνδρῶν ἰδιωτῶν μεταγραφέντες· ἐν οἷς εὑρίσκονταί τινες ἐμπεποιημένοι τοῖς Σιβυλλείοις, ἐλέγχονται δὲ ταῖς καλουμέναις ἀκροστιχίσι· λέγω δὲ ἃ Τερέντιος Οὐάῤῥων ἱστόρηκεν ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ.

ὁ αὐτὸς βιβλ. α.

Καὶ ἄλλη δὲ ἀκτὴ σύμπασα, ἡ νῦν Ἰταλία καλουμένη, τῷ θεῷ τούτῳ ἀνέκειτο, Σατορνία πρὸς τῶν ἐνοικούντων ὀνομαζομένη, ὡς ἔστιν εὑρεῖν ἔν τε Σιβυλλείοις τισὶ λόγοις, καὶ ἄλλοις χρηστηρίοις ὑπὸ τῶν θεῶν δεδομένοις εἰρημένον.

Καὶ πάλιν.

Τῆς δὲ ἐπὶ Ἰταλίαν Αἰνείου καὶ Τρώων ἀφίξεως, Ῥωμαῖοί τε πάντες βεβαιωταὶ, καὶ τὰ δρώμενα ὑπ᾽

αὐτῶν ἔν τε θυσίαις καὶ ἑορταῖς, μηνύματα, Σιβύλλης τε λόγια, καὶ χρησμοὶ Πυθικοί, καὶ ἄλλα πολλά· ὧν οὐκ ἄν τις ὡς εὐπρεπείας ἕνεκα συγκειμένων ὑπερίδοι.

Καὶ πάλιν.

Ἦν τι θέσφατον Τρωσί, ὡς μὲν τινες λέγουσιν, ἐν Δωδώνῃ γενόμενον· ὡς δ' ἕτεροι γράφουσιν, ἐν Ἐρυθραῖς χωρίῳ τῆς Ἴδης, ἔνθα ᾤκει Σίβυλλα ἐπιχωρία νύμφη χρησμῳδός, ἣ αὐτοῖς ἔφρασε πλεῖν ἐπὶ δυσμὰς ἡλίου, ἕως ἂν εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ κατεδοῦνται τὰς τραπέζας· ὅταν δὲ τοῦτο μάθωσι γενόμενον, ἡγεμόνα τετράποδα ποιησαμένους, ὅπου ἂν κάμῃ τὸ ζῶον ἐνταῦθα δείμασθαι πόλιν.

Βιβλίῳ γʹ.

Δοκεῖ καὶ τὰς τιμωρίας, αἷς κολάζονται πρὸς τῶν ἱεροφαντῶν αἱ μὴ φυλάττουσαι παρθενίαν, ὁ Ταρκύνιος ἐξευρεῖν πρῶτος, εἴτε κατὰ λογισμόν, εἴτε, ὡς οἴονταί τινες, ὀνείροις πειθόμενος, ἃ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐν τοῖς Σιβυλλείοις εὑρεθῆναι χρησμοῖς οἱ τῶν ἱερῶν ἐξηγηταὶ λέγουσιν.

Βιβλίῳ ϛʹ.

Ναοῦ κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε ὁ Ποσούμιος Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, κατ' εὐχήν. ἐσπάνισαν γὰρ αἱ τροφαὶ τοῦ πολέμου κατ' ἀρχάς, καὶ πολλὴν αὐτοῖς παρέσχον φόβον ὡς ἐπιλείψουσαι, τῆς τε γῆς ἀκάρπου γενομένης καὶ τῆς ἔξωθεν ἀγορᾶς οὐκέτι παρακομιζομένης διὰ τὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο

festi dies indicant, & Sibyllini libri cum Pythicis oraculis, aliaque multa: quæ nemo tanquam ad speciem conficta respuerit.

Item.

Acceperant quoddam responsum Troes apud Dodonam, ut nonnulli scribunt, ut alij malunt, in Erythris Idæ viculo, ubi habitabat Sibylla eius loci nympha. hæc iusserat eos nauigare occidentem versus, donec eo locorum peruenirent, ubi mensas commederent: quod simulatque factum animaduertissent, quadrupedis ductu, vbicunq; fessa procubuisset animans, ibi condere oppidum.

Libro III.

Et supplicium quo in Vestales stupri conuictas animaduertunt pontifices, Tarquinius videtur inuenisse primus, siue id certo consilio, siue, ut quidam opinantur, insomnijs monitus instituit: quæ post illius obitum inter Sibyllina oracula reperta dicunt sacrorum enarratores.

Libro IIII.

Ædem Cereri, Libero, & Liberæ faciendam Postumius locauit ex voto. nam initio belli laboratum est victus inopia, & magnus erat metus ne in totum deficeret, terra fructus negante, & bello ne commeatus aliunde subueheretur vetante. in quo

metu cum Sibyllinos libros a ſuis cuſtodibus inſpici iuſsiſſet, & ex oraculorum monitis cognouiſſet placanda eſſe hæc numina, votum fecit priuſquam exercitum educeret, ſi imperij ſui tempore benigna vrbi eſſet annona, vt antea, templa ſe illis conſtructurum, & inſtituturum in ſingulos annos ſacrificia.

Lib. x. antiq. Rom.

In Sibyllinis oraculis inuentum eſt, fore vt intrantibus in vrbem hoſtibus exteris, magno libertatis periculo dimicaretur: ſed externum bellum initium ſumpturum ab inteſtina ſeditione: cuius ſemina ex vrbe exterminanda eſſe, dijsq; tum votis tum ſacrificijs placatis, auerruncanda mala. quod ſi fieret, certam *de hoſtibus fore victoriam.*

Et iterum.

Vbi vero P. Valerius Poplicola, C. *Claudius Sabinus conſ. magiſtratũ inierũt, periculum quale nũquam ante, ab externis gentibus in vrbem incubuit, per inteſtinas ſeditiones intra mœnia adſcitum, vt & Sibyllini libri præmonebant, & ſigna diuinitus edita ſuperiori anno portenderant.*

Plutarchus in Poplicola.

Proximo anno Poplicola quartum conſul factus eſt. Quia Sabini & Latini conſpirauerãt, erat belli

τὸ δέος ἀνασκέψασθαι τὰ Σιβύλλεια τοὺς φύλακας αὐτῶν κελεύσας, ὡς ἔμαθεν ὅτι τούτοις ἐξιλάσασθαι τοὺς θεοὺς οἱ χρησμοὶ κελεύουσιν, εὐχὰς ἐποιήσατο, μέλλων ἐξάγειν τὸν στρατὸν, ἐὰν εὐτηεία γένηται κατὰ τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, οἷα πρότερον ἦν, ναούς τε αὖθις καθιδρύσασθαι, καὶ θυσίας καταστήσασθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.

βιβλίῳ ί ἀρχαιολ.

Ἐν δὲ τοῖς Σιβυλλείοις εὑρέθη χρησμοῖς, ὅτι πολεμίων ἀλλοεθνῶν παρελθόντων εἰς τὸ τεῖχος, ἀγὼν ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ καταλήψεται τὴν πόλιν· ἄρξει δ' οὐ τῶν πρὸς τοὺς ἀλλοεθνεῖς πολέμου στάσις ἐμφύλιος· ἣν χρὴ ἀρχομένην ἐξελαύνοντας ἐκ τῆς πόλεως, καὶ θεοὺς παραιτουμένους θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, ἀποστρέψαι τὰ δεινά, καὶ κρείττους ἔσεσθαι τῶν ἐχθρῶν.

Καὶ πάλιν.

Ποπλίου δ' Οὐαλερίου Ποπλικόλα, καὶ Γαΐου Κλαυδίου Σαβίνου τὴν ὑπατικὴν ἐξουσίαν παραλαβόντων, κίνδυνος ὅσος οὔπω τὴν Ῥώμην κατέσχεν ἐξ ἀλλοεθνοῦς πολέμου· ὃν παρήγαγεν ἡ πολιτικὴ στάσις ἐντὸς τείχους, ὡς οἵ τε Σιβύλλειοι χρησμοὶ προὔλεγον, καὶ τὰ ἐκ τοῦ δαιμονίου φανέντα προεθέσπισεν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ.

Πλούταρχος ἐν Ποπλικόλᾳ.

Τῷ δ' ἑξῆς ἔτει πάλιν ὑπάτευε Ποπλικόλας τὸ τέταρτον. ἦν δὲ προσδοκία πολέμου, Σαβίνων καὶ Λα-

τινῶν συνισαμένων. Καί τις ἅμα δεισιδαιμονία τῆς πόλεως ἥψατο· πᾶσαι γὰρ αἱ κύουσαι τότε γυναῖκες ἐξέβαλλον ἀνάπηρα, καὶ τέλος οὐδεμία γένεσις ἔχεν. ὅθεν ἐκ τῶν Σιβυλλείων ὁ Ποπλικόλας ἱλασάμενος τῷ ἄδῃ, καί τινας ἀγῶνας πυθοχρήστους ἀναλαβὼν, καὶ ταῖς ἐλπίσι πρὸς τὸ θεῖον ἡδίονα καταστήσας τὴν πόλιν, ἤδη τοῖς ἀπ' ἀνθρώπων φοβεροῖς προσεῖχε.

ἐν Φαβίῳ Μαξίμῳ.

Ἐκινήθησαν δὲ τότε πολλαὶ καὶ τῶν ἀπορρήτων καὶ χρησίμων αὐτοῖς βίβλων, ἃς Σιβυλλείους καλοῦσι· καὶ λέγεται συνδραμεῖν ἔνια τῶν ἀποκειμένων ἐν αὐταῖς λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις ἐκείνας. Καὶ τὸ μὲν γνωστὸν οὐκ ἦν ἑτέρῳ πυθέσθαι.

ἐν Μαρίῳ.

Ὀκτάβιον δὲ Χαλδαῖοι καὶ θύται τινὲς καὶ Σιβυλλισταὶ πείσαντες, ἐν Ῥώμῃ κατέσχον, ὡς εὖ γενησομένων.

ἐν Καίσαρι.

Τὸ δὲ ἐμφανὲς μάλιστα μῖσος καὶ θανατηφόρον ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς βασιλείας ἔρως ἐξειργάσατο, τοῖς μὲν πολλοῖς αἰτία πρώτη, τοῖς δὲ ὑπούλοις πάλαι, πρόφασις εὐπρεπεστάτη γενομένη· καίτοι καὶ λόγον τινὰ κατέσπειραν εἰς τὸν δῆμον οἱ τούτῳ Καίσαρι τὴν τιμὴν προξενοῦντες, ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων ἁλώσιμα τὰ Πάρθων φαίνοιτο Ῥωμαίοις σὺν βασιλεῖ στρατευομένοις ἐπ' αὐτοὺς, ἄλλως ἄφυκτα ὄντα· καὶ καταβαίνοντος

ἐξ Αλ-

belli suspicio. Religionem insuper ciuitati attulerat, quod omnes mulieres, quę ea hora prægnantes erãt, partus imperfectos eijcerent, neque esset suo tempore vllus editus. Itaque Poplicola, ex libris Sibyllinis, placatis dijs inferis, ludisque ex oraculo Apollinis instauratis, & fiducia diuini numinis erecta ciuitate, iam ad hominum se conuertit minas.

In Fabio Maximo.

Eodem tempore multos arcanos & vtiles ipsis libros cõsuluit, quos Sibyllinos appellant. Perhibẽt sortes nonnullas ijs libris proditas, illius tempestatis fuisse casibus & gestis consonas. Quod cognitum fuerat ex illis libris, fari ad alios nefas erat.

In Mario.

Octauium Chaldæi aruspices & vates ex libris Sibyllinis, quasi omnia ex sententia essent cessura, Romæ detinuere.

In C. Cæsare.

At odium maxime illustre in eum & funestum effecit regni cupido, quæ vulgo prima materia & iampridem in occulto maleuolis color fuit speciosissimus. Et quidem rumorem in plebem vulgauerunt illi qui hoc honoris quærebant Cæsari, libris Sibyllinis proditum, vinci Parthos a Romanis posse, si rege duce bellum eis mouissent, esse ipsis alioquin insuperabiles: ac redeuntem

Alba ad vrbem Cæsarē ausi fuere salutare regem.

In Cicerone.

Tali hunc ingenio & a Catilina incensum vani insuper vates & præstigiatores spe dementauerant inani, carmina conficta & sortes canentes, quasi ex libris Sibyllinis prænunciantes in fatis esse vt tres Cornelij Romæ rerum potirentur: eorum duos fatum iam implesse, Cinnam & Syllam: tertio qui superesset, Cornelio deos ipsi dominationem deferre. quin susciperet, nec cunctando sicut Catilina corrumperet opportunitatem.

Idem de iis qui tarde a numine corripiuntur.

Cæterum quum accessisset, vocem audiuit sonoram mulieris carmine nonnulla prædicentis, ac (vt sibi videbatur) tempus interitus ipsius præsagientis. Dæmon vero Sibyllæ vocem illam esse narrabat, quam in lunæ globo circumrotatam, futura canere aiebat. Quumque plura audire cuperet, vehementi lunæ impetu, ceu vertigine quadā in contrarium repulsus est. Nonnulla tamen breuia intellexit velut de Lesbio monte, ac Dicæarchiæ deflagratione, nec non & comma de tum imperante principe,

Quod bonus existat, sed morte tyrānida linquet.

Pausanias

ἐξ Ἄλβης Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν, ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπάσασθαι βασιλέα.

ἐν Κικέρωνι.

Τοιοῦτον, κεκινημένον ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα, προσδιέφθειραν ἐλπίσι κεναῖς ψευδομάντεις καὶ γόητες, ἔπη πεπλασμένα καὶ χρησμοὺς ᾄδοντες, ὡς ἐκ τῶν Σιβυλλείων προδηλοῦντας εἱμαρμένους εἶναι τῇ Ῥώμῃ Κορνηλίους τρεῖς μονάρχους, ὧν δύο μὲν ἤδη πεπληρωκέναι τὸ χρεών, Κίνναν τε καὶ Σύλλαν, τρίτῳ δὲ λοιπῷ Κορνηλίῳ ἐκείνῳ φέροντα τὴν μοναρχίαν ἥκειν τὸν δαίμονα, καὶ δεῖν πάντως δέχεσθαι, καὶ μὴ διαφθείρειν μέλλοντα τοὺς καιροὺς, ὥσπερ Κατιλίνας.

Ὁ αὐτὸς περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων.

Ἀλλ' ἤκουε παρειὼν φωνὴν ὀξεῖαν γυναικὸς, ἐν μέτρῳ φράζουσαν ἄλλα τε τινα καὶ χρόνον (ὡς ἔοικε) τῆς ἐκείνου τελευτῆς. ἔλεγε δὲ ὁ δαίμων τὴν φωνὴν εἶναι Σιβύλλης ᾄδειν γὰρ αὐτὴν περὶ τῶν μελλόντων ἐν τῷ προσώπῳ τῆς σελήνης περιφερομένην. βουλόμενος οὖν ἀκροᾶσθαι πλείονα, τῇ ῥύμῃ τῆς σελήνης εἰς τοὐναντίον ὥσπερ ἐν ταῖς δίναις ἐξεώσθη, καὶ βραχέα κατήκουσεν. ὧν ἦν καὶ τὸ περὶ τὸ Βέσβιον ὄρος καὶ τὴν Δικαιαρχείαν ὑπὸ πυρὸς φθορᾶς γενησομένην· καί τι κομμάτιον περὶ τοῦ τότε ἡγεμόνος, ὡς ἐσθλὸς ἐὼν, νόσῳ τυραννίδα λείψει.

Παυσανίας ἐν Φωκικοῖς.

Τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς καλουμένης Θυρέας Λακεδαιμονίων ἀγῶνα καὶ Ἀργείων, Σιβύλλα μὲν καὶ τοῦτον προεθέσπισεν, ὡς συμβήσοιτο ἐξ ἴσου ταῖς πόλεσιν.

Ἰουστῖνος ἐν ἀπολογίᾳ ὑπὲρ Χριστιανῶν.

Κατ' ἐνέργειαν δὲ τῶν φαύλων δαιμόνων, θάνατος ὡρίσθη κατὰ τῶν τὰς Ὑστάσπου, ἢ Σιβύλλης, ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ τοῦ φόβου ἀποστρέψωσιν ἐντυγχάνοντας τοὺς ἀνθρώπους τῶν καλῶν γνῶσιν λαβεῖν, αὐτοῖς δὲ δουλεύοντας κατέχωσιν· ὅπερ εἰς τέλος οὐκ ἴσχυσαν πρᾶξαι. ἀφόβως μὲν γὰρ οὐ μόνον ἐντυγχάνομεν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ὡς ὁρᾶτε εἰς ἐπίσκεψιν φέρομεν, ἐπιστάμενοι πᾶσιν εὐάρεστα φανήσεσθαι. κἂν ὀλίγους δὲ πείσωμεν, τὰ μέγιστα κερδήσαντες ἐσόμεθα. ὡς γεωργοὶ γὰρ ἀγαθοὶ παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὴν ἀμοιβὴν ἕξομεν.

Pausanias in Phocicis.

Sed & Lacedæmoniorum & Argiuorum concertationem super oppido Thyreæ nomine, Sibylla prædixit æqualem vtrique vrbi fore.

Iustinus in Apologetico.

Opera autem & instinctu malorum dæmonum, mortis supplicium aduersus librorum Hystaspis, aut Sibyllæ, aut prophetarum lectores constitutum est: vt per timorem homines ab illis, quo minus scripta ea legentes rerum bonarũ percipiant noticiam, sed in seruitute eorum retineantur, absterrentur. quod certe quidem efficere, & ad finem suum perducere nequiuerunt. non enim absque timore tantum huiusmodi scripta legimus, verumetiam vobis ad inspiciendum quæ in eis traduntur, vt videtis, offerimus: grata acceptaque omnibus fore scientes. Atque hoc etiamsi paucis persuaserimus, maximum tamen inde feremus lucrum. nam vt boni agricolæ, amplam a Domino capiemus mercedem.

Laonicus Chalcondylas lib. VIII. de rebus Turcicis.

Miror autem si qui fuerint qui Sibyllinis oraculis fidem non habuerint, cum Byzancenæ regionis regum catalogus ab Leone (vt aiunt) sapiente rege conscriptus in hunc regem, & in patriarcham Florentiæ Tyrrhenorum mortuum, exeat.

EX LATINIS AVCTORIBVS.

Varro de lingua Latina lib. v.

Megalesia dicta a Græcis, quod ex libris Sibyllinis accersita ab Attalo rege Pergami prope murum Megalesion, vbi templum eius deæ, vnde aduecta Romam.

Lib. I. *de re rustica cap.* I.

Neque patiar Sibyllam non solũ cecinisse quæ, dum viueret, prodessent hominibus, sed etiam quæ cum perisset ipsa, & id etiam ignotissimis quoque hominibus. ad cuius libros tot annis post publice solemus redire, cum desideramus quid faciendum sit nobis ex aliquo portento.

Cicero de diuinatione lib. I.

Quoties senatus Decemuiros ad libros ire iussit? nam cum duo visi soles essent, & cum tres lunæ, & cum faces, & cum sol nocte visus esset, & cum ex cælo fremitus auditus, & cum cælum discessisse visum est, atque in eo animaduersi globi. Delata etiã ad senatum labes agri Priuernatis, cum ad infinitam altitudinem terra desedisset, Apuleiaque maximis terræmotibus cõquassata esset. Quibus portentis magna populo R. bella, perniciosæque seditiones denuntiabãtur. Inque his omnibus respõsa haruspicum cum Sibyllæ versibus congruebant.

Ibidem.

Quamobrem Sibyllam quidem sepositam & cõditam habeamus, vt, id quod proditum est maioribus, iniussu Senatus ne legantur quidem libri, valeantque ad deponendas potius quam ad suscipiendas religiones: cum antistitibus agamus, vt

quibus potius ex illis libris, quam regem proferãt: quem Romæ post hæc nec dii, nec homines esse patientur. *Verrina vltima.*

Itaq; apud patres nostros atroci ac difficili reip. tempore, cum Ti. Graccho occiso magnorum periculorum metus ex ostentis portenderetur, P. Mucio, L. Calpurnio coss. aditum est ad libros Sibyllinos, in quibus inuentum est, Cererem antiquissimam placari oportere.

Epist. VII. *lib.* I. *ad famil.*

Esse & tuæ, & nostri imperij dignitatis Ptolemaide, aut alio propinquo loco rege collocato, te cum classe atque exercitu proficisci Alexandriam; vt cum eam pace præsidiisque firmaris, Ptolemæus redeat in regnũ: ita fore vt per te restituatur, quemadmodum senatus initio censuit: & sine multitudine reducatur, quemadmodum homines religiosi Sibyllæ placere dixerunt.

Liuius lib. III. *Decadis* I.

Libri per duumuiros sacrorum aditi. pericula a cõuentu alienigenarũ prædicta, ne qui in loca summa vrbis impetus cædesq; inde fierent. inter cætera monitum, vt seditionibus abstineretur. *Lib.* IV.

Pestilẽtia eo anno aliarum rerũ ocium præbuit: ædes Apollini pro valetudine populi vota est. multa duumuiri ex libris, placandæ deum iræ, auertendæque a populo pestis causa, fecere. *Lib.* V.

Tristem hyemem, siue ex intemperie cœli raptim mutatione in contrarium facta, siue alia qua de causa, grauis pestilensque omnibus animalibus æstas excepit. cuius insanabili pernicie, quãdo nec causa nec finis inueniebatur, libri Sibyllini ex S.C.

aditi sunt. Duumuiri sacris faciundis, lectisternio tunc primum in vrbe Romana facto, per dies octo Apollinem Latonamque & Dianam, Herculem, Mercurium atque Neptunum tribus quam amplissime tum apparari poterat, stratis lectis placauere.

Lib. VII.

Pestilentia ciuitatem adorta, coegit senatum imperare decemuiris, vt libros Sibyllinos inspicerent: eorumque monitu lectisternium fuit.

Paulo post.

Lapidibus pluit, & nox interdiu visa intendi. librisque inspectis, cum plena religione ciuitas esset, senatui placuit dictatorem feriarum constituendarum causa dici.

Lib. X.

Decemuiros sacris faciundis, carminum Sibyllæ ac fatorum populi huius interpretes, antistites eosdem Apollinaris sacri cæremoniarumque aliarum plebeios videmus. nec tum patriciis vlla iniuria facta est, cum duumuiris sacris faciundis adiectus est propter plebeios numerus.

Ibidem in fine.

Multis rebus lætus annus, vix ad solatium vnius mali, pestilentiæ vrentis simul vrbem atque agros, suffecit. portentoque iam similis clades erat. Et libri aditi, quinam finis, aut quod remedium eius mali ab diis daretur. inuentum in libris: Æsculapium ab Epidauro Romam accersendum.

Decadis III. *lib.* I.

Ob cætera prodigia libros adire decemuiri iussi. *& mox:* Hæc procurata votaque ex libris Sibyllinis

linis magna ex parte leuauerāt animum religione.

Lib. II.

Decretum, vt ea prodigia partim maioribus hostiis, partim lactantibus procurarentur: & vti supplicatio per triduum ad omnia puluinaria haberetur. Cætera, cum decemuiri libros inspexissēt, vt ita fierent, quemadmodum cordi esse diui carminibus præfarentur. *Et statim:* Postremo ex libris Decembri iam mense ad ædem Saturni Romæ immolatum est, lectisterniumque imperatum (& eum lectum senatores strauerūt) & conuiuium publicum, ac per vrbem Saturnalia die ac nocte clamatum, populusque eum diem festum habere ac seruare in perpetuum iussus.

Ibidem.

Q. Fabius Maximus dictator, quo die magistratum iniit, vocato senatu, ab diis orsus, cum edocuisset patres, plus negligentia cæremoniarum auspiciorumque, quam temeritate atq; inscitia peccatum a C. Flaminio cos. esse: quæque piacula iræ deum essent, ipsos deos cōsulēdos esse: peruicit vt (quod nō ferme decernitur, nisi cū tetra prodigia nūciata sunt) decēuiri libros Sibyllinos adire iuberentur. qui inspectis fatalibus libris, retulerunt patribus, quod eius belli causa votum Marti foret, id non rite factum, de integro atque amplius faciendum esse: & Ioui ludos magnos, & ædes Veneri Erycinæ ac Mēti vouēdas esse, & supplicationem lectisterniumque habendum, & ver sacrum vouendum: si bellatum prospere esset, resque publica in eodem quo ante bellum fuisset, statu permansisset.

Et paulo post.

Veneri Erycinæ ædem Q. Fabius Maximus dictator vouit: quia ita ex fatalibus libris editum erat, vt is voueret, cuius maximum imperium in ciuitate esset. *Ibidem.*

Cæterum prius quam signa ab vrbe nouę legiones mouerent, decemuiri libros adire atque inspicere iussi, propter territos vulgo homines nouis prodigiis. *Eodem libro.*

Territi super tantas clades cum cæteris prodigiis, tum quod duæ Vestales eo anno, Opimia atque Floronia, stupri compertæ: & altera sub terrã, vt mos est, ad portam Collinam necata fuerat, altera sibimet ipsa mortem consciuerat. L. Cantilius scriba pontificum, quos nunc minores pontifices appellãt, qui cum Floronia stuprum fecerat, a põt. max. eo vsque virgis in comitio cæsus erat, vt inter verbera expiraret. Hoc nefas cum inter tot, vt fit, clades, in prodigiũ versum esset: decemuiri libros adire iussi sunt. Et Q. Fabius Pictor Delphos ad oraculũ missus est sciscitatum, quibus precibus supplicationibusque deos possent placare: & quænam futura finis tantis cladibus foret. Interim ex fatalibus libris sacrificia aliquot extraordinaria facta: inter quæ Gallus & Galla, Græcus & Græca in foro Boario sub terra viui demissi sunt in locum saxo conseptum, ibi ante hostiis humanis minime Romano sacro imbutum.

Lib. V.

Postero die senatusconsultum factum est, vt decemuiri libros de ludis Apollini, reque diuina

facienda

facienda inſpicerent. Ea cum inſpecta relataque ad ſenatum eſſent, cenſuerunt patres Apollini ludos vouendos faciendosque: & quando ludi facti eſſent, duodecim millia æris prætori ad rem diuinam & duas hoſtias maiores dandas.

Lib. IX.

Ciuitatem eo tempore repens religio inuaſerat, inuento carmine in libris Sibyllinis, propter crebrius eo anno de cœlo lapidatum inſpectis. Quandocunque hoſtis alienigena terræ Italię bellum intuliſſet, eum pelli Italia vincique poſſe, ſi mater Idæa Peſſinunte Romam aduecta eſſet.

Decadis IV. *lib.* I.

Decemuiros adire libros de portento iuſſerunt, decemuiri ex libris res diuinas eaſdem, quæ proxime ſecundum id prodigium factæ eſſent, imperarunt: carmen præterea ab ter nouenis virginibus cani per vrbem iuſſerunt: donumque Iunoni reginæ ferri.

Lib. V.

Prodigiorũ cauſa decemuiri libros adire iuſſi, & nouendiale ſacrum factum, & ſupplicatio indicta eſt, atque vrbs luſtrata.

Lib. VI.

Prodigiorum cauſa libros Sibyllinos ex S.C. decemuiri cum adiſſent, renuntiarunt ieiunium inſtituendum Cereri eſſe, & id quinto quoque anno ſeruandum: & vt nouẽdiale ſacrum fieret, & vnum diem ſupplicatio eſſet, coronati ſupplicarent: & cos. P. Cornelius quibus diis quibusque hoſtiis edidiſſent decemuiri, ſacrificaret.

Lib. VIII.

Cupientem transire Taurum ægre omnium legatorum precibus, ne carminibus Sibyllæ prædictam superantibus terminos fatales cladem experiri vellet, retentum.

Lib. X.

His prodigiis cladibusque anxij patres decreuerunt, vt & consules, quibus diis videretur, hostiis maioribus sacrificarent, & decemuiri libros adirent. eorum decreto supplicatio circa omnia puluinaria Romæ in vnum diem indicta est. iisdem auctoribus & senatus censuit & consules edixerũt, vt per totam Italiam triduum supplicatio & feriæ essent.

Ibidem.

C. Seruilius pont. max. piacula iræ deum conquirere iussus, decemuiri libros inspicere: consul Apollini, Æsculapio, Saluti dona vouere, & dare signa inaurata; quæ vouit deditque. Decemuiri supplicationem in biduum valetudinis causa in vrbe, & per omnia fora conciliabulaque edixerunt.

Ibidem.

Ob prodigia decemuiri iussi adire libros, edidere quibus diis & quot hostiis sacrificaretur; & ob fulminibus complura loca deformata, ad ædem Iouis vt supplicatio diem vnum esset.

Decadis V. *lib.* I.

Cum pestilentiæ finis non fieret, senatus decreuit, vt x. viri libros Sibyllinos adirent. Ex decreto eorum diem vnum supplicatio fuit.

Lib. II.

Lib. II.

Cum bellum Macedonicum in expectatione esset, priusquam id susciperetur, prodigia expiari, pacemque deum peti precationibus quæ editæ ex fatalibus libris essent, placuit. *Et statim*: Ob hæc prodigia libri fatales inspecti, editumque ab decẽuiris est, & quibus diis, quibusq; hostiis sacrificaretur, & vt supplicatio prodigiis expiãdis fieret.

Ibidem.

Patres ad aruspices referre, & x. viros adire libros iusserunt. Decemuiri lustrandum oppidum, supplicationem obsecrationemque habendam, victimis maioribus sacrificandum, & in Capitolio Romæ, & in Campania ad Mineruæ promontorium renuntiarunt: ludos per x. dies Io. O. M. primo quoque die faciendos.

Lib. III.

Publicorum prodigiorum causa libri a decemuiris aditi, x L. maioribus hostiis, quibus diis coss. sacrificarent, & addiderunt vti supplicatio fieret, cunctique magistratus circa omnia puluinaria victimis maioribus sacrificarent, populusque coronatus esset.

Lib. V.

Ob id maxime decemuiri libros adire iussi, supplicationem in diem vnum populo edixerunt, & L. capris in foro sacrificauerunt.

Florus Decadis III. *lib.* II. *epitome.*

Ob cladem Romanam ad Thrasimenum lacũ ex libris Sibyllinis ver sacrum votum.

Idem decadis III. *lib.* IX.

Idæa mater deportata eſt Romam a Peſſinunte oppido Phrygiæ, carmine in libris Sibyllinis inuēto, pelli Italia alienigenam hoſtem poſſe, ſi mater Idæa deportata Romam eſſet.

Lib. IV. *cap.* I.

Lentulus deſtinatum familię ſuę Sibyllinis verſibus regnum ſibi vaticinans, ad prçſtitutum a Catilina diem vrbe tota viros, faces, tela diſponit.

Decadis VI. *lib.* IX.

Diti patri ludi ad Tarentum ex præcepto librorum Sibyllinorum facti.

Corn. Tacitus lib. XV. *annal.*

Mox petita a diis piacula, aditiq; Sibyllæ libri, ex quibus ſupplicatum Vulcano & Cereri Proſerpinæque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare.

Suetonius in Octauio Aug. cap XXXI.

Quicquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, nullis, vel parũ idoneis auctoribus, vulgo ferebatur, ſupra duo millia contracta vndique cremauit: ac ſolos retinuit Sibyllinos, hos quoque delectu habito; condiditque duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi.

Idem in Iulio Cæſare cap. LXXIX.

Proximo ſenatu percrebuit fama, L. Cottam XV. virum ſententiam dicturum, vt quoniam libris fatalibus cõtineretur, Parthos, niſi a rege, non poſſe vinci, Cæſar rex appellaretur.

Plinius lib. XIII. *cap.* XIII.

Inter omnes conuenit, Sibyllam ad Tarquinium

nium Superbum treis libros attulisse. Ex quibus igni duo cremati ab ipsa, tertius cum Capitolio Syllanis temporibus.

Idem lib. III. *cap.* XVII.

Oppidum Eporedia, Sibyllinis libris a populo Romano condi iussum.

Iulius Solinus Polyhistor cap. VII.

Vir optimus Nasica Scipio iudicatus est, non priuato tantum testimonio, sed totius senatus sacramento. quippe quod inuentus dignior nõ fuit, cui præcipue religionis crederetur ministerium, cum oraculum moneret accersi sacra matris Deum Pessinunticæ: *quod tale fuit:*

Mater abest, matrem iubeo Romane requiras,
Cum veniet, casta est accipienda manu.

Ibidem.

Nauis a Phrygia gerula sacrorum, dum sequitur vittas castitatis, contulit Claudiæ principatum pudicitiæ. At Sulpicia Paterculi filia Marci Fuluij Flacci vxor censura omnium matronarum e centum probatissimis haud temere electa est, quæ simulacrum Veneris, vt Sibyllini libri monebant, dedicaret.

Idem cap. XI.

Lilybæum oppidum est Sibyllæ sepulchro.

Valerius maximus lib. I. *cap.* I.

Cereris cum in vrbe pulcherrimum templum antiqui haberent, Gracchano tumultu moniti Sibyllinis libris, vt vetustissimam Cererem placarẽt, Ennam (quoniam sacra eius inde orta credebant) decem viros ad eam propitiandam miserunt.

Ibidem.

Tarquinius rex M. Tullium Duumuirum, quod librum ſecreta ciuilium ſacrorum continentem, cuſtodiæ ſuæ commiſſum, corruptus Petronio Sabino deſcribendum dediſſet, culeo inſutum in mare abiici iuſſit.

Ibidem cap. IX.

Cura ſacerdotum, inſpectis Sibullinis libris, animaduertit, non aliter priſtinam recuperari ciuitatis ſalubritatẽ poſſe, quam ſi ab Epidauro Æſculapius eſſet accerſitus.

Aelius Spartianus in Adriano Cæſ.

Cum ſolicitus Adrianus de imperatoris erga ſe iudicio, Virgilianas ſortes conſuleret,

Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ
Sacra ferens? noſco crines incanaque menta
Regis Romani, primam qui legibus vrbem
Fundauit, Curibus paruis & pauperere terra,
Miſſus in imperium magnum, cui deinde ſubibit,

ſors excidit; quam alij ex Sibyllinis verſibus ei prouenisſe dixerunt.

Iul. Capitolinus in Gordiano iuniore.

Fuit terræ motus eousque grauis imperante Gordiano, vt ciuitates etiam terræ hiatu cum populis deperirent: ob quæ, ſacrificia per totam vrbem, totumque orbem terrarum ingentia celebrata ſunt. Et Cordus quidem dicit, inſpectis libris Sibyllinis celebratisque omnibus quæ illic iuſſa videbantur, mundanum malum eſſe ſedatum.

Trebellius

Trebellius Pollio in Gallienis.

Pax deum quæſita,inſpectis Sibyllæ libris, factamque Ioui ſalutari, vt præceptum fuerat, ſacrificium.

Flauius Vopiſcus in Diuo Aureliano.

In illo timore, quo Marcomanni cuncta vaſtabant, ingentes Romæ ſeditiones motæ ſunt, pauentibus cunctis ne eadem quæ ſub Gallieno fuerant, prouenirent. quare etiam libri Sibyllini noti beneficiis publicis inſpecti ſunt: inuentumque vt in certis locis ſacrificia fierent quæ barbari tranſire nō poſſent. Facta deniq; ſunt ea quæ præcepta fuerāt in diuerſo cæremoniarū genere:atq; ita barbari reſtiterūt,quos omnes Aurelianus carptim vagātes occidit. Libet ipſius S.C. formam exponere, quo libros inſpici clariſſimorū iuſſit auctoritas. Die tertio Idus Ian.Fuluius Sabinus prętor vrbanus dixit: *Referimus ad vos P.C. pontificum ſuggeſtionem, & Aureliani principis litteras, quibus iubetur vt inſpiciantur fatales libri quibus ſpes belli terminandi ſacrato deorum imperio continetur.Scitis enim ipſi quotieſcunque grauior aliquis extitit motus, eos ſemper inſpectos: neque prius mala publica eſſe finita quam ex ijs ſacrificiorum proceſſit auctoritas.* Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius Syllanus, atque ita loquutus eſt: *Sero nimis P.C. de reip. ſalute conſulimus, ſero ad fatalia iuſſa reſpicimus, more languētium qui ad ſummos medicos niſi in ſumma deſperatione non mittunt, proinde quaſi peritioribus viris maior facienda ſit cura, quum omnibus morbis occurri ſit melius. Meminiſtis enim P. C. me in hoc ordine ſæpe dixiſſe iam tum quum primum nunciatum eſt Marcomā-*

nos erupisse, consulenda Sibyllæ decreta, vtendum Apollinis beneficijs: recusasse vero quosdam, & cum ingenti calumnia recusasse, quum adulando dicerent tantam principis esse virtutem, vt opus non sit deos consuli, proinde quasi & ipse vir magnus nō deos colat, nō de dijs immortalibus speret. Quid plura? audiuimus litteras quibus rogauit opem deorum, quæ nunquam cuiquam turpis est vt vir fortißimus adiuuetur. Agite igitur pontifices, qua puri, qua mundi, qua sancti, qua vestitu animisque sacris commodi, templum ascendite, subsellia laureata constituite, veteranis manibus libros euoluite, fata reip. quæ sunt æterna perquirite: patrimis matrimisque pueris carmen indicite: nos sumptum sacris, nos apparatum sacrificijs, nos aris ambarualia indicemus. Post hæc interrogati plerique senatores sententias dixerunt, quas longum est innectere. Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in sententias euntibus, plerisque verbo consentientibus, conditum est S.C. Itum deinde ad templum, inspecti libri, proditi versus, lustrata vrbs, cantata carmina, amburbium celebratum, ambarualia promissa: atque ita solennitas quæ iubebatur, expleta est. Est epistola Aureliani de libris Sibyllinis: nam ipsam quoque indidi ad fidem rerum. *Miror vos patres sancti tandiu de aperiendis Sibyllinis dubitasse libris, perinde quasi in Christianorum ecclesia, non in templo deorum omnium, tractaretis. Agite igitur, & castimonia pontificum, ceremonijsque solennibus iuuate principem necessitate publica laborantem. Inspiciantur libri: quæ facienda fuerint celebrentur, quemlibet sumptum, cuiuslibet gentis captiuos, quælibet animalia regia non abnuo, sed libens offero:*

neque

neque enim indecorũ est dijs iuuantibus vincere: sic apud maiores nostros multa finita sunt bella, sic cœpta. Si quid est sumptuum, datis ad præfectum ærarij litteris decerni iussi. est præterea vestræ auctoritatis arca publica, quam magis refertam esse reperio quam cupio.

In Floriano.

De Probo dictum est, quod Probus diceretur etiam si Probus nomine non fuisset. Quem quidem multi ferunt Sibyllinis libris fore promissum. qui si diutius vixisset, orbis terræ barbaros non haberet.

Aurelius Victor.

Claudius quum ex fatalibus libris, quos inspici præceperat, cognouisset, sententiæ in senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso qui tunc erat, se offerente, ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono reipublicæ dedit, præfatus neminem tanti ordinis primas habere nisi ipsum imperatorem.

Ammianus Marcellinus lib. XXII.

A quo oppido (Pessinunte) bello Punico secundo, carmine Cumano monẽte, per Scipionem Nasicam simulacrum translatum est Romam.

Idem lib. XXIII.

Iisdem diebus nuntiatum est per litteras, Romę super bello libros Sibyllæ consultos, vt iusserat, imperatorem eo anno discedere a limitibus suis aperto prohibuisse responso.

Lactantius lib. II. *cap.* IV. *de falsa religione.*

Gracchanis temporibus turbata rep. & seditionibus & ostentis, cum repertum esset in carmini-

bus Sibyllinis antiquissimam Cererem debere placari, legati sunt Ennam missi.

Lib. II. *cap.* VII.

Claudia quoque proponitur in exemplum miraculi. Nam cum ex libris Sibyllinis Idæa mater esset accita, & in vado Tyberini fluminis, nauis qua vehebatur, hæsisset, nec vllo modo, aut vlla vi commoueretur: Claudiam ferunt, quæ semper impudica esset habita ob nimios corporis cultus, deam submissis genibus orasse, vt si se castam iudicaret, suum cingulum sequeretur: ita nauim quæ ab omni iuuentute non valuit commoueri, ab vna muliere esse commotam.

Augustinus lib. III. *de ciuit. dei cap.* XVII.

Quid illa itidem ingens pestilentia, quamdiu sæuiuit, quam multos peremit? Quę cum in annum alium multo grauius tenderetur, frustra præsente Æsculapio aditum est ad libros Sibyllinos. In quo genere oraculorum, sicut Cicero in libris de Diuinatione commemorat, magis interpretibus, vt possunt siue volunt dubia coniectantibus, credi solet. Tunc ergo dictum est eam esse causam pestilentiæ, quod plurimas ædes sacras multi occupatas priuatim tenerent.

Idem lib. sing. de Grammatica.

τρία κάππα κάκιστα, id est, tria cappa pessima, de Corn. Sylla, de Corn. Cinna, de Corn. Lentulo. hi enim per tres litteras designati sunt in libris Sibyllinis.

Gellius

Gellius lib. I. *cap.* XIX.

In antiquis annalibus memoria ſuper libris Sibyllinis hæc prodita eſt. Anus hoſpita atque incognita ad Tarquinium Superbum regem adit, nouem libros ferens, quos eſſe dicebat diuina oracula, eos velle dixit venundare. Tarquinius pretium percontatus eſt. Mulier nimium atque impenſum popoſcit. Rex, quaſi anus ætate deſiperet, riſit. Tum illa foculum coram eo cum igni appoſuit: & treis libros ex nouem deuſſit, & ecquid reliquos ſex an eodem pretio emere vellet, Regem interrogauit. Sed enim Tarquinius id multo riſit magis, dixitque anum iam proculdubio delirare. Mulier ibidem ſtatim treis libros alios exuſſit, atque id ipſum denuo placide rogauit, treis reliquos eodem illo pretio emat. Tarquinius ore iam ſerio, atque attentiore animo fit: eam conſtantiam, confidentiãque non inſuper habẽdam intelligit: & libros treis reliquos mercatur nihilo minore pretio, quam quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierem tunc a Tarquinio digreſſam, poſtea nuſquam loci viſam cõſtitit. Libri tres in ſacrarium conditi, Sibyllini appellati. Ad eos quaſi ad oraculum Quindecimuiri adeunt, cum Dij immortales publice conſulendi ſunt.

Macrobius Saturn. lib. I. *cap.* XVII.

Bello Punico ludi Apollinares ex libris Sibyllinis primum ſunt inſtituti, ſuadente Cornelio Rufo Decemuiro, qui propterea Sibylla cognomitus eſt.

Seruius in VI. Aeneidos

Tuas sortes] Id est Sibyllina responsa, quæ (vt supra diximus) incertum est cuius Sibyllæ fuerint: quanquam Cumanæ Virgilius dicat, Varro Erythrææ. Sed constat regnante Tarquinio quandam mulierem nomine Amaltheam, obtulisse ei nouem libros, in quibus erant fata & remedia Romana: & pro his poposcisse ter centum Philippeos, qui aurei tunc preciosi erant. Qua contempta, alio die tribus incensis reuersa est, & tantundem poposcit: item tertio, aliis tribus incensis, cum tribus reuersa est, & accepit pro tribus ter centum, quantum postulauerat pro nouem: hac ipsa re rege cõmoto, quod precium non mutabat. Qui libri in templo Apollinis seruabantur.

Lectosque sacrabo alma viros] Quia nisi patricij non fiebant. Sane sciendum, primo duos librorum fuisse custodes, inde decem, inde quindecim vsque ad tempora Syllana. Post creuit numerus. nam quadraginta fuerunt. Sed remansit quindecimuirorum vocabulum.

Suidas.

Ηροφίλα, ἡ καὶ Σίβυλλα Ερυθραία, Θεοδώρου θυγάτηρ, ἔγραψε βιβλία γʹ μαντικὰ ἐπικῶς· καὶ ἦλθεν εἰς Ῥώμην ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ὑπάτων, ἄλλοι δὲ Ταρκυνίου, δοκοῦσα χρηματισθήσεσθαι δι᾽ αὐτῶν. ὡς δὲ κατεφρονήθη, τὰς μὲν δύο κατέφλεξε βίβλους, ἃς καὶ ἔτυχεν ἐπιφερομένη· περιεσώθη δὲ ἡ λοιπὴ μία, ἥτις καὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐξωνήθη πολλοῦ τιμήματος. *hoc est,*

Herophila,

Herophila, quæ & Sibylla Erythræa, Theodori F. ſcripſit heroico verſu lib. diuinationum III. & vel conſulum vel Tarquinij temporibus Romam venit, pecuniæ ex illis parandæ ſpe. Sed contempta ab illis, duos libros cremauit, quos ſecum attulerat: vnus tertius remanſit, magna pecunia emptus a Romanis.

Idem in Ἴλιον.

Ὅτε τὰ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἐπράχθη, τηνικαῦτα παρ' Ἕλλησιν ἐχρημάτιζε καὶ ἡ Ἐρυθραία Σίβυλλα, κατὰ δὲ τὴν Φρυγῶν χώραν Τρὼς ὁ πατὴρ Ἴλου καὶ Γανυμήδους ἐβασίλευσαν. *id eſt,*

Cum res Argonautarum geſtæ ſunt, in Græcia quidem Erythræa Sibylla vaticinata eſt: in Phrygia vero Tros, Ili & Ganymedis pater regnauit.

Idem in Λίβερνα.

Γνόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν Σιβύλλης λογίων, ὅτι συνελεύσεται ἡ γῆ, ἐὰν τὸ τιμιώτατον ἐν ἀνθρώποις ἐμβληθείη τῷ χάσματι, ἐπέφερον οἱ μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ καρποὺς, οἱ δὲ ὅτι μάλιστα τιμιώτατον, καὶ συμβαίνειν τοῖς ἀπὸ τῶν ἱερῶν λεγομένοις ὑπελάμβανον. μένοντος δὲ οὐδέν τι μεῖον τοῦ χάσματος, Κούρτιος ἀνὴρ ὀφθῆναί τε κάλλιστος, καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστος, ἔφη συνιέναι βέλτιον τῶν ἄλλων τοῦ Σιβυλλείου. τιμιώτατον γὰρ εἶναι χρῆμα πόλει, ἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ ταύτην ἐπιζητεῖν τὰ ἐκ τῶν λογίων δηλούμενα. *id eſt,*

Romani cum ex Sibyllinis oraculis cognouiſſent, coituram eſſe terram, ſi rerum humanarum precioſiſſima in eum coniicerentur; alij aurum, alij argentum, alij fruges, alij quod quiſque maximi æſtimabat, aggerebant, & ſe diuinis reſponſis ſatiſfacere arbitrabantur. Sed nihilominus permanente voragine, Curtius vir & aſpectu pulcherrimo, & animo præſtantiſſimo, ſe quid Sibylla diceret, rectius aliis intelligere dixit. rem enim Reipublicæ maximi eſſe precij, viri virtutem, eamque oraculo poſtulari.

FRAGMENTIS ADDENDA.

Ἰωάννης ὁ Τζέτζης ἱστορ. χιλ. ζʹ.

Καὶ Πλάτων δὲ ὁ πάνσοφος φησὶν ἐν τῷ Τιμαίῳ,
Λόγου μὲν πάντα ἄνθρωπον μετέχειν δὴ φατέον,
Νοῦ δὲ θεούς, καὶ γένος τι βραχύτατον ἀνθρώπων,
Δῆθεν τοὺς προγινώσκοντας φάσκοντες, καὶ προφήτας,
Οἵπερ οὐ κατακούσαντες, εἶπον περὶ μελλόντων.
Οἷος ὁ Πυθαγόρας τε καὶ ὁ Ἀναξαγόρας,
Ἐμπεδοκλῆς, Δημόκριτος, ἄλλοι σοφοὶ μυρίοι,
Ἡ Ἠπειρῶτις Φαεννώ, καὶ Σίβυλλα ὁμοίως.
Ἡ Φαεννὼ πρὸ χρόνους μὲν ἐνιαυτῶν τοσούτων
Τὰ πρίν, ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν, εἴπουσα πεπραγμένα·
Πῶς τῶν Ῥωμαίων ἄνακτα ἡττήσουσιν οἱ Πέρσαι,
Τραχήλῳ τε πατήσουσιν, οἷα δεδουλωκότες,
Καὶ σφὸς λαὸς καὶ πρόγονος πῶς τοῦτον κράτους ῥίψει,
Καὶ πῶς Πέρσαι κατάρξωσι πᾶσαν τὴν Βιθυνίαν,
Καὶ Σκύθαι πῶς συρράξουσι μάχην Ῥωμαίων γένει·
Κατ᾽ ἔπος λέγουσα ταυτὶ στόματι διηρμένῳ·
Ὦ βασιλεῦ Θρηκῶν, λείψεις πόλιν ἐν προβάτοισι,
Αὐξήσεις δὲ λέοντα μέγαν γαμψώνυχα δεινόν,
Ὅς ποτε κινήσει πατρίας κειμήλια χώρας,
Γαῖαν δ᾽ αἱρήσει μόχθων ἄτερ· οὐδέ σε φημί,
Σκηπτούχοις τιμαῖσιν ἐπαγάλλεσθαι μάλα δηρόν,

Ἐκ δὲ θρόνων πεσέειν οἷοι κύνες ἀμφὶς ἔχουσιν.
Ταῦτα βραχέα Φαεννοῦς. ἡ Σίβυλλα δὲ εἶπε,
Κἂν μέχρι τὴν ἀπόβασιν λάβωσιν, οὐ νοοῦνται,
Περὶ τῆς Κύπρου τε αὐτῆς, καὶ τῆς Ἀντιοχείας.
Καὶ πῶς νῦν ὁ Λεβύνιος ἐλεύσεται εἰς Κύπρον.
Περὶ τῆς Κύπρου οὕτω μὲν καὶ τῆς Ἀντιοχείας·

Αἶ αἶ Κύπρε τάλαινα, σὲ δὲ μέγα κῦμα καλύψει,
Δυέρασι δὴ ἐν τεοῖς Ἀντιόχεια τάλαιν' ὄλλυσαι.

Ταῦτα περὶ τῆς Κύπρου τε καὶ τῆς Ἀντιοχείας.
Περὶ δὲ τῆς τοῦ Κίλικος ἐλεύσεως εἰς Κύπρον,
Ἡ σοφωτάτη γυναικῶν οὕτω κατ' ἔπος λέγει.

Ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε Πύραμος εὐρυοδίνης,
Ἠιόνα προχέων, ἱερὴν ἐς Κύπρον ἵκηται.

Τοιούτοις ὁ Ἰάμβλιχος, Πορφύριος, καὶ ἄλλοι,
Ἀνθρώποις, ἔφασαν τοῦ νοῦ παρεῖναι μετουσίαν,
Ἅτε μόνως νοήσασι, καὶ προειποῦσι πάντα,
Ἄνευ τε τοῦ λογίσασθαι, ἢ καὶ τινὸς ἀκοῦσαι.
Ὀλίγοις διὰ τούτοις μὲν ἔφασαν νοῦ μετεῖναι.
Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τούτοις γε κυρίως νοῦν προσάπτω.
Ἢ γὰρ ἀκούσαντές τινος, εἴτ' οὖν ἐκ μαθημάτων,
Εἴτε καὶ λογισάμενοι ἔκ τινων θεαμάτων,
Εἶπον, ἃ εἶπεν ἕκαστος, ὑστέρως δὲ ἀπέβη.
Ὁ νοῦς δὴ ἀμέσως ἅπαν νοεῖ, καὶ ὄντως οἶδεν,
Ἄνευ δὲ παραδείγματος, καὶ λογισμοῦ, καὶ θέας.
Οὐδὲ αὐτοὺς οὕτω νουνεχεῖς, ἀγχίνους δὴ ὀνομάζω.

Πρὸς ταῦτα, τὰ καθάρματα βαλλέτω με καὶ λίθοις.
Et Plato vero omniſcius inquit in Timæo:
Rationis quidem omnem hominem participem eſſe
dicendum eſt:
Intellectus autem deos, & genus quoddam breuiſ-
ſimum hominum:
Sane eos qui prænoſcunt, dicentes, & prophetas.
Qui cum non audierint, dixerunt de futuris.
Qualis & Pythagoras, atque Anaxagoras,
Empedocles, Democritus, alij ſapientes multi,
Epirotica Phaenno, & Sibylla ſimiliter:
Phaenno ante tempus quidem annorum tot,
Quæ antea, paulum ante nos cũ dixiſſet, quæ facta
Quomodo Romanum regem vincẽt Perſæ, (ſunt,
Super colloque calcabũt, velut ſeruituti addicẽtes,
Et ſuus populus & proauus quomodo hunc ab im-
perio deijcient,
Et qui Perſæ obtinebunt omnem Bithyniam,
Et Scythæ quomodo concient pugnam cum Roma-
Ad verbum dicens hæc ore elato: (norum genere,
O rex Thracum accipies vrbem in ouibus,
Excreſcere autem facies leonem magnum curuiun-
guem horrendum,
Qui olim mouebit patriæ theſauros regionis.
Terram autẽ capies laboribus abſque. neq; te iubeo

Regijs honoribus exultare admodum diu,
Ex sedibus autē cadere velut canes circū possunt.
Hæc breuia Phaennonis. Sibylla autem dixit,
Etiam vsque dum exitū accipiant, nō intelligūtur,
De Cypro ipsa atque Antiochia,
Et quomodo nunc Lebunius veniet in Cyprum.
De Cypro autem sic quidem, atque Antiochia:

Hei hei Cypre infelix, te autem magna vnda abscondet,
Hastis autem atq; armis Antiochia infelix peribis.

Hæc de Cypro atque Antiochia,
De Cilicis autem aduentu in Cyprum,
Sapientissima mulierum sic ad verbum dicit:

Erit posteris, quando Pyramus latæ vndæ
Littora profundens, sacram in Cyprum veniet.

Talibus Iamblichus, Porphyrius atque alij,
Hominibus, dixerunt intellectus adesse præsentiā,
Quippe solum intelligunt, & prædicunt omnia,
Absque eo vt ratiocinētur, vel etiā aliquid audiāt.
Paucis, propter hos quidem, dicebant intellectum præsto esse.
Ego autem neque his proprie intellectum adapto.
Vel enim audito aliquo, siue ex disciplinis,
Siue ratiocinati ex aliquibus spectris,
Dixerunt, quæ dixit quiuis: postea autem euenit.

Intellectus autem sine medio omnia intelligit, & vere nouit
Sine exemplo, & ratiocinatione, atque spectaculo.
Neque igitur ipsos intellectu præditos, solertes autem voco.
Ad hæc, piacula petant me & lapidibus.

Idem Chiliade IX. περὶ χρησμοῦ Σιβύλλης λέγοντος, Ἄνδρας, οἳ Βύζαντος ἕδος καταναιετάουσιν.

Τινὲς μὲν τοῦτον λέγουσι χρησμὸν εἶναι Σιβύλλης·
Οἱ δὲ τῆς Ἠπειρώτιδος τῆς Φαεννοῦς ἐκείνης.
Ἄλλος δ' ἦν ὁ τοῦ Βάκιδος. οὗτος δὲ περὶ Βυζαντίου.
Ἐγὼ τῶν δύο γὰρ χρησμῶν μέρη τινὰ συνάψας,
Παλινδρομεῖ τῷ μαθητῇ, τῇ Βυζαντίδι λέγω.
Ὅτι γὰρ δύο οἱ χρησμοὶ, τὸν Βάκιδος προεῖπον,
Τοῖς Ἀττικοῖς καὶ Ἕλλησι τότε προθεσπιασθῆναι·
Οὗτος ὁ τῆς Σιβύλλης γὰρ χρησμὸς, ἢ Φαεννοῦς δὲ,
Πλέον δοκεῖ Σιβύλλης δὲ, ἕνεκα Βυζαντίου,
Καὶ περὶ Διογένους γὰρ ἐφοίβασε, καὶ Τούρκων.
Καὶ τὰ λοιπὰ ἐάσωμεν, λέξωμεν δὲ βραχέα.
Δὴ τότε Βιθυνῶν γαῖαν λύκοι οἰκήσουσι,
Ζηνὸς ἐπιφροσύνῃσι, κακὸν δ' ἐπιβήσεται ἄνδρας,
Ἄνδρας οἳ Βύζαντος ἕδος καταναιετάουσιν.

De oraculo Sibyllæ dicente, viros qui Byzantij pauimentum habitant.

Quidam dicũt hoc quidem oraculum esse Sibyllæ,
Alij autem Epirotidis Phaennæ illius.
Aliud autem erat Bacidis: hoc vero de ByZantio.
Verũ ego duorum oraculorũ partes quasdã iungẽs,
Retro currenti discipulæ ByZantidi dico,
Quia vero duo oracula, quod est Bacidis, prædixi
Atticis atque Græcis tunc vaticinatum fuisse.
Hoc Sibyllæ autem oraculum, aut Phaennæ,
Magis vero videtur Sibyllæ, causa ByZantij,
Et de Diogene, Phœbo percita dicit, atque Turcis,
Et cætera dimittamus, dicamus autem pauca:
Sane tunc Bithynorum terram lupi habitabũt,
Iouis consilijs, malum autem inuadet viros,
Viros qui ByZantij solum habitant.

Idem περὶ παροιμίας, ὑπὲρ Ὠκεανὸν πελαγίζων. Chil. x.

Καὶ τίς ἂν πελαγήσειεν ὑπὲρ αὐτὸν ἐν λόγοις;
Εἰ μή που δοίης Ὅμηρον, ἢ τὸν πολὺν Ὀρφέα,
Ἢ Φαεννὼ, ἢ Σίβυλλαν, εἴτε τινὰ τοιοῦτον.

De parœmia, super Oceanum fluctuans.

Et quis exundaret super ipsum sermonibus?
Nisi forte dederis Homerũ, vel egregium Orpheũ,
Vel Phaenno, vel Sibyllam, siue aliquem talem.

Nicetas

Nicetas Choniates.

Περὶ Σιβύλλης φασὶν, ὡς ἅμα τῆς μητρῴας νηδύος ἐξέθορε, καὶ ἅμα περὶ τῆς τοῦ παντὸς ἐφιλοσόφει συστάσεως.

De Sibylla rumor est, quod simul atq; ex utero materno prodijt, quamprimum de uniuersi coagmentatione philosophata sit.

Zonaras lib. III.

Ἀλλὰ καί τι φασὶ τῇ τῶν ἀνακτόρων βιβλίον ἐναποκεῖσθαι, ἐν ᾧ καὶ χρησμοὶ περὶ τῶν βασιλέων ἦσαν, καὶ μορφαὶ ἐνεγράφοντο ἀνθρώπων τε καὶ θηρῶν. καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐκεῖ καὶ λέων θὴρ ἐχρωμάτιστο, ᾧ κατὰ νώτου τὸ στοιχεῖον τὸ χ ἐγκεχάρακτο. ἀνὴρ δὲ ἦν ὄπισθεν τοῦ θηρὸς, δόρατι διὰ μέσου τοῦ χ διελαύνων τὸν λέοντα. ἡ μὲν οὖν βίβλος εἶχε ταυτὶ, καὶ ἦσαν, ὡς ἐδόκει, Σιβύλλεια χρησμῳδήματα. τὸ δὲ τῆς εἰρημένης χρωματουργίας αἰνιγματῶδες διερμηνεύων ὁ τότε κοιαίστωρ, ὡς λέγεται, διεσάφησεν, εἰπὼν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, βασιλέα ἀναιρεθῆναι. τὸ μὲν γὰρ θηρίον βασιλέα δηλοῦν, τὸ δὲ χ τὴν εἰρημένην ἡμέραν αἰνίττεσθαι, τὸ δὲ διὰ μέσου τοῦ χ τῷ λέοντι τὸ δόρυ ἐμπήγνυσθαι, τὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τὸν βασιλέα κτανθήσεσθαι.

Quod idem Ioannes Curopalates in historiarum compendio sic retulit, ita vertente illius interprete.

Erat autem oraculum Sibyllinū in quodam im-

peratoriæ bibliothecæ libro conſcriptum, qui non oracula tantum continebat, ſed etiam formas & figuras eorum qui crearentur imperatores. Erat autem fera Leonis forma prædita in eo libro, & ſuper ipſius dorſi ſpina inſcripta erat X litera, quæ vſq; ad ipſum ventrem pertinebat, a tergo quidam vir accurrens letalem plagam haſta ipſi feræ per mediũ X infligebat. Præ ſe ferente vero oraculo obſcuritatem, ſolus ipſum, qui tunc quæſtor erat, aperuit indicauitque ipſa die ortus Chriſti imperatorem pernicioſa morte interfectum iri.

Glycas annal. parte II.

Ceterum Sabæi natio ſunt Aethiopica. Eorum regina fuit admiranda illa Sibylla: quippe quæ cum legem ignoraret, nec vates audiſſet, per Solomonem ſapientiæ ſubminiſtratorem deum prædicauit. Celebretur, ait, dominus deus ille tuus, qui tibi ſic fauerit, vt te Iſraeliticorum ſolio imponeret, & quæ ſequuntur.

INDEX

INDEX IN ORACVLA SIBYLLINA.

Carchedon

Iacob

AD CALCEM SEQVENTIA PRO SIBYLlinis in veteribus membranis cl. v. Joann. Nicolij exhibita, & venerab. Bedæ à nonnullis adscripta, addere libuit, nequid scientes prætermisisse videremur.

SIbyllæ generaliter omnes feminæ dicũtur prophetã-tes, quæ ob diuinam voluntatẽ omnibus interpretari, & ventura pronunciare solebãt. Tradunt autẽ doctissimi auctores, decem fuisse Sibyllas: quarũ prima Persis: secũda Libyca: tertia, Delphica, quæ ante Troiana bella vaticinata est: quarta, Cumæa, in Italia: quinta, Erythræa, in Babylonia orta, dicta Erythræa ab insula in qua eius dicta sunt carmina: sexta, Samiana, à Samo flumine Beneuẽtano vocata: septima Amalthæa vel Cumana: octaua, Hellespõtica: nona, Phrygia: decima, Tiburtina Græcè, Albunea Latinè vocatur: ex cuius carminibus multa de Deo & Christo scripta continentur. Fuit igitur hæc Sibylla Priamidis regis filia, & ex matre Hecuba procreata. Vocata est autẽ Græcò Tiburtina: Latinè verò Albunea nomine vel Casșãdra. Vixit annos cc. & vsque in diem mortis suæ semper virginitatẽ custodiuit, & illa circuiẽs diuersas prouincias vt partes orbis, prædicauit Asiã, Macedoniã, Erostachiã, Agagusdeã, Ciliciam, Pamphyliam, & Galatiam. Quũq; mundi partes vaticiniis suis repleffet, inde venit Ægyptum, Æthiopiam, Bragadam, Babyloniam, Aphricam Libyam, Pentapolim, Mauritaniam, & Palatinum. In omnes has prouincias prædicauit, & spiritu Prophetiæ repleta prophetauit bonis bona, malis mala. Scimus namque quæ in præconiis suis annunciauit, & quæ in nouissimis erant ventura prædixit. Audientes igitur famam eius Romani, statim nunciauerunt in conspectu Senatorum. Mittẽtes ergo Senatores legatos ad eã, fecerunt ipsam cũ magno honore deduci Romã. Centũ igitur viri ex senatu Romano, somniũ in vna nocte viderunt singuli, videbãt singuli quod nouẽ soles essent in cœlo, qui sigillatim diuisi, diuersas in se figuras habebãt. Primus sol erat splendidus & fulgens super omnẽ terram. Secundus sol splen-

Al. à Samo insula voc.

didior,& magnus æthercam habens claritatem. Tertius sol sanguineo colore flammiger, igneus & terribilis, ac demum splendidus satis. Quartus sol sanguineus, rubicundior tertio, ex quo vitra erant in meridie radio radiāte. Quintus sol erat tenebrosus, sanguineus, & lampades sicut in tonitruo, tenebrosas emittens. Sextus sol tenebrosus nimis, habebat aculeum sicut scorpio. Septimus verò sol terribilis erat, & sanguinem tetrum habens, in medio gladium. Octauus autem sol erat effusus, sanguineum habens colorem in medio. Nonus sol erat nimis tenebrosus, vnum tamen habens radium fulgentem. Quumque Romam ingressa esset Sibylla, videntes eam ciues Romani, admirabantur nimiam pulchritudinem eius: erat enim venusto aspectu, decora vultu, eloquens in verbis, atque Dei pulchritudine satis bene composita, suis auditoribus dulce præbebat eloquium. Venientes autem viri qui somnia viderant, dicunt ad eam: Magistra & domina, quàm magnus decor est corporis tui, qualem nunquam in feminis præter te vidimus. Precamur vt somnium, quod omnes nos in vna nocte vidimus, quid futurum premōstret apperias. Respondens Sibylla dixit ad eos: Non est æquum in hoc loco stercoribus pleno, & diuersis contaminationibus polluto, sacramentum huius visionis detegere. Sed venite, ascendamus ad Auentinū montem, & ibi adnunciabo vobis quæ ventura sunt ciuibus Romanis. Et fecerunt vt dixit. Quos interrogauit: & illi visionem quam viderant narrauerunt ei. At illa dixit ad eos: Nouem soles quos vidistis, omnes futuras generationes præsignant. Quod verò dissimiles eos vidistis, dissimilis erit vita in filiis hominum. Primus autem sol, prima generatio est. Erunt homines simplices & clari, amatores libertatis, veraces, mansueti, benigni, consolatores pauperum, & satis sapientes. Secundus autem sol, secunda generatio est, in qua erunt homines splendidè viuentes, crescentes multùm, Deum colentes, sine malitia conuersantes in terra. Tertius verò sol, tertia ge-

neratio eſt, in qua exurget gens contra gentem, & erunt pugnæ multæ Romanis. Quartus autem ſol, quarta generatio eſt, in qua erunt homines quod verum eſt abnegantes. Et in diebus illis exurget mulier à meridiano de ſtirpe Hebræorum nomine M. habens ſponſum nomine I. & procreabunt ex ea ſine commixtione viri, de Spiritu ſancto, nomine Ieſus: & ipſa erit virgo ante partum, & virgo poſt partum: qui ergo ex ea naſcetur, erit verus homo, ſicut omnes Prophetæ prædicauerunt: adimplebitque legem Hebræorum, & adiunget ſua propria inſimul, & permanebit regnum eius in ſæcula ſeculorum. Naſcẽte autem eo, exercitus Angelorum à dextris & à ſiniſtris erunt, dicentes: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Veniet namque vox ſuper eum, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite. Erant ibi ex ſacerdotibus Hebræorum, qui audientes hęc verba, indignati dixerunt ad eam. Iſta verba terribilia ſunt: ſileat hæc regina. Reſpondens Sibylla, dixit eis: O Iudæi, neceſſe eſt iſta fieri, ſed vos non credetis in eum. Dixeruntque: Nos non credemus, quia verbum & teſtamentum dedit Deus Patribus noſtris, & non auferet manum ſuam à nobis. Reſpondit eis iterum: Deus cæli ſibi generaturus eſt filium, vt ſcriptum eſt: qui ſimilis erit patri ſuo, & poſtea vt infans per ætates creſcet, & inſurgent reges in eum, & principes terræ. In diebus illis erit Cæſari Auguſto celebre nomen, & regnabit in Roma, & ſubiiciet omnem terram ſibi. Non multi, vel non pauci: non tres, neque duo ſunt dij, ſed vnus Deus, ſolus & immenſus, qui fecit cælum, ſolem, ſtellas, & lunam, frugiferamque terram & mare. Qui autem illum honorant, æternam vitam hæreditabunt, perpetuum cuius ipſi hæreditabunt paradyſum. Mortuorum verò ſimul reſurrectio erit, & claudorum curſus velociſſimus erit: ſurdi audient, & cæci videbunt: non loquentes, loquẽtur. Ex quinque panibus quinque millia hominum ſaturabit, & colligentur reliquiæ fragminum duodecim cophini, exinde replebunt

in ſpecie populorum. Ventos compeſcens verbo, mare calcans, ambulās ſuper vndas, infirmitates omnibus ſoluet: ſurgere faciet mortuos, repellens multos dolores: & de pane vno, ſaturatio erit viuorum. Sed cùm omnia fuerint perfecta quæ dixi, in ipſo omnis reſoluetur lex, & impias manus infidelium poſtea inueniet. Poſt hæc conuenient ſacerdotes Hebræorum contra Ieſum, quia multa ſigna faciet, comprehendētque eum, dabunt Deo alapas manibus inceſtis, & in vultu ſacro expuent venenata ſputa. Dabit verò ad verbera ſanctum dorſum ſimpliciter, & colaphos accipiet: tacebit, ne quis agnoſcat vnde verbum venit: corona ſpinea coronabitur: ad cibum autem fel, & ad ſitim acetum dabunt, & ſuſpendent eum in ligno, & occident. Templi verò velum ſcindetur in medium, & dies erit tenebroſus per horas ſex, & ſortem mortis finiet tribus diebus ſomno ſuſcepto, & tunc ab inferis regreſſus ad lucem veniet. Et nihil valebit eis, quia die tertia reſurget, & oſtendet ſe diſcipulis ſuis, & ipſis videntibus in cælum aſcendet, & regni eius non erit finis. Dicunt me Iudæi inſanam & mēdacem Sibyllam: quum autem facta fuerint omnia, tunc demum reminiſcentur mei, & nullus poſtea me dicet inſanam, ſed Dei magnam Sibyllam. Dixitque principibus Romanorum: Quintus autem ſol, quinta generatio eſt. Eliget ſibi Ieſus duos piſcatores de Galilæa, & leges ſuas docebit eos, dicens: Ite, & doctrinam quam accepiſtis à me, docete omnes gentes, & per ſeptuaginta & duas linguas ſubiiciētur omnes nationes. Sextus autem ſol ſexta generatio eſt, & expugnabunt iſtam ciuitatem annos tres & menſes ſex. Septimus verò ſol ſeptima generatio eſt. Et exurgent duo reges, & multas faciēt perſequutiones in terra Hebræorum propter Dominum. Octauus autem ſol octaua erit generatio, & in deſertatione erit Roma, & propugnantes vlulabunt in tribulationibus & doloribus dicentes, Putas ne periemus. Nonus autem ſol, nona generatio eſt. Et exurgent Princi-

pes Romani in perditione multorum. Tunc exurgent duo reges de Syria, & exercitus eorum innumerabiles ſicut arena maris, & obtinebunt ciuitates & regiones Romanorum vſque ad Chalcedoniam. Et tunc multa erit ſanguinis effuſio. Omnia hæc quum reminiſcuntur, ciuitas & gens contremiſcũt in eis, & diſperdent Oriẽtes. Et poſt hæc ſurgent duo reges de Ægypto, & expugnabunt quatuor reges, & occident eos, & omnem exercitum eorum, & regnabunt annos tres & menſes ſex. Et poſt eos alius rex per C. literam nomine, potens in prælio, qui regnabit annis triginta, & ædificabit templũ Deo, & implebit legem, & faciet iudicium propter Deum in terra. Et poſt eum ſurget alius rex qui regnabit paucis temporibus, & expugnabunt, & occident eũ. Poſt hæc verò erit rex per B. nomine, & de B. procedet rex Audon, & de Audon egredietur A. & de A. procedet A. & de hoc generabitur A. & ipſe ſecundus A. erit bellicoſus nimis & præliator. Et de ipſo A. naſcetur rex per R. nomine, & de R. naſcetur L. & poteſtatem habebit ſuper decem & nouem reges. Et poſt hæc ſurget rex Salicus de Francia per K. nomine: ipſe erit magnus & piiſſimus, potens & miſericors, & faciens iuſtitiam pauperibus. Tãta enim erit in eo virtutis gratia, vt per viam gradientem arborum contra eum inclinẽtur cacumina. Aqua enim occurrens minimè curſum eius tardabit. Similis autem imperio Romanorum rex ante non fuit, nec poſt eum futurus eſt. Et veniet rex poſt eum per L. nomine, & poſt hoc regnabit L. & poſt L. triginta, & de L. egredietur A. & ipſe A. erit nimis bellicoſus & fortis in prælio, & multus erit per terram, ſiue per aquas, & nõ dabitur in manibus inimicorum, & morietur exul extra regnũ, & in manu Dei anima eius erit. Tunc exurget rex per V. nomine, & ex vna parte Salicus, & alia Longobardus, & ipſe habebit in terra poteſtatem contra pugnantes, & cõtra omnes inimicos. Et in diebus illis procedet rex per O. nomine, & erit potentiſſimus, & fortis, &

bonus,& faciet iustitiam pauperibus,& rectè iudicabit, & de ipso procedet alius O potentissimus, & erunt sub eo pugnæ inter paganos & Christianos, & sanguis Græcorum eorum effundetur, & cor eius in manu Dei, & regnabit annis septem, & de ipsa muliere nascetur rex per O. nomine: hic erit sanguinarius & facinorosus, & sine fide & veritate, & per ipsum multa erit malitia in terra, & multa sanguinis effusio, & destructæ erunt Ecclesiæ in ipsius potestate. In aliis namque regionibus tribulationes erunt multæ & prælia. Tunc surget gens contra gentem in Cappadociam, & Pamphyliam captiuabunt in illo tempore, eo quòd non intrauit per ostiũ in ouile. Hic namq; rex regnabit per annos. Et post eum surget rex per H. nomine, & in diebus eius pugnæ multæ erunt, Syriam expugnabunt, & Pentapolim captiuabunt. Ipse enim rex erit ex genere Longobardorum. Tunc exurget alius rex Salicus per C. nomine,& expugnabit Longobardos, & erunt prælia & pugnæ. Ipse autem Salicus erit fortis & potens, & paucis temporibus erit regnum eius. Tunc exurgent Agareni, & tyranni, & captiuabunt Tarentum & Barro, & multæ ciuitates deprædabuntur. Et etiam volentes venire Romam,& non est qui resistat eis, nisi Deus Deorum,& Dominus Dominantium. Tunc venientes Armeni Persidem disperdent, ita vt non recuperentur ciuitates, quas deprædabunt, & accurrentes ipsi, ponent fossas iuxta Orientem, & expugnabunt Romanos, & obtinebunt pacem aliquantisper. Et intrabit rex Græcorum, vir belligerator in Æpolim, destruet templa idolorum, & veniet locusta & bruchus, & comedent omnes fructus Capadociæ & Ciliciæ, ac fame cruciabuntur, & postea non erit amplius. Et consurget rex Salicus alius, scilicet H. vir fortis & belligerator, & indignabuntur contra eum multi vicini & parentes. In diebus illis tradet frater fratrem, &cum sorore commiscebitur, & multa nefanda hominũ erunt in terra. Senes cum virgi-

nibus cubabunt, & sacerdotes mali cum deceptis puellis. Episcopi malefactorum sectatores erunt, & fiet effusio sanguinis in terra, & templa sanctorum polluent. Et erunt in populo fornicationes, immunditiæ, & Sodomiticum scelus, ita vt visio ipsorum in contumelia eius appareat. Et erunt homines raptores, contumeliosi, odientes iustitiam & amantes falsitatem, & iudices Roma immutabuntur. Si hodie ad iudicandum admittuntur, alio die mutabuntur, propter pecuniam accipiendam, & non iudicabunt rectum, sed falsum. Et erunt in diebus illis homines rapaces, cupidi & periuri, & amantes falsitatem, & destruetur lex & veritas, & fiet terræ motus per loca diuersa & insulares ciuitates, & regiones dimergentur. Et erunt per loca pestilentiæ hominum, & terra ab inimicis desolabitur, & non præualebit consolari eos vanitas deorum. Postea exurget rex per L. nomine: & erunt sub illo bella, & xij. annis regnabit. Et post surget rex per F. nomine, & veniens obtinebit, & regnabit aliquanto tempore, & veniet Romam, & captiuabit eam, & non mortificabitur anima eius in manu inimicorum vllis diebus vitæ suæ: sed erit bonus & magnus, & faciet iustitiam pauperibus, & ipse viuet multo tempore. Post hæc verò surget alius rex per H. nomine, & de ipso H. procedent duodecim H. & erit de genere Longobardorum & Teuthonicorum, & regnabit per annos centum. Tunc post eum exurget rex H. nomine, Salicus de Francia. Tunc initium dolorum erit, qualis non fuit ab initio seculi. Et erunt in diebus ipsius multæ pugnæ & tribulationes multorum, & sanguinis effusio, & terræ motus per ciuitates & regiones, & terræ multæ captiuabuntur, & non erit qui inimicis resistat, quia Dominus iratus erit in terra. Roma in persecutione & gladio expugnabitur, & erit deprehensa in manu ipsius regis. Et erunt homines rapaces, cupidi, tyranni, odientes pauperes, opprimentes insontes, & saluantes noxios. Eruntque iniusti & nequissi-

mi, & dominatores exterminij captiuabuntur, & non est in terra qui pro eis resistat, & eruat eos propter malitias eorum & cupiditates. Et tunc exurget rex nomine H. animo constans. H. ille idem constans erit rex Rom. & Græcorum: hic statuta grandis, aspectu decorus, vultu splendidus, atque per singula membrorum lineamẽta decenter compositus, & ipsius regnum cxxij. annis terminabitur. In illis ergo diebus erunt diuitiæ magnæ, & terra abundãter dabit fructum suũ, itaut tritici modiũ denario vno venundetur, modium vini denario vno. Et ipse rex scripturam habebit ante oculos, dicentem: Rex Rom. omne sibi vendicat regnum Christianorũ. Omnes ergo insulas & ciuitates paganorum deuastabit, & vniuersa idolorum templa destruet, & omnes paganos ad baptismum cõuocabit, & per omnia templa crux Christi erigetur. Tunc namque pręueniet Ægyptus Æthiopiam munus dare Deo Qui vero crucem Iesu Christi nõ adorauerint, gladio punientur. Et cùm cõpleti fuerint cxxij. anni, Iudæi cõuertentur ad Dominum, & erit ab omnibus sepulcrum eius gloriosum. In diebus illis saluabitur Israel, & habitabit confidenter. In illo tempore surget princeps iniquitatis de tribu Dan, qui vocabitur AntiChristus. Hic erit filius perditionis, caput superbiæ, magister erroris, plenitudo malitiæ, qui subuertet orbem, & faciet prodigia & signa mala per falsas simulationes: deludet autem per artem Magicam multos, itaut ignis de cęlo descendere videatur. Et minuentur anni sicut menses, & menses sicut septimana, & septimana sicut dies, & dies sicut hora. Et exurgent ab Aquilone spurcissimæ gentes, quas Alexander rex inclusit, Goth videlicet & Magoth. Hæc duodecim regna, quorum numerus est sicut arena maris. Cùm autem audiétur hęc, rex Roman. conuocato exercitu debellabitur eos, atque prosternet vsque ad internecionem. Et postea rex veniet Hierusalem, & ibi deposito capitis diademate, & omni habitu regali, regnum Christianorum Deo Patri

relinquet, & filio eius Iesu Christo. Et quum cessauerit imperium Romanorum, tunc reuelabitur manifestè Antichristus, & sedebit in domo Domini in Hierusalem. Regnante autem eo, egredientur duo clarissimi viri, Helias & Enoch, ad annunciandum euentum Domini, & Antichristus occidet eos, & post dies tres à Domino resuscitabuntur. Tunc erit persequutio magna, qualis non fuit antea, nec postea subsequetur. Abbreuiabit autem Dominus dies illos, propter electos, & occidetur virtute Domini Antichristus à Michaele Archangelo in monte Olïueti. Quumque hęc Sibylla & alia multa Romanis prædiceret futura, quibus etiam signis ad iudicandum Dominus venturus est, vaticinãdo versus intonuit, dicens:

Iudicij signum tellus sudore madescet, fuj. 438.12, 38/1.4, 27.19. 19.6.
E cœlo rex adueniet per secla futurus,
Scilicet in carne præsens vt iudicet orbem.
Vnde Deum cernent, incredulus atque fidelis,
Celsum cum sanctis iam terminus extat in ipso,
Sic animæ cum carne ademet quas iudicat ipse,
Cùm iacet incultus densis in vepribus orbis,
Reiicient simulacra viri cunctam quoque gazam.
Exuret terras ignis pontumque polumque,
Inquirens tetri portas effringet Auerni.
Sanctorum sed enim cunctæ lux libera carni,
Tradentur sontes, æternaque flamma cremabit.
Occultos actus manifestans quisque loquetur,
Secreta atque Deus reserabit pectora lucis,
Tunc erit & luctus, stridebunt dentibus omnes.
Eripitur solis iubar, & chorus interit astris,
Voluetur cælum, lunaris splendor obibit,
Deiiciet colles, valles extollet ab imo:
Non erit in rebus hominum sublime vel altum,
Iam æquantur campis montes, & cærula ponti,
Omnia cessabunt, tellus confracta peribit:
Sic pariter fontes torrentur fluminaque igni,

Sed tuba per sonitum tristem dimittet ab alto,
Orbe genus facinus miserum variosque labores,
Tartareumque chaos, monstrabit terra dehiscens,
Et coram hoc domino reges sistentur ad vnum,
Recidet è cœlis ignisque & sulphuris amnis.

Tunc iudicabit Dominus secundùm vniuscuiusque opus, & ibunt impij in gehennam ignis æterni: iusti verò vitę æternę præmium recipient, & cælum nouum, & terram nouam: & mare non erit. Et regnabit Dominus cum sanctis in sæcula sæculorum. Amen.

D. IOANNIS OPSOPOEI NOTÆ IN SIBYLLINA ORACVLA, INTERSERTIS XISTI *Betuleij & Joann. Caſtalionis annotationibus.*

PAGINA 151. Hoc proœmium non extat in ſcriptis Sibyllæ libris, ſed refertur à Theophilo in ſecunda oratione ad Autolycum, Antiochenæ Eccleſiæ, Antonini Veri tēporibus, anno Dom. clxxj. præfecto. Cuiꝰ aliquot verſus poſtea Clemēs Alex. circa annū cxcviij. Lactant. circa annum cccxx. & Euſebius repetiuerunt, vt ſingulis locis indicabimꝰ. Cuias verò fuerit Sibylla iſtorū carminum auctor, non plane liquet. Patriam & nomen eius reticet Theophilus. Clemens nominat Hebræorum vatem, quæ eadem, Suida teſte, Chaldæa, & proprio nomine Sambethe dicta fuit. Lactantius multis locis Erythrææ verſus hoſce expreſſè aſſignat. Vnde non immeritò Ramonetus vir ſummi iudicij & doctrinæ ſuſpicatus eſt proœmium hoc infra pag. 223. inſerendum eſſe, vbi initij defectus notatur. Nam qui illic leguntur verſus vſque ad finem libri tertij, Sibyllæ Erythrææ eſſe credimus Lactantij auctoritate & crebris teſtimoniis freti: & eos ipſos eſſe (vt Betuleius vult) qui à legatis Romam Erythris allati ſunt.

l.8. Clemens Alex. refert primũ hunc versũ l.3. Strom. pag. 171. L. 12. similis versus legitur infra pag. 216.9.

l.13. pag. 199. ὕψιστος πάντων πανεπίσκοπος. l.15. Lactantius lib. iv. cap. vj. de falsa relig. *Esse autem summi Dei filium, qui sit potestate maxima præditus, non tantùm congruentes in vnum voces Prophetarum, sed etiam Trismegisti prædicatio, & Sibyllarum vaticinationes demonstrant.* Et mox: *Sibylla Erythræa in carminis sui principio, quod à summo Deo exorsa est, filium Dei ducem & imperatorem omnium his versibus prædicat.* Subiungit autem duos hos sese consequentes: in quorum priore magnus ille Turnebus scribit παντοτρόφον pro παντότροφον: ea ratione qua πρωτοτόκος & πρωτότοκος, pro accentuum variatione significationem mutant. Istiusmodi enim composita in penultima apice notata actionem designant; in antepenultima passionem. παντοτρόφος, omnium nutritor: παντότροφος, ab omnibus nutritus. In posteriore excusa Lactantij exemplaria & scriptum cl.v. Puteani optimæ notæ habent κ' ἡγητῆρα θ⁻ vnde vel θεῶν vel θεὸν fieri potest: sed Lactantij menti propiùs accedit θεὸν, vt filium Dei Deum ducem dicat omnium, vt pag. 155. dicit πάντων θ' ἡγητῆρα κατέστησεν θεότευκτον. Cui plane consona est poetę præstantissimi Ioan. Aurati lectio, κ' ἡγητῆρα βροτὸν πάντων, vt hominem nempe Iesum ducem omnium dixerit. l.17. Hic versus in priori editione cum iis qui apud Lactantium lib. j. cap. vj. seiunctim ponuntur, coniunctim legebatur. Sed iam ratio est expedita. Apud Theophilum legebatur, εἷς θεὸς ἐστὶ μόνος. Sed apud Lactantium integer legitur, εἷς θεὸς ὃς μόνος ἐστὶν ὑπερ, &c. Hæc Xystus. Atque ἐστὶν agnoscunt quidem Lactantij exemplaria cusa, at scriptum ἀρχὴ habet. Vnde lubrica est mutatio in ἄρχει. Citat hunc versum cum duobus sequentibus Iustinus in oratione exhortatoria ad gentiles, sed paululum variantem, εἷς δὲ θεὸς μόνος ἐστὶν ὑπερ, &c. l.19. Similiter inquit Orpheus, -- οὐδέ τις αὐτὸν εἰσοράα ψυχῶν θνητῶν, νῷ δ' εἰσοράαται. Et iterum:

Οὐ γὰρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα
Εἰ μὴ μουνογενής τίς ἀπορρώξ.

l.vlt. Hunc verſum cum tribus primis ſequentis paginæ citat Clemens Alexandr. in oratione exhortatoria pag. 27. & lib.v.Strom. pag.252.edit. Græcæ: Et Euſebius de præparat.Euang.lib.xiij.pag.397. Pariſienſis edit.

Pag.152.li.4. Turnebus legit ἐνόστοισι.l.5. Lactantius citat duos hos verſus lib.j. cap. vj. ſic prælocutus: *Qui Deus quoniam ſolus ſit ædificator mundi, & artifex rerum vel quibus conſtat, vel quæ in eo ſunt, ſolùm coli oportere teſtatur*, nempe Sibylla. Pro ἐτέχθη ſubſtitutum eſt ἐτύχθη ex emendatione Turnebi, & auctoritate ſcripti codicis Lactantiani: nam ἔτυχεν vulgare planè erroneum eſt. l.7. Huc reſpexit Lactantius lib.1.cap.7. his verbis: *Conſequens eſt, vt quando nihil ante illum fuit, ipſe ante omnia ex ſeipſo ſit procreatus, ideoque ab Apolline* αὐτοφυής, *à Sibylla* αὐτογενής *&* ἀγένητος, *&* ἀποίητος *nominatur.* Vnde ſuſpicio eſt Lactantium ἀποίητος pro διαπαντὸς legiſſe. Dicitur verò non ſolùm ab Apolline αὐτοφυὴς, ſed etiam ab ipſa Sibylla lib. 2. pag. 215. l.8. Turnebus in margine codicis ſui hanc lectioné pro vulgata notauerat, βροτοῖς συνεών, & in fi.carm. pro ἐν κοινῷ φάει, has varietates ἔμβαλε κοινῷ vel ἐν δαὶ κοινῇ vel ὕδατι κοινῷ, vel οἷον ἅπασι ἐν φάει οἴῳ. Auratus ita emẽdauerat πᾶσι βροτοῖσιν ἓν ὂν τὸ κριτήριον ἐν φάει οἴῳ, i. cũ omnibus hominib' vnũ ſit tribunal, ſcilicet adeundum in die vno: vel (ſi malis εἷς ὤν) ille Deus qui omnia nutu ſuo moderatur, vnicum eſt tribunal omnibus hominibus in die vno, hoc eſt, vnus & ſolus iudex pro tribunali ſedens ſententiam de omnibus in iudicij die laturus. Atque hæc ſententia percommoda eſt: ſed malim ego ſcribere ἐν φαὶ κοινῷ. Sic enim iterum infra pa.256. παρέσσεται ἐν φαὶ κοινῷ. & pag.187. γνώσονται διὰ τοῦδε, καὶ ἀτραπὸν ἐν φάει κοινῷ, ex auctoritate codicis regij. l.13. Putant nonnulli τυφλοὶ ſcribendum eſſe pro τύφῳ: ſed genuinam eſſe hanc lectionem aſſerit Clemens Alex. qui quatuor

hos verſus in oratione exhortatoria citat pag. 13. Variat autem aliquantulum à noſtra lectione. Sic enim legit in altero ἀπήλθετε τὴν δι᾽ ἀκανθῶν, atque reliquos ſic continuat, verſu integro qui hic legitur extrito, καὶ σκολόπων. τί πλανᾶσθε βροτοί ὤν. (ſcribe βροτοὶ, apud Clement. παύσασθε ματαιοί, κάλλιπέ τε σκοτίην νυκτὸς, φωτὸς δὲ λάβεσθε. l.18. ita Xyſtus: Clemens in protreptico ſequentes octo verſus citat (pag.253.) paucis verbis mutatis. Nam pro πάντεσσι legitur πάντα ἐστὶ: quãquam πάντεσσι etiam στρωματέων lib.v. legatur pag. 29. pro γνόφον ζόφον. In κρύσταλλά τε, coniunctio τε apud Clementem abundat. Sed cur non addo Clementis explicationem? ἐνθέως σφόδρα τὴν μὲν ἀπάτην ἀπεικάζουσα τῷ σκότει, τὴν δὲ γνῶσιν ἡλίῳ καὶ φωτὶ τοῦ θεοῦ, ἄμφω δὲ παραθεμένη τῇ συγκρίσει τὴν ἐκλογὴν διδάσκει. τὸ γὰρ ψεῦδος, οὐ ψιλῇ τῇ παραθέσει τοῦ ἀληθοῦς διασκεδάννυται, τῇ δὲ χρήσει τῆς ἀληθείας ἐκβιαζόμενον φυγαδεύεται.

Pag.155.1. Iſta integra non ſunt. Arbitror autem Sibyllam occaſione à veri Dei vnitate arrepta hîc multa argumenta congeſſiſſe, quibus Deorum multitudinem, procreationem item & genealogiam refelleret. Indicio ſunt tres illi verſus à Theophilo in ſecunda oratione ad Autolycum allegati, quos inter fragmenta primos poſui: ſed quia illorum alter illic laborat, emendatos hîc denuo adiungam.

εἰ δέ γε γεννῶσι, καὶ ἀθάνατοί γε μένουσι,
πλείονες ἀνθρώπων γεγενημένοι οἱ θεοὶ ἦσαν·
οὐδὲ τόπος στῆναι θνητοῖς οὐκ ἄν ποθ᾽ ὑπῆρξεν.

Qui non ineptè forſan huic εἰ δὲ γεννητὸν, &c. præponẽtur. Certè nihil aliud ſibi volunt verba iſta Theophili: καὶ περὶ τοὺς γεννητοὺς λεγομένους ἔφη. Qui enim ſunt illi qui generati dicuntur, niſi Dij gentium ſiue Heſiodei ex maris fœminæque coitu procreati? l.2. Lactantius refert his verbis lib. 1. cap.8. *Non multùm à multis animalibus differunt, qui credant eos qui geniti ſunt maris ac fœminæ*

coitu

coitu, aliquid maiestatis diuinæque virtutis habere potuisse: cum Sibylla Erythræa dicat: οὐ δύναται ἀνδρὸς ἐκ μηρῶν μήτρας τε θεὸς τετυπωμένος εἶναι.

l.4. Tres hi versus ex Erythrææ carminibus citantur à Lactant.lib.j. cap.vj.

l.6. Auratus paulo ante obitum suum monuerat legẽdum οἴδματα πάντα. sed nihil mutandum censeo. Alibi enim ait Sibylla, ἄγρια κύματα πόντου.

l.7. Priores editiones & codices manuscripti constanter habent ὑψήεντα, *excelsos*, quòd cùm alibi non legissem, in ὑλήεντα verti, nisus versu illo ex oraculo Apollinis Didymæi, βαίνων ὑλήεντα κατ' οὔρεα χειρὶ κραταιῇ: sed nimis præpropere, vt me postea docuit similis versus infra pag.279 οὔρεά θ' ὑψήεντα, καὶ ἄγρια κύματα πόντου. Id itaque hîc restitue, & versum integrum ita scribe: Οὐρεά θ' ὑψήεντα καὶ ἀέναα χεύματα πηγῶν.

l. 8. Auratus emendat γέννας: sed rectiùs retinetur γεννᾷ, vt repetatur ὅς, *qui procreat*.

l.9. Turnebus emendat δ' ἐκ γαίης, Auratus τ' ἐν γαίῃ: & statim diuisè scribendum ψυχροβοφεῖ τε, vel ψυχοβοφεῖ τε, & in frigidis locis nutrit idem ille Deus varia terræ serpentium genera.

l.16. Putat Xystus non esse integra ista, sed fallitur quia supra versus illi leguntur quos ex Clemente hîc addendos putat.

l.18. Lactantius lib. de Ira cap. xxij. *Apud Erythræam Sibyllam de summo & conditore rerum Deo huiusmodi versus reperiuntur: nempe tres hi qui sequuntur.* E quibus alter vitiosè in vulgatis Lactantij editionibus legitur, τοῖς τ' ἀκάκοις ἄκακον προφέρων πολὺ μείζονα μισθόν. nam optimæ notæ exemplar v.cl.Puteani planè præ se fert, vt habet Theophilus, τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθόν, &c.

l.21. Aut Orpheus à Sibylla, aut hæc ab Orpheo mutuata est versum istum. Sic enim ait ille, referente Iustino in lib.de Monarchia, Clemente Stromat.lib.v.& Eusebio de Euang.præpar.lib. xiij. αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθοῖο κα-

κὸν θνητοῖσι φυτεύει (al. δίδωσι) καὶ πόλεμον κρυόεντα, καὶ ἄλγεα δακρυόεντα.

lin.22. Auratus puta etiam ἐκφυσιοῦσθε legi posse.

l.23. Scribito γαλᾶς contractum ex γαλέας.

l.24. Clauserus pro ἐςησία φάφη, ἐλώσια βάρη legendum putat, adde Turnebus ἐτήσια φάρη vel ὕβρις τ' ἀφόρητος. Auratus vestigiis literarum insistens, κ' αἰσθησις ἀφαυρὴ, *& sensus imbecillis.*

l.25. Clauserus pro εἰλοπάδας scribit ἐλοπάδας, quod quid sit nescio. ἐλλοπόδας quidem reperias apud Etym. & ἐλλοπίδας apud Hesych. pro serpentum catulis: sed id nihil ad hunc locum. Malim itaque εἰλίποδας cum Castalione. Mercurium enim boues surripuisse passim est apud poetas, quanquam à vera prope absit lectio Turnebi & Aurati, εἰλοπάδας, *si patinas*, q.d. Quænam peruersi rabies tam stulta cerebri, vt eos Deos esse credamus qui lances, patinas vel fercula surripiunt, & ollas depredantes?

P.156.1. Auratus etiam sic legi posse censuit: αὐτὶ δὲ χρυσείοιο πόλου κατὰ πίονα νηὸν, quemadmodum in oraculo veteri, ἥκεις ὦ λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν.

l. 2. Turnebus scribit δεδάϊςαι, Auratus ἀράχνῃσι δέδαςαι, vel ἀράχναις πεπύκαςαι, aranearum telis obsepta sunt. Sed his varietatibus opus non est, aptissimum enim est verbum δεδίαςαι è textrina petitum. Comicus apud Pollucem, ὁ δ' ἐξυφαίνετ' ἱςὸς, ὁ δὲ διάζεται. Tela vna perfecta, altera attexitur. Et in libro Iudicum cap.16. de meretrice Samsonis capillos licio implicante, ἐδιάσατο τοὺς ἑπτὰ βοςρύχους τ κεφαλῆς αὐτοῦ, &c. Solet namque Sibylla frequenter Bibliorum verbis & phrasibus vti: vt in hoc ipso versu σητόβρωτα dixit, quemadmodum D. Iacobus in epist. ἱμάτια σητόβρωτα. Pergit autem hîc deridere hominum stoliditatem, quod statuas & idola à vermibus corrosa, & aranearum telis obsita pro diis colant.

l.6. Sic rectè locabitur accentus, παρόδιοι, intelligit

lapidum congeries in compitis & collium cacumine in honorem cumaliorum deorum, tum præcipuè Mercurij. Inde Græcis ἑρμακες, vt notat Nicandri Scholiastes, λίθοι σεσωρευμένοι εἰς τιμὴν τοῦ ἑρμοῦ. Corn. Seuerus in Ætna: *qualis aceruus*

Exsilit imparibus iactis ex tempore saxis.

Et ἑρμαῖ, vt Sibylla pag. 328. ἀψύχοις θ' ἑρμαῖς. Porro quæ in sequentibus à priori editione diuersa reperies, è Turnebi annotationibus vel suppleta, vel emendata sunt.

l. 11. Auratus probat χρᾶμα, *dilutam potionem.*

l. 15. Hæc lectio Aurati est. At Turnebus voluerat βεβαρημένον, αὖθε χραῦντες.

l. 22. Lactantius lib. 2. cap. 13. *Deus sententia in peccatores data eie cit hominem de paradiso, vt victum sibi labore conquireret, ipsumque paradisum igni circumuallauit, ne homo posset accedere, donec summum iudicium faciat in terra, & iustos viros suos cultores in eundem locum reuocet morte sublata, sicut sacræ voces docent, & Sibylla Erithræa,* cùm dicit, οἱ δὲ θεὸν, &c. Citat autem tres versus, in quorum vltimo scribitur παράδεισον.

Pag. 159. 4. Primi septem versus à Lactantio positi, cũ à græculo quodam in libro τῶν χρησμῶν non essent reperti, ab eo sunt in hunc locum relati. Sed quatuor primi Erythrææ sunt, tres reliqui cuius sint, incertum est. Hæc censura est Ranconeti acutissimi, eaque verissima. Nam primus legitur lib. 1. Lact. cap. 6. & supra pag. 151. tres sequentes in eodem loco Lactan. & hic pag. 155. tres vltimi Lactant. l. 2. c. 12. è quibus medius tãtũ in his libris reperitur infra 216. Plane autem deest hoc proœmium in manuscripto codice regiæ bibliothecæ, & meo iudicio posthac sine detrimento omitti poterit.

IN LIBRVM I.

Linea 18. Lactantius lib. 2. cap. 12. Diuina prouidentia effectum esse mundum, vt taceam de Trismegi-

ſto, qui hoc prædicat, taceam de carminibus Sibyllarum quæ idem nuntiant: taceam de Prophetis, qui opus mundi artificium Dei vno ſpiritu ac pari voce teſtantur; etiam inter philoſophos pene vniuerſos conuenit. Et lib.7.cap. 7. factum eſſe à Deo mundum, dixit Plato. Idem Prophetæ loquuntur, idemque ex Sibyllæ carminibus apparet.

l.21. Aliquid deeſſe cenſet Caſtalio. At Ranconetus virgula poſt ἀμελήσης poſita, hiatum ſupplet: vt ſic πίφασκε regat accuſatiuum ὕψιστον βασιλῆα, *commemora regem altiſsimum.*

l.22. Regius codex habet, καὶ ἐγείνατο.

l.23. Vterque codex manuſcriptus, regius, & cl. v. F. Pithæi, præfert ἀμφὶ σάλον. Turnebi liber, ἀμφίαλον, *ſalo ſiue mari cinctam.* Fortè ſcribēdum ταρτάρῳ ἀμφιβαλὼν, vt infra pag.168.11.

Pag.160.1. Exemplar regium περιλαμπέσιν. & lin.3. χευάμενον. Auratus. χευμένοις.

Lin.7. Turneb. πάνθ' ὅσα κυκλόσε γῆν καθορᾶται. In cod.reg. deeſt κυκλόσε.

L.9. Suidas huc reſpexit in λοχεύονται. αὐτολόχευτος, αὐτογέννητος.- ὁ θεὸς ὁ ἀγέννητος: *Deus per ſe genitus, ſui ipſius parens.*

l.11. vet.cod. οὐρανὸν καθορῶν, ὑποτετέλεστο δὲ κόσμος. Turnebi liber, οὐρανὸν ἐγκαθορῶν μὲν ὕπαι, τετέλεστο, vel εἶπεν τετέλεστο. Auratus, οὐρανὸν ἐγκαθορῶν πᾶσι τετέλεστο. Eruditiſſimus vir Anton. Bayfius emendat, οὐρανὸν ἐγκαθορῶν ὕπατον, τετέλεστο δὲ κόσμος.

l.16. αὐτοῦ verſus cauſa è Turnebi libro repoſitum eſt pro παρὰδείσου, quod ſcripti & cuſi codices agnoſcunt. Legi quoque poteſt ἑὼν θεοῦ εἶν ἐρ.

l.17. Vnicam dictionem facit F. Pithœi codex: reliqui duas, πρὸς λαλιὴν, non tam bene.

L.19. Regium exemplar, λαπάρης τοῦ τοῦ ἐπ. Auratus olim correxerat, ἐκ λαπάρας ὅσου ἐποιήσατο εὖ αν, &c.

Lin.22.idem Auratus οἷον ὁρᾶτο.

L.24. Reg. cod. αὐτομάτοις ῥεῖουσι, bene, si αὐτομάτως scribas.

Pag.163.1.Idem Ἄμφω εἶχον. In eodem versu mauult Auratus κραδίῃ.

L.2. in cod.regio scribitur, καὶ ὡς θῆρες ἀβαίνεσκον ἀπὸ σκοπίεσσι μέλεσι. Auratus aliquanto liberius legit, χ' ὡς θῆρες γυμνοὶ βίον ἔχον ἐπὶ σκοπιῇσι, *Et ferarum more nudi vitam degebant in scopulis*, vel ἄνευ τε κόποιο, *absque labore.*

Lin.3. Reg. cod. τοῖσι δὲ καὶ μετέπειτα θεός. & mox: δεῖξεν ὃ δένδρου, Pithæi δείξεν τ' ὃ δένδρου. At Auratus λέξεν τοῦ δενδρου.

L.5. Auratus addita negatiua legit, μ' ἐπὶ μοῖραν ἐπελθεῖν, μ' ἐπὶ pro μὴ ἐπὶ. Decepit primos parentes (inquit) speciosa promissione, fore vt nunquam mortis fato subiecti essent, & cognitionem boni ac mali acciperent: sed sine negatione legitur apud Lactantium lib. II. cap.13. & infra pag. 384. vnde hi duo versus sunt translati.

L.7. Regius codex γείναι' pro γίνετ'. & versu ab hoc sexto, τεύξαντο, καὶ ἀλλ.

L.15. Exemplar Pith. ἔνθετο, κάβαλεν.

L.17. Regium exemplar θνητοῖσιν ἐν χώρᾳ. fortè scribendum θνητοῖσι χωρὶς μεῖναι, q. d. ita consilio diuino destinatum erat vt seorsim habitarent, nempe extra hortum Dei. Auratus legit, θνητοῖς μ' ἐν χώρᾳ, pro μὴ ἐν.

L. 18. Turnebus & Auratus εἰσαΐοντες metri causa, quo verbo vsa est Sibylla pag. 172. cod. reg. ἀείσαντος: vnde fieri potest αἰὲν ἐόντος.

L.antepenult. idem cod. ἐντέχνως.

Pag.164.8. pro οἱ δ', scriptum reginæ exemplar refert ἠδ'.

l.11. Similiter Hesiodus, θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι. Sunt autem ista de ætatibus pleraque ex Hesiodo desumpta.

16. Turnebi liber, γνωστοὺς δ' οὐ γίνωσκον, mox regius codex, δ' ἐπίβουλοι.

17. Auratus legit μεμορυσμένοι αἵματι φωτῶν, *sanguine humano contaminati*: quanquam recepta lectio non sit reiicienda.

18. Idem εἰς vel ἐπὶ δ' αὐτοὺς ἦλυθεν ἄτη ὑστάτη, *interitus vltimus superuenit illis.*

19. Reg.cod. καὶ βιότοιο δεινοὺς ἐξεῖλεν. & lin. 21. αὐτοὺς ἐκάλεσσαν.

P. 167. 7. Auratus, τέχνας γε μὲν ἐξ. attamen supra quoque 164. οἴκους δὲ μὲν ἐξήσκησαν.

8. Turnebus annotat hanc lectionem, παντοίας εὑρόντες ἀμηχανίαις ἐπινοίας. Sed probè reg. codex, εὑρόντες ἀμηχανίας ἐπινοίαις. q.d. homines dum omnibus modis paupertatem & rerum penuriam à se depellere cogitant, varias artes inuenerunt, quo sensu Theognis dixit, μητέρ' ἀμηχανίην ἔλαβον τὰ δίκαια φιλοῦντες, *Matrem inopiam acceperunt, qui iusta amant.*

13. Reg.cod. μεμνηότες ἐτεχνώοντο. at contra metri leges.

14. Idem ἀλφηστῆρες: vt pote ab ἀλφέω. Hesiodus, τῇ μ' ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν. Ratio istius nominis quæ sequitur, potius Hesiodi aut alterius poetæ scholia sten, quàm Sibyllæ furorem arguit, in qua vbi priores editiones φασὶν habent, φρεσὶν reposuimus vestigia codicis Pithæani secuti, φρασὶν præ se ferentis. At Turnebus duplicem lectionem proponit, ὅτι οὐ φύσιν ἀκύμονα τοῦ νόου εἶχον: vel φύσιν, ὅτι εὐκύμονα τοῦ, &c. explicationem addit, ὅτι οὐδέποτε ἐν ἀμηχανίᾳ ἦσαν καὶ ταραχῇ. Nostra tamen prope à vera abesse videtur. Sed & sic legi poterit leui transpositione facta, ὅτι ἀκύμαντον νόον ἐν φρεσὶν εἶχον, quia in pectore sedatum, hoc est, præsentem, sibi constantem & solertem animum ge-

runt. Synesius, διὰ πάσης ἡλικίας ἵλεων καὶ ἀκύμαντον τῆ ψυχῆς ἐτήρησα τὴν διάθεσιν.

15. Regius cod. vt & priores editiones, ἄπληστον. Hesiodus tertiæ ætatis homines ἀπλάστους nominat inter alia epitheta.

l. 16. Auratus legit ἦσαν. ὁμῶς δ' ἐμίσλονl ὑπὸ.

l. 22. Exemplar reg. ἀνδροκτασίαι τ' ἀλεγειναί, *cædes miserandæ.*

Pag. 168. 5. Scripti libri γὰρ οἱ. Turnebus γάρ τις. Auratus, γὰρ δὴ.

13. Regius codex, ποίησεν, οἷς οὐκ ἀγαθὸν. Auratus, ποίησε, καὶ οὐ κάκιον.

14. pro ζεῦξεν scribẽdum est εὗρεν, vel θεὸς erit monosyllabum, vt annotauit Turnebus. Et in eodem versu ἐπονοῦντο stat fide scriptorum codicum, & sic erat pagina præcedenti. Impressi habent ἐπενοοῦντο. quod ita corrigit Turnebus, πολλὰ πένοντο.

16. Omnes μιαρῶς. fortè μιαροὶ δ'.

22. Turnebi liber in ora habet, τὴν δ' οἶγ'.

24. In eodem ita scribitur hic versus, σοὶ δ' ὤκ' ἐν ῥίζησιν ἀδιψήτοισι τεθηλὸς, vel τεθήλη. Alij legunt ἵν' pro τιν'. Vide pag. 175. & 248. vbi hic versus repetitur. Codex è regia bibliotheca leui correctione liquida omnia reddit, σοὶ δ' ὤκ' ἐκ ῥίζης γε ἀδιψήτοιο τεθηλὸς δουράτεον κέλομαι δῶμ' ἄφθιτον ἀσκήσασθαι Sacræ literæ dicunt ποίησαις τὴν κιβωτὸν ἐκ ξύλων ἀσήπτων, *Facies arcam ex lignis putredini non obnoxiis*, qualia sunt non sitientia, seu aquam non imbibentia.

P. 171. 2. V. cod. reg. μέζα. Turnebus, ἢ μέζα καὶ δὴ κόλπον.

4. Vetus codex regiæ bibliothecæ, ἔγωγε ὁ ὤν σὺ δ'.

8. Huius ænigmatis quatruplicem explicationem afferã. Primus omnium Leo suauius in scholiis in librum Paracelsi de vita longa cap. 5. & in lib. de mysteriis nomen ἀρσενικὸν pulchrè congruere scribit: quia quatuor constat syllabis, quarum primæ tres binas continent li-

teras, quarta ternas, ita vt in vniuersum sint nouem elementa. E quibus quatuor sunt vocales, quinque mutæ: ρ, σ, ν, χ, ν. Numerus verò qui significatur, ἑκατοντάδες δὶς, ὀκτὼ καὶ τρεῖς τρὶς δεκάδες, id est, bis centum & octies, atque ter tribus decadibus continetur: quod est nouies atque octies decem, quod est centum septuaginta, vt totus numerus sit ccclxx. Hic numerus exprimitur tantùm à quinque mutis, si eam quæ replicatur nempe ν. semel tantùm sumpseris. Nam assumptis ρ, σ, ν, χ, tantundem conficitur apud Græcos. Quod verò subiungitur σὺν τ' ἑπτὰ, est repetitio prioris summæ. Nam T. significat ccc. δὲ ἑπτὰ (subaudi δεκάδες) lxx. Ita ille. Sed ista solutio planè fanatica est. Altera est P. Morelli, qui vult nomen ἀνέκφωνος eo ænigmate significari: continet enim numerum 1696, ita vt vnitas illi tantùm desit. Totus enim numerus, si à centenariis ad denarios, à denariis ad simplices progressus fiat, continetur 1697. Nam primò sunt bis octo centenarij, qui sunt 1600: deinde sunt ter tres decades, id est 90. Vltimò restant septem monades seu vnitates, qui numeri collecti efficiunt 1697. Solutio hæc non abesset longè, modò Grammatici vocem illam tollerare vellent. Tertia est Ioannis Aurati. Is arbitratur denotari nomen θεὸς σωτὴρ, *Deus seruator*, quod etiam in acrostichide infra habetur. Hoc continetur numerus 1792. & vt ænigma conueniat, pro σὺν γ' ἑπτὰ, legit σὺν διττά, *vna duo*, vel σὺν δυοῖν, *cum duobus*. Sed nec istud videtur quadrare, quia constat ex duabus vocibus, neque relinquitur textus intactus. Quarta est Iohannis Brentij, vt Hartungus in variis lectionibus refert. Iste aliter colligit rationem numeri quàm superiores, ita nimirum, vt sint bis octo hecatontades, id est centuriæ sedecim: ter tres decades, id est, nonaginta, & ter septem, id est viginti vnum: summa tota 1711. Nam & septenarium existimat triplicandum. Hanc summam in se complectitur nomen φαοσ-

φόρος. Ista solutio præfertur priori ab Ioach. Camerario, lib. 6. epistolarum. Sed dialectus qua φαοσφόρος pro φωσφόρος dicitur, non videtur Sibyllæ fuisse familiaris. Quærant alij, an aliud Dei nomen ænigmati huic melius congruat.

lin. 17. Turnebus emendarat in suo libro hîc & pagina sequenti ἀπληστόκοροι: non tamen (vt credo) improbato vulgari ἀπιστόκοροι. Sunt autem ἀπιστόκοροι, vt Auratus explicuit, *corde increduli*, quasi ab ἄπιστος & κέαρ, vnde Latinorum cor deductum fiet. Ego rectius verti posse arbitror *progeniem siue germen incredulum*, & in ἄπιστος atque κόρος, quod Galeno, Hesychio, & Suidæ νέον βλάστημα, *nouellum germen* significat resolui. Atque pro hac interpretatione facit similis dictio vsurpata lib. 8. pag. 376. ἀπιστόφυλοι, *gens incredula*, ab ἄπιστος & φῦλον.

20. Auratus probat ἐξαπατῶσθε.

23. Turnebus γλῶ pro γαῖαν: sed solet Sibylla diphthongum ante vocalem etiam in media dictione corripere.

Pag. 172. 2. Auratus scribit χρειστὸς, vt locus de Messia intelligatur. χειστὸς enim antiquo more per ει, non per ι, scribi solitum indicio nobis est acrostichis Sibyllina: verùm etiam χρηστὸν à nonnullis vocitatum fuisse docet Lactantius libro 4. cap. 7. *Christus non proprium nomen est, sed nuncupatio potestatis & regni: sic enim Iudæi reges suos appellabant. Sed exponenda est huius nominis ratio propter ignorantium errorem, qui eum immutata litera chrestum solent dicere, &c.*

3. Auratus legit πολλῶν, & versu sequenti ἵλεος vel ἵλαος.

5. Idem pro ἀνδρῶν vult ἀδρὸς, vel ἄρδην, *funditus*. At pag. 175. & 195. hoc versu repetito ἀπειρεσίων ἀνθρώπων.

l.12. Vetus codex bibliothecæ regiæ χαχόν τ' ἀθεμίστατον.

l.13. Quid si legeremus ὅσιος βίοτος? nihil tamẽ muto.

16. Pede mutilum sic curat Turnebus: πάλιν αὖτις ἀνίαχε vel πάλι τοῖσιν ἀνίαχε. Illud confirmatur ex codice regio αὖθις interserente

18. Hæc notat Turnebus αἰδὼ νυῶ: quanquam bene est αἰδοίην.

19. ἁρπαγὶ μοί τε scribit Auratus: ἁρπαλέοι τε Turnebus, infra lib. 8. Vnde hæc fere ad verbum expressa sunt, legitur ἀστασίῃσι τύραννοι pag. 376.

22 Idem Auratus rectius legi arbitratur εὑρεσιλόγοι, insidiarum repertores. At infra loco iam dicto ψευδέσι λόγοις δύσφημα χέοντες.

23. Reg. cod. ὀργὴν δὲ: quod doctissimi viri sæpe laudati Turnebus & Auratus quoque approbant.

24. Idem cod. expressè Σαρδόνιον.

Pag. 175. 1. Lacer iste cento è pluribus aliis locis est consarcinatus. Primus versus est ex initio lib. 7. pag. 348. sequentes quinque è lib. 3. pag. 248. septimus è lib. 2. pag. 195. vndecimus cum proximis aliquot iterum è septimi initio. E dictorum locorum collatione discrimen singulorum lector discet, nunc varietatem è Turnebi libro & Aurati lectionibus indicabo. versu 2. χαινίσειν vel χαινίζῃ. v. 3. ἀέναον, ῥιζῆς ἴνι, vel ῥίζης τ' ἐν ἄδιψ. v. 4. αὐτό τρεμνοι ἄϊστοι ἴῃ δ' ἐν (vel ἴῃ κἀν) νυκτὶ γένοιατε, vel γένηατε. v. 5. αὐτ' ἄνδρους τε πόλεις.

l.11. Hic cum sequentibus aliquot legitur initio lib. 7.

Pag. 176. 1. Regium exemplar, τοῖσι δ' ἐνὶ.

6. Turnebus ἦσαν δ'. Auratus hoc intacto extremum versus verbum mutat in βῆσαι.

8. εἰς πλάσιν. vetus reginæ codex, εἰς πλάγος. Auratus priores edit. εἰς πλάγιον. At hîc expressimus emendationem Turnebi.

14. Auratus legit duplici λλ. ἐλλύοντο. malim ego ἐξελύοντο. Nox mans. reg ἀνοιγομένων At Turn. ἀνεωγμέναι

ἐκ καὶ. & Auratus similiter in sequ. versu, ἔκτε μυχῶν.

18. Reg. codex, δ' αὐτὰρ τ' ἐπινήχεται.

25. Idem βυλίω ἰδὲ νηρέως ἄδlω. Turnebus, βυλῆσιν ἔδυ δὲ τενηρέος ἄδlω, vel ἄδης, ἄχνη, οἶδμα, ὕδωρ. Auratus sic interpretatur, *In animum Noe induxit, vt spectaret Deo suggerente, subsederat autem Nereus, pontus, i. copia aquarum funditus.*

P. 179. 1. vet. cod. τεῖχυ, forte τείχους.

4. Auratus legit μορῶν μόρον, *sortitus mortem.* sed nihil mutandum erit, si μόρεν pro ἔμμορεν accipiatur. Contigit vt Noe vndique mortem præ oculis videret.

7. vet. cod. τότε διελῶν. vnde Turnebus facit, πότε δείελον, vel αἰόλον.

10. scribe πελίlω. e cod. reg. & versu sequente εἴποτε. Auratus, εἴποθι γαῖα φαίνετ' ἐπιστερεὴ, id est, ἐπιφαίνεται στερεὴ, *sicubi terra solida appareat.* In præcedenti versu notat Turnebus ὄφρα γνῶ καὶ ἐνί.

19. δέτε deest in cod. reg. Auratus pro eo substituit τότε.

23. Reg. cod. τάχος ὑπεξέπεμψεν. Turnebus, ὡς τάχος ἔξω πέμπεν, ὁ δὲ.

Pag. 180. 1. ἐπέμεινε. Auratus, *in illa substitit.* Editiones cæteræ & libri scripti ἀπέμεινε, *emansit.*

Hic versus compositus est ad imitationem alterius infra lib. 3. ἀρχαίης φρυγίης πολυδακρύτοιο κελαινῆς.

10. Saluat metrum Auratus hac scriptura μαρσύο pro μαρσυάο: Turneb. deleto, epitheto μεγάλυ legit μαρσύυ ἐκπεφύασι, vel ἐμπεφύασι. reg. cod. habet πεφύκασι

14. Auratus substituit πεφιλήμθρε. & seq. versu σωτε δαμ. priores edit. τε καὶ. cod. reg. καί τε. Turneb. ἠδέ.

21. Cod. reg. αἶς ἀποθαρσήσας ἀπὸ γῆς. Turnebus & Auratus ἦλθ' ἀποθαρσήσας ἐπὶ γῆς, *exsiliit in terram confidentior factus*: vel ἧς ἀπεθάρσησεν, &c. vel ἀποθαρσήσας ἀπέβη. Ita quidem viri doctissimi emendarunt, qui videbant verbum desiderari: at non vnicum solum ver-

bum, ſed integer verſus deerat, qui ex duobus codicibus ſcriptis reginæ & F. Pithœi in hanc editionem nunc receptus eſt.

Pag.182.2. *Vicenos cum bis & vnum compleſſet ſoles in vndis.* In arca fuit per annum Noe, vt tradit Moſes: ſed quadraginta dies compleuit in aquis: Totidem enim dies pluiſſe idem Moſes tradit. Nec refert quod Sibylla addit vnum ad quadraginta. Moſes enim ſecutus eſt numerum quadratum; ſicuti cùm apud eũdem dicit Abrahamus, ante conceptum Iſaacum ſe centenarium eſſe, cùm eſſet vno anno minus, ſed iudicent alij. Hæc annotarat olim Caſtalio.

Pag.183.4. Veteres editiones & codices, ἔνθ' ἄκοιτις noſtra emendatio non longè ſecedit. Turnebus probat ἔνθα βροτοῖς, Auratus ἐνθάδε τις.

Cod.reg. μεμελημένα. Auratus πεφιλημένη ἦεν.

10. Turnebus annotat hanc lectionem, κλυδωνισθεῖσα ποσὶ σοῦ καὶ διαέρεσιν.

11. Auratus, ὁμονύμφοις αἰνὰ παθοῦσα, *grauia paſſa.*

12. Manuſcript.reg. ἄρτι δὲ ἐν νήσῳ πολυπ. Auratus legit αὖθι δ' ἐπανθῆσαι ἔσται πολ. ſed rectius fuerit, ἄρτι δὲ αἰνήσω Ιεσσαὶ πολυποίκιλον ἄνθος: *Nunc verò prædicabo admodum variegatum florem Ieſſe*: vt auctor huius libri more ſuo bibliacam hiſtoriam exprimens ad Pſalm. xliv. & Eſayæ cap.iv. reſpexerit. Id quod volo explicauit Lactantius libro 4.cap.13. his verbis: *E Dauidis domo Chriſtum generatum iri ſecundum carnem, & ipſe Dauid, & alia Prophetæ annunciauerunt. Apud Eſayam ita ſcriptum eſt, Et erit in illa die radix Ieſſe, & qui exurget principari in nationes, in eum gentes ſperabunt, & erit requies eius in honore. Et alio loco: Exiet virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Dei, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & requieſcet ſuper eum ſpiritus timoris Dei. Ieſſe autem fuit pater*

David, ex cuius radice ascensurum esse florem prælocutus est, eum scilicet, de quo Sibylla dicit:

αὐθήσει δ' ἄνθος καθαρόν.

Legitur autem hic locus in principio libri sexti, infra.

13. Ita legitur hic versus in vtroque codice scripto, nisi quod χρόνος scribitur. Turnebus emendat, ἐν συκῇ σῦκον δὲ χρόνος βασιλήϊον ἀρχὴν σκηπτροφόρος δ' ἕξει. Auratus, ἐν συκῇ συκῆ. μεσάτῳ δὲ χρόνῳ βασιλείαν σκηπτροφόρον δέχεται. vel μέσατος δὲ χρόνος βασιλῆος σκηπτρ. Vt prius membrum de vbertate frugum intelligatur, quemadmodum in quodam Aristotelis dicto, ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ: posterius de regali imperio Christi. Ranconetus, quemadmodum & Castalio, duos mutilos versus in vnum æquè mancum coiuisse arbitrantur: quibus vt lubens assentior, ita illorum coniecturas non improbo: quanquam leuiori mutatione legi possit, μεσάτῳ δὲ Κρόνος βασιλήϊον ἀρχὴν, σκηπτροφόρον θ' ἕξει: inusitata quidem Grammaticis verbi constructione & significatione; sed Sibyllino furori condonanda, vt de regni diuisione inter Saturnum, Titanem & Iapetum facta, atque eorumdem de imperij principatu tandem Saturno communi Deorum sententia delato contentione verba ista accipiantur. De illis tribus enim potius locum explicuerim ex historia infra pag. 224. copiosè descripta, quam, vt Turnebus annotat, vel de Ioue, Plutone, & Neptuno: vel de Noë filiis, quorum religio & regnum ad Christum viguit: vel denique de tribus regnis Assyriorum, Persarum, & Macedonum: nisi quis malit de tribus illis interpretari, qui post Adrianum Imperatorem ἀργυρόκρανον siue πολιόκρανον regnaturi dicuntur pagina 304. & 367.

15. Auratus corrigit μοίρας διαμοιφήσονται, *patientur*. Recepta lectio poſſet ita explicari, quod ipſas parcas læſuri, ſublaturi, ſiue victuri ſint, vt diutius imperio præſint.

19. Idem πολλῇ σὺν pro πολλοῖσι: & verſu proximo Turnebus, οἱ δὲ τότ᾽ εὐθαυτῆρες ἀγήραοι, vel τόθ᾽ ἡγητῆρες, &c. Et mox, νόσφιν δὲ νόσων.

22. Auratus θνῆξον θ᾽ ὥς ὕπνῳ, quemadmodum Heſiodus θνῆσκον δ᾽ ὥς ὕπνῳ δεδμημένοι. Et ſtatim ἐς δ᾽ ἀχέροντα, ex notis Turnebi.

24. Manſcr. reg. μακάρων παῖδες ἦσαν.

Pag. 184. 1. Sabaoth nomen Hebræum eſt, & ſignificat exercitus. Vocatur autem Deus exercituum, quaſi tu dicas, armipotens, aut bellipotens: quòd omnibus (quæ vſquam ſunt) rebus tanquam militibus vtatur. Hæc Caſtalio.

6. Turnebus, ὅμοιον δὲ τύποις. ver. ſeq. cod. reg. φυλὴ. Auratus φυῆς.

18. Codex idem, καὶ εἰς ἅλα βένθεα.

19. Turnebus & Auratus τραχέσιν ἀτῆς, *portubus aſperis littoris*. Sed videtur eadem libertate τραχέσιν ἀκταῖς dixiſſe, quâ βηχέες ὄχθαι lib. 3. pag. 279.

21. Cod. reg. δὴ τότε τοῦ μεγάλ.

23. Hoc ænigmate ſignificat nomen Ιησοῦς ſeruatoris noſtri, quod conſtat ex quatuor vocalibus literis, & duabus conſonantibus: quæ literæ in lingua Græca efficiunt 888. nam

ι	valet	10
η		8
σ		200
ο		7
υ		400
ς		200

quorum ratio colligit 888.

Vocat autem ἄφωνα conſonantes, literis in φωνήεντα & ἄφωνα diuiſis. Quod autem verto, *Non vocales duas*, in

Græco eſt in fine verſus, τάδ' ἄφωνα ὂν αὐτῷ. Sed neque verſus ratio conſtat, neque ſententia. Itaque vbi eſt ὂν legendum eſt δὺ'. in qua ſanè facilis fuit lapſus, quod inferior pars literæ δέλτα, ſuperiore auulſa, figuram habet literæ ο: ſuperior item, aſperi ſpiritus: media pars autem literæ, quia graciliori tractu calami exaratur, facile potuit exoleſcere. Litera autem νῦ, qualis in fine ſcribi ſolet ν, facile ex υ facta eſt, ſubiecta infra partem priorem linea, & deleta apoſtrophe, quæ ſequebatur. Sed quid ſit *binum geniorum.* Neque ſatis intelligo, neque verſus ſatis conſtat, niſi ἀγγέλων dicimus penultima longa, qua licentia vſus eſt Homerus in μέλος & ἑλώρια. Quod ſi eſt, ſignificat Sibylla duos eſſe genios, quorum nomen à litera σῖγμα incipiat, quorum vnum alicubi nominat ipſa Sanielem: alter qui ſit, non video. Sed nihil hîc affirmo. Ita Caſtalio. Regij codicis ſcriptura eſt, φέρων τάδ' ἄφωνα ὄντα ἐν αὐτῷ διασόν τ' ἀγγέλῳ. Pithæani verò, τὰ δὲ ἄφωνα ὂν αὐτῷ διασῶν ἀγγέλλων ἀριθμὸν, &c. Turnebus ſequitur cuſam lectionem, niſi quod διασῶν ἀγγελιῶν ſcribit, quod interpretatur *duarum ſyllabarum*, quod ſcilicet vox Ieſus duabus conſtet ſyllabis. Ramonetus verò legit, τὸ δ' ἄφωνον ἐν αὐτῷ διασόν: ἀπαγγέλλων ἀριθμὸν δ' ὅλον ἐξονομήνω. Eſt enim conſonans vnica in ea dictione, nempe σ. ſed duplex, hoc eſt bis poſita. Quam verò numeri ſummam efficiant illius dictionis literæ, nominatim enunciando deſignat. Aurati lectio quamproxime videtur accedere: τὸ δὲ ἄφωνον ἐν αὐτῷ, δίπλουν τ', ἀγγέλλου: *Vnica eſt illi muta, ſed bis ſonans.* Quemadmodum autem Chriſti nomen continet, numerum octo millium, octingentorum, octoginta octo, ſic Antichriſti numerus in Apocalypſi Ioannis cap. 13. eſt ſexcentorum ſexaginta ſex.

Pag. 187. Regium exemplar, δεκάδας δ' ἐπὶ ταύταις.

10. Idem ἥξῃ & βοήσῃ, & verſu 13. ὅλως πάρος ἐκβ.

20. In Turnebi notis eſt, ἀταρπιτὸν ὄντ' ἐνὶ φωτὶ, vel ἐν φάει ὄντα. Regius codex, καὶ ἄβατον ἐν φάει

χοινῷ. bene, si φαὶ scribas.

23. Reg.cod. νοστεροῦς τε ἵησεται: & proxime, πίστιν τ' ἐνὶ ποιήσονται. sed intra pag. 220. scribitur ἐνὲ ποιήσαντο. aliqui legunt ἑνὶ πονήσαντο.

P.188.1. Regius codex βλέψουσι δέ γε τυφλοί.

6. Idem, θρέψει χιλιάδας πέντε. Sunt autem hæc omnia è libro 8. desumpta atque paulisper immutata.

7. Turnebus notat pro εἰς παρθένον ἁγνὴν, legi posse δημήτερος ἁγνῆς, vel τοῦ παρθένου ἁγνῆς, vel quos virgo fert, vel ferre solet, vel de matre Christi dicit, ad quam referantur, vel Ecclesiam. Post septimum versum inseruntur hęc in reg.cod. εἶτα πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει ἡ ἐρυθραῖα τὰ περὶ τῆς ἐκμανοῦς καὶ ἀσυγγνώστου τῶν κυριοκτόνων τόλμης καὶ τῆς διὰ τοῦτο γεγονυίας κινήσεως τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, καὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεως λέγουσα τάδε, id est: *Dictis subiungit Erythræa, deinde de insana & inexpiabili audacia Judæorum dominum interficientium, secutisque ideo motibus totius mundi. & de mortuorum resuscitatione, ita inquiens.*

9. Insolenter & nouè αὐδήσει pro *audiet*: Auratus sufficit εἰσαΐει. Turnebus, οὐδὲ μὴν αὖθ' ἀΐσει vel εἰσαΐσει, vel εἰθήσει.

18. Regius codex τυφλότερ' ἀσφαλάκων: & sequenti, ἰοβόλων τε βαρεῖ. deinde 21. vers. οἱ δέ γε πλ.

P.191. 4. Regium exemplar τύπον, sed placet ὕπνον, vt intelligat mortem Christi solum somnum fuisse.

6. διάδημα, *regnum*, inquit Turnebus.

8. Mutat casum Turnebus καθοδηγηθέντων. sed mutatione non est opus, cum ad βλαστὸς collectiuum nomen referri possit καθοδηγηθέντες, sicut infra pag. 231. ἔθνος θεοῦ καρτερὸν, οἳ πάντεσσι βροτοῖσι βίου καθοδηγοὶ ἔσονται. Innuit autem vtrobique Christianos, quibus hoc nomen Antiochiæ primum, vt est in Actis Apostolorum, inditum est.

9. ad Σόλοι notat has diuersitates Turnebus, ἄλλοις, πόλοι, vel Ξόλοι gentiles, vel σοὶ οἱ, vel Σόλοις, id est,

Solymis

Solymis. Regius codex habet Σοφοί. Sed placet Σόλοι. Ait enim fore, vt Hierosolyma aliquando inter Christianos caput sit & familiam ducat. Sequentia concinnata sunt ex iis quæ leguntur pag. 231. pæne similia.

18. Turnebus καβδληθεὶς γε πεσεῖται. Pithæi exemplar καταπεσεῖται: regium καταπεσεῖται, item ἐλάσωνται, & mox αἶραι.

IN LIBRVM II.

Pag. 192. Ranconetus & Castalio hîc inchoant librum secundum. Editio quæ anno xlv. prodiit, & duo scripta exemplaria absque libri distinctione sequentia cum præcedentibus continuant argumento solum rei tractatæ proposito: in vet. edit. & Pithœi codice, illo quod hîc legitur; in regio verò, isto: ὡσαύτως καὶ τοὺς πολυθεΐαν γονοῦντας (fortè γονεύοντας) ἐλέγχει, τούς τε ἀδίκους καὶ ἁμαρτωλούς· καὶ συμβασιλεύει (lego συμβουλεύει) ὡς συγγενέας, τὸ ἕνα καὶ μόνον σέβειν τὸν θεὸν εἶτα παροιμιάζει τὴν ἄθλησιν τῶν ἁγίων· καὶ τελευταῖον περὶ τοῦ φρικτοῦ βήματος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φησὶ λέγουσα τάδε. *Similiter tam eos qui multitudinem deorum producunt, quam iniustos & peccatores reprehendit: & hortatur tanquam cognatos ad vnius & solius Dei cultum: deinde prouerbio de sanctorum certamine loquitur: postremo de horrendo tribunali seruatoris nostri sermonem facit, hæc dicens.* Theophilus huius libri argumentum indicauit lib. 2. τοίνυν (inquit) σίβυλλα καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται, ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, καὶ δεδηλώκασιν περὶ δικαιοσύνης, καὶ κρίσεως, καὶ κολάσεως, ἔτι μὴν καὶ περὶ προνοίας.

9. Regium exemplar habet κεύθετο, *occultabat, claudebat*, pro ἔνθετο: & versu seq. πᾶν δὲ δέμας πληχθεῖσα τάδ' ἔσσομαι, *corpore toto stupens atque perculsa hæc eloquor.* Idem probat Turnebus.

12. Claudicat versus iste. Suffulcit eum Turnebus addita voce κεραυνοὶ post ἀστεροπαί τε. Codex reg. præ-

fert ἀστεροπαὶ καὶ γῆς ἐρυσίβη σεισμοί. recte, si ita colloces, ἀστεροπαὶ, σεισμοὶ γῆς, καὶ ἐρυσίβη, *fulgura, terræ motus, & rubigo*, in roſcido tractu conuallibuſque frequentiſſima, iuxta Plinium.

14. pro ἢ καὶ βοῶν μυκωμένων, reponit Turnebus τε βοῶν δέ τε μυκομένάων. Mox eſt in reg. cod. οἰῶν.

Pag. 195. 2. In eodem ſcribitur δαιόμενος: & verſu proximo αἱματόεσσαι ἀπ' οὐρανοῦ. Turnebus corrigit οὐρανοῦ ἔρσαι ἔσονται, *ros è cælo cadet cruentus*: aitque videri vnum verſum abeſſe. Simile quid legitur apud Heſiodum de cælo caſtrato, ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι.

8. Idem ſignificauit portentum bouis, Iulio Cæſare interfecto, in ſuburbano Romæ ad arantem locuti, fruſtra ſe vrgeri. Non enim frumenta, ſed homines breui defuturos.

9. In eod. cod. ſcribitur κατίδοι: & verſu 19. λαμπρῶς πάμφ.

20. Forte ſcribendum erit, τὸ ἀγώνιον, propter metrũ.

21. In regio cod. habetur καὶ ποτὲ γὰρ μέγας αἰὼν εἰσελλ. Turnebus ita reſtituit locum, καὶ ποτε δὴ μέγας αὖ τις ἀγὼν εἰσελαστικός. Quæ autem ſint certamina εἰσελαστικὰ, explicuit idem ille in Aduerſ. lib. 1. cap. xix. Vide quoque Plinij epiſt. 119. lib. 10. vbi meminit agonis iſelaſtici à Traiano facti.

22. Carminis hiatum explet reg. cod. οὐρανιόν γ.

Pag. 196. 1. Caſtalio deceptus praua lectione εὖ γὰρ αἰναιδῶς, &c. vertit, *Nam ritè licebit cuilibet argenti claram petere inde coronam.* Chriſtiani namque certaminis præmium non eſt corona argentea: ſed hoc ait Sibylla, in iſto certamine non licebit pecunia emere coronam, vel agonothetas muneribus corrumpere, quẽadmodum in olympicis, Pythicis, & cæteris eiuſmodi publicis ludis & certaminibus Iſelaſticis factitatum legimus, id quod acutè animaduerſum eſt à Turnebo οὐ in εὖ mutante. Cui plane adſtipulatur regij codicis ſcriptura, vulgari

emendatior, οὐ γὰρ ἀναιδῶς ἀργυρίου τις, *Non enim impudenter aliquis argento*, &c. Atque huc vſque tantùm magnus ille Turnebus Sibyllina emendauit.

5. Inuerſo ordine rectius legetur, ἀθάνατον, καὶ ἀχεῖ.

7. Reg. codex habet δώσει τοῦτ' ἄθλου: & verſu 9. ζώουσι θεὸν δ'.

12. Scribe, vt in prioribus editionibus, ἐστὶ χάρισμα. Similis huic eſt verſus iſte Phocylidis, πνεῦμα γάρ ἐστι θεοῦ, χρῆσις θνητοῖσι καὶ εἰκών.

13 Omnia exemplaria habent τὴν ἄλγεσι πᾶσι μιαίνειν. pro quo dixit Phocylides μήτ' αἵματι χεῖρα μιαίνειν. Atque hîc in regio exemplari interpoſiti erant verſus nonaginta tres, plerique ex Phocylide tranſcripti, vel, vt Suidas vult, è Sibyllinis à Phocylide ſurrepti: quos quia hic ſecundus liber, cùm exemplar illud è regia bibliotheca impetraſſemus, excuſus iam non amplius admitteret, in calcem infra pag. 404. reiecimus.

18. Pro διελεύσονται in reg. cod. eſt εἰσέλθωσι. ſi enim animaduertis, auctor horum verſuum vbique reſpicit ad morem certaminum Iſelaſticorum.

Pa. 199. 2. Regius codex refert, γονέας, ἐν φάρεσι σάρκας ἐνθέντες θάψουσιν. ſenſu non incommodo: & mox expreſſè, πεφυρμένοι ὦ, &c. κακοεργέες. Pithoeanum quoque exemplar agnoſcit γονέας.

6. Prætermiſerat hæc in ſua verſione Caſtalio. Ego vt potui, locum corruptum Latinè expreſſi, antequam exemplar regium ſuppeteret. At in tenebris me micaſſe video, quas feliciter ex illo codice nunc diſcutere licet, ſic præ ſe ferente: οὐδὲ νοοῦντες ὅθ' ἡνίκα φῦλα γυναικῶν. Μὴ τίκτωσιν, ἔφυτ' τὸ θέρος μερόπων ἀνθρώπων. Μηδὲ συναίρεσις ἐγγύς, ὅταν τινές, &c. *Non intelligentes quod quando ſexus mulierum non amplius pariet, tum meſſis ſiue interitus hominum adſit, neque vnio & doctrinæ conſenſus prope ſit, quando impoſtores in verorum vatum atque doctorum locum irrepent.* Arbitror enim illud συναίρεσις de animorum idé ſentientium & volentium coalitu atque coniunctione

explicari debere, quemadmodum oppoſitum illi διαίρεσις de animorum diſtractione & ſectarum varietate. θέρος verò in ea ſignificatione qua expoſui, occurrit pag. 191. καλὸν θέρος ἀμήσονται. Videtur Sibylla in hoc loco reſpexiſſe ad colloquium Chriſti & Salomes, quod ait Clemens in euangelio Ægyptiorum ſcriptum eſſe. Interroganti Salome, quando vēturum eſſet regnum Dei, reſpondet Chriſtus, *cùm ceſſabit opus mulieris.*

10. Cod. reg. βελίαρ δ' ἥξει: & verſu proximo, τόδε δὴ ὁσίων ἀκαταστασὶ ἀνδρῶν.

15. Ramus iſte Aſſyrius eſt Nabuchodonoſor, qui Iudæos, ſubacta eorum regione, & templo Hieroſolymitano incenſo, in Aſſyriam tranſtulit: atque hæc captiuitas eſt Babylonica, de qua apertius infra 236.

21. Scriptus codex vterque σκεπάσει: ſed probior videtur recepta ſcriptura.

P. 200. 3. In regio ſcribitur ἥξει γὰρ ἢ ἦοῦς, &c. rectius quàm in Pith. ἠῶνος. Quis non videt hæc è Lucæ cap. 12. & Marci 13. quemadmodum & ſequentia ex Matthæi cap. 24. & Lucæ 21. palam deſumpta eſſe?

14. Regium exemp. habet ἀθρήσουσιν, quod Caſtalio expreſſit. ἀθροίσουσιν ſi retineamus, interpretabimur de frugum in agris collectione.

V. 22. infra pag. 391. legitur εἰς ἓν πῦρ ῥήξουσι.

V. 23. Rectè reg. cod. θαλάσσῃ, q. d. in mare incident. infra tamen pag. 391. legitur φωστήρων.

24. Repetitur hic verſus pag. iam dicta, dictionum ordine ſaltem mutato.

P. 203. 2. Vtrũq; exẽplar ſcripti χηρεύσει στοιχεῖα πρόπαντα τὰ κόσμου. Similia hiſce leges infra pag. 223. & 391.

4. Reg. exempl. δι' ἠέρος. Sic inf. pag. 391. in hoc eodem verſu repetito ἐπ' ἀέρος. Et placet quod illic legitur εὔπτεροι pro ἄπλετοι. Confer locum hunc cum illo, videbis alterum ex altero deſumptum.

11. Verſus iſte ita conceptus eſt in regio codice, ἥξουσι

μιχαὴλ τε Γαβριὴλ, Ραφαὴλ τ' Οὐριὴλ.

16. Deest hic totus in eodem codice. De resurrectione mortuorum iterum nonnulla sunt infra pag.299.

18. In regio exemplari inuenio ἐπουράνιος θεὸς, ὅστε κ θ' ἁρμ.

19 Pro hoc & sequenti ita scribitur in eodem, ἁρμοῖς παντοίοις. σαρξὶν δέ τε πάσαις σάρκες, νεύρησι νεῦρά τε καί τε φλέβεσιν ἁπάσαις αἷμα δέρμα δέ γ' ἐν χθονίαις περὶ αἴθραι εἴσω θὶς φύσουσιν. Lector videat quid ex his corruptis elicere possit.

22. Pro μίαν ἡμ. ἀνστ. idem habet ἐνὶ ἦμαρ ἀναστήσονται, & mox vterque codex ἀχαλκεύτου.

Pagina 204.3. Pagina 184. epitheton est χαμαιγενέων, quemadmodum etiam apud Hesiodum in Theogonia.

10. Huius periodi apodosis, si regio codici fidimus, est in primo versu pag.207. Ideo omnia quæ hîc sequuntur verba, in subiunctiuo modo exhibentur: vt χαθίσῃ, πήξῃ, ἥξῃ, καθίσῃ, ἥξῃ, & iterum ἥξῃ, ὀλέσσῃ, πίσωσιν ἀπὸ βιότῳ, &c.

11. Pith. exempl. Ἀδωναῖος: regium Σαβαώθτε Ἀδωναΐ, forma Hebraica.

12. Reg. exemplar οὐράνιόν γε. & versu 15. μεγάλῳ. ver.19. Ἰησοῦς.

Pag.207.11. πτολέτας dicit, quos alia Sibylla πτολιπορθεῖς pag.376. Sunt autem pleraque ista ex libro viij. pag. dicta, & lib.1. pag.172. Ex Phocylide item & Hesiodo corrasa. Porro in reg. cod. est τῶν ἁγίων τε φθισήνορες.

13. In eodem legitur διάκονοι, & versu sequenti, αἰδόμενοί γε, κρίσιν τ' ἀδίκως, &c. Præceptum est Phocylidis, ἀδίκως μὴ κρίνε πρόσωπον.

14. Regius codex aliter quàm vulgò refert, ψευδαπάταις φήμησι πεπεισμένοι, πλαζόμενοί τε. In Pytheanocod. deest αὐτὰρ ἐόντες.

19. Scribe χαίρησι ex exemplari reg. Vt autem paulo post ἰδίων ἀπὸ μόχθων dicitur, sic apud Phocylidem μόχθων ὡς ἐξ ἰδίων. Quatuor qui sequuntur versus de impietate in parentes, congruunt cum hisce Hesiodi:

αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας·
μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσι
σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες· οὐδέ κεν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν.

Et iterum:

ὅστε γονῆα γέροντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Νεικείῃ, χαλεποῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσι, &c.

Pag. 208. 2. Reg. cod. δεσποτύων. forte scriptum erat δεσποτάων. & versu proximo ἀσελγείαις μάναντες, ἠδ' ὑπ. Iubet etiam Phocylides παρθενίην τηρεῖν, πίστιν δ' ἐν πᾶσι φυλάσσειν. Vetuit autem partus eneccationem, & proiectionem,

μηδὲ γυνὴ φθάρῃ βρέφος ἔμβρυον ἔνδοθι γαστρὸς,
μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃ, καὶ γυψὶν ἕλωρα.

Id enim est quod Sibylla dicit τοκετοὺς ῥίπτουσιν ἀθέσμως.

7. Ne hoc quidem de veneficis præteriit Phocylides cùm præciperet, φάρμακα μὴ τεύχειν· μαγικῶν βίβλων ἀπέχεσθαι. Vide iterum pag. 235.

9. De ista ignis columna lege sup. pag. 204. & infra 351.

15. Vnica dictione scribitur in Pithoeano cod. ὑποταρταρείοισι.

19. In reg. cod. scriptum est καθέρξει αὐτοὺς, ὅττ' ἄρα, &c. Muta καθέρξει in καθείρξει, & hæc erit sententia: Ignea rota impios multis pœnarum generibus excruciatos circumiens conclusos tenebit, eo quod multa iniqua perpetrarunt facinora.

22. In eodem cod. scribitur νηπιόεντα, pro δακρυόεντα.

Pag. 211. 4. In eodem iterum δαιόμενοι, vt habuerat pag. 195. vbi hoc acrostichium repetitur.

5. Sequentes ſeptem verſus plane mutuatus eſt auctor è lib. 8. pag. 391. niſi quod primum aliquantulum immutauit. Secundum quis non videt conuenire cum illo Apoc. cap. 9. ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν: Tertium corrige, & ſcribe, aut vt infra eſt τ' αὐτοὺς, aut τούτους.

17. Iſta quoque concinnata ſunt è lib. 8. pag. 379.

19. Illic item eſt οὐδὲ μεριζομένη, quo pacto & ſupra fuerat pag. 195.

21. In ſcripto reginæ cod. reperies κοινῇ δ' pro κοινῶς.

22. Libenter legerem ἢ αὔριον ἔσται. Sic enim infra habemus pag. 396. ex qua & 223. paginis hi verſus ſunt tranſlati.

Pag. 212. 2. Mallem nominatiuos pro accuſatiuis, γάμος, θάνατος, πράσεις, ἀγορασμοὶ, δύσις, ἀντολίη.

6. Pro καὶ ἀθανάτων habet regius codex μακραιώνων τ', id eſt, *diuturnorum, ſiue aliquot ſæcula durantium.* Et hæc lectio magis congrua eſt propoſito Sibyllæ, quàm vulgata. Vaticinatur enim illa ſiue illius æmulus, fore vt impij gehennæ ſupplicio addicti poſt certi temporis metas & peccatorum per dolores expiationem, ex pœnis liberentur. Quæ ſententia fuit Origenis, ipſum etiam diabolum atque angelos eius ex illis cruciatibus eruendos, atque ſanctis angelis ſociandos credentis. Sed miſericordiam iſtam nonnullorum Eccleſia reprobauit D. Auguſtino teſte lib. 21. de ciuit. Dei cap. 17. Atque huc ſpectant illa quæ in regio codice poſt vltimum huius paginæ verſum ſcripta reperi. Quæ vti erant mutila, huc adſcribenda duxi, vt inde lectores colligant quid de horum oraculorum auctore iudicandum ſit. Ea itaque ſic habent:

Ἀντίρρησις εἰς τὸ τοῖς καὶ ὁ παντοκράτωρ,
ψεύδη περιφανῶς. οὐδὲ γὰρ λέξει ποτὲ
τὸ πῦρ κολάζον τοὺς κατακεκριμένους.
κ' ἀγὼ γὰρ ἂν εὔξαιμι τοῦθ' οὕτως ἔχειν
οὐλαῖς μεγίσταις σφαλμάτων ἐστιγμένοι

αἱ μείζονος χρήζουσι φιλανθρωπίας.
ἀλλ' αἰσχύνε σθω φληναφῶν ὠειγένης
πέρας γενέσθαι τῶν κολάσεων λέγων.

13. Hæc claufula eft ad imitationem alterius pag. 360. expreffa.

18. Quod ora habet σὺ δὲ, agnofcit etiam vetus reginæ codex. Idem refert θρήξασαν τε.

20. Pithoeanus codex, ἤδε δ' ἐγὼ. at regius, ἰδοὺ ἐγὼ: & ftatim παῦσαί με ἀοιδῆς.

21. Veteres editiones μανονδόντα. Caftalio obelifco notauit, & margini appofuit αὐτομέδον aut ὑψιμέδον: fed fruftra. Pithoeanum exemplar μανόνδοτα. vnde effeci μαννοδότα, id eft, *mannæ dator*. Regius codex vnico ν fcribit μανοδότα, quemadmodum fimplex pag. 360 μάνναν τὴν δροσερὴν. Epitheton eft Deo conuenientiffimum: tum quia olim in deferto cælitus mannam fiue (vt Pfalmifta loquitur) panem angelorum præbuit, tum quia hodie etiamnum mannam veram, ipfum corpus (inquam) & fanguinem Chrifti, nobis communicat in facra Euchariftia; cuius cibus ille cælitus defcendens typus erat. Eaque de caufa appellabatur manna, quod Grȩcis fignificat τί τοῦ το (Suida tefte) Latinis *quid hoc*. Rei enim veritas fub illa figura in veteri teftamento adumbrata fuit: at in nouo cum vmbra fit fublata, & rē ipfam teneamus, non vt Iudæi quærimus *quid hoc*, fed fidenter affeueramus, & interrogantibus refpondemus: *Hoc eft corpus meum.*

Pag. 215 1. Pro hoc lemmate fcripta erat cenfura, quam modò appofui, in regio codice: qui hinc tertium librum inchoat, hoc titulo λόγος τρίτος: quam librorum diftinctionem etiam Ranconetus fequutus eft.

8. In eodem cod. eft μάστιξι, & verfu fequen. ἐξαγγέλλειν πᾶσιν ἀτάρ.

11. Sequentia fi non ad imitationem proœmij ex Theophilo fupra pofiti facta funt, faltem non multùm diffident quà res, quà verba.

lin.18. Placet ſcriptura regij codicis αἰώνιον pro αἰῶνος.

Pag.216. 2. Rectè regius codex τηθὼ, terram communem omnium matrem, quemadmodum Homerus Iliad. ξ.

ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα τηθύν.

4. Vide ſupra pag. 92. quæ Iuſtinus ex oraculo quodam refert.

6. Hic verſus legitur ſupra pagina ducenteſima, & infra 388.

7. Vterque codex ita efert hunc verſum.

αὐτὸς ὃς ἐςήριξε τύπον μορφῶν μερόπων τε.

Niſi quod recentior tranſpoſitis vocibus habet μορφῶν τύπον. Citatur autem idem cum duobus aliis à Lactantio lib.2. cap.12.hoc ordine: *Sibylla hominem opus Dei eſſe teſtatur.*

ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς κτίςης ἀκράτητος ὑπάρχων.
αὐτὸς δ' ἐςήριξε τύπον μορφῆς μερόπων τε,
αὐτὸς ἔμιξε φύσιν πάντων γενέτης βιότοιο.

Qui cùm nullibi in his libris reperiantur, hîc inſerendos arbitror. Extant quidem in proœmio pag. 159. ſed id à Lactantii lectore congeſtum eſſe, & à vetuſto codice abeſſe, ſupra ſignificaui.

11. Regius codex λιθίνοις καὶ ἱδρύμασι φωτῶν, & verſu 20. Pithæanus αὐτοῖς ἁρπάζοντες, qui ſupra ἁρπασίαι οἱ dicuntur pag.172. Cui loco hic ſimilis eſt, vt alter ex altero formatus videatur.

Pag. 219. 1. Dele articulum τοῦ ex auctoritate regij codicis.

3. Legendum videtur ex eodem εἰ ἐν ἰθύνουσα, quāquam Pithæanum exemplar & manuſcriptus Ranconeti quaternio, qui ab hoc verſu incipit, vulgatam lectionem tueantur. Fuit autem Ægyptus in poteſtatem Romanorum redacta, & prouinciæ formam accepit Cæſaris Auguſti imperij anno decimo quarto, victa cum Antonio Cleopatra Ægyptiorum regina.

Feſtus, Rufus, & Euſebius in chronicis, inter alios.

7. In eodem cod. ſcribitur χόρος. ſed proba videtur vulgata lectio.

8. Idem refert τρὶς pro τρεῖς. Vtrumque tolerari poteſt, ſi τρεῖς malis, triumuiratus Antonij, Lepidi, & Augusti intelligendus veniet: ſin τρὶς, de Auguſti & Antonij diſſidio ter renouato accipiendum erit.

13. Tres ſcripti codices abſque interrogatione ἄρτι δή τοι. Notare videtur ſequentibus verſibus tempora Domitiani, quibus aureæ & argenteæ ſtatuæ Domitiano erigebantur, & ipſe vrbem foro tranſitorio, Iſio, Serapio, ſtadio ornauit recenter extructis.

IN LIBRVM III.

Pag. 220. 1. Secuti ſumus Caſtalionem in librorum diſtinctione. In reg. cod. ſine vllo interſtitio vltimus prioris paginæ verſus cum primo huius ἐκ δὲ σεϐ. continuatur. In Ranconeti & Pithæi exemplaribus atque adeo in veteri editione habetur quidem lemma propoſitum, ſed abſque noui libri titulo.

6. Reg. cod. Βελίαρ, iterumque paulo poſt, vbi nunc Βελίηρ.

8. Similis verſus in Heſiodi Theogonia, θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην.

14. Reg. cod. οὔποθ' ὅλως θεοῦ λόγου.

Pag. 221. 6. *Ex Auguſtinis*) Auguſtinos vocat ciuitatem quæ paruit Auguſtis, quæ in Apocalypſi (vt & à Sibylla pag. 195) ſepticollis appellatur. Ex hac venturus eſt Belial, qui à Sibylla Belias vocatur: ſicut à Græcis Annibas dicitur, qui eſt Annibal: quanquam Belier paulo poſt appellatur. Sed nihil refert. Is eſt, qui in ſacris literis vocatur Antichriſtus, & homo perditus. Nam hoc ſignificat Hebraico ſermone Belial. Eſt autem diligenter animaduertendum, quemadmodum Chriſtus, cùm iam adeſſet, tamen expectabatur: idem etiam in Antichriſto ac-

cidere, ne quem forte illud fallat quod dicitur, Antichriſtus miracula facturus. Non enim vera erunt miracula: quæ res eos fallit, qui tales ſunt in Ieſum Chriſtum, quales fuêre Iudæi in Ieſum hominem. Hæc Caſtalio. Cenſet verò vir doctiſſimus Ioh. Sanctandreanus σεβαστηνῶν potius de Samaritanis accipiendum: quod Herodes Samariam olim ſolo æquatam à fundamentis ſuſcitans, in honorem Auguſti, Sebaſten, hoc eſt Auguſtam, appellauerit, interprete D. Hieronymo in Euſebij Chronico: & Stephanus de vrbibus gentile σεβαστηνὸς ἀπὸ τῆς σεβαστῆς τῆς σαμαρίας πόλεως deriuauerit. Antichriſtum autem è Samaria veriſimile eſt proditurum, cùm olim ex illa impietas & idololatria in populum Iſraeliticum diſſeminata fuerit. Vnde Deus per Prophetam ait: Propter impietatem Iacob omnia hæc, & propter peccatum domus Iſrael. Quæ impietas Iacob? nonne Samaria? Videtur tamen Caſtalionis interpretatio non malè quadrare, cùm σεβαστὸς ſecundum Pauſaniã κατὰ τὴν ῥωμαίων γλῶτταν αὔγουστος dicatur: ſed nollem σεβαστηνῶν ad certam vrbem reſtrinxiſſet, cùm generaliter omnibus locis Auguſtorum ſiue Cæſarum imperio, tam in Oriente, quàm in occidente ſubiectis id interpretari liceat: quanquam Irenæus è Latina Eccleſia Antichriſtum oriundum arbitretur, quod literæ dictionis λατεῖνος beſtiæ numerum in Apocalypſi reuelatum conficiant. Poſt iſta literis mandata monuit me vir opt. P. Pithoeus ἐκ σεβαστηνῶν ſimpliciter ex Auguſtis vertendum, & per Belial Neronem Auguſtum intelligendum eſſe, qui vltimus Cæſarum fuit, & Antichriſtus futurus putabatur, non modò à Sibyllinorum carminum auctore, ſed etiam ab aliis, vt infra ex Auguſtino notaui ad pag. 368.

Pag. 223. 3. Reg. cod. κόσμου, vt pag. 203. & 391. legitur.

5. Reginæ & Ranconeti exemplar πεσεῖται, Pithoei πεσσεῖται. mox vnum, ὅλως.

14. Hunc verſum cum ſequentibus coniungit regius

codex abſque vlla defectus nota:at reliqui duo diſiungunt non ſine hac & vacui ſpatij interſtitio. Ranconetus vir exquiſitæ doctrinæ & iudicij hîc tertium librum claudit,& quartum inchoat, eumque Sibyllæ Erythrææ adſcribit, cum è pagina 283. tum ex multis Lactantij teſtimoniis. Principium autem libri quod deeſt, facit proæmium ſupra primo libro è Theophilo præmiſſum, quod ex illo à Lactantio aliquot verſus ſub nomine Erythrææ Sibyllæ referantur.

18. Regius codex, ἀνιόντος. Alij duo ſtant à vulgata lectione. Ranconeti liber etiam monſtrat explicationem vel potius conſtructionem, τῷ ἀνιόντι πάλιν εἰς τὸν κόσμον, *Venienti* (inquit) *in mundum hunc*, ſiue Adamo, ſiue (quod potius duco) Chriſto omnia ſubiicientur. Quæ ſententia è ſacris literis petita eſt.

20. Citat hos verſus integriores & vno auctiores. Theophilus lib.II.ad Autolycum ſic ſcribens, σίβυλλα μὲν οὔπω σεσήμαγκε καταγγέλλουσα ὀργὴν τῷ κόσμῳ μέλλειν ἔρχεσθαι· ἔφη δὲ οὕτως. Reſtituitur autem mancus ille verſus hoc modo, Αὐτίκα δ' ἀθάνατος μεγάλην ἐπέθηκεν ἀνάγκην. Quem ſic vertit Caſtalio perficiens vltimum latinæ paginæ, *Magna vi flatus Deus* immortalis in illam Impulit:at venti,&c.

Pag.224.3. Hic deeſt apud Theophilum, ſed poſt ſequentem αὐτὰρ, inſeritur alter talis, εἰς πολλὰς θνητῶν ἐμερίσθησαν διαλέκτους, id eſt, interprete Caſtalione, *Mutatæ, & vario diſcrimine diſſonuerunt*. Repetitur autem hic verſus cum proximo infra lib.8. pag. 363. Atque horum verſuum ſenſum de turri Babylonica legimus apud Ioſephum Antiquit.lib.I. cap. 6. & Euſebium lib. 9. de præparat. Euangel. cap.4. his verbis: περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων μέμνηται καὶ Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως: πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων πύργον ᾠκοδόμησαν τινὲς ὑψηλότατον, ὡς

ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ· οἱ δὲ θεοὶ ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν, καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν. hoc eſt: *De turri autem & confuſione linguarum etiam Sibylla meminit, dicens: Cùm omnes vno vterentur ſermone, turrim ædificare conſtituerunt, qua in cælum aſcenderent. Eam Dij ventis diruerunt. Et lingua hominum mirabili varietate confuſa effecit, vt Babylon ea ciuitas vocaretur.* Qui locus poſtea à quodam Sibyllarum auctore lectus anſam dedit vt iſte inſereretur, quem apud Theophil. deeſſe diximus.

7. Athenagoras in Apologia pro Chriſtianis ſex deinceps ſequentes verſus paulo aliter legit & diſtinguit, ſcilicet, Δὴ τότε τῇ δεκάτῃ γενεῇ, &c. ἐξ οὗ δὴ, &c. ἄνδρας καὶ, &c. Et mox, γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν οὔνομα θέντες οὕνεκα οἱ πρώτιστοι.

16. Regius codex ἡνίκα, & verſu 19. βασιλήϊδα, vt pagina 379. Simile eſt teleſtichium apud Heſiodum in Theogonia, ἄλλος ἐν ἀθανάτοισιν ἔχῃ βασιλήϊδα τιμήν.

Pag. 227. 5. Ranconeti & Pithæi codex πέπληνται.

14. In Phrygiam nutricationis cauſa miſſum eſſe Iouem, vix apud quemquam alium legeris. In Lyctum ablegatum eſſe ſcribit Heſiodus. Inſolens quoque videtur nominis Διὸς deriuatio ἀπὸ τοῦ διαπέμπειν. Somnium potius anile, quàm furorem diuinum reſipit. Diuinius multò Lactantius libro primo Inſtitutionum capite vndecimo ſcripſit: *Iupiter furto ſeruatus, furtimque nutritus, Ζεῦς, ſiue Ζὴν appellatus eſt, non, vt iſti putant, à feruore cæleſti ignis, vel quod vita ſit dator, & animantibus inſpiret animas, quæ virtus ſolius Dei eſt (quam enim poſſit inſpirare animam, qui ipſe accipit aliunde?) ſed quod primus ex liberis Saturni maribus vixerit.* Porro ſcribe ἐπωνόμασαν θ', ita ferentibus duobus codicibus.

21. Lactant. lib. 1. cap. 14. *Deinde Titan, postquam resciuit Saturno filios procreatos atque educatos esse clam, seducit secum filios suos, qui Titani vocantur, fratremque suum Saturnum atque Opem comprehendit, eosque muro circumegit & custodiam his apponit. Hæc historia quàm vera sit, docet Sibylla Erythræa, eadem fere dicens, nisi quod in paucis quæ ad rem non attinent, discrepat.*

Pag. 228. 10. Operarum incuria irrepsit αἰγίστων pro ἀἰθιόπων, quod publica & priuata exemplaria agnoscũt. Iterum habebis hanc monarchiarum enumerationem iisdem pæne verbis pag 365.

12. Quatuor hi versus repetuntur infra pag. 240. vbi in secundo ἵστατο legitur. Tertius qui incipit γαῖαν, non est in superioribus editionibus, approbatur tamen à tribus manuscriptis & Sibyllæ ipsius iam citato loco. In quarto placet, vt infra habetur, νόῳ pro μόνος, quod in reg. cod. prorsus deficit.

17. Videtur εἶρξε legendum propter accusatiuos sequentes, Ranconeti exemplar habet ἤξουσι, quod idem sit cum ἄξουσι.

Pag. 231. 1. Puto probum epitheton λευκὴ, siquidem de Romano imperio loquitur: propter candidatos munera publica ambientes. Vtuntur eo Latini quoque. Calpurnius Eclog. 7. *niuei loca densauere Tribuni.* Vti etiam mox forsitan πολιόκρανος. mox præfert regius codex ἐφ᾽ ἑαυτείου.

5. Hic versus, tertius item & quartus ab hoc, leguntur pag. 191. vbi μέγα habes pro μετὰ, & πλοῦ, ὅταν ἄρξονται.

12. πέγεσι reg. codex. At reliqui πηγέεσι.

14. Idem versus repetitur pag. 267.

17. Regius codex αὐτῆς pro αὐτοῖς. forte scribendum αὖθις.

18. De Ægyptiorum rege genere Græco vide pag. 264. & septima regum stirpe pag. 240.

24. Hic versus agnoscitur à tribus manuscriptis: in omnibus tamen mancus. in regio est, τίς δ᾽ ἀρχή. in aliis

duobus, πῶς δ' ἀρχὴ τούτων ἔσται. fortè, πῶς δ' ἀρχὴ ἔσσεται αὐτῆς.

Pag.232.8. In regio codice desideratur iste versus.

19. Hæc prorsus sunt mutila. In superioribus editionibus iteratur versus asterisco notatus: in duobus scriptis codicib. tantùm semel ponitur. at in regio prorsus dissimilis ita habet, ἔστι πόλις τε χθονὸς εὐρυάγυια, Ἐξ ἧς μοι γένος, &c.

22. Similis fuit doctrina Chaldaicorum oraculorum siue Magicorum pag. 61. & 62. nostræ editionis.

25. Codex reg. παλμῶν pro πταρμῶν. Vtraque lectio fieri potest. E sternutamentis enim iuxta & palpitationibus omina & auguria captabantur. Scripsit Posidonius quidam librum, teste Suida, cui titulum fecit παλμικὸν οἰώνισμα, veluti si dexter oculus palpitarit, hoc significat.

Pag.235.1. producit mediam in φαρμακοὺς, contra vsum. Vide pag. 208.

4. Lactant. lib. 2. cap. 17. *Dæmonum inuenta sunt astrologia, & aruspicina, & auguratio, & ipsa quæ dicuntur oracula, & necromantia, & ars magica, & quicquid præter ea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur.*

ἐπεὶ πλάνα πάντα τάδ' ἐστὶν
Ὅσσαπερ ἄφρονες, &c.

7. Ranconeti quaternio manuscriptus πλάνης. regius codex πλάνην. bene.

11. Hic cum sequenti non reperitur in vet. cod. regiæ biblioth. & suspicio est ex aliquo gnomico scriptore huc translatos esse. Theognis similiter fere de paupertate:

χρημοσύνῃ εἴκων, ἡ δὴ κακὰ πολλὰ διδάσκει,
ψεύδεά τ', ἐξαπάτας τ', οὐλομένας τ' ἔριδας.

21. Scribendum est θέρους ἄπο, è Ranconeti fragmēto.

Pag.236.2. In duobus cod. scribitur ἠῶς, & in altero notatur id idem valere atque τὸ ἠοῦς.

Reg. cod. πρὸ pro πρὸς, vt infra οὐρανόθι πρὸ, p. 328.

13. καὶ πᾶσιν habent exemplaria omnia, nihilominus tamen correxi καὶ πίστιν, quod ſic infra pag. 263. in hoc ipſo verſu legi viderem.

Pag.236.5. Similes ſunt duo verſus pag. 264. corrige autem hic τιμᾶν, vt illic.

7. De ſeptuaginta annorum captiuitate Babylonica paſſim Prophetæ.

21. Regius codex ἦν pro ἦν περ. forte ſcriptum erat ἦεν.

P.240.1. Quatuor iſti verſus habentur ſupra pag. 228.

6. Ita correxi è regio cod. nam malè procedebat priorum editionum lectio, ἀθάνατος, ὅτι θεοῦ, &c. Atque hic deſinit manuſcriptus quaternio Ranconeti.

23. Suidas Magog interpretatur Perſam. Vide Auguſt. de ciuitate Dei, vbi de Gog & Magog. Pro μέσον οὖσα habet reg. cod. ἡ οὖσα ἀνὰ μέσων. forte legendum ἀνὰ μέσσον.

Pag.243.2. Priores editiones αἲ αἲ δὲ θάλ.

21. Reg.cod. ἡ ἀστὶς pro Ἰαστίς μεροσύνη pro μᾶρος, σκυάγγα pro κυάγγα: & pag.ſequ. ἱερὰ πόλις ἀστυπαλεοῖο.

Pag. 244. 10. Expreſſi hunc verſum vt erat in regio codice. In vulgatis editionibus ſic legitur, Ἰταλοὶ ἐν πενίῃ, ἀνὰ μυρία δ' ὀφλήσουσιν.

17. Defectũ nota arguit, cuius vicem ſupplebunt forte Lactantiana iſta è cap.15.lib.7. *Sibyllæ aperte interituram eſſe Romam loquuntur, & quidem iudicio Dei, quod nomen eius habuerit inuiſum, & inimica iuſtitiæ, alumnum veritatis populum trucidarit.*

18. Eadem paronomaſia eſt infra lib.8. pag. 375. Lactantius etiam huius meminit libr.7.cap.25. *Cum caput illud orbis occidet, & ῥύμη eſſe cœperit, quod Sibyllæ fore aiunt, quis dubitet veniſſe iam finem rebus humanis orbique terrarum.* Dele particulam δὲ in hoc verſu metro obſtantem.

Pag. 247. 2. Scribe μακαριστός. repetitur hic verſus pag. 299.

Pag.

Pag.248. Vix concipias mentem verſuum huius paginæ. Quæ in regio codice diuerſa reperi, oræ appoſui, vt promptius in conſpectu eſſent. Habuimus autem ex illis aliquot ſupra lib.1.pag. 168. & 175. Atque in primo puto rectè ſcribi è vet.cod. ἅπαν τ' ἀΐδης θεραπεύσῃ, *cum Pluto omne curauerit ſeu ſibi conciliauerit*: hoc eſt, omnes funditus abſumptos ad ſe receperit, quemadmodum poſtea, ὁπόσας νυμφεύσετ' ἀΐδης. & pag.252.21.

14. Veteres editiones φημίξουσιν. mox rectè reg.cod. δορύλαιον. Eſt enim oppidum Phrygiæ nomine Dorylæum teſte Plinio & Euſtathio in comm. ad Dionyſij periegeſin, quod etiam δορυλάειον vel δορύλλειον dicitur.

20. In reg.cod. ſcribitur Αἰνεάδος διδοῦς. Sequens verſus integrior eſt infra pag. 252.

22. Opinatur Betuleius Lactantium lib.1.cap.6. vbi de Sibylla Erythræa ſcribit alludere ad hunc locum. verba ſunt: *Quintam Erythræam, quam Apollodorus Erythræus affirmat ſuam fuiſſe ciuem, eamque Graiis Ilium petentibus vaticinatam & perituram eſſe Troiam, & Homerum mendacia ſcripturum.* Sed & ante Lactantium Pauſanias hos verſus vidit, eoſque Herophilæ adſcripſit. Verba Pauſaniæ habes ſupra pag. 72. Solinus quoque ſcribit ex Bocchi iudicio, Delphicam Sibyllam ante Troiana bella vaticinatam, eiuſque verſus plurimos operi ſuo Homerũ inſeruiſſe.

Pag.251. 4. Daphidas quoque Grammaticus Homer. poeſin mendacij arguit, Suida teſte. Theophilus orat. 3. *Quid Homero profuit Iliaci belli conſcriptio & multorum deceptio?*

Reg.cod. habet ἐνοπῆσιν ἐνήρει.

Pag.252.8. Rhodus Solis filia dicitur, propter ſolis coloſſum inter ſeptem mundi miracula relatum, qui poſtea terræmotu corruit. Aliud Sibyllæ vaticiniũ de Rhodo videtur innuere Pauſanias, quod in his libris non extat. *Rhodus* (inquit) *inſula tam vehementer concuſſa eſt, vt Sibyllæ vaticinatio Rhodi ſit exitio comprobata.*

Nn

19. Puto ſcribendum, ταὶ μὲν, ταὶ δὲ, vel αἱ μὲν, αἱ δέ.

22. Trallis terræ conſederunt ſub imperio Auguſti, teſte Euſebio in Chronicis.

Pag. 255. 5. Ita concipitur hic verſus in reg. cod. καὶ δ' αὐτῇ θερμῇσι τὸ παρ' ἀσιδῖνσι παθεῖσα, æque mendoſus atque excuſus. Sequentem ſuppleui ex cod. reg.

8. In eodem ſcribitur λιμέτης. redundat autem vox πάλιν.

12. Mallem ἀήτων pro ἀνέμων. quanquam ne ſic quidem vel verſus vel ſyntaxis conſtet. Senſus tamen patet: fore vt Thraces Byziam arcem vel Byzantium incolentes (id enim puto denotare epitheton ἀκρόβυζοι) ſolum vertant, & alio tranſlati aliis ventis afflentur.

14. Reg. cod. πῦλυετῆ δὲ χρόνον ἀπ. ſequentes verſus ex eodem emendauimus.

24. Simile vaticinium accommodatur Rhodiis lib. 4. pag. 292.

Pag. 256. 1. Aliæ editiones χαλχείοις. In ſequenti verſu forſan αὐλῆσι, vt eſt in oraculo Phaennidis. Prædicit enim Sibylla Sicyoni & Corintho bellum per tubarum clangorem, & tibiarum cantum. De tubis & fiſtulis belli nuntiis vide 320. 356.

3. Similes verſus fuerunt ſupra pag. 239. & 240.

7. Hic verſus ſuo loco non eſt poſitus, vt & plurimi alij.

23. Reg. cod. γαλάταις καὶ δαρδανίδαισιν ἄλαδ' ἔπεαν.

24. Vterque codex, γαίη δ' ἐν ἀλλοτρίῃ. abundat vel δὲ, vel ἐν. infra pag. 268. 9. χώρῃ ἐν ἀλλοτρίῃ. mox reg. cod. ἠδ' ἔτι.

Pag. 259. 2. Idem codex μαρσῶν ἢ δαγῶν. Dagon idolum erat Ethnicorum: & verſu 4. παμφύλων, quemadmodum ſupra pag. 228.

5. Forte χαλδαίων pro μαύρων legendum. Lydij cum Caribus coniunguntur pag. 228. & 234. Cares cum Æthiopibus pag. 232.

22. Deuteronomij cap. 32. *Persequetur vnus mille, & duo iuuenculi fugabunt decem millia..*

Pag. 260. 7. Ambo scripti codices & vetus editio referunt καὶ δήποτε πόλιν ἱστόν. non malè, vt arbitror: videtur enim Sibylla significare, in ea Gręciæ calamitate loca vbi prius vrbes steterant, aquis inundata nauibus iter datura, vel vrbibus excisis syluas orituras, vnde materia nauium malis apta excindatur.

9. Lactantius lib. 1. cap. 15. vbi aduersus Græcorum vanitatem, qua homines pro diis colebant, differit, hanc Sibyllæ aduersus eos increpationem citat, sed secundo versu mancam, cæteris variantem. Nam vbi in tertio est προλείπεις, Lactantij vulgati codices habent ἀνατίθης. verùm scriptus codex opt. notæ, qui est in bibliotheca integerrimi Senatoris cl. Puteani, plane cum Sibyllinis libris consentit, quemadmodum etiam in reliquis, vbi publicati fuerunt, τίς τοι πλάνην βάλεν ἐν νῷ, ὥστε σε ταῦτα ποιεῖν μεγάλοιο θεοῖο προσώπου, in Puteani mēbrana scribitur, τίς σοὶ πλάνον ἐν φρεσὶ θῆκε ταῦτα τελεῖν προλιπόντα θεοῦ μεγάλοιο πρόσωπον, cum hac interpretatione, *Quis tibi errorem in mente posuit, vt hæc facias derelicta Dei magni facie?*

18. Videtur legendum καταφθιμένοισι τιθέντες, *mortuis ponentes* statuas scilicet. Vide Lactantium lib. 1. cap. 15. vbi docet quomodo homines pro diis cœperint coli.

Pag. 263 3. Reg. cod. τοὺς ἑλλάς τ' ἔρρεξε, abiecto καὶ. Octauus versus repetitur pag. 276.

13. Vera est coniectura oræ apposita, νόμῳ. Sic supra cum de nouo hoc hominum genere, hoc est de Christianis, loqueretur, addit eos magni regis lege regendos pag. 191.

15. Simile hemistichium est apud Homerum Iliad. vlt. λοιβῆς τε κνίσσης τε. τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς. quod exagitat Clem. Alexand. pag. 17. Græcæ edit.

24. Hic versus legitur etiam pag. 236.

25. Clemens Alexandrinus in protreptico pag.27. effert ſequentes octo verſus de Hebræis, ſed abſque auctoris nomine. In hoc ſcribe ἀπατῆσι. In ſecundo legit καὶ ἀργύρου, ἠδ᾽ ἐλέφαντος, in tertio τε βροτῶν εἴδωλα θανόντων. Quartum præteriit Clemens: vt interpolatus videri poſſit. In quinto ſcribit τιμῶσιν, ὅσαπέρ τε. In ſexto ἀλλὰ γὰρ. In ſeptimo & octauo χρόα ἁγνίζοντες ὕδασι, καὶ τιμῶσι μόνον τὸν ἀεὶ μεδέοντα, *Corpus aquis luſtrantes, & venerantur ſolum regem æternum.* Hiice non abſimilis eſt locus Sophoclis ita ſcribentis: θνητοὶ πολυκερδείᾳ πλανώμενοι, ἱδρυσάμεθα, πημάτων παραψυχὴν, θεῶν ἀγάλματ᾽ ἐκ λιθίνων, ἢ ξύλων, ἢ χαλκέων, ἢ χρυσοτεύκτων, ἢ ἐλεφαντίνων τύπους, θυσίας τε τούτοις καὶ κενὰς πανηγύρεις νέμοντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

P. 264, 8. Sibylla vel Phocylidis carminum initium imitata eſt, vel Sibyllam Phocylides.

12. Ita reg. cod. at priores edit. εὔχωρος.

17. Hunc verſum iam habuimus ſupra pag. 155. & ſequentes pag.239. vide item acroſtichida.

22. De Ægyptiorum rege ſeptimo & regni deſtructione ſunt & alia Sibyllæ vaticinia pag.231. & 240.

P. 267. 8. Citatur à Lactantio libro 7. cap. 19. in fine, nuncupatim ex Erythræa: ſed alia carminis clauſula, ἔργα δὲ χειροποίητα θεῶν συνεκκαύσονται. vbi rectior ſcriptura Lactantij qui eſt in membrana, κατακαυθήσονται.

9. Idem allegat ſequentes quinque libro eodem cap. 24. in quorum primo vulgò χαρὰν ſcribitur. ſed contra vetus Lactantij exemplar: in altero καὶ ἄσπετα θρέμματα γαίης: in quarto γλυκέος. at m.ſc. γλυκεροῦ. cum libris Sibyllinis.

14. Mendoſum eſt πολλὴν, quod loco verbi alicuius irrepſit. prope accedit μέλλων. cui fidē facit carmen Orphei plane ſimile, ſi non alterum ex altero expreſſum eſt.

ἀλλὰ σὺ μὴ μέλλων βροτὲ ποικιλόμητι βράδυνε,

ἀλλὰ παλίμπλαγκτος ςρέψας θεὸν ἱλάσκοιο.

19. Repetitur infra pag. 279. Ranconetus paululum immutat, sic, ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς καὶ οὐκ ἔστι θεὸς ἄλλος. Lact. 38.1.

P. 268. 1. Diceres Sibyllam Matthæi 24. vel Lucæ 21. caput legisse.

9. Punctum obstat sensui, quem sequutus est Castalio.

15. Tres isti versus mox leguntur in hoc eodem libro pag. 275. vt in alterutro loco redundare videantur.

18. Refert Lactantius libro 7. cap. 18. alterius ab Erythræa Sibyllæ nomine. Habent autem illi vulgati libri ἠελίου πέμψειε θεὸς: vestigia tamen membranæ vet. stāt à Sibyllina lectione, quemadmodum & interpretatio singulis verbis Græcis superscripta, *& tunc à solis ortu Deus mittet regem.*

P. 271. 7. Restitue à typographo prætermissam coniunctionem καὶ post θεοῦ.

22. Fusius describuntur, quæ breuius in acrostichide.

P. 272. 10. Ita correxi contra libros, quorum alius χρίνει, alius χρινεῖ, alij χρεῖνει præferunt.

19. Guliel. Canterus Nouar. lection. lib. 5. cap. 17. hoc in versu (scribit) quanquam nihil prima fronte videtur etiam delicatis auribus responsare, τὸ μόνος tamen mihi quidem non placet admodum, atque pro hoc malim μέγας substitui. Cùm enim Homerus multis in locis, vt apertè constat, Sibyllam sit imitatus, eiusque hemistichia multa suæ poesi inseruerit; nec ignoret quisquam, μέγας & μεγάλως ab eo sæpe coniungi: dubium nemini videri debet, quin ex eo Sibyllæ carmen hoc, vt & alia multa, ex aliis tamen Homeri locis, confidenter possit restitui.

P. 275. 7. Intrusus iste versus vim facit sententiæ. Et omnino hinc eiiciendus videtur: siquidem natiuum locum occupat pag. 271.

10. Ita cadit versus iste in reg. cod. μέγαν ὑψιστόν τε.

14. Iustin. Martyr in orat. ad Gētiles, inter cæteros Sibyllæ versus & hos refert: quos eius interpres ita vertit:

Numinis excidimus palantes tramite recto,
Signaque facta manu cultu veneramur inani,
Fluxorum ſtatuas hominum, & ſimulacra deorum.

Legit autem τρίβους Iuſtinus, vbi Sibyllæ editiônes θεοῦ.

17. Deeſt in priorib. edit. ſed agnoſcitur ab vtroque codice ſcripto.

20. Hiat oratio, nec ſuo loco videntur verſus iſti collocati, vti neque ſupra pag. 268.

25. Vitioſè in priorib. edit. ἀλλὰ ἀλὶν vel ἅλις, quæ cauſa fuit, vt Caſtalio verterit, *Sed ſatis eſt tandem: iam deſine*, &c. Nunc integer eſt locus beneficio regij codicis.

P. 276. 4. Stephanus de vrbibus citat hunc verſum vt vulgò iactatum. Suidas Camarinæis ab Apolline reſponſum fuiſſe ſcribit in μὴ κίνει, & poſt modum in prouerbium abiiſſe. Cùm enim Camarinæi Camarinam vrbi vicinam aliò deriuaturi eſſent, oraculo moniti ſunt ne id facerent: ſed cùm Deo non obtemperaſſent, damnum fecerunt. Vide Eraſmum in Adagiis.

9. Lactantius lib. 7. cap. 20. *Poſt hæc aperientur inferi, & reſurgent mortui, de quibus iudicium magnum idem ipſe rex ac Deus faciet, cui ſummus pater iudicandi & regnandi dabit maximam poteſtatem. De quo iudicio & regno apud Erythræam Sibyllam ſic inuenitur.*

ὁππότε καὶ τὸ λάβῃ τέλος αἴσιμον, ἠδὲ βροτοῖσι
ἤδη ἀφίξηται κρίσις ἀθανάτοιο θεοῖο,
ἥξει ἐπ' ἀνθρώπους μεγάλη κρίσις, ἠδὲ καὶ ἀρχή.

Euariant ſanè ab his noſtris: vt dubitem an Erythrææ carmina qualia Lactantius vidit, integra ad nos peruenîant. Sed & Puteani membrana diuerſa eſt à publicatis editionibus. Sic enim refert priores duos verſus, quantum ex literarum veſtigiis & interpretatione colligere licet.

ὁππότε δὴ καὶ τοῦτο λάβῃ τέλος αἴσιμον ἦμαρ,
εἰς δὲ βροτοὺς ἥξει κρίσις. *Cùm vero & hic dies acceperit*

fatalem finem: in homines autem veniet iudicium, &c.

21. Regius codex οὐ λοιμὸς, *non pestis*: sed perinde est. Sunt enim indiuiduæ comites pestis & fames.

P.279.3. Idem versus est supra pag.267.

6. Lactantius lib. de ira, cap.22. quatuor sequentes adducit aliquantum dissidentes: Lact. 38. 1.

φεῦ γε δὲ λατρείας ἀνόμους θεῷ ζῶντι λάτρευε,
μοιχείας τε φύλασσε, καὶ ἄρσενος ἄκριτον εὐνήν.
Ἰδίαν γενεὰν παίδων τρέφε, μηδὲ φονεύε.

καὶ γὰρ ὁ ἀθ', &c. Scripta Lactantij membrana tertij initium his maiusculis, vt in omnibus solet, exprimit, ΘΗΝΔΙΔΙΑΝ ΘΗΝΝΔΗ. è quibus facilè efficitur τὴν δ' ἰδίαν γένναν, &c.

18. Mutilus est, sed qui è Lactantij lib.4. cap.6. restitui possit: Ἀλλ' ὃν ἔδωκε θεὸς πιστοῖς ἀνδράσι γεραίρειν. Sic enim & apud Lactantium pro αὐτὸν legendum esse docet scriptura & interpretatio vet. membranæ ΑΜΟΝΕΔωΚΕ, *sed quem dedit*. Augustinus in oratione contra quinque hæreses: *Audiamus quid Sibylla dicat, Alium, inquit, dedit Deus filiis hominum colendum*, &c.

20. Regius cod. habet βηχέος. sequens carmen eodem modo legitur pag.155.

P.280.2. vbi vulgò κρίσις, in reg. cod. est κρίσεως, hoc sensus quidem postulat, sed metrum recusat.

9. In prioribus editio. hic pede vno superabat, sequens deficiebat: nunc vterque bene habet è reg. cod. Hom. Odyss. λ. κατέκταν βοῦν ἐπὶ φάτνῃ. Lactantius lib.7. cap.24. refert eosdem versus à nostris parum discrepantes.

οἱ δὲ λύκοι σὺν ἄρνεσ' ἐν οὔρεσιν ἀμμίξονται.
χόρτον γὰρ λύγκες τ' ἐρίφοισιν ἅμα βόσκονται,
Ἄρκτοι σὺν μόσχοισιν ὁμοῦ καὶ πᾶσι βροτοῖσι.
Σαρκοβόρος τε λέων φάγεται ἄχυρον παρὰ φάτναις.
σὺν βρέφεσίν τε δράκοντες ἀμάτορσι κοιμήσονται.

Sed primus & secundus in manuscr. cod. Lactantij iti-

dem vt apud Sibyllam leguntur, nisi quod ille correctius ἄμμιγ' pro ἄμμις scriptum habet: & in tertio πᾶσι βοτοῖσι, *omnibus pecudibus.*

P.283.2. Mallem Βαβυλῶνος, vt supra dixerat eadem Sibylla pag.228. Ἀσσυρίης Βαβυλῶνος.

4. Notatur in impressis codicibus & scripto Pithoei, duos post hunc versus deesse, id quod satis manifestum est. Vide initium lib. octaui.

8. Lactantius libro quarto capite decimo quinto, *Erythræa fore ait, vt diceretur insana & mendax.* Lactantij codices habent φήσουσι με θεοῦ. Sed tum prius μ' in δ' mutandum erit, vt monstrat reg.cod.

12. Vterque codex refert, οὐ γὰρ ἐμοὶ δηλώσατ'.

IN LIBRVM IIII.

Quartus numero liber est in publicatis & priuatis libris. Ranconetus tamen quintum facit, hoc titulo proposito: ἑτέρας. λόγος ε.

9. Scribe ψευδοῦς. Regius codex habet ψευδῆ. Clemens Alexandrinus in exhortatione ad Græcos pagina vigesima, allegat quatuor versus sequentes: sed mendosè apud eum legi videtur, ψεῦδος φοίβου χρησμηγόρου. Itaque malim cum Sibylla scribere: διδάσκαλον ὑμῖν παραθήσομαι τὴν προφῆτιν σίβυλλαν, οὐ ψευδοῦς φοίβου χρησμηγόρου, ὅντε, &c. ἀλλὰ θεοῦ, &c. *Doctorem vobis adducam vatem Sibyllam, non mendacis Apollinis fatidici, sed Dei, &c.*

21. Hunc versum inseruimus è cod.reg.

Pagina 287. 7. Septem versus sequentes Sibyllæ vindicauit iam olim Iustinus in oratione ad Gentiles.

10. Clemens Alexandrinus in protreptico refert eosdem, vno tamen auctos, & aliquantum diuersos: ὄλβιοι μόνοι τοίνυν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐκεῖνοι πάντες κατὰ τὴν σίβυλλαν.

Οἵ, νηοὺς πάντας ἀπαρνήσονται ἰδόντες,
καὶ βωμοὺς, εἰκαῖα λίθων ἱδρύματα κωφῶν,
καὶ λίθινα ξόανα, καὶ ἀγάλματα χειροποίητα,
αἵματι ἐμψύχῳ μεμιασμένα καὶ θυσίαισι
τετραπόδων, διπόδων, πτηνῶν, θηρῶν τε φόνοισι.

id eſt, *Beati ergo vno, vt ſemel dicam, conſenſu ſunt ſoli illi ex Sibyllæ ſententia, quicunque*

A ſe viſa Deum qui omnino templa negabunt,
Surdorum & lapidum quæ ſunt altaria, ſedes,
Ex lapide & manibus ſimulacra affecta virorum,
Cæſorum quæ ſunt animato infecta cruore
Quadrupedum, bipedum, volucrumque & cæde ferarum.

16. Agnoſcit duos iſtos verſus idem Clemens lib.3. pædag.

20. lege χλεύητε, vt verſus conſtet.

23. Reſurrectionem probat ex his Sibyllæ verſibus Lactant.lib.7. cap.23.

P.288.2. Diſcrepat à Lactantij ſcriptura,

καὶ τότε δυσσεβέας μὲν ἐπὶ ζόφον ἐν πυρὶ πέμψει.

Sequuntur apud eum duo alij, quorum alter omittitur, alter ordine quintus eſt in hac pagina: ſed iidem coniunctim reperiuntur in calce libri pag. 299.

10. Lactantius libro de Ira cap.23. *Alia,* (inquit) *Sibylla per indignationem Dei aduerſus iniuſtos cataclyſmum priore ſeculo factum eſſe dixit, vt malitia generis humani extingueretur.* Quibus verbis ſubdit tres, qui hîc habentur, verſus plane conſimiles, niſi quod πολίεσσι ſcribitur pro πόλεσίν τε.

25. Caſtalio vertit *ſine principe fœlix:* deceptus voce ἀνακτορίης, vt arbitror: quæ non includit priuationem, ſed dominium, imperium ſiue regnum ſignificat, ab ἄναξ deriuata.

Pagina 291. 15. puto φλογὸς ſcribendum: nam regij codicis ſcriptura prorſus vitioſa videtur, ῥευξάμενον πυρός.

17. Notat bellum Peloponeſiacum.

21. Perſæ poſt tot annorum imperium, vt Iuſtinus hiſtoricus loquitur, iugum ſeruitutis patienter acceperunt ab Alexandro Magno, expugnata Perſepoli, capite regni Perſici.

22. Hic verſus repetitur libr. 8. pag. 375. Thebas ſubuerſas, Tyrum, Babylonem, Rhodum, Ciliciam, Ægyptum, & cæteras hîc nominatas vrbes, ab Alexandro ſubactas eſſe docent hiſtorici, quos conſule. Non enim commentaria ſcribimus.

P. 292. 3. Eadem paronomaſia ſup. pag. 244. & inf. pag. 375.

7. Hic & ſequens verſus à Strabone pro oraculo vulgi ſermonibus trito citantur lib. 1. & 12. ex quo priorem antehac imperfectum ſuppleui: quod ſcriptura regij codicis, ὅτε γε πυ᾽ ἐγαμος ἀργυροδίνης περ᾽ ἀθ᾽ ἁλὸς δίνης, hiatum non tolleret. Proferuntur autem à Strabone de Cypro. Nam pro noſtro νῆσον, illic κύπρον ſcriptum eſt.

11. Prior Sibylla protulerat hunc verſum de Tenedo pag. 255. De Rhodiis iterum alia infra libro 8. pagina 375.

19. Superiores edit. λυϐίης. reg. cod. λυκίης, recte. nã crocus & Narciſſi pręſtantiſſimi in Lycia, vnde vnguentum crocinum & narciſſinum maximè laudatum conficiebatur. Et aliàs medicamentis ſtudebant Lyciæ incolæ, vt vel vnicum Lycium medicis celebratum fidem facit. Infra quoque alia Sibylla eo nomine μυρίπνουν Lyciam vocat pag. 311.

P. 295. 7. Rectum puto βρόμος, vt Veſpaſianus Romanus terror dicatur Syriæ & Iudææ. Infra tamen pag. 352. reperitur Ιταλίης πρόμος.

10. Tres iſtæ inſulæ iterum coniunguntur lib. 5. pagina 336. regius cod. habet πάφω ἅμα. Iſtæ vrbes terræ motu ceciderunt imperante Veſpaſiano, teſte Euſebio.

14. Pro πυρὸς omnino legendum eſt πυρσὸς, *fax, ignis*,

nam loquitur de monte Vesuuio, qui ruptus in vertice tantum ex se iecit incendij, vt regiones vicinas & vrbes cum hominibus exureret. Eusebius in Chronicis, & Plinius iunior lib. 6. epist. 16. & 20.

Pag. 296. 3. Confer hunc locum cum simili lib. 3. pag. 244.

15. Priores editiones habent οὐκέτι αἰεὶ ἐόντα, impio errore. Recepi itaque lectionem regij codicis non dissimilem Lactantianæ. Citantur enim hi versus lib. de ira cap. 23. nonnihil tamen variantes. *Simili modo* (inquit Lactantius) *deflagrationem postea futuram vaticinata est Sibylla, qua rursus impietas hominum deleatur.*

καί ποτε τὴν ὀργὴν θεὸν οὐκ ἔτι πραΰνοντα (v. cod. πραϋνθέντα)

ἀλλ' ἐξεμβρείθοντα (v.cod. ἀλλὰ ὅλως βρ. (καὶ ἐξολέκοντα τε γένναν

ἀνθρώπων ἅπασαν ὑπ' ἐμπρεσμοῦ πέρθοντα (pro quo in vet. cod. scrib. Μθδλώις, id est, vt ego lego, μεγάλοιο) vnde apud Nasonem de Ioue ita dicitur:

Esse quoque in fatis reminiscitur adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.

Quod tunc fiat necesse est, cùm honor & cultus Dei summi apud homines interierit. Eadem tamen placari eum pœnitentia factorum & sui emendatione contestans, hæc addidit.

ἀλλ' ἐλεὲς μετάθεσθε βροτοὶ δὴ, μηδὲ πρὸς ὀργὴν
παντοίην ἀγάγητε θεὸν μέγαν. Qui versus in prioribus editionibus imperfecti legebantur: at nunc è duobus scriptis codicibus & hoc Lactantij loco eruti natiuum splendorem obtinent. Sed & apud Lactantium emendatione egent. Perperam enim vulgò ἀλλ' ἐλεὲς, pro ἆ μέλεοι exhibent.

21. Et totum fluuio corpus mersate perenni, id est, baptizamini, & lustramini lauacro regenerationis.

25. Lactantius iam dicto loco allegat: cuius impressi codices sic claudunt versum πάλιν κόλον εὖτ' αἰ ἅπαν-

τες, manuſcriptus π.χ.ἦν ἄρα πάντες.

P.299.1.Lactantij codices περὶ θυμῷ: Sibyllæ impreſſi πρέλφιμον,&in ora πέρφιμον: ſed omnium rectiſſimè reg.cod. ἐρίπιμον.

Iuſtinus Martyr in Apolog.pro Chriſtianis huc reſpicit,ita ſcribens: καὶ σίβυλλα δὲ καὶ Υςάσπις γενήσεσθαι τῶν φθαρτῶν ἀνάλωσιν διὰ πυρὸς ἔφασαν.

10. Clemens Romanus in conſtitutionibus Apoſtolorum lib.5.cap.7.producit hunc locum contra Græcos reſurrectioni fidem cum ludibrio derogantes. Cui,lacunæ trium verſuum capacis ſupplementum debemus. Alioqui in paucis leuiter diſcrepat. in primo legit ἀλλ' ὅποτ' & τέφρα, in ſecundo θεὸς ἄφθιτος, in octauo ζήσονθ' ἐνὶ κόσμῳ,in nono καὶ χάρειν αὐτοῖς. Hunc autem cum præcedente octauo affert Lactant. lib.7.cap.23. & coniungit cũ aliis nonnullis qui ſupra leguntur pag. 288. Extremus videtur è Sibyllæ Erythrææ oraculis huc trãſlatus.natiuus enim locus eſt pag. 247.

IN LIBRVM V.

Pag.300.1. Hic liber Ranconeto ſextus eſt.

10. De Alexandro Magnô loquitur, qui annos tres & triginta natus Babylone mortuus eſt. Expreſſimus autem in hoc verſu lectionem regij codicis, ſed quid ea ſibi velit, aut etiam vulgata νέλω δ' ὤρεξε φιλίππῳ, non ſatis intelligo, niſi legamus νεᾶν (pro νεᾶνα) vel νεὸν δ' ὤρεξε φιλίππου, *Adoleſcentem ſiue filium oſtendit Philippi.* quaſi dicat, Babylonia arguit inſolentiam Alexandri ſe pro Deo coli præcipientis, & oſtendit eum Philippi gnatum, non Iouis aut Hammonis, vt iactauerat, filium fuiſſe: quia illic inſidiis ſuorum & fraude ciuili interemptus eſt; quemadmodum poſtea pag. 303. dicit Neronem,quod ſe Deo æquaſſet, morte conuincendum.

13. Reg.cod.habet ὅς θ' ἕξει, *qui obtinebit.*

20. Vel ſic lege, ἀρχὴν ϛοιχείων ὅς τις λάχε χεάματος, ἄρχειν.

Pag.303.3. Vbique ſcribitur cum diphthongo vox κεραίην in reg.cod.apud Heſychium tamen ſine ea. Vſurpatur eadem Matth.5.

8. Reg.cod.legit κατ' ὕϛατον pro βαθύτατον.

18. ἀσεβέων habebant veteres editiones, & verterat Caſtalio, *cæſorque malorum.* Sed ſcriptorum codicum lectio verior viſa eſt, quanquam de Iudæis locus accipiatur, quos Veſpaſianus ad internecionem cecidit.

Pag.304.2. Gallum montiuagum nominat Traianum non à patria (fuit enim Hiſpanus) ſed à militiæ loco, quia in Galliis militabat, & cùm Imperator renunciaretur, Agrippinæ agebat. Inde per Alpes ad Orientis arma properauit. Nam, Dione teſte, Orientales populos armis agitare & debellare non ceſſauit.

4. Traianus morbo correptus & Selinuntem Ciliciæ vrbem delatus, ibidem extinctus eſt. Selinuntem autem ab herba vocitatam qui ignorat, is, vt eſt in prouerbio, ἐδ' ἐν σελίνοις verſatus eſt. Sed cur ἀνεμείην vocat Sibylla? an eo nomine Selinum notabant Sibyllæ ciues, vt ſolent herbarum appellationes vulgò vſitatæ ſingulis fere in locis variare? an quia ſelinum locis altis & vento peruiis gaudet, quemadmodum peculiariter dictum oreoſelinum?

6. ἀργυρόκρανος idem eſt quod πολιόκρανος, *cano capite ſenex.* infra pagina 367. & κυανοχαίτης hoc ipſo loco.

10. Reg.cod. ὁ δὲ ξίπατος σφῶν ὄψε κρατήσει. Idem vaticinium iteratur pag. 367.

21. Scribe κρατέουσα è regio codice.

P.307.16. Abeſt à regio cod. verſus iſte.

19. Idem habet χωνευθέντες, & ſupplet ſequentem antehac imperfectum. Cæteris nullum ſuppetebat remedium.

P.308.12.lege λάχεν Αἴγυπτον πτολεμίεαι.

14. Non est quod labores de hoc Lissi rege: versus est partim vitiosus, partim malè locatus. Tolle eum, sententia erit perspicua. Sed vbi reponendus sit, non perinde liquet. Lubens extererem tertium à fine, & hunc insererem. Idem certè est sensus vtriusque, si modo κιστὶς in κεντὶς mutes. Imo audacter illinc eiiciendum & huc recipiendum pronuncio ex auctoritate Lactantij lib. 7. cap.18. *Sibyllæ quoque* (scribit is *non aliter fore ostendunt, quam vt Dei filius à summo patre mittatur, qui & iustos liberet de manibus impiorum, & iniustos cum tyrannis sæuientibus deleat, è quibus vna sic tradidit.*

ἥξει καὶ μακάρων ἐθέλων πόλιν ἐξαλαπάξαι.
καί κέντις θεόθεν βασιλεὺς πεμφθεὶς ἐπ' ἰδίων,
πάντας ὀλεῖ βασιλεῖς μεγάλως, καὶ φῶτας ἀρίστους.
Εἶθ' οὕτως κρινεῖται ὑπ' ἀφθίτοις ἀνθρώποισι.

Vides ne alterum ex Lactantiana collatione natum? nam ne te moueat ἐπ' ἰδίων, in vet. Lactantij membrana scribitur ἐπὶ τοῦτον, *ad istum*. Eadem porro pro κρινεῖται habet κρίσις ἔσται. Atque huc vsque frui licuit beneficio regij codicis, de reliquis nihil amplius exhibentis, si octauum librum exceperis, qui in illo est primus.

P.311.17. Feliciter hoc carmen emendauit Gul. Canterus Nott. lect. lib.5. cap. 17. legendo πόντος ἀπ' αὐτομάτου ἔπ'.

19. Id est, tota Lycia terræ motu & diluuio vastabitur, tam ea quæ floribus & vnguentis odoratis abundat, quàm quæ hisce caret. Nam ex Lyciæ parte præsertim montana ob narcissi & croci excellentiam vnguenta exportabantur, de qua etiam supra pag. 292.

23. Scribe ἐναρίξει ab ἐναρίζω, *interimo, dispolio.*

P.312. 5. lego ἤδ' ἡ πότνια. Describit hîc sceleratam vitam Neronis: quam ex historicis petere licet.

11. Malè ante μιχρῶν. rectè μιαρῶν. Domitius namque pater Neronis aiebat impossibile virum bonum ex se & Messalina adeo flagitiosis procreari posse, teste Dione.

15.Templum diuinitus ædificatum ſuſtulit Nero in Paulo & Petro,cæteriſque martyribus:nolo enim de Apollinis templo ab eodem deſtructo interpretari.

18.Intelligit Cottium & Polemonem reges, quorum altero defuncto, altero concedente, Pontus & Alpes Cottiæ Neronis imperio acceſſerunt.

22.Lego ἦν τοι,nempe τιμὴν, pro αὐτοί.

P.315.4.Idem eſt cum ſequente, magno Centonis iudicio. legitur item pag.364.pœne ſimilis.

7.Hos duos verſus refert Clemens Alexandr. in pædagogo lib.3. Legit autem ἀνδρῶν pro παίδων, & πάντ' ἀκάθαρτε pro δύσμορε πασῶν. quod forſan ex tertio verſu aſſumſit.

20. De Memphi erat etiam ſupra pag.304.

P.316.2.idem pauló ſecus effertur de Babylone pag. 336.

3.Barce eſt vrbs in regione Pentapolitana, ab Alexandro Magno in monumenta rerum à ſe geſtarum condita,poſtea Ptolemais vocata,& Hammonis oraculo illuſtrata. Plinius lib.5.cap.5.& Iuſtinus hiſt. Sed vix ea aliquid huc facere poſſit. lector expendat. Non abſimile eſt quod pag. 376. de Hilara dicitur. Porro κυπάσιον idem videtur quod κύπασσις, veſtis muliebris è lino contexta.

Pag.319.13.Senſus admodum obſcurus. puto Sibyllam notare id quod Suetonius ſcribit, quod, vt aliis in Iſthmo perfodendo exemplo eſſet, primus raſtello humum effoderit, & corbulo cõgeſtam humeris extulerit.

20.Admodum confuſa ſunt iſta & intricata, vt te extricare non poſſis, & ita eſſe teſtantur iidem verſus pagina ſequenti denuo inculcati.

25. Alludere videtur ad probrum Iſidori Cynici Neroni obiectum, quod Nauplij mala bene cantilaret, ſua bona male diſponeret.

Pag.320.15.Lactant.lib.4.cap.20. *Domus autem Iuda & Iſrael non vtique Iudæos ſignificat, quos abdicauit, ſed nos qui ab*

eo conuocati ex gentibus, in eorum locum adoptione succeßimus, & appellamur filij Iudæorum*: quod declarat Sibylla, cùm dicit* Ἰουδαίων, &c.

Pag. 323. 3. forte ſcribendum θεῷ pro μόνῳ.

23. Hæc apud Lactantium lib. 7. cap. 24. nonnihil variant:

εὐσεβέων δὲ μόνων ἁγία χθὼν πάντα τάδ' οἴσει,
νᾶμα μέλιτος ἀπὸ πέτρης ἠδ' ἀπὸ πηγῆς
καὶ γάλα τ' ἀμβροσίης ῥεύσει.

E quibus alter mancus eſt: ſanabilis tamen è veteri Lactantij codice, exhibente Nαμα ΜελιστΔΤΑΙΗCΑΡΟ, hoc eſt, νᾶμα μελισταγέος ἀπὸ, vt in ſibyllinis ſcribitur.

Pag. 324. 6. Trallis terræ conſederunt ſub imperio Auguſti: Laodiceę ſub Nerone. Sardes verò & Epheſus corruerunt anno Dom. xx. inter tredecim vrbes quas Euſebius in Chronico enumerat.

13. Duos hos verſus refert Clemens Alexandrinus in oratione exhortatoria pag. 20. ita ſcribens: σίβυλλα μέν τοι ἐρείπια τοὺς νεὼς προσαγορεύει, τὸν μὲν τῆς ἐφεσίας ἀρτέμιδος χάσμασι καὶ σεισμοῖς καταποθήσεσθαι, προμηνύουσα οὕτως. ὕπτια, &c. *Sibylla quidem prædicit tibi ruinas templorum, ſignificans fore, vt templum Dianæ Epheſiæ terræ hiatibus & motibus abſorbeatur, his verbis:*

Abiecta autem Epheſus triſtisque in littore flebit,
Et templum quærens, quod tunc non incolet vllus.

25. Huc videtur reſpexiſſe Plutarchus in eo loco quem citauimus pag. 84. Corruit autem Cuma terræ motu eo anno, quo ſupra Epheſus & Tralles, cum pluribus aliis.

Pag. 327. 9. vet. edit. κόρχηρα. locus malè habet, & neſcio an χακῇ πόλι dixerit Sibylla, vt in ſimili verſu pag. 332. an verò χαλῇ πόλι, vt pag. 234. de Laodicea.

10. Hierapolis terræ motu concidit ſub Nerone cum Laodicea & Coloſſe, teſte Euſebio.

Pag. 328. 12. Verſus mutilus, ſed cuius teleſtichium exſtet

ſtet apud Heſiodum in Theogonia, αὔτως ὡς ὅτε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν.

13. Non diſſimilia ſunt apud Lactant. lib. 7. cap. 16. vt hinc transtuliſſe videri queat, niſi quod ratio pugnare videtur.

Pag. 331. Tres primos citat Lactantius lib. de Ira cap. 23. *Deinde* (inquit) *alia Sibylla cæleſtium terrenorumque genitorem diligi oportere denuntiat, ne ad perdendos homines indignatio eius inſurgat.*

5. Acroſtichium eſt ſimile pag. 339. in quo κοσμοχαρὴς ſcribitur. Vtraque lectio locum habere poteſt. vide tamē an non οἰστρομανὴς vtrobique reponendum ſit: qua voce vſa eſt Sibylla Erythræa pag. 283. & alia, pag. 188.

Pag. 332. 14. Mallem ὠρήσουσι, *cuſtodient*, quam εὑρήσουσιν, *inuenient*. Loquitur enim de veſtalibus virginibus, quibus ignis perpetui cuſtodia commiſſa erat. Notum eſt quidem illas caſu extinctum ignem ſollicitè inquiſiuiſſe & multis precibus ac ſacrificiis nouum è ſolis radiis elicuiſſe: ſed id rarò fiebat, & non niſi maximorum malorum præſagio, vt Romani credebant. Quod autem ait Sibylla ſe vidiſſe ſecundam Veſtæ ædem igni crematam, eleuat auctoritatem horum oraculorum. Palatium namque incendio Romæ facto, ædes Veſtę, plurimaque vrbis pars ſolo coæquata ſunt ſub Commodo Imperatore anno Dom. CXCIX. quod ſecundum fuit incendium: cùm primum contigerit Olympiade CXXXIV. anno antequam Q. Ennius naſceretur.

22. Scribe ποίησε: quod aoriſton eſt detracto augmento.

Pag. 335. 11. Poteſt hic locus accipi de Theodoſio ſeniore, qui pontificum, augurum, omniumque ſacerdotū reditus publicos priuatoſque, quos hic diuitias priorum appellare videtur, vno edicto ſuſtulit. Lactantius tamen Chriſtum & extremum eius ad iudicium aduentum deſignari exiſtimauit, vt colligo ex ipſius verbis lib. 7. cap. 24. *Peracto iudicio ciuitas ſancta conſtituetur in medio ter-*

ræ, in qua ipſe conditor Deus cum iuſtis dominantibus commoretur, quam ciuitatem Sibylla deſignat, cùm dicit:

καὶ πόλιν ἣν ἐπόθησε θεὸς, ταύτην ἐποίησε
λαμπροτέραν ἄστρων τε καὶ ἡλίου, ἠδὲ σελήνης.

24. Verſus ſimilis primo Phocylidis, μήτε γαμοκλοπέειν, μήτ' ἄρσενα κύπριν ὀρίνειν.

25. ἔρις in bonam partem ſumitur, vt apud Heſiodum, ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν.

Pag. 336. 11. Vix verba latina iſtorum verſuum reddere, nedum ſenſum elicere licuit: adeo mihi obſcuri videntur.

20. Paphi & Salaminos clades ſupra prædicta quoque fuit pag. 294. & tempus ab Euſebio notatum.

Pag. 340. 3. Clemens Alexandrin. adducit hos verſus in oratione ad Græcos pag. 20. ita ſcribens, τὸν δὲ Ἴσιδος καὶ Σαράπιδος ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ κατενεχθήσεσθαι φησὶ σίβυλλα, καὶ ἐμπρησθήσεσθαι, &c. *Templum autem Iſidis & Sarapidis in Ægypto diruendum dicit Sibylla & exurendum.* Omittit autem Clemens particulam δ', & legit ἄναυδος pro ἄβακτος.

6. Ita variat Clemens, καὶ σὺ σάραπι λίθους ἀργοὺς ἐπικείμενε πολλούς.

11. Pithoei codex ſcribit litera vna minus λιστάσιος. quod quid ſit, neſcire me fateor, nec acquieſcit animus in Caſtalionis interpretatione, quamuis à ſacerdotum veſtitu non aliena. Laconum dictionem λιστάνιος, id eſt, interprete Heſychio, ἀγαθὸς, non admittit Sibyllarum dialectus: ſenſus tamen probat. Videtur autem Sibylla Marcum Euangeliſtam deſignare, qui primus in Ægypto Euangelium prædicauit, & Eccleſiam apud Alexandriam conſtituit, vt Philo & Euſebius docent.

Pag. 343. 3. lego πάντας γ' ἀνόμους τ', ad explendum verſum.

IN LIBRVM VI.

Septimum numerat Ranconetus. Non esse autem Sibyllæ Erythrææ, sed alterius ex Lactantio certum est.

10. Fortè υἱὸν pro ἡδὺν, sed frustra in agro hiulco laboratur. vet. cod. habet ἡδὺν.

12. Lactantius lib. II. cap. 13. hoc hemistichium protulit.

17. Idem sequentes tres allegat eodem libro cap. 15. differente nonnihil scriptura. nam in primi hemistichio posteriori est, νόσον ἀνθρώπων ἀπολύσει. secundus ita habet, ζώσει τεθνηώτας, ἀπώσεται ἄλγεα πολλοῖς, vbi in vet. Lactant. membrana reperi στήσει, *resurgere faciet*, pro ζώσει, & πολλὰ pro πολλοῖς. Tertius conuenit, voce πηγῆς excepta, quæ hic ῥίζης est. Sed si optimo Lactantij exemplari credimus, neutra valet. Exhibet enim illud, ἐκ δὲ μιῆς πήρης ἄρτου, cum interpretatione, *& de pane vnius perionis*. Imo hæc scriptura confirmatur Lactantij verbis ibidem præmissis: *Vocauit discipulos suos, quærens quantos secum gestarent cibos: At illi quinque panes & duos pisces in pera se habere dixerunt.*

22. Talis, inquit, hominibus apparebit Deus in carne, qualis conspectus fuit à primis parentibus. nihil enim aliud ex his versibus videtur colligi posse.

Pag. 347. 3. Lactantius refert lib. 4. cap. 18. *Et alia Sibylla* (inquit) *Iudæam terram his versibus increpat*: αὐτὴ γὰρ σὺ ἄφρων, &c. vbi noster codex γὰρ δύσφρων. Mox placet scriptura veteris Lactantij, ἀλλὰ κ' ἀκάνθης, & versu sequenti, φοβερὴν τε χολὴν ἐκέρασας.

7. Citatur hic versus à Sozomeno in secundo Tripartitæ historiæ lib. cap. 18. & histor. ecclesiast. lib. 2. cap. 1. hoc modo: καὶ θαυμαστὸν οὔπω τοσοῦτον, ὅπου γε καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἑλλήνων συνομολογῆται σιβύλλης εἶναι τοῦτο· ὦ ξύλον μακαριστόν, ἐφ' οὗ θεὸς ἐξετανύσθη. τοῦτο γὰρ καὶ σπουδάζων τις ἐναντίος εἶναι, οὐκ ἂν ἀρνηθείη. προὐσημαίνετο τὸ τοῦ σταυροῦ ξύλον, καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ σέβας. *Neque certè tantopere mirandum est, præsertim*

cùm ipsi gentiles ingenuè fateantur hoc esse Sibyllæ carmen: O lignum fœlix, in quo Deus ipse pependit. Istud ita esse nemo, etiamsi acri studio contra pugnare voluerit, pernegabit. Quare & lignum crucis & eius veneratio à Sibylla præsignificata est. Sed nostra lectio apparet castigatior. ξύλον enim priorem breuem habet, & anadiplosis addit nonnihil vehementiæ.

IN LIBRVM VII.

Pag.348.1. Ordine octauus est hic liber Ranconeto. Est verò omnium maximè vitiosissimus, & quia veteribus libris destituebar, intactum relinquere malui, quàm coniecturis incertiorem reddere.

7. Simile est Apollinis responsum de Delo commouenda.

8. Cypro diluuium minata est alia Sibylla, pag.296.

9. Idem vaticinium duobus versibus comprehenditur pag.291.

10. Nihil prorsus huic versui respondet, & aliter legitur lib.1.pag.175.

11. Videtur expressus è simili qui extat pag. 283.

12. Quatuor sequentes vsurpauit alia Sibylla lib.1. pag.175.

23. Ita correxi, non longe recedens à priorum editionum scriptura ἐλεήνδαισις: rei gestæ certè congruenter. Nam, Spartiano teste in Adriani vita, turbæ Alexandriæ in Ægypto excitatæ sunt ob Apimnatum, apud quem collocari debent.

P.351.3. Forsan scribendum, κλαύσει δέ σε κῦμα λύκοιο, *Lugebit te vnda seu fluctus Lyci.* Confer cũ oraculo pag. 255.

P.352.6. Si probum est ἐκπροθμολόντα, significabit, *profugientia* scilicet ἔθνη, q.d. inter fugiendum hastas, clypeos & arma quæuis abiicient, certo indicio maximæ cladis & miseriæ. Sin minus, forte conueniet hæc lectio, ἐκ προθμολῶν τε φέρουσι. *Et ex ædium vestibulis auferent aurum celatum: quod indicium est magnæ necessitatis.*

10. Versum ita saluabis, τύμπανα καὶ κρότος.

P.359.7. Extat apud Lactant. lib.7. cap.16. *His & aliis*

(inquit) *pluribus malis solitudo fiet in terra: & erit deformatus orbis atque desertus: quod in carminibus Sibyllinis dicitur.*

Pag.360.10. Similiter de se loquitur Sibylla in extremo primi libri pag.212.

19. Videtur notare incestum cum patre commissum vel filium ex adulterio natum & patri subiectum, ideo paucis mutatis sic legendum censeo, ἐπεὶ (quod scriptus codex agnoscit) ἐμῷ πατρὶ λαθοῦσα υἱὰ φίλον μετέδωκα: *quoniam meo patri clam carum filium dedi.* Sic pag.351. hoc eodem libro, ἐπὶ πατρὶ κλιθεῖσα, quam dictionem si cui libuerit huc transferre, per me ita legat licet, ὀλέσουσ᾽ ἐπ᾽ ἐμῷ γὰρ πατρὶ κλιθεῖσα, &c.

IN LIB. VIII.

P.363.1. Nonum librum hîc inchoat Ranconetus. At in reg. cod. primum locum obtinet. Constat ex Lactant. lib. de Ira cap.23. initium hoc oraculorum suorum fecisse Sibyllam aliam ab Erythræa: quam Lactantius appellat, cum eius testimoniis vtitur. Sic enim scribit: verùm quia plures (vt ostendi) Sibyllæ à doctissimis auctoribus fuisse traduntur, vnius testimonium satis non sit ad confirmandam, sicut intendimus, veritatem. Cumææ quidẽ volumina, quibus Romanorum fata conscripta sunt, in arcanis habentur. Cæterarum tamen ferè omnium libelli, quo minus in vsu sint omnibus, non vetantur. Ex quibus alia denuntians, vniuersis gentibus iram Dei ob impietatem hominum hoc modo exorsa est.

ἐρχομένης ὀργῆς μεγάλης ἐπὶ κόσμον ἀπειθῆ
Ἔσχατον εἰς αἰῶνα θεοῦ μηνύματα φαίνω
Πᾶσι προφητεύουσα κατὰ πόλιν ἀνθρώποισιν.

Ex duobus posterioribus vnus cõcinnatus legitur p.283.

7. Duos istos citat Theophilus in orat.2. cum pluribus aliis, quorum sedes est pag.223. & 224.

9. Idem thema de monarchiis supra tractatum fuit iisdem pœne verbis & versibus pag.228.

12. Vet.edit. πέμπτον, & Castalio quintum. Vtrumque correxi fiducia codicis regij, qui præfert πέμπομαι.

15. Reg. cod. ἕξει δ' ἀκμηνταὶς. Pithoei ἄξει δὲ ἀκμήτας. scribendum itaque vel ἀκμῆτας, ab ἀκμὴς, vel ἀκμήτας ab ἀκμήτης.

20. Perperam in priorib. editionib. ἄρχει: rectè vett. codd. ἀρχὴ. Confirmatur simili versu pag. 268. & altero Phocyl. ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης.

Pag. 364. 5. Hic iterum videtur ex Phocylide expressus, ἔχθρα δὲ τέκνα γονεῦσιν ἀδελφοί τε συναίμοις: certè repetitur pag. 368.

19. E reg. cod. scripsi ἑοῖς pro νεοῖς: & *tua* pro *noua* inversione reposui.

P. 367. 1. Hos duos versus refert Lactantius lib. 1. cap. 11. & legit νεκύων, & τάφους. Atque de Iouis sepulcro in Creta satis trita sunt testimonia: de inscriptione verò sepulcri non item: nam quæ est in vulgatis Lactantij codicibus, ὁ ζεὺς τοῦ κρόνου, non æquè placet, atque illa antiquitatis index, quam habet optimus optimi viri cl. Puteani liber scriptus, ZAN KPONOY.

4. Quindecim imperatores intelligit, quos primis in cuiusque nomine literis denotauit lib. 5. initio.

6. πολιόκρανος habet Pithoei codex & vet. edit. quod epithetum respondet τῷ ἀργυρόκρανος supra pag. 304. vsurpato de Adriano: sed repugnat metro. Editio Basiliensis posterior refert πολλύκρανος, non absimile dictioni πολύκρανος occurrenti pag. 231. 2.

7. δῶρα πορίζων, *munera præbens*: quod Adrianus multa multis tum priuatis, tum populo, senatoribus, & equitibus largitus sit, & tributa vrbi relaxauerit. Dio & Spartianus in eius vita.

8. Posset legi καὶ γυμναστὰς (vel ἀγωνιστὰς) ἀναλύσει, quod Adrianus excellentes artifices & philosophos è medio tollere studuerit. Nihil tamen immutandum censeo, recepta lectione non incommodum sensum habente.

9. Quod de magicis artibus ait, teſtatur etiam Dio his verbis, καὶ μαντείαις μαγγανείαις τε παντοδαπαῖς ἐχρῆτο, imo & magicis artibus aquam hydropicam ſibi è ventre eduxit.

11. Antinoum puerum in deliciis habitum, in deos retulit Adrianus, de quo paſſim ſcriptores, Theophilus, Tatianus, Iuſtinus, Clemens Alex. Spartianus, Dio, & alij: non ſecus atque Iupiter Catamitum conſecrauit.

12. Recluſit erroris arcana, ſacra Eleuſinia Athenis inſtaurando, & Ioui templum Hieroſolymis cum alienigenis ſacris erigendo.

13. Neſcio quò reſpexerit Caſtalio vertendo, *quia recte peribit*. Periit Adrianus abdomine aqua diſtento. Proinde puto λίβος pro λίνος; legendum eſt enim λίβος, aquæ ſtilla, gutta.

19. Intelligit Antoninum Pium cum liberis ſuis Marco & Lucio Antonino vero. Atque ad horum imperatorum tempora videntur Sibyllarum vaticinia ſaltem extendi: id quod etiam è lib. 5. pag. 304. videre licet.

P. 368. 1. Ad huius loci & aliorum, vbi de Neronis fuga & reditu Sibylla loquitur, intelligentiam faciunt verba Auguſtini libr. 20. de ciuit. Dei cap. 19. dictum Pauli ad Theſſalonicenſes de Antichriſti manifeſtatione explicantis. Inter alia itaque ſcribit: *Nam quid eſt, iam enim myſterium iniquitatis operatur: Tantum qui modo tenet, teneat, donec de medio fiat: & tunc reuelabitur ille iniquus? Ego prorſus quid dixerit, me fateor ignorare. Suſpiciones tamen hominum, quas vel audire vel legere de hac re potui, non tacebo. Quidam putant hoc de imperio dictum fuiſſe Romano: & propterea Paulum Apoſtolum non id apertè ſcribere voluiſſe, ne calumniam videlicet incurreret, quod Romano imperio malè optauerit, cùm ſperaretur æternum, vt hoc quod dixit: Iam enim myſterium iniquitatis operatur, Neronem voluerit intelligi, cuius iam facta velut Antichriſti videbantur. Vnde nonnulli ipſum reſurrecturum, & futurum Antichriſtum ſuſpicantur. Alij verò nec eum occiſum putant, ſed ſubtractum potius, vt putaretur occiſus: &*

viuum occultari in vigore ipsius ætatis, in qua fuit, cùm crederetur extinctus, donec suo tempore reueletur, & restituatur in regnum. Sed multum mihi mira est hæc opinantium tanta præsumptio, &c. quæ ibidem sequuntur apud Augustinum. Atqui Sibyllarum ista est vaticinantium sententia. Nam scribunt illæ Neronem ex vrbe Roma profugum vltra Euphratem (pag. 295.) ad Medorum & Persarum reges peruenturum, & cum hisce de gentis suæ exitio deliberaturum (pag. 312.) tandem maioribus quàm vllus vnquam regũ habuit viribus & copiis instructum ex vltima mundi plaga rediturum, omnia sibi ferro & igni subiecturum, Isthmum quem olim frustra tentauerat Corintho euersa perfossurum, ipsam Romam vastaturũ, seque ipsum, quæ Antichristi nota est, Deo æquaturum, in exitium vniuersæ creaturæ natum, pag. 303. 319. 331.

11. Tres sequentes citat Lactantius lib. 7. cap. 24. *Veniet summi & maximi Dei filius, vt viuos ac mortuos iudicet, testante atque dicente Sibylla*, πά σης, &c. Conueniunt cum his nostris alioqui, nisi quod secundus ita verbis euariet, αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ ὅτ' ἂν ἔλθῃ βήματι κρῖναι.

Pag. 371. 6. Meminit huius Lactant. lib. 7. cap. 25. Simile fuit supra lib. 3.

15. Videntur translati è lib. 2. pag. 211.

19. Nihil opis versui imperfecto vett. codices tulerunt. videtur innuere sacra matris Deorum: in quibus tympana & cymbala de collo suspensa personabant. Sed & symbolum gentilis superstitionis erat, ἐκ τυμπάνου βέβρωκα, ἐκ κυμβάλου πέπωκα, γέγονα μυστικός, id est, interprete Iulio Firmico de errore profanar. religionum, *De tympano manducaui, de cymbalo bibi, & religionis secreta perdidici.* quod ipsum refert etiam Clemens Alexandr. in protreptico.

23. Regius codex habet οὐχὶ χορείαις.

Pag. 372. 3. Confusa ista videntur, & versus hic alieno loco positus.

5. Reg. codex. σὺν περιέτερον: & mox ὁρῶσαι.

11.Regius codex vnica dictione ἐκτηγονέων: ſed hoc nihil eſt. Legendum mihi videtur ἕκτη γενεὴ, & intelligendum de regibus ante conſules Roma eiectis: quibus multo poſt ſucceſſit Iulius Cæſar, & ſuo marte ſibi imperium acquiſiuit. Cuius poſteritas ſimiliter regnans in Nerone defecit.

19. Verſus bene corruptus. Latine reddidi Græca verba, ſed abſque vllo ſenſu. Nunc lubens legerem, φονικός γε ἐπέλθῃ πάντα χρόνοιο, *Quando ſanguinarius omnia peruaſerit tempore.* vt de Adriano, vel de Nerone intelligatur. De Adriano, quia in Aegypto, id eſt Romæ, quindecim Imperatoribus regno defunctis imperium obtinuit, vt eadem Sibylla ſupra 367. pronuntiauerat, & omnibus pacatis in extremo vitæ ſuæ tempore res Iudæorum penitus oppreſſit, Hieroſolymam adeundi licentia eis ablata. Euſebius in Chron. de Nerone, qui iuxta vaticinium Sibyllarum, truculentus iſte à finibus terræ, vbi latuerat, rediturus erat, & Iudæos, Romanos, omnes denique gentes ſubacturus, vt paulo ante diximus, & ſequentia fidem faciunt.

23. Vtrumque ſcriptũ exemplar exhibet τηλεθέουσα.

Pag.375.2. Nullibi reperio κρίπποθεν. puto tamen celeritatem denotari, quemadmodum pag.308. dixerat εἰς πτήσεται ἅλματι κούφῳ. Forte ῥιπῆσιν ſcriptum fuit, *cum impetu.* Vrbs autem quam dicit, Roma eſt, quam Nero ex Aſia reuerſus, perpetratis omnibus Antichriſti facinoribus, ſubuertet, vt habet oraculum pag.331. De Antichriſto enim & Neronis reditu potius locus intelligendus eſt, quàm de clade orbi terrarum à Turca illata & cæde Ludouici Pannoniæ regis, vti voluit Ioannes Langius in ſuis ad Iuſtinum martyrem annotationibus, quòd nec locus nec tempus congruant.

Porro quater decies) Romani imperij finis intelligendus eſt, cum Decius 26. Imperat. vna cum filio ſuo cæſus eſt à Gotthis, à quibus poſtea deletũ eſt imperium Romanũ. quoquidem Decio cæſo, Romani Gotthis, paciſcente

Gallo ſtipendium ſoluerunt, quod antea fecerant nunquam, in quo capitis diminutio & imperij amiſſio intelligitur. Hoc autem accidit anno ab vrbe condita mileſimo tertio, qui numerus ſuperat numerum à Sibylla poſitum numero quinquaginta quinque: cùm illa dicat. Romam completuram eſſe annos nongentos quadraginta octo, qui numerus eſt literarum nominis Romæ in ſermone Græco. Sed ante Decium res iam fuerat Gothis cum Romanis: & Romanorum imperium perire rectè dicitur, cùm Gotthorum (à quibus victi fuerunt) incipit. Hæc annotauerat in ſua editione Caſtalio. Sed mihi multùm mira videtur, vt cum Auguſtino loquar, hæc opinantium tanta præſumptio. nam vt mera coniectura eſt de Nerone Antichriſto, ſic leuis ſuſpicio de aduentus eius tempore & Romæ ruina è Græco nomine petita, quaſi verò vrbium interitus annorum numero ſignificetur, qui ex ipſarum nomine reſultat. Mihi itaque perſuadere non poſſum tempus illud à Sibylla definitum fuiſſe, ſed ab hariolo quodam excogitatum, cùm veritati prorſus aduerſetur: id quod ex ſequenti ratione liquet.

	ρ		100
Nomen	ω	numeros habet	800
	μ		40
	η		8

qui collecti efficiunt 948. totidem inquam annos ab vrbe condita. Condita autem fuit anno mundi 4447. vt ex eo patet, quod, teſte Eutropio & eius Græco paraphraſte Pæanio, Nerua imperium ineunte annus vrbis agebatur 850. qui mundi erat 5297. Quo poſito initio, vrbis annus 948. complebitur ſecundo Seueri xviij. Romanorum imperatoris anno, quo Clemens Alexandrinæ Eccleſiæ preſbyter floruit, hoc eſt anno Chriſti 197. mundi verò 5395. Atqui tum temporis Romæ nihil ſiniſtri accidit, multò minus Nero è latibulo ſuo prodiit. Vt meritò verſus iſti ſuſpecti ſint, ac fortaſſe ad imita-

tionem alterius oraculi Sibyllini effecti, quod in his libris non legitur, refertur autem à Dione in vita Tiberij ac Neronis, & à nobis in fragmentis pag. 419.

8. Versus nullo sensu. reg. cod. refert βυλαῖσι τὸν ἐνκρ.

10. Nam quod olim frustra tentauerat Nero, in reditu suo perfectum dabit, vt est pag. 319.

15. Versus sequentes huc congesti sunt è paginis 291. 292. & 244. vide Lactant. lib. 7. cap. 25.

Pag. 376. 12. His similia reperies lib. 1. pag. 172.

17. πιστοπορθεῖς iidem qui πιστολέται pag. 207.

20. Simile carmen pag. 200. lib. secundo.

24. Non noui quæ sit ἱλαρά. an eadem quæ pag. 316. Βαρκή? Sed vtrobique hæret aqua. Hesiodus similiter optat in ἔργοις καὶ ἡμέραις, ne intersit quinto hominum generi.

25. Supra lib. 1. pag. 183. dixit sextam ætatem οὐρανίην vocari.

P. 379. 1. Omnes libri δολοφῶν. fortè κολοφών, id est, πέρας, Suida interprete, vt puer sacer, qui Christus est, dicatur finis & vltima linea rerum.

4. De mulieris imperio ante finem mundi regnaturę cecinit alia item Sibylla supra pag. 220.

10. Tres sequentes versus habet Lactantius lib. 4. cap. 15. vbi in secundo scribitur, καὶ χωλῶν δρόμος ἔστ' ὠκύς. Sed vetus Lactantij membrana legit, καὶ χωλῶν δρόμος ὠκύτατος. Quorum sententia verbis mutatis expressa quoque est à Sibylla lib. primi auctore pag. 188.

22. Omnino legendum est σῆμα, vt pag. 243. itidem de cometa.

13. Hi pæne iidem leguntur pag. 195. & 211.

19. Lactantius lib. 7. cap. 16. *Non erit homini promptum aut syderum cursus, aut rationem temporum agnoscere: fiet enim vel æstas in hyeme, vel hyems in æstate.*

Pag. 380. 1. Huius acrostichidos ab Aldo & Giraldo olim editæ nulli veterum præter Augustinum & Euse-

bium meminerunt. Eandem tamen eruditi censent, quam Cicero viderit & legerit, vt colligunt è loco lib. de diuinatione secundi, quem supra pag. 120. præmisimus. Sed quia de illo carmine Cicero dubitat, hæc ei Castalio respondet. Quod dicit Cicero, Sibyllam hominum temporumque definitionem callidè sustulisse, non verè dicit. Nam ea ad finem secundi libri aperte dicit, tum venturum esse illum regem immortalem toti orbi dominaturum, cùm Roma Ægypto imperare cæpisset: id quod accidit paulo post Ciceronem, sub Augusto, quæ religio iam hominum animos occupauerat, cùm de reducendo in Ægyptum Ptolemæo ageretur (vt est in prima Familiarium epistolarum Ciceronis) qui Ptolemæus à Gabinio reductus est. Præterea in lib. 1. dicit, tum eum esse venturum, cùm esset Ioannes Baptista ab Herode occisus. Ioannem vocem quandam appellans in deserto clamantem. Sed qualis futurus esset ille rex, nesciuisse Romanos, ideo minus mirum est, quod ne Iudæi quidem sciuerunt, putantes fore terrestrem, cùm futurus esset diuinus & cælestis, id quod ex Sibylla cognosci potest, cum Deum vocat, & nostra causa supplicio affectũ. Quod autem dicit de Acrostichide Cicero, malè omnino colligit. Quasi verò sit dificilius Deo vates agitanti talia fundere carmina ex tempore, quàm Ennio adhibito & tempore & diligentia. Hæc Castalio. Ego vero etsi lubens erudito doctorum virorum consensui subscribo, duo sunt tamen quæ assensum inhibere possint. Primum quod Iustinus Martyr, Theophilus, Antiochenus, Athenagoras, Clemens Alex, & Firmian. Lactãtius, crebri Sibyllinorum oraculorum laudatores, ne verbo quidem huius acrostichidis vsquam meminerũt. Ac de prioribus quidem excusatio forsan aliqua afferri posset, de posteriore verò, hoc est Lactantio, quid dicemus, quatuor versus tribus libri 7. interuallis sigillatim adducente, qui in hac acrostichide perscripti extant? Putamus ne virum diligentissimum & adhibendis Sibyllæ

testimoniis accuratissimum rem tanti ad gentilium ora obstruenda momenti silentio fuisse præteriturum? immo audacter acrostichidis seriem inuersurum, & auctoritatem eius temerè eleuaturum? Nam qui versus ordine octauus per ρ incipit, ῥίψουσι, apud Lactantium per T præfixum scribitur τρίψουσι. Deinde dissensio est inter Lactantium & Augustinum atque Eusebium de auctore istorum versuum. Hi duo acrostichidem Erythrææ tribuunt, ille versuum quos citat auctorem aliam ab Erythræa expresse ponit. Sed & Augustinus ab Eusebio dissidet in acrostichidis titulo è versuum capitibus proueniente: quod hic vocem σταυρὸς superaddat, ille omnino non agnóscat, neque in libro de ciuit. Dei, neque in oratione ad Catechumenos. Ista inquam, me dubitare faciunt: sententiam suam forte interponent alij. Nunc afferam verba Augustini e lib. 18. de ciuitate Dei cap. 23. quibus acrostichidem exponit: *Flaccianus Sibyllæ Erythrææ codice prolato ostendit quodam loco in capitibus versuum ordinem literarum ita se habentem, vt hæc in eo verba legerentur:* Ἰησοῦς χρειστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ, *quod est Latinè, Iesus Christus Dei filius saluator. Hi autem versus, quorum primæ literæ istum sensum, quem diximus, reddunt, sicut eos quidam Latinis extantibus versibus est interpretatus, hæc continent:*

Iudicij signo tellus sudore madescet.
E cælo rex adueniet per secla futurus:
Scilicet in carne præsens vt iudicet orbem.
Vnde Deum cernent incredulus atque fidelis
Celsum cum sanctis, æui iam termino in ipso.
Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipse,
Cùm iacet incultus densis in vepribus orbis.
Reiicient simulacra viri, cunctam quoque gazam:
Exuret terras ignis, pontumque, polumque,
Inquirens tetri portas effringet Auerni,
Sanctorum sed enim cunctæ lux libera carni
Tradetur, sontes æternum flamma cremabit.

Occultos actus retegens, tunc quisque loquetur
Secreta, atque Deus reserabit pectora luci.
Tunc erit & luctus, stridebunt dentibus omnes.
Eripitur solis iubar, & chorus interit astris.
Soluetur cælum, lunaris splendor obibit,
Deiiciet colles, valles extollet ab imo.
Non erit in rebus hominum sublime, vel altum.
Iam æquantur campis montes, & cærula ponti:
Omnia cessabunt, tellus confracta peribit.
Sic pariter fontes torrentur, fluminaque igni.
Sed tuba tunc sonitum tristem dimittet ab alto
Orbe, gemens facinus miserum, variosque labores,
Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens.
Et coram hic Domino reges sistentur ad vnum.
Decidet è cælis ignisque & sulphuris amnis.

In his Latinis versibus de Græco vtrunque translatis, ibi non potuit ille sensus occurrere, qui fit cum literæ quæ sunt in eorum capitibus, connectuntur, vbi υ litera in Græco posita est, quia non potuerunt verba Latina inueniri quæ ab eadem litera inciperent, & sententiæ conuenirent. Hi autem sunt versus tres quintus, & octauus decimus, & nonusdecimus. Denique si literas, quæ sunt in capitibus omnium versuum connectentes, harum trium quæ scriptæ sunt non legamus, sed pro eis υ literam, tanquam in eisdem locis ipsa sit posita, recordemur, exprimitur in quinque verbis: Iesus Christus Dei filius saluator: Sed cùm Græcè hoc dicitur, non Latinè. Et sunt versus viginti & septem, qui numerus quadratum ternarium solidum reddit. Tria enim ter ducta fiunt nouem. Et ipsa nouem si ter ducantur, vt ex lato in altum figura consurgat, ad viginti septem perueniunt.. Horum autem Græcorum quinque verborum, quæ sunt Ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ, quod est Latinè, Iesus Christus Dei filius saluator. Si primas literas iungas, erit ἰχθὺς, id est piscis, in quo nomine mysticè intelligitur Christus, eo quod in huius mortalitatis abysso velut in aquarum profunditate viuus, hoc est, sine peccato, esse potuerit. Hæc autem Sibylla siue Erythræa, siue, vt quidam magis credunt, Cumana, ita nihil habet in toto carmine suo, cuius exigua ista particula est, quod

ad deorum falsorum siue factorum cultum pertineat; quinimo ita etiam contra eos, & contra cultores eorum loquitur, vt in eorum numero deputanda videatur qui pertinent ad ciuitatem Dei.

Eadem ferè repetit tomo 6. in oratione ad catechumenos contra Iudæos, Paganos, & Arrianos.

2. ΧΡΕΙΣΤΟ'Σ scripsi, quod id capita versuum apud Sibyllam & Eusebium Græca, apud Augustinum Latina postularent.

4. Legunt alij ἱδρώσει γὰρ: & versu ab hoc tertio πάρος.

9. Discrepat ab Eusebiano, quem vide pag. 436.

11. Aldus ῥίψωσί τ'. Augustinus *Reiicient*. At Lactant. lib. 7. cap. 19. τρίψουσι δ'. non malè. plus enim ponderis habet comminui seu conteri simulacra, quàm reiici.

12. Malè omittitur hic à quibusdam, vulgata nominis χειστὸς scriptura deceptis.

13. Aldus Giraldus ἰχνεύων pro φλέξει, alij ῥήξει: Euseb. ῥήξητε.

14. Eusebius & Aldus νεαρῶν pro βροτῶν. Iidem & Giraldus versu sequenti τοὺς ἁγίους. Cum nostra lectione consentit Augustinus.

19. Hic versus apud Euseb. & Aldum, itemque in reg. codice sic legitur ἐκλείψει σέλας ἠελίου, ἄστρων τε χορείαι, quo respexisse etiam Augustinum apparet.

21. Quæ hîc strictius, fusius dicuntur pag. 271. & 279. & prorsus eadem sunt cum his Esayæ 40. & Lucæ 3. πᾶσα φάραγξ πληροθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

Pag. 383. 2. Euseb. οὐκ εἰς πλεῖν. Aldus οὐκ εἰς πλοῦν ἥξει. Similis sententia legitur pag. 203.

4. Lactantius lib. 7. cap. 16. *Ac ne quid malis hominum terræque desit, audietur è cælo tuba, quod hoc modo Sibylla denuntiat.*

σάλπιγξ οὐρανόθεν (v.c. οὐρανόθι) φωνὴν πολύθρηνον
ἀφήσει.

Itaque trepidabunt, & ad luctuoſum illum ſonitum contremiſcent.

5. Aliter legitur infra ex Euſebio. Giraldus μέλλον agnoſcit pro μελέων.

6. Hunc cum ſequente refert Lactant.lib.7. cap.20.

9. Euſebij lectio differt, quam infra vide. σφραγίδα intelligit Betuleius, cuius in Apocalypſi mentio fit.

11. Alij πρὸς κομμάτε. In verſu ab hoc altero alluſio eſt ad Pſalm.ij. ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ.

14. Hos duos verſus corruptos citat Eugubinus lib.1. cap.22. perennis philoſophiæ. Reg.cod. habet ἀκροςίχοισι: alij ἀκροςίχοις: rectius ἀκροστιχίσιν.

22. Teleſtichium huius è Lactant.lib.4.cap.16. ſuppletum eſt, in quo vetus cl. Puteani membrana à communi lectione differt, vt ex interpretatione addita colligitur, ἵν οἰκτροῖς ἐλπίδα δώσῃ, *vt miſeris ſpem præbeat.*

Pag.384.1. Tres priores refert Lactantius lib.11.cap.13. *Mors ſecuta eſt hominem ſecundùm Dei ſententiam: quod etiam Sibylla in carmine ſuo docet, dicens:* ἄθρωπον πεπλᾶσθαι, &c. manuſcriptus Lactantius habet ἄνθρωπον πλασθέντα. & vbi vulgata exemplaria Lactantij ὄντε, idem ὅν κε. Eoſdem verſus leges lib.1.pag.163.

4. Regius codex ἤθεσι θνητοῖς, id eſt, *animalibus*, vt iſtud vocabulum ſumitur apud Homerum & Ariſtotel. vel eo ſenſu quo pag. 388. δουλεύουσιν ἀθέσμοις ἤθεσι κόσμου, moribus mundanis.

5. Huc reſpexit Lactantius lib. 4. cap. 6. *Idcirco illum Triſmegiſtus* δημιουργὸν τοῦ θεοῦ *dixit, & Sibylla* σύμβουλον *appellat, quod tanta ſapientia & virtute ſit inſtructus à Deo patre, vt conſilio eius & manibus vteretur in fabricatione mundi.* Auguſt. in orat. contra 5. hæreſes: *Alio loco filium Dei* σύμβουλον *appellat Sibylla, id eſt, conſilium vel conſiliarium. Et Propheta dicit: Vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſeculi.* Similia hiſce habes infra pag.399.

13. Lactantius lib. 4. cap. 15. *Hæc omnia non manibus aut aliqua medela, ſed verbo ac iuſſione faciebat, ſicut etiam Sibylla prædi-*

prædixerat: πάντα λόγῳ πράσσων πᾶσάν τε νόσον θεραπεύων. *Nec vtique mirum, quod verbo faciebat mirabilia, cùm ipse esset Dei verbum, cælesti virtute ac potestate subnixum.*

14. Duo hi versus extant apud Lactant. lib. 4. cap. 15. in quorum priore scribitur στρώσει δέ.

16. In regio cod. manifesta defectus nota legitur tantùm ἐμπτύσματα φαρμακόεντα. Aliis exemplaribus vsus videtur Lactantius, aut saltem alio ordine perscriptis. Nam lib. 4. cap. 18. hos recitat versus.

εἰς ἀνόμων χεῖρας καὶ ἀπίστων ὕστερον ἥξει,
δώσουσι δὲ θεῷ ῥαπίσματα χερσὶν ἀνάγνοις,
καὶ στόμασιν μιαροῖσι τὰ πτύσματα φαρμακόεντα,
δώσει δ' εἰς μάστιγας ἁπλῶς ἁγνὸν τότε νῶτον.

E quibus duo priores paulo post sequuntur. Et certè plane confusi sunt huius & sequentis paginæ versus, sed à pio lectore ad historiam miraculorum & passionis Christi attento facilè in ordinem redigi possunt. Multo concinniores sunt lib. 1. pag. 188. verbis quidem variantes, sed sensu concordantes.

18. Videtur Castalioni translatitius, nec immerito.

19. Sequentes tres referuntur à Lactantio lib. 4. cap. 18. in quorum altero legitur, τίς λόγος, ἢ πόθεν. quam lectionem Augustinus confirmat loco mox producendo.

22. Lactant. lib. 4. cap. 26. *Corona spinea capiti eius imposita, id declarabat, fore vt diuinam sibi plebem de nocentibus congregaret.* Et mox: *Electi ergo ex dumis & sentibus sanctum Dei caput cingimus,* &c.

25. Reg. codex ἐστράφη, quemadmodum legit Castalio.

P. 387. 1. Citantur hi à Lactantio lib. 4. cap. 17. vbi in futuro est λύσεται.

4. Ferè idem legitur pag. 188. Lactant. lib. 4. cap. 26. *Extendit ergo in passione manus suas, orbemque dimensus est,* &c.

5. Lactant. lib. 4. cap. 15. sic legit: ἐν ἄρτοις ἅμα πέντε καὶ ἰχθύεσσι δυοῖσι. Scriptus tamen Lactantij cod. facit

pro Sibyllina lectione. In tertio verſu Lactant. *μετὰ* pro *ἅμα*: in quarto *πολλῶν* pro *λαῶν*. quod tamen vetus membrana agnoſcit, cum interpretatione, *in ſpe populorum*. Similia de miraculis & paſſione Domini habuimus ſupra ſermone 1. & 6.

12. Aliæ editiones, *πάντα ἀκούων*. Sunt autem hæc ex Pſalmis deſumpta.

Hi duo non ſtant ſuo loco, vt è Lactant. lib. 4. cap. 18. ſupra allegato apparet.

19. Lactantius profert lib. 4. cap. 18. & Dauid Pſal. 73. *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potum mihi dederunt acetum.*

21. Adiice articulum *τὸ*, vt in tertio loco ſit proceleuſmaticus, in vulgatis Lactantij libris cap. 19. lib. 4. eſt *ναοῦ δὲ σχισθήσεται πέτασμα*: in ſcripto opt. notæ, *ναοῦ δὲ σχισθῇ τὸ πέτασμα*.

Pag. 388. 3. Deeſt in ſcriptis libris: ſed extat cum ſequētibus duobus apud Lactant. lib. 4. cap. 19. quo loci libri editi *ἀνακύψας* habent vel *ἀναδείξας*: manuſcriptus itidem, vt Sibylla *ἀναλύσας*. Hos verſus cum aliquot prægreſſis Latinos fecit Auguſtinus lib. de ciuit. Dei 18. cap. 23. quos vt cum Græcis conferre poſſis, adſcribendos duxi. *Inſerit autem Lactantius operi ſuo quædam de Chriſto vaticinia Sibyllæ, quamuis non exprimat cuius. Sed quæ ſigillatim ipſe poſuit, ego arbitratus ſum coniunctim eſſe ponenda, tanquam vnum ſit prolixum, quæ ille plura commemorauit & breuia. In manus iniquas, inquit, infidelium poſtea veniet. Et dabunt Deo alapas manibus inceſtis, & impurato ore expuent venenatos ſputus. Dabit verò ad verbera ſimpliciter ſanctum dorſum. Et colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoſcat, quod verbum, vel vnde venit, vt inferis loquatur, & corona ſpinea coronetur. Ad cibum autem fel, & ad ſitim acetum dederunt, inhoſpitalitatis hanc monſtrabunt menſam. Ipſa enim inſipiens gens tuum Deum non intellexiſti, ludentem mortalium mentibus, ſed & ſpinis coronaſti, & horridum fel miſcuiſti. Templi verò velum ſcindetur, & medio die nox erit tenebroſa nimis in tribus horis. Et morte morietur tribus diebus ſomno*

suscepto. Et tunc ab inferis regressus ad lucem lenam veniet primus, resurrectionis principio reuocatis ostenso. Ista Lactant. carptim per interualla disputationis suæ, sicut ea poscere videbantur, quæ probare intenderat, adhibuit testimonia sibyllina; quæ nos nihil interponentes, sed in vnam seriem connexa ponentes, solis capitibus, si tamen scriptores deinceps ea seruare non negligant, distinguenda curauimus.

6. Confer ista cum similib. pag. 187.

12. Vterque codex αἰπολίλω τε, δύσιν, &c. vt pag. 216. vbi hic versus Adami nomini adaptatur.

13. Idem cod. πόσα γὰρ. scribe τόσσαι γὰρ.

15. Zachariæ ix. Lactantius hæc de secundo aduentu interpretatur, quæ Propheta de primo dixit.

18. Apud Lactantium lib. 7. cap. 18. præcedit hemistichium hoc, ἡμετέρας δουλείας. Vnde apparet locum mancum esse. Item pro δοῦλον legitur ζυγόν. Forte ita reponendum erit hemistichium, ἵνα ἡμετέρας δουλείας ζεῦγος δυσόν.

20. Lactantius lib. 4. cap. 6. citat & legit σὸν pro σοῦ. Augustinus quoque in orat. contra quinque hæreses: *Sibylla dicit, Ipsum tuum cognosce Deum, Dei filium esse. Versus iste & paganum increpat & Iudæum.* Et mox: *Increpat te Sibylla dicens: Ipsum tuum cognosce dominum Dei filium esse. Ipsum tuum cognosce Deum, ipsum, non alium, non Martem, non Iouem, non Mercurium.*

24. Reg. cod. σοι ἐθίμοις pro σοι μύθοισιν.

391. 3. Sequentes versus pœnè eosdem vel leuiter immutatos habuimus pag. 200. 203. 223. sed non eodem ordine.

6. Placet lectio paginæ 200. εἰς ἓν συῤῥήξουσι. & sequ. versu θαλάσσῃ pro φωστήρων. Reg. codex claudit carmen ita, πάντ᾽ ἀπολεῖται.

18. Septem proximi legebantur quoque lib. 11. pag. 211.

P. 392. 2. Hoc versu vsus est Apollo in oraculo Crœso dato.

5. E reg. codice scribe φῦλα, *genera*, animalium quæ

ſequuntur. 9. E Pſalmo. 14. Hunc verſum Apollo itidem Crœſo reſpondit.

17. Aliquantulum variatus legitur in proœmio ex Theophilo pag.155. Sic Orpheus apud Euſebiũ, & Stoici apud Plutarchum, ζεὺς ἀρχὴ ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται.

17. Iſtum aliter refert Lactantius lib.1. cap.6. *Item alia* (inquit) *Sibylla, quæcunque eſt, cum perferre ſe ad homines Dei vocem diceret, ſic ait*: εἷς μόνος εἰμὶ θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς ἄλλος. At in ſcripto Lactantij codice ſcribitur, μόνος γὰρ θεὸς εἰμὶ. Doctiſſimus Ranconetus legendum cenſuit, ὃς μόνος ἐστὶ θεός.

P.395.13. Forte legendum κωφοὶ κ' ἀνόητοι. Huc enim reſpexiſſe videtur Lactant. lib. 5. cap. 14. ſic ſcribens: *Vanarum religionum cultores eadem ſtultitia id obiiciunt, qua verum Deum non intelligunt, quos Sibylla Erythræa* κωφοὺς καὶ ἀνοήτους *vocat, ſurdos ſcilicet & excordes, qui nec audiant diuina, nec ſentiant, ſed terram digitis ſuis imaginatam metuant & adorent.*

17. Priores editiones, αὐτοῖς, & mox ſcripti codd. ἔῤῥιψεν. forte ἔῤῥιψεν. *ipſos proiecit*, vel αὐτοὺς ἔῤῥιψαν, *ſeipſos iecere.* nec opus eſt ρ geminari, vt oſtenſum eſt in oraculis veteribus.

18. Allegat hunc verſum Lactantius lib.2. cap.11. aitque Platonem quoq; humanam formã θεοειδῆ ſtatuere.

20. Idem argumentum tractatur infra pag. 407.

Pag.396. 2. reg. cod. πάντα ἐλέγξῃ. Sequens verſus non abſimilis eſt alij pag.203. & 223.

4. Quatuor proximorum verſuum auctorem facit Lactant.lib.7.cap.20. eam Sibyllam, cuius verſus duo illi ſunt, quos ibidem ex acroſtichide recitauit. Sunt autem parum diuerſi à ſibyllinis noſtris:

οὐρανὸν εἱλίξας (vet. εἱλίξω,) γαίης κευθμῶνας ἀνοίξω.
καὶ τότ' ἀναστήσω νεκροὺς μοίραν ἀναλύσας
καὶ θανάτου κέντρον, καὶ ὕστερον εἰς κρίσιν ἄξω
κρίνων εὐσεβέων καὶ δυσσεβέων βίον ἀνδρῶν.

12. Reg.cod. τοὺς ὁσίως. ſic pag.196. τοῖς ὁσίως ζῶσιν.

15. Vide num ſcribendum ſit ἐρεῖ pro ἐρεις, vt eſt pag. 211. vbi etiam ſequentia carmina reperies.

21. Reg.cod. αὐτογέννητος. vel igitur deme alterum ν, vel ſcribe αὐτογενής. vide Lactant. lib.1. cap.7.

22. Vetus editio & ſcripti codices referunt οὐρανοῦχος.

Pag.399.3. ἠρανικῆς lectori relinquo. Reg.cod. habet εἰρηνικῆς ὁ χαλάζης.

7. Verſus iuſto maior eſt. amputandum videtur σῶ παιδὶ. Et ſine dubio hæc & ſequentia notha ſunt.

23. Reg. cod. σὺ συνιστάσεο. Et ſtatim non malè ſcriberetur ὑπ' ἀνάγκη.

Pag.400.4. Reg.cod. ἀρχάγγελος. Item verſu prox. τέξη pro δέξαι.

Pag.401. 24. Caſtalio rationem reddit ſuæ verſionis his verbis: λόγος ſermonem & rationem declarat, ſiue conſilium quoddam, & prudentiam ac mentem, per quam Deus agat, ſicut homines ſermone & ratione agunt, cuius verbi vis quoniam Latinè vno verbo ſatis exprimi non poteſt, vſus ſum Græco. Bethlehem autem Hebræis domum panis ſignificat, in quo oppido natus eſt noſter ille conditor, altor, ſeruator, Dei filius IESVS CHRISTVS, Deus ſummis laudibus celebrandus in ſempiternum.

Pag. 403. 6. In reg. cod. ita ſcriptus extat hic verſus, μνηστὴν εὐφροσύνης ἐπὶ θρησκείῃσιν ἔχοντες. Cui ſubiungebantur ſequentes quindecim ſine vllo interſtitio.

9. Verſus conſtabit, ſi οὔποτε legamus: vt & ab hoc tertius, ſi ἀτάρ.

17. Et hic conſtabit, ſi ποιῇσι ſcribamus.

Pag. 404. 6. Hos cum Phocylide conferendos tuæ induſtriæ relinquo. Sunt enim aliqua diuerſa, & ex iis alicubi Phocylidem corrigere licet,

FINIS.

Extraict du Priuilege du Roy.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre, à nos amés & feaux conſeillers, & gens tenans nos Cours de Parlemens de Paris, Toloſe, Roüan, Bourdeaux, Dijon, Aix, Grenoble & Bretaigne, Baillifs, Preuoſts & Seneſchaux deſdits lieux, & à tous nos autres officiers ſalut. Receu auons humble ſupplicatiõ de noſtre bienaimé Abel Langelier, marchand Libraire iuré en l'vniuerſité de Paris, contenant qu'il a recouuert vn liure intitulé *Sibyllina oracula, ex vett. codd. aucta, renouata, & notis illuſtrata à D. Johanne Opſopœo Brettanno,* lequel il voudroit volontiers faire imprimer, mais il doubte qu'autres Imprimeurs ou Libraires que luy ne vouluſſent faire le ſemblable, & le fruſtrer par ce moyen de ſes labeurs, fraiz & deſpens, ſi par nous ne luy eſtoit pourueu & permis d'iceluy imprimer. Pour ces cauſes deſirant iceluy Langelier n'eſtre fruſtré de ſes labeurs, fraiz & deſpens, luy auons par ces preſentes permis & permettons pouuoir de faire imprimer ou imprimer ledit liure, auec inhibitions & defenſes à tous autres Libraires & Imprimeurs de noſtre Royaume, de l'imprimer ou faire imprimer & mettre en vente ſans le vouloir, congé & conſentement dudit Langelier, & ce iuſques à dix ans prochains venans, à conter du iour & datte que l'impreſſion premiere dudit liure ſera acheué d'imprimer, ſur peine de confiſcation deſdits liures, d'amende arbitraire, deſpens, dommages & intereſts dudit Langelier, Si vous mandons & à chacuns de vous commettons endroict ſoy, ſi comme à luy appartiendra, que de nos preſens priuileges, & de tout le contenu en iceluy, vous faictes & ſouffriez iceluy ſuppliant iouyr & vſer plainement & paiſiblement, enſemble ceux qui auront charge de luy,

& à ce faire souffrir & obeyr, contraigniez ceux qui seront à contraindre par toutes voyes & manieres deuës & raisonnables. Voulans qu'en mettant par le suppliant à la fin ou au commencement desdits liures le contenu en nostre present priuilege, il soit tenu pour deuëment signifié, car tel est nostre plaisir. Donné à Paris l'onziesme iour du mois de Septembre, l'an de grace mil cinq cens quatre vingts dixneuf.

Par le Conseil.

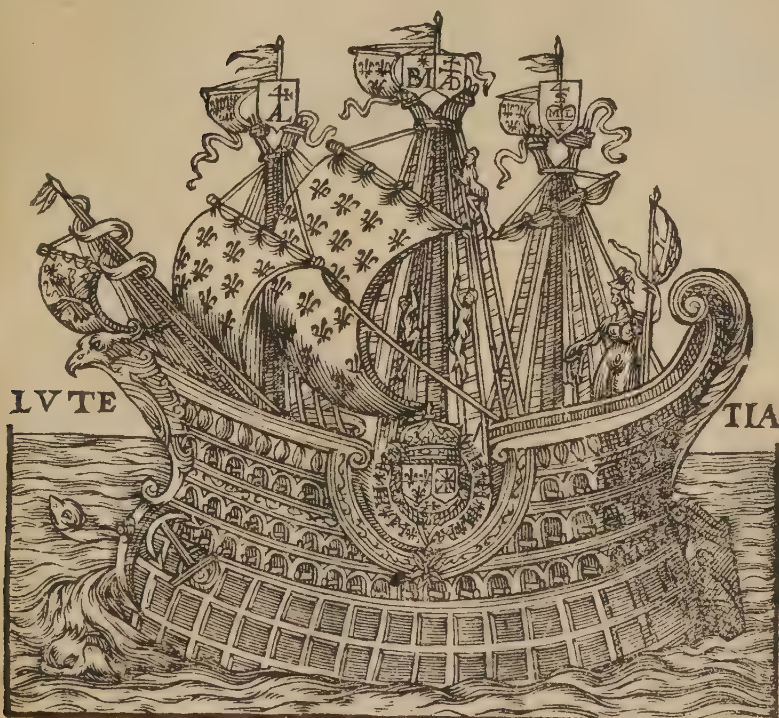
Signé

RAMBOVILLET.

ORACVLA MAGICA ZOROASTRIS CVM SCHOLIIS PLETHONIS ET Pſelli nunc primum editi.

E BIBLIOTHECA REGIA.

Studio Johannis Opſopoei.

LVTE TIA

PARISIIS,

M. D. XCIX.

TESTIMONIA VETERVM ALIQVOT SCRIPTORVM DE ZOROASTRE.

E Platonis Alcibiade primo.

Ἐπειδὰν δὲ ἑπτέτεις γένωνται οἱ παῖδες, ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τοὺς τούτων διδασκάλους φοιτῶσι· καὶ ἐπὶ τὰς θήρας ἄρχονται ἰέναι. δὶς ἑπτὰ δὲ γενομένων ἐτῶν, τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείους παιδαγωγοὺς ὀνομάζουσιν. εἰσὶ δὲ ἐξειλεγμένοι Περσῶν οἱ ἄριστοι δόξαντες ἐν ἡλικίᾳ τέτταρες. ὅ τε σοφώτατος, καὶ ὁ δικαιότατος, καὶ ὁ σωφρονέστατος, καὶ ὁ ἀνδρειότατος. ὧν ὁ μὲν μαγείαν τε διδάσκει τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου. (ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία) διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά. *id est.*

Pueri cũ septimum annum transgressi fuerint, tum equos conscẽdunt, & equorũ magistros adeunt, & venari incipiunt. anno autem decimo quarto puerum suscipiunt ij quos illi regios pędagogos appellãt. Sunt vero ij e Persis selecti quatuor constantis ætatis viri, & sapientissimus, & æquissimus, & temperãtissimus, & fortissimus, quorum primus magiam docet Zoroastri Horomazi filij. Hac autem in re cultus deorum versatur. docet etiam & ille regia instituta.

E Clement. Alexandr. Strom.

Ζωροάστρην τὸν μάγον τὸν Πέρσην ὁ Πυθαγόρας ἐδήλωσεν. βίβλους ἀποκρύφους τἀνδρὸς τοῦδε οἱ τὴν Προδίκου μετιόντες αἵρεσιν, αὐχοῦσι κεκτῆσθαι. *id est.*

Pythagoras manifestauit Zoroastrem magum illum Persam. Huius viri libros secretos penes se esse gloriantur Prodici sectatores.

Ex Eusebij lib. x. de præp. Euang.

Ἀπὸ δὲ Μωσέως πάλιν ἀνιὼν ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος ζωῆς Ἀβραάμ, εὑρήσεις ἔτη φέ· τουτέστιν ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος ἔτους τῆς Κέκροπος βασιλείας τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἀπαριθμούμενος, ἐπὶ Νῖνον ἥξεις τὸν Ἀσσύριον, ὃν πρῶτόν φασιν ἁπάσης τῆς Ἀσίας πλὴν Ἰνδῶν κεκρατηκέναι, οὗ Νῖνος ἐπώνυμος πόλις, ἣ Νινευὶ παρ' Ἑβραίοις ὠνόμασται, καθ' ὃν Ζωροάστρης ὁ μάγος Βακτρίων ἐβασίλευσε. *id est.*

A Mose vero vsque ad primum annum vitæ Abraham quingentos ac quinq; annos cõperio: quos si à Cecropis regno ad superiora auferas, ad Assyrium Ninum tãdem peruenies, quem aiũt primum toti Asiæ, India solũ excepta, regnasse: à cuius nomine ciuitas Ninus appellata est, quã Iudæi Niniuen dicunt. eo tempore Zoroastres magus apud Bactrios regnabat.

E Suida.

E SVIDA.

Ζωροάστρης, Περσομήδης, σοφὸς παρὰ τοῖς ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ, ὃς καὶ πρῶτος ἦρξατο τοῦ παρ' αὐτοῖς πολιτευομένου ὀνόματος τῶν μάγων. ἐγένετο δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι φ'. φέρεται δὲ αὐτοῦ περὶ φύσεως βιβλία δ'. περὶ λίθων τιμίων ἕν, ἀστεροσκοπικὰ ἀποτελεσματικὰ βιβλία ε'. *id est.*

Zoroastres Persomedus, sapiẽtia superior astronomis, primus auctor recepti apud illos magorũ nominis. Bellũ Troianũ antecessit annis D. Circumferuntur eius libri IIII. de natura: de gẽmis I. prædictionũ ex inspectione stellarum libri V.

EX EODEM.

Ἀντισθένης Ἀθηναῖος συνέγραψε τόμους δέκα. πρῶτον μαγικόν. ἀφηγεῖται δὲ περὶ Ζωροάστρου τινὸς μάγου εὑρόντος τὴν σοφίαν. τοῦτο δέ τινες Ἀριστοτέλει, οἱ δὲ Ῥόδωνι ἀνατιθέασιν. *id est.*

Antisthenes Atheniensis conscripsit tomos X. primũ magicũ, in quo narratio est de Zoroastre, illius doctrinæ authore. quod opus alij Aristoteli, alij Rhodoni adscribunt. Item.

Μάγοι παρὰ Πέρσαις οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι· ὧν ἦρχε Ζωροάστρης, καὶ μετὰ τοῦτον κατὰ διαδοχὴν Ὠστάναι καὶ Ἀστράμψυχοι. *id est.*

Magi apud Persas dicuntur sapientiæ & dei amatores, quorum princeps Zoroastres fuit, cui Ostanæ & Astrampsychi successerunt.

E Plinij Nat. hist. lib. VII. cap. XVI.

Risisse eodem die quo genitus esset, vnum hominem accepimus Zoroastrem. Eidem cerebrum ita palpitasse, vt impositam repelleret manum, futuræ præsagio scientiæ.

Ex eodem lib. XXX. cap. I.

Magia sine dubio orta in Perside a Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Sed vnus hic fuerit, an postea & alius, non satis constat. Eudoxus, qui inter sapientiæ sectas clarissimam vtilissimãque eam intelligi voluit, Zoroastrem hunc sex millib. annorum ante Platonis mortẽ fuisse prodidit. Sic & Aristoteles. Hermippus qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & vicies centũ millia versuũ a Zoroastre cõdita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem, à quo institutum diceret, tradidit Azonacẽ, ipsum vero V. millibus annorum ante Troianum bellum fuisse.

E lib. XI. cap. XLII.

Tradũt Zoroastrẽ in desertis caseo vixisse annis viginti, ita temperato, vt vetustatem nõ sentiret.

E Marcellini lib. XXIII.

Magiã opinionum insignium auctor amplissimus Plato, Machagistiam esse verbo mystico docet, diuinorum incorruptissimum cultum, cui sciẽ-

tiæ sæculis priscis multa ex Chaldæorum arcanis Bactrian⁹ addidit Zoroastres: deinde Hystaspes prudentissimus Darij pater, qui cũ superioris Indiæ secreta fidẽtius penetraret, ad nemorosã quãdã venerat solitudinem, cuius tranquillis silẽtiis præcelsa Bracmanorum ingenia potiũtur: eorũque monitu rationes mundani motus & siderũ, purosq; sacrorum ritus quantum colligere potuit eruditus, ex his quæ didicit, aliqua sẽsib. magorũ infudit: quæ illi cũ disciplinis præsentiẽdi futura per suã quisque progeniẽ posteris ætatib. tradũt.

FRAGMENTA QVÆDAM ZOROASTRIS.

E Plutarchi lib. de Iside & Osiride.

Νομίζουσι οἱ μὲν θεοὺς εἶναι δύο, καθάπερ ἀντιτέχνους, τὸν μὲν γὰρ ἀγαθῶν, τὸν δὲ φαύλων δημιουργόν. οἱ δὲ τὸν μὲν ἀμείνονα, θεόν, τὸν δὲ ἕτερον, δαίμονα καλοῦσιν· ὥσπερ Ζωροάστρις ὁ μάγος, ὃν πεντακισχιλίοις ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν γεγονέναι πρεσβύτερον ἱστοροῦσιν. οὗτος οὖν ἐκάλει τὸν μὲν Ὡρομάζην, τὸν δὲ Ἀρειμάνιον· καὶ προσαπεφαίνετο, τὸν μὲν ἐοικέναι φωτὶ μάλιστα τῶν αἰσθητῶν, τὸν δὲ ἔμπαλιν σκότῳ καὶ ἀγνοίᾳ, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸν Μίθρην εἶναι· διὸ καὶ Μίθρην Πέρσαι τὸν μεσίτην ὀνομάζουσιν. ἐδίδαξε μὲν τῷ

εὐκταῖα θύειν καὶ χαριστήρια, τῷ δὲ ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά. πόαν γὰρ τινα κόπτοντες ὄμωμι καλουμένην ἐν ὅλμῳ, τὸν ᾅδην ἀνακαλοῦνται καὶ τὸν σκότον· εἶτα μίξαντες αἵματι λύκου σφαγέντος, εἰς τόπον ἀνήλιον ἐκφέρουσι καὶ ῥίπτουσι. καὶ γὰρ τῶν φυτῶν νομίζουσι τὰ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὰ δὲ τοῦ κακοῦ δαίμονος εἶναι. καὶ τῶν ζώων ὥσπερ κύνας καὶ ὄρνιθας καὶ χερσαίους ἐχίνους, τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦ δὲ φαύλου, τοὺς ἐνύδρους εἶναι. διὸ καὶ τὸν κτείναντα πλείστους εὐδαιμονίζουσιν. οὐ μὴν κἀκεῖνοι πολλὰ μυθώδη περὶ τῶν θεῶν λέγουσιν. οἷα καὶ ταῦτά ἐστιν, ὁ μὲν Ὡρομάζης ἐκ τοῦ καθαρωτάτου φάους, ὁ δὲ Ἀρειμάνιος ἐκ τοῦ ζόφου γεγονὼς, πολεμοῦσιν ἀλλήλοις. καὶ ὁ μὲν ἓξ θεοὺς ἐποίησε (τὸν μὲν πρῶτον εὐνοίας, τὸν δὲ δεύτερον ἀληθείας, τὸν δὲ τρίτον εὐνομίας· τῶν δὲ λοιπῶν, τὸν μὲν σοφίας, τὸν δὲ πλούτου, τὸν δὲ τῶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἡδέων δημιουργόν) ὁ δὲ τούτοις ὥσπερ ἀντιτέχνους ἴσους τὸν ἀριθμόν. εἶθ' ὁ μὲν Ὡρομάζης τρὶς ἑαυτὸν αὐξήσας ἀπέστησε τοῦ ἡλίου τοσοῦτον ὅσον ὁ ἥλιος τῆς γῆς ἀφέστηκε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐκόσμησεν. ἕνα δὲ ἀστέρα πρὸ πάντων, οἷον φύλακα καὶ προόπτην ἐγκατέστησε, τὸν σείριον. ἄλλους δὲ ποιήσας τέσσαρας καὶ εἴκοσι θεοὺς, ἐς ὠὸν ἔθηκεν. οἱ δ' ὑπὸ τοῦ Ἀρειμανίου γενόμενοι, καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, διατρήσαντες τὸ ὠὸν γανωθὲν* ἀναμέμικται τὰ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς. ἔπεισι δὲ χρόνος εἱμαρμένος, ἐν ᾧ τὸν Ἀρειμάνιον λοιμὸν ἐπάγοντα καὶ λιμὸν ὑπὸ τούτων ἀνάγκη φθαρῆναι παντάπασι καὶ ἀφανισθῆναι, τῆς δὲ γῆς ἐπι-

πέδου

πέδου καὶ ὁμαλῆς γενομένης, ἕνα βίον καὶ μίαν πολιτείαν ἀνθρώπων καὶ μακαρίων καὶ ὁμογλώσσων ἁπάντων γενέσθαι. id est.

Existimant alij duos esse deos, quasi contrariis deditos artib. ut bona alter, alter mala opera cō-ficiat. alij eum qui est melior, deū: qui deterior, dæmonē dicūt. In qua sententia fuit Zoroastres magus, quem narrant C *annis antiquiorē bello Troiano exstitisse. Is ergo Zoroastres melioris nomē Oromazā, peioris Arimanium perhibuit. addiditq; hoc enūtiatū de rebus sub sensū cadēti-bus, illum maximè similem esse luci, hunc tene-bris & ignorationi. medium horū esse Mithrā. quæ causa est quod Mithram Persæ mesiten,* i. mediatorem seu intermediū *nūcupāt. Do-cuitq; votiuas & pro gratiis agendis oblatas vi-ctimas illi immolādas: huic auerrūcādi mali cau-sa institutas & tetricas. herbam enim quandam omomi appellatam, in mortario tundētes, Ditē inuocant & Tenebras: tum admixto lupi iugu-lati sanguine, efferūt & abiiciunt in locum quo solis radij non pertingunt. Nā & de stirpibus ita iudicant, quasdā boni dei esse, mali quasdā genij: & animaliū alia, vt canes, aues, & echinos ter-restres bono, aquaticos malo adiudicāt. Itaq; & beatum eum prædicāt qui plurimos interfecerit.*

Enimuero illi quoq; multa de diis fabuloſa narrãt: cuius generis eſt quod referã. Oromazẽ natũ aiũt e luce puriſſima Arimaniũ e caligine: eos bellum inter ſe gerere. ſex deos feciſſe Oromazẽ: primum beneuolentiæ, ſecundũ veritatis, tertiũ æquitatis, reliquos ſapientię, diuitiarum & voluptatis quæ honeſta cõſequitur opificẽ. Deinde Oromazẽ ſeſe triplicaſſe, & à ſole tãto ſe interuallo remouiſſe quanto à terra ſol abeſt. ac cælũ ſtellis decoraſſe, vnamque ante alias tanquã cuſtodem & ſpeculatotem conſtituiſſe ſiriũ, alios porro XXIV. deos condidiſſe, & in ouo poſuiſſe. At totidem numero factos ab Arimanio ouũ illud perforaſſe hinc mala bonis eſſe permixta. Appetere porro tẽpus fatale quo neceſſe ſit peſte & fame ab his adducta Arimaniũ omnino perdi atque aboleri, terraq; æquabili & plana facta vnã vitã vnãq; ciuitatem beatorum hominum vniuerſorum, vnaque lingua vtentium fore.*

Ex eodem de defectu oraculorum.

Ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι πλείονας λῦσαι καὶ μείζονας ἀπορίας, οἱ τὸ τῶν δαιμόνων γένος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων θέντες, καὶ τρόπον τινὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν συνάγον εἰς ταὐτὸ καὶ συνάπτον ἐξευρόντες· εἴτε μάγων τῶν περὶ Ζωροάστρην ὁ λόγος οὗτός ἐστιν, εἴτε Θράκιος ἀπὸ Ὀρ-

φέως

φέως, ἢ Αἰγύπτιος, ἢ Φρύγιος. *id est.*

Mihi autē videntur pluribus atque maioribus ſatisfeciſſe dubitationibus, qui genus dæmonum inter deos & homines poſuerunt. modum enim excogitarunt quo humanum genus diuino cōiūgitur. Laudandus ergo eſt qui primo inuenit, ſiue Zoroaſter, vt dicitur, ſiue Orpheus, ſiue quidam Phryx, aut Ægyptius.

Ex Euſeb. præp. Euang. lib. 1. cap. vlt.

Ζωροάστρης δὲ ὁ μάγος ἐν τῇ ἱερᾷ συναγωγῇ τῶν Περσικῶν φησὶ κατὰ λέξιν· ὁ δὲ θεός ἐστι κεφαλὴν ἔχων ἱέρακος. οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος ἄφθαρτος, ἀΐδιος, ἀγέννητος, ἀμερής, ἀνομοιότατος, ἡνίοχος παντὸς καλοῦ, ἀδωροδόκητος, ἀγαθῶν ἀγαθώτατος, φρονίμων φρονιμώτατος. ἔστι δὲ καὶ πατὴρ εὐνομίας καὶ δικαιοσύνης, αὐτοδίδακτος, φυσικὸς, καὶ τέλειος, καὶ σοφὸς, καὶ ἱεροῦ φυσικοῦ μόνος εὑρετής. *id eſt.*

Sed Zoroaſtres quoque magus in libro ſacro, in quo res Perſicas collegit, hæc ad verbum ſcribit: Deus caput accipitris habet. is incorruptibilium primus eſt, ſempiternꝰ, ingenitꝰ, expers partiū, ſibi ipſi ſimilimus, bonorū omniū auriga, munera non expectans, optimus, prudētiſſimus, pater iuris, ſine doctrina iuſtitiam perdoctus, natura perfectus, ſapiens, ſacræ naturæ vnicus inuentor.

MAGORVM QVI A ZOROASTRE PRODIERE ORACVLA.

Exquire animæ viam, vnde aut qua ratione, vbi corpori inseruieris, eādem rursus in locum à quo fluxisti extolles, sacro sermoni opus adiungens.

Neque deorsum vergas: præcipitium in terra subiacet, trahens te de limine habente septem meatus, subter quod horrendi fati sedes est.

Tuum enim vas bestiæ terræ incolent.

Tu porro noli fato dare incrementum: neque enim à præfectura summi Dei imperfectum quid procedit.

At vero animus paternus voluntatem illius *animæ* non admittit, donec exierit ab obliuione, & verbum dixerit, memoria tenens sanctum paternum symbolum.

Properandū tibi est ad lumen & splēdorem

ΜΑΓΙΚΑ ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ ΜΑΓΩΝ.

Δίζεο σὺ ψυχῆς ὀχετὸν, ὅθεν, ἢ τίνι τάξει, (ης,
Σώματι θητεύσας, ἐπὶ τάξιν ἀφ' ἧς ἐρρύ-
Αὖθις ἀναστήσεις, ἱερῷ λόγῳ ἔργον ἑνώσας.
Μὴ δὲ κάτω νεύσῃς· κρημνὸς κατὰ γῆς ὑπόκειται,
Επταπόρου σύρων κατὰ βαθμίδος, ἣν ὑπὸ,
Ανάγκης θρόνος ἐστί. (δύνης
Σὸν γὰρ ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσιν.
Μὴ σύ γ' αὔξανε τὴν εἱμαρμένην·
Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς ἀτελές τι τρο-
χάζει. (νοῦς,
Αλλ' οὐκ εἰσδέχεται κείνης τὸ θέλειν πατρικὸς
Μέχρις ἂν ἐξέλθῃ λήθης, καὶ ῥῆμα λαλήσῃ
Μνήμην ἐνθεμένη πατρικοῦ συνθήματος ἁγνοῦ.
Χρή σε σπεύδειν πρὸς τὸ φάος, καὶ πρὸς πατρὸς αὐγάς,

Ἔνθεν ἐπέμφθη σοὶ ψυχὴ πολὺν ἑσσαμένη νοῦν.

Αὐτοὺς γὰρ λήθων καταδύρεται ἐς τέκνα μέλλεις.

Ψυχῆς ἐξωστῆρες ἀνάπνοοι εὔλυτοί εἰσιν.

Λαιῆς ἐν λαγόσιν κοίτης, ἀρετῆς πέλε πηγή,

Ἔνδον ὅλη μίμνουσα, τὸ παρθένον οὐ προϊεῖσα.

Ψυχὴ ἡ μερόπων θεὸν ἄγξει πως ἐς ἑαυτήν,

Οὐδὲν θνητὸν ἔχουσα, ὅλη θεόθεν μεμέθυσται·

Ἁρμονίαν αὐχεῖ γάρ, ὑφ' ᾗ πέλε σῶμα βρότειον.

Ὅτι ψυχὴ πῦρ δυνάμει πατρὸς οὖσα φαεινόν,

Ἀθάνατός τε μένει, καὶ ζωῆς δεσπότις ἐστί,

Καὶ ἴσχει κόσμου πολλὰ πληρώματα κόλπων.

Ζήτησον παράδεισον.

Μὴ πνεῦμα μολύνῃς, μηδὲ βαθύνῃς τὸ ἐπίπεδον.

Ἔστι καὶ εἰδώλῳ μερὶς εἰς τόπον ἀμφιφάοντα.

Μὴ γὰρ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρημνῷ καταλείψῃς.

Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξιοῦσα ἔχῃ τι.

Ἐκτείνας πύρινον νοῦν

rem patris, vnde miſſa eſt anima, multam complexa mentem.

Ipſos terra deflet vſque ad filios.

Expulſores animæ, reſpirare facientes, ſunt ſolubiles.

Siniſtris in ilibus cubilis, vis virtutis intus eſt, intus tota manens, virginitatem non proiiciens.

Anima hominum deum vehementer ad ſeipſam coniunget, nihil mortale habens, tota diuinitus inebriata eſt: harmoniam enim iactat, in qua eſt humanum corpus.

Quoniam anima ignis eſt lucidus poteſtate Patris, manet immortalis, & vitæ eſt domina: & quoniã habet multas cõſummationes ſinuũ mundi, quærito paradiſum.

Ne ſpiritum conſpurces, neve illum planum & æquabilem in profundum deprimas.

Eſt & ſimulacro animæ pars in loco vndique fulgenti & perſpicuo.

Neque materiæ craſſamentum in præcipitio deſeras.

Ne educas animam, ne exiens *e corpore* habeat aliquid *periculi.*

Si extenderis igneam mentem ad opus cul-

tus diuini, fluxum etiam corpus tueberis.

Certe ex ſinibus terræ prodeunt canes terreſtres, nunquam demonſtrantes verum ſignum homini mortali.

Naturalis ratio ſuadet eſſe dæmonas ſanctos, etiam malæ materiæ germina frugi ac bona.

Vltrices furiæ homines conſtringunt.

Animæ profunditas immortalis imperet: oculos vero prorſus totos expande ſurſum verſus,

O homo machinamentum naturæ confidentiſſimæ.

Si ſæpius mihi loquutus fueris, prorſus videbis memorabilem. neque enim cœleſtis, curuaque & deuexa apparet tunc tibi moles. ſtellæ non ſplendent, lunæ lumen tectum eſt, terra non ſtat, videntur vero omnia eſſe fulmina.

Ne vocaueris imaginem naturæ ipſius Dei per ſe conſpicuam.

Ἔργον ἐπ' εὐσεβίης, ῥευστὸν καὶ σῶμα σαώσεις.
Ἐκ δὴ ἄρα κόλπων γαίης θρώσκουσ' οὔποτ' ἀληθὲς
Σῆμα βροτῷ ἀνδρὶ χθόνιοι κύνες δεικνύου (τες.
Ἡ φύσις πείθει εἶναι τοὺς δαίμονας ἁγνοὺς,
Καὶ τὰ κακῆς ὕλης βλαστήματα χρηστὰ καὶ (ἐσθλά.
Αἱ ποιναὶ μερόπων ἀγκτεῖραι.
Ἡγείσθω ψυχῆς βάθος ἄμβροτον· ὄμματα
Πάντ' ἐκπέτασον ἄνω· (δ' ἄρδην
Ὦ τολμηροτάτης φύσεως ἄνθρωπε τέχνασμα.
Πολλάκις ἢν λέξῃς μοι, ἀθρήσεις πάντη λεκτόν·
Οὔτε γὰρ οὐράνιος κυρτὸς τότε φαίνεται ὄγκος·
Ἀστέρες οὐ λάμπουσι, τὸ μήνης φῶς κεκάλυπται,
Χθὼν οὐχ ἕστηκε, βλέπεται δὲ τὰ πάντα κεραυνοί.
Μὴ φύσεως καλέσῃς αὐτοπτὸν ἄγαλμα.

Πάντοθεν ἀπλάστῳ ψυχῇ, πυρὸς ἡνία τείνον.
Ἡνίκα μὲν βλέψῃς μορφῆς ἄτερ εὐίερον πῦρ
Λαμπόμενον σκιρτηδὸν ὅλου κατὰ βένθεα
Κλῦθι πυρὸς τὴν φωνήν. (κόσμου,
Σύμβολα πατρικὸς νόος ἐνέσπειρε ταῖς
ψυχαῖς.
Μάνθανε τὸ νοητόν, ἐπεὶ νόου ἔξω ὑπάρχει.
Ἔστι δὲ δή τι νοητόν, ὃ χρή σε νοεῖν νόου ἄνθει.
Εἰσὶν πάντα πυρὸς ἑνὸς ἐκγεγαῶτα·
Πάντα γὰρ ἐξετέλεσσε πατήρ, καὶ νῷ παρέδωκε
Δευτέρῳ, ὃν πρῶτον κληΐζετ᾽ ἔθνεα ἀνδρῶν.
Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταί,
Βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε
νοῆσαι.
Ὦ πῶς κόσμος ἔχει νοεροὺς ἀνοχῆας ἀκαμ-
Ἑαυτὸν ὁ πατὴρ ἥρπασεν· (πεῖς.
Οὐδ᾽ ἐν ἑῇ δυνάμει νοερᾷ κλείσας ἴδι-
ον πῦρ.
Πατὴρ οὐ φόβον ἐνθρώσκει, πειθὼ δ᾽ ἐπι-
χεύει.

ΓΑΗΘΩ-

Vndiq; ſimplici animo tende habenas ignis.
Cum videris abſque forma ſacrum ignem micantem ſaltando per profunda totius mundi, audi ignis ſonitum.
Mens ipſius Dei indidit animis hominum ſigna paterna.
Percipe id quod poteſt intellectu percipi: nam eſt extra mentem.
Eſt ſane quiddam intelligentia perceptibile, quod oportet te intelligere flore mentis.
Omnia ſunt producta ex vno igne: quippe cum omnia Pater perfecerit, & mēti tradiderit ſecundæ, quam primam vocant nationes hominum.
Species quæ mente percipiuntur paterna mente perceptæ & ipſæ intelligunt, conſiliis tacitis motæ vt intelligant.
O quomodo mundus hic habet rectores vi intelligendi prędítos qui non flectuntur!
Seipſum ſummus parens Deus a reliquis omnibus ſubduxit. neque in ſua potentia intellectili ignem ſuum incluſit.
Pater non metum immittit, ſed obſequium infundit.

PLETHONIS EXPOSITIO EORVM QVÆ VIDENTVR OBSCVRIORA IN HIS oraculis.

Exquire animæ viam.] *Magi qui Zoroastrem sectantur, censent, vt & alij multi, animam humanam immortalem de alto descendere, mortali huic corpori inseruituram, hoc est ad aliquod tempus operam suam ipsi accommodaturam, & ipsum viuum effecturam ornaturamque pro virili parte; mox eandem hinc retro vnde profecta est sese recipere Cum autē plures sint ibi sedes animæ, & alia quidem circumlucens, vndique tenebrosa alia, nōnullæ quæ sunt inter illas mediæ, partim lucis, partim tenebrarum participes; ab ea certe quæ omnino lucida est, animam in hoc corpus delapsam, si bene operam suam corpori accommodauerit, in eundem rursus locum recurrere: sin male, in sedes hac deteriores hinc se recipere, pro ratione eorum quæ in vita fecerit. Ad hæc igitur dicit oraculum,* Exquire tu animæ meatum, *id est viam quam tibi anima fluxit*: vnde aut qua ratione, *vitæ nimirum*: huic corpori opera nauata, in eundem locum a quo defluxisti, excitabis,

eundem

ΠΛΗΘΩΝΟΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ λογίοις τούτοις ἀσαφέστερον εἰρημένων.

Δίζεο σὺ ψυχῆς ὀχετόν.] Οἱ ἀπὸ Ζωροάστρου μάγοι νομίζουσιν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι συχνοί, τὴν ψυχὴν τὴν ἀνθρωπίνην, ἀθάνατον οὖσαν, ἄνωθέν τε κατιέναι, τῷ θνητῷ τῷδε σώματι θητεύσουσαν, ἤτοι ἐπί τινα χρόνον ἐργασομένην αὐτῷ, καὶ ζωώσουσάν τε καὶ κοσμήσουσαν ἐκ τῶν δυνατῶν, καὶ αὖθις ἐντεῦθεν ἐκεῖσε ἀποχωρεῖν. πλειόνων δ' ἐκεῖ ὄντων τῇ ψυχῇ χώρων, καὶ τοῦ μὲν ἀμφιφαοῦς, τοῦ δ' ἀμφικνεφοῦς, τῶν δέ τινων μεταξὺ τούτων, ἑτεροφαῶν τε δὴ καὶ ἑτεροκνεφῶν· ἀπό γε τοῦ ἀμφιφαοῦς ποτὲ ἐς τόδε τὸ σῶμα κατερρυηκυῖαν τὴν ψυχήν, καλῶς μὲν θητεύσασαν, ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον αὖθις ἀναβαίνειν· μὴ καλῶς δέ, ἐς τοὺς τούτου χείρους ἐντεῦθεν ἀποχωρεῖν, κατὰ λόγον τῶν αὐτῇ βεβιωμένων. πρὸς οὖν ταῦτα λέγει τὸ λόγιον, ζήτει σὺ τὸν τῆς ψυχῆς ὀχετόν, ἤτοι τὴν ὁδόν, ἥν σοι ἡ ψυχὴ ἐρρύη ὅθεν, ἢ τίνι τάξει, τοῦ βίου δηλαδὴ τῷδε τῷ σώματι θητεύσας, αὖθις ἐπὶ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἀφ' ἧς ἐρρύης, ἀ-

ναστήσεις, τὸν αὐτὸν δηλαδὴ ὀχετὸν τῆς ψυχῆς, ἑνώσας τῷ ἱερῷ λόγῳ καὶ ἔργον. ἱερὸν μὲν οὖν λόγον τὸν περὶ τῆς θεοσεβείας φησίν. ἔργον δὲ τὴν τελετήν. λέγει οὖν τὸ λόγιον, ὅτι πρὸς τῷ περὶ τῆς θεοσεβείας λόγῳ, καὶ τῇ τελετῇ χρῶ, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ταύτην ἀναγωγήν.

Μὴ δὲ κάτω νεύσεις.] Κρημνὸν τὴν εἰς φθορὰν φησὶ καὶ κακίαν καὶ κακοδαιμονίαν ὑποφοράν· γῆν δὲ τὸ γεῶδες καὶ θνητὸν σῶμα. γῇ μὲν γὰρ καὶ χθονὶ τὴν θνητὴν φύσιν. πυρὶ δὲ τὴν θείαν, τὰ λόγια ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ σημαίνει. ἑπτάπορον δὲ βαθμίδα φησὶ τὴν ἐκ τῶν πλανήτων εἱμαρμένην, ὑφ᾽ ἣν καὶ δεινήν τινα ἱδρῦσθαι καὶ ἀπαράβατον ἀνάγκην. λέγει οὖν τὸ λόγιον, μὴ κάτω πρὸς τὸ θνητὸν δὴ σῶμα ἀποκλίνῃς, ὃ τῇ ἀπὸ τῶν πλανήτων μόνῃ ὡς τὰ πολλὰ ὑποπίπτον εἱμαρμένῃ, τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν μᾶλλόν ἐστι. κακοδαιμονήσεις γάρ, ἢν πρὸς τοῦτο ὅλως ἀποκλίνῃς, ἀτυχῶν, καὶ τῆς βουλήσεως ὑπὸ τῆς ἐς αὐτὸ πεπρωμένης ἀνάγκης ἑκάστοτε ἐκπίπτων.

Σὸν γὰρ ἄγγος] Τὸ τῆς σῆς ἄγγος ψυχῆς, τὸ θνητὸν δὴ τοῦτο σῶμα, ὕλαι καὶ κνώδαλα οἰκήσουσιν.

Μὴ

eundem videlicet animæ ductum, coniungens & opus sacris verbis. Sacrosanctũ igitur verbum hoc loco intelligit, quod fit de pietate: opus vero, sacrificium. Dicit itaque oraculum, ad hanc animi erectionem vtendum esse vna cum sermone qui fit de cultu diuino, etiam sacris mysterijs.

Neque deorsum vergas.] *Præcipitium vocat eam delationem quæ fit in corruptionem, vitiũ & miseriam: terram vero, terrenum & mortale corpus. Per terram enim siue tellurem, mortalem naturam intelligit, sicut & per ignem vbique hæc oracula diuinam significant. At vero locum septem meatibus præditum vocant fatum ex planetis pendens, subter quod horrendam quandam sitam esse & immutabilem necessitatẽ. Quare monet oraculum, ne deorsum ad caducum corpus teipsum declines, quod cum frequenter subiaceat soli fato prouenienti a septem planetis, ijs ascribi commode potest, quæ nostro arbitratui subdita sunt. Et certe quidem futurus es infelix, si ad hoc corpus totus delabaris, aduersa vtens fortuna, assidueque excidens optatis propter destinatam ipsi corpori necessitatem.*

Tuum enim vas.] *Animæ tuæ vas, hoc est caducum vtique hoc corpus, vermes & omnis generis viles bestiæ habitabunt.*

Ne fatum augeas] *Ne nitaris tuum fatum amplificare, hoc est maius efficere quam quod tibi traditum est: neque enim poteris.*

Neq; enim a præfectura summi Dei] *Neque enim a paterno, hoc est summi Dei imperio, procedit quidpiam imperfectum, vt tu etiam ipse possis id consummare: illinc quippe perfecta omnia prodire vel inde colligere licet, quod tendant & spectent ad vniuersi perfectionem.*

At vero non admittit] *Paternus animus, alter videlicet Deus, animæque item sedulus opifex, voluntatem illius non admittit vsque dum excusserit obliuionem quam ex huius corporis nexu contraxit: edideritque aliquod verbum, complexave animo fuerit quendam sermonem, cum memoria paterni diuini symboli coiunctum. Hoc autem esse dicendum est honestæ consectationis præceptum, cuius memorem animam, hoc modo iam etiam suo opifici maxime probari.*

Properandum tibi est] *Lumen splendorque Patris locus is est animæ qui collustratus circumfususque splendore habetur, vnde anima plurima mente induta, huc est demissa. Quare ad ipsum lumen properare rursus oportet.*

Ipsos terra deflet] *Qui ad illud ipsum lumen, vnde*

Μὴ σύ γ' αὔξανε.] Μὴ σὺ πειρῶ αὔξειν τὴν σὴν εἱμαρμένην, ἤτοι μείζω ποιεῖν τῆς δεδομένης· οὐ γὰρ οἷός τ' ἔσῃ δηλαδή.

Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς.] Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς, τῆς τοῦ ἀνωτάτω δηλαδὴ θεοῦ, χωρεῖ τι ἀτελές, δηλαδὴ ὥστ' ἄν σε καὶ δύνασθαι αὐτὸ τελειοῦν· ἐκεῖθεν γὰρ τέλεια ἅπαντ' ἂν χωρεῖν, τῷ πρὸς τὴν τελειότητα τείνειν τὴν τοῦ ὅλου.

Ἀλλ' οὐκ εἰσδέχεται κείνης) Ὁ πατρικὸς νοῦς, ὁ δεύτερος δηλαδὴ θεὸς, καὶ τῆς ψυχῆς προσεχὴς δημιουργός· οὐκ εἰσδέχεται ἐκείνης τὴν θέλησιν, μέχρις ἂν ἐξέλθῃ τῆς λήθης, ἣν ἐκ τῆς πρὸς τόδε τὸ σῶμα ἐπιπλοκῆς ἔπαθεν· καὶ λαλήσῃ τι ῥῆμα, ἤτοι λόγον φρόνησίν τινα, μνήμης ἐχόμενον τοῦ πατρικοῦ θείου συνθήματος· τοῦτο δ' ἐστὶ τὴν τῆς τοῦ καλοῦ διώξεως ἐντολήν, ἧς τὴν ψυχὴν ἀναμνησθεῖσαν οὕτως ἤδη καὶ τῷ ἑαυτῆς δημιουργῷ μάλιστα ἀρέσκειν.

Χρή σε σπεύδειν) Φῶς καὶ αὐγὰς πατρὸς τῇ ψυχῇ, τὸν ἀμφιφαῆ ἐστι αὐτῆς χῶρον, ἔνθεν τὴν ψυχὴν τὸν πολὺν νοῦν περιβεβλημένην, ἐνθάδε καταπεμφθῆναι. πρὸς οὖν τὸ αὐτὸ φῶς χρῆναι αὖθις σπεύδειν.

Αὐτοὺς δὲ χθὼν κατοδύρεται] Τοὺς δὲ μὴ πρὸς τὸ

αὐτὸ φῶς, ὅθεν αὖθις ἐπέμφθη ἡ ψυχή, σπεύδοντας αὖθις, ἡ γθών, ἤτοι ἡ θνητὴ φύσις, κατοδύρεται, ὅτι πεμφθέντες ἐφ᾽ ᾧ καὶ αὐτὴν κοσμῆσαι. οἱ δὲ πρὸς τὸ μὴ καὶ αὐτὴν κοσμῆσαι, καὶ ἑαυτοὺς ἠμύνοντο, μοχθηρῶς βεβιωκότες· παραπολαύειν δὲ δὴ καὶ τὰ τέκνα τῆς τῶν γονέων κακίας, πονηρᾶς ἀγωγῆς τῆς ὑπ᾽ αὐτῶν τυγχάνοντα.

Ψυχῆς ἐξωστῆρες] Οἱ τὴν ψυχὴν ἐξωθοῦντες λόγοι, ἐκ τῆς κακίας δηλαδή, καὶ οὕτω δὴ ἀναπνεῖν διδόντες, εὔλυτοί εἰσιν, ἤτοι οὐ χαλεπῶς τῆς τέως ἐπεχούσης αὐτοὺς λήθης ἀπολυόμενοι.

Λαιῆς ἐν λαγόσιν κοίτης] Εν ταῖς λαγόσι τῆς σῆς λαιᾶς κοίτης, ὑπάρχει ἡ τῆς ἀρετῆς πηγή, ἤτοι ἡ δύναμις αὐτῆς· ἔνδον τὲ ὅλη μένουσα, καὶ οὔ ποτε τὸ παρθένον, ἤτοι τὸ ἀπαθὲς ἑαυτῆς ἀποβάλλουσα. ἀπαθῆ γὰρ καὶ ἀναπόβλητον ἐν ἡμῖν τὴν τῆς ἀρετῆς ἀεὶ δύναμιν ὑπάρχειν, κἂν ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἀποβλητὴ ᾖ. ἐν λαιοῖς γὰρ τὴν τῆς ἀρετῆς φησὶν ὑπάρχειν δύναμιν. διὰ τὸ ἐν δεξιοῖς τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς βούλεσθαι τετάχθαι. κοίτην δ᾽ εἴρηται ἡμῶν τῆς ψυχῆς, τὴν ταῖς διαφόροις αὐτῆς ἕξεσιν ὑποκειμένην χώραν.

Ψυχὴ ἡ μερόπων] Η ψυχὴ ἡ ἀνθρωπίνη θεόν πως ἐς ἑαυτὴν ἄγξει, ἤτοι ἰσχυρῶς ἑνώσει, τῷ ἑαυτῇ δηλαδὴ προσ-

εχῇ

vnde ipſis miſſa eſt anima, rurſus non properant, hos terra, id eſt mortalis natura deflet, quod cum in hoc nati eſſent vt hanc etiam exornarent, non ſolum ipſam non exornarunt, ſed ſibi quoque ipſis notam conſciuerunt vitæ per nequitiam tranſactæ. immo parentum improbitas etiam ad liberos tranſfunditur, ſi praua educatione ab illis fuerit ſeducti.

Expulſores animæ] *Rationes quæ animum expellunt, ſcilicet a flagitijs, eumque reſpirare ſinunt, ſunt ſolubiles, & obliuio quæ eas detinet, facile eximi poteſt.*

Siniſtris in ilibus cubilis] *In latere ſiniſtri tui cubilis ineſt fons virtutis, id eſt potentia eius, intus quidem tota manens, nec vnquam virginitatem, ſiue naturam ipſam affectus & corruptionis neſciam abijciens. eſt enim in nobis ſemper affectus expers nullaque ratione excutienda virtutis potentia, etiamſi eius actio deſinere poteſt & interrumpi. In ſiniſtris porro partibus virtutis ineſt potentia, quod eius functiones dextræ parti contribuuntur. Cubile autem animæ noſtræ ſedes eſt, quæ diuerſis ipſius habitibus ſubiacet.*

Anima hominum] *Anima humana Deum ad ſeipſam quodammodo ſtringet, arctiſſimeque coniunget, ſui videlicet aſſiduum vindicem & aſ-*

sertorem, ei se pro viribus aßimilando; nihil habens in se mortale: tota diuinitus inebriata est, hoc est diuinis cœlestibusque bonis cumulatißime prædita. Et si enim mortali isto vincta est corpore, de ista tamen harmonia, hoc est vnione, in qua humanum inest corpus, gloriatur, id est pudore non suffunditur, sed nonnihil magnifice de se sentit, tāquam ipsa toti vniuerso se talem exhibens in causa sit, vt mortalibus cum immortalibus in homine cōiunctis, hoc modo etiam vniuersum ad vnam quādam harmoniam adornetur.

Quoniam anima ignis est) *Patris potentiā, & ipsius potentiam vi intelligendi præditam, & mentem paternam, eundem alterum Deū hæc oracula vbique vocant longe omnium principem, nimirū a patre & summo Deo progressum. Hoc porro oraculo monemur, illa ipsa patris potētia studiose animam procreatam, eandemque ignem esse lucidum, hoc est diuinam quandam essentiam, intelligendi facultate donatam, ac proinde ipsam immortalem permanere propter diuinitatem substantiæ: ad hæc & suæ ipsius vitæ eandē esse arbitrā, quam obtineat nulla æui diuturnitate consummandam. Quæ enim eripi nobis possunt, horum qua ratione domini esse poßimus, cum vsus quidam eorum nobis tan-*

ἔχῃ προστάτην, τῇ πρὸς αὐτὸν κατὰ δύναμιν ὁμοιώσει· οὐδὲν ἔχουσα καθ' ἑαυτὴν θνητόν· ὅλη θεόθεν μεμέθυσται, ἤτοι πεπλήρωται τῶν θείων καλῶν. Εἰ γὰρ καὶ τῶν θνητῶν τῶνδε ἐνδέεται, ἀλλὰ καὶ οὕτω τὴν ἁρμονίαν, ἤτοι τὴν ἕνωσιν, ὑφ' ἧς τὸ βέλτιον ὑπάρχει σῶμα, αὐχεῖ, ἤτοι οὐκ αἰσχύνεται, ἀλλὰ καὶ φρονεῖ τι ἐφ' αὐτῇ· ὡς ἂν αὐτὴ οὖσα ἡ τὴν τοιαύτην τῶν πάντων λειτουργοῦσα, ὥστε τῶν θνητῶν τοῖς ἀθανάτοις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἑνουμένων, οὕτω καὶ τὸ πᾶν ἐς μίαν τινὰ ἁρμονίαν συγκροτεῖσθαι.

Ὅτι ψυχὴ πῦρ) Πατρὸς δύναμιν, καὶ δύναμιν αὐτοῦ νοερὰν, καὶ νοῦ πατρικὸν, τὸν αὐτὸν δεύτερον θεὸν, τὰ λόγια ταῦτα πανταχοῦ καλεῖ· πρώτιστον τῶν ἄλλων πάντων ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἀνωτάτω θεοῦ προεληλυθότα. λέγει οὖν, ὅτι τοῦ πατρὸς ταύτῃ τῇ δυνάμει προσεχῶς δηλαδὴ, δεδημιουργημένη ἡ ψυχὴ πῦρ οὖσα φαεινὸν, ἤτοι θεία τις οὐσία καὶ νοερὰ, μένει τε ἀθάνατος, ἔχει τὴν θεότητα τῆς οὐσίας, καὶ δεσπότις ἐστὶ ζωῆς, δηλαδὴ τῆς ἑαυτῆς, ἅτε οὐκ ἀπόβλητον ἔχουσα τὴν ζωήν. ἃ μὲν γὰρ ἂν ἀποβλητὰ ἔχοιμεν, τούτων οὐδ' ἂν δεσπόται που εἴημεν, χρῆσις δ' ἄν τις

μόνη ἡμῖν διδοῖτο αὐτῶν· ἃ δ' ἂν μὴ ἀποβλητὰ, κἂν δεσπόται τούτων εἴημεν. καὶ ἴσθι ὅτι δὴ ἡ ψυχὴ, κατὰ τὴν ἑαυτῆς δηλονότι ἀϊδιότητα, πολλὰ πληρώματα τῶν τοῦ κόσμου κόλπων, ἤτοι τῶν διαφόρων ἑαυτῆς ἐν τῷ κόσμῳ χώρων, ὧν πρὸς λόγον τῶν τῇδε αὐτῇ βεβιωμένων ἑκάστοτε τυγχάνει.

Ζήτησον παράδεισον.] Τὸν ἀμφιφαῆ τῆς ψυχῆς χῶρον.

Μὴ πνεῦμα μολύνῃς] Οἱ περί τε Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα σοφοὶ τὴν ψυχὴν οὐ πάντη τινὰ χωριστὴν οὐσίαν παντὸς σώματος νομίζουσιν, οὐ μὲν δὴ, οὐδ' αὖ πάντη ἀχώριστον· ἀλλὰ τῇ μὲν χωριστὴν, τῇ δ' ἀχώριστον· τῇ μὲν δυνάμει δήπου ἀεὶ χωριστὴν, τῷ δ' ἔργῳ ἀεὶ ἀχώριστον τιθέμενοι. τριττὸν γὰρ οὖν τὸ σύμπαν εἰδῶν τίθενται γένος, τὸ μὲν πάντη χωριστὸν ὕλης, τοὺς νοῦς δὴ τοὺς ὑπερουρανίους· τὸ δ' ἀχώριστον πάντη, οὐ τήν γε οὐσίαν καθ' ἑαυτὴν ὑφεστηκυῖαν ἔχον, ἀλλὰ τῆς ὕλης δὴ ἐξημμένην, κἀκείνῃ ὑπὸ τῆς φύσεως σκεδαστῷ λυομένῃ ποτὲ συσκεδαννύμενόν τε καὶ ἀπολλύμενον· καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἄλογον δὴ εἶδος σύμπαν· τρίτον δὲ μεταξὺ τούτοιν εἶδος, τὴν ψυχὴν τίθενται τὴν λογικήν· τοῦ μὲν νῷ τοῦ ὑπερουρανίων διαφέρουσαν τῷ ἀεὶ ὕλῃ συνεζεῦχθαι· τοῦ δ' ἀλόγου εἴδους

bis tantum concessus sit? Quæ vero nobis eripi non possunt, etiam domini horum sumus. anima vero compluria orbis supplementa possidet, iuxta suam æternitatem, id est diuersa in orbe loca, quæ pro ratione anteactæ vitæ assidue sortitur.

Quærito paradisum) *Locum animæ splendore vndique obseptum.*

Ne spiritum conspurces) *Pythagorici & Platonici animam vt non vsquequaque ab omni corpore separatam haberi, sic nec prorsus inseparabilem substantiam existimarunt: sed partim separabilem, partim inseparabilem, potentia certe semper separabilem, actu vero inseparabilem semper eam fecere. Iidem enim ponunt tria formarum genera, vnum quod penitus a materia secernatur, eiusmodi sunt mentes illæ supercœlestes: alterum quod a materia abiungi non possit, substantiam per se subsistētem nō habens, sed a materia pendentem, cum qua & ipsa ob naturam mutationi obnoxiam aliquando dissoluta, hoc genus animæ pariter dissoluatur & pereat; & hoc genus totum rationis esse expers asserunt. Inter ista, mediam locāt animam ratione præditam, a mentibus quidem supercœlestibus eo interstitio diuersam, quod perpetuo agglutinata sit materiæ: ab irrationali vero ge-*

nere, quod hæc ipsa materiæ non coniungatur, sed vice versa, materiam sibi adiunctam habeat, propriæ substantiæ & per se potentia subsistentis particeps, itemque impartilis, itidem vt mentes illæ supercœlestes, quibus etiamnum ipsis confinia quadamtenus opera edat, ijsdem quibus & illæ, studijs occupata, omnium rerũ scilicet quæ in natura sunt, etiam ad supremum vsque deum, cognitione & cõtemplatione: & propterea corruptioni non obnoxiam: animam vero quæ huiusmodi sit, cum corpore æthereo tanquam vehiculo perpetuo versari, quod illa continuo attactu ad consortium quoque immortalitatis asciscat, inanime quidẽ omnino suapte natura, sed ab anima tamen irrationabili altero animæ genere donatum (quod quidem sapientes idolum animæ rationalis nuncupant) imaginãdi vi præditũ & sensu, quod & ipsum totum per totum videat, audiat, omni deniq; sensu vigeat, & cæteris huiusmodi animæ facultatibus brutis vtatur. Ita per potißimã huius corporis vim imaginãdi, animam rationalẽ cum toto tali corpore iugiter esse contendunt: per tale vero corpus cum hoc mortali quandoque humanam animam copulari, toto illo cum toto fœtus in vtero contenti spiritu viuifico ob cognationem quandam implicato, cum id etiam

spiritus

εἶδος, τῷ μὴ αὐτὴν τῆς ὕλης ἐξῆφθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον, τὴν ὕλην ἑαυτῆς ἂν ἔχειν ἐξημμένην, οὐσίαν αὐτὴν ἰδίαν ἑαυτῆς καὶ καθ' ἑαυτὴν τῇ γε δυνάμει ἔχουσαν ὑφεστηκυῖαν, ἀμερῆ τε καὶ αὐτὴν κατὰ τοὺς νοῦς τοὺς ὑπερουρανίους, οἷς καὶ συγγενῆ πως τὰ ἔργα ἀποδίδωσι, τῶν αὐτῶν, ὧνπερ κἀκεῖνοι, ἐφαπτομένη καὶ αὐτὴ, τῆς τῶν ὄντων δὴ γνώσεως καὶ θεωρίας, ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτω θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἀνώλεθρον· τοιοῦτον οὖν εἶδος οὖσαν τὴν ψυχὴν, σώματι ἀεὶ συνεῖναι αἰθερίῳ, οἷον ὀχήματι ἑαυτῆς, συναπαθανατίζουσαν καὶ αὐτὸ τῇ προσεχεῖ ἐπαφῇ, εἶναι δὲ οὐδὲ ὃ τοιοῦτον αὐτῆς ὄχημα, ἄψυχον καθ' αὑτὸ, ἀλλ' ἐψυχῶσθαι καὶ αὐτὸ, τῷ ἑτέρῳ τε καὶ ψυχῆς ἀλόγῳ εἴδει (ὃ δὴ ψυχῆς λογικῆς εἴδωλον οἱ σοφοὶ καλοῦσι) φαντασίᾳ τε δὴ κεκοσμημένον καὶ αἰσθήσει, ὅλῳ δι' ὅλου ὁρῶντί τε καὶ ἀκούοντι, καὶ πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθανομένῳ, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ταύταις ἑπομέναις ψυχῆς δυνάμεσιν ἀλόγοις. διὰ μὲν οὖν τῆς κρατίστης τοῦ τοιούτου σώματος δυνάμεως φαντασίας, τὴν ψυχὴν τὴν λογικὴν ὅλῳ τῷ τοιούτῳ ἀεὶ συνεῖναι σώματι· διὰ δὲ τοῦ τοιούτου σώματος τῷ δέ ποτε τῷ θνητῷ τῷ γε ἀνθρωπίνῳ συγγίνεσθαι, ὅλου ὅλῳ τῷ τοῦ ἐμβρύου ζωτικῷ πνεύματι διὰ συγγένειάν τινα ἐπιπλεκομένου, ἅτε πνεύματός τινος καὶ

αὐτοῦ ὄντος· τάς γε μὴν δαιμονίας ψυχὰς τῇ μὲν δήλη οὐ πολλῷ τῶν αἰθερίων διαφέρειν, ἀμυδροτέρας δὲ ὅμως οὔσας αὐτάς τε καὶ ἀμυδροτέροις ὀχήμασι χρωμένας, ἀμίκτοις τῇ γε θνητῇ εἶναι φύσει· τὰς δὲ τῶν ἄστρων πολὺ ἔτι καὶ αὐτῶν τῶν γε δαιμονίων κρείττους οὔσας, κρείττοσι καὶ ὀχήμασι χρῆσθαι, τοῖς οὕτω διὰ μέγεθος δραστικῆς δυνάμεως λαμπροῖς τούτοις σώμασι. ταύταις δὴ περὶ ψυχῆς ταῖς δόξαις καὶ οἱ ἀπὸ Ζωροάστρου οὗτοι μάγοι φαίνονται ἔτι πρότερον χρώμενοι. τὸ τοιοῦτον οὖν τῆς ψυχῆς πνεῦμα μὴ μολύνῃς φησὶ τὸ λόγιον, μὴ δὲ βαθύνῃς ἐπίπεδον ὄν· ἐπίπεδον αὐτὸ καλῶν, οὐχ ὡς οὐ τριχῇ διαστατὸν (σῶμα γὰρ) ἀλλὰ τὴν ἄγαν αὐτοῦ λεπτότητα ἐμφαῖνον· ἐπίπεδον δ᾽ αὐτὸ καλεῖ. μὴ βαθύνειν οὖν αὐτὸ παρακελεύεται, ἤτοι μὴ παχύνειν, πλείονος ὕλης ἐν τῷ αὐτοῦ ὄγκῳ προσθήκῃ· παχύνεσθαι δὲ τὸ τοιοῦτον τῆς ψυχῆς πνεῦμα, τῇ πρὸς τὸ θνητὸν σῶμα αὐτῆς ἄγαν ἀποκλίσει.

Ἔστι καὶ εἰδώλῳ μερὶς] Εἴδωλον ψυχῆς καλεῖ, τὸ ἐχόμενον τοῦ λογικοῦ ἄλογον, ὃ τοῦ ὀχήματος αὐτῆς ἐξῆπται. λέγει οὖν, ὡς ἔστι καὶ τῷ τοιούτῳ εἰδώλῳ μερὶς εἰς τὸν ἀμφιφαῆ χῶρον· οὐ γὰρ ἀποτίθεσθαί ποτε τὴν ψυχὴν τὸ ἑαυτῆς προσεχὲς ὄχημα.

Μὴ δὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον] Ὕλης σκύβαλον, τὸ θνητὸν

ſpiritus cuiuſdam rationem habeat. Diuinas porro animas non multum ab humanis differre, nobiliores tamen eſſe, & nobilioribus uti vehiculis: & præterea non miſceri naturæ corruptibili poſſe. Syderum vero animas ipſis quoque diuinis longe præſtantiores eſſe, præſtantioribus & vehiculis uti, quæ corpora ſint amplitudine facultatis actiuæ collucẽtia. Has de anima opiniones retro quoque Zoroaſtrici Magi vidẽtur expreßiſſe. Itaque monet oraculum ne talem animæ ſpiritum inquines, neque rem planam in profundum deprimas: (nam epipedon vocat, non quia triplici menſu non conſtet, corpus quippe eſt, ſed vt ſumma eius ſubtilitas exilitasve indicetur) neue craſſeſcere facias acceßione amplioris materiæ in ipſa mole. Craſſum quippe fieri huiuſmodi ſpiritum animæ, ſi ad mortale corpus nimis declinet.

Eſt & ſimulacro pars) *Nominat ſimulacrũ eam animæ partem, quæ cum bruta ſit & rationis expers, cum parte rationali eſt coniuncta, ab ipſius vehiculo dependens. Dicit itaque eſſe tali vmbræ partem in ſede vndequaque lucida: neq; enim vnquam animam deponere ſuum ipſius ſibi adiunctum vehiculum.*

Neque materiæ craſſamentum) *Materiæ*

quisquilias mortale corpus appellat, adhortaturque ne illud ipsum male affectũ & neglectim segniter curemus, sed eius rationẽ habeamus dũ manet adhuc in hac vita, vt integra valetudine conseruetur, quantum fieri posit, purumq; sit, & super cætera omnia cum animæ ornatu concordet.

Ne eduxeris) *Animam videlicet ex mortali corpore, vt ne quid cum migrarit, ipsi periculi creetur. Illud ipsum est, seipsam educere præter naturæ præscripta.*

Si extenderis igneam mentem) *Si mẽtem tuam diuinã ad pietatis opus erexeris, id est ad piũ & diuinum cultum, mortale istud corpus innoxium præstiteris & incolume.*

E finibus terræ) *Solent nonnunquam ijs qui initiantur sacris, apparere inter sacrificandum canina quædam spectra, specieque itidem alia prodigiose fœda. Hæc omnia ait oraculum terræ prodire ex finibus, hoc est ex terreno isto & mortali corpore, & ex congenitis ipsi brutis affectibus, nõdum a ratione abunde exornatis, & ea inania quidem esse spectra affectuũ animæ in initiato dominantiũ, nullamque naturæ solidam subsistentiã præferẽtia.*

Naturalis ratio suadet) *Natura siue naturalis ratio suadet genios sanctos, & adeo omnia*

quæcunque

τὸ θνητὸν σῶμα λέγει, καὶ παρακελεύεται μηδὲ τοῦτο· εἰκῇ κακῶς πράττον περιορᾶν, ἀλλὰ φροντίζειν τι καὶ περὶ αὐτοῦ, μένοντα ἔτι ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ὅπως ὑγιαίνοι τε ἐκ τῶν δυνατῶν, καὶ καθάριον εἴη, καὶ τ' ἄλλα τῷ τῆς ψυχῆς κόσμῳ συμφωνοῖ.

Μὴ ἐξάξῃς] Μὴ ἐξάξῃς, τὴν ψυχὴν δηλαδὴ τοῦ θνητοῦ σώματος, ἵνα μὴ ἐξιοῦσα ἔχῃ τι· αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ παρὰ τοὺς φυσικοὺς θεσμοὺς ἑαυτὴν ἐξαγαγεῖν.

Ἐκτείνας πύρινον νοῦν] Ἐκτείνας τὸν σὸν θεῖον νοῦν, ἐπὶ τὸ τῆς εὐσεβείας ἔργον, ἤτοι τὴν εὐσεβῆ τελετὴν, καὶ τὸ θνητὸν σῶμα σώσεις, ὑγιέστερον καὶ αὐτὸ διὰ τῆς τελετῆς ποιήσας.

Ἐκ δή ῥα κόλπων γαίης] Εἴωθε τοῖς πολλοῖς τῶν τελουμένων φαίνεσθαι κατὰ τὰς τελετὰς κυνώδη τινὰ καὶ ἄλλως ἀλλόκοτα τὰς μορφὰς φάσματα· ταῦτ' οὖν φησὶ τὸ λόγιον, ἐκ τῶν τῆς γῆς ὁρμᾶσθαι κόλπων, δηλαδὴ τοῦ γεώδους τοῦδε καὶ θνητοῦ σώματος, καὶ τῶν τούτῳ συμφύτων παθῶν ἀλόγων, οὔπω ὑπὸ τοῦ λόγου ἱκανῶς κατακεκοσμημένων, εἴδωλα τῶν τοιούτων τῆς τοῦ τελουμένου ψυχῆς παθῶν, φαινόμενα ἀνυπόστατα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἀληθὲς σημαίνοντα οὐδέν.

Ἡ φύσις πείθει] Ἡ φύσις, ἤτοι ὁ φυσικὸς λόγος, πείθει εἶναι τοὺς δαίμονας ἁγνοὺς, καὶ ἁπλῶς πάντα

τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ αὐτοαγαθοῦ ὄντος προεληλυθότα χρηστά ἐστι), καὶ αὐτὰ τὰ κακῆς ὕλης βλαστήματα, ἤτοι τὰ τῆς ὕλης ἐξημμένα εἴδη. κακὴν δὲ τὴν ὕλην φησίν, οὐ τῇ οὐσίᾳ (πῶς γὰρ ἂν καὶ εἴη τῇ οὐσίᾳ κακή, ἧς τὰ βλαστήματα χρηστὰ καὶ ἐσθλά;) ἀλλ' ὡς ἐσχάτην ἐν ταῖς οὐσίαις τεταγμένην καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπ' ἐλάχιστον μετέχουσαν, τὸ ἐλάχιστον αὐτῆς ἀγαθὸν τῷ κακῷ σημαίνον. καὶ δὴ βούλεται τὸ λόγιον, εἰ καὶ τὰ κακῆς ὕλης βλαστήματα χρηστὰ τῆς ἐσχάτης δηλαδὴ οὐσίας, πολλῷ μᾶλλον οἱ δαίμονες, οἱ καὶ τὸ τοσοῦτον αὐτῆς ὑπερανέχοντες, τῷ τε λογικῷ τῆς φύσεως, καὶ τῷ πρὸς τὴν θνητὴν φύσιν ἀμίκτῳ.

Αἱ ποιναὶ] Αἱ ποιναί, ἤτοι αἱ κολαστικοὶ δαίμονες, ἄγκτειραι τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· ἤτοι συνεκτικαὶ τῷ ἀπάγειν τῆς κακίας αὐτούς, τῇ ἀρετῇ ἐγκαταδοῦσαι.

Ἡγείσθω ψυχῆς] Ἡγείσθω τῆς σῆς ψυχῆς τὸ θεῖον βάθος· τὰ δὲ σὰ ὄμματα πάντα ὁμοῦ, ἤτοι τὰς σὰς γνωστικὰς δυνάμεις, ἄνω ἐκπέτασον.

Ὦ τολμηροτάτης] Τολμηροτάτης φύσεως τέχνασμα τὸν ἄνθρωπον καλεῖ, διὰ τὸ μεγάλοις πράγμασιν ἑαυτὸν ἐπιβάλλειν.

Πολλάκις ἢν λέξῃς μοι) Ὡς ἐκ τοῦ θεοῦ λέγει τὸ

λόγιον

quæcunque a Deo ipſo per ſe bono proficiſcuntur, frugi eſſe. Et ipſa quidem prauæ materiæ germina, ſiue formæ quæ pẽdent ex materia, huiuſmodi ſunt. Prauam porro materiam appellat, non ſubſtantia adeo (qui enim fuerit ſubſtantia praua, cuius germina frugi ſunt & bona?) ſed quod nouiſsima inter ſubſtantias collocetur, parciſsimeque omnium boni particeps ſit: atque hanc boni paucitatem deſignat oraculum mali appellatione. Si enim id vitioſæ materiæ, hoc eſt extremæ ſubſtantiæ germina proba ſunt, multo magis dæmones huiuſmodi eſſe credantur, quod ordine longe ſint excellẽtiori, vtpote natura rationis participe præditi, & naturæ corruptioni obnoxiæ impermixti.

Pœnæ) *Hoc eſt vltrices furiæ, ſtringunt homines, hoc eſt cohibent abducendo eos a vitio, & ad virtutem accendendo.*

Animæ profunditas imperet) *Tuæ animæ diuina altitudo primas in te vendicet, & oculos tuos pariter vniuerſos, id eſt virtutes cognitiuas ſurſum verſum erige.*

Tu homo machin. nat.) *Hominem præſidentis naturę machinamentum vocat, quod res arduas aggrediatur.*

Si ſæpius mihi loquutus fueris) *Tanquam*

ex Deo dicit oraculum ei qui initiatur, ſi ſæpius dixeris mihi, id eſt me vocaueris, videbis ipſum vbique dictum, me videlicet quem vocas. nihil enim aliud tum videbitur tibi, quam omnia fulmina, hoc eſt ignis huc illuc in orbe ſubſiliens.

Ne vocaueris imag. naturæ] *Ne quæſieris intueri imaginem naturæ, Dei videlicet exemplar per ſe conſpicuum & viſile, vt quod ſub conſpectum humanum non cadat. Nam quæ ijs apparēt qui ſacris initiantur, vt ignis, fulmina, aut ſi quid aliud, ea credideris eſſe ſymbola, ſed nō Dei naturā.*

Vndiq; ſimplici animo] *Habenas ignis qui tibi inter ſacrificandum apparet, vndique ad teipſum trahe in anima ſimplici, candida, & a vitio maxime aliena.*

Cum videris] *Cum cōſpexeris diuinū ignem figuræ expertem, quoquouerſus per mundum deſultorie ſplendeſcentem, & cum venuſtate quadam abblandientem, eius vocem audi, quæ veriſſimam quandam præſefert prænotionem.*

Mens paterna] *Id eſt, animæ noſtrę iugis opifex, notas, id eſt formarum intelligibiliū imagines, animis inſeuit, quibus anima freta, rerum eſſentias ſibi rationesve conciliat.*

Percipe id qđ poteſt intellectu cōpreh.]

Cognoſce

λόγιον τῶν τελουμένων, ἐὰν πολλάκις λέξῃς μοι, ἤτοι καλέσῃς με, ὄψει πανταχῆ αὐτὸ τὸ λεκτὸν, ἐμὲ δηλαδὴ ὃν καλεῖς· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τότε ὀφθήσεταί σοι ἢ τὰ πάντα κεραυνοὶ, πῦρ δηλαδὴ τοῦ κόσμου πανταχοῦ ἅπτον.

Μὴ φύσεως καλέσῃς) Μὴ ζητήσῃς ἰδεῖν αὔτοπτον ἄγαλμα τῆς φύσεως, δηλαδὴ τῆς τοῦ θεοῦ, ἅτε οὐκ ὀφθαλμοῖς ὂν ὁρατόν· τὰ δὲ τελουμένοις φαινόμενα, κεραυνοὶ καὶ πῦρ καὶ εἴτι ἄλλο, σύμβολα ἄλλως ἐστὶν, οὐ θεοῦ τις φύσις.

Πάντοθεν ἀπλάστῳ) Τὰ τοῦ φαινομένου σοι κατὰ τὴν τελετὴν πυρὸς εἴδη πάντοθεν ἐς σεαυτὸν δηλαδὴ τεῖνον, ἐν ψυχῇ ἀπλάστῳ, ἤτοι ἁπλῇ, καὶ οὐ ποικίλῃ τὸ ἦθος.

Ηνίκα μὲν βλέψῃς) Ηνίκα ἂν ἴδῃς ἀσχημάτιστον πῦρ θεῖον, καθόλου λάμπον τὸν κόσμον σκιρτηδὸν· ἤτοι σὺν χάριτι καὶ ἵλεων, τούτου τὴν φωνὴν ἄκουσον, ὡς ἀληθεστάτην πρόγνωσιν φέρουσαν.

Σύμβολα πατρικὸς) Ο πατρικὸς νοῦς, ὁ τῆς ψυχῆς δηλαδὴ οὐσίας προσεχὴς δημιουργὸς, οὗτος ταῖς ψυχαῖς ἀνέσπειρε καὶ τὰ σύμβολα, ἤτοι τὰς τῶν νοητῶν εἰδῶν εἰκόνας, ἐξ ὧν τοὺς τῶν ὄντων ψυχὴ ἑκάστη ἐν ἑαυτῇ ἀεὶ κέκτηται λόγους.

Μάνθανε τὸ νοητὸν) Μάνθανε τὸ νοητὸν, ἐπεὶ ἔξω

τοῦ σοῦ ὑπάρχοντος ἐνέργεια δηλαδή. Εἰ γὰρ καὶ ἐνεσπαρμέναι εἰσὶν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αἱ τῶν νοητῶν εἰκόνες, ἀλλὰ δυνάμει αὗται ἔγκεινται σοῦ τῇ ψυχῇ· δεῖ δέ σε καὶ ἐνεργείᾳ τὴν τοῦ νοητοῦ γνῶσιν μετιέναι.

Ἔστι δὲ δή τι νοητὸν] Τὸν ἀνωτάτω θεὸν, ἅτε ἓν ἄκρως ὄντα, οὐκ ἔστιν ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις νοητοῖς νοεῖν, ἀλλὰ τῷ τοῦ νοῦ ἄνθει, ἤτοι τῷ ἀκροτάτῳ καὶ ἑνιαίῳ τῆς ἡμετέρας νοήσεως.

Εἰσὶν πάντα) Ἅπαντα ἐξ ἑνὸς πυρὸς, ἤτοι θεοῦ, ἔστι γεγονότα.

Πάντα γὰρ ἐξετέλεσε) Ὁ γὰρ πατὴρ ἅπαντα ἐξετέλεσε, τὰ νοητὰ δηλαδὴ εἴδη (ταῦτα γάρ ἐστι, τὰ ἐκτετελεσμένα τε καὶ τέλεια) καὶ τῷ μεθ' ἑαυτὸν δευτέρῳ θεῷ παρέδωκεν, ἄρχειν δηλαδὴ καὶ ἡγεῖσθαι αὐτῶν· ὥστε ἤν τι καὶ διὰ τούτου παράγηται τοῦ θεοῦ, πρὸς παράδειγμα ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης νοητῆς οὐσίας, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀνωτάτω πατρὸς ἴσχειν τὴν γένεσιν. Τοῦτον τὸν δεύτερον θεὸν, πρῶτον φησὶν ἑαυτοῖς τίθεσθαι τὰ τῶν ἀνδρῶν ἔθνη, ὁπόσα δηλαδὴ τοῦ μὲν κόσμου τοῦδε προσεχῆ τινα δημιουργὸν νομίζει· τούτου δ' οὐκ ἔτι ἀνωτέρω οὐδένα.

Νοούμεναι ἴϋγγες) Ἴϋγγας, τὰ νοητὰ εἴδη καλεῖ, νοούμενά τε πατρόθεν, καὶ αὐτὰ νοοῦντα· κινούμενά τε πρὸς τὰς νοήσεις βουλαῖς ἀφθέγκτοις, ἤτοι ἀνεκφωνήτοις. κίνησιν δ'

ἐνταῦθα

Cognoſce id quod ſub intelligentiam cadit, extra mentem tuam actu eſſe. Quanquam enim ab opifice imagines tibi rerum intelligibilium ſunt inditæ, hæ tamen potentia tantum in anima tua ſunt. Quare & rerum intellectualium aſciſcenda tibi actu notitia eſt, animoque conſectanda.

Eſt intelligibile) *Id eſt ſummus Deus, qui vnus perfecte eſt, non eodem modo, vt alia, concipitur, ſed mentis flore, id eſt ſingulari & potiſsima parte noſtræ intelligentiæ.*

Oĩa ab vno igne) *Id eſt, a deo promanarunt.*

Omnia pater perfecerit) *Ipſe pater omnia fecit, videlicet intelligibilia genera (hæc enim ſunt quæ ſunt expleta & omnibus ſuis numeris abſoluta) alterique a ſe Deo regẽda tradidit: vnde ſi quid ab hoc deductum eſt, & ad ipſius aut alterius ſubſtantiæ intelligibilis exemplar effictum, id a ſummo illo patre proficiſcitur. Hunc alterum Deum gentes primum haberi cenſent, quotquot videlicet aſsiduum mundi architectum, quo alius non ſit ſuperior, eſſe exiſtimant.*

Species quæ mente percipiuntur) Ἰυγγας *ſpecies intellectiles vocat, quæ a patre cõcipiuntur, & ipſæ concipiunt: & ad concipiendi munia obeunda exſtimulant cõſilijs immotis. Hic vero mo-*

tum intelligendi, non tranſgreſsionẽ hoc oraculum intelligit, aut curſum, ſed ſimpliciter habitũ ad intellectilia. Quare & conſilijs ἀφθέγκτοις, id eſt immotis, quod ipſum φθέγγεσθαι, loqui, in motu ſit. Hoc autem vult: hæ ſpecies immotũ, minimeq; vt anima vagum ad ea quæ intelliguntur reſponſum obtinẽt.

O quomodo mundus] *Ex mente perceptilibus formis quæ antecellunt, & quæ in hoc aere ab immortalibus deducta ſunt, mundi rectores intelligentiæ compotes nominat, quorum principem conſtituit alterum a patre Deum. Cum vero dicit hoc oraculum rectores eſſe mundo flecti neſcios, eo ſpectat vt ipſi immortalitatem aſſerat.*

Seipſum pater ſubduxit] *Seipſum pater a reliquis omnibus exemptum fecit, adeo vt ne in intellectiua quidem facultate vel altero a ſe Deo ignem ſuum, hoc eſt propriam diuinitatem incluſerit. Huius autẽ diuinitas a cæteris rebus exempta eſt, videlicet quoniã ille idem & ortus immunis eſt, & per ſe ipſe extat: immo nulli prorſus communicabilis eſt, licet ab omnibus diligatur. non autem inuidia ductus ſe nemini impertit, ſed ſola rei impoſſibilitate, quæ vt in contradictionem ille incidat, omnino non permittit.*

Pater non metum immittit, ſed obſequiũ infundit]

ἐνταῦθα νοήσεως, οὐ μετάβασιν βούλοιτ' ἂν λέγειν, οὐδὲ διέξοδον, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν πρὸς τὰ νοούμενα σχέσιν· ὥστε δὲ καὶ τὸ βουλαῖς ἀφθέγκτοις, τοῦτ' ἂν βούλοιτο τὸ ἀκινήτοις· ὡς τό γε φθέγγεσθαι ἐν κινήσει ὄν. καὶ λέγει ἄν που, ὡς ἀκίνητα τὰ τοιαῦτα εἴδη· καὶ οὐ διεξοδικῶς, ὥσπερ ἡ ψυχή, τὴν πρὸς τὰ νοούμενα ἔχει σχέσιν.

Ω πῶς κόσμος ἔχει] Τὰ προὔχοντα τῶν νοητῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ οὐρανῷ ἀθανάτων παραγωγὰς νοερὰς ἀνοχῆας κόσμου καλεῖ, ὧν κορυφαῖον τὸν μετὰ τὸν πατέρα δεύτερον βούλεται εἶναι θεόν· ἀκαμπεῖς δὲ ἀνοχῆας φάσκων τοῦτο τὸ λόγιον ἔχειν τὸν κόσμον, δηλονότι ἄφθαρτον αὐτὸν βούλεται εἶναι.

Εαυτὸν ὁ πατὴρ ἥρπασεν] Εαυτὸν ὁ πατήρ, τῶν ἄλλων πάντων ἐξαίρετον ἐποίησεν· οὐδ' ἐν τῇ ἰδίᾳ νοερᾷ δυνάμει, ἤτοι τῷ μεθ' ἑαυτὸν δευτέρῳ θεῷ κλείσας, ἤτοι ὁρίσας τὸ ἴδιον πῦρ, τὴν ἰδίαν δὴ θεότητα. τὸ γάρ τοι πάμπαν ἀγέννητον καὶ αὐτὸ δι' αὑτὸ ὄν, ᾧ ἡ αὐτοῦ θεότης τῶν ἄλλων πάντων ἐξῄρεται· ἅτε οὐδ' ὅλως μεταδοτὸν τῷ ἑτέρῳ ὄν, κἂν ἀγαπᾶτο ὑπὸ πάντων. οὐδὲ μετέδωκεν οὐδενί, οὐ φθόνῳ· τῷ δ' ὅλως ἀδυνάτῳ τοῦ πράγματος, τῷ ἐς ἀντίφασιν περιίστασθαι.

Πατὴρ οὐ φόβον ἐπιθρώσκει] Οὐ φόβον ἐμβάλλει ὁ

πατὴρ, πειθὼ δ' ἐπιχεῖ, ἤτοι ἔρωτα· ἅτε γὰρ ἄκρως αὐτὸς ἀγαθὸς ὤν, οὐδ' ἂν κακοῦ αἴτιος εἴη οὐδενί, ὥστ' ἂν καὶ φοβερὸν εἶναι, ἀγαθῶν δ' ἀεὶ πᾶσιν αἴτιος ὤν, κἂν ἀγαπῷτο ὑπὸ πάντων.

Δῆλοι δ' οὖν εἰσὶν ἄλλοι τε συχνοὶ ἀνθρώπων, τοῖς ἀπὸ Ζωροάστρου τούτοις συνῳδούς πῃ καταστησάμενοι τὰς δόξας· μάλιστά γε μὴν καὶ οἱ περί τε Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα σοφοί, ἐπεὶ καὶ ἐκείνοις ἔτι τῶν Ζωροάστρου, οἷς φησὶ περὶ αὐτοῦ ὁ Πλούταρχος, πάνυ συνῳδὰ καὶ τὰ Πλάτωνος φαίνεται. Φησὶ δὲ περὶ Ζωροάστρου Πλούταρχος, ὡς τριχῇ τὰ ὄντα διέλοι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ αὐτῶν μοίρᾳ, Ὠρομάζην ἐφιστώη· τοῦτον δὲ εἶναι τὸν ὑπὸ τῶν λογίων πατέρα καλούμενον· τῇ δ' ἐσχάτῃ Ἀριμάνην, Μίθρην δὲ τῇ μέσῃ· καὶ τοῦτον δ' αὖ εἶναι τὸν δεύτερον νοῦν καλούμενον ὑπὸ τῶν λογίων· ἀλλ' Ὠρομάζην μὲν, ἡλίου, ὅν γε δὴ καὶ κύριον πέρσισι καλεῖσθαι, τριπλάσιον ἑαυτὸν ἐφεστακέναι· Μίθρην δὲ δηλονότι, τὸν μετά γε Ὠρομάζην, διπλάσιον. οἷσπερ πάντως συνῳδὰ καὶ τὰ Πλάτωνος ἐκεῖνά ἐστι· περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστί· καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα· καὶ ἐκεῖνο αἴτιον ἁπάντων τῶν καλῶν· δεύτερον δὲ, περὶ τὰ δεύτερα· καὶ τρίτον, περὶ τὰ τρίτα. μοίρας δὲ τρεῖς ἐς ἃς Ζωροάστρης τε καὶ Πλάτων τὰ ὄντα διῃρήκεσαν, εἶναι πρώτην μὲν, τὴν αἰώνιον· δευτέραν δὲ, τὴν ἔγχρονον μὲν, ἀΐδιον δέ· τρίτην δὲ τὴν θνητήν. Ζωροάστρην δὲ φησὶ Πλούταρχος οὕτω παλαιόν τινα γεγονέναι, ὡς καὶ πεντακισχιλίοις ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν πρεσβύτερον ἱστορεῖσθαι.

infundit) *Hoc eſt amorem. Cùm enim ipſe ſumme bonus ſit, nulli vllius auctor fuerit mali, vnde iure timeri poßit, ſed omnibus contra ſemper bonorum cauſa, vt ideo a cunctis ametur.*

Hæc Zoroaſtris oracula frequentes & clari viri conſimiles opiniones ſecuti confirmarunt, ſed præcipue Pythagorici & Platonici: quãdoquidem illis etiam Zoroaſtri dictis quæ de eo Plutarchus refert, plane conſona Platonis ſententia videtur. Refert autẽ de Zoroaſtre Plutarchus, quod res oẽs in tria genera diſtribuerit: & primæ quidẽ illarũ parti ſiue generi Horomazen præfecerit, eundẽ cum eo quem oracula patrẽ vocitant: vltimæ vero Arimanen, at mediæ Mithran, quẽ alterã mentẽ oracula nominant. Et quod Horomazes Solis, qui Perſice Cyrus dicitur, ſe triplicẽ conſtituerit, duplicẽ autẽ Mithra qui proximũ ab Horomaze locũ obtinet. Quibus omnino Platonica illa reſpondent; oĩa ſunt circa regẽ vniuerſorũ, & eius gratia ſunt oĩa: idẽq; oĩm bonorũ cauſa eſt: ſecũd⁹ vero circa ſecũda, terti⁹ circa tertia occupat⁹ eſt. Tres aũt partes in quas Zoroaſtres & Plato res vniuerſas diuiſerũt, ſunt iſtę; prima q̃dẽ ęterna: ſecunda vero tẽpore cœpit, ſed æterna eſt: tertia demum corruptioni obnoxia eſt. Cæterũ Plutarch. teſtatur Zoroaſtrẽ adeo vetuſtũ eſſe, vt quinq; milib. annorũ bellũ Troianũ anteceſſerit.

SAPIENTISSIMI PSELLI EXPOSITIO *eorundem oraculorum.*

ORACVLVM CHALDAICVM.

Eſt etiam ſimulacro locus ſuus in regione vndique & omnino lucida.

Idola ſiue ſimulacra dicuntur a philoſophis, quę congenita quidē ſunt præſtantioribus, attamen illis inferiora & deteriora. Exempli gratia, Deo mens congenita eſt, menti anima rationis particeps, animæ ratione præditę irrationalis, irrationali natura, naturæ corpus, & corpori materia. Idolum itaque & imago dei mens eſt, mentis anima rationalis, animæ rationalis irrationalis, irrationalis natura, naræ corpus, corporis materia. Hic autem irrationalem animam vocat Chaldaicum oraculum animæ rationalis ſimulacrum, eo quod huic illa cōnata eſt, ſed conditione inferiori: aitque ſimulacro partem attributam eſſe in regione vndiquaque colluſtrata. quo ſignificat animā rationis expertem, quæ imaginem animæ ratione præditæ refert, virtutum auxilio dum in hac vita moratur luſtratam, curriculo vitæ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ ΕΞήγησις εἰς τὰ αὐτὰ λόγια.

ΧΑΛΔΑΙΚΟΝ ΛΟΓΙΟΝ.

Ἐστι καὶ εἰδώλῳ μερὶς εἰς τόπον ἀμφιφάοντα.

Εἴδωλα λέγεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τὰ συμφυῆ μὲν κρείττοσιν, ἐλάττονα δὲ ἐκείνων τυγχάνοντα· οἷον συμφυὴς ὁ νοῦς τῷ θεῷ, καὶ τῷ νῷ ἡ λογικὴ ψυχὴ, καὶ τῇ λογικῇ ψυχῇ ἡ ἄλογος, καὶ τῇ ἀλόγῳ ἡ φύσις, καὶ τῇ φύσει τὸ σῶμα, καὶ τῷ σώματι ἡ ὕλη. Εἴδωλον μὲν τοῦ μὲν θεοῦ, ὁ νοῦς· τοῦ δὲ νοῦ, ἡ λογικὴ ψυχή· τῆς δὲ λογικῆς ψυχῆς, ἡ ἄλογος· τῆς δὲ ἀλόγου, ἡ φύσις· τῆς δὲ φύσεως, τὸ σῶμα· τοῦ δὲ σώματος, ἡ ὕλη. Ἐνταῦθα δὲ τὸ Χαλδαϊκὸν λόγιον, εἴδωλον φησὶ, τὴν ἄλογον ψυχὴν τῆς λογικῆς. συμφυὴς γὰρ αὐτὴ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ χείρων ἐκείνης. καὶ φησὶν ὅτι καὶ εἰδώλῳ μερίς ἐστιν εἰς τόπον ἀμφιφάοντα τουτέστιν, ἡ ἄλογος ψυχὴ ἥτις ἐστὶν εἴδωλον τῆς λογικῆς ψυχῆς, καθαρθεῖσα δι' ἀρετῆς ἐν τῷ βίῳ, ἄνεισιν εἰς τὸν ὑπὲρ σελήνην τόπον μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ

τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς· καὶ ἀποκληροῦται εἰς τὸν ἀμφιφαῆ· τουτέστιν ἀμφοτέρωθεν λάμποντα, καὶ ὁλολαμπῆ. ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ σελήνην τόπος, ἀμφικνεφής ἐστι. τουτέστιν ἀμφοτέρωθεν σκοτεινός. ὁ δὲ σεληνιακὸς, ἑτεροφαὴς, ἢ ἑτεροκνεφής· τουτέστι, τῷ ἡμίσει περιλάμπων, τῷ δὲ ἡμίσει σκότους μεστός. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ σελήνη, τοιαύτη ἐστὶ, τῷ μὲν ἡμίσει μέρει πεφωτισμένη, καὶ τῷ ἡμίσει ἀφώτιστος. ὁ δὲ ὑπὲρ σελήνην τόπος ἀμφιφαής ἐστιν, ἤτοι δι᾽ ὅλου πεφωτισμένος. λέγει οὖν τὸ λόγιον, ὅτι οὐ μόνον ἡ λογικὴ ψυχὴ ἀποκληροῦται εἰς τὸν ὑπὲρ σελήνην τόπον τὸν ἀμφιφαῆ, ἀλλὰ μερίς ἐστι καὶ τῷ εἰδώλῳ αὐτῆς, ἤτοι τῇ ἀλόγῳ ψυχῇ, ἀποκληρωθῆναι εἰς τὸν ἀμφιφαῆ τόπον, ὅταν διαυγὴς καὶ καθαρὰ ἐξέλθῃ τοῦ σώματος. ὁ μὲν γὰρ Ἑλληνικὸς λόγος ἀθάνατον τιθεὶς καὶ τὴν ἄλογον τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν, μέχρι τῶν ὑπὸ σελήνην στοιχείων αὐτὴν ἀνάγει. τὸ δὲ Χαλδαϊκὸν λόγιον καθαῖρον αὐτὴν καὶ ὁμόφρονα τῇ λογικῇ ψυχῇ ποιοῦν, εἰς τὸν ἐπέκεινα τῆς σελήνης τὸν ἀμφιφαῆ ταύτην ἀποκαθιστᾷ. καὶ τὰ μὲν τῶν Χαλδαίων δόγματα, τοιαῦτα· οἱ δὲ τῆς εὐσεβείας ὑφηγηταὶ καὶ τῶν Χριστιανικῶν δογμάτων ὑποφῆται καὶ κήρυκες, οὐδαμοῦ τὴν ἄλογον ψυχὴν ἀνάγουσιν, ἀλλὰ θνητὴν διαῤῥήδην ὁρίζονται.

lo vitæ humanæ finito ad regionẽ quæ supra lunam est redire, eiq; sorte aßignari locum vndiq; luminosum, id est circum circa & omni ex parte splendore fulgentem. nam qui subter lunam locus est, vndique tenebricosus est, & circũ circa caligine septus. lunaris vero alternatim lucidus & obscurus est, hoc est vna ex parte lumine clarus, ex altera tenebris oppletus: quẽadmodũ etiã ipsa luna media ex parte illuminata est, & ex media obtenebrata. Locus vero ille supra lunam, vtrinq; lucidus est, siue omni ex parte collustratus. Dicit itaq; oraculũ, non solum animæ ratione præditæ superlunarem illã regionem vndiq; luminosam esse destinatã, sed etiã illius imaginẽ animã brutam hac sorte dotatã, vt in regionẽ omni ex parte lucidam asciscatur, modo splendida & pura e corpore exierit. Græcorum siquidem doctrina irrationalẽ hominis animam facit interitus nesciam, eamque vsque ad elementa sub luna sita extollit. at Chaldaicum oraculum expiatam illam & cum rationis participe anima amice conspirantem in regionem hãc quæ vltra lunam est, vndique lucidam transuehit. Atque hæc quidem sunt statuta Chaldæorum. Pietatis vero doctores & Christianorum dogmatum interpretes ac pręcones nusquã locorum brutam animam ad superiora educunt, sed aperte

interitui obnoxiam esse profitentur. habent autem pro anima bruta iram & cupiditatem generationis appetitricem. Atque ita enarrando tradit Gregorius Nissenus in oratione de anima.

Ne vero materiæ feces in præcipitio relinquas.

Materiæ feces appellat oraculum hominis corpus e quattuor elementis compositum: & tanquam docendo & exhortando discipulum alloquitur: Non solum animam tuam ad deum eleua, & vt vitæ huius turbas superet effice, sed si fieri potest, ne quidem ipsum corpus quo amictus es, quodque materiæ fex est reiicula & neglecta, & materiæ ludicrũ, in terrestri mundo relinque. præcipitium namque nominat oraculum locum hunc inferiorem. a cœlo enim tanquam loco edito natura nostra huc præcipitatur. admonet igitur, vt & ipsum corpus, quod per materiæ fæcẽ innuit, igne diuino absumamus & expurgemus, aut decorticatum in æthera eleuemus, aut a deo ceu transuasemur in locum materiæ & corporis expertem; vel corporeum eum quidem, sed ætherium; vel cælestem, quem consecuti sunt Elias Thesbites & ante hunc Enoch, ab hac vita in longe diuiniorem conditionem trãslati, materiæ sedimento, suo nempe ipsorum corpore, in præruptis

locis

ὁρίζονται. ἄλογον δὲ ψυχὴν τίθενται, τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὀρεγομένην γενέσεως. οὕτω γοῦν ὁ Νυσσαεὺς Γρηγόριος ἐν τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ διέξεισιν.

Μὴ δὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρημνῷ καταλείψῃς.

Ὕλης σκύβαλον φησὶ τὸ λόγιον, τὸ τοῦ ἀνθρώπου σῶμα τὸ ἐκ τεσσάρων στοιχείων συγκείμενον· καὶ ὥσπερ ἐν διδασκαλίας λόγῳ καὶ παραινέσεως φησὶ πρὸς τὸν διδασκόμενον· ὅτι μὴ μόνον τὴν ψυχήν σου πρὸς τὸν θεὸν μετεώρισον, καὶ τῆς βιωτικῆς συγχύσεως ὑπερτέραν ποίησον, ἀλλ᾽ εἰ δυνατὸν, μηδὲ αὐτὸ τὸ σῶμα ὅπερ ἠμφίεσαι, καὶ ὅπερ σκύβαλον ἐστὶ τῆς ὕλης, τουτέστι πρᾶγμα τι ἀπερριμμένον καὶ καταπεφρονημένον, καὶ ὕλης παίγνιον, εἰς τὸν περίγειον καταλείπῃς κόσμον. κρημνὸν γὰρ τὸν ἐνταῦθα τόπον ὀνομάζει τὸ λόγιον. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ μετεώρου τόπου τοῦ οὐρανοῦ, ἡ φύσις ἡμῶν ἐνταῦθα κατακρημνίζεται. παραινεῖ οὖν, ἵνα καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, ὅπερ φησὶν ὕλης σκύβαλον, πυρὶ θείῳ ἐκδαπανήσωμεν, ἢ ἀπολεπτύναντες εἰς αἰθέρα κουφίσωμεν, ἢ μετεωρισθῶμεν ὑπὸ θεοῦ εἰς τόπον ἄϋλον καὶ ἀσώματον ἢ ἐνσώματον μὲν, αἰθέριον δὲ ἢ οὐράνιον, οὗ δὴ τετύχηκεν ὅ τε Θεσβίτης Ἡλίας, καὶ πρὸ τούτου Ἐνὼχ, μετατεθέντες ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ εἰς θειοτέραν λῆξιν ἀποκαθισάντες, καὶ μηδὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον, ἤτοι τὸ ἑαυτῶν σῶμα, κρημνῷ

καταλιπόντες. κρημνὸς δέ ἐστιν, ὥσπερ εἰρήκαμεν, ὁ περίγειος τόπος. τὸ δὲ τοιοῦτον δόγμα εἰ καὶ θαυμαστόν ἐστι καὶ ὑπερφυές, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ βουλήματι ἡ δαπάνη κεῖται τοῦ σώματος, καὶ ἡ πρὸς τὸν θειότερον τόπον τούτων μετάστασις· μόνης δὲ τῆς θείας ἤρτηται τὸ πρᾶγμα χάριτος, τῆς τῷ ἀπορρήτῳ πυρὶ τὴν ὕλην ἐκδαπανώσης τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἐμβριθῆ καὶ γεώδη φύσιν ὀχήματι πυρίνῳ μετεωριζούσης εἰς οὐρανόν.

Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξίῃ ἔχουσά τι.

Τοῦτο δὲ λόγιον καὶ Πλωτῖνος ἐν τῷ περὶ ἀλόγου ἐξαγωγῆς τίθησιν. Ἔστι δ᾽ ὁ λόγος παραίνεσις ὑπερφυής τε καὶ ὑπερήφανος. φησὶ γὰρ μηδένα τὸν ἄνθρωπον πραγματεύεσθαι περὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς ψυχῆς, μηδὲ φροντίζειν πῶς ἂν ἐξέλθοι τοῦ σώματος· ἀλλὰ τῷ φυσικῷ λόγῳ τῆς διαλύσεως παραχωρεῖν. αὐτὸ γὰρ τὸ ἐμμέριμνον εἶναί τινα περὶ τῆς τοῦ σώματος λύσεως, καὶ τῆς ἐνθένδε ἐξαγωγῆς τῆς ψυχῆς, μετάγει τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν κρειττόνων, καὶ ἀπασχολεῖ περὶ τὴν τοιαύτην φροντίδα, ἔνθεν τοι οὐδὲ καθαίρεται τελεώτατα ἡ ψυχή. ἀσχολουμένοις οὖν ἡμῖν περὶ τὴν ἀνάλυσιν, ἐὰν τηνικαῦτα ὁ θάνατος παραγένηται, οὐκ ἐλευθέρα παντάπασιν ἔξεισιν ἡ ψυχὴ, ἀλλ᾽ ἔχουσά τι τῆς ἐμπαθεστέρας ζωῆς. πάθος γὰρ ὁρίζεται ὁ Χαλδαῖος τὸ φροντίζειν περὶ τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον. δεῖ γάρ φησι μηδενὸς ἑτέρου φροντίζειν,

locis minime destituto. Est autem præruptus locus, quemadmodum diximus, regio terrestris. Atque hoc dogma licet admirabile sit & excellens, non tamen in nostra volũtate sita est corporis lustratio & ad diuiniorem locum translatio, sed pendet res tota a diuina gratia, vt hæc ineffabili igne corporis materiam exurat, & prægrauantem terrenamque naturam igneo vehiculo in cælum euehat.

Ne exigas *animam*, ne in exeundo habens aliquid *periclitetur.*

Hoc oraculũ refert etiam Plotinus in libro de animæ irrationalis eductione. Est autem insignis & magni momenti exhortatio: homini nimirum nihil quicquam moliendum esse de animæ eductione, neque dispiciendum quo pacto illa e corpore egrediatur: sed negotiũ naturali dissolutionis rationi permittendum. anxietas enim & sollicitudo de corporis solutione, & animæ ex illo eductione, mentem a melioribus cogitationibus auocat, & curis eiusmodi occupat, vnde perfecte anima purgari nequit. Si enim tunc mors nobis adueniat, quando curis de resolutione distringimur, anima non exit prorsus libera, sed retinẽs aliquid de vita affectibus implicata. affectum enim definit Chaldæus hominis de morte sollicitudinẽ. nullius enim alterius rei curam

habēdam eſſe vult quam præſtantiorum illuminationum. verum neque de his admodum ſollicite cogitandum, ſed vbi te ipſum angelicis & diuinis potentijs nos in altiora extollentibus permiſeris, omnibus quæ in corpore ſunt, dicam & in anima, ſentiendi inſtrumentis obſtructis, absque vllis negotiorum curis & mentis agitationibus vocantem deum ſequendum eſſe. Nonnulli ſimplicius oraculum expoſuerunt. ne educas *enim inquiunt,* ne exeat aliquid habens: *id eſt, ne te ante mortis naturalis terminum interimas, licet philoſophiæ totus omni ſtudio incubueris. nondum enim omnibus numeris abſolutam luſtrationem adeptus es. vnde licet anima e corpore via iſta exſilierit, exibit tamen vitæ huius corruptione quodammodo infecta. Si enim nos homines in hoc corpore tanquam in cuſtodia & ſtatione collocati ſumus, quemadmodum ſane Plato hac ſentētia diuinitus accepta in arcanis ſermonibus dixerat, nemo certe ſibi mortē inferre debet, antequam deus moriendi neceſſitatem immiſerit. Atque hæc expoſitio melior eſt priore, & Chriſtianæ doctrinæ prorſus congrua.*

Animo tuo ne ſubiicias immenſa terræ ſpatia:

Non

πίζειν, ἢ τῶν κρειττόνων ἐλλάμψεων. μᾶλλον δὲ μηδὲ περὶ τούτων φροντίζειν· ἀλλ' ἀφεικότα ἑαυτὸν ταῖς ἀναγούσαις ἡμᾶς ἀγγελικαῖς ἢ θειοτέραις δυνάμεσι, καὶ τὰ τοῦ σώματος μύσαντα αἰσθητήρια, εἰπεῖν δὲ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ἀπολυπραγμονήτως καὶ ἀνεννοήτως ἕπεσθαι τῷ καλοῦντι θεῷ.

Τινὲς δὲ ἁπλούστερον ἐξηγήσαντο τὸ λόγιον. μὴ ἐξάξῃς γάρ φησιν, ἵνα μὴ ἐξίῃ ἔχουσά τι. τουτέστι μὴ προαιέλης σαυτὸν τοῦ φυσικοῦ θανάτου, κἂν πάνυ πεφιλοσόφηκας. οὔπω γὰρ τῆς τελεοτάτης καθάρσεως ἔτυχες. ἔνθεν καὶ ἀφιπταμένη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος διὰ τῆς τοιαύτης ἐξαγωγῆς, ἔχουσά τι τῆς θνητοειδοῦς ζωῆς ἔξεισιν. Εἰ γὰρ καὶ ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ σώματι ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι, ὥσπερ δὴ καὶ Πλάτων εἰρήκει ἐν ἀπορρήτοις λόγοις ἄνωθεν τὴν δόξαν μεμαθηκώς, ἀλλ' οὐ δεῖ ἑαυτὸν ἀποκτεῖναί τινα, πρὶν ἀνάγκην ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ. καὶ κρείττων ἡ ἐξήγησις αὕτη τῆς προτέρας, καὶ τῷ Χριστιανικῷ λόγῳ συμβαίνουσα.

Μὴ τὰ πελώρια μέτρα γαίης ὑπὸ σὴν
φρένα βάλλου·

Οὐ γὰρ ἀληθείης φυτὸν ἐνὶ χθονί. (θροίσας·
Μηδὲ μέτρει μέτρα ἠελίου κανόνας συνα-
Ἀϊδίῳ βουλῇ φέρεται πατρὸς, οὐχ ἕνεκεν σου.
Μήνης ῥοῖζον ἔασον· ἀεὶ τρέχει ἔργῳ ἀνάγκης.
Ἀστέριον προπόρευμα σέθεν χάριν οὐχ ἐ-
λοχεύθη.
Αἴθριος ὀρνίθων ταρσὸς πλατὺς, οὔποτ' ἀληθὴς,
Καὶ θυσιῶν σπλάγχνων τε τομαί· τάδ' ἀθύρματα πάντα,
Ἐμπορικῆς ἀπάτης στηρίγματα. φεῦγε σὺ ταῦτα,
Μέλλων εὐσεβίης ἱερὸν παράδεισον ἀνοίγειν,
Ἔνθ' ἀρετὴ σοφία τε καὶ εὐνομίη συνάγονται.

Ἀπάγει τὸν μαθητευόμενον ὁ Χαλδαῖος πάσης Ἑλληνικῆς σοφίας, καὶ μόνῳ προσκολλᾶν οἴεται τῷ θεῷ. Μὴ τὰ πελώρια γάρ φησι μέτρα γῆς ὑπὸ σὴν φρένα βάλλου· οὐ γὰρ ἀληθείης φυτὸν ἐνὶ χθονί· τουτέστι μὴ τὰ μεγάλα μέτρα τῆς γῆς πολυπραγμόνει τῇ σῇ φρενὶ, ὥσπερ οἱ γεωγράφοι ποιοῦσι καταμετροῦντες τὴν γῆν. σπέρμα γὰρ ἀληθείας οὐκ ἔστιν ἐν γῇ. Μηδὲ μέτρει μέτρον ἡλίου κανόνας συνα-

θροίσας·

Non eſt enim veritatis planta in terra.
Neque metire menſuram ſolis canonibus collectis:
Sempiterno patris conſilio fertur, non tua cauſa.
Relinque lunæ impetum: perpetuo currit vi neceſſitatis.
Aſtrorũ ꝓcurſus tua gratia nõ eſt cõditus.
In aere auium latum remigium nũquam verax eſt:
Et victimarum viſcerumque fruſta, hæc omnia ludibria ſunt,
Erroris negotiatorũ fulcra. Tu fuge iſta,
Si velis ſacrum pietatis hortũ recludere,
Vbi virtus, ſapiẽtia & ęquitas cõſociãtur.

Chaldæus abducit diſcẽdi ſtudioſum ab oĩ Grę-corũ ſapientia, & ſoli deo adhærere docet. Ne animo tuo comprehendas *(inquit)* terræ infinitam menſuram: non eſt enim veritatis planta in terra. *id eſt, ne ſollicite mẽte tua inquiras magna terræ ſpatia, quemadmodum geographi facere ſolent terram dimetiendo: quia veritatis ſemen in terra non eſt.* Neque metire vias Solis regulis ad eam rem obſeruatis & collectis. ſempiterno patris cõſilio voluitur, non propter

te. *id est, ne circa motum & doctrinam astrorum occuperis. hæc enim non vitæ tuæ causa mouetur, sed perpetuo voluuntur secūdum voluntatem Dei.* Relinque lunæ impetum. semper necessitatis opere currit. *hoc est, ne anxie scruteris lunæ volubilem motum. non enim propter te currit illa, sed agitatur a necessitate potiore.* Stellarum progressus tua causa factus non est. *id est stellarum duces ac præfecti, tam fixarum quam erraticarum, essentiam siue substantiam suam non in tui gratiam nacti sunt.* Ætheriæ auium plantæ latæ nō sunt veraces. *id est, ars ex auium in aere volatium inspectione, quam etiā auguralem scientiam nominant, curiose illarum volatum, garritum, & sedes obseruans, vera non est. Latam autem plantam vocat, dilatatum pedum gressum, ob digitorum extensionem cute inter illos media quam longissime diducta.* Et victimarum viscerumque sectiones, hæc omnia ludibria sunt. *id est ars sacrificandi, tam ea quæ futura per victimas, quam quæ per viscerum mactatarum hostiarū dissectionem inquirit, manifesta ludicra sunt.* Negotiatorum erroris fulcra, *id est lucri fraudulentæ captationes. Ne igitur (ait) tu meæ disciplinæ tradite istiusmodi curiose indageris, si quidem*

θεωρίσας· αἰδίῳ βουλῇ φέρεται τοῦ πατρὸς, οὐχ ἕνεκα σοῦ. τουτέστι μὴ ἀσχολοῦ περὶ ἀστρονομίαν. οὐ γὰρ ἕνεκεν τῆς σῆς ζωῆς τὸν δρόμον ποιεῖται, ἀλλ' ἀϊδίως κινεῖται κατὰ τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα. Μήνης ῥοῖζον ἔασον· ἀεὶ τρέχει ἔργῳ ἀνάγκης. τουτέστι τὸ τῆς σελήνης εὔτροχον κίνημα μὴ πολυπραγμόνει. τρέχει γὰρ αὕτη οὐ διὰ σὲ, ἀλλ' ὑπὸ κρείττονος ἀνάγκης ἀγομένη. Ἀστέριον προπόρευμα σέθεν χάριν οὐκ ἐλοχεύθη. τουτέστιν οἱ προηγούμενοι τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ἢ τῶν πλανωμένων, οὐ χάριν σοῦ τὴν ὑπόστασιν ἔλαβον. Αἴθριος ὀρνίθων ταρσὸς πλατὺς, οὔποτ' ἀληθής. τουτέστιν ἡ διὰ τῶν πετομένων ὀρνίθων ἐν τῷ ἀέρι τέχνη, ἣν δὴ καὶ οἰωνιστικὴν ὀνομάζουσιν, οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, περιεργαζομένη πτήσεις αὐτῶν, καὶ κλαγγὰς, καὶ καθέδρας. ταρσὸν δὲ πλατὺν, τὴν τῶν ποδῶν αὐτῶν λέγει βάσιν πλατεῖαν οὖσαν, διὰ τὴν τῶν δακτύλων ἔκτασιν διειργομένων τῷ μεταξὺ δέρματι. Καὶ θυσιῶν σπλάγχνων τε τομαί, τάδ' ἀθύρματα πάντα. τουτέστιν ἡ θυτικὴ καλουμένη ἐπιστήμη, ἤγουν ἡ διὰ τῶν θυσιῶν τῶν μελλόντων ζητοῦσα τὴν πρόγνωσιν, καὶ ἡ διὰ τομῆς τῶν σπλάγχνων τῶν σφαζομένων ἱερείων, παίγνιά εἰσιν ἄντικρυς. Ἐμπορικῆς ἀπάτης στηρίγματα· τουτέστιν ἀφορμαὶ κέρδους ἀπατηλαί. Μὴ τοίνυν (φησὶ) πολυπραγμόνει σὺ μαθητευόμενος ὑπ' ἐμοῦ, μέλλων

εὐσεβείης ἱερὸν παράδεισον ἀνοίγειν. ἱερὸς δὲ παράδεισος εὐσεβείας κατὰ Χαλδαίους, οὐχ ὃν ἡ τοῦ Μωυσέως βίβλος φησὶν, ἀλλ' ὁ λειμὼν τῶν ὑψηλοτάτων θεωριῶν, ἔνθα τὰ ποικίλα τῶν ἀρετῶν δένδρα, καὶ τὸ ξύλον τὸ γνωστικὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ· τουτέστιν ἡ διακριτικὴ φρόνησις, ἡ διαιροῦσα τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τουτέστι τὸ φυτὸν τῆς θείας ἐλλάμψεως τῆς καρποφορούσης τῇ ψυχῇ ζωὴν ἱερωτέραν καὶ κρείττονα. ἐν τούτῳ γοῦν τῷ παραδείσῳ καὶ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ εὐνομία φέρονται. ἔστι δὲ ἀρετὴ, μία μὲν ἡ γενικὴ, πολλαὶ δὲ αἱ κατ' εἴδη διαιρούμεναι. σοφία δέ ἐστιν, ἡ τούτων ἁπάντων περιεκτικὴ, ἣν ὡς μόνα ἄρρητον ὁ θεῖος προβάλλεται νοῦς. τῶν δὴ τοιούτων Χαλδαϊκῶν παραινέσεων, τὰ μὲν πλείω καὶ ταῖς καθ' ἡμᾶς εἰσηγήσεσι κατάδηλά πως εἰσί· τινὰ δὲ καὶ ἠθέτηται*. τοῦ γὰρ καθ' ἡμᾶς δόγματος διαρρήδην φάσκοντος διὰ τὸν ἄνθρωπον τὴν ὁρατὴν γεγενῆσθαι κτίσιν, ὁ Χαλδαῖος τὸν λόγον οὐ παραδέχεται, ἀλλ' ἀϊδίως τίθεται κινεῖσθαί τι κατ' οὐρανὸν, ἔργῳ ἀνάγκης, οὐχ ἕνεκεν ἡμῶν.

Δίζεο ψυχῆς ὀχετὸν, ὅθεν ἢ τίνι τάξει
Σώματι θητεύσας ἐπὶ τάξιν ἰθὺς ἀναστήσεις,

Ἱερῷ

ſacrum pietatis hortum tibi patere velis. eſt autem ſacer pietatis hortus ſiue paradiſus ſecundũ Chaldæos, non quem Moyſis liber prædicat, ſed altiſsimarum contemplationum pratum, in quo ſunt variæ virtutum arbores & lignum cognitionis boni & mali, id eſt prudentia dijudicatrix, bona a prauis ſegregans; lignum denique vitæ, id eſt planta illuſtrationis diuinæ, quæ animæ fructum ſanctioris & melioris vitæ producit. In hoc igitur paradiſo ſunt virtus, ſapientia & æquitas. Eſt autem virtus, vna quidem genere, ſed plures ſpecie diuerſæ. Sapientia vero omnes virtutes in ſe complectitur, quam vt ſolam ineffabilem mens diuina profert. Atque exhortationum iſtarũ Chaldaicarum pars magna quodammodo e noſtrorum inſtitutis aperta eſt, pars vero falſa & ex ethnicorum doctrina deſumpta. nam cum noſtra doctrina manifeſte aſſerat creaturam omnem viſui ſubiectam hominum cauſa conditam fuiſſe, Chaldæus iſtud verbum omnino nõ admittit, ſed perpetuo curſu cæleſtia ferri tradit vi neceſsitatis, non propter nos.

Scrutare animæ riuum, vnde aut quo ordine
Corpori mercenaria opera pręſtita ad dignitatem iterum extollas,

Sacræ rationi opere adiuncto.

Hoc est, quære animæ originem, vnde producta corpori inseruierit, & quo pacto illa sacrarum ceremoniarum opere refocillata, lustrata atque erecta, eo vnde venerat reduci queat, sacra ratione coniuncta. *Id quod ita intelligendum venit. Sacra ratio in nobis est vita intellectu prædita, aut potius suprema animæ facultas, quam mentis florem alicubi oraculum appellat. Verum sacra ista ratio nequit suo ipsius ductu & auspicio ad superiora aspirare & res diuinas comprehendere. Atque pietatis quidem institutum ad Deum illam manu ducit ope illuminationum siue institutionum cælitus immissarum: Chaldæus vero rituum ac ceremoniarum scientia. quæ sciẽtia rituum initiatrix animam perfectam reddit ope & potentia materialiũ terrestrium. Huic igitur (ait) sacræ rationi cum opus vnieris, id est cum sacræ rationi animæ, siue præstantiori illius facultati ceremoniarum opus cõiunxeris. Et Gregorius quidem theologus e nostris, ratione & contemplatione animam ad diuina euehit, ratione quæ in nobis principatum obtinet intellectuque prædita est, contemplatione, quæ superne veniens illuminatio est. Plato vero ratione & intellectu essentiam generationis expertem principioque ca-*

que ca-

Ἱερῷ λόγῳ ἔργον ἑνώσας.

Τουτέστι, ζήτει τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, πόθεν παρήχθη καὶ ἐδούλευσε σώματι, καὶ πῶς ἄν τις ταύτην ἀνακτησάμενος καὶ ἐγείρας διὰ τῶν τελεστικῶν ἔργων, ἐπαναγάγῃ ὅθεν ἀφίκετο· ἱερῷ λόγῳ ἑνώσας. τοῦτο δὲ τοιοῦτον ἐστίν. ἱερὸς ἐστὶν ἡμῖν ὁ λόγος, ἡ νοερὰ ζωὴ, μᾶλλον δὲ ἡ ὑψηλοτέρα δύναμις τῆς ψυχῆς, ἣν ἄνθος νοῦ ἐν ἑτέροις ὀνομάζει τὸ λόγιον. ἀλλ' οὔπω ὁ ἱερὸς λόγος ἀδυνατεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν ἀναγωγὴν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ θείου περίληψιν. καὶ ὁ μὲν τῆς εὐσεβείας λόγος χειραγωγεῖ τοῦτον πρὸς θεὸν, διὰ τῶν ἔξωθεν ἐλλάμψεων· ὁ δὲ Χαλδαῖος διὰ τῆς τελεστικῆς ἐπιστήμης. τελεστικὴ δὲ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἡ οἷον τελοῦσα τὴν ψυχὴν διὰ τῆς τῶν ἐνταῦθα ὑλικῶν δυνάμεως. τοῦτο γοῦν φησὶ τὸ ἱερῷ λόγῳ ἔργον ἑνώσας· τουτέστι συνάψας τῷ ἱερῷ λόγῳ τῆς ψυχῆς, ἤτοι τῇ κρείττονι δυνάμει τὸ τῆς τελετῆς ἔργον. καὶ ὁ μὲν καθ' ἡμᾶς θεολόγος Γρηγόριος λόγῳ καὶ θεωρίᾳ τὴν ψυχὴν ἀνάγει πρὸς τὰ θειότερα· λόγῳ τῷ καθ' ἡμᾶς τῷ νοερωτέρῳ καὶ κρείττονι, θεωρίᾳ τῇ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐλλάμψει. ὁ δὲ Πλάτων λόγῳ καὶ νοήσει περιληπτὴν ἡμῖν τὴν ἀγέν-

νητον οὐσίαν τίθεται. ὁ δὲ Χαλδαῖος οὐκ ἄλλως φησὶν ἡμᾶς ἀνάγεσθαι πρὸς θεόν, εἰ μὴ δυναμώσομεν τὸ τῆς ψυχῆς ὄχημα διὰ τῶν ὑλικῶν τελετῶν. οἴεται γὰρ καθαίρεσθαι τὴν ψυχὴν λίθοις καὶ πόαις καὶ ἐπῳδαῖς, καὶ εὔτροχον εἶναι πρὸς τὴν ἀνάβασιν.

Μὴ κάτω νεύσῃς, κρημνὸς κατὰ γῆς ὑπόκειται,
Ἑπταπόρου σύρων κατὰ βαθμίδος, ὑφ' ἣν ὁ τῆς
Ἀνάγκης θρόνος ἐστίν.

Τὴν μετὰ θεὸν οὖσαν ψυχὴν τὸ λόγιον νουθετεῖ ἐκείνῳ μόνῳ προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ μὴ κάτω τὴν ῥοπὴν ποιεῖσθαι· πολὺς γὰρ ὁ ἀπὸ θεοῦ κατὰ γῆν κρημνός, σύρων τὰς ψυχὰς διὰ τῆς ἑπταπόρου βαθμίδος. ἑπτάπορος δὲ βαθμὶς, αἱ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν σφαῖραί εἰσι. νεύσασα γοῦν ἄνωθεν ἡ ψυχή, φέρεται ἐπὶ γῆν διὰ τῶν ἑπτὰ τούτων σφαιρῶν. ἡ δὲ τῶν ἑπτὰ κύκλων ὡς διὰ βαθμίδος κάθοδος ἐπὶ τὸν θρόνον ἄγει τῆς ἀνάγκης. οὗ δὴ γενομένη ἡ ψυχὴ τὸν περίγειον κόσμον παθεῖν ἀναγκάζεται.

Ὀνόματα βάρβαρα μήποτ' ἀλλάξῃς.

Τουτέστιν, εἰσὶν ὀνόματα παρ' ἑκάστοις ἔθνεσι θεοπαράδοτα, δύναμιν ἐν ταῖς τελεταῖς ἄρρητον ἔχοντα. μὴ

que carētem a nobis comprehendi posse statuit. At Chaldæus ait nō aliter nos ad Deum deduci posse, nisi animæ vehiculum materialibus ceremonijs aptum reddamus atque firmemus. arbitratur enim animam lignis, herbis, & carminibus lustrari, agilioremque ad ascensum reddi.

Ne deorsum vergas, locus præruptus in
terra subiacet,
De gradibus trahens septem vias habentibus, sub quibus
Necessitatis solium est.

Oraculum admonet animam quæ a Deo proxima est, vt huic soli tota mente adhæreat, neque ad terrena cursum inflectat: quod immensus a Deo in terram pateat hiatus, qui animas per limina septem tramitum detrahat. Sunt autē limina septem tramitum, septem errantium stellarum orbes. Si itaque superne deorsum anima nutauerit, per septē illarum orbes in terram feretur. sed istud septem circulorum iter tanquam per gradus quosdam ad necessitatis solium deducit: quo cum anima peruenerit, ineuitabili mundi terreni desiderio tenetur.

Nomina barbara nunquam mutaueris.

Id est, singulæ gentes habent nomina quædam diuinitus data, quæ incredibilem vim habent in

ſacris. Ne igitur illa commutes aut transferas in Græcorum ſermonẽ: vt eſt nomen Seraphim, Cherubim, Michael, Gabriel. ſic enim iuxta Hebræorum dialectum prolata ſingularem & ineffabilem efficaciam in ſacrorum adminiſtratione habent: at in Græca nomina commutata, prorſus imbecillem. Ad me quod attinet, Chaldæorum ſacra omnino non probo, neque illorum doctrinæ aſſentior. vix autem oraculi obſcuritatem tibi retexi.

Mundus habet quadamtenus ſuſtentatores intellectu præditos & immobiles.

Chaldæi poſuerunt potentias in mundo, quas nominarunt mundi duces ſiue rectores, quod mundum motibus cum prouidendi cura regant. Has igitur potentias ſiue facultates appellat oraculum ſuſtentatores, quod mundum vniuerſum ſuſtineãt. Atque immobilitate quidem declaratur illarum vis firma ac ſtabilis, ſuſtẽtatione vero cuſtodiæ atque conſeruationis cura. Iſtas autem facultates deſignant per ſolas mundorũ cauſas & immobilitatẽ. Sunt vero & aliæ nonnullæ potentiæ quas implacabiles vocant, vt quæ validę atq; fixę ad hæc inferiora nunquã flectuntur, & in cauſa ſunt vt animæ ab affectuum illecebris neutiquam demulceantur.

Operare

τα. μὴ οὖν μήτ' ἀλλάξῃς αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον· οἷον τὸ Σεραφείμ, καὶ τὸ Χερουβείμ, καὶ τὸ Μιχαὴλ, καὶ τὸ Γαβριήλ. οὕτω μὲν λεγόμενα κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον, ἐνέργειαν ἐν ταῖς τελεταῖς ἔχει ἄρρητον· ἀμειφθέντα δὲ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ὀνόμασιν, ἀσθενῆ. ἐγὼ δὲ οὐ τὰς Χαλδαϊκὰς δέχομαι τελετὰς, οὔτε τῷ δόγματι πάνυ προστίθεμαι. ἀνεκάλυψα δέ σοι μόλις τοῦ λόγου τὴν κρυφιότητα.

Πῶς ἔχει κόσμος νοεροὺς ἀνοχῆας ἀκαμπεῖς.

Δυνάμεις ἐν τῷ κόσμῳ οἱ Χαλδαῖοι τίθενται, καὶ ὠνόμασεν αὐτὰς κοσμαγωγοὺς ὡς τὸν κόσμον ἀγούσας προνοητικαῖς κινήσεσι. ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις ἀνοχῆας καλεῖ τὸ λόγιον, ὡς τὸν πάντα κόσμον ἀνεχούσας· τῷ μὲν ἀκαμπεῖ, τῆς σταθερᾶς αὐτῶν δηλουμένης δυνάμεως· τῷ δὲ ἀνοχικῷ, τῆς φρουρητικῆς. ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις, διὰ μόνης τῶν κόσμων αἰτίας καὶ ἀκλινοῦς ὁρίζονται. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεραι δυνάμεις λεγόμεναι παρ' αὐτοῖς ἀμείλικτοι, οἷον ἔντονοι καὶ ἀνεπίστροφοι πρὸς τὰ τῇδε, καὶ τὰς ψυχὰς ποιοῦσαι τοῖς θελγητείοις μὴ μειλίσσεσθαι πάθεσιν.

Ἐνέργει

Ἐνέργει περὶ τὸν ἑκατικὸν στρόφαλον.

Ἑκατικὸς στρόφαλος σφαῖρά ἐστι χρυσῆ, μέσον σάπφειρον περικλείουσα, διὰ ταυρείου στρεφομένη ἱμάντος, δι' ὅλης αὐτῆς ἔχουσα χαρακτῆρας· ἣν δὴ στρέφοντες ἐποιοῦντο τὰς ἐπικλήσεις. καὶ τὰ τοιαῦτα καλεῖν εἰώθασιν ἴυγγας, εἴτε σφαιρικὸν εἶχον, εἴτε τρίγωνον, εἴτε καὶ ὅτι σχῆμα. ἃ δὴ δονοῦντες τοὺς ἀσήμους ἢ κτηνώδεις ἐξεφώνουν ἤχους, γελῶντες, καὶ τὸν ἀέρα μαστίζοντες. διδάσκει οὖν τὴν τελετὴν ἐνεργεῖν, ἤτοι τὴν κίνησιν τοῦ τοιούτου στροφάλου, ὡς δύναμιν ἀπόρρητον ἔχουσαν. Ἑκατικὸς δὲ καλεῖται, ὡς τῇ Ἑκάτῃ ἀνακείμενος. ἡ δὲ Ἑκάτη θεὸς ἐστὶ παρὰ Χαλδαίοις, ἐν δεξιᾷ μὲν αὐτῆς ἔχουσα τὴν πηγὴν τῶν ἀρετῶν. ἔστι δὲ πάνυ φλύαρον.

Πολλάκις ἢν λέξεις μοι, ἀθρήσεις πάντα λέοντα.
Οὔτε γὰρ οὐράνιος κυρτὸς τότε φαίνεται ὄγκος,
Ἀστέρες οὐ λάμπουσι, τὸ μήνης φῶς κεκάλυπται,
Χθὼν οὐχ ἕστηκε· βλέπεται δὲ πάντα κεραυνοῖς.

Ἐν τῷ

Operare circa Hecatinum circulum.

Hecaticus circulus orbis est aureus, in medio sapphirum inclusum complectens, loro bubulo conuersus, vndiquaque varias figuras & characteres habens: quem rotantes, perficiebant inuocationes. atque istiusmodi sunt quæ iungas vocare solent, siue orbicularem, siue triangularem, siue aliam quamcunque figuram habeat. Atque dum circumagitant orbem illum, sonos inconditos vel etiam beluinos cum clamore emittunt ridentes & aerem flagris ferientes. Docet itaque ritus operationem, siue circuli eiusmodi agitationẽ, vt quæ vires arcanas habeat. Vocatur autem circulus ille Hecatinus, quia Hecatæ dedicatus est. quæ Hecate Chaldæis dea est, & in dextra sui parte virtutum fontem habet. Est autem hoc oraculum plane futile.

Si sæpe me allocutus fueris, videbis vbique leonem.
Neque enim cælestis & conuexa moles tunc apparet,
Stellæ non micant, lunæ lumen occultatum est,
Terra non stat fixa: videntur autem omnia fulminibus plena.

Leo est vnum ex cæli animalibus Zodiaco aßignatis: alias Solis domus dicitur: cuius fontem, id est leoniformis e stellis compositionis causam, Chaldæus λεοντοῦχον *vocat,* quasi dicas leonitenentem. *Ait igitur, si inter sacra fontem istum nomine suo vocaueris, nihil aliud in cælo præterquam spectrum leoninum videbis. neque enim concaua & rotunda hominis* (potius *cæli) moles tibi apparebit, neque stellæ lucebunt, immo ipsa luna occultabitur, & concußionibus omnia agitabuntur. Horum autem essentiam non tollit fons iste sedi leonis aßignatus, sed propriæ illorum subsistentiæ principatus in causa est vt ipsa occultata nõ cõspiciãtur.*

Animæ figuræ experti vndique tende ignis habenas.

Aπλαστον *animã vocat oraculũ forma & figura omni carentẽ, vel simplicißimã & purißimã: ignis autẽ habenas istiusmodi animæ, expeditã atq; liberã deificæ vitæ operationem, quæ igneam mentem ad diuinum lumen excitat atque erigit.* Informi *itaque* animæ ignis habenas tende, *id est huic rei stude atque operam naua, vt omnes potentiæ, & in intellectu, & in cogitatione, & in opinione consistentes, qualibet inquã sibi conformes & cõgruentes suscipiant illuminationes diuinas. nihil enim aliud sibi*

Ἐν τῶν ἐν οὐρανῷ δώδεκα ζωδίων λεγομένων ἐστὶν ὁ λέων, οἶκος ἡλίου λεγόμενος· οὗ τὴν πηγὴν, ἤτοι τὴν αἰτίαν τῆς λεοντοειδοῦς ἐξ ἀστέρων συνθέσεως, λεοντοῦχον ὁ Χαλδαῖος καλεῖ. ἐν οὖν ταῖς τελεταῖς, φησὶν, ἐὰν ἐξ ὀνόματος καλέσῃς τὴν τοιαύτην πηγὴν, οὐδὲν ἕτερον ἴδῃς αὖ ἐν οὐρανῷ ἢ φάσμα λεόντειον. οὔτε γὰρ ὁ κυρτὸς τοῦ † αἰθερόπου ὄγκος ἤτοι ὁ περιφερὴς φαίνεται [ἴσως, οὐρανοῦ] σοι, οὔτε ἀστέρες αὐγάσσουσιν· ἀλλὰ καὶ ἡ σελήνη κεκάλυπται, καὶ σεισμοῖς τὰ πάντα δονεῖται. οὐκ ἀναιρεῖ δὲ τὴν οὐσίαν ἡ τοιαύτη λεοντοῦχος πηγὴ, ἀλλὰ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἀποκρύπτει τὴν θεωρίαν αὐτῶν.

Πάντοθεν ἀπλάστῳ ψυχῇ πυρὸς ἡνία τεῖνον.

Ἄπλαστον ψυχὴν ὀνομάζει τὸ λόγιον τὴν ἀμόρφωτον καὶ ἀδιατύπωτον, ἢ τὴν ἁπλουστάτην καὶ καθαρωτάτην· ἡνία δὲ τοῦ πυρὸς τῆς τοιαύτης ψυχῆς, τῆς θεουργικῆς ἐστὶ ζωῆς ἡ εὔλυτος ἐνέργεια, ἀνατείνουσα τὸν νοῦν τὸν πύρινον εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον φῶς. πάντοθεν οὖν τῇ ἀπλάστῳ ψυχῇ τὰ τοῦ πυρὸς ἡνία τείναντα ἰυτέσι, καὶ ἀπὸ τῆς νοερᾶς δυνάμεως, καὶ ἀπὸ τῆς διανοητικῆς, καὶ ἀπὸ τῆς δοξαστικῆς, ἔξω * τῇ ψυχῇ σπούδασμα, ἵνα καθ' ἀλλήλως ἑκάστῃ δυνάμει τὰς θείας εἰσδέξηται φωταγωγίας. τοῦτο γὰρ

φησὶ τὸ πυρὸς ἰωΐα τεῖνον. ἀλλ' ἡ φύσις ὀκλάζουσα, καὶ κατὰ τὰς δευτέρας ζωὰς ἐνεργεῖ.

Ὦ τολμηρᾶς ἐκ φύσεως ἄνθρωπε τέχνασμα.

Τέχνασμα μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὡς παρὰ θεοῦ ἀπορρήτῳ τέχνῃ συντεθείς. τολμηρὰν δὲ φύσιν αὐτὸν ὠνόμασε τὸ λόγιον, ὡς τὰ κρείττονα περιεργαζόμενον, καὶ δρόμον μὲν ἀστέρων καταμετροῦντα, ὑπερφυῶν δὲ δυνάμεων τάξεις διακριβοῦντα, καὶ ἐξωτάτω τῆς οὐρανίου σφαίρας διασκοποῦντα, καὶ περὶ θεοῦ τι λέγειν διατεινόμενον. αἱ γὰρ ἐπιβολαὶ αὗται τῶν νοημάτων, τολμηρᾶς φύσεως. οὐ διασύρων δὲ ἐνταῦθα τὴν τόλμαν εἴπεν, ἀλλὰ τὴν ὁρμὴν τῆς φύσεως τέθεικεν.

Λαιῆς ἐν λαγόσιν Ἑκάτης ἀρετῆς πέλει πηγή,
Ἔνδον ὅλη μένουσα, τὸ παρθένιον οὐ προϊεῖσα.

Τὴν Ἑκάτην οἱ Χαλδαῖοι θεὸν ὁρίζονται μεσαιτάτην ἄγουσαν τάξιν, καὶ οἷον κέντρον ἔχουσαν τῶν ὅλων δυνάμεων. καὶ ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς αὐτῆς μέρεσι τιθέασι τὴν γρ. ἀρετῶν πηγὴν τῶν ψυχῶν· ἐν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς, τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν. καί φασιν, ὅτι ἡ μὲν πηγὴ τῶν ψυχῶν, ἕτοιμός ἐστιν εἰς

τὰς ἀπο-

ſibi vult illud, ignis habenas tende. *Sed natura labaſcere ſolet, & alterius vitæ, deterioris ſcilicet, ſtudio teneri.*

O homo audaci e natura *productũ* artificiũ.

Artificium equidem homo dicitur, vtpote arcana & incredibili arte a Deo conſtructus. Eundem hominem appellat oraculum audacem naturã, vt qui circa res excellentes verſetur, modo ſtellarũ curſum dimetiens, modo ſupernaturalium potentiarum ordines accurate inquirens, atque adeo etiam quæ longe extra orbem cæleſtem ſunt contemplans, & de Deo aliquid diſſerere contendens. iſti enim animi diſquiſitionum conatus, naturæ ſunt confidentis. Audaciam autem dixit & confidentiam, non vt calumniaretur, ſed vt naturæ impetum denotaret.

In ſiniſtræ Hecates ilibus ſitus eſt fons
virtutis,
Intus totus manens, virginitatem nunquam deſerens.

Chaldæi Hecaten deæ loco habent, quæ mediũ ordinem ducat, & quaſi centrum ſit omnium potentiarum. In dextris eius partibus collocant fontem animarum, in ſiniſtris fontem bonorum ſiue virtutum: aiuntque animarum quidem fontem ad

propagationem esse procliuem, virtutum vero fontem intra propriæ essentiæ limites coercitum manere, virginis intactæ instar incorruptum, eamque quam habet firmitatem & immobilitatem ab implacabilium potentiarum facultate adeptum esse, & virginali zona accinctum.

Quando videris absque forma sacrosanctum ignem
Lucentem exsultando totum per mundi profunda,
Audi ignis vocem.

Agit oraculum de diuino igne a plurimis hominibus conspecto, monetque, ne, si quis tale lumen certa aliqua forma & figura repræsentatum videat, huic vlterius fidem adhibeat, neque illinc emissam vocem pro verissima excipiat. contra si id ab omni forma & figura liberum visui offeratur, non decipieris; sed quodcunque ex illo interrogaueris, certo verum erit. Nominatur autem iste ignis sacrosanctus, quod cum decore a sacris viris sit conspectus, & totus hinc illinc subsultans, magno lætitiæ scilicet & gratiæ indicio, per mundi abstrusa apparuerit.

Ne vo-

ταῖς ἀπογεννήσεις· ἡ δὲ πηγὴ τῶν ἀρετῶν ἐν ὅροις μένει ἔνδον τῆς ἰδίας οὐσίας, καὶ διὸ παρθένος ἐστὶ καὶ ἀμιγής, τὸ στάσιμον τοῦτο καὶ ἀκίνητον ἀπὸ τῆς τῶν ἀμειλίκτων λαβοῦσα δυνάμεως, καὶ ζωστῆρι κοσμηθεῖσα παρθενικῷ.

Ηνίκα βλέψης μορφῆς ἄτερ εὐίερον πῦρ
Λαμπόμενον σκιρτηδὸν ὅλον κατὰ βένθεα
κόσμου,
Κλῦθι πυρὸς φωνήν.

Περὶ τοῦ ὁρωμένου πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων θείου φωτὸς τὸ λόγιον διέξεισιν, ὡς εἰ μὲν ἐν σχήματι καὶ μορφῇ θεωρῇ τις τὸ τοιοῦτον φῶς, μηκέτι τούτῳ προσεχέτω τὸν νοῦν· μηδὲ τὴν ἐκεῖθεν πεμπομένην φωνὴν, ἀληθεστάτην νομισάτω. εἰ δὲ ἴδοι τοῦτο ἀσχημάτιστον, καὶ ἀμόρφωτον, ἀνεξαπάτητος ἔστω· καὶ ὅπερ ἂν ἐκεῖθεν ἐρωτηθείη, ἀληθές ἐστιν ἄντικρυς. εὐίερον δὲ τὸ τοιοῦτον πῦρ ὠνόμασεν, ὡς ἐν καλῷ τοῖς ἱεροῖς ἀνδράσιν ὁρώμενον καὶ σκιρτηδὸν ὅλον προφαινόμενον, ἤτοι ἱλαρῶς καὶ χαριέντως, κατὰ τὰ βάθη τοῦ κόσμου.

Μὴ φύσεως καλέσῃς αὐτοπτον ἄγαλμα.

Αὐτοψία ἐστὶν, ὅταν αὐτὸς ὁ τελούμενος τὰ θεῖα φάσματα ὁρᾷ. Εἰ δὲ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ὁρῴη, ὁ δὲ τὴν τελετὴν διατιθέμενος αὐτοπτεῖ τι φαινόμενον, ἐποπτεία τοῦτο πρὸς τὸν τελούμενον λέγεται. δεῖ δὲ τὸ καλούμενον ἄγαλμα ἐν ταῖς τελεταῖς, νοητὸν εἶναι, καὶ σωμάτων παντάπασι χωριστόν. τὸ δὲ τῆς φύσεως μόρφωμα, οὐκ ἔστι παντάπασι νοητόν· ἡ γὰρ φύσις, σωμάτων ἐστὶν ὡς ἐπιτοπλεῖστον διοικητικὴ δύναμις· μὴ οὖν καλέσῃς, φησὶν, ἐν ταῖς τελεταῖς αὐτοπτον φύσεως ἄγαλμα. ἐποίσει γάρ σοι μεθ' ἑαυτοῦ, φυσικῶν τεττάρων μόνον πληθύν.

Η φύσις πείθει πιστεύειν εἶναι τοὺς δαίμονας ἁγνούς·
Καὶ τὰ κακῆς ὕλης βλαστήματα, χρηστὰ καὶ ἐσθλά.

Οὐχ ὅτι αὐτὴ πείθει τοῦτο, ἀλλ' ὅτι κληθείσης παρὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς πολὺ ἐπιρρεῖ δαιμόνων χορὸς, καὶ πολυειδεῖς προφαίνονται μορφαὶ δαιμονιώδεις, ἀπὸ πάντων μὲν τῶν στοιχείων ἀνεγειρόμεναι, ἀπὸ πάντων δὲ

τῶν δὲ

Ne vocaueris imaginem naturæ per ſe conſpicuam.

Inſpectio per ſe dicitur, quando qui ſacris initiatus eſt, diuina videt lumina. At ſi hic nihil videat, ſed ille qui ſacra ordinat atque diſponit, ſpectrum aliquod per ſe cõtueatur, id initiati reſpectu ſuperinſpectio appellatur. Notandum autem eſt imaginem in ſacris euocari ſolitam, mente perceptibilem eſſe debere, & a corpore omni prorſus ſeparabilem. Naturæ autẽ forma ſiue imago, non eſt vndiquaque mente perceptibilis, quia natura vt plurimum facultas eſt corporum adminiſtratrix. Ne igitur, inquit, in ſacris ceremonijs aduoces naturæ imaginem ſua ſponte conſpicuam. tibi enim nihil ſecum afferet præterquã quattuor naturalium elementorum congeriem.

Natura ſuadet, vt credamus genios ſanctos eſſe,
Et prauæ materiæ germina, vtilia & bona.

Non quod ipſa natura hoc ratione ſuadeat, ſed quod ſi quando illa euocetur, ante aduentum eius frequens dæmonum cœtus affluat, & varij generis formæque ſpectra dæmoniaca præcurrant & appareant, ab omnibus partim elementis excitata, par-

tim ab omnibus lunaris curſus portionibus compoſita & diſcreta: immo cum lætitia & grata quadam blanditie ſæpius occurrentia ſpeciem bonitatis initiato præbent.

Anima hominum deum in ſeipſum conſtringet,
Si nihil caduci obtinẽs, tota inebriata eſt.
Harmoniam iacta namque, ſub qua corpus vitale eſt,

Ait quod anima in ſeipſam vi compellat ignem diuinum (id enim ſibi vult τὸ ἄγχειν, *conſtringere) ratione immortalitatis & puritatis. tunc enim tota inebriata eſt, id eſt impletur præſtantiori vita & illuminatione, & quaſi extra ſeipſam mouetur. Deinde ipſam animã alloquitur oraculũ dicens,* Harmoniam iacta, *id eſt gloriare de obſcura & intelligibili coagmentatione qua colligata es arithmeticis & muſicis proportionibus. ſub hac enim intelligibili harmonia etiam vitale & compoſitum corpus coagmentatum eſt ſtructura illinc ſuppeditata.*

Principatum teneat animæ profunditas diuina: oculos autem omnes
In altum ſurſum extendito.

Animæ profunditas innuit triplices eius potentias, quæ in intellectu, cogitatione, & opinione ſitæ ſunt:

των δὲ τῶν μερῶν τοῦ σεληνιακοῦ δρόμου συγκείμεναί τε καὶ μειζόμεναι καὶ ἱλαραὶ καὶ χαρίεσσαι πολλάκις φαινόμεναι, φαντασίαν τινὸς ἀγαθότητος πρὸς τὸν τελούμενον ὑποκρίνονται.

Ψυχὴ μερόπων θεὸν ἄγξει εἰς ἑαυτήν,
Οὐδὲν θνητὸν ἔχουσα, ὅλη μεμέθυσται·
Ἁρμονίαν αὔχει γάρ, ὑφ' ᾗ πέλε σῶμα
βρότειον.

Τὸ θεῖον, φησί, πῦρ ἡ ψυχὴ βιάζεται εἰς ἑαυτήν (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἄγχειν) διὰ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς καθαρότητος. τότε γὰρ ὅλη μεμέθυσται· τουτέστι, πληροῦται τῆς κρείττονος ζωῆς καὶ ἐλλάμψεως, καὶ δὴ ἐξίσταται ἑαυτῆς. εἶτα πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος φησίν· ἁρμονίαν αὔχει· τουτέστι σεμνύνου τῇ ἀφανεῖ καὶ νοητῇ ἁρμονίᾳ, ᾗ συνδέδεσαι ἀριθμητικοῖς λόγοις καὶ μουσικοῖς. ὑπὸ ταύτῃ γὰρ τῇ νοητῇ ἁρμονίᾳ καὶ τὸ βρότειον καὶ σύνθετον συνηρμόσθη σῶμα ἐκεῖθεν ἐπιχορηγουμένην ἔχον τὴν σύστασιν.

Ἡγείσθω ψυχῆς βάθος ἄμβροτον· ὄμματα δὲ πάντα
Ἄρδην ἐκπέτασον ἄνω.

Ψυχῆς βάθος αἱ τριπλαῖ αὐτῆς δυνάμεις εἰσίν· αἱ νοεραί, αἱ διανοητικαί, αἱ δοξαστικαί· ὄμμα-

τα δὲ, αἱ τριπλαῖ αὐτῶν γνωστικαὶ ἐνέργειαι. τὸ μὲν γὰρ ὄμμα γνώσεως σύμβολον· ἡ δὲ ζωὴ, ὀρέξεως. ἀνοιγέσθω οὖν, φησὶ, τὸ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον βάθος, καὶ τὰς γνωστικάς σοι δυνάμεις. πάσας ἐκπέτασον ἄνω, καὶ ὅλον σαυτὸν, ἵνα τὸ ἡμεδαπὸν ἔρως, μετάθες ἐπὶ τὸν κύριον.

Μὴ πνεῦμα μολύνῃς, μὴ δὲ βαθύνῃς τὸ ἐπίπεδον.

Δύο χιτῶνας ἐπενδύουσι τὴν ψυχὴν οἱ Χαλδαῖοι· καὶ τὸν μὲν πνευματικὸν ὠνόμασαν, ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἐξυφανθέντα αὐτῇ· τὸν δὲ αὐγοειδῆ, λεπτὸν καὶ ἀναφῆ· ὅνπερ ἐπίπεδον ὠνόμασε. μήτε οὖν φησὶ τὸν πνευματικὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς μολύνῃς ἀκαθαρσίᾳ παθῶν, μήτε τὸν ἐπίπεδον αὐτῆς βαθύνῃς προσθήκαις τισὶν ὑλικαῖς· ἀλλὰ τήρησον ἀμφοτέρους ἐπὶ τῆς φύσεως, τὸν μὲν καθαρὸν, τὸν δὲ ἀβαφῆ.

Ζήτησον παράδεισον.

Παράδεισος ἐστὶ Χαλδαϊκὸς, πᾶς ὁ περὶ τὸν πατέρα χορὸς τῶν θείων δυνάμεων, καὶ τὰ ἐμπύρεια κάλλη τῶν δημιουργικῶν πηγῶν. ἄνοιξις δὲ αὐτοῦ δι' εὐσεβείας, ἡ μετουσία τῶν ἀγαθῶν. φλογίνη δὲ ῥομφαία,

ἡ ἀμεί-

ſunt: oculi vero triplices, earum operationes cognoſcẽdi vi præditas. eſt enim oculus cognitionis ſignũ, vt & vita appetitionis. Vult igitur vt reſeretur animæ immortalis profunditas, & quas habes vi cognoſcendi præditas potentias, ſurſum in altum eleues, imo teipſum totum, vt noſtrorum verbis vtar, ad dominum transferas.

Ne ſpiritum coinquines, neque ſuperficiem in profundum augeas.

Chaldæi duabus tunicis animam induunt, & vnam quidem ſpiritualem nominarunt, a ſenſibili mundo ipſi contextam, alteram vero luciformem, tenuem & intactilem, quæ ſuperficies hic vocatur. Ne igitur, inquit, ſpiritualem animæ tunicam affectuũ immunditia contamines, neque ſuperficiem illius additamentis quibuſdam materialibus in altitudinem excreſcere facias, ſed ambas vt natura ſua ſeſe habent conſerues, hanc puram, illam nullo colore infectam.

Quære paradiſum.

Totus diuinarum potentiarum chorus patrem ambiens, & ignitæ pulchritudines fontium publicis officijs deſtinatorum, paradiſus Chaldæis dicitur. Apertio autem illius quæ fit pietate intercedente, eſt bonorum fruitio: gladius vero flammeus,

potentia indigne accedentibus implacabilis. Atque his quidem occlusus est, quod idonei illiusque felicitatis capaces non sint: pijs autē patet. In hunc hortum contendunt omnes, quæ homines deo similes reddunt, virtutes.

Vas tuum habitabunt animalia terræ.

Vas est ipsa temperatura animę ex compositione orta: animalia, dæmones qui circa terram oberrant. In nostra itaque vita affectibus plena eiusmodi animalia sedem suam collocabunt. Dæmonū enim essentia affectibus complicata est, in ijsdemq; sedem suam fixam habent & ordinem materialem. Ideo quicunque affectibus dediti sunt, dæmonibus cohærent & agglutinantur. simile enim simili attrahunt, mouendi vim atque facultatem ex ipsis affectibus consecuti.

Si extenderis igneam mentem ad pietatis opus,

Etiam fluidum corpus seruabis.

Id est, si mentem tuam illuminatam ad superiora extuleris, & diuini ignis opus ad pietatis opera euexeris (sunt autē Chaldæis pietatis opera, rituum ac ceremoniarū rationes certæ) non solum animam affectibus insuperabilem reddes, sed etiam corpus tuum salubrius efficies. Est enim & hoc sæpissime

opus

ἡ ἀμείλικτος τοῖς ἀναξίως προσερχομένοις δύναμις. καὶ τούτοις μὲν κέκλεισται διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητα· τοῖς δὲ εὐσεβέσιν ἀνέῳγεν. εἰς ὃν ἀνατείνονται πᾶσαι αἱ θεουργικαὶ ἀρεταί.

Σὸν ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσιν.

Αγγεῖον μέν ἐστι, τὸ σύνθετον κρᾶμα τῆς ψυχῆς· θῆρες δὲ χθονὸς, οἱ περὶ γῆν καλινδούμενοι δαίμονες. τὴν οὖν ζωὴν ἡμῶν πλήρη γινομένην παθῶν, οἱ τοιοῦτοι θῆρες οἰκήσουσι. καὶ γὰρ οὐσίωται ἐν τοῖς πάθεσι τὰ τοιαῦτα γένη, καὶ τὴν ἕδραν ἔχει καὶ τὴν τάξιν ὑλικήν. διὸ καὶ οἱ ἐμπαθεῖς πρὸς ταῦτα σύγκολλῶνται, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἐφελκόμενοι, κινητικὴν δύναμιν ἔχοντες ἐκ τῶν παθῶν.

Ἐκτείνας πύρινον νοῦν
Ἔργον ἐπ' εὐσεβίης, ῥευστὸν καὶ σῶμα σαώσεις.

Τουτέστιν, ἐὰν ἐκτείνῃς τὸν φωτισθέντα σοι νοῦν ἄνωθεν, καὶ τοῦ θείου πυρὸς ἔργον γινόμενον, εἰς τὰ τῆς εὐσεβείας ἔργα· (ἔργα δὲ εὐσεβείας παρὰ Χαλδαίοις, αἱ τῶν τελετῶν μέθοδοι) οὐ μόνον τὴν ψυχὴν ἀνάλωτον ποιήσεις τοῖς πάθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμά σου ὑγιεινότερον. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις

ἔργων τῶν θείων ἐλλάμψεων, ἐκδαπανᾷ τὴν ὕλην τοῦ σώματος, καὶ ὑγιᾶ τὴν φύσιν κατασκευάζειν, καὶ μήτε πάθεσιν, μήτε νόσοις ἁλίσκεσθαι.

Ἐκ δ' ἄρα κόλπων γαίης θρώσκουσι κύνες χθόνιοι,
Οὔτ' ἀληθὲς σῆμα βροτῷ δεικνύντες.

Περὶ δαιμόνων ἐνύλων ὁ λόγος· καὶ κύνας μὲν τούτους καλεῖ, ὡς τιμωροὺς τῶν ψυχῶν· χθονίους δὲ, ὡς ἐξ οὐρανοῦ πεπτωκότας, καὶ καλινδουμένους περὶ τὴν γῆν. οὗτοι γοῦν, φησὶ, πόῤῥω τῆς θείας τεταγμένοι ζωῆς, καὶ τῆς νοερᾶς θεωρίας ἀπολιμπανόμενοι, προσημαίνειν τὸ μέλλον οὐ δύνανται. ὅθεν πᾶν ὃ λέγουσιν ἢ δεικνύουσι, ψευδές ἐστι καὶ ἀνυπόστατον· μορφωτικῶς γὰρ τὰ ὄντα γινώσκουσι. τὸ δὲ τῶν μελλόντων ἑνιαίως γνωστικὸν, ἀμερίστοις χρῆται καὶ ἀμορφώτοις νοήσεσιν.

Πάντα γὰρ ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ νῷ παρέδωκε
Δευτέρῳ· ὃν πρῶτον κλῄζεται πᾶν γένος ἀνδρῶν.

Τὴν πᾶσαν κτίσιν δημιουργήσας ὁ τῆς τριάδος πρῶτος πατὴρ, παρέδωκε ταύτην τῷ νῷ· ὅν τινα νοῦν τὸ ξύμπαν γένος τῶν ἀνδρῶν, ἀγνοοῦντες τὴν πατρικὴν ὑπερο-χὴν,

opus diuinarũ illuſtrationum, corporis nempe materiam abſumere, & naturæ eum ſanitatis habitum acquirere, vt poſthac nec affectibus nec morbis vllis corripiatur.

At vero e ſinibus terræ exiliunt canes
terreſtres,
Non verum ſignum homini monſtrãtes.

Sermo eſt de dæmonibus materialibus: & hos canes nominat, quia animarum carnifices ſunt: terreſtres vero, quia e cælo ceciderunt, & circa terram volutantur. Hi (ait) a diuinæ vitæ beatitudine longiſsime poſiti, & intellectuali contemplatione deſtituti, futura portendere nequeunt. vnde fit vt omnia quæ dicunt aut monſtrant, falſa ſint & nulla certitudine ſuffulta. per formas enim entia cognoſcunt. at id quod facultate ſigillatim &, vt ita dicam, indiuidualiter futura cognoſcendi præditum eſt, indiuiduis & formarum expertibus intelligentijs vtitur.

Oĩa enim perfecit pater, & mẽti tradidit
Secundæ: quam primam vocat omne genus hominum.

Primus trinitatis pater cum vniuerſam creaturam condidiſſet, eam menti tradidit: quã mentẽ totum genus humanũ, paternæ excellentiæ ignarum,

deum primum appellauit. At nostra doctrina contrariũ tenet: quod ipsa prima mens, filius inquam magni patris, omnem creaturam condiderit atque operãdo perfecerit. pater enim in Mosaicis scriptis filio indicat formã siue ideam productionis creaturarum: filius vero ipsusmet operator & conditor est operis creati.

Pœnæ vincula sunt homines cõstringẽtia.

Nã subuectores angeli animas a prima sui origine attractas ad se euehunt: contra pœnæ vltrices nimirum naturarum nobis concessarũ, & tormenta humanarũ animarũ, materialibus illas affectibus irretiunt & quasi strangulant. nec solum in hos sæuiunt qui affectuum turbis obsessi sunt, sed & in illos qui ad abstractam ab omni materia essentiam conuersi sunt: quod hi quoq; quoniã progeniti sunt & materiæ copulati, eiusmodi lustratione indigeãt. multos enim etiam ex ijs qui sanctam & illibatam vitam egerunt, inopinis calamitatibus circumuentos fuisse videre licet.

Signa inseuit animabus mens paterna.

Quemadmodum liber Moysis hominẽ ad imaginem dei formatũ fuisse dicit, ita etiam Chaldæus ait conditorem & mundi parentem signa ac notas suæ ipsius proprietatis animabus inseuisse. Etenim

non

χὴν, θεὸν δεύτερον καλοῦσι· πλὴν δὲ παρ' ἡμῖν δόγμα ἐναντίως ἔχει, ὡς αὐτὸς ὁ δεύτερος νοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου πατρὸς, τὴν κτίσιν πᾶσαν ἐδημιούργησεν. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ λέγει παρὰ τῇ Μωσαϊκῇ βίβλῳ πρὸς τὸν υἱὸν τὴν ἰδέαν τῆς παραγωγῆς τῶν κτισμάτων· ὁ δὲ υἱὸς, αὐτουργὸς τοῦ ποιήματος γίγνεται.

Ποιναὶ μερόπων ἄγκλειραι.

Οἱ μὲν γὰρ ἀναγωγοὶ ἄγγελοι ἀνάγουσι τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑαυτοὺς ἐκ τῆς γενέσεως ἐφελκόμενοι· αἱ δὲ ποιναὶ, ἤτοι αἱ τιμωρητικαὶ τῶν διδομένων φύσεων καὶ βάσκανοι τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἐνδεσμοῦσι ταύτας τοῖς ὑλικοῖς πάθεσι, καὶ οἷον ἀπάγχουσι. καὶ οὐ μόνον τοὺς τῶν παθῶν πλήρεις αἰκίζονται, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τὴν ἄϋλον οὐσίαν ἐπεστραμμένους· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι εἰς τὴν ὕλην καὶ τὴν γένεσιν ἐλθόντες, δέονται τῆς τοιαύτης καθάρσεως. πολλοὺς γὰρ ὁρῶμεν καὶ τῶν ὁσίως καὶ καθαρῶς πολιτευομένων, ἀπροσδοκήτοις συμφοραῖς περιπίπτοντες.

Σύμβολα πατρικὸς νόος ἔσπειρε ψυχαῖς.

Ὥσπερ ἡ Μωσαϊκὴ βίβλος κατ' εἰκόνα θεοῦ πλάττει τὸν ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ὁ Χαλδαῖος τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ κόσμου φησὶ σύμβολα ἐγκατασπεῖραι ταῖς ψυχαῖς τῆς ἑαυτοῦ ἰδιότητος. καὶ γὰρ ἀπὸ

τῶν πατρικῶν σπερμάτων οὐχ αἱ ψυχαὶ μόναι, ἀλλὰ καὶ αἱ ὑπερκείμεναι πᾶσαι τάξεις ἐβλάστησαν. καὶ ἄλλα μὲν τὰ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀσωμάτοις ὑπάρξεσι συνθήματα, ἀσωμάτως ὄντα καὶ ἑνοειδῶς· ἄλλα δὲ ἐν τοῖς κόσμοις συνθήματα καὶ σύμβολα εἰσὶν, αἱ ἄρρητοι τοῦ θεοῦ ἰδιότητες, αἱ καὶ τῶν ἀρετῶν ὑπερκείμεναι.

Βίῃ σῶμα λιπόντων ψυχαὶ καθαρώταται.

Εἴ τις εὐγνωμόνως ἀκούοι τοῦ ῥητοῦ, οὐκ ἐναντιώσεται τοῖς ἡμετέροις δόγμασι. καὶ γὰρ οἱ στεφανῖται μάρτυρες βιαίοις ἀγῶσι τὸ σῶμα λιπόντες, καθαρὰς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς τετελέκασιν. ἀλλ' οὐ τοῦτο φησὶν ὁ Χαλδαῖος, ἀλλὰ πάντα βίαιον θάνατον ἐπαινεῖ· διότι, φησὶν, ἡ ψυχὴ ἐπιπόνως λιποῦσα τὸ σῶμα, βδελύττεται τὴν ἐνταῦθα ζωὴν, καὶ μισεῖ τὴν πρὸς τοῦτο ἐπιστροφὴν, καὶ χαίρουσα πρὸς τὰ ἄνω χωρεῖ. αἱ δὲ ἐν νόσοις κατ' ἔκλυσιν τοῦ ζωτικοῦ σώματος ἀπολιποῦσαι τὸν βίον, οὐ μάλα τι δυσχεραίνουσι τὴν πρὸς τοῦτο νεῦσίν τε καὶ ῥοπήν.

Ὅτι ψυχὴ πῦρ οὖσα φαεινὸν δυνάμει πατρὸς,

Ἀθάνατός τε μένει, καὶ ζωῆς δεσπότις ἐστί·
Καὶ ἔχει πολλὰ πληρώματα κόλπων.

Η ψυχὴ

non animæ tãtum e paterno ſemine productæ ſunt, ſed omnes etiam ordines ſuperiores ſuam originem inde habuerunt. Sed in ſubſtantijs incorporeis alia ſunt ſigna, incorporea nempe & indiuidua; alia item in mundis ſigna ſunt & ſymbola inenarrabilium Dei proprietatum, ipſis etiam virtutibus longe excellentiorum.

Vi corpus relinquentium animæ ſunt puriſſimæ.

Qui dictum iſtud æqua mente auſcultauerit, reperiet id noſtræ doctrinæ non aduerſari. etenim coronati martyres qui afflictionis tempore cũ cruciatu corpus reliquerunt, ſuas ipſorum animas luſtrarunt & puras reddiderunt. At hoc non vult Chaldæus, ſed laudat omnem mortem violentam, eo quod anima quæ corpus cum dolore deſerit, hanc vitam abominatur & conuerſationem cum corpore odit, contra cum gaudio ad ſuperiora reuolat. At quæ in morbis animæ corpore hoc naturaliter diſſoluto vitam relinquunt, non admodum ægre ferunt nutum & propenſionem ſui erga corpus.

Quia anima ignis eſt lucid⁹ potẽtia patris,
Immortalisq; manet, & vitæ domina eſt,
Et habet multa complementa ſinuum.

Anima cum ſit ignis materiæ corporisque expers, & ab vniuerſo compoſitorum genere & materiali corpore exēpta, immortalis eſt. nihil enim materiæ aut caliginis particeps illi immixtum eſt: multo minus compoſita eſt, vt in ea ex quibus conſtituta fuit, reſolui poſsit. Eſt præterea vitæ domina, mortuos vitæ radijs illuſtrans. Habet etiam plurimorum ſinuum complementa, id eſt obtinet potentias ſuſceptrices totius adminiſtrationis: quia pro virtutum diuerſitate diuerſas zonas ſiue cœli regiones illi inhabitare licet.

Deus non iniicit metum, ſed obſequium infundit.

Id eſt, diuina natura non fremit, neque indignabunda eſt, ſed ſuauis & tranquilla. Ideo nō immittit metum ſubiectis naturis, ſed ſuadela & gratia omnia ad ſe trahit. ſi enim formidabilis eſſet & minax, omnis rerum ordo dudum fuiſſet diſſolutus, cum nihil ſit quod eius potentiā ſuſtinere potuiſſet. Atque iſta ſententia quadamtenus a noſtris vera cenſetur. Deus enim lux eſt & ignis cōſumens malos. Minæ autem dei & terror ſunt intermiſsio diuinæ erga nos benignitatis propter prauam rerum *adminiſtrationem.*

Pater ſeipſum rapuit,

Ne quidem

Ἡ ψυχὴ ἄϋλον οὖσα καὶ ἀσώματον πῦρ, τῶν συνθέτων ὅλων καὶ τοῦ ὑλικοῦ σώματος ἐξῃρημένον, ἀθάνατος ἐστίν. οὐ γὰρ ἐγκαταμέμικται αὐτῇ ὑλικόν τι καὶ σκοτῶδες· οὐδὲ σύνθετος ἐστίν, ἵνα διαλυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. ἔστι δὲ καὶ δεσπότις ζωῆς, τοῖς νεκροῖς ζωὴν ἐπιλάμπουσα. ἔχει δὲ καὶ πολλῶν πληρώματα κόλπων· τουτέστιν ἔχει δυνάμεις ὑποδεκτικὰς τῆς ὕλης διακοσμήσεως. δύναται γὰρ κατὰ τὰς διαφόρους ἀρετὰς εἰς τὰς διαφόρους ζώνας ἐγκατοικεῖν τοῦ οὐρανοῦ.

Πατὴρ οὐ φόβον ἐνθρώσκει, πειθὼ δ' ἐπιχέει.

Τουτέστιν, ὅτι τὸ θεῖον οὐκ ἔστι φειμάσσον καὶ ἀγανακτητικὸν, ἀλλὰ γλυκὺ καὶ γαληνιαῖον· ὅθεν οὐ φόβον ἐμποιεῖ ταῖς ὑποκειμέναις φύσεσιν, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ χάριτι πάντα ἐφέλκεται. Εἰ γὰρ ἦν φοβερὸν καὶ ἀπειλητικὸν, διελύθη ἂν ἡ πᾶσα τάξις τῶν ὄντων, μηδενὸς ὑπομεῖναι δυναμένου τὴν ἐκείνου δύναμιν. τοῦτο δὲ τὸ δόγμα ἐκ μέρους ἀληθεύει παρ' ἡμῖν. ὁ γὰρ θεὸς καὶ φῶς ἐστὶ καὶ πῦρ καταναλίσκον τοὺς πονηρούς. ἀπειλὴ δὲ θεοῦ καὶ φόβος, ἡ δι' οἰκονομίαν ἐπίσχεσις τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητος.

Ὁ πατὴρ ἑαυτὸν ἥρπασεν,

Οὐδ' ἐν ἑῇ δυνάμει νοερᾷ κλείσας ἴδιον πῦρ.

Ὁ μὲν νοῦς τοῦ λογίου τούτου, ὡς ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς, ὃς δὲ καὶ πατὴρ ὠνόμασται, ἀκατάληπτον ἑαυτὸν ποιεῖ καὶ ἀπερίληπτον, οὐ μόνον ταῖς πρώταις καὶ δευτέραις φύσεσι καὶ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. δύναμις δὲ οὐ πατρὸς ὁ υἱός. ἑαυτὸν γάρ, φησίν, ἥρπασε ὁ πατὴρ ἀπὸ πάσης φύσεως. οὐκ ἔστι δὲ τὸ δόγμα ὀρθόδοξον. ἐν τῷ υἱῷ γὰρ παρ' ἡμῖν ὁ πατὴρ δεδογμάτισται, ὥσπερ καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί. καὶ ὅρος τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς καὶ θεὸς λόγος ὑπερφυής.

Ἐστί τι νοητὸν, ὃ χρή σε νοεῖν νόου ἄνθει.

Ἡ ψυχὴ ἑκάστῳ νοουμένῳ πράγματι κατάλληλον ἔχει καὶ δύναμιν· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς, αἴσθησιν· τοῖς δὲ διανοητοῖς, διάνοιαν· τοῖς δὲ νοητοῖς, νοῦν. φησὶν οὖν ὁ Χαλδαῖος, ὅτι εἰ καὶ νοητόν ἐστιν ὁ θεὸς, ἀλλ' οὐ τῷ νῷ ἐστὶ ληπτὸν, ἀλλὰ τῷ ἄνθει τοῦ νοῦ. ἄνθος δὲ τοῦ νοῦ, ἡ ἑνιαία τῆς ψυχῆς δύναμις. ἐπεὶ οὖν ὁ θεὸς κυρίως ἐστὶν ἕν, μὴ πειρῶ καταλαβεῖν αὐτὸν διὰ τοῦ νοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνιαίας δυνάμεως. τὸ γὰρ πρώτως ἓν, μόνῳ τῷ παρ' ἡμῖν ἑνὶ ληπτόν πως ἐστὶ, καὶ οὔτε διανοίᾳ, οὔτε νῷ.

Ψυχῆς

Ne quidem in intellectili ſua potentia
igne proprio incluſo.

Oraculi hic ſenſus eſt: ſupremus omnium Deus, qui & pater dictus eſt, non ſolum primis & ſecundis naturis noſtrisque animabus, ſed etiam propriæ ſuæ potentiæ ſeipſum fecit incomprehenſibilem & imperceptibilem. potentia autem patris eſt filius. pater enim, inquit, ſe ſubripuit ab omni natura. Sed iſtud dogma Chriſtianæ fidei congruum non eſt: quæ docet in filio patrem exacte repræſentatum cognoſci poſſe, perinde ac filium in patre: atque adeo patris terminum eſſe filium & diuinum ſermonem naturæ vires ſuperantem.

Eſt intelligibile quoddam, quod mentis
flore a te percipiendum eſt.

Cuilibet rei mente cõprehenſibili oppoſitã potentiã anima habet, vt ſenſibilibus ſenſum, cogitabilib. cogitationem, intelligibilibus mentem. Dicit itaq; Chaldæus, quod quãuis deus intelligibilis ſit, mente tamen cõprehendi nõ poſsit, ſed ſolo mẽtis flore Flos autẽ mẽtis, eſt ſingularis & indiuidua animæ potentia. Quia itaq; deus proprie vnũ eſt, ne coneris eũ mẽte percipere, ſed indiuidua potẽtia qua vnũ cognoſcitur. nã primo & per ſe vnũ ſolo quod in nobis eſt vno cõprehendere licet, nõ cogitatione, neq; mẽte.

Animæ expulſores, *illam* reſpirare facientes, ſunt ſolutu faciles.

Ne quis dicat cupere ſe quidem animam a corpore diſſoluere, ſed non poſſe, ait oraculum, facultates quæ animā e corporea natura foras trudunt, eamq; a vitijs & ærumnis in corpore perpeſsis quaſi reſpirare faciunt, abruptu faciles eſſe, id eſt, illas ipſas facultates liberas, nec ab vlla natura coercitas, ea poteſtate vigere, vt animam e corporeis vinculis generoſe admodū expedire & liberare valeāt.

Oportet te feſtinare ad lucem & ad patris radios,

Vnde immiſſa tibi eſt anima plurima mente veſtita.

Quoniam anima non a ſemine ſubſiſtētiam habet, nec in corporeis temperamentis conſiſtit, ſed e ſupernis a deo ſuam eſſentiam nacta eſt, ideo ad hunc cōuerſa reſpicere & ad diuinam lucem reuerti debet. plurima namque mēte veſtita in hæc inferiora venit: id eſt, accincta & inſtructa fuit a patre & creatore cōmonefactionibus diuinioris ſortis atque cōditionis, cū illinc huc iter ſuū affectaret, vt merito iiſdē monitis incitata hinc illuc redire ſtudeat.

Omnia ab vno igne producta ſunt.

Dogma verū eſt & religioni noſtræ cōſentaneū. omnia

Ψυχῆς ἐξωστῆρες ἀνάπνοες, εὔλυτοί εἰσιν.

Ἵνα μήτις λέγοι, ὅτι βούλομαι μὲν ἀπολῦσαι τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος, οὐ δύναμαι δὲ, φησὶ τὸ λόγιον, ὅτι αἱ ἐξωθοῦσαι τὴν ψυχὴν δυνάμεις ἀπὸ τῆς σωματικῆς φύσεως, καὶ οἷον ἀνάπνουν αὐτὴν ποιοῦσαι ἀπὸ τοῦ ἐν σώματι μόχθου καὶ τῆς κακώσεως, εὔλυτοί εἰσι· τουτέστι, καὶ αὐταὶ ἐλεύθεραί εἰσιν αἱ δυνάμεις, μὴ ὑπό τινος εἰργόμεναι φύσεως, καὶ ἀπολῦσαι καὶ τῆς σωματικῆς πέδης τὴν ψυχὴν γενναίως μάλα δεδύνηνται.

Χρή σε σπεύδειν πρὸς τὸ φάος καὶ πρὸς
πατρὸς αὐγάς,
Ἔνθεν ἐπέμφθη σοι ψυχὴ πολὺν ἑσσα-
μένη νοῦν.

Ἐπειδὴ οὐκ ἀπὸ σπερμάτων ἡ ψυχὴ τὴν ὑπόστασιν ἔλαβεν, οὐδὲ ἐν σωματικαῖς ὑφέστηκε κράσεσιν, καὶ ἄνωθεν ἀπὸ θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχει, πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἐπεστράφθω, καὶ πρὸς τὸ θεῖον φῶς ποιείτω τὴν ἄνοδον. πολὺν γὰρ ἑσσαμένη νοῦν, ἐντεῦθεν κατῆλθε· τουτέστιν ἐνεδύσατο παρὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ πατρὸς ἀναμνήσεις τῶν θειοτέρων λήξεων, ὅτε τὴν ἐντεῦθεν ἐλάμβανε κάθοδον, ἔνθεν τοι διὰ τῶν τοιούτων ἀναμνήσεων πάλιν ἐκεῖσε ἐπάνεισιν.

Εἰσὶ πάντα πυρὸς ἑνὸς ἐκγεγαῶτα.

Ἡμέτερον καὶ ἀληθὲς τὸ δόγμα. πάντα γὰρ τὰ

ὄντα, τά τε νοητὰ, καὶ αἰσθητὰ, ἀπὸ μόνου θεοῦ τὴν ὑπόστασιν ἔλαβον, καὶ πρὸς μόνον θεὸν ἐπέστραπται· τὰ μὲν ὄντα, μόνως οὐσιωδῶς· τὰ δὲ ὄντα καὶ ζῶντα, οὐσιωδῶς καὶ ζωτικῶς· τὰ δὲ ὄντα καὶ ζῶντα καὶ νοοῦντα, οὐσιωδῶς καὶ ζωτικῶς καὶ νοερῶς. ἀφ᾽ ἑνὸς οὖν πάντα γεγένηται, καὶ πρὸς ἓν αὖθις ἡ τούτων ἀναγωγή. ἄπταιστον οὖν τὸ λόγιον, καὶ πλῆρες τοῦ ἡμετέρου δόγματος.

Α νοῦς λέγει, τῷ νοεῖν δήπου λέγει.

Ὅταν, φησὶν, ἀκούσῃς διηρθρωμένης φωνῆς ἄνωθεν βροντώσης ἐξ οὐρανοῦ, μὴ ὑπολάβῃς ὡς ὁ τὴν φωνὴν ταύτην ἀφιεὶς ἄγγελος ἢ θεὸς, προφορικῷ λόγῳ συνήρθρωσεν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀμερίστως μόνον ἐνόησε, σὺ δὲ, ὡς ἠδύνω, ἤκουσας τοῦ νοήματος συλλαβικῶς καὶ προφορικῶς. ὥσπερ γὰρ ὁ θεὸς τῶν ἡμετέρων φωνῶν ἀφώνως ἀκούει, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τὰς τοῦ θεοῦ ἐννοίας φωνητικῶς δέχεται, ἕκαστος καθὼς ἔχει φύσεως ἐνεργῶν.

Ἀεὶ τοίδε

mnia namque quæcunque sunt, siue mente, siue sensu perceptibilia, essentiam suam a solo deo acceperunt, & ad solum deum conuersa sunt: ea quidem quæ tantummodo sunt, essentialiter; quæ vero sunt & viuunt, essentialiter & vitaliter; at quæ sunt & viuunt & intelligunt, essentialiter, vitaliter & intellectualiter. Ab vno igitur est omnium rerum productio, & ad vnum iterum illarum reductio. Atque hoc oraculum omni caret reprehensione, & nostra doctrina refertum est.

Quæ mens loquitur, ea vtique intelligendo loquitur.

Quando, ait, vocem articulatam superne e cælo detonantem audieris, ne existimes quod vocem illam edens siue angelus siue deus tali sermone protulerit, qualem ore exprimere solemus: sed quod is quidem secũdum suam ipsius naturam absque vlla diuisione mente tantum ea quæ audiuisti agitauerit, tu vero pro ea qua polles facultate, mentis cogitata, non secus ac syllabas & verba ore prolata, auditu perceperis. quemadmodum enim deus voces nostras exaudit absque vocum articulatione, ita etiam homo diuinæ mentis conceptiones tanquam vocibus expressas excipit, quolibet scilicet pro suæ naturæ ratione & capacitate operante.

Perpetuo in hos terra ſubtus vlulat vſque ad liberos.

De impijs ſermo eſt, quod eorum ſupplicia deus etiam vſque in poſteros extendat. nam pœnas quas ſub terra ſubituri ſunt, indicans oraculum, in eos, *inquit,* ſubtus vlulat, *id eſt aduerſus illos mugit & infremit locus ſubterraneus, & tanquam leonino rugitu obſtrepit. Quapropter etiam Proclus ait cognatarum animarum cõgenerem quoque ſiue conſimilem eſſe compoſitionem; eaſque quæ nõdum naturæ vinculis exſolutæ ſunt, conſimilibus quoque affectibus implicatas diſtineri. oportere itaque & has omne ſupplicium explere, & cum ob naturalem cognationem inquinamentis infectæ atque refertæ fuerint, denuo ab illis repurgari.*

Ne adauxeris fatum.

Fatum appellarunt ſapientiores inter Græcos ipſam naturam, vel potius complementum illuminationum quas entium natura recipit. Et prouidẽtia quidẽ eſt immediata dei beneficentia: fatũ vero, quod cõnexione & ſerie rerũ omniũ terrena gubernat. Subijcimur autẽ prouidẽtiæ, cũ intellectualiter operamur; fato vero, cũ etiã corporaliter. Ne igitur (ait) tuũ ipſius fatũ adaugere velis, idq; ſuperare, ſed cõmitte te ſolius dei volũtati atq; moderationi.

Non

Ἀεὶ τοῖσδε χθὼν κατωρύεται ἐς τέκνα μέχρις.

Περὶ τῶν ἀθέων ὁ λόγος φησὶν, ὅτι μέχρι τῶν ἀπογόνων διατείνει τὴν κόλασιν αὐτοῖς ὁ θεός. τὰς γὰρ ὑποχθονίους κολάσεις ὑποδεικνύμενον τὸ λόγιον, αὐτοῖς, φησὶ, κατωρύεται· τουτέστιν, ἐπιμυκᾶται αὐτοῖς ὁ ὑπὸ γῆν τόπος, καὶ οἷον λεοντῶδες ἐπηχεῖ ὤρυγμα. διὸ καὶ Πρόκλος φησὶ, τῶν συγγενικῶν ψυχῶν ὁμοφυὴς ἐστὶν ἡ σύνταξις· καὶ αἱ μήπω ἀπολυθεῖσαι τῶν τῆς φύσεως δεσμῶν, ἐν τοῖς τῶν ὁμογενῶν κατέχονται πάθεσι. διὸ οὖν καὶ ταύτας τυχεῖν τῆς ὅλης δίκης, καὶ ἀναπληρωθείσας διὰ τὴν φυσικὴν συγγένειαν τῶν μιασμάτων καθαρθῆναι πάλιν ἐξ αὐτῶν.

Μὴ συναυξήσῃς τὴν εἱμαρμένην.

Εἱμαρμένην οἱ σοφώτεροι τῶν Ἑλλήνων, τὴν φύσιν κατονομάζουσι· μᾶλλον δὲ, τὸ πλήρωμα τῶν ἐλλάμψεων, ὧν ἡ τῶν ὄντων φύσις εἰσδέχεται. ἔστι δὲ, πρόνοια μὲν, ἡ ἄμεσος ἀπὸ τοῦ θεοῦ εὐεργεσία· εἱμαρμένη δὲ, ἡ διὰ τῆς τοῦ εἱρμοῦ τῶν ὄντων συμπλοκῆς τὰ ἡμέτερα κυβερνῶσα. καὶ ὑπὸ πρόνοιαν μὲν κείμεθα, ὅταν νοερῶς ἐνεργῶμεν· ὑπὸ εἱμαρμένην δὲ, ὅταν καὶ σωματικῶς. μὴ οὖν αὐξήσῃς, φησὶ, τὴν εἱμαρμένην σαυτῷ, καὶ ὑπὲρ ταύτην γενοῦ, καὶ ὑπὸ μόνῳ θεῷ κυβερνήθητι.

Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς ἀτελές τι τροχάζει.

Πάντα, φησὶν, ὁ πατὴρ προάγει τέλεια καὶ αὐτάρκη κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν. ἡ δὲ τῶν γινομένων πολλάκις ἀσθένεια καὶ ὕφεσις, παρυφίστησι τὴν ἔνδειαν αὐτοῖς καὶ τὸ ἀτελές. ἀλλ' ὁ πατὴρ πάλιν ἀνακαλεῖται τὴν ἔνδειαν πρὸς τὸ τέλειον, καὶ ἐπιστρέφει πρὸς τὴν αὐτάρκειαν. τοιοῦτον ἐστὶ καὶ τὸ παρὰ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου ἐκπεφωνημένον ἐν προοιμίοις τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ· πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. οὐδὲν γὰρ ἀτελὲς παρὰ τοῦ τελείου πρόεισι, καὶ μάλιστα ὅταν τύχωμεν τὸ παρ' αὐτοῦ προφρόνως χεόμενον αὐτίκα ἕτοιμοι εἰσδέξασθαι.

Ἀλλ' οὐκ εἰσδέχεται κείνης πατρικὸς νοῦς, μέχρις ἂν ἐξέλθῃ.

Οὐ παραδέχεται ὁ πατρικὸς νοῦς τὰς τῶν θελημάτων τῆς ψυχῆς ὁρμὰς, μέχρις ἂν αὐτὴ ἐπιλάθηται μὲν τῆς λήθης ὧν πεπλούτηκε παρὰ τοῦ παναγάθου πατρὸς, ἔλθῃ δὲ εἰς ἀνάμνησιν ὧν εἶχεν ἐξ αὐτοῦ ἱερῶν συνθημάτων, καὶ φωνὴν ἀφήσει εὐγνώμονα, μνήμην ἑαυτῆς ἐνθεμένη τῶν τοῦ γεννήσαντος αὐτὴν πατρὸς συμβόλων. συνέστη γὰρ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν ἱερῶν λόγων καὶ τῶν θείων συμβόλων· ὧν οἱ μὲν εἰσὶν, ἀπὸ τῶν ἱερῶν εἰδῶν· οἱ δὲ, ἀπὸ τῶν θείων ἑνάδων. καὶ ἐσμὲν

εἰκόνες

Non enim a paterno principio imperfe-
ctum quid procedit.

Omnia (ait) perfecta & numeris omnibus pro cuiusque ordine & dignitate absoluta producit pater: sed genitorum imbecillitas & remissio rebus interdum suggerit defectum & imperfectionem. Verum pater denuo reuocat defectũ ad perfectionem, & ad sui sufficientiam conuertit. Eiusmodi est quod apostolus Iacobus Domini frater in epistolæ suæ initio alta voce pronunciauit: Omne donum perfectum superne descendit a patre luminum. nihil enim imperfectũ a perfecto prodit, præsertim cũ ad id quod ab ipso primo affunditur, confestim recipiendum fuerimus prompti atq; parati.

Sed non admittit illam paterna mens,
quousque exiuerit.

Mens paterna nõ admittit impetus voluntatũ animæ, priusquam excluserit obliuionem diuitiarũ a patre munificentissimo acceptarum, & in memoriam reuocarit sacras quas ab ipso habuit tesseras, vocemq; candoris indicem cum firma symbolorum patris genitoris sui memoria coniunctam emiserit. est enim anima ex sacris verbis & diuinis symbolis composita: quorum illa quidẽ profluxerunt a sacris formis, hæc autem a diuinis vnitatibus. Et sumus

ſane imagines ſacrarum eſſentiarum, ſimulacra vero incognitorum ſymbolorum. Eſt autem & hoc ſcitu dignum, quamlibet animam a qualibet anima ſpecie differre: totque eſſe animarum ſpecies, quot ſunt animæ.

Quando conſpexeris genium terreſtrem
accedere,
Sacrifica lapidẽ mnizurim inclamando.

Dæmones circa terram volutantes natura ſunt mendaces, vtpote procul a diuina cognitione remoti, & materia tenebricoſa impleti. Quod ſi ex his verum aliquem ſermonem audire cupias, aram appara, & ſacrifica lapidem mnizurim. habet enim hic lapis vim aduocãdi maiorem dæmonem, qui occulta ratione materiali genio applicatus rerum inquiſitarum veritatem inſuſurrat, quam ille porro homini interroganti profert. Indicat autem nomen ipſum quo in prouocatione vtendum eſt vna cum lapidis ſacrificatione. Atque Chaldæi ſtatuunt dæmonas quoſdam bonos, quoſdam malos eſſe: noſtra autem pietatis doctrina omnes malos pronunciat, vt qui præmeditata defectione bonitatem cum vitio & malignitate commutarunt.

Diſce intelligibile extra mentem eſſe.

Licet enim omnia mẽte comprehenſa ſint, deus tamen

εἰκόνες μὲν τῶν ἱερῶν οὐσιῶν, ἀγάλματα δὲ τῶν ἀγνώστων συνθημάτων. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς πᾶσα ψυχὴ πάσης ψυχῆς κατ' εἶδος διέστηκε, καὶ ὡς ὅσαι ψυχαί, τοσαῦτα καὶ εἴδη τῶν ψυχῶν ἐστίν.

Ἡνίκα δ' ἐρχόμενον δαίμονα πρόσγειον
ἀθρήσῃς,
Θῦε λίθον μνίζουριν ἐπαυδῶν.

Ψυχροὶ μὲν τὴν φύσιν οἱ πρόσγειοι δαίμονες, ἅτε πόρρω τῆς θείας γνώσεως ὄντες, καὶ τῆς ἀφεγγοῦς ὕλης ἀναπεπλησμένοι. εἰ δὲ βούλει παρ' αὐτοῦ δῆθεν τινα δέξασθαι λόγον, παρασκεύαζε θυτήριον, καὶ θῦε λίθον μνίζουριν. ὁ δὲ λίθος οὗτος δύναμιν ἔχει προσκλητικὴν ἑτέρου μείζονος δαίμονος, ὃς δὴ ἀφανῶς τῷ ὑλικῷ δαίμονι προσιών, προσφωνήσει τὴν τῶν ἐρωτωμένων ἀλήθειαν, ἣν ἐκεῖνος ἀποκρίνεται τῷ ἐρωτῶντι. λέγει δὲ καὶ ὄνομα προσκλητικὸν μετὰ τῆς τοῦ λίθου θυσίας. ὁ μὲν Χαλδαῖος, τινὰς μὲν τῶν δαιμόνων ἀγαθούς, τινὰς δὲ κακοὺς τίθεται· ὁ δὲ ἡμέτερος εὐσεβὴς λόγος πάντας κακοὺς ὁρίζεται, ἐκ προαιρετικῶν ἀποπτωμάτων τὴν κακίαν ἀνταλλαξαμένους τῆς ἀγαθότητος.

Μάθε τὸ νοητόν, ἐπεὶ ἔξω νόου ὑπάρχει.

Εἰ γὰρ καὶ πάντα τῷ νῷ περιείληπται, ἀλλ' ὁ θεὸς

τὸ πρῶτον νοητόν, ἔξω τοῦ νοῦ ὑπάρχει. τὸ δὲ ἔξω, μὴ διαστηματικῶς νοήσῃς, μηδὲ καθ' ἑτερότητα νοεράν, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν νοητὴν ὑπερβολήν, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ὑπάρξεως, νοῦ παντὸς ἐπέκεινα οὖσαν, δι' οὗ τὸ ὑπερούσιον δείκνυται. ἡ γὰρ οὐσία ἐκείνη, ὁ νοῦς ἐστιν ὁ πρώτως νοητός, οὗ ἐστιν ἔξω τὸ ἀδιανόητον· πλὴν ὁ θεὸς καὶ τοῦ νοητοῦ καὶ τοῦ ἀδιανοήτου ἐπέκεινα. καὶ μήτε ὅτι νοητὸν ἐκεῖνο τὸ θεῖον φαμέν, μήτε ὅτι ἀδιανόητον. κρεῖττον γὰρ παντὸς καὶ ῥήματος καὶ νοήματος, ὡς πάντῃ ἀνεννόητον καὶ ἀνέκφραστον, καὶ σιγῇ μᾶλλον τιμώμενον, ἢ θαυμασίαις φωναῖς σεμνυνόμενον. ἔστι γὰρ καὶ τοῦ σεμνύνεσθαι ὑψηλότερον, καὶ τοῦ ἐκφωνεῖσθαι, καὶ τοῦ ἐννοεῖσθαι.

Αἱ ἴυγγες νοούμεναι, πατρόθεν νοέουσι· καὶ αὐταὶ
Βουλῶν ἀφθέγκτων κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.

Αἱ ἴυγγες δυνάμεις εἰσί τινες μετὰ τὸν πατρικὸν βυθὸν ἐκ τριῶν τριάδων συγκείμεναι· ἃς νοεῖται κατὰ τὸν πατρικὸν νοῦν τὴν αἰτίαν αὐτῶν ἐννοειδῶς ἐν ἑαυτῷ προστησάμενον. αἱ δὲ βουλαὶ τοῦ πατρὸς διὰ τὴν νοητὴν ὑπερβολὴν ἄφθεγκτοι. τὰ δὲ τῶν ἐξῃρημένων συνθήματα

tamen primum intelligibile extra mentem exiſtit. at illud extra non metiaris interuallorum diſtãtia, neque accipias ſecundum intellectualem diuerſitatem, ſed ſecundum ſolum intelligibilem exceſſum, & ſubſiſtentiæ proprietatem, exceſſum inquam longe vltra omnem mentem, quo ſupereſſentiale demonſtratur. illa enim eſſentia eſt mens primo intelligibilis, extra quam gradu ſuperius eſt ipſum per ſe intelligibile. deum excipe, qui & intelligibile & ipſum per ſe intelligibile longe tranſcẽdit. diuinam enim illam naturam dicimus neque intelligibilem, neq; per ſe intelligibilẽ. ſuperat enim omne verbũ & intellectũ, ita vt nec mẽte percipi, nec verbis explicari poſsit, & ſilentio magis honorari, quã venerandis vocibus prædicari debeat. excellẽtior enim eſt omni prædicatione, elocutione & intellectus cõprehẽſione.

Iunges intellectæ, a patre intelligũt: & hæ
Conſiliorum nihil ſonantium mouentur vt intelligant.

Iunges ſunt potentiæ quædã proximæ poſt fundum paternũ e tribus trinitatibus compoſitæ: quas intelligere ait per paternam mentem, quæ cauſam illarũ in vnitatis forma ſibiipſi repræſentatam exhibet. conſilia autem patris ob intelligibilem excellentiam nullũ ſonum edunt. Atqui abſtractarum

rerum notæ & ſigna intellectu prædita etiamſi a ſecundis ſiue inferioribus intelliguntur, ea tamen tanquam nihil ſonantia & ab omni intelligibili excurſu ſeparata intelliguntur. vt enim animarum intelligentiæ licet ordines intellectu præditos intelligunt, eos tamen vt immobiles intelligunt: ſic etiam intellectualiũ operationes ſymbola intellectus capacia intelligentes, ea absque ſoni emiſsione intelligunt, in ſubſtantijs incognitis ſubſiſtentia.

SVMMARIA ET BREVIS DOGMATVM CHALDAICOrum expoſitio eodem auctore.

Chaldæi ſtatuũt ſeptẽ mundos corporeos, igneũ vnum eumque primum, poſt hunc tres ætherios, deinde tres materiales: e quibus vltimus, terreſtris dicitur & lucis oſor, qui locus eſt ſubter lunam, in ſe ſe etiam materiam complectens, quem fundum nominant. Vnicum arbitrantur eſſe rerũ omnium principium, idque profitentur vnum eſſe & bonum. Deinde colunt paternum quoddam fundum ex tribus trinitatibus compoſitum. quælibet autẽ trinitas habet patrem, potentiam, & mentem. Poſtea ſequitur

συνθήματα νοερὰ κἂν νοῆται ὑπὸ τῶν δευτέρων, ὡς ἄφθεγκτα νοεῖται, καὶ ὡς ἐξῃρημένα τῶν νοητῶν προόδων. ὡς γὰρ αἱ τῶν ψυχῶν νοήσεις κἂν νοῶσι τὰς νοερὰς τάξεις, ὡς ἀμεταβάτοις νοοῦσιν, οὕτω καὶ αἱ τῶν νοερῶν ἐνέργειαι τὰ νοερὰ συνθήματα νοοῦσι, ὡς ἄφθεγκτα νοοῦσιν ἐν ὑπάρξεσιν ὑφεστηκότα ἀγνώστοις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ κεφαλαιώδης καὶ σύντομος τῶν παρὰ Χαλδαίοις δογμάτων.

Επτὰ φασὶ σωματικοὺς κόσμους, ἐμπύριον ἕνα καὶ πρῶτον, καὶ τρεῖς μετ' αὐτὸν αἰθερίους, ἔπειτα τρεῖς ὑλαίους· ὧν ὁ ἔσχατος, χθόνιος εἴρηται καὶ μισοφαής, ὅς ἐστιν ὁ ὑπὸ σελήνην τόπος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν ὕλην ἣν καλοῦσι βυθόν. μίαν ἀρχὴν τῶν πάντων δοξάζουσι, καὶ ἓν αὐτὴν καὶ ἀγαθὸν ἀπογυμνοῦσιν. εἶτα πατρικόν τινα βυθὸν σέβονται, ἐκ τριῶν τριάδων συγκείμενον. ἑκάστη δὲ τριὰς ἔχει πατέρα, δύναμιν, καὶ νοῦν. εἶτα ἐστὶν

ἡ νοητὴ ἴυγξ. μετὰ δὲ ταύτην, οἱ συνοχεῖς, ὁ ἐμπύριος, ὁ αἰθέριος, καὶ ὁ ὑλαῖος. μετὰ δὲ τοὺς συνοχεῖς, οἱ τελετάρχαι. μετὰ δὲ τούτοις, οἱ πηγαῖοι πατέρες, οἱ καλούμενοι καὶ κοσμαγωγοί· ὧν ὁ πρῶτος ὁ ἅπαξ ἐπέκεινα λεγόμενος· μεθ' ὃν ἡ ἑκάτη, εἶτα ὁ δὶς ἐπέκεινα· μεθ' ὃν τρεῖς ἀμείλικτοι· καὶ τελευταῖος ὁ ὑπεζωκώς. σέβονται δὲ καὶ πηγαίαν τριάδα πίστεως καὶ ἀληθείας καὶ ἔρωτος. Φασὶ δὲ καὶ ἀρχικὸν ἥλιον, ἀπὸ τῆς ὑλικῆς πηγῆς καὶ ἀρχαγγελικόν, καὶ πηγὴν αἰσθήσεως, καὶ πηγαίαν κρίσιν, καὶ κεραύνιον πηγήν, καὶ πηγὴν διοπτρῶν καὶ χαρακτήρων πηγὴν ἐπιβαλλοῦσαν τοῖς ἀγνώστοις συνθήμασι· καὶ πηγαίας ἀκρότητας· Ἀπόλλωνος, Ὀσίριδος, Ἑρμοῦ. ὑλικὰς δὲ πηγὰς φασὶν, κέντρων καὶ στοιχείων, καὶ ὀνείρων ζώνην. καὶ πηγαίαν ψυχήν. μετὰ δὲ τὰς πηγὰς λέγουσιν εἶναι ἀρχάς. αἱ γὰρ πηγαὶ ἀρχικώτεραι τῶν ἀρχῶν. τῶν δὲ ζωογόνων ἀρχῶν, ἡ μὲν ἀκρότης, ἑκάτη καλεῖται· ἡ δὲ μεσότης, ψυχὴ ἀρχική. ἡ δὲ περάτωσις, ἀρετὴ ἀρχική. εἰσὶ δὲ παρ' αὐτοῖς, καὶ ἄζωνοι ἑκάται, ὡς ἡ τριεκδότις ἡ Χαλδαϊκή, καὶ ἡ κωμάς, καὶ ἡ ἐκκλυστική. ἀζωνικοὶ δὲ παρ' αὐτοῖς θεοί, ὁ Σάραπις, καὶ ὁ Διόνυσος

καὶ ἡ τοῦ

ſequitur iunx mente comprehenſibilis. Huic proximi ſunt mundorum rectores, igneus, ætherius & materialis. Poſt rectores, ceremoniarum principes. His ſuccedunt perennium fontium patres, qui & mundi ductores nominantur, quorum primus ſemel ſupra dictus eſt: poſt quem Hecate, deinde is quem bis ſupra nominauimus: ab hoc ſunt tres implacabiles, & omnium vltimus ſuccinctor. Venerantur etiam fontanam trinitatem fidei, veritatis, & amoris. Ponunt item ſolem imperatorem, & a fonte materiali archangelicum, ſenſionis fontem, fontanum iudicium, fulmineum fontem, ſpeculorum fontem, characterum fontem incognitis ſignis & ſymbolis incumbentem, & ſummitates fontanas, Apollinis, Oſiridis, Mercurij. Materiales vero fontes dicunt eſſe centrorum, elementorum, & ſomniorum zonam. Item animam fontanam. Fontibus ſubiungunt principia: quod principijs ſuperiores & excellentiores ſint fontes. Principiorum autem animalia procreantiũ ſummitas vocatur Hecate; medietas, anima inchoatiua; extremitas, virtus inchoatiua. Sunt apud illos quoq; Hecatæ ἄζωνοι, *quæ zonas non habent, vt Chaldaica* τελεκδότις, κωμαὶς, *&* ἐκκλυστική. *Dij autẽ* ἄζωνοι *illis dicuntur Sarapis & Dionyſus ſiue Bacchus: Oſi-*

ridis item σειρὰ (q. d. geniorum ſeries catenæ more connexa) *& Apollinis. appellantur* ἄζωνοι *dij q expedite poteſtate ſua in zonis vtũtur, & ſupra deos cõſpicuos collocati ſunt.* Ζωναῖοι *contra qui zonas habẽt, libere circa cœli zonas voluũtur & gubernãdi munus obeũt. habẽt.n. Chaldæi deorũ genus Zonæũ, quod ſenſibilis mundi partes inhabitat, & regiones circa materialẽ locũ ſorte diſtributas cĩgit. Poſt zonas eſt circulus nõ errãs ſeu fixus ſeptẽ orbes complectens, in quibus ſtellæ ſunt. Porro alius illis eſt mundus ſolaris, ætherio fundo ſubſeruiens: alius Zonæus, vnus e ſeptem. Animarũ humanarũ duplicem ponunt cauſam e fonte perenni promanantẽ, paternam nempe mentem, & animam fontanam. Prodit autẽ, vt illi volũt, particularis anima a fontana, iuxta patris voluntatem: & habet eſſentiam per ſe generatam & animatam. aliunde enim non mouetur. nam ſi, vt in oraculo fertur, ignis diuini pars eſt & ignis lucidus, atque paternæ mentis conceptus, profecto forma eſt materiæ expers & per ſe ſubſiſtẽs. illa enim omnia cum diuina natura communicant, cuius particula eſt anima. Aiunt omnia in qualibet anima eſſe, ſed & cuilibet inexplicabilem & incognitam fandorum & infandorum ſignorum ſymbolorumve proprietatem. Volũt*

animam

καὶ ἡ τοῦ Ὀσίριδος σειρὰ, καὶ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος. ἄζωνοι δὲ καλοῦνται, οἱ ἀλύτως ἐνεξουσιάζοντες ταῖς ζώναις καὶ ὑπεριδρυμένοι τῶν ἐμφανῶν θεῶν. ζωναῖοι δὲ, οἱ τὰς ἐν οὐρανῷ ζώνας ἀπολύτως περιελίττοντες, καὶ τὰ τῇδε διοικοῦντες. θεῶν γὰρ γένος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ζωναῖον, ὃ κατειλημμένον τὰς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου μερίδας, καὶ ζωσάμενον τὰς περὶ τὸν ὑλαῖον τόπον διακληρώσεις. μετὰ δὲ τὰς ζώνας ἐστὶν, ὁ ἀπλανὴς κύκλος, περιέχων τὰς ἑπτὰ σφαίρας, ἐν αἷς τὰ ἄστρα. Καὶ ἄλλος μὲν παρ' αὐτοῖς ὁ ἡλιακὸς κόσμος τῷ αἰθερίῳ βάθει δουλεύων· ἄλλος δὲ ὁ ζωναῖος, εἷς ὢν τῶν ἑπτά. τῶν δὲ ἀνθρωπίνων ψυχῶν αἴτια διττὰ πηγαῖα τίθενται· τόν τε πατρικὸν νοῦν, καὶ τὴν πηγαίαν ψυχήν. καὶ προέρχεται μὲν αὐτοῖς ἡ μερικὴ ψυχὴ ἀπὸ τῆς πηγαίας κατὰ βούλησιν τοῦ πατρός· ἔχει δὲ καὶ αὐτόγονον οὐσίαν καὶ αὐτόζωον. οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἑτεροκίνητος. εἰ γὰρ κατὰ τὸ λόγιον μοῖρα τοῦ πυρός ἐστι τοῦ θείου καὶ πῦρ φαεινὸν καὶ νόημα πατρικὸν, εἶδός ἐστιν ἄϋλον καὶ αὐθυπόστατον. τοιοῦτον γὰρ πᾶν τὸ θεῖον, οὗ μέρος ἡ ψυχή. καὶ πάντα φασὶν εἶναι ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ καθ' ἑκάστην τὴν ἰδιότητα ἄγνωστον ῥητοῦ καὶ ἀρρήτου συνθήματος. καὶ κατα-

βιβάζουσι δὲ τὴν ψυχὴν πολλάκις ἐν τῷ κόσμῳ δι' αἰτίας πολλάς· ἢ διὰ πτερορρύησιν, ἢ διὰ βούλησιν πατρικήν. δοξάζουσι δὲ τὸν κόσμον ἀΐδιον· καὶ τὰς τῶν ἀστρων περιόδους. τὸν δὲ ᾅδην πολλαχῶς καταμερίζουσι. καὶ νῦν μὲν αὐτὸν θεὸν ὀνομάζουσιν ἀρχηγὸν τῆς περιγείου λήξεως· νῦν δὲ τὸν ὑπὸ σελήνην τόπον φασί· νῦν δὲ τὴν μεσαιτάτην τοῦ αἰθερίου κόσμου καὶ τοῦ ὑλαίου· νῦν δὲ τὴν ἄλογον ψυχήν, καὶ τιθέασιν ἐν αὐτῇ τὴν λογικὴν οὐκ οὐσιωδῶς, ἀλλὰ σχετικῶς, ὅταν συμπαθῶς ἔχῃ πρὸς αὐτήν, καὶ προβάλῃ τὸν μερικὸν λόγον. ἰδέας δὲ νομίζουσι, νῦν μὲν τὰς τοῦ πατρὸς ἐννοίας· νῦν δὲ τοὺς καθόλου λόγους, καὶ φυσικοὺς καὶ ψυχικοὺς καὶ νοητούς· νῦν δὲ τὰς ἐξῃρημένας τῶν ὄντων ὑπάρξεις. τοὺς δὲ περὶ μαγγάνων λόγους συνιστῶσιν ἀπό τε τῶν ἀκροτάτων δυνάμεων, ἀπό τε τῶν περιγείων ὑλῶν. συμπαθῆ δὲ τὰ ἄνω τοῖς κάτω φασὶ καὶ μάλιστα τὰ ὑπὸ σελήνην. ἀποκαθιστῶσι δὲ τὰς ψυχὰς μετὰ τὸν λεγόμενον θάνατον κατὰ τὰ μέτρα τῶν οἰκείων καθάρσεων, ἐν ὅλοις τοῖς τοῦ κόσμου μέρεσι. τινὰς δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον ἀναβιβάζουσι· καὶ μέσας αὐτὰς διορίζονται τῶν τε ἀμερίστων καὶ μεριστῶν φύσεων. τού-

των δὲ

animam in mundum demitti ob multas causas, aut propter pennarũ defluuium, aut propter paternam voluntatem. Arbitrantur mundum æternum esse, vt & stellarum conuersiones. Plutonem siue infernum in varias partes diuidunt, eumque modo deum appellant, ordinis illius qui circa terram sortem suam obtinuit, ducem; modo regionem sublunarem; modo medias inter ætherium & materialem mũdum partes obeuntem; modo animam rationis expertem: in eaque rationalem animam constituunt, non essentialiter, sed proportione quadam, quando conuenienter ad illam affecta est, particulari ratione proiecta. Ideas definiunt modo esse patris intelligentias; modo vniuersales rationes, naturales scilicet, animales, & intellectiles: modo substantias a rebus ipsis abstractas. Astruunt omnem magicæ sciẽtiæ rationem perfici a summis potentijs & terrenis materijs: familiaritatem item & conueniẽtiam superiora cum inferioribus habere, præsertim quæ sub luna sunt. Collocant animas post mortem, iuxta modulum & mensuram lustrationum singulis familiarium & conuenientium, in omnibus mundi partibus: quasdam etiam vltra mũdum euehunt: easque discrimine facto in naturas diuiduas & indiuiduas separant. Atque Plato

quidem & Aristoteles plures ex enumeratis opiniones receperunt; Plotinus vero, Iamblichus, Porphyrius, Proclus, eorumque discipuli omnes in vniuersum approbarunt, & non secus ac diuinas voces absque vllo discrimine & examine admiserunt.

FINIS.

των δὲ τῶν δογμάτων τὰ πλείω καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων ἐδέξαντο· οἱ δὲ περὶ Πλωτῖνον καὶ Ἰαμβλιχὸν, Πορφύριόν τε καὶ Πρόκλον, πᾶσι κατηκολούθησαν, καὶ ὡς θείας φωνὰς ἀσυλλογίστως ταῦτα ἐδέξαντο.

Τ Ε Λ Ο Σ.

MAGICA ZOROASTRI ORACVLA, PLETHONIS *commentarijs enarrata.*

IACOBO MARTHANO Pictauiensi interprete.

Candido lectori S.

Libellum Zoroaſtri, Plethoniſq; in eum commentarium, ſcriptoris Theodori Gazæ æuo clariſſimi, cuius mentionem quoque faciat Theodorus lib. περὶ τῶν μηνῶν, quum vertiſſem, Conradique adeo Neobarij viri elegantium litterarum peritia viſenda prædíti, meique item longe cupientiſſimi precibus extentis adductus edidiſſem: obnixe te rogandum candide lector exiſtimaui, vt hoc meum interpretamentum eo candore appenderes, quo mihi cuſum eſt & editum. Nam adeo non hinc vllam laudem aucupor, vt belle mecum deciſum iri credam, ſi non omnino ſupprimendum circumducendumve hoc fuiſſe videbitur. Vale.

Perquire

Perquire animæ ductum, vnde, quove ordine,
Nauata corpori opera, ad ordinem vnde manasti,
Rursus erigaris, opere verbis sacrosanctis adiuncto.
Ne deorsum nuas, præcipitium in terra substernitur,
E loco trahēs septem meatibus prædito, infra quem grauis
Necessitatis solium est.
Tuum vas feræ terræ habitabunt.
Ne fatum auxeris:
Neque enim a paterno principio imperfectum quicquam
At vero non admittit eius vota mens paterna, (versatur.
Quoad dum exierit obliuionem, atque verbū prompserit,
Memoriæ infigens sacram patris tesseram. (splendores,
Adspirandum tibi properādumque est ad lumen & patris
Vnde immissa tibi est anima, plurima mente circumsepta,
Hos autem terra deplorat adusque posteros,
Expulsores animæ, ac per quos respirare sit integrum, solu-
Læuo in latere cubilis, virtutis fons, (tu sunt faciles.
Intus totus manet, virginitatem minime proijciens.
Anima hominum, Deum quadam tenus in sese cogit,
Mortale nihil complexa: tota diuinitus inebriata est.
In harmonia gloriatur, sub qua corpus vitale sit.
Quoniam anima, cum sit ignis patris lucidus,
Et immortalis permanet, & est vitæ domina.
Eadem mundanorū quoq; sinuū multos numeros possidet.
Quære paradison:
Ne spurces spiritum, remve planam adaugeas.
Est & idolo locus in regione splendida.
Sed nec materiale corpus præcipitio deseres,
Ne exegeris, vti nequid, cū exierit, incōmodi perpetiatur.
Si mētem ignitam erexeris, fluxū alioqui corpus seruabis,
E finibus terræ prosiliunt, minus verum

Signum ostentantes mortali homini, canes.
Natura suaserit dæmonas esse integros,
Ac vitiosæ adeo materiæ germina frugi atque proba.
Pœnæ mortalium vinctrices.
Primas in te vendicet, immortalis animæ altitudo: oculosque pariter
Omneis sursum versum erige
O naturæ homo præsidentis artificium.
Quod si mihi sæpiuscule dixeris, omnino dictum cernes.
Nam neque cœlestis eademque curua moles visitur.
Stellæ nusquam collucent: lunæ lumen conditum est:
Terra non extitit.
Ne naturæ imaginem nuncupaueris, exemplar visile.
Vndiquaque nesciæ doli animæ habenis ignis extentis
Cum spectaris citra formam vllam sacrosanctum ignem
Lucentem, hucque & illuc subsilientem ad vniuersi orbis (altitudinem,
Audi ignis vocem.
Symbola mens paterna animabus inseuit.
Certo scito intelligibile extra mentem esse.
Est intelligibile quod oporteat mentis flore perceptum.
Omnia ab vno igne profecta sunt:
Quippe cum omnia pater absoluerit, mentique tradiderit
Secundæ, quem Primum appellitent nationes hominum.
Quæ a patre mẽtes cõcipiuntur, eædem & ipsæ concipiũt,
Consilijs mutis illicientes ad concipiendum.
Rectores intellectualeis simul & inflexiles mũdus obtinet.
Ipsum sese pater rapuit,
Ac ne in mente quidem intelligentiæ compote, quæ ipsum insequatur, ignem suum inclusit.
Pater non metum, sed suasionem admouet.

COMMEN-

COMMENTARIVS PLETHONIS.

Perquire animæ ductum.] *Zoroastrici magi existimant, quod idem complusculi quoque alij crediderint, animam humanam immortalem quidem illam corruptionisque nesciam, superne allabi mortali huic corpori corruptibilique, velut mercede locatam operam nauaturam, hoc est, aliquantisper suam illi operam præstituram ornando quam bellißime fieri atque exquisitißime poßit, officioque item vitæ perfungendo, mox eãdem hinc retro, vnde profecta est, locum capessere. At vero cum plurimæ eo loci animæ sedes adsignatæ sint & descriptæ, vna quidẽ hercle vndiquaque collustrata splendescensque, altera caligine circum vndique suffusa: demum duæ, quæ supra ipsæ memoratis intermediæ nec refulgeant, nec obscuritate caligineve circumfundantur: anima vtique a prima harũ omnium sedium illapsa corpori huic emortuo si operã ipsi gnauam impensamque collocarit: exque officio, cui est obeundo destinata, hanc illi dictitant ex integro vnde profecta est, concedere subuolareque: alioqui nisi probe functa sit officio suo, hinc euolare ad locum deteriorẽ etiamnum & molestiorem, actionibus æqua lance pensitatis, queis in vita incubuerit. Iam primum igitur commoneris oraculo peruestigandi animæ ὀχετȣ͂, id est, viæ per quam anima tibi superne fluxerit: vnde nimirum quoque vitæ ordine, nauata huic corpori opera, denuo in eundem ordinem, vnde commigrasti, sciscaris, sacrosancto etiam verbo operi agglutinato, iunctoque. Sacrosanctum adeo verbum hic accipe, quod de cultu dijs impendi solito prodatur: opus autem, sacrificium atque ceremonias. vt sit hic verus germanusque sensus, præter sermonem de cultu*

diuis cõsecrato religioneve expromi solitum, sacras quoque ceremonias adscitas oportere ad hãc ipsam animæ subuectionem. Ne deorsum] *Præcipitij vocabulo cognominat lapsum in corruptionem, vitium, & calamitates: vt terram quoque vocat terreum mortaleque corpus. alioquin & terræ cognomento, naturam interituram: ignis vero, diuinam celestemve, isthæc ipsa oracula fere intelligunt. At vero locum septem meatibus præditum appellant fatum e septem erronibus coagmentatum: sub quo necessitas, premens quidem illa neque non inuariabilis quoque situm nacta sit. Quare monet oraculum vt ne deorsum, id est in corpus morticinum caducumque, propensius incumbas: vt quod fato illi e septem erraticis apto consertoque, vt pleraque certe omnia, obnoxiũ succumbereque adeo comparatum, ijs adscribi commode possit, quæ nostro ipsa arbitratui subducta sunt. & certe infortunatissimus haberi merito quidem tuo possis, si cum eo totus spectaueris, voto fruisci non contingat: præque vi magna necessitatis, cui temetipsum cõstrinxisti, res tibi tuæ peius idemtidem minimeque votis consentanee vertant.* Tuum vas] *Vas animæ tuæ, nimirum caducum hoc corpus vermes iuxta feræq; sunt habitaturæ.* Ne fatum auxeris] *Ne coneris augere fatum tuum, id est, auctius ampliusve reddere, quam quantum tibi constitutum est & præscriptum. nec enim vlla vnquam cura eualuerit id vt effectum exhibeas.* Neque enim a paterno principio] *Nam nec a patris primordijs supremi vtique dei mãcum quicquam inchoatumve proficiscitur, te scilicet ipsum vt possis absoluere. Nam illinc omnia suis affabre numeris expleta indicio eo manare conspectissimũ est, quod ad exquisitissimam illam visendamque cumprimis vniuersi naturam enixe tendunt.*

tendunt. At vero non admittit.] *Mens patris, alter vtique Deus animæque item perpetuus opifex, haudquaquã adnuit huius votis, vſque dum excuſſerit obliuionem, quam merito nexus corporis contraxit, verbaque itidem ediderit conceperitque, memoriam teſtantia ſacroſanctæ patris teſſeræ, hoc eſt, præceptionis elegantiſsimæ cuiuſque rei accurato ſtudio conſectandæ, qua idemtidem retractãda anima fictori ſuo ſemetipſam approbet.* Adſpirandum tibi properandumque eſt.] *Lumen ſplendorque patris locus is eſt animæ, qui colluſtratus circumfuſuſque ſplendore habetur. vnde anima plurima quidem illa mente ſuccincta, huc demiſſa ſit. ita vero conſentaneum rationi fuerit, ad idem vt lumen denuo nitatur atque properet.* Hos autem terra deplorat.] *Qui ad illud ipſum lumen, vnde anima ipſis corriuata eſt, nõ omni opere contendere meditantur, hos terra, id eſt natura interitui obnoxia deplorat, in hoc natos, hanc vt illuſtrarent & excolerent. Iam vero qui non ſolum nihil huic ornamenti conciliarunt, ſed ſibi quoque ipſis notam conſciuerunt vitæ per nequitiam tranſactæ, horum improbitas ad poſteros transfunditur, calamitoſo ipſos vitæ genere olim diſtringẽdos.* Expulſores animæ] *Appoſitæ rationes animæ a flagitijs aſſerendæ, ſunt* εὔλυτοι, *hoc eſt, ſubrepente interim obliuione, oblitteratu ſolutuque faciles.* Læuo in latere cubilis.] *In latere ſiniſtri tui cubilis fons virtutis ſcaturigoque habetur, id eſt, potentia intus quidẽ illa condita, cuique nunquam germana ſua integritas, id eſt, natura omnis affectionis exors, eripi poſsit. nã & immotam nullaque ratione excutiendam virtutis potentiam ſortiti ſumus, quanquam vſus actionum virtutis deſinere poteſt & interrũpi. Porro potentia ſiniſtro lateri adſcripta eſt,*

quod functiones dextro cõtribuuntur. cubile autem animæ nostræ, locus is esse statuitur, qui affectionib. ipsius eximijs præstabilioribusq; substratus est. Anima hominum] *anima humana deũ ad se quadamtenus ἄγξει, hoc est arctißime sibi deuinctura implicituraq; est, sui videlicet assiduũ vindicẽ & assertorẽ. Sed et eiuscemodi quoq; esse intelligitur, quæ merito quidẽ exquisitæ cũ deo similitudinis nihil (duntaxat ex sese) agnoscat, quod exolescere tandem labefactariq; poßit, vt quæ diuinitᵘ ebria sit, hoc est, diuinis cælestibusq; bonis cumulatißime prædita: quin & adeo nõ pudore suffunditur, quod huic corpusculo innexa conglutinataq; est, vt in ea etiã harmonia, quæ corpori vigorẽ influat, impensius nescio quo pacto insolentiusq; glorietur, & vero magnifice de se sentiat: cuius auspicijs vna cũ mortalibus immortalia vinciantur, ita quidẽ, vt totũ ad concinnã quandã scitãq; cohærentiã adstringatur.* Quoniã] *Potentiã patris intelligẽtiæ cõpotem, ipsum alterũ scilicet deũ isthæc oracula longe omniũ principẽ cognominant, nimirũ a supremo deo proficiscentem. hac porro parte monemur, illa ipsa patris potentia animã procreatã, eãdemque ignem esse lucidißimum, hoc est, diuinã quandã eßẽtiam, intelligendiq; facultate donatã: ac proinde ipsam exortem interitus permanere, quod substantiã nacta sit diuinitatis participẽ: & præterea suæ ipsius vitæ eandẽ esse dominam, quã obtineat haudquaquã vlla æui diuturnitate consummandã. quandoquidẽ quæ eripi nobis extorqueriq; poßũt, horũ domini merito certe fieri nequit vt existimemur: ettiã si fortasse euenire queat, si quæ indidẽ cõmoditas emanet, hãc vt demetere interea poßimus & percipere: At quæ decedere nobis amittiq; nequeũt, ea vero iuris quoq; nostri dominijque fuerint: in vniuersum, anima supplemẽta orbis compluria*

bis compluria poßidet, merito quidem ſuæ ipſius æternitatis, id eſt, varia pluſculaque in orbe loca, ad quæ identidem reuolet expenſis ad æquilibrium, penſatisque actionibus, quas dũ vita ſuppeditauit, abſoluerit. Quære paradiſon] *Id eſt, locum animæ ſplendore quoquouerſus obſeptum.* Ne ſpurces ſpiritum] *Pythagoram Platonemque ſequuti, animam vt non vndecunque a corpore diremptam haberi, ita nec prorſum inſeparabilem ſubſtantiam, in hac ſunt opinione, vt prædicent. poſſe vero parte ſeiungi abſoluique, parte non poſſe: potentia certe poſſe, re non item. Quin ijdẽ tria fere ſumma formarum genera conſtituũt: vnum, quod penitus a materia ſecernatur, cuiuſmodi videlicet mentes illæ, quibus ſuus ſupra cœlum ſitus aßignatus eſt: alterum, quod a materia exolui abiungique non queat: cui quidem ipſi ſubſtantia ſciſcatur, haudquaquam per ſe ſubſiſtens, ſed addicta connexaq́ materiæ: cũ qua & ipſa ſolubili ſcilicet, internitioniq; obſtricta, hocce genus animæ pariter emoriatur: atq; hoc genus omne animæ rationis expers eſſe: Inter iſta, mediam locant animã ratione præditã, a mẽtibus quidem ijs quæ ſupra cœlum collocatæ ſunt, eo interſtitio diuerſam, quod perpetuo implicata materiæ agglutinataque viſitur: ab irrationabili porro, quod hæc neutiquam ipſa materiæ cõiungitur, quin vice verſa, materia illi ipſi habetur adiuncta, per ſeſe ipſa potentia quidẽ certe ſubſiſtens, itẽque impartilis, itidẽ vt mentes illæ ſupracæleſtes, quibus etiãnum ipſis cõfines quadamtenus, germanæq; functiones reddantur, ſed & eadẽ quoque, quæ rerũ notitiæ cõmentationiq́; proxima ſit, ad ſummũ vſque deũ peruadit, atq; eo quidẽ nomine incorruptilis habetur, & animã autem, quæ huiuſcemodi eſſe intelligatur, cum corpore æthereo ceu vehiculo, perpetuo verſari: quod illa attactu cõtinuo, ad conſortium quoq; immortalitatis adſciſcat, inanime quidẽ omnino ſuapte natura, ſed ab anima tamẽ irrationabili ſequioreq; animæ genere donatũ: quod ipſum, quũ ſapientibus viris idolum*

ij

animæ nũcupetur, imaginãdivi præditũ & sensu, videat, sentiat, demũq; nullo nõ sensu vigeat, præterq̃ cæteris alijs brutis animæ facultatibus: ita per potissimã hoc genus corporis vim, quam φαντασίαν *vocent, animã rationalẽ cum toto hoc corpore iugiter assidueq; versari. Cæterum animam humanã viuifico partus spiritui copulari, per corpus huiuscemodi merito cognationis cuiusdã implicitũ: alioqui quod spiritus quoque quidã sit: porro aũt dæmonias animas vt nõ ita lato discerniculo ab humanis euariẽt, nobiliores tamẽ, tũ ipsas esse, tũ nobiliorib. quoq; vehiculis fruisci. Ad hoc misceri nullo pacto posse corruptibili naturæ. Iam vero syderũ animas, ipsis quoq; dæmonijs longe præstãtiores, præstantioribus etiã vti vectabulis, quæ corpora sint amplitudine facultatis actiuæ collucẽtia. Quas de anima sententias retro quoque Zoroastrici Magi videntur expressisse. Commonet igitur oraculum, ne rem planam adaugeas, id est, ne denses: (nam epipedon dicitur, non quia triplici mensu non constet, vt quod corpus esse sit exploratissimum, sed vt summa eius subtilitas exilitasve demonstretur) incremento additamentoque subinde huic moli adijciendo. crassescere quippe spiritum istiusmodi, si ad mortale corpus pronius deuergat.* Est & idolo] *Idolum animæ nominat partem eam, quæ cũ rationis expers sit, parti rationis capaci adhærescat. refert autem ei idolo locum quoq; esse in loco illo vsquequaq; splẽdido: neque enim vnquam animam amittere a se addictum sibi condictumq; vehiculum.* Sed nec materiale corpus] *Animæ quisquilias, reiectamentave nominat, corpus caducum occiduũque: cõmonetq; itidẽ, ne ipsum illud neglectim & segniter accuremus, parum commode salubriterque constitutum: sed curam huic mediocrem impensam oportere, ab eo certe, qui pensum etiamdum vitæ exigat, quo nimirum firma ipsi valetudo & integra conseruetur, duntaxat quanta maxima cura diligentiaque præstari possit, superque cætera omnia dignitati animæ suffragentur*

ntur & quadrent. Ne exegeris] *Ne exegeris animam à* *rpore, videlicet intercidere fatiſcereque natura comparato, vti* *quid cum migrarit, ipſi periculi creetur. Certe quidem illud* *ſum aliud nihil merito eſſe cenſeas, quam ſemetipſum huma-* *s rebus exigere præter naturæ præſcripta.* Si mentem i-neam] *Si mentem igneam ad religionis munia erexeris, cadu-* *m iſtud atque diſsipabile corpus, innoxium præſtiteris & inco-* *me.* E finibus terræ] *Eſt, nec raro, quum inter ſacrifican-* *m* φαντάσματα, *hoc eſt, viſa, ſpectraque neſcio quæ, canũ ex-* *eſſa ſimilitudine, ſpecieque itidem alia prodigioſe fœda compa-* *ant. hoc genus omnia monẽtur e terræ ſinibus proſilire: id quod* *ſolet, quum terrenum iſtud corpus iuxta atque abolitioni obno-* *ium, neque non affectus ipſi congeniti haud dum penitus ratio-* *s magiſterio compoſiti ſunt & digeſti: quorum quidem ſimu-* *chra viſitentur, inania quidem illa, nullãque naturæ ſolidam* *bſiſtentiam præferentia.* Natura ſuaſerit] *Natura, hoc eſt,* *ituralis ratio peruicerit, genios, quos dæmonas cognominent,* *itegros eſſe maximoque opere incorruptos; & adeo omnia quæ-* *inque a deo optimo quidem ipſo ex ſeſe proficiſcuntur. Sed enim* *ſa quoque infœlicis prauæque materiæ germina illiuſmodi ap-* *ſitiſsime cenſeri queant, quæ inter ea quæ proba frugique ſunt,* *cenſeantur. alioquin materiam vilem deſpicatamque vocant,* *on ſubſtantia adeo, nam qui tandem fieri poſsit, cuius germina* *oba laudataque ſint, ipſum vt vitioſum eſſe ſubſtantia (dun-* *ıxat accommodate) dictitetur? atenim eo nomine improbam* *ateriam appellant, quod nouiſsima inter ſubſtantias corroga-* *ir, parciſsimeque omnium rationem boni cooptat: ſed ita tamẽ,* *t minutiſsimam quamque materiæ particulam, vitioſam intel-* *gas: alioquin, inquit oraculum, cum vitioſæ etiamnum mate-* *æ, hoc eſt, ſubſtantiæ deſpicatiſsimæ germina proba ſint, certe* *mma ratio eſt, quamobrem huiuſmodi eſſe dæmones itidem*

credantur: & quidem tanto locupletius impensiusque, qui tum natura sint rationis participe præditi, tum naturæ omni corruptioni obnoxiæ impermixti. Pœnæ] *Pœnæ, siue furiæ, hoc est, dæmones cruciatibus irrogandis præfecti,* ἄγχτειραι *mortalium cognominari poßint: quippe quos a vitijs deterritos, ad honesti reciq; cupidinem accendant.* Primas in te vendicet] *In te altitudo profunditasve animæ imperitet, ac oculos pariter vniuersos, i.est, vireis cognitiuas sursum versum erige.* O naturæ homo] *Hominem præsidentis naturæ machinamentum coagmentumve nominat, quod arduis semetipsum rebus concredit.* Quod si mihi sæpiusculc] *Si sæpicule mihi dixeris, hoc est, me vocaueris dictum, me videlicet quem vocasti, vndiquaque conspexeris: quippe aliud nihil quicquam tum tibi temporis cernetur, quam lumina, hoc est, ignis, huc illuc in orbe subsiliens.* Ne naturæ imaginem nuncupaueris] *Ne gestieris cernere imaginem naturæ, Dei videlicet exemplar ex sese quidem ipsum perspicuum & visile, sed quod sub conspectum humanum situm non sit. Nam quæ sacris operantibus visitantur, vt ignis, fulmina, aut si quid aliud est huiusce generis, ea tute credideris esse symbola, non ipsam dei naturā.* Vndiquaq; nesciæ doli animæ] *Ignis, qui tibi inter sacrificādum visitatur, habenas vndecunque in te extēdito in anima* ἀπλάςῳ, *hoc est, minime varia versatilive mente, atque a vitio quā maxime aliena expurgataque.* Cū spectaris] *Simul cōspexeris sacrosanctum ignē, effigiationisque expertem & formæ: præterque quoquouersus per mundū iuxta saltuatim & desultorie splēdescentē, gratias age, simulq; hilariter & alacriter ignis vocē audi, quæ verißimā quandā fixißimāque prænotionem præ se ferat.* Symbola mens paterna] *Mens paterna, i.est animæ iugis opifex, notas, id est formarum intelligibilium imagines, animæ inseuit: quibus illa freta, rerum essentias sibi ratione sve conciliet.* Certo scito intelligibile] *Existimato rem intellectile*

lectiles extra mentem tuam actu esse. quanquam enim ab opi- ... imagines tibi rerũ intelligibiliũ sunt inditæ, id tamen ipsum ...tentia certe duntaxat factum. Quo fit, vt actu quoque rerum ...tellectualium asciscenda tibi notitia sit animoque cõsectanda. ...t intelligibile] *Id est, supremus deus, qui vnus eximius sit, antiquissimus habendus, haudquaquam eodem atque alia pa-... cõcipitur, verũ mentis flore, id est, singulari potissimaq; mẽ- parte.* Omnia ab vno igne] *Omnia ab vno igne proma-runt.* Quippe cum omnia] *Pater oĩa absoluit, intelligibi-...s videlicet formas: vt quæ probe expletæ, suisque numeris abso-tæ sint, alteriq; a se deo regunda tradidit, vnde fiat, vt si quid ...hoc deductum sit, & ad ipsius aliusve substantiæ intelligibilis ...emplar effictum: id a summo illo deo ortum credatur & profe-...um. quem & ipsum primum haberi gentes statuunt, quæcũque ...siduum mundi architectum, quoque nõ alius superior sit, esse ...ntur.* Quæ a patre mentes] Ιυγγας, *intelligibiles formas ...pellat, quæ tum a patre concipiantur, tum & ipsæ concipiant: ...lque concipiendi commentandive munia obeunda extimulent, ...nsilijs* ἀφθέγκτοις, *id est immotis. & hoc alioqui loco motum ...telligendi, non transgressionem aut cursum, sed ad intellecti-...a relationem habitumve hoc oraculi accipit. Quare* τὸ ἀ-φθέγκτοις *intellexeris pro eo quod est immotis. hoc sensu, hæ spe-...es immotã minimeque, vt anima, vagum ad intelligibilia re-...onsum obtinent.* Rectores intellectualeis] *Ea quæ in hoc ...be ab immortalibus deducta sunt, mundi rectores intelligen-...æ compotes vocat, quorum principem constituat alterum a ...tre deum. Alioquin quum aiat hoc oraculum, rectores esse ...undo inflexileis, dubium non videtur, quin eo spectet, vt ipsi ...nmortalitatem afferat.* Ipsum sese pater rapuit.] *Semeti-...sum pater a reliquis abiunctum haberi voluit & exemptilem, ...deo vt ne in intellectiua quidem facultate altero a se deo ignem*

ſuum, hoc eſt, diuinitatem incluſerit finieritve. Huius autem porro diuinitas a cæteris ipſa rebus exempta eſt: videlicet quia ille idem & ortus immunis eſt, & per ſeſe ipſe extat: alioqui ne poßit contingere, hic vt cuiquam adſciſcatur, licet in eo quod cæteris omnibus contribuitur, multo ipſe lubentißime acquieſcat. nec tamen, quod inuideat, ſeſe admittendum non exhibet, verum eo certe nomine, quod adeo non illud ipſum fieri poßit vt in antiphaſin, hoc eſt, contradictionem commeet. Pater primetum] *Cum enim eximia quadam inſignique prorſus bonitate præditus ſit, cum eo quod omnibus quoque bonorum eſt autor, nemini vtique periculum accerſierit, vnde horrendus eſſe poßit.*

Placita hæc Zoroaſtrica cum frequentes oppidoque clari viri confirmarunt, tum vel maxime Pythagoræ iuxta Platonisque ſectatores. Quibus & iſtud inter ea quæ Zoroaſtro prodita ſunt (vtique ſi Plutarcho ſubſcribimus) admiſſum ſit & approbatum. Nempe quod tribus res partibus deſignauerit. Altera Horomazen, quem hoc genus oracula primi dei cognomento vocitant. Altera Arimanen, parte nimirum poſtrema, vt media Mithran. Qui deus alter oraculis hiſce dictitetur. Alioquin & in Mithræ vocabulo Perſæ ſolem intelligunt. Sub hæc Horomazen triplicem ſe conſtituiſſe: duplicem autem Mithran, videlicet ut alter ab Horomaze ſit. Quibus & Platonica quoque illa prorſus acceſſerint, in omnibus regem totum eſſe, cuius & ipſius gratia omnia ſint. Quin eundem omnium bonorum cauſam haberi primordialem: demumque ſecundum in ſecundis, tertium in tertijs conſiſtere. Iam rerum vniuerſitatem Zoroaſter Platoque tribus partibus abſoluerunt, vna ſempiterna: altera genita, & nihilo ſecius tamen immortali: tertia, ad obitum corruptelamque tendente. Et Zoroaſtrem quidem eouſque vetuſtum Plutarchus affirmat, vt annis quingentis bello Troiano priorem fuiſſe teſtatum ſcriptumque memoriæ reliquerit.

NOTE

NOTÆ QVÆDAM.

Cicero lib. 1. de diuinatione ſcribit, neminem Perſarum regem eſſe potuiſſe, qui nō ante magorū diſciplinam ſcientiamque percepiſſet. tanto in honore & admiratione habebātur præcepta magica. Quid autem veterum magia & qui magi fuerint, e Platone, Xenophonte, Strabone, Plutarcho, Luciano, Cicerone & alijs infinitis cuique repetere licet. Vt breuiter dicam, theologiam ſimul cum phyſiologia tractabant apud Perſas, Sacas, & Medos; quemadmodum Brachmanes & Gymnoſophiſtæ apud Indos, Chaldæi apud Aſſyrios, ἱερογραμματεῖς apud Ægyptios, Leuitæ apud Iudæos, Eteobutadæ apud Athenienſes, Etruſci apud Romanos, Druides apud Gallos & Germanos. Ne quis igitur hic artis portentoſæ & præſtigiatoriæ præcepta tradi putet. Dogmata ſunt de pietate & cultu diuino ſecretiora ſiue Magorum, ſiue Ægyptiorum, ſiue Chaldæorum, a fide orthodoxa non admodum aliena, vti Pſellus docet, & ante hunc Syneſius epiſcopus Cyrenenſis. E cuius libro περὶ ἐνυπνίων patet vix reliquias aliquas e ſacris illis oraculis ad nos perueniſſe, eaſdemque adeo mutilas & confuſas, vt centonem merito dicere poſſis e veterum ſcriptis conſutum. Quæ enim ille carmina refert, partim multum diſſimilia ſunt, partim in hiſce non reperiuntur. Ea, ne quid iure deſiderare poſſes, lector, breuiter indicanda cenſui.

In his noſtris non extant quæ libello citato pag. 102. leguntur: Εἰ δέ τις μέγα μὲν οἴεται τὴν ἀναγωγήν, φαντασίᾳ δὲ ἀπιστεῖ, μή τι γε κατ' αὐτήν ποτε πελάσαι τὴν εὐδαίμονα συναφήν, ἀκουσάτω τῶν ἱερῶν λογίων ἃ λέγει περὶ διαφόρων ὁδῶν. μετὰ δὲ τὸν ὅλον κατάλογον τῶν οἴκοθεν εἰς τὴν ἀναγωγὴν ἀφορμῶν, καθ' ὃν ἔξεστι τὸ ἔνδοθεν σπέρμα αὐξῆσαι·

Τοῖς δὲ (φησὶ) διδακτὸν ἔδωκε φάους γνώρισμα λαβέσθαι,
Τοὺς δὲ καὶ ὑπνώοντας ἑῆς ἐνεκάρπισεν ἀλκῆς.

ὁρᾷς, ἀντιδιέστειλεν εὐμοιρίαν μαθήσεων. ὁ μὲν ὕπαρ, φησίν, ὁ δὲ ὄναρ διδάσκεται. ἀλλ' ὕπαρ μὲν ἄνθρωπός ἐστιν ὁ διδάσκων, τὸν ὑπνώοντα δὲ θεὸς ἧς ἐνεκάρπισεν ἀλκῆς, ὥστ' αὐτὸν εἶναι τὸ μανθάνειν τε καὶ τυγχάνειν. τὸ γὰρ ἐγκαρπι-

σαι καὶ πλέον δεῖ τοῦ διδάξαι. id eſt, *Si quis vero magni momenti eſſe arbitretur euectionem ad ſuperiora, imaginationi autem fidem non habeat, dubitans num per ipſius conſortium beatam illam coniunctionem aſſequi liceat: is audiat ſacra oracula quæ de diuerſis vijs proferunt. Equidem poſt totam enumerationem domeſticorum ſubſidiorum ad ſublimiorem meditationem, per quam facultas datur ſemen interius amplificandi, His quidem* (inquiunt) *luminis cognitionem doctrina acquiſitam dedit, Alios vero etiam dormientes ſeminum virtutis ſuæ participes fecit. Vides vt ex aduerſo diſtinxerunt diſciplinarum felicitatem. Hic quidem inter vigilandum* (aiũt) *ille vero inter dormiendum eruditur. Atqui vigilantem homo eſt qui docet: dormienti vero deus ſuæ virtutis ſemina infundit: ita vt idẽ ſit diſcere & conſequi. nam ſemina indere & quaſi implantare plus eſt quam docere.* Vnde manifeſtum eſt id quod Nicephorus ad hunc locum annotat, Syneſium oracula multa ſilentio tranſiiſſe, nec integra recitaſſe.

P.17,5. ὅθεν] Huc reſpiciunt Syneſij verba, eadem pagina, ἐς τοσοῦτο πεπλανημένον, ὡς μὴ ὅθεν ἦλθεν εἰδέναι. tantopere aberrantem, vt vnde venerit ignoret.

6. Hinc deſumpſit Syneſius quæ elegantiſſime ſcripſit ibidem pag. 109. ὅτι μὲν ἂν ἐξελθούσαις ψυχαῖς γένοιτο πόμα ληθαῖον, ἄλλος εἰπάτω. εἰσελθούσῃ δὲ εἰς τὸν βίον ψυχῇ ληθαῖον ὀρέγεται πόμα, τὸ τῇδε ἡδὺ καὶ μειλίχιον. θῆσσα γὰρ κατιοῦσα τὸν πρῶτον βίον ἐθελοντής, ἀντὶ τοῦ θητεῦσαι δουλεύει. id eſt, *Alius dicat quod ſit lethæum ſiue obliuionis poculum illud animabus exeuntibus dari ſolitum. animæ certe in hanc vitam ingreſſæ exhibitum obliuionis poculum nihil aliud eſt niſi vitæ huius dulcedo & voluptas. cum enim mercenaria ſponte ad hãc vitam deſcendat, loco operæ mercede locãdæ iugum ſeruiliter ſubit.*

8. Syneſij verſus noſtris multum ſunt diſſimiles. ſic enim habet ille pag. 108.

Μηδὲ κάτω νεύσῃς εἰς τὸν μελαναυγέα κόσμον,
Ὧ βυθὸς αἰὲν ἄπιστος ὑπέστρωται τε καὶ ᾅδης
Ἀμφικνεφὴς, ῥυπόων, εἰδωλοχαρὴς, ἀνόητος. id eſt,

Ne deorſum nutes ad mundum atrum & tenebris plenum,
Cui gurges profundus sẽper infidus ſubſtratus eſt & orcus
Vndique caliginoſus, ſordidus, ſpectris gaudens, amens.

Vide integrum locum Syneſij. conferet enim ad intelligentiam

tiam ſequentium & præcedentium.

11. Marſilius Ficinus lib. XVII. de animorum immortalitate cap.vlt. Zoroaſtri, vt & ſequentia plurima, adſcribit, & ita interpretatur, *Tuum vas beſtiæ terræ habitant.*

12. Idem Marſilius lib. XIII. non longe ab initio, *Ne tu augeas fatum*, inquit, *quaſi in tuo arbitrio ſit cedere fato atque non cedere.*

V. pæn. Hunc verſum & ſequentem refert Ficinus lib. X. de immort.animorum, cap. VIII. cum hac interpretatione, *Aſcendendum tibi eſt ad lumen ipſum & patris radios, vnde infuſa eſt tibi anima multo mentis lumine circumfuſa.*

P.18,3. Vetus codex regiæ bibliothecæ habet ἆ ἆ ταὶς δὲ: ſimiliter accentu tantum mutato, eruditione præſtantis viri Sanctandreani exemplar ἆ ἆ ταὶς ἣ χθὼν, &c. vtrumque σχετλιαστικῶς *ah ah*, vel *heu heu.*

6. Reginæ exemplar refert τὸ παρθένιον ἐ περιῶσα, cõtra metri regulam: quanquam id nõ vbique in hoc fragmento obſeruatum ſit.

7. Tres hos verſus paucis explicat Marſilius lib. XIII. cap. IV. ita ſcribens: *Qui phantaſiam vult ſilere, ac etiam ſupremi numinis deſiderio flagrans, conſuetis rationis naturalis diſcurſibus nõ cõfidit, ſola viuit mẽte, euadit angelus, & toto capit pectore Deũ. Hæc ſignificat Zoroaſter: Anima hominum deum quodammodo cõtrahit in ſeipſam, quando nihil retinens mortale, tota diuinis hauſtibus inebriatur. Tunc quoque exultat in corporis harmoniam.*

11. Idem libro & capite dictis verſus aliquot e ſequentibus huc tranſlatos ita ordinat,

Ὅττι ψυχὴ πῦρ δυνάμει πατρὸς οὖσα φαεινὸν,
Ἠγείσθω ψυχῆς βάθος ἄμβροτον, ὄμματα δ' ἄρδην
Πάντ' ἐκπέτασον ἄνω.
Μηδὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρημνῷ καταλείψῃς. id eſt, illo interprete, *Quoniam anima per potentiam patris fit ignis ſplendidus, dominetur in te immortalis profunditas animæ, et oculos omnes vna tolle in altum. Tunc neque etiam materiale ipſum corpus præcipitio derelinques. Ignem appellat lucem ipſam qua exuberat deus per ſe, & anima per vim patris conuerſa in patrẽ abundat. Et quia deus eſt ipſa vnitas ſuper mentem, & centrum eſſentiarum ſuper eſ-*

ſentiam, ideoque non vnitur illi per mentem proprie, ſed per vnitatem animæ, quæ eſt mentis caput, centrumque totius animæ. Idcirco *dicit* Zoroaſter, *Ducat te animæ profunditas immortalis, id eſt vnitas ipſa, quam impreßit quondam deus animæ tanquam vnitatis diuinæ characterem, a qua & ad quam omnes aliæ vires animæ, quaſi a centro & ad centrum omnes circuli lineæ pendent.*

12. Marſilius lib. v. de anim. immort. cap. XIV. *Immortalis manet, ac vitæ domina eſt. q. d. ideo immortalis manet, quia habet vitam pedißequam, ſicuti ſol lucẽ, crinita comã.* Vide locũ. docet enim illic fuſe, animã abire adueniente morte, nõ perdi.

13. Idem lib. IV. cap. vltimo: *Oportet profecto animam ipſam eſſe quodammodo omnia, de qua Zoroaſter ait: Mundanorum ſinuum multas plenitudines comprehendit.*

15. Idem lib. XVIII. de animorum immort. cap. IV. *Ne fœdes ſpiritum, neque in profundum exaugeas quod eſt planum. Spiritum planum appellat ipſum vehiculum, non quia corpus non ſit atque profundum, ſed quia propter tenuißimam & ſplendidam puritatem ſit quaſi non corpus. Præcipit ergo ne propter nimium corporis elementalis affectum, cogas ipſum etiam poſt hanc vitam ſordidum atque graue ſuperfore caliginis elementalis adiunctione.*

17. Idem ibidem: *Eſt idolo quoque locus in regione perſpicua. quia ſcilicet cum vehiculo ſimul & anima rationali recurret in cælum.* Sequentem verſum coniunxit Ficinus cum ſuperiore illo cuius initium eſt Ὅτι ψυχὴ, cap. IV. lib. XIII. Syneſius quoque hunc cum præcedente allegat libro de inſomniis pag. III. edit. Turneb. ſed ordine inuerſo. θέα δὴ (ait) πόσῳ τῷ μέσῳ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐμπολιτεύεται. ῥεψάσης μὲν κάτω ψυχῆς ἔλεγχον ὁ λόγος, ὅτι ἐβαρύνθη τε καὶ ἔδυ, μέχρις ἐγκύρσῃ τῷ μαυραυγεῖ καὶ ἀμφικνεφεῖ χώρῳ· ἀνιούσῃ δὲ καὶ συνέπεται μέχρις ἂν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον ἥκῃ. ἄκουε γὰρ καὶ περὶ τούτου τῶν λογίων λεγόντων·

Οὐ τῷ τῆς ὕλης κρημνῷ σκύβαλον καταλείψει,

Ἀλλὰ καὶ εἰδώλῳ μερὶς εἰς τόπον ἀμφιφάοντα. ἔστι δὲ ἀντίθεσιν ἔχει πρὸς τὸ ἀμφικνεφῆ. καί τοι τί πλέον τὶς ἂν ἐν τούτοις ὀξυωπήσειεν; οὐ γὰρ μόνην εἰς τὰς σφαίρας ἀνάγειν ἔοικε τὴν ἐκεῖθεν ἥκουσαν φύσιν, ἀλλὰ εἴ τι καὶ τῆς πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος ἀκρότητος εἰς τὴν εἰδωλικὴν φύσιν ἔσπασε κατιοῦσα πρὶν τὸ γήϊνον ἀμφιέσασθαι κέλυφος, καὶ τοῦτο, φησί, τῇ κρείττονι μερίδι συναναπέμπει. ὕλης γὰρ σκύβαλον οὐκ ἂν εἴη τὸ θεσπέσιον σῶμα. & quæ ſequuntur.

tur. Quæ ſic Latine reddidit Pichonius, *Obſerua igitur in quanto interuallo ſpiritus hic fantaſticus verſatur. Declinante quidem deorſum animo, dicebat oratio, quod opprimitur atque ſubit quouſque incidat in tenebroſum & vndique caliginoſum locum. Sed aſcẽdentem etiam comitatur, quoad ſequendi facultas ſit. Et ſequi poteſt donec in maxime oppoſitum & omni ex parte fulgentem locum venerit. Audi etiã hac de re vaticinia dicentia: Non in eminenti ac ſublimi loco materiæ purgamentum relinquet : ſed & ſimulacro pars eſt in loco vndique fulgente. Is autẽ controuerſiã habet cum vndique caliginoſo. Nam quid acutius in his verſibus quiſpiã cernere poßit? non enim ſolum in globos cæleſtes reducere videtur illinc venientem naturam, ſed ſi quid ex ignis & aeris ſummitate in imaginariam naturam deſcendens attraxit, antequam terrenum induerit tegumẽtum, & iſtud, aiunt, cum validiori parte tranſmittit. nam materiæ excrementum haud fuerit diuinum corpus.*

19. Explicat Plotinus philoſophus lib. IX. de anim. educt.

20. Marſilius ſic vertit lib. XIII. de animorum immortalitate cap. IV. *Si mentem ardentem ad opus pietatis intenderis, labile corpus ſeruabis.*

21,7. Pulcherrima declaratio huius oraculi peti poteſt e Syneſij libro de inſomniis pag. 109. vbi ſic inquit, αἱ παρ' ἀξίαν καλούμεναι ξυμφοραὶ, μέγα μέρος συμβάλλονται πρὸς τὸ λῦσαι τὴν σχέσιν ἣν ἔχομεν πρὸς τὰ τῇδε. &c. id eſt, *Calamitates inſolitæ maxime cõferũt ad tollendam propenſionem qua in res caducas ferimur.* & paulo poſt, ποιναὶ γὰρ ὑλαῖαι τότε δὴ καὶ παρ' εἱμαρμένην κινοῦνται κατὰ τῶν ἀφηνιασάντων πρὸς τοὺς νόμους αὐτῆς. καὶ τοῦτο ἄρα αἱ καλούμεναι πεῖραι, ἃς Ἡρακλέα τε ἀνατλῆναί φασιν ἱεροὶ λόγοι. hoc eſt, *pœnæ ſane etiam præter fati neceßitatem mouentur aduerſus feroces & legum frena excutientes. atque hæ profecto ærumnæ ſunt & celebres illi labores quos Herculem ſuſtinuiſſe perhibent ſacri ſermones.*

8. Marſil. lib. XIII. de anim. imm. cap. IV, vt ſupra indicaui.

10. Idem refert lib. XIV. cap. I. *O homo naturæ audentißimæ artificium.*

12. In vet. cod. regiæ bibliothecæ ſcribitur, ἀθρήσεις πάντα λ. & linea pænult. κεραυνοῖς.

22. Hic eſt ordo verſuum huius paginæ in codice regio. Primus eſt παίποθεν, ſecundus πῶς ἔχει κόσμος, tertius ἰώϊκα, quar-

tus λαμπόμενον, quintus κλῦθι, ſextus πάντα γὰρ, ſeptimus δευτέρῳ, octauus πατὴρ οὐ φόβον, nonus ἑαυτὸν ὁ πατὴρ cum proximo οὐδ' ὅν, decimus ἔστι δὲ δή τι, vndecimus εἰσὶν πάντα, duodecimus μάνθανε τὸ, decimus tertius νοούμεναι, decimus quartus βουλαῖς: quintus aũt in iſtius paginæ ordine σύμβολα, &c. plane omiſſus eſt.

5. Rãconet⁹ vir exq̃ſitę doctrinę & iudicij legit νοῦς ἔσπειρε.

7. Marſilius lib. I. de anim. immortalitate cap. VI. *Aliud mens erit, aliud veritas. Quod ſic aperit Zoroaſter, Scito intelligibile ipſum eſſe extra mentem.*

8. Idem lib. XIII. cap. V. *Eſt intelligibile aliquid quod intelligere te oportet mentis flore. Florem mentis appellat Zoroaſter ipſum animæ centrum, quod Plato nominat mentis caput.*

9. Idem lib. II. cap. VII. *Eſſe ipſum rebus omnibus eſt commune. Eſſe igitur vbicunque ſit, pendet ex Deo. Quod myſtice tetigit Zoroaſter: Omnia ſunt ex vno igne genita.*

10. Ficinus lib. IV. cap. I. *Eſſentia angelorum principio informis eſt quodammodo, & tanquam paſſiuum ſubiectum quoddã exponitur ad actum intelligendi, & formarum idearumque ornatũ ſuſcipiendũ. de quo Zoroaſter ait: Omnia perfecit pater, & menti præbuit ſecundæ.* Porro corrige ἐξετέλησε, & ſcribe ἐξετέλεσσε. ita enim in hoc verbo ſyllabam producunt poetæ, non vocalis breuis in longam mutatione.

11. Regium exemplar habet κλινίζεται πᾶν φῦλος ἀνδρῶν, & ita quoque correxerat Ranconetus. ſed laborabit carmen, niſi illi hac ratione ſubuenias, κλινίζετ' ἅπαν φῦλος ἀνδρῶν. Recepta lectio tamen non eſt improbanda.

15. Marſil. Ficinus lib. I. de anim. immort. cap. V. *Angeli mouent, non mouentur, de quibus Zoroaſter, Mundus habet intellectuales rectores immobiles.*

16. Idem lib. IV. cap. I. *Angelus animam vno excedit, quod manet: Deo cedit vno, quod multiplex eſt. Deus tamen per hoc vnũ abit ſuper omnia in infinitum. quod ita cecinit Zoroaſter: Pater per ſe ipſum rapuit, neque in mente quidem quæ illũ ſequitur, proprium incluſit ignem. q. d. nullam habet cum cæteris comparationem.*

19. Idem lib. III. cap. vlt. *Si animos pulſat, quia illi ſurſum deorſumque libere volubiles ſunt, pulſat, & libere, ita vt alliciat, non trahat, non cogat, ſed perſuadeat. Quod Zoroaſter ita teſtatur,*

Pater

Pater non incurrit metum, sed persuasionem inducit.

P. 25. Hæc inscriptio est e codice Sanctandreani scripto & Ranconeti cuso. in regio ista erat: μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου μάγων ἐξηγηθέντα παρὰ Γλήθωνος.

8. Vetus exemplar vtrumque, Regium & Sanctandr. in aoristo legit, τῷ θνητῷ δὲ σώματι θηπεύσασαν, ἤτοι ἐπὶ τινα χρόνον ἐργασαμένην αὐτῷ, καὶ κοσμήσασαν, &c. omisso illo καὶ ζωώσασάν τε.

P. 26,19. In Regio cod. τῶν ἀποπίπτων.

P. 29,7. In Sanctandreani cod. ἅπαντα χωρεῖ.

13. In eodem scribitur λόγον φρονήσεως τινά. quid si φωνήσῃ pro φρονήσῃ scribas?

V. vlt. Iterum vtrumque exemplar, ἃ ἃ τοῖςδε χθὼν, &c. vt supra pag. 18.

P. 30,5. Regius codex, παραπολαύειν δὲ δεῖ, & mox l. 11. λύπης pro λήθης.

P. 33,7. Verba ista ἢ τὴν τοιαύτην τῷ παντὶ λειτουργοῦσα, omissa sunt in Tiletani editione: nunc vero e Regio codice inserta: quæ tamen ne sic quidem integra esse docuit exemplar Sanctandreani ita referens hoc membrum, ὡς ἂν αὐτὴ οὖσα ἢ τὴν τοιαύτην τῷ παντὶ λειτουργίαν λειτουργοῦσα, ὥστε, &c. id est, *tanquam ipsa publicū eiusmodi ministerium vniuerso præstans in causa sit, vt,* &c. Sic loquitur Synesius pag. 109. ἀλλὰ ἐκεῖνο μὲν ἦν λειτουργίαν τινα ἐκπλῆσαι τῇ φύσει τοῦ κόσμου, θεσμῶν ἀδραστείας ἐπιταττόντων. i. *Sed istud erat ministerium quoddam naturæ mundi explere, huicque satisfacere, diuinis Adrastiæ institutis ita imperantibus.*

P. 37,15. Vide Synesij librum de insomniis pag. 103.

22. Scribitur συγγενέσθαι in Regio cod.

P. 42,5. Sanctādreani codex habet, βλαστήματα καλὰ καὶ ἐσθλά, eodem sensu.

10. Exemplar Regium legit, ὑπερέχοντες τῷ λογικῷ, &c. & l. 13. ἤτοι οἱ κολαστικοὶ δαίμονες.

P. 45,13. Vtrumque exemplar habet, ἤτοι ἁπλῆ καὶ κακουργίας (regium πανουργίας) ὅτι μάλιστα καθαρεύουσῃ, id est, *simplice & omnis malitiæ scelerisque pura.*

16. In vtroque scribitur καθ' ὅλον λάμπον τὸν κόσμον.

21. Scribe ἀνέσπειρε cum scripto codice Sanctandr.

P. 46,1. Scribendum est ἐνεργείᾳ, *actu.*

25. Vterque codex habet, ἤτοι ἀκινήτοις. κίνησιν γὰρ ἀντ. vt quoque exponitur pagina ſequenti.

P. 49,5. Placet Regij codicis lectio ἀκινήτως, vt opponatur τῷ διεξοδικῶς.

9. Sanctandreani exẽplar fert κόσμῳ pro ὀυρανῷ. Mox corrige mẽdum in παραγωγαῖς, cum neutrum eſſe debeat ſubiuncta virgula, quam minùs acutus oculus pro ς arripuit.

19. Scribe ἐξήρηται. Mox deſunt verba iſta, κἂν ἀγαπᾶται ὑπὸ πάντων, in vtroq; codice, forte e ſequenti pagina huc trãſlata.

21. Mallem diuiſis vocibus οὐ δὲ μετ. legere.

P. 50,9. Mancus erat hic locus in Tiletani editione, quem e ſcriptis libris in integrum reſtituimus.

12. Sanctandr. codex legit, ὡρομάζης ἐφεστὼν.

15. Poſt λογίων ſequitur in vet. edit. μίθρην δὲ καὶ τὸν ἥλιον Περσισὶ καλεῖσθαι· ἀλλ' ἡλίου τύπου, ὡρομάζη μὲν τριπλάσιον ἑαυτὸν ἀφεστακέναι. Nos ſecuti ſumus veterum codicum lectionem: quanquam ne ſic quidem mendi ſuſpicio abſit.

26. Marthanus interpres πεντακοσίοις, hoc eſt *quingentis*, reddidit, quod ſupra veri fidem ſit, ſi πεντακισχιλίοις agnoſcatur: aitque frequentes ſibi vtraque lingua ſcriptores ſubſcribere. Plutarchus tamen lib. de Iſide & Oſiride & Plinius lib. xxx. cap. I. tuẽtur vulgatã lectionem. at Marthano Suidas fauet.

IN PSELLI EXEGESIN.

P. 53,8. Hanc Pſelli expoſitionem tranſtulit Gregoras Nicephorus in ſua ſcholia quæ commentatus eſt ſuper librũ Syneſij de inſomniis, pag. 111. & 113. editionis Pariſinæ.

17. Legendũ eſt αὐτῇ pro αὐτή, nẽpe animæ ratione præditę.

P. 54,5. Deeſt μὲν, vt ex Nicephoro, & oppoſita δὲ particula apparet: τῷ μὲν ἡμίσει.

P. 61,19. Horum verſuum ſententia expreſſa extat in Sibyllinorum oraculorum lib. I I I. pag. 232. noſtræ editionis.

P. 62,2. Metrũ requirit ἠελίου. ſed id in his magicis oraculis non admodum curioſe obſeruatur.

3. Marſilius Ficinus lib. I V. de animorum immortalitate cap. vlt. agnoſcit hunc verſum.

9. Citatur hic verſus a Syneſio in lib. de inſomniis pag. 102. nonnihil varians. Verba eius ſunt: ἀλλὰ τοῦτο μὲν παρειλήφθω

παραστατικὸν τῆς ἀξίας, τῆς κατὰ τὴν ἐν φαντασίᾳ ζωήν, πρὸς τοὺς ἀπογινώσκοντας αὐτῆς καὶ τὰ ἐλάττω, ὡς οὐδὲν θαῦμα οὕτω γινώσκειν ὑπὸ τελείας σοφίας προεστηκότας τοῖς ὑπὸ τῶν λογίων ἀποκηρύκτοις. φησὶ γάρ,

Οὐ θυσιῶν σπλάγχνων τ' ὄπομαι, τάδε ἀθύρματα πάντα.

καὶ φεύγειν αὐτὰ παρακελεύεται.

19. Imperatiuus eſt, ideo ſcribe πολυπραγμόνει.

P. 66, 7. Male locatum accentũ moue in vltimam, ζωῆς.

P. 70, 21. Refert hoc oraculum cum ſua interpretatione Nicephorus in ſcholiis ad Syneſium pag. 96. Vide quoque eruditam eius explicationem apud Origenem lib. v. contra Celſum.

P. 73, 2. Diſtinctio commodior erit, ſi hic perfectum punctum ponas, & linea ſequente imperfectum.

6. Scriptum exemplar habet ἀσθενεῖ verbum. ſed eodem recidit ſenſus.

P. 74, 1. Legitur cum expoſitionis parte in Nicephori ſcholiis ad Syneſiũ pag. 96. edit. Græcæ, vbi ἑκατικὸς ſcribitur.

4. Nicephorus legit, δι' ὅλης δὲ τῆς ἐπιφανείας χαρακτῆρας καὶ σχήματα διάφορα.

6. Suidas, ἔστι δὲ καὶ ὀργάνιόν τι ἴυγξ καλούμενον, ὅπερ εἰώθασιν αἱ φαρμακίδες στρέφειν ὡς κατακηλοῦμεναι τοὺς ἀγαπωμένους.

P. 78, 16. Verſus requirit παρθένον genere neutro, vt ſupra, quod vix alibi reperias.

P. 89, 7. Hanc oraculi expoſitionem verbotenus ſuo in Syneſium commentario inſeruit Nicephorus, pag. 114.

10. Legit idem τὰ τοιαῦτα τῶν δαιμόνων γένη. & ſtatim, πρὸς ταῦτα ἔρχονται καὶ οἱονεὶ συγκολλῶνται.

P. 90, 8. Vide Nicephori ſcholia pag. 117.

P. 93, 20. Et hæc quoque tranſcripta ſunt a Nicephoro pag. 126. dicti commentarij.

P. 97, 21. δι' οἰκονομίαν poſſet verti, *in mundi gubernatione*, vt ad deum referatur, non ad homines, iuxta noſtram interpretationem.

P. 101, 14. Retulit hæc Pſelli verba in ſuum commentarium Nicephorus ſub finem pag. 126.

P. 105, 18. Iſtam quoque fati deſcriptionem hinc decerpſit idem Niceph. pag. 110.

P. 109, 5. Hoc præceptum magicum cum explicatione ſua citatur in iiſdem Nicephori ad Syneſium ſcholiis pag. 96. vbi metri ratione ſeruata ſcribitur, ἠνίκα δαίμονα δ' ἐρχόμενον, &c. & ſtatim μνήζουριν. de quo lapide vide Auguſt. Steuchum lib. VIII. de perenni philoſophia cap. XXVIII. de dæmonum autem diuiſione ſecundum Chaldæos, Nicephorum in ſchol. pag. 117.

Pag. 110, 10. Scribe αἰέκφρασον.

14. Retinui Græcam dictionem *iunges* in verſione, quod ea Lælius poeta apud Appuleium vſus ſit in his verſibus:

Philtra omnia vndique eruunt.
Antipathes illud quæritur,
Trochili, iunges; tæniæ,
Radiculæ, herbæ, ſurculi, &c.

Nominis rationem & ſignificationem vide apud Pindari & Theocriti ſcholiaſtas, Suidam item & Nicephorum ad hæc Syneſij verba αἱ μάγων ἴυγγες αὗται, pag. 96.

15. Retinui lectionem codicis regij: quam tamen e ſuperioribus emendare facile eſt.

19. Mendoſa videtur ſcriptura ἃς νοεῖται. nec certi quid colligetur, niſi vel αἳ νοέουσι, vel ἃς νοεῖν φησι nobiſcum legas.

P. 114, 18. Seruius in illud Æneid. XII. — *& dijs communibus aras*: Vt autem altioris ſcientiæ hominibus placet, dij communes ſunt qui ἄζωνοι dicuntur, id eſt qui certi certas nō habent partes, ſed generaliter a cunctis coluntur. vbique enim eos eſſe manifeſtum eſt, vt mater deum, cuius poteſtas in omnibus zonis eſt.

P. 117, 1. Σειρὰ idem videtur denotare quod Syneſij σίρ-ῥαιον. cuius ſignificationem vide apud Nicephorum pag. 114.

P. 118, 2. Scribendum eſt πτερορρυήσειν. & hoc eſt e Platonis philoſophia in Phædro, vbi Adraſtiæ legem exponit. ὅταν δὲ (inquit) βαρυνθεῖσα ἡ ψυχὴ πτερορρυήσῃ τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, & quæ ſequuntur.

FINIS.

ORACVLA METRICA IOVIS, APOLLINIS, HECATES, SERAPIDIS, ET ALIORVM deorum ac vatum tam virorum quam feminarum,

A Iohanne Opsopoeo collecta.

ITEM

ASTRAMPSYCHI ONEIROcriticon *à* IOS. SCALIGERO *digestum & castigatum.*

GRÆCE ET LATINE.

PARISIIS,

M. D. XCIX.

TESTIMONIA ALIQVOT DE ORACVLIS GRÆCORVM.

Neq; enim omnia quæ sparsim apud auctores veteres occurrũt, tibi lector obtrudere & bonitate tua abuti decreui. Singula oracula singulos tractatus requirerent. Cõscripserat è Gręcis Philemon Atheniẽsis opꝰ περὶ παντοδαπῶν χρηστηρίων, Oenomaus philosophus de vanitate oraculorũ, Porphyrius περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας: è Latinis Cornelius Labeo librum cui titulũ fecit, de oraculo Apollinis Clarij. Sed hos omnes hactenus saltem desiderare licuit. Erit forsan qui aut aliquem ex illis nobis aliquando proferat, aut simile argumentum bono publico elaboratum impertiatur.

HERODOTVS CLEIO.

Μετὰ ὦν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηίων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας [*vitiose vulgo* Σάβας] τῶν Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. οἱ δέ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε

μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ περὶ Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους.

Stephanus in Τέγυρα.

Καλλισθένης ἐν τρίτῳ τῶν Ἑλληνικῶν, εἰσὶ μαντεῖά φησι τὸ μὲν Ἰσμήνιον ἐν Θήβαις, τὸ δὲ Τροφώνιον ἐν Λεβαδίᾳ, τὸ δ' ἐν Ἄβαις λεγόμενον ἐν Φωκεῦσι· τὸ δὲ κυριώτερον ἐν Δελφοῖς, ὃ καὶ μάλιστά φασι μεμαρτυρηκέναι τὴν ἐν Τεγύρᾳ.

Idem in Εὔτρησις.

Ἐκλήθη δὲ Εὔτρησις, διὰ τὸ πολλαῖς αὐτὴν πρότερον χρήσασθαι ῥύμαις, ὡς Ἐπαφρόδιτος. ὁ κωμήτης, Εὐτρησίτης· ἀφ' οὗ Ἀπόλλων Εὐτρησίτης· καὶ ἱερὸν αὐτοῦ, καὶ μαντεῖον ἐνδοξότατον.

Strabo lib. XVI.

Καὶ οἵ γε ἀρχαῖοι τὸ περὶ τῶν θεῶν ἐπρέσβευον μᾶλλον καὶ ἐσέμνυνον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ χρηστηριαζόμενος ἦν τότε πολὺς, καὶ τρέχων εἰς μὲν Δωδώνην, ὅπως

Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ὑπακούσῃ,

συμβούλῳ τῷ Διῒ χρώμενος· εἰς δὲ Δελφοὺς τὸν ἐκτεθέντα παῖδα μαστεύων μαθεῖν

Εἰ μηκέτ' εἴη. -------- αὐτὸς δ' ὁ παῖς
Ἔστειχε τοὺς τεκόντας ἐκμαθεῖν θέλων
Πρὸς δῶμα Φοίβου.

Suidas.

Ὁ Ἀπόλλων ὑποφήτης ἐστὶ τοῦ πατρὸς, καὶ παρ' ἐκείνου λαμβάνει τὰς μαντείας, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκφέρει.

Clemens Alex. προτρεπτικῷ λόγῳ.

Ἄδυτα τοίνυν ἄθεα μὴ πολυπραγμονεῖτε, μηδὲ βαράθρων στόματα τερατείας ἔμπλεα, ἢ λέβητα Θεσπρώτιον, ἢ τρίποδα Κιρραῖον, ἢ Δωδωναῖον χαλκεῖον. Γεράνδρυον δὲ ψάμμοις ἐρήμαις τετιμημένον, καὶ τὸ αὐτόθι μαντεῖον αὐτῇ δρυῒ μεμαρασμένον, μύθοις γεγηρακόσι καταλείψατε. σεσίγηται γοῦν καὶ ἡ Κασταλίας πηγὴ, καὶ Κολοφῶνος ἄλλη πηγὴ, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τέθνηκε νάματα μαντικά· καὶ δὴ τοῦ τύφου κενὰ ὀψὲ μὲν, ὅμως δ' οὖν διελήλεγκται, τοῖς ἰδίοις συνεκρεύσαντα μύθοις. διήγησαι ἡμῖν καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς, μᾶλλον δὲ μανικῆς, τὰ ἄχρηστα χρηστήρια· τὸν Κλάριον, τὸν Πύθιον, τὸν Διδυμέα, τὸν Ἀμφιέρεω, τὸν Ἀπόλλω, τὸν Ἀμφίλοχον· εἰ δὲ βούλει, καὶ τερατοσκόπους καὶ οἰωνοσκόπους, καὶ τοὺς ὀνείρων κριτὰς τοὺς ἀνιέρους σὺν αὐτοῖς. στῆσον δὲ ὁμοῦ, παρὰ τὸν Πύθιον, τοὺς ἀλευρομάντεις ἄγων καὶ κριθομάντεις, καὶ τοὺς ἔτι παρὰ τοῖς πολλοῖς τετιμημένους ἐγγαστριμύθους. ναὶ μὴν, ἄδυτα Αἰγυπτίων, καὶ Τυρρηνῶν νεκυομαντεῖαι, σκότει παραδεδόσθων. μανικὰ ταῦτα ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστήρια καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια.

DE ORACVLIS IOVIS Dodonæi & Ammonis.

Herodotus Euterpe.

Τὸ δὴ μαντήιον τὸ ἐν Δωδώνῃ νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι. καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μοῦνον. *Et mox:* Χρηστηρίων δὲ πέρι τοῦ τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαιέος Διὸς, δύο γυναῖκας ἱρηίας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων, καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας. ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δέ μευ ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μέν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον. ταῦτα μέν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον. τάδε δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι. ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν, αὐδάξασθαι φωνῇ ἀνθρωπίνῃ, ὡς χρεὼν εἴη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι. καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλόμενον αὐτοῖσι, καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πε-

νην πελειάδα, λέγειν Ἄμμωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρηΐαι (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετ' αὐτὴν Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρη) ἔλεγον ταῦτα. συνωμολόγεον δέ σφι καὶ ὧλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. *& quæ sequuntur.*

Strabo libro VII.

Χάονες καὶ Μολοττοὶ ἐνδοξότατοι, διὰ τὸ ἄρξαι ποτὲ πάσης τῆς Ἠπειρώτιδος, καὶ διὰ τὸ παρὰ τούτοις εἶναι τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον, παλαιόν τε καὶ ὀνομαστὸν ὄν.

Ibidem.

Ἐκλέλοιπε δέ πως καὶ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δωδώνῃ, καθάπερ τἆλλα.

Hermeias philosophus.

Περὶ δὲ τοῦ Δωδωναίου μαντείου διάφορα εἰσὶ τὰ ἱστορούμενα· ἔστι μὲν γὰρ παλαιότατον τῶν Ἑλληνικῶν μαντείων. λέγουσι δὲ, οἱ μὲν ὅτι δρῦς ἦν ἐκεῖ ἡ μαντεύουσα, οἱ δὲ ὅτι περιστεραί· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὅτι γυναῖκες ἦσαν ἱέρειαι αἱ μαντεύουσαι, δρυῒ τῇ κεφαλῇ στρεφόμεναι, αἵτινες ἐκαλοῦντο πελειάδες. ἴσως οὖν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τινὲς πλανηθέντες, ὑπώπτευσαν εἶναι περιστερὰς τὰς μαντευούσας. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν δρυῒ κατεστρέφοντο, ἴσως διὰ τοῦτο εἰρήκασι καὶ τὴν δρῦν μαντεύειν. ἔστι δὲ Διὸς τὸ μαντεῖον. τὸ δὲ ἐν Δελφοῖς, Ἀπόλλωνος. εἰκότως οὖν ἀμφότερα παρέλαβον ὡς συγγενῆ τὰ μαντεῖα. καὶ γὰρ ὁ

Ἀπόλλων ὑπουργὸς λέγεται τῆς τοῦ Διὸς δημιουργίας, καὶ πολλάκις, εἰ ἔδοξεν αὐτοῖς ἀσαφὴς εἶναι ὁ τοῦ Δωδωναίου χρησμὸς, ἀπῄεσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς, χρησόμενοι τί βούλεται ὁ τοῦ Διὸς χρησμός. καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐξηγήσατο πολλάκις ὁ Ἀπόλλων. ἐνθουσιῶσαι μὲν οὖν καὶ μαντευόμεναι αἱ ἱέρειαι, πολλὰ εὐηργέτουν τοὺς ἀνθρώπους προλέγουσαι τὰ μέλλοντα καὶ προδιορθούμεναι. σωφρονοῦσαι δὲ ὅμοιαι ἦσαν ταῖς ἄλλαις γυναιξίν.

Suidas.

Δήμων φησὶν, ὅτι τὸ τοῦ Διὸς μαντεῖον ἐν Δωδώνῃ λέβησιν ἐν κύκλῳ περιείληπται, τούτους δὲ ψαύειν ἀλλήλοις, καὶ κρουσθέντος τοῦ ἑνὸς, ἠχεῖν ἐκ διαδοχῆς πάντας, ὡς διὰ πολλοῦ χρόνου γίνεσθαι τῆς ἠχῆς τὴν περίοδον. Ἀριστοτέλης δὲ ὡς πλάσμα διελέγχων, δύο φησὶ στύλους εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου λέβητα, ἐπὶ θατέρου δὲ παῖδα κρατοῦντα μάστιγα, ἧς τοὺς ἱμάντας χαλκέους ὄντας σειομένους ὑπ' ἀνέμου τῷ λέβητι προσκρούειν, τὸν δὲ τυπτόμενον ἠχεῖν.

Et statim.

Δωδώνη πόλις ἐν τῇ Θεσπρωτίδι Γελασγία, ἐν ᾗ ἵστατο δρῦς, ἐν ᾗ μαντεῖον τῶν γυναικῶν προφητίδων. καὶ εἰσιόντων τῶν μαντευομένων, ἐκινεῖτο δῆθεν ἡ δρῦς ἠχοῦσα, αἱ δὲ ἐφθέγγοντο ὅτι τάδε λέγει ὁ Ζεύς. Καὶ ἀνδριὰς ἵστατο ἐν ὕψει ῥάβδον κατέχων, καὶ παρ' αὐτὸν λέβης ἵστατο, καὶ ἔπαιεν ὁ ἀνδριὰς τὸν λέβητα, ἐξ οὗ ἦχός τις ἐναρμόνιος ἀπετελεῖτο.

Pausa-

Pausanias in Laconicis.

Προελθόντι δ' ἐντεῦθεν, ἱερόν ἐστιν Ἄμμωνος. Φαίνονται δ' ἀπ' ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι μάλιστα Ἑλλήνων χρώμενοι τῷ ἐν Λιβύῃ μαντείῳ. λέγεται δ' καὶ Λυσάνδρῳ πολιορκοῦντι Ἄφυτιν τ' ἐν τῇ Παλλήνῃ, νύκτωρ ἐπιφανέντα Ἄμμωνα προαγορεύειν ὡς ἄμεινον ἐκείνῳ τε ἔσοιτο καὶ τῇ Λακεδαίμονι, πολέμου πρὸς Ἀφυταίους παυσαμένοις καὶ οὕτω τ' πολιορκίαν διέλυσεν ὁ Λύσανδρος, καὶ Λακεδαιμονίοις τὸν θεὸν σέβειν προηγάγετο ἐς πλέον. Ἀφυταῖοι δ' τιμῶσιν Ἄμμωνα, οὐδὲν ἧσον ἢ οἱ Ἀμμώνιοι Λιβύων.

Stephanus de vrbibus.

Ἔχει δ' ἡ πόλις Ἄφυτη μαντεῖον Ἄμμωνος. *Vide Strabonem lib.* XVII.

DE APOLLINIS ORAculis, Branchidis, Clari, Thebis, et Delphis.

Herodotus libro I.

Οἱ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβολῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῶσαι τ' ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες εἰώθεσαν χρέεσθαι.

Strabo libro XIIII.

Μετὰ δὲ Ποσείδιον δὲ Μιλήσιον ἑξῆς ἐστι τὸ μαντεῖον τοῦ Διδυμέως Ἀπόλλωνος τὸ ἐν Βραγχίδαις, ἀναβάντι ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους· ἐνεπρήσθη δ' ὑπὸ Ξέρξου, καθάπερ καὶ τ' ἄλλα ἱερὰ πλὴν τοῦ ἐν Ἐφέσῳ.

Pauſanias in Achaicis.

Κολοφώνιοι δὲ τὸ μὲν ἱερὸν τὸ ἐν Κλάρῳ καὶ τὸ μαντεῖον ἐκ παλαιοτάτου γενέσθαι νομίζουσιν.

Strabo libro XIII.

Καὶ ἡ Κολοφὼν πόλις Ἰωνική, καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν.

Scholiaſtes Apollonij εἰς τὸ α΄ τῶν Ἀργοναυτικῶν.

Κλάρος πόλις πλησίον Κολοφῶνος, ἱερὰ Ἀπόλλωνος, καὶ χρηστήριον τοῦ θεοῦ ἀπὸ Μαντοῦς τῆς Τειρεσίου θυγατρὸς καθιδρυμένον· ἢ ἀπὸ Κλάρου τινὸς ἥρωος, ὡς Θεόπομπος. Νέαρχος δέ φησιν, ὅτι κατὰ κλῆρον ὁ Ἀπόλλων ἔλαχε τὴν πόλιν, καὶ ἀπὸ τοῦ κλήρου οὕτως αὐτὴν ὀνομάσθαι. οἱ δὲ τὴν Θηβαΐδα γεγραφότες φασίν, ὅτι ὑπὸ τῶν ἐπιγόνων ἀκροθίνιον ἀνετέθη Μαντὼ ἡ Τειρεσίου θυγάτηρ εἰς Δελφοὺς πεμφθεῖσα, καὶ κατὰ χρησμὸν Ἀπόλλωνος ἐξερχομένη περιέπεσε Ῥακίῳ τῷ Λέβητος υἱῷ Μυκηναίῳ τὸ γένος, καὶ γημαμένη αὐτῷ (τοῦτο γὰρ περιεῖχε τὸ λόγιον, γαμεῖσθαι ᾧ ἂν συναντήσειεν) συναπῆλθεν ἐκείνῳ εἰς Κολοφῶνα, κἀκεῖ δυσθυμήσασα, ἐδάκρυσε διὰ τὴν τῆς πατρίδος πόρθησιν· διόπερ ὠνομάσθη Κλάρος ἀπὸ τῶν δακρύων. συγγενὲς γὰρ τῷ λ τὸ ρ, ὡς ὑδρηλοί, ἀντὶ τοῦ ὑδρηροί. λέγεται δὲ καὶ κρήνην ἀναβλύσαι ἀπὸ τῶν δακρύων Μαντοῦς κατὰ Κλάρον, καὶ μαντεῖον ἐκεῖ Ἀπόλλωνος αὐτὴν καταστῆσαι.

Herodotus

Herodotus Vrania.

Οὗτος ὁ Μῦς ἔς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα, καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας (τὰς Βοιωτῶν) πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι) τοῦτο δὲ, ξεῖνόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάραον. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι, &c.

Scholiastes Apollonij εἰς τὸ ά τῶν Ἀργοναυτικῶν.

Ἰσμηνὸς ποταμὸς Βοιωτίας· ἀφ' οὗ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος ἱερόν. Strabo libro IX.

Δελφοὶ μὲν ἐπιφανέστατοι διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, καὶ τὸ μαντεῖον ἀρχαῖον ὄν. εἴγε Ἀγαμέμνων ἀπ' αὐτοῦ χρηστηριάσασθαι λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ·

Ὣς γάρ οἱ χρείων μυθήσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ. *Et mox:*

Φασὶ δ' εἶναι τὸ μαντεῖον, ἄντρον κοῖλον κατὰ βάθους, οὐ μάλα εὐρύστομον· ἀναφέρεσθαι δ' ἐξ αὐτοῦ πνεῦμα ἐνθουσιαστικόν· ὑπερκεῖσθαι δὲ τοῦ στομίου τρίποδα ὑψηλὸν, ἐφ' ὃν τὴν Πυθίαν ἀναβαίνουσαν, δεχομένην τὸ πνεῦμα, ἀποθεσπίζειν ἔμμετρά τε καὶ ἄμετρα· ἐντείνειν δὲ καὶ ταῦτα εἰς μέτρον ποιητάς τινας ὑπουργοῦντας τῷ ἱερῷ. Πρω-

τὴν δὲ Φημονόην φασὶ γενέσθαι Πυθίαν· κεκλῆσθαι δὲ καὶ τὴν προφῆτιν οὕτω καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι. Et.

Ἡ μὲν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τιμὴ τῷ ἱερῷ τούτῳ διὰ τὸ χρηστήριον συνέβη, δόξαντι ἀψευδεστάτῳ τῶν πάντων ὑπάρξαι.

Pauſanias in Phocicis.

Χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ Πυθὼ τὴν πόλιν, οὐ Δελφοὺς μόνον ἐκάλεσαν οἱ περιοικοῦντες. Item.

Λέγεται δὲ πολλὰ μὲν καὶ διάφορα ἐς αὐτοὺς τοὺς Δελφούς, πλείω δὲ ἔτι ἐς τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ μαντεῖον. φασὶ γὰρ δὴ τὰ ἀρχαιότατα γῆς εἶναι τὸ χρηστήριον, καὶ Δάφνην ἐπ' αὐτῷ τετάχθαι πρόμαντιν ὑπὸ τῆς γῆς· εἶναι δὲ αὐτὴν τῶν περὶ τὸ ὄρος νυμφῶν. ἔστι δὲ ἐν Ἕλλησι ποίησις, ὄνομα μὲν τοῖς ἔπεσιν ἐστιν Εὐμολπία, Μουσαίῳ δὲ τῷ Ἀντιοφήμου προσποιοῦσι τὰ ἔπη. πεποιημένον οὖν ἐστιν ἐν τούτοις, Ποσειδῶνος ἐν κοινῷ καὶ γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον· καὶ τὴν μὲν χρᾶν αὐτήν, Ποσειδῶνι δὲ ὑπηρέτην ἐς τὰ μαντεύματα εἶναι Πύρκωνα. καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·

Αὐτίκα δὲ χθονίης σφῶν δὴ πινυτὸν φάτε μῦθον,
Σὺν δέ τε Πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ ἐννοσιγαίου.

Χρόνῳ δὲ ὕστερον ὅσου τῇ γῇ μετῆν δοθῆναι Θέμιδι ὑπ' αὐτῆς λέγουσιν, Ἀπόλλωνα δὲ παρὰ Θέμιδος λαβεῖν δωρεάν. Ποσειδῶνι δὲ ἀντὶ τοῦ μαντείου Καλαύρειαν ἀντιδοῦναί φασι αὐτὸν τὴν πρὸ Τροιζῆνος. Ἤκουσα δὲ καὶ ὡς ἄνδρες ποιμαίνοντες ἐπιτύχοιεν τῷ μαντείῳ, καὶ ἔνθεοί τε ἐγένοντο

ὑπὸ τοῦ

ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ, καὶ ἐμαντεύσαντο ἐξ Ἀπόλλωνος. Μεγίστη δὲ καὶ παρὰ πλείστων ἐς Φημονόην δόξα ἐστὶν, ὡς πρόμαντις γένοιτο ἡ Φημονόη τοῦ θεοῦ πρώτη, καὶ πρώτη τὸ ἑξάμετρον ᾖσε. Βοιὼ δὲ ἐπιχώρια γυνὴ ποιήσασα ὕμνον Δελφοῖς, ἔφη κατασκευάσασθαι τὸ μαντεῖον τῷ θεῷ τοὺς ἀφικομένους ἐξ Ὑπερβορέων τούς τε ἄλλους καὶ Ὠλῆνα· τοῦτον δὲ καὶ μαντεύσασθαι πρῶτον, καὶ ᾆσαι πρῶτον τὸ ἑξάμετρον. πεποίηκε δὲ ἡ Βοιὼ τοιάδε·

Ἔνθά τοι εὔμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
Παῖδες Ὑπερβορέων Παγασὸς καὶ δῖος Ἀγυιεύς.

Ἐπαριθμοῦσα δὲ καὶ ἄλλους τῶν Ὑπερβορέων, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ ὕμνου τὸν Ὠλῆνα ὠνόμασεν·

Ὠλὴν θ' ὃς γένετο πρῶτος Φοίβοιο προφάτας,
Πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτήνατ' ἀοιδήν.

Οὐ μὴν τοί τά γε ἥκοντα ἐς μνήμην ἐς ἄλλον τινὰ, ἐς δὲ γυναικῶν μαντείαν ἀνήκει μόνων.

Iamblichus lib. I. cap. XI. περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου.

Τῆς εὐσεβείας οἰκειότατόν ἐστι τὸ γένος τῶν γυναικῶν. ἑκάστην τὴν ἡλικίαν αὐτῶν συνώνυμον ποιήσασθαι θεῷ, καὶ καλέσαι τὴν μὲν ἄγαμον κόρην, τὴν δὲ πρὸς ἄνδρα δεδομένην, νύμφην· τὴν δὲ τέκνα γεννησαμένην, μητέρα· τὴν δὲ παῖδας ἐκ παίδων ἐπιδοῦσαν, κατὰ τὴν Δωρικὴν διάλεκτον, μαῖαν. ᾧ σύμφωνον εἶναι τὸ τοὺς χρησμοὺς ἐν Δωδώνῃ καὶ Δελφοῖς δηλοῦσθαι διὰ γυναικός.

DE TROPHONII ORACVLO.

Suidas.

Τροφωνίου κατὰ γῆς ἐν Λεβαδείᾳ χρηστήριον ἦν ὃ καταβάσιον ἐκαλεῖτο· στόμιον γάρ τι ἦν ὡς τὰ ἄκρα δύνασθαι μόνον τῶν ποδῶν χωρῆσαι. οἱ οὖν τῷ θεῷ χρώμενοι, ἁγνεύσαντες πρότερον ὡρισμέναις ἡμέραις, καὶ κοσμήσαντες ἑαυτοὺς ἱερῷ τινι σχήματι ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μελιτούττας λαβόντες, ὅ ἐστι μάζας μέλιτι δεδευμένας, οὕτως ἐκάθιζον ἐπὶ τὸ στόμιον, καὶ αἰφνίδιον ἡρπάζοντο καὶ κατεδύοντο ἐπὶ τῆς γῆς. τὰς δὲ μάζας ἐλάμβανον ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀδικηθῆναι ὑπὸ τῶν συναντώντων ὄφεων, ἀλλ' ἐκείνας αὐτοὺς παραλαμβάνειν τροφήν. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ αὐθημερὸν ἀνεπέμφθησαν, δι' οὗ στομίου κατῆλθον, πολλοὶ δὲ καὶ διὰ πλειόνων ἡμερῶν. ἦν δὲ ὁ Τροφώνιος Ἐρεσίνου παῖς, τἀδελφοῦ Ἀγαμήδους. ὅπου ὄφις ἦν ὁ μαντευόμενος, ᾧ οἱ κατοικοῦντες πλακοῦντας ἐδίδοσαν.

Idem.

Εἰς Τροφωνίου μεμάντευται· ἐπὶ τῶν σκυθρωπῶν καὶ ἀγελάστων ἡ παροιμία τάττεται. οἱ γὰρ καταβαίνοντες εἰς Τροφωνίου, λέγονται τὸν ἑξῆς χρόνον ἀγέλαστοι εἶναι. τὸν δὲ Τροφώνιόν φασιν ἔχοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀγαμήδους, καὶ διωκόμενον ὑπὸ Αἰγαίου, δεξάμενον εἰς χάσμα ἐμπεσεῖν, οὗ δὴ καὶ τὸ μαντεῖόν ἐστιν.

De

DE VIRIS ET feminis fatidicis.

Pausanias Phocicis.

Χρησμολόγους δὲ ἄνδρας Κύπριόν τε Εὔκλοον, καὶ Ἀθηναῖον Μουσαῖον τὸν Ἀντιοφήμου, καὶ Λύκον τὸν Πανδίονος, τούτους τε γενέσθαι καὶ ἐκ Βοιωτίας Βάκιν φασὶ κατάσχετον ἄνδρα ἐκ Νυμφῶν.

Clemens Alexandrinus.

Ἤδη δὲ καὶ παρ' Ἕλλησιν χρησμολόγοι συχνοὶ γεγονέναι φέρονται, ὡς οἱ Βάκιδες, ὁ μὲν Βοιώτιος, ὁ δὲ Ἀρκάς, πολλὰ πολλοῖς προαγορεύσαντες. τῇ δὲ τοῦ Ἀθηναίου Ἀμφιλύτου συμβουλῇ καὶ Πεισίστρατος ἐκρατύνε τὴν τυραννίδα, τὸν καιρὸν τῆς ἐπιθέσεως δηλώσαντος. σιγάσθω γὰρ Κομήτης ὁ Κρής, Κινύρας ὁ Κύπριος, Ἄδμητος ὁ Θετταλός, Διονύσιος ὁ Καρχηδόνιος, Κλεοφῶν ὁ Κορίνθιος, Ἱππώ τε ἡ Χείρωνος, καὶ Βοιώ, καὶ Μαντώ, καὶ τὸ τῶν Σιβυλλῶν πλῆθος, ἡ Σαμία, ἡ Κολοφωνία, ἡ Κυμαία, ἡ Ἐρυθραία, ἡ Φυτώ, ἡ Ταραξάνδρα, ἡ Μακέτις, ἡ Θετταλή, ἡ Θεσπρωτίς. Κάλχας τε αὖ καὶ Μόψος, οἱ κατὰ τὰ Τρωικὰ γεγόνασι, πρεσβύτερος δὲ ὁ Μόψος, ὡς ἂν συμπλεύσας τοῖς Ἀργοναύταις. φασὶ δὲ τὴν Μόψου καλουμένην μαντικὴν συντάξαι τὸν Κυρηναῖον Βάττον. Δωρόθεός τε ἐν τῷ πρώτῳ Πανδέκτῃ, Ἀλκυόνος καὶ Κορώνης ἐπακηκοῦσαι τὸν Μόψον ἱστορεῖ. προσγνώσει δὲ καὶ Πυ-

θαγόρας ὁ μέγας προσανεῖχεν ἀεί· Αβαρίς τε ὁ Υπερβόρεος, καὶ Αρισταίας ὁ Προκοννήσιος, Επιμενίδης τε ὁ Κρὴς, ὅστις εἰς Σπάρτην ἀφίκετο, καὶ Ζωροάστρης ὁ Μῆδος, Εμπεδοκλῆς τε ὁ Ακραγαντῖνος, καὶ Φορμίων ὁ Λάκων, ναὶ μὴν Πολυάρατος ὁ Θάσιος, Εμπεδότιμός τε ὁ Συρακούσιος· ἐπί τε τούτοις, Σωκράτης ὁ Αθηναῖος μάλιστα· ἔστι γάρ μοι (φησὶν ἐν τῷ Θεάγει) ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον θεία μοίρα παρεπόμενον δαιμόνιον σημεῖον· τοῦτο δέ ἐστι φωνὴ, ἥ ὅτ' ἂν γένηται, ἐπίσχει τοῦτο ὃ μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐδέ ποτε. Εξήκεστός ὁ Φωκέων τύραννος, δύο δακτυλίους φορῶν γεγοητευμένους, τῷ ψόφῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους διῃσθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων· ἀπέθανεν δὲ ὅμως δολοφονηθεὶς, καί τοι προσημήναντος τοῦ ψόφου, ὥς φησιν Αριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων πολιτεία. ἀλλὰ καὶ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις ἀνθρώπων ποτὲ, γενομένων δὲ ἀνθρωπίνη δόξη θεῶν, Ερμῆς τε ὁ Θηβαῖος, καὶ Ασκληπιὸς ὁ Μεμφίτης, Τειρεσίας τ' αὖ καὶ Μαντὼ ἐν Θήβαις, ὥς φησιν Εὐριπίδης, Ελενος ἤδη καὶ Λαοκόων, καὶ Οἰνώνη, καὶ Βρῆνος ἐν Ιλίῳ· Κρῆνος γὰρ εἷς τῶν Ηρακλειδῶν ἐπιφανὴς φέρεται μάντις, καὶ Ιαμος δῆλος ἐν Ηλιδι, ἀφ' οὗ οἱ Ιαμίδαι, Πολύϊδός τε ἐν Αργει καὶ ἐν Μεγάροις, οὗ μέμνηται ἡ τραγῳδία. Τί μοι Τήλεμον καταλέγειν, ὃς Κυκλώπων μάντις ὢν, Πολυφήμῳ θεσπίζει τὰ κατὰ τὴν Οδυσσέως πλάνην· ἢ τὸν Αθήνησιν Ονομάκριτον, ἢ τὸν Αμφιάρεων, τὸν σὺν τοῖς ἑπτὰ τοῖς ἐπὶ Θήβας στρατεύσασι μιᾷ γενεᾷ τῆς Ιλίου ἁλώσεως πρεσβύτερον φερόμενον· ἢ

Θεοκλύμενον ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἢ Τελμησσὸν ἐν Καρίᾳ, ἢ Γαλέον ἐν Σικελίᾳ· εἶεν δ' ἂν καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις, Ἴδμων ὁ σὺν τοῖς Ἀργοναύταις, Φημονόη Δελφὶς, Μόψος ὁ Ἀπόλλωνος, καὶ Μαντοῦς ἐν Παμφυλίᾳ καὶ Κιλικίᾳ, Ἀμφίλοχος Ἀμφιαράου ἐν Κιλικίᾳ, Ἀλκμαίων ἐν Ἀκαρνάσιν, Ἀνίας ἐν Δήλῳ, Ἀρίστανδρός τε ὁ Τελμησσεὺς ὁ σὺν Ἀλεξάνδρῳ γενόμενος. ἤδη δὲ καὶ Ὀρφέα Φιλόχορος μάντιν ἱστορεῖ γενέσθαι ἐν τῷ πρώτῳ περὶ μαντικῆς. Θεόπομπος δὲ καὶ Ἔφορος καὶ Τίμαιος, Ὀρθαγόραν τινὰ μάντιν ἀναγράφουσι, καθάπερ ὁ Σάμιος Πυθοκλῆς ἐν τετάρτῳ Ἰταλικῶν Γάϊον Ἰούλιον Νέπωτα. ἀλλ' οἱ μὲν κλέπται πάντες καὶ λῃσταὶ, ὥς φησιν ἡ γραφὴ, τὰ πλεῖστα ἐκ παρατηρήσεως καὶ ἐξ εἰκότων προειρηκότες, καθάπερ οἱ φυσιογνωμονοῦντες ἰατροί τε καὶ μάντεις· οἱ δὲ καὶ ὑπὸ δαιμόνων κινηθέντες, ἢ ὑδάτων καὶ θυμιαμάτων καὶ ἀέρος ποιοῦ ἐκταραχθέντες. παρὰ δὲ Ἑβραίοις οἱ προφῆται, δυνάμει θεοῦ καὶ ἐπιπνοίᾳ. &c.

ORACVLA SVIS LOCIS INSERENDA.

De Sicyonio Hippolyto, ex Plutar. Numa.

Καὶ δὴ αὖθ' Ἱππολύτοιο φίλον κάρα εἰς ἅλα βαίνει. id est.

Iamq; iterum Hippolyti carũ caput æquora sulcat.

Ancæo, ex Iambl. lib. 1. περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου.

Ἀγκαῖ', εἰνάλιον νῆσον Σάμον ἀντὶ Σάμης σε

Οἰκίζειν κέλομαι· Φυλλὰς δ' ὀνομάζεται αὕτη. id est.

Ancæe, maritimam insulam Samum pro Same te

Condere iubeo. hæc autem nominatur Phyllas.

Απόλλων περὶ Πλωτίνου.

Αμβροτα φορμίζειν ἀναβάλλομαι ὕμνον ἀοιδῆς
Αμφ' ἀγανοῖο φίλοιο, μελιχροτάτοισιν ὑφαίνων
Φωναῖς εὐφήμου κιθάρης χρυσέῳ ὑπὸ πλήκτρῳ.
·Κλήζω καὶ Μούσας ξυνὴν ὄπα γηρύσασθαι
Παμφώνοις ἰαχαῖσι, παναρμονίαισί τ' ἐρωαῖς.
Οἷον ἐπ' Αἰακίδῃ στῆσαι χορὸν ἐκλήϊξεν,
Αθανάτων μανίαισιν, ὁμηρείαισί τ' ἀοιδαῖς.
Αλλά γε Μουσάων ἱερὸς χορὸς ἀπύσωμεν,
Εἰς ἓν ἐπιπνείοντες ἀοιδῆς τέρματα πάσης.
Υμμι καὶ ἐν μέσαισιν ἐγὼ Φοῖβος βαθυχαίτης,
Δαῖμον ἄνερ τὸ πάροιθεν, ἀτὰρ νῦν δαίμονος αἴσῃ
Θειοτέρῃ πελάων, ὅτ' ἐλύσαο δεσμὸν ἀνάγκης
Ανδρομέης, ῥεθέων δὲ πολυφλοίσβοιο κυδοιμοῦ,
Ρωσάμενος πραπίδεσιν ἐς ἠϊόνα νηχύτου ἀκτῆς
Νῆχε ἐπειγόμενος, δήμου ἀπὸ νόσφιν ἀλιτρῶν,
Στηρίξαι καθαρῆς ψυχῆς εὐκαμπέα οἴμην,
Ηχι θεοῖο σέλας περιλάμπεται, ἧχι θέμιστες
Εν καθαρῷ ἀπάτερθεν ἀλιτροσύνης ἀθεμίστου.
Καὶ τότε μὲν σκαίροντι πικρὸν κῦμ' ἐξυπαλύξαι
Αἱμοβότου βιότοιο καὶ ἀσηρῶν ἰλίγγων,
Εν μεσάτοισι κλύδωνος, ἀνωΐστου τε κυδοιμοῦ,
Πολλάκις ἐκ μακάρων φάνθη σκοπὸς ἐγγύθι ναίων,
Πολλάκι σεῖο νόοιο βολὰς λοξῇσιν ἀταρποῖς,
Ιεμένας φορέεσθαι ἐρωῇσι σφετέρῃσιν,
Ορθοπόρον ἀνὰ κύκλα καὶ ἄμβροτον οἶμον ἄειραι

Ἀθάνατοι, θαμινὴν φαέων ἀκτῖνα πορόντες,
Ὄσσοισι δέρκεσθαι ἀπαὶ σκοτίης λυγαίης.
Οὐδέ σε παμπήδην βλεφάρων ἔχε νήδυμος ὕπνος·
Ἀλλ' ἄρ' ἀπὸ βλεφάρων πεζάσας κηλῖδα βαρεῖαν
Ἀχλύος, ἐν δίνῃσι φορεύμενος, ἔδρακες ὄσσοις
Πολλά τε καὶ χαρίεντα, τά κεν ῥέα οὔτις ἴδοιτο
Ἀνθρώπων ὅσσοι σοφίης μαστῆρες ἔπλευν.
Νῦν δ' ὅτε δὴ σκῆνος μὲν ἐλύσαο, σῆμα δ' ἔλειψας
Ψυχῆς δαιμονίης, μεθ' ὁμήγυριν ἔρχεαι ἤδη
Δαιμονίην, ἐρατοῖσιν ἀναπνείουσαν ἀήταις,
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἔνι δ' ἵμερος ἁβρὸς ἰδέσθαι,
Εὐφροσύνης πλείων καθαρῆς, πληρούμενος αἰὲν
Ἀμβροσίων ὀχετῶν θεόθεν· ὅθεν ἐστὶν ἐρώτων
Πείσματα, καὶ γλυκερὴ πνοίη, καὶ νήνεμος αἰθὴρ
Χρυσείης γενεῆς μεγάλου Διός· ἧχι νέμονται
Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς ἀδελφεοί, ἧχι δίκαιος
Αἰακὸς, ἧχι Πλάτων, ἱερὴ ἴς, ἧχί τε καλὸς
Πυθαγόρης, ὅσσοι τε χορὸν στήριξαν ἔρωτος
Ἀθανάτου, ὅσσοι τε γενεὴν ξυνὴν ἐλάχοντο
Δαίμοσιν ὀλβίστοις, οἷσι κέαρ ἐν θαλίῃσιν
Αἰὲν εὐφροσύνῃσιν ἰαίνεται. ἀλλὰ καὶ ὅσσοις
Ὀτλήσας ἀριθμοὺς ἀέθλων, μετὰ δαίμονας ἁγνοὺς
Πωλεῦε ζαμενῆσι κορυσσάμενος ζωῆσι.
Στήσωμεν μολπήν τε, χορῶν τ' εὐδίνεα κύκλον
Πλωτίνου μοῦσαι πολυγηθέος. αὐτὰρ ἐμοῖο
Χρυσείη κιθάρη τόσον φράσεν εὐαίωνι. *id est*,

Immortalem aggredior resonare carminis hymnum, ob amicum suauem, mellitissimos contexes vocalis citharæ modos, aureo pectine: sed & Musas aduoco, vt communi voce concinant omnisonis modis, & omnifariis harmoniæ viribus: qualem statuisse chorum ob Aeacidem feruntur immortalium furoribus, & Homericis cantibus. Sed eia Musarum sacer chorus, canamus in vnum conspirantes, vniuersi terminos cantus: in medio autem vestrum, ego Phœbus intonsus Genie, vir prius, at nunc genij consortio diuiniori accedens, solutus humanæ iam necessitatis vinculo: ex membrorum procelloso turbine mente robustus ad exors alluuionis littus enatas festinans, procul a nefariorum turba: vt insistas animi puri rectissimam viam: vbi dei resplendet fulgor, vbi fas puro in loco procul a nefasto scelere. Et olim quidem salienti vt amaram deuitares vndam sanguisugæ vitæ, tristiumque vertiginum fluctibus in mediis, surdoque tumultu frequenter a diis apparuit tibi ex proximo signum: frequenter tuæ mentis coniectus obliquis tramitibus ferri cupientes, suis immortales viribus ad recti cursus gyros, æternamque vitam sustulerunt: crebros scilicet luminum radios tuis oculis inter obscurissimas tenebras ostendentes. Nec oculos plane tuos fallax occupabat sopor: sed a palpebris excussa graui macula caliginis, dum fluctibus ferebaris, multa oculis & venusta contemplatus es; quæ nemo facile vidit eorum hominum, qui sapientiæ fuerunt indagatores. At nunc vbi solutus inuolucro es, & animæ genialis signum deseruisti, ad concilium geniale contendis, quod amœnis interspirat auris: vbi amicitia est: vbi cupido visu mollis, puræ plenus lætitiæ, & semper riuis ambrosiis irrigatus a Deo: vnde sunt amorum retinacula, & dulcis spiritus, & tranquillus æther aurei generis magni Iouis: vbi agitant Minos & Rhadamanthus fratres: vbi iustus Aeacus: vbi Plato, sacra vis: vbi pulcher Pythagoras, & quicunque chorum statuerunt amoris immortalis, quicunque genus commune cum beatissimis geniis sortiti sunt: vbi animus inter mensas lætitia semper hilarescit. Ah beate quammultis exantlatis laboribus ad castos genios abisti, ad vitam stabilissimam profectus. Sistamus carmen, & orbem chori volubilem Plotini Musæ gaudentes. At aurea mea cithara hæc habuit quæ diceret æuum bene agenti.

ΧΡΗΣΜΟΙ

ΧΡΗΣΜΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ

Διὸς, Ἀπόλλωνος, Ἑρμοῦ, Ἑκάτης, Σαράπιδος, Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἄλλων χρησμολόγων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

ORACVLA VETERA

Iouis, Apollinis, Mercurij, Hecates, Serapidis, Æſculapij, & aliorum vatum tam virorum quam feminarum.

I.

Διὸς τοῦ ἐν Δωδώνῃ.

Δῶρα θεοὺς πείθει, καὶ αἰδοίους βασιλῆας.

Ἀθηναίοις.

Φράζεο δ' Ἀρεῖόν τε πάγον, βωμούς τε θυώδεις
Εὐμενίδων, ὅτι χρὴ Λακεδαιμονίους σ' ἱκετεῦσαι
Δουρὶ πιεζομένους· τοὺς μὴ σὺ κτεῖνε σιδήρῳ,
Μηδ' ἱκέτας ἀδικεῖν· ἱκέται δ' ἱεροί τε καὶ ἁγνοί.

Πελασγοῖς.

Στείχετε μαιόμενοι Σικελῶν Σατορνίαν αἶαν,
Ἠδ' Ἀβοριγινέων Κοτύλην, οὗ νᾶσος ὀχεῖται·
Οἷς ἀναμιχθέντες, δεκάτην ἐκπέμψατε Φοίβῳ,
Καὶ κεφαλὰς Κρονίδῃ, καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα.

Ἀλεξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ.

Πανδοσίη τρικόλωνε, πολύν ποτε λαὸν ὀλέσσεις.

I I.

Ἀπόλλωνος τοῦ Διδυμέως τοῦ ἐν Βραγχίδαις.

Περὶ ἑαυτοῦ.

Ἤειδον μὲν ἐγὼ, ὃ δ' ἀπέγραφε θεῖος Ὅμηρος.

περὶ ἐννέα νεκύων πυνθανομένοις.

Χρυσοκέρως βλοσυροῖο Διωνύσου θεράπων Πὰν,
Βαίνων ὑλήεντα κατ' οὔρεα χειρὶ κραταιῇ

Ῥάβδον

I.

Iouis Dodonæi.

Munera deos placant, & venerandos reges.

Atheniensibus.

Cura Martium collem, arasque odoras
Eumenidum, quia oportet Lacedæmonios tibi sup-
Hasta pressos: hos ne tu confice ferro, (plices esse
Nec supplices viola. supplices namque sacrosancti.

Pelasgis.

Pergite quærentes Siculorum Saturniam terram,
Atque Aboriginum Cotylen, vbi insula vehitur:
Quibus permixti, decumas mittite Phœbo, (mina.
Et capita Saturno, & patri mittite virum siue lu-

Alexandro Ætolo.

Pandosa triuertex, multum olim populum perdes.

II.

Apollinis Dodonæi in Branchidis.

De seipso.

Cecini quidē ego, sed descripsit diuinus Homerus.

Sciscitantibus de nouem mortuis.

Auricornis truculenti Dionysi famulus Pan,
Vadens syluosos per montes manu valida

Virgam tenebat, altera vero argute flātē prehēde-
Fistulā cauam, & nymphis animū mulcebat. (bat
Acutū vero fistula canēs carmen, viros percellebat
Lignicidas omnes. stupor vero tenuit inspicientes
Dæmonis concitati horridum corpus furibundi.
Et sane omnes corripuisset finis diræ mortis,
Nisi aduersus eum iram grauem in pectore gerens
Diana agrestis cōpescuisset vires validas. (liatrix.
Quā etiā oportet suppliciter orare, vt tibi sit auxi-

Interroganti an iurandum sit exigenti iusiurandum.

Matri quidem deorum curæ sunt Titanidi Rheæ
Tibiæ & tympanorū strepitus, & femineus cœtus:
Palladi aūt bene galeatæ tumultus & pugna Bel-
Et badijs canib. altos scopulorū per vertices (lonæ:
Feras inmōtibus pascētes insectari Dianæ virgini:
Iunoni autē bene-sonāti mollis fusio aeris humidi:
At segetē bene-crescētē nutrire aristas-ferentē Ce-
Isidi vero Phariæ iuxta fertilia fluenta Nili (reri:
Quærere furibūde suum maritū delicatū Osirim.

III.

Apollinis Ismenij.

Thebanis.

Oram caue lupi latebris insidias struens (deserit.
Et tumulum Orchalidem, quem vulpes nunquam

Ῥάβδον ἔχεν, ἑτέρη δὲ λιγὺ πνείουσαν ἔμαρπτε
Σύριγγα γλαφυρήν, νύμφησι δὲ θυμὸν ἔθελγεν.
Ὀξὺ δὲ συρίξας μέλος, ἀνέρας ἐποίησεν
Ὑλοτόμους πάντας. θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Δαίμονος ὀρνυμένου χρυσεὸν δέμας οἰστρήεντος.
Καὶ νύ κε πάντας ἔμαρψε τέλος χρυσεοῦ θανάτοιο,
Εἰ μή οἱ κότον αἰνὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχουσα
Ἄρτεμις ἀγροτέρη παῦσεν μένεος κρατεροῖο.
Ἣν καὶ χρὴ λίσσεσθ', ἵνα σοι γίγνοιτ' ἐπαρωγός.

Ἐρωτῶντι εἰ δεῖ ὀμόσαι τῷ ἐπαγαγόντι τὸν ὅρκον.

Μητέρι μὲν μακάρων μέλεται Τιτηνίδι Ῥείῃ
Αὐλοὶ καὶ τυμπάνων πάταγοι, καὶ θῆλυς ὅμιλος·
Παλλάδι δ' εὐπήληκι μόθοι καὶ δήϊες Ἐνυοῦς·
Καὶ βαλιαῖς σκυλάκεσσι βαθυσκοπέλους ἀνὰ πρῶνας,
Θῆρας ὀρεονόμους ἐλάειν Λητωΐδι κούρῃ·
Ἥρῃ δ' εὐκελάδῳ μαλακὴ χύσις ἠέρος ὑγρῆς·
Δηΐα δ' εὐαδῆ κομέειν σταχυοτρόφα Δηοῖ·
Ἴσιδι δ' αὖ Φαρίῃ γονίμοις παρὰ χεύμασι Νείλου
Μαστεύειν οἴστροισιν ἑὸν πόσιν ἁβρὸν Ὄσιριν.

III.

Ἀπόλλωνος Ἰσμηνίου.

Θηβαίοις.

Ἐσχατιαὶ πεφύλαξο λύκου καμάκεσσι δοκεύων
Καὶ λόφον Ὀρχαλίδην, ὃν ἀλώπηξ οὔποτε λείπει.

I V.

Ἀπόλλωνος Κλαρίου τοῦ ἐν Κολοφῶνι.

Περὶ ἑαυτοῦ.

Ἥλιος, ὧρος, Ὄσιρις, ἄναξ, Διόνυσος, Ἀπόλλων,
Ὡρῶν καὶ καιρῶν ταμίης, ἀνέμων τε καὶ ὄμβρων,
Ἠοῦς καὶ νυκτὸς πολυαστέρος ἡνία νωμῶν,
Ζαφλεγέων ἄστρων βασιλεὺς, ἠδ᾽ ἀθάνατον πῦρ.

*

Lactant. l. VI. 38, 18. Αὐτοφυὴς, ἀδίδακτος, ἀμήτωρ, ἀστυφέλικτος,
Οὔνομα μηδὲ λόγῳ χωρούμενον, ἐν πυρὶ ναίων,
Τοῦτο θεός· μικρὰ δὲ θεοῦ μερὶς ἄγγελοι ἡμεῖς.

Σμυρναίοις.

Τρισμάκαρες κεῖνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται,
Οἳ Πάγον οἰκήσουσι πέρην ἱεροῖο Μέλητος.

V.

Ἀπόλλωνος Μιλησίου.

Lact. IV. XIII. 789. 10. Nonn VI. 1935. 1. Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα, σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις,
Ἀλλ᾽ ὑπὸ Χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συλληφθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκολόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.

Πολύτη.

Ψυχὴ μὲν μέχρι οὗ δεσμοῖς πρὸς σῶμα κρατεῖται,
Φθαρτὰ νοοῦσα πάθη, θνηταῖς ἀλγηδόσιν εἴκει.

Ἡνίκα

I V.

Apollinis Clarij in Colophone.

De ſeipſo.

Sol, Orus, Oſiris, rex, Bacchus, Apollo, (brium,
Tempeſtatũ & temporum promus, ventorũ & im-
Auroræ & noctis multum-ſtellatæ habenas regẽs,
Valde flãmãtium aſtrorũ rex, & immortalis ignis.

*

Ex-ſe-ortus, non-edoctus, ſine-matre, inconcuſſus,
Nomen ne verbo quidẽ capiendũ, in igne habitãs,
Hoc deus eſt. modica autem Dei portio angeli nos.

Smyrnæis.

Ter beati illi & quater viri erunt,
Qui Pagum habitabunt trans ſacrum Meletem.

V.

Apollinis Mileſij.

Mortalis erat ſecũdũ carnẽ, ſapiẽs miraculoſis ope
Sed ſub Chaldæis iudicib. armis cõprehẽſus (ribus,
Clauis & cruce amarum tolerauit finem.

Polytæ.

Anima quidẽ quoad vinculis cũ corpore tenetur,
Corruptibiles ſentiens paßiones, mortalibus dolo-
ribus cedit.

Cum vero solutionē humanā post corpus corruptū
Celerrimam inuenerit, in æthera omnis fertur,
Semper senectæ expers, manetq; in totū indomita.
Primogenita enim hoc diuina disposuit prouidētia.

V I.

Apollinis Pythij in Delphis.

Atheniensibus.

O miseri, quid sedetis? linquens fuge ad extima
Domos, & vrbis rotundæ altos vertices. (terræ
Neque enim caput manet firmiter, neque corpus,
Neque pedes imi, neque manus, neq; quid mediæ
Superest, sed neglecta omnia *sunt. nā illā euertit*
Ignis & acer Mars, Syriægenem currum vrgens.
Multas vero & alias perdet arces, & nō tuā solam,
Multasque immortalium ædes sæuo igni tradet,
Quæ nunc sudore diffluentes sitæ sunt
Metu perculsæ. de summo autem tecto
Sāguis ater effusus est, præscius malorū necessitatis.
Sed ite ex penetrali, & malis dissipate animum.

Iisdem.

Non potest Pallas Iouem olympium placare
Supplicans multis precibus & cōsilio multo. (quās.
Tibi vero hoc rursus verbū dico, adamanti propin-

Reliquis

Ἡνίκα δ' ἀλγέσιν βροτέην μετὰ σῶμα μιανθὲν
Ὠκίστην εὕρηται, ἐς αἰθέρα πᾶσα φορεῖται
Αἰὲν ἀγήραος οὖσα, μένει δ' εἰς πάμπαν ἀτειρής.
Πρωτόγονος γὰρ τοῦτο θεῶν διέταξε πρόνοια.

VI.

Ἀπόλλωνος Πυθίου τοῦ ἐν Δελφοῖς.

Ἀθηναίοις.

Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
Δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
Οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' οὖν χέρες, οὔτε τι μέσσης
Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συριηγενὲς ἅρμα διώκων.
Πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον,
Πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
Οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,
Δείματι παλλόμενοι. κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
Αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.
Ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

Τοῖς αὖθις.

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
Λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας.

Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὖρος
Ἐντὸς ἔχει, κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν· τό σε τέκνα τ᾽ ὀνήσει.
Μὴ δὲ σύ γ᾽ ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
Πολλὸν ἀπ᾽ ἠπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ᾽ ὑποχωρεῖν,
Νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσσῃ.
Ὦ θείη Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἤπου σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Ἀθηναίοις.

Λοιμοῦ καὶ λιμοῦ τέλος ἔσσεται, ἤνπερ ἑαυτῶν
Σώματ᾽ ἀπὸ κλήρου ἄρρεν καὶ θῆλυ νέμητε
Μίνωι, εἰς ἅλα δῖαν ἀποστέλλοντες, ἀμοιβὴν
Τῶν ἀδίκων ἔργων· οὕτω θεὸς ἵλαος ἔσται.

Τοῖς αὐτοῖς.

Εἴκοσι τὰς περὶ κυνὸς, καὶ εἴκοσι τὰς μετέπειτα,
Οἴκῳ ἐνὶ σκιερῷ Διονύσῳ χεῖαθε ἱαρῷ.

Αἰγεῖ.

Ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα πόδα, μέγα φέρτατε λαῶν,
Μὴ λύσῃς πρὶν δῆμον Ἀθηνῶν εἰσαφικέσθαι.

Αἰγιεῦσι.

Ἵππον Θεσσαλικὴν, Λακεδαιμονίην τε γυναῖκα,
Ἄνδρας θ᾽ οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ᾽ ἔτι καὶ τῶν εἰσιν ἀμείνονες, οἵτε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,

Ἀργεῖοι

Reliquis namque captis quæ Cecropis limes
Intus habet, penetraleque Cithæronis ſacroſancti,
Murum Tritoniæ ligneum dat late-vidēs Iupiter.
Solus q inexpugnabilis ſit: is tibi liberisq; proderit.
Ne autē tu equitatū expecta & pedibus veniētem
Magnum a cōtinente exercitū quietus, ſed recede
Tergo obuerſo. etiam tibi aliquando aduerſus eris.
O diuina Salamis, perdes autē tu filios mulierum
Videlicet diſsipata Cerere, aut congregata.

Athenienſibus.

Peſtis & famis finis erit, ſiquidem veſtra
Corpora per ſortem, maſculeū & femineum, detis
Minoi, in mare diuinum mittentes, pœnam
Iniuſtorum operum: ſic deus propitius erit.

Iiſdem.

Viginti dies *ante canem, & viginti poſt*
Domo in vmbroſa Dionyſo vtimini medico.

Ægeo.

Vtris prominētem pedem, multū optime populorū,
Ne ſoluas, priuſquā ad plebē Athenarū peruenias.

Ægienſibus.

Equam Theſſalicam, Lacedæmoniāque mulierem,
Viroſque qui bibunt aquam pulchræ Arethuſæ.
Sed etiam his ſunt præſtantiores, qui inter
Tirynthem habitāt & Arcadiā ouibus-abūdantē,

Argiui lineis-thoracibus, stimuli belli.
Vos vero Ægienses neque tertij, neque quarti,
Neque duodecimi, neque in precio, neque in numero vllo.

Æsopo fabularum scriptori sciscitanti de diuitiis.

Si medium possederis Corinthi & Sicyonis.

Alexandro.

Æacide caue ne venias ad Acherusiam aquam,
Pandosiamque: quia tibi mors fato destinata est.

Amphictyonibus.

Non ante huius vrbis euertetis turrim captam
Quam & meũ lucum cæruleis-oculis Amphitrites
Vnda alluat resonans per nigrum pontum.

Antiocho Pario.

Antioche in Thasũ veni, & habita celebrẽ insulã.

Apollophani Arcadi.

O magnum gaudium hominibus germinãs Æsculapi cunctis,
Quem Phlegyeis peperit mihi venere mista
Amabilis Coronis in aspera Epidauro.

Argiuis.

Inuise finitimis, dilecte immortalibus dijs,
Intus hastam-prætensam habens, cautus sede,
Et caput tuere: caput autem corpus seruabit.

Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' Αἰγιέες οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Αἰσώπῳ τῷ μυθογράφῳ χρωμένῳ περὶ πλούτου.

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο Κορίνθου καὶ Σικυῶνος.

Ἀλεξάνδρῳ.

Αἰακίδη προφύλαξαι μολεῖν Ἀχερούσιον ὕδωρ,
Πανδοσίην θ', ὅτι τοι θάνατος πεπρωμένος ἐστί.

Ἀμφικτύοσιν.

Οὐ πρὶν τῆσδε πόληος ἐρείψετε πύργον ἑλόντες,
Πρὶν καὶ ἐμῷ τεμένει κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Κῦμα ποτικλύζῃ, κελαδοῦν ἐπὶ οἴνοπα Πόντον.

Ἀντιόχῳ τῷ Παρίῳ.

Ἀντίοχ' εἰς Θάσον ἐλθὲ, καὶ οἴκει εὐκλέα νῆσον.

Ἀπολλοφανεῖ Ἀρκάδι.

Ὦ μέγα χάρμα βροτοῖς βλαστὼν Ἀσκληπιὲ πᾶσιν·
Ὃν Φλεγυηὶς ἔτικτεν ἐμῇ φιλότητι μιγεῖσα
Ἱμερόεσσα Κορωνὶς ἐνὶ κραναῇ Ἐπιδαύρῳ.

Ἀργείοισι.

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἧσο,
Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο. κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Ἀργείοισι καὶ Μιλησίοισι.

Ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
Ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπ' ἐσσομένων ἀνθρώπων,
Δεινὸς ὄφις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ἀριστήμῳ βασιλεῖ.

Τοὺς τρίποδας περὶ βωμὸν Ἰθωμάτα Διῒ πρώτως
Στήσασι δεκάδων ἀριθμὸν δὶς πέντε, δίδωσι
Σὺν κύδει πολέμου γαῖαν Μεσσηνίδα δαίμων.
Ζεὺς γὰρ ἔνευσ' οὕτως· ἀπάτη δέ σε πρόσθε τίθησιν,
Ἥ τ' ὀπίσω τίσις ἐστί, καὶ οὐ θεὸν ἐξαπατήσεις.
Ἔρδ' ὅπῃ τοι χρεών. ἄτη δ' ἄλλοισι πρὸ ἄλλων.

Ἀριστοδήμῳ.

Κῦδός σοι πολέμοιο δίδοι θεός· ἀλλ' ἀπάταισι
Φράζου, μὴ Σπάρτης δόλιος λόχος ἐχθρὸς ἀνέλθῃ
Κρείσσων. ἦ γὰρ Ἄρης κείνων εὐήρεα τεύχη,
Καί τε χορὸν στεφάνωμα πικροὺς οἰκήτορας ἕξει·
Τὸν δύο συντυχίαις κρυφθεῖς λόχου ἐξαναδύντων.
Οὐ πρόσθεν δὲ τέλος τόδ' ἐπόψεται ἱερὸν ἦμαρ,
Πρὶν τὰ πάρελλα φύσιν τόξαι * χρεὼν ἀφίκηται.

Ἀριστομάχῳ τῷ Ἀριδαίου.

Νίκην σοι φαίνουσι θεοὶ δι' ὁδοῖο στενυγρῶν.

Ἀρκάσι.

Ἔστι δὲ Μαιναλίη δυσχείμερος, ἔνθα τε κεῖται

Ἀρκὰς,

Argiuis & Mileſiis.

Sed cum femina marem victrix
Expulerit, & gloriam inter Achiuos retulerit,
Multas Argiuarum luctuoſas tum reddet.
Vt olim quis dicat etiam inter futuros viros,
Sæuus ſerpens ter-conuolutus periit haſta domitus.

Ariſtemo regi.

Tripodas circa aram Ithomæi Iouis primo
Statuētibus decadum numero bis quinque, dat his
Cum gloria belli terram Meſſeniam deus.
Iupiter enim adnuit ita. fraus autem te ante ponit,
Et poſtea vltio eſt: neque deum fefelleris.
Fac vti fatum iubet. *noxa autem aliis ante alios.*

Ariſtodemo.

Gloriam tibi belli dat deus: ſed fraudibus
Caue ne Spartæ doloſa cohors inimica euadat
Superior. etenim Mars illorum apta arma
Et chororum corona amaros incolas habebit,
Duob. e cōgreſſibus occulti agminis emergentibus.
Non prius autem finem hunc aſpiciet ſacra dies
*Quam gemini natura * ad fatum redierint.*

Ariſtomacho Aridæi.

Victoriam tibi monſtrant dii per viæ anguſtias.

Arcadibus.

Eſt autem Mænalia gelu-infeſta, vbi iacet

Arcas, a quo sane omnes cognomine vocantur.
Huc te ego iubeo vadere, & læto animo
Arcada sublatum deducere in vrbem amabilem,
In qua triuium, & quadriuium, & quinquiuium.
Hic certe lucum sacrificiaque Arcadi facito.

Archiæ Corinthio.

Ortygia quædam iacet in aeriformi ponto,
Trinacriam supra, vbi Alphei os scaturit
Mistum fontibus reciprocæ Arethusæ.

Archiæ Syracusio & Myscelo Achiuo.

Regionis & vrbis incolam populum habentes,
Venitis rogaturi Phœbum, quam terram adeatis.
Verum age, consultate bonorum vtrum eligatis,
Copiã vt habeatis opũ, an iucundissimã sanitatẽ.

Astypalæensibus.

Vltimus heroum Cleomedes Astypalæus,
Quem sacrificijs honorate vt non amplius mortalem existentem.

Achæis.

Terræ Pelopis incolæ & Achæidos, quãdo Pythõ
Venitis rogaturi, quomodo vrbs capiatur.
Verum agite, obseruate, pars quanta die quolibet
Ciuium bibentium seruat vrbem, aut bibit.
Sic namque ceperitis Phanan turritum vicum.

Attalo

Ἀρκάς, ἀφ' οὗ δὴ πάντες ἐπίκλησιν καλέονται.
Ἔνθα σ' ἐγὼ κέλομαι στείχειν, καὶ εὔφρονι θυμῷ
Ἀρκάσι ἀλφεσιβοίοις καταγγεῖν ἐς ἄστυ ἐραννὸν,
Οὗ τρίοδος καὶ τετράοδος καὶ πεντακέλευθος,
Ἔνθα τε δὴ τέμενός τε θυηλάς τ' Ἀρκάδι τεύχειν.

Ἀρχίᾳ Κορινθίῳ.

Ὀρτυγίη τις κεῖται ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ,
Θρινακίης καθύπερθεν, ἵν' Ἀλφειοῦ στόμα βλύζει,
Μισγόμενον πηγαῖς εὐρείης Ἀρεθούσης.

Ἀρχίᾳ Συρακουσίῳ καὶ Μυσκέλῳ Ἀχαιῷ.

Χώρας καὶ πόλεως οἰκήτορα λαὸν ἔχοντες,
Ἤλθετ' ἐρησόμενοι Φοῖβον, τίνα γαῖαν ἵκησθε.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθ' ἀγαθῶν πότερόν κεν ἕλοισθε,
Πλοῦτον ἔχειν κτεάνων, ἢ τερπνοτάτην ὑγίειαν.

Ἀστυπαλαιεῦσι.

Ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς·
Ὃν θυσίαις τιμᾶθ' ὡς μηκέτι θνητὸν ἐόντα.

Ἀχαιοῖς.

Γῆς Πέλοπος ναέται καὶ Ἀχαιΐδος, ὁππότε Πυθὼ
Ἤλθετε πευσόμενοι ὥς κε πτολίεθρον ἕλητε.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθε, λάχος πόσον ἦμαρ ἕκαστον
Λαῶν πινόντων ῥύεται πόλιν, ἥδε πέπωκεν.
Οὕτω γάρ κεν ἕλοιτε Φαναὶ πυργήρεα κώμην.

Ἀττάλῳ τῷ μεγάλῳ.

Θάρσει ταυρόκερως, ἕξεις βασιληΐδα τιμήν,
Καὶ παίδων παῖδες, τούτων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Αὐγούστῳ.

Παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με, θεοῖς μακάρεσσιν ἀνάσσων,
Τόνδε δόμον προλιπεῖν, καὶ ἅιδην αὖθις ἱκέσθαι.
Λοιπὸν ἄπιθι σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετέρων.

Βακχιάδησι.

Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ λέοντα
Καρτερὸν, ὠμηστήν· πολλῶν δ᾽ ὑπὸ γούνατα λύσει.
Ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε Κορίνθιοι, οἳ περὶ καλὴν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

Βάττῳ.

Βάττ᾽, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

Τοῖς ἀμφὶ τὸν Βάττον.

Αϛυ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
Μὴ ἐλθών. ἐλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σεῦ.

Γλαύκῳ.

Γλαῦκ᾽ Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω,
Ὅρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσσασθαι.
Ὄμνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
Ἀλλ᾽ ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ᾽ ἔπι χεῖρες,
Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα.

Ἀνδρὸς

Attalo magno.

Bono animo es Tauricorne, potieris honore regio,
Et filiorum filij, sed horum non item filij.

Augusto.

Puer Hebræus iubet me, dijs beatis imperans,
Hanc ædem relinquere, & in Orcum redire.
Iam abito tacitus ab aris nostris.

Bacchiadis.

Aquila in petris concipit, pariet vero leonem
Robustum, sæuum: multorumque genua resoluet.
Hæc igitur bene cōsiderate Corinthij, q circa pul-
Pirenen habitatis, & verticosam Corinthū. (chrā

Batto.

Batte propter vocē venis. rex aūt te Phœb. Apollo
In Libyam mittit ouium-nutricem habitatorem.

Batti comitibus.

Vrbem Libyam ouium-nutricem nosti me melius
Nō profectus: profecti valde mirabor sapiētiā tuā.

Glauco.

Glauce Epicydides, id quidem mox vtilius sic,
Iuramento vincere, & pecuniam prædari.
Iura, q mors etiā iurata-bene-seruātē manet virū.
At horci fili⁹ est sine-nomine, cui neq; sunt manus,
Neq; pedes: celer autem aduenit, quousquè omnem
Corripiens perdiderit prolem, & domum cunctam.

Viri vero religiose-iurãtis stirps postea beatior est.

Dardano.

In vrbe quam cõdetis, dijs cultũ incorruptũ semper
Statues, & obseruantia coles, sacrisque chorisque.
Nam dum hæc venerãda in vestra regione fuerint
Dona Iouis virginis, coniugis tuæ, ista vrbs tibi
Erit inexpugnabilis in perpetuum omnes dies.

Delo insulæ.

Mouebo & Delum, immobilem licet existentem.

Diogenis patri.

Desinet filius tuus amare, vbi leui adolescentia
Veneris desiderato conflagrarit eius *animus œstro.*
Iram itaque mitiga tristem, neque augeto
Prohibendo. Agis enim contraria tuis rationibus.
Si vero ad trãqllitatẽ veneris, obliuiscetur celeriter
Amorũ, & sobrius factus turpẽ remittet impetum.

Græcis.

Quicunq; vero in Libyã periucũdam venerit post
Terrã diuisã, in posterũ hũc aliqñ, dico, pœnitebit.

Ergino.

Ergine Clymeni fili Presboniadæ,
Sero venisti prolem quærens, sed etiam nunc
Temoni vetulo nouum prætendito apicem.

Eetioni.

Eetion, nemo te honorat multo-honore-dignum.

Labda

Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Δαρδανίῳ.

Εἰς πόλιν ἣν κτίσητε, θεοῖς σέβας ἄφθιτον αἰεὶ
Θέσθαι, καὶ φυλακαῖς τε σέβειν, θυσίαις τε χοροῖς τε.
Εὖτ' ἂν γὰρ τάδε σεμνὰ καθ' ὑμετέραν χώραν ᾖ
Δῶρα Διὸς κούρης ἀλόχου σέθεν, ἡ δὲ πόλις σοὶ
Ἔσται ἀπόρθητος τὸν ἀεὶ χρόνον ἤματα πάντα.

Δήλῳ νήσῳ.

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

Τῷ Διογένοις πατρί.

Λήξει παῖς σὸς ἔρωτος, ὅταν κούφῃ νεότητι
Κύπριδος ἱμερόεντι καταφλεχθῇ φρένας οἴστρῳ.
Ὀργὴν οὖν πρηΰνον ἀμειδέα, μηδ' ἐπιτείνειν
Κωλύων. πρήξεις γὰρ ἐναντία σοῖσι λογισμοῖς.
Ἢν δὲ ἐφ' ἡσυχίην ἔλθῃς, λήθην τάχος ἕξει
Φίλτρων, καὶ νήψας αἰσχρᾶς καταπαύσεται ὁρμῆς.

Ἕλλησι.

Ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
Γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἵ ποκα φαμὶ μελήσειν.

Ἐργίνῳ.

Ἐργῖνε Κλυμένοιο πάϊ Πρεσβωνιάδαο,
Ὀψ' ἦλθες γενεὴν διζήμενος, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Ἱστοβοῆϊ γέροντι νέην ποτίβαλλε κορώνην.

Ἠετίωνι.

Ἠετίων, οὔ τίς σε τίει πολύτιτον ἐόντα.

Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
Ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

Θασίοις.

Εἰς πάτρην φυγάδας κατάγων Δήμητραν ἀμήσεις.

Τοῖς αὐτοῖς.

Θεαγένην δ' ἄμνηστον ἀφήκατε τὸν μέγαν ὑμέων.

Θεμιστοκλεῖ.

Μή μοι Περσῆος σκύλων περικαλλέα κόσμον
Νηῷ ἐγκατάθῃς· οἶκον δ' ἀπόπεμπε τάχιστα.

Θετταλοῖς.

Λευκρά τέ μοι σκιόεντα μέλει, καὶ Ἀλήσιον ὕδας,
Καί μοι τὴν Σκεδάσου μέλετον δυσπενθέε κούρα.
Ενθα μάχη πολύδακρυς ἐπέρχεται· οὐδέ τις αὐτὴν
Φράσσεται ἀνθρώπων, πρὶν κούρειον ἀγλαὸν ἥβην
Δωριέες ὀλέσωσ', ὅταν αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.
Τουτάκι δ' ἐστὶ Κερηνὸς ἀλώσιμος, ἄλλοτε δ' οὐχί.

Θησεῖ.

Αἰγείδη Θησεῦ Πιτθηΐδος ἔκγονε κούρης,
Πολλαῖς τοι πολίεσσι πατὴρ ἐμὸς ἐγκατέθηκε
Τέρματα καὶ κλωστῆρας ἐν ὑμετέρῳ πτολιέθρῳ.
Ἀλλὰ σὺ μήτι λίην πεπονημένος ἔνδοθι θυμὸν
Βουλεύειν· ἀσκὸς γὰρ ἐν οἴδμασι ποντοπορεύσῃ.

Καρίστῳ.

Χείρωνος φίλε τέκνον ἀγακλυτοῖο Κάριστε,

Πήλιον

Labda vtero fert, pariet autem ſaxum pernicio-
ſum, & incidet
In viros monarchas, iudicabitque Corinthum.

Thaſiis.

In patriam exules reducens, Cererem metes.

Iiſdem.

Theagenem obliuioni traditum dimiſiſtis magnum
(veſtrum.

Themiſtocli.

Ne mihi Perſei ſpoliorum perpulcrum ornatum
In templum ponas: domum ſed mitte citiſsime.

Theſſalis.

Leuctra mihi vmbroſa curæ-ſunt, & Aleſiū ſolū,
Et mihi Scedaſi curæ-ſunt luctuoſæ puellæ.
Illic pugna lachrymoſa oboritur. neque quis illam
Memorabit hominū, anteq̃ puellā præſtantē ætate
Dores perdiderint, quando fatalis dies aduenerit.
Tūc vero erit Cereſſus expugnabilis, alias autē nō.

Theſeo.

Ægida Theſeu Pittheide nate puella,
Multis vrbibus pater meus conſtituit
Fines & ſtamina in veſtro oppido.
At tu prudentia valde exercitatus intra animum
Cōſulta. vter enim in fluctib. per-mare-iactaberis.

Cariſto.

Chironis dilecte fili percelebris Cariſte,

Pelion prius-relinquens, in Eubœæ verticem ve...
Hic ſacram regionem condere tibi in fatis eſt.
Sed ito, nec amplius cunctare.

Cirrhæis.

Non prius vrbis deijcietis turrim captam,
Quam meum templum glaucæ Amphitrites
Fluctus alluat, reſonans in nigrum mare.

Cnidiis.

Iſthmum nec turribus munite, nec fodite.
Iupiter namque ſtatuiſſet inſulam, ſi voluiſſet.

Cretenſibus.

Phæſti & Tarenti incolæ, Dijque multiflui,
Pythicam iubeo perficere Phœbi luſtrationem
Sacratos, quo Cretam cohabitetis,
Opes non patrijs legibus & Iouem venerantes.

Crœſo Lydorum regi.

Noui autẽ ego arenæ numerũ, & menſurã maris,
Et ſurdum intelligo, & non loquentem audio.
Odor mihi ad præcordia venit fortis quaſi teſtudi-
Coctæ in aheno cum agninis carnibus. (nis
Cui æs quidem ſubſtratum eſt, æs vero ſuperſtat.

Eidem.

Crœſus Halyn tranſiẽs, magnum regnũ diſſoluet.

Eidem.

At cum ſemi-aſinus rex Medis fuerit,

Tunc

Πήλιον ἐκπρολιπὼν, Εὐβοίας ἄκρον ἵκεσθαι.
Ἔνθ' ἱερὰν χώραν κτίζειν σοὶ θέσφατόν ἐστιν.
Ἀλλ' ἴθι, μηκέτι μέλλε.

Κιῤῥαίοις.

Οὐ πρὶν τῆς πόλεως ἐῤῥίψετε πύργον ἑλόντες,
Πρίν κεν ἐμῷ τεμένει κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Κῦμα ποτικλύζοι, κελαδοῦν ἐπὶ οἴνοπα πόντον.

Κνιδίοις.

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴκ' ἐβούλετο.

Κρησί.

Φαιστοῦ καὶ Τάρρας ναέται, Δίου τε πολύῤῥου,
Πυθῶνος κέλομαι τελέειν Φοίβοιο καθαρμὸν
Εὐαγέοντας, ὅπως Κρήτην κατοναιετάοντες,
Ὄλβον μὲν πατρίοισι νόμοις καὶ Ζῆνα σέβοντες.

Κροίσῳ τῷ Λυδῶν βασιλεῖ.

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνοῦντος ἀκούω.
Ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κρατειρὴ οἷα χελώνης
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν.
Ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

τοῦ αὐτοῦ.

Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

τοῦ αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁπόταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,

Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψηφῖδα παρ' Ἕρμον
Φεύγειν· μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

τοῦ αὐτοῦ Κροίσῳ.

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγγομένου. τόδε σοι πολὺ λώϊον ἀμφὶς
Ἔμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

Κυψέλῳ.

Ολβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου,
Αὐτὸς, καὶ παῖδες· παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Λακεδαιμονίοις.

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.
Δώσω τοι Τεγέην ποσίκροτον ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

τοῖς αὐτοῖς.

Ἐστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται,
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα.
Τὸν σὺ κομισάμενος, Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσῃ.

Λακεδαιμονίων

Tunc Lyde mollipes multis-calculis-abundantem ad Hermum
Fuge: neque mane, neque verere ignauus esse.

Eidem Crœso.

Lyde genus, multorum rex, valde stulte Crœse,
Ne cures multum optatã vocem in ædibus audire
Filij loquentis. hoc tibi multo melius procul
Esse. loquetur enim in die primum infelice.

Cypselo.

Beatus iste vir qui in meam domum ingreditur,
Cypselus Eetides, rex celebris Corinthi,
Ipse, & filij: filiorum autem non amplius filij.

Lacedæmoniis.

Arcadiã me rogas? magnũ me rogas: nõ tibi dabo.
Multi in Arcadia glandiuori viri sunt
Qui te arcebũt. ego vero tibi haudquicquã inuideo.
Dabo tibi Tegean pedibus-resonãtem saltandam,
Et pulchrum campum schœno dimetiendum.

Iisdem.

Est quædam Arcadiæ Tegea plano in agro,
Illic venti spirant duo vehementi a necessitate,
Et percussor repercussor, & noxa supra noxã iacet:
Illic Agamemnonidem detinet vitam-dans tellus.
Hoc tu sublato, Tegeæ mox victor eris.

Lacedæmoniorum regibus Charilao & Archilao.

Si acquisitæ sortis partem Apollini
Mediam tribuerint, multo melius erit ipsis.

Lacedæmoniis.

Vobis vero o Spartæ habitatores spatiosæ,
Aut magna vrbs clara a viris Persidis
Euertitur, aut hoc quidem nõ, ab Herculis autem
Lugebit regẽ extinctũ Lacedæmonis ora. (genere
Non enim taurorum resistet robur neque leonum
Ex aduerso. Iouis enim habet vires. neq; ipsum aio
Inhibiturũ, prius q̃ horũ alterũ omnino dilaniarit.

Iisdem.

Nõ te pugnæ solũ opa tractare manu Phœb. suasit,
Sed fraude q̃dẽ obtinuit prædã Messenida popul⁹.
Iisdem vero artibus capietur, quibus capta fuit.

Laodicæ Antiochi vxori.

Antiocho regi hæc vaticinatur Phœbus Apollo:
Conde oppidum celebre, vti iußit
Iupiter altitonans, misso percommodo Mercurio.

Lycurgo.

Venis o Lycurge meam ad pinguem ædem,
Ioui carus, & omnibus cælestes domos incolentibus.
Ambigo an te deum dicam, an vero hominem.
Attamen multo magis deũ te existimo o Lycurge.

Venis

Λακεδαιμονίων βασιλεῦσι Χαριλάῳ καὶ Ἀρχελάῳ.

Εἴκεν ἐπικτήτου μοίρης λάχος Ἀπόλλωνι
Ἥμισυ δάσωνται, πολὺ λώϊον ἔσσεται αὖτις.

Λακεδαιμονίοις.

Ὑμῖν δ' ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
Ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
Πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
Πενθήσει βασιλῆα φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.
Οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
Ἀντιβίην. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἑ φημὶ
Σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσηται.

Τοῖς αὐτοῖς.

Οὔ σε μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν,
Ἀλλ' ἀπάτῃ μὲν ἔχει λείαν Μεσσηνίδα λαός.
Ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἁλώσεται, αἷσπερ ὑπῆρξεν.

Λαοδίκῃ τῇ Ἀντιόχου γυναικί.

Ἀντιόχῳ βασιλῆϊ τάδε χρᾷ Φοῖβος Ἀπόλλων·
Κτιζέμεναι πτολίεθρον ἀγακλεές, ὡς ἐκέλευσε
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, πέμψας ἐριούνιον Ἑρμῆν.

Λυκούργῳ.

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἦε καὶ ἄνδρα.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόεργε.

Ηκεις εὐνομίαν διζήμενος. αὐτὰρ ἐγώ τοι
Δώσω. *
Εἰσὶν ὁδοὶ δύο πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι·
Η μὲν ἐλευθερίας εἰς τίμιον οἶκον ἄγουσα,
Η δ' ἐπὶ δουλείας φευκτὸν δόμον ἡμερίοισι.
Καὶ τὴν μὲν διά τ' ἀνδροσύνης, ἱερῆς θ' ὁμονοίας
Εστι περᾶν, ἣν δὴ λαοῖς ἡγεῖσθε κέλευθον·
Τὴν δὲ διὰ στυγερῆς ἔριδος καὶ ἀνάλκιδος ἄτης
Εἰσαφικάνουσι. *
Εως αἱ μαντείαισιν ὑποσχέσεις τε καὶ ὅρκους,
Καὶ δίκας ἀλλήλοισι καὶ ἀλλοδαποῖσι διδῶτε,
Αγνῶς καὶ καθαρῶς πρεσβυγενέας τιμῶντες,
Τυνδαρίδας δ' ἐποπιζόμενοι, Μενέλαόν τε καὶ ἄλλους
Αθανάτους ἥρωας, οἳ ἐν Λακεδαίμονι δίῃ·
Οὕτω δή χ' ὑμῶν περιφείδοιτ' εὐρύοπα Ζεύς.

Λυσάνδρῳ.

Οπλίτην κελάδοντα φυλάξασθαί σε κελεύω,
Γῆς τε δράκονθ' υἱὸν δόλιον κατόπισθεν ἰόντα.

Μεγαρεῦσι.

Ολβιοι, οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν,
Ακτῆς Θρηϊκίης ὑγρὸν παρ' ἄκρον στόμα πόντου,
Ενθ' ἰχθῦς, ἔλαφός τε νομὸν βόσκουσι τὸν αὐτὸν,
Στέλλουσι δ' ὡς ὤκιστα καὶ εἰς φρένα πάντα λαβόντα.

Τοῖς αὐτοῖς.

Υμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι.

Μεσσηνίοις.

Venis leges-bonas quærens. ſed ego tibi
Dabo. *
Sunt viæ duæ plurimum a ſe mutuo diſtantes:
Hæc quidem libertatis ad præſtãtem domũ ducẽs,
Illa vero ad ſeruitutis fugiendã domũ temporarijs.
Et hãc quidem cum fortitudine ſacraq; concordia
Licet tranſire, quam populis præite ſemitam:
Ad illam vero per odioſam rixã & imbelle damnũ
Perueniunt. *
Quouſque oraculis promiſſaque & iuramenta,
Et iura vobis mutuo & extraneis dederitis,
Sancte & pure natu-maiores honorantes,
Tyndaridasque venerantes, Menelaum & alios
Immortales heroas, qui in Lacedæmone dia ſunt,
Sic demũ vobis pepercerit late-proſpiciens Iupiter.

Lyſandro.

Hopliten reſonantem cauere te iubeo,
Terræque draconem filium doloſum pone ſequentẽ.

Megarenſibus.

Felices, qui illam vrbem viri habitant,
Littoris Thracij humidũ ad extremum oſtiũ Põti,
Vbi piſces ceruusque paſcua paſcunt eadem.
Mitte autẽ quã celerrime & mente omnia percipe.

Iiſdem.

Vos vero o Megarenſes neque tertij, neque quarti.

Messeniis.

Quamdiu hircus biberit Nedes curuifluā aquā,
Non vltra Messenen seruo. prope est *enim exitiū.*

Iisdem.

Virginem intactam inferis dæmonibus,
Sorte lectam Æpytidum a sanguine,
Sacrificate nocturnis in cædibus.
Si vero mactata fuerit, & ab alieno, tunc
Sacra facite, dantes illam *neci libenter.*

Idem aliter.

Virginem Æpytidā sors vocat, quam si dederis
Dæmonibus infernis, etiam seruaueris Ithomen.

Methymnetis.

Sed & Methymnes incolis multo melius erit,
Phalenum colentibus Dionysi caput.

Milesiis.

Et tunc certe Milete malorū machinatrix operū,
Multis cæna & splendida munera fies.
Tuæ autem vxores multis pedes lauabunt comatis.
Templi at nostri gemelli alij curam habebunt.

Iisdem.

Nate Mileto de tripode Phœbum interrogas.
Qui sapiētia oīm primus est, *huic tripodē addico.*

Mnesarchidæ Euripidis patri.

Erit tibi puer Mnesarchida, quem omnes

Homines

Μεσσηνίοις.

Ἔς τε τράγος πίνῃσι Νέδης ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,
Οὐκ ἔτι Μεσσήνην ῥύομαι. σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.

Τοῖς αὐτοῖς.

Κούρην ἄχραντον νερτέροισι δαίμοσι,
Κλήρῳ λαχοῦσαν Αἰπυτιδῶν ἀφ' αἵματος,
Θυηπολεῖτε νυκτέροισιν ἐν σφαγαῖς.
Ἢν δὲ σφαγῇ τε, καὶ παρ' ἄλλοις, τότε
Θύειν, διδόντας ἐς σφαγὴν ἑκουσίως.

Ἄλλως.

Παρθένον Αἰπυτίδα κλῆρος καλεῖ, ἥν τινα δοίης
Δαίμοσι νερτερίοις, καί κεν σώσειας Ἰθώμην.

Μηθυμνήταις.

Ἀλλὰ καὶ Μηθύμνης ναέταις πολὺ λώϊον ἔσται,
Φαλλῆνον τιμῶσι Διονύσοιο κάρηνον.

Μιλησίοις.

Καὶ τότε δὴ Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
Πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
Σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις.
Νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

Τοῖς αὐτοῖς.

Ἔκγονε Μιλήτου τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾷς.
Τίς σοφίῃ πάντων πρῶτος, τούτου τρίποδ' αὐδῶ.

Μνησαρχίδῃ τῷ Εὐριπίδου πατρί.

Ἔσται σοι κοῦρος, Μνησαρχίδη, ὅν τινα πάντες

Ἄνθρωποι τίσουσι, καὶ ἐς κλέος ἐσθλὸν ὀρούσει,
Καὶ στεφέων ἱερῶν γλυκερὴν χάριν ἀμφιβαλεῖται.

Μυσκέλλῳ.

Μύσκελλε βραχύνωτε πάρες σέθεν ἄλλο ματεύων,
Κλάσματα θηρεύεις· ὀρθὸν δ' ὅ τι δῷ τις ἐπαίνει.

Νεανίσκῳ ἀποδράντι ἐς Δελφούς.

Ἀνδρὶ φίλῳ θνήσκοντι παρὼν πέλας οὐκ ἐβοήθεις·
Οὔ σε θεμιστεύω, περικαλλέος ἔξιθι νηοῦ.

καὶ τῷ ἑτέρῳ.

Ἔκτεινας τὸν ἑταῖρον ἀμύνων, οὔ σ' ἐμίανεν
Αἷμα, πέλεις δὲ χέρας καθαρώτερος ἢ πάρος ἦσθα.

Νικαεῦσι.

Πυθῶνος δ' οὐκ ἔστιν ἀναρρῶσαι λάλον ὀμφήν.
Ἤδη γὰρ δολιχοῖσιν ἀμαυρωθεῖσα χρόνοισιν,
Βέβληται κληῖδας ἀμαντεύτοιο σιωπῆς.
Ῥέξατε δ' ὡς ἔθος ἐστὶ θεόπροπα θύματα Φοίβῳ.

Ὁμήρῳ.

Ὄλβιε καὶ δύσδαιμον· ἔφυς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι.
Πατρίδα δίζηαι, μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρίς ἐστι.
Μίνωος δ' ἀπὸ γῆς, οὔτε σχεδὸν, οὔτε ἀπὸ τηλοῦ,
Ἐν γῇ σοι μοῖρ' ἐστὶ τελευτῆσαι βιότοιο,
Εὖτ' ἂν ἀπὸ γλώσσης νέων παίδων ἀξυνετὸν *

* πολλοῖσι λόγοις εἰρημένον.

ἄλλως.

Ὄλβιε, καὶ δύσδαιμον, ἔφυς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι.

Πατρίδα

Homines honorabunt, & ad gloriã bonã feretur,
Et coronarum sacrarũ dulci gratia circumdabitur.

Myscello.

Myscelle breuis-tergo ades a te aliena inquirens,
Fragmẽta venaris: rectũ at q̃d dedit quis, laudato.

Iuueni Delphos fugienti.

Viro amico moriẽti cũ adesses, ꝓpe, nõ succurrebas:
Non te respõso-dignor, perpulchro exito e templo.

Et alteri.

Occidisti sodalem succurrendo, non te polluit
Sanguis, es autẽ manibus puriorib. quã ante fuisti.

Nicæis.

Pythonis vero nõ licet corroborare loquacẽ vocem.
Iam enim longis marcida temporibus,
Vulnerata est secũdũ *iugulũ nõ-vaticinãtis silẽtij.*
Sacrificate aũt, vt mos est, diuina sacrificia Phœbo.

Homero.

Beate & infelix. natus es enim ad vtraque.
Patriam quære, matria autem tibi, non patria est.
Minois autem a terra, nec prope, nec procul,
In terra tibi fatale est finire vitam,
Quãdo e lingua cognoueris puerorũ non-intellectũ
* *multis verbis dictum.*

Aliter.

Felix & miser, natus es enim ad vtranq; fortunã.

Patriam quære; matris tibi patria, non patris est.
Est Ios insula matris patria, quæ te mortuum
Suscipiet, sed iuuenum puerorum ænigma caue.

Pelopi.

Quod volo, dato: ne dato quod nolo.

Pisanis.

Patri curæ est Pisa, Pytho autem mihi alta.

Rhodiis.

Attin placate, deum magnum, sacrum Adonim,
Euium opum-datorem, bene comptum Dionysum.

Siphniis.

Quando in Siphno Prytaneia candida fuerint,
Alba superciliaq; fori, tūc opus erit solerti viro, qui
Obseruet ligneum agmen, præconemque rubrum.

Soloni.

Sede mediam ad nauem gubernandi munus
Dirigens: multi tibi ex Atheniensibus adiutores.

Eidem.

Duces regionis sacrificijs heroas domesticos
Placato, quos sinus Asopius contegit.
Qui defuncti spectant solem occidentem.

Spartanis.

Par fuerit *Delonque Calaureanque habitare,*
Pythoque diuinam, & Tænarum ventosam.

Sicyoniis.

Πατρίδα δίζηαι, μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρὶς ἔστιν.
Ἔστιν Ἴος νῆσος μητρὸς πατρὶς, ἥ σε θανόντα
Δέξεται, ἀλλὰ νέων παίδων αἴνιγμα φύλαξαι.

Πέλοπι.

Ὃ βούλομαι, δός· μὴ δίδου δ᾽ ὃ μὴ θέλω.

Πισαίοις.

Πατρὶ μέλει Πίσης, Πυθοῦς δέ μοι ἐγγυαλίοιο.

Ῥοδίοις.

Ἄττιν ἱλάσκεσθαι, θεὸν μέγαν, ἁγνὸν Ἄδωνιν,
Εὔιον ὀλβιόδωρον, εὐπλόκαμον Διόνυσον.

Σιφνίοις.

Ἀλλ᾽ ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήια λευκὰ γένηται,
Λευκόφρυς τ᾽ ἀγορὴ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
Φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ᾽ ἐρυθρόν.

Σόλωνι.

Ἧσο μέσην κατὰ νῆα κυβερνητήριον ἔργον
Εὐθύνων· πολλοί τοι Ἀθηναίων ἐπίκουροι.

τῷ αὐτῷ.

Ἀρχηγοὺς χώρας θυσίαις ἥρωας ἐνοίκους
Ἵλασο, τοὺς κόλπος Ἀσωπιὸς ἀμφικαλύπτει,
Οἳ φθίμενοι δέρκονται εἰς ἠέλιον δύνοντα.

Σπαρτιάταις.

Ἴσον τοι Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι,
Πυθώ τ᾽ ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεσσαν.

Σικυωνίοις.

Βουλεύει Σικυὼν ζωάγριον αἰὲν Ἀράτου
Ἀμφ' ὁσίῃ θαλίῃ τε κατοιχομένοιο ἄνακτος.
Ὡς τὸ βαρυνόμενον τῷδ' ἀνέρι καὶ τὸ βαρῦνον,
Γαίης ἐστ' ἀσέβημα, καὶ οὐρανοῦ, ἠδὲ θαλάσσης.

Συβαρίταις.

Εὔδαιμον Συβαρῖτα, πανεύδαιμον σὺ μὲν αἰεὶ,
Ἐν θαλίῃσι θεῶν τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων·
Εὖτ' ἂν δὴ πρότερον θνητὸν θεοῦ ἄνδρα σεβίζῃ,
Τηνίκα σοι πόλεμός τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει.

Τοῖς αὐτοῖς.

Βαῖν' ἀπ' ἐμῶν τριπόδων, ἔτι σοι φόνος ἀμφὶ χέρεσσι
Πολὺς ἀποστάζων ἀπὸ λαΐνου οὐδοῦ ἐρύκει.
Οὔ σε θεμιστεύω, Μουσῶν θεράποντα κατέκτας
Ἥρης πρὸς βωμοῖσι, θεῶν τίσιν οὐκ ἀλέγυνας.
Τοῖς δὲ κακῶς ῥέξασι δίκης τέλος οὐχὶ χρονιστὸν,
Οὐδ' ἀπαραίτητον, οὐδ' εἰ Διὸς ἔκγονοι εἶεν.
Ἀλλ' αὐτῶν κεφαλῇσι καὶ ἐν σφετέροισι τεκέεσσιν
Εἴλεται, καὶ πῆμα δόμοις ἐπὶ πήματι βαίνει.

Τελεσικλεῖ.

Ἀθάνατός σοι παῖς καὶ ἀοίδιμος, ὦ Τελεσίκλεις,
Ἔσσετ' ἐν ἀνθρώποις.

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἄγγειλον Παρίοις Τελεσίκλεες, ὥς σε κελεύω,
Νήσῳ ἐν Ἠερίῃ κτίζειν εὐδείελον ἄστυ.

Τιμησίῳ

Sicyoniis.

Consultas Sicyon tellus-natalis semper Arati
De sacro festo defuncti regis.
Si quid molestum est huic viro, eumque grauat,
Terræ est piaculum, & cæli, & maris.

Sybaritis.

Felix Sybarita, omnino-felix tu quidem semper,
In cõuiuijs deorum colẽs genus semper existentiũ:
Cum vero loco dei mortalem virum honoraris,
Tunc tibi bellum & intestina seditio aduenit.

Iisdem.

Abi a meo tripode, etiamnum cædes in manibus
Multa destillans a lapideo solo arcet.
Non te iustifico, Musarum famulum occidisti,
Iunonis ante aras, deorum vltionem non euitasti.
Male aũt agẽtibus supplicij meta nõ diu differtur,
Neque exorabilis est, ne quidem si Ioue nati essent.
Sed in *ipsorum capita & in ipsorum liberos (nit.*
Voluetur, & damnũ in *domibus super damnũ ve-*

Telesicli.

Immortalis tibi filius & celebris, o Telesicles,
Erit inter homines.

Eidem.

Nuncia Parijs Telesicles, quod te iubeo
Insula in Aeria condere conspicuam vrbem.

Temeno.

Nuncio nostro occiso luisti pœnam.
Voue Carnio te instituturum sacra Apollini.

Phalantho.

Satyreum tibi do, Tarentumque pinguem pagum
Vt incolas, & noxa Iapygibus fias.

Phigalensibus.

Arcades Azanes glandiuori, qui Phigalean
Habitatis equum-parientis Cereris absconsorium
Venistis sciscitarũ famis leuamen molestæ, (antrũ,
Soli bis nomades, soli iterum agrestibus-vescentes.
Ceres quidẽ te priuauit pastu, Ceres vero pastorib.
Trahentibus-spicas, & libiuorum iterum tribuit,
Ablatis muneribus maiorum, honoribusq; priscis.
Et te inuicem-sese-deuorantẽ faciet cito & liberos-
Nisi publicis libaminibus iram placetis, (edentem,
Specusq; recessum diuinis ornetis honoribus.

Philippo Macedonum regi.

Coronatus est quidem taurus, habet finem, adest
sacrificus.

Eidem.

Argenteis lanceis pugna, & omnia vinces.

Phocensibus.

Cõmittam mortalẽ & immortalem-vt cõcertent:
Victoriã autẽ ambob. dabo, mortali equidẽ magis.

Alcmæoni.

Τημένῳ.

Ἄγγελον ἡμέτερον κτείνας ἀνεμάξαο ποινήν.
Εὔχεο Καρνείῳ τελέειν σέβας Ἀπόλλωνι.

Φαλάνθῳ.

Σατύρεον τοι δῶκα, Τάραντά τε πίονα δῆμον
Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ἰαπύγεσσι γενέσθαι.

Φιγαλεῦσι.

Ἀρκάδες Ἀζᾶνες βαλανηφάγοι, οἳ Φιγάλειαν
Νάσσασθ' ἱππολεχοῦς Δηοῦς κρυπτήριον ἄντρον,
Ἥκετε πευσόμενοι λιμοῦ λύσιν ἀλγινόεντος,
Μοῦνοι δὶς νομάδες, μοῦνοι πάλιν ἀγελοδαῖται.
Δηὼ μέν σε ἔπαυσε νομῆς, Δηὼ δὲ νομήων
Ἐλκησισταχύων, καὶ νασοφάγον πάλι θῆκε,
Νοσφισθεῖσα γέρα προτέρων τιμάς τε παλαιάς.
Καί σ' ἀλληλοφάγον θήσει τάχα καὶ τεκνοδαίτην,
Εἰ μὴ πανδήμοις λοιβαῖς χόλον ἱλάσσεσθε,
Σήραγγός τε μυχὸν θείαις κοσμήσετε τιμαῖς.

Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνων
βασιλεῖ.

Ἔστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων.

τῷ αὐτῷ.

Ἀργυρέαις λόγχῃσι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις.

Φωκεῦσι.

Συμβαλέω θνητόν τε καὶ ἀθάνατον μαχέσασθαι·
Νίκην δ' ἀμφοτέροις δώσω, θνητῷ δέ νυ μᾶλλον.

Ἀλκμαίωνι.

Νόσον δίζηαι πατρῴην ἐς γαῖαν ἱκέσθαι
Ἀμφὶ Ἀρκαδίη.

Ἀμφικτύοσι.

Ζῆνα θεῶν ὕπατον καὶ Ἀθηνᾶν Τριτογένειαν
Τιμᾶτε, βροτίῳ τ' ἐν σώματι κρυπτὸν ἄνακτα,
Ὃν Ζεὺς ἐξ ἱεραῖσι γοναῖς ἔσπειρεν, ἀρωγὸν
Εὐνομίης θνητοῖσιν Ἀλέξανδρον βασιλῆα.

Ἀναχάρσιδι.

Οἰταῖόν τινα φημὶ Μύσων' ἐν Χηνὶ γενέσθαι
Σοῦ μᾶλλον πραπίδεσσιν ἀρηρότα πευκαλίμῃσιν.

περὶ ἀποικίας.

Στέλλ' ἐπὶ χρυσείοις ἄνδρας πολυεθνέα λαὸν,
Ὤμοις μὲν χαλκὸν περιφέρων, χερσὶ δὲ σίδηρον.

Ἀεισίῳ:

Ὅσσα γὰρ ἐν λεχέεσσι γυνὴ τίκτουσα τελεῖται,
Ταῦτα πάλιν τελέσαντα θύειν μακάρεσσι θεοῖσι.

περὶ τῶν Αὐρηλιανοῦ φόνων.

Αἴκε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη δ' ἰθεῖα γένοιτο.

περὶ γάμου.

Ἄργεος ἱπποβότου πῶλον λάβε κυανοχαίτην.

Δελφοῖς.

Ὦ Δελφοὶ, λίσσεσθ' ἀνέμους, καὶ λώϊον ἔσται.

τοῖς αὐτοῖς.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα, καὶ λευκαῖς κόραις.

Alcmæoni.

Reditum quære patriam in terram vt venias
De Areadia.

Amphictyonibus.

Ioue͂ deorũ ſummũ, & Mineruã Tritone genitam
Honorate, mortalique in corpore occultum regem,
Quem Iupiter optimo ſemine ſeuit, defenſorem
Iuſtitiæ in hominibus Alexandrum regem.

Anacharſidi.

Octeum quendam aio Myſone͂ Chene natum eſſe
Te magis pectoribus aptum prudentibus.

De colonia.

Mitte ad aureos viros copioſum populum,
Humeris quide͂ æs proferẽs, manibus aute͂ ferrum.

Ariſtino.

Quæcunque in puerperijs mulier puerpera perficit,
His iterum peractis ſacra fac beatis dijs.

De Aureliani cædibus.

Si patiatur quæ perpetrauit, iudiciũ æquum fuerit.

De nuptiis.

Argei equorũ altoris pullũ accipe ceruleis crinibus.

Delphis.

O Delphi, placate ventos, & melius erit.

Iiſdem.

Mihi curæ erunt iſta, & albis puellis.

Thessalis de rege sciscitantibus.

Rufum illum dico, quem Archedice peperit filiū.

De sacrificiis.

Operare amice hanc a-deo-datam viam ingressus
Neque obliuiscere beatorum victimas mactans
Partī terrestrib. partī cælestibus, interdū & ætheriis
Ipsis regibus & aeris humida-permeantis,
Et marinis & subterraneis omnibus.
Omnia enim capiuntur naturæ plenitudine horū,
Animaliū autē, vt fas est sacrificare, cōsecrationes
Canam, libris vero insculpite oraculum meum:
Tres qdē hostias *terrestrib. tres vero cælestib. dijs:*
Cādidas quidē cælestibus, terrestribus vero similes
colore, i. atras.
Terrestrium diuide tripliciter hostias mactans,
Inferorum sepeli, & in fossam sanguinem mitte.
Funde mel nymphis Bacchique dona.
Qui vero circa terram volantes semper sunt,
His cæde replens vndique igne-plenam aram,
In ignem iace corpus sacrificans animalis volucris,
Et mel subactum bona farina inde,
Vaporemque thuris & molas superinijce.
Quādo vero ad arenā iueris, glaucū mare fundēs
Ex capite immola, & in profundum fluctum maris
Animal integrum porrice. Perfectis hisce omnibus,
Ad latum aeriorum chorum accede cælestium.

Θεσσαλοῖς περὶ βασιλέως.

Τὸν πυρρόν τοι φημί, τὸν Ἀρχεδίκη τέκε παῖδα.

περὶ θυσιῶν.

Ἐργάζευ φίλε τήνδε θεόσδοτον ἐς τρίβον ἐλθών,
Μηδ' ἐπιλήθεο τῶν μακάρων, θυσίας ἐναρίζων
Τῇ μὲν ἐπιχθονίοις, τῇ δ' οὐρανίοις, ποτὲ δ' αἰθρῆς
Αὐτοῖσιν βασιλεῦσι καὶ ἠέρος ὑγροπόροιο,
Ἠδὲ θαλασσαίοις καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασι.
Πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως μεστώμασι τῆσδε:
Ζώων δ', ὡς θέμις ἐστὶ τελευτῆσαι, καθαγισμοὺς
Ἀείσω, δέλτοις δὲ χαράσσετε χρησμὸν ἐμοῖο·
Τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' οὐρανίοισι θεοῖσι·
Φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ.
Τῶν χθονίων διάφρε τριχῆ θυσίας ἐναρίζων,
Νερτερίων κατάθαπτε, καὶ εἰς βόθρον αἷμα ἴαλλε.
Χεῦε μέλι νύμφαις, διονύσοιό τε δῶρα.
Ὅσσοι δ' ἀμφὶ γαῖαν ποτώμενοι αἰὲν ἔασι,
Τοῖσδε φόνου πλήσας πάντῃ πυριπληθέα βωμόν,
Ἐν πυρὶ βάλλε δέμας θύσας ζώοιο ποτηνοῦ,
Καὶ μέλι φυρήσας δηίῳ ἀλφίτῳ ἔνθεν,
Ἀτμούς τε λιβάνοιο καὶ οὐλοχύτας ἐπίβαλλε.
Εὖτε δ' ἐπὶ ψαμάθοισιν ἴῃς, γλαυκὴν διὰ χεύας
Κὰκ κεφαλῆς θυσίαζε, καὶ ἐς βαθὺ κῦμα θαλάσσης
Ζῶον ὅλον προΐαλλε. τελευτήσας τάδε πάντα,
Ἐς πλατὺν ἠερίων χορὸν ἔρχεο οὐρανιώνων.

Ἀστραίοις δ᾽ ἔπειτα καὶ αἰθερίοις ἐπὶ πᾶσιν,
Αἷμα μὲν ἐκ λαιμῶν κρουνώμασιν ἀμφὶ θυηλὰς
Λιμνάζει· τὰ δὲ γυῖα θεοῖς ἐν δαιτὶ πονεῖσθαι.
Ἄκρα μὲν Ἡφαίστῳ δόμεναι, τὰ δὲ λοιπὰ πάσασθαι,
Ἀτμοῖσιν λαρινοῖσιν ἐνιπλήσαντες ἄπλυτα
Ἠέρα ῥευσταλέον. ἐπὶ δ᾽ εὐχὰς πέμπετε τοῖσδε.

*

Ζωὰ πέλει χθονίων καὶ ἐπιχθονίων τάδε μοιρῶν
Τετράποδα, χθονίοις ὄρνεων νεοπηγέα γυῖα.

*

Τοῖς δὲ θεοῖς τὰ πετεινά, θαλασσαίοις δὲ κελαινά.

Κάδμῳ.

Φράζεο δὴ τὸν μῦθον Ἀγήνορος ἔκγονε Κάδμε,
Ἠοῦς ἐγρόμενος προλιπὼν ἴθι Πυθὼ δίαν,
Ἐνθάδ᾽ ἔχων ἐσθῆτα, καὶ αἰγανέην μετὰ χερσί.

περὶ κενῆς δόξης.

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες.
Ἄνδρες θ᾽ οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.

Κώοις.

Μὴ πρότερον λήξει νεῖκος Μερόπων καὶ Ἰώνων,
Πρὶν τρίποδα χρύσειον, ὃν Ἥφαιστος βάλε πόντῳ,
Ἐκ πόλιος πέμψητε, καὶ ἐς δόμον ἀνδρὸς ἵκηται
Ὃς δεδάῃ τά τ᾽ ἐόντα, τά τ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα.

περὶ

Cælestibus vero deinde & ætherijs post omnes,
Ságuis quidé ex iugulorũ scatebris circa victimas
Stagnat: sed membra dijs in epulum apponite.
Extremitates q̃dẽ Vulcano date, at reliqua edite,
Vaporibus largis implentes vniuersum
Aerem fluidum: postea vero vota facite hisce.

*

Communia sunt inferis & terrestribus hæc solis
Quadrupedia, terrestribus agnorũ recẽtia mebra.

*

Dijs autem volatilia, sed marinis nigra.

Cadmo.

Obserua sane sermonem Agenoris fili Cadme,
Aurora excitatus, relinquẽs, abi, Pythó diuinam,
Hic habens vestem & iaculum in manibus.

De vana gloria.

Terra quidem omni Pelasgicum solum præstat,
Equæ Thraciæ, Lacedæmoniæque mulieres,
Virique qui bibunt aquam bellæ Arethusæ.

Cois.

Non ante desinet contentio Meropum & Ionum,
Quam tripoda aureum, quem Vulcanus iecit in pontum,
Ex vrbe mittatis, & in domum viri ille *veniat*
Qui nouit & presentia, & futura, & præterita.

De Lyco Acamante.

----- ferens in maxillis
Humanā palmā: quod ipsi signū ostendit Apollo.

De naufragiis Persicæ circa Salaminem pugnæ naualis.

Coliades autem mulieres remis horrebunt.

Oribasio medico.

Dicite regi, humi cecidit artificiosa aula. (laurum,
Nō amplius Phœb. habet casam, nec vaticinatricē
Nec fontē loquentē, extincta est & garrula aqua.

De liberorum procreatione.

Nascitur e terra viarum vbi prata imbris.
Sitis absumpsit omnem potum matris ipsius
Intus commotæ tempus iustum. nō autem puerum,
Sed puellā. Luna enim bene-speculās arauit sacrā
Venerem maturantē femineā prolem, o care, tuam.

*

Aut certe ipsū malū venenū in pectorib. domuerit,
Pulmonis acerbum scaturiendo augens vitium.

* *

Hæc autem Parcarū voluntas adduxit, & atram
In contentionem firmauit, malis liuidis te domādo,
Excelso Saturno malignam sub semitam flectente.

*

Sed te fatalem diem impleuisse vitæ

Molestus

περὶ Λύκου Ακάμαντος.

------ φέρων ἐπὶ γναθμοῖς

Ανδρομέην παλάμην· τό ῥά οἱ τεκμῆρεν Απόλλων.

περὶ τῶν ναυαγίων τῆς περὶ Σαλαμῖνα

Περσικῆς ναυμαχίας.

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρέτμοισι φρίξουσι.

Οειβασίῳ τῷ ἰατρῷ.

Εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά.
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.

περὶ τεκνογονίας.

Εκφύεται γαίηθεν ὀδὼν ὅτι λείμακες ὄμβρου.
Διψοσύνη κατέμαρψεν ὅλον πόμα μητέρος αὐτῆς
Ενδον ὀρινομένης χρόνον ἄρκιον. οὔτι δὲ κούρην,
Αλλὰ κόρην. Φοίβη γὰρ εὔσκοπος ἤρσεν ἁγνὴν
Κύπριν ἐπειγομένην θῆλυν γόνον ὦ φίλε σοφό.

*

Η μάλα μὲν κακὸς ἰὸς ἐπὶ στέρνοισι δαμάζοι,
Γνώμονος ἀγνοέοντα ὑπερβλύζων κακότητα.

* *

Ταῦτα δὲ μοιράων νόος ἤγαγεν, ἠδὲ κελαινὴν
Εἰς ἔριν ἐξήνεξε, κακοῖς πελίοισι δαμάζειν,
Υψοπόλοιο Κρόνοιο κακὴν ὑπὸ ἀταρπὸν ἰόντος.

*

Αλλά σε μόρσιμον ἦμαρ ἀναπλῆσαι βιότοιο

Ἀλγινόεις βροτολοιγὸς ἐπισπέρχων Κρόνῳ αὐτὰς
Ψεύσατο. σῆς δὲ θέμηλον ἀπὸ φρενὸς ἠΐστωσε.
Τοὔνεκα καὶ πατέρος θεοειδέος ἱερὸν ἦτορ,
Φθεγξάμεναι κακοεργὸν ἐπηπείλησεν Ἄρηα.

*

Ἄρεα κραιπνὸν ἔχει γενεθλήϊον ὅς μιν ὀρίνει,
Οὐδέ ἐπαρκύσει. Ζηνὸς γὰρ ἐπέχραε βουλὴ,
Ἡ οἱ κῦδος ἄεθλον ἀπ' ἄρεος εὐθὺς ὀρέξει.

*

Εὐχαίτης ἐπέκειτο Κρόνος, στυγεροῖσι δὲ κέντροις
Ἄλγυνεν παιδὸς ταλαοῦ δυσπέμφελον ἦτορ.

*

Ῥιπὴ δαιμονίης γὰρ ἄγις ἐπιδέδρομεν ἀλκῆς
Σαῖσι γοναῖς, ἃς χρή σε φυγεῖν τοιαῖσι μαγείαις.

*

Κλεῖε βίου κάρτος τε λόγων, ψευδηγόρα λέξω.

*

Σήμερον οὐκ ἐπέοικε λέγειν ἄστρων ὁδὸν, εἴρειν
Θ' ἕδρας. ἀμαυροσύνης γὰρ ἐν ἄστρασι νῦν πεπέδηται.

περὶ Φαλάριδος.

Εὐδαίμων Φάλαρις, καὶ Μελάνιππος ἔφυ,
Θείας ἀγητῆρες ἐν ἀνθρώποις διανοίας.

Χαιρεφῶντι.

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Γιν' οἶνον

Moleſtus Mars vrgens cum Saturno palam
Mentitus eſt. tua autē fundamentū e mēte deleuit.
Quapropter & patris deo-ſimilis ſacrum pectus
Fugere maleficum comminando iuſsit Martem.

*

Martē celerem habet natalitiū, qui ipſum incitat,
Neq; ipſum ſepeliet. Iouis enim inceſsit conſilium,
Quod ipſi gloriam bellicā ex Marte mox prębebit.

*

Benecomat⁹ inſtabat Saturn⁹, inuiſis autē ſtimulis
Dolore afficiebat pueri miſeri difficile cor.

*

Impetus diuini enim ſatis incurſauit roboris
Tuā natiuitatē, quā oportet te vitare arte magica.

*

Cohibe vim roburque verborum, alias *falſa dicā.*

*

Hodie non par eſt dicere aſtrorum viam effarique
Sedem. inuaticinijs enim in ſtellis præpedita eſt.

De Phalaride.

Felix Phalaris & Melanippus eſt,
Diuini ductores inter homines diſsidij.

Chærephonti.

Virorum omnium Socrates ſapientiſsimus.

*

Bibe vinũ fæculentũ: quia nõ Anthedone habitas,
Neque ſacræ Hyperæ, vbi ſine fæce vinum bibiſti.

*

Sed quando Troum proles ſuperior fuerit
Phœnicib. in certamine, tunc erũt opa incredibilia:
Mare quidẽ fulgebit igni immẽſo, & ex fulminib.
Preſteres quidem ſurſum per fluctus exilient
Miſti cum ſaxo, quod & firmabitur illic,
Non nominata hominibus inſula, & peiores viri
Manuum vi confiſi præſtantiorem ſuperabunt.

Alcameni & Theopompo Lacedæmoniorum regibus.

Auaritia Spartam euertet, aliud vero nihil.

V I I.

Apollinis Sarpedonij qui fuit Seleuciæ.

Palmyrenis.

Exite ex meis ædibus impoſtores pernicioſi viri,
Genus immortalium glorioſum moleſtia afficiẽtes.

Interrogantibus de Aureliani contra Palmyrenos expeditione.

Circus accipiter *columbis ſacro luctu præit,*
Solus multis: hæ autem horrent cæſorem.

VIII.

*

Πῖν' οἶνον τρυγίαν· ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναίεις,
Οὐδ' ἱερὰν Ὑπέραν, ὅτι γ' ἄτρυγον οἶνον ἔπινες.

*

Ἀλλ' ὁπότε Τρώων γενεὰ καθύπερθε γένηται
Φοινίκων ἐν ἀγῶνι, τότ' ἔσσεται ἔργα ἄπιστα·
Πόντος μὲν λάμψει πῦρ ἄσπετον, ἐκ δὲ κεραυνῶν
Πρηστῆρες μὲν ἄνω διὰ κύματος ἀΐξουσιν,
Ἄμμιγα σὺν πέτρᾳ, ἡ δὲ στηρίξεται αὐτοῦ,
Οὐ φατὸς ἀνθρώποις νῆσος, καὶ χείρονες ἄνδρες
Χερσὶ βιησάμενοι, τὴν κρείσσονα νικήσουσι.

Ἀλκαμένει καὶ Θεοπόμπῳ τοῖς Λακεδαιμονίων βασιλεῦσι.

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἑλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.

V I I.

Ἀπόλλωνος Σαρπηδονίου τοῦ ἐν Σελευκείᾳ.

Παλμυρηνοῖς.

Ἔξιτε μοῦ μεγάρων ἀπατήμονες οὔλιοι ἄνδρες,
Φύτλης ἀθανάτων ἐρικυδέος ἀλγυντῆρες.

πυνθανομένοις περὶ τῆς Αὐρηλιανοῦ κατὰ Παλμυρηνῶν στρατείας.

Κίρκος τρήρωσιν ἱερὸν γόον ἠγηλάζων
Οἶος πολλῇσι· ταὶ δὲ φείασσουσι φονῆα.

VIII.

Ἀπόλλωνος ἀνωνύμου.

Κλήιζειν Ἑρμείην, ἠδ' ἠέλιον κατὰ ταῦτα
Ἡμέρῃ ἠελίου· μήνην δ', ὅτε τῆσδε παρείη
Ἡμέρη· ἠδὲ Κρόνον, ἠδ' ἑξείης Ἀφροδίτην,
Κλήσεσιν ἀφθέγκτοις, ἃς εὗρε μάγων ὄχ' ἄριστος
Τῆς ἑπταφθόγγου βασιλεύς, ὃν πάντες ἴσασιν.

*

Καὶ σφόδρα, καὶ καθ' ἕκαστον ἀεὶ θεὸν ἑπτακιφώνην.

προφήτη.

Λύσα δίδου γαίης πάτερ ἧς οἰκήτορι σεμνῷ,
Πρῶτα χοάς, μετέπειτα πυρὴν, ἠδ' αἷμα κελαινὸν,
Οἴνου παμμέλανος, οἴων θ' ἅμα λευκὰ ῥέεθρα.

*

Οἶνον καὶ γάλα βάλλε, καὶ ὕδατος ἀγλαὸν εἶδος,
Καὶ ξύλα καρπὸν ἔχοντα διογνήτων ἀκυλαίων,
Σπλάγχνα δὲ καὶ θέμεθλος λιπαροῖς ἅμα νάμασι σπένδε.

*

Δαῖμον διζεινόων ψυχῶν διάδημα λελογχώς,
Ἠερίων ὑπένερθε μυχῶν, χθονίων τ' ἐφύπερθεν.

*

Πάνσοφε, παντοδίδακτ', ἐνολίστροφε κέκλυθι δαῖμον.

*

Ἁρμονίη κόσμοιο, φαεσφόρε, καὶ σοφὲ δαῖμον.

Δαίμονες

VIII.

Apollinis sine cognomine siue incerti.

Voca Mercurium, & Solem eodem pacto
Die solis: Lunam vero, cum huius adfuerit
Dies: & Saturnum, & consequenter Venerem,
Vocationibus non-sonoris, quas reperit Magorum
Septies-resonãtis rex, quẽ omnes norunt. (optimus

*

Et valde, & singulatim semper deũ septẽplici voce.

Vati.

Munera da terræ, pater, tuæ incolæ venerando,
Primo libamina, deinde pyrã, & sanguinẽ atrum,
Vini pernigri, ouiumque simul alba fluenta.

*

Vinum & lac funde, & aquæ splendidã formam,
Et ligna fructũ habentia a-iouegenitarũ glãdium,
Visceribus vero appositis, nitidis cũ laticibus liba.

*

Dæmon scelestarum animarum coronam nacte,
Aerios infra recessus, terrestresque supra.

*

Omnia-sapiens, omnia-docte, in-omnibus-ver-
* *(sans audi dæmon.*
Concentus mundi, lucifer, & sapiens dæmon.

*

Dæmones qui ambulant circa terrã & circa põtum
Indefeßi, domantur ſub flagello Dei.

*

Multi calculorum-cõiectores, pauci vero vatidici

De templo Apollinis.

O diuino procreati Erichthonij genere,
Suſtinuiſtis venire, & meam interrogare vocem,
Quando vaſtabuntur perpulchri fundamẽta tẽpli.
Audite de corona-cinctis fluentis diuinam vocem.
Quando ſurſum ſpirantes venti ſonori
Conterentur ſtrepitibus inuicem concertantes,
Frigus item circa mundum infinitũ ſine vento erit,
Neque euaporatorium habebit vitiatus æther.
Ardẽs circa terrã quocunq; contigerit, excidit fax.
Hanc quidem feræ in montibus extimeſcentes
Fugiunt extremas ſub ſpeluncas, neque tolerant
Aſpicere oculis cælitus-deiectam Iouis haſtam.
Hac quidem & templa diuorum, & arbores altæ,
Excelſorumq; montium nymphæ, nauesq; in mari,
Subigũtur valde-ignitis volatib. appropinquãtes.
Et vero ipſa percuſſa Neptuni amica,
Sæpe ſonora retrocedit Amphitrite.
Vos igitur intolerabilem in animis dolorẽ habentes
Ferte Parcarũ immutabile conſiliũ animo æquo.

His

*

Δαίμονες οἳ φοιτῶσι περὶ χθόνα καὶ περὶ πόντον
Ἀκάματοι, δάμανται ὑπ' αἰμάστιγι θεοῖο.

*

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

περὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀπόλλωνος.

Ὦ ζαθέης γεγαῶτες Ἐριχθονίοιο γενέθλης,
Ἔτλητ' ἐλθέμεναι, καὶ ἐμὴν ἐρεείνεμεν ὀμφὴν,
Ὁππόθι δηωθῇ περικαλλέος ἕδρανα σηκοῦ.
Κλῦτε δαφνηρεφέων χυμάτων ἄπο θέσκελον ὀμφήν.
Εὖτ' ἂν ἄνω πνείοντες ὑπ' ἠέροι κελάδοντες
Τείβωνται παλάγρισιν ἐναντία δηριόωντες,
Κρυμνὸς δ' αὖ περὶ κόσμον ἀπείρια νιφόεμος ἔσται,
Μηδὲ διεξερύγησιν ἔχῃ κεκακωμένος αἰθήρ.
Αἰθαλόεις περὶ γαῖαν ὅπῃ τύχεν, ἔκπεσε πυρσός·
Τὸν μὲν δὴ θῆρές τε κατ' οὔρεα δειμαίνοντες,
Φεύγουσι πυμάτοις ὑπὸ κεύθεσιν, οὐδὲ μένουσι
Εἰσιδέειν ὄσσοισι καταιβάσιον Διὸς ἔγχος.
Τοῦ μὲν καὶ νηοὶ μακάρων, καὶ δένδρεα μακρὰ,
Ἠλιβάτων τ' ὀρέων νυμφαὶ νῆές τ' ἐπὶ πόντῳ,
Δάμνονται ζαπύροις ποτήμασιν ἐμπελάοντες.
Καὶ δ' αὐτὴ πληγεῖσα Ποσειδάωνος ἑταίρη,
Πολλάκις ἠχήεσσ' ἀναχάζεται Ἀμφιτρίτη.
Ὑμεῖς οὖν καὶ ἄτλητον ἐπὶ φρεσὶν ἄλγος ἔχοντες,
Τέτλατε μοιράων ἀμετάτρεπτα δήνεα θυμῷ.

Ταῖσι γὰρ οὐρανίδαο Διὸς κατένευσε κάρηνον,
Ὅττι κε δινήσωσι μύλην ἀσάλευτον ἀτράκτοις.
Αἶσα γὰρ ἐν δολιχοῖσι χρόνοις περικαλλέα σηκὸν
Πυρσῶν αἰώραισι διϊπετέεσσι δαμῆναι.

περὶ ἀνάγκης τῶν θεῶν.

Κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεί μ' ἐπέδησας ἀνάγκῃ.

*

Οἴσομ' ἀναγκαίης τόδε καρτερὸν, ἤδ' ἔπι βριθύ.

*

——Μόλε δ' ἐσσυμένως τοῖσδε μύθοις,
Οὓς ἀπ' ἐμῆς κραδίης ἀνάγω ἱεροῖσι τύποισι.

*

Ρεῦμα τὸ Φοιβείης ἀπονεύμενον ὑψόθεν αἴγλης,
Πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ κεκαλυμμένον ἠέρος ἁγνοῦ,
Θελγόμενον μολπαῖσι καὶ ἀρρήτοις ἐπέεσσι,
Κάππεσεν ἀμφὶ κάρηνον ἀμωμήτοιο δοχῆος
Λεπταλέων ὑμένων. μαλακὸν δ' ἐνέπλησε χιτῶνα,
Ἀμβολάδην διὰ γαστρὸς ἀνεσσύμενον παλίνορσον·
Αὐλοῦ δ' ἐκ βροτέοιο φίλην ἐτεκνώσατο φωνήν.

περὶ ἀπολύσεως τῶν θεῶν.

Λύετε λοιπὸν ἄνακτα, βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ.

*

Τίπτ' ἐπιδευόμενοι θεὸν βροτὸν αἰκίζεσθε;

*

Ἕρπε, καὶ ὀρθρέως ἐπιέρχεο τόνδε σαώσας.

His enim cælestis Iouis adnuit caput,
Quodcunq; verſauerint,manſurũ incõcuſsũ,fuſis.
Fatũ enim erat lõginquis tẽporib. pulcrũ templum
Facibus penſilibus a Ioue miſsis conſumẽdum eſſe.

De coactione deorum.

Audi me non volentẽ,quia me illigaſti neceſsitate.

*

Nomen neceſsitatis hoc validum,imo etiam graue.

*

----- Veni autem feſtinanter hiſce verbis,
Quæ e meo corde educo ſacris notis.

*

Fluxus a Phœbea deuergens ex alto luce,
Flatu ſub ſtridulo occultatus aeris puri,
Delinitus cantibus & infandis verbis,
Cecidit circa caput inculpati receptoris
Tenuiũ velamentorũ. mollẽ vero impleuit tunicã,
Aſſultim per ventrem ſurſum citatus recurrendo,
Fiſtulaque ex humana caram peperit vocem.

De ſolutione deorum.

Soluite iam regẽ, mortalis deum nõ amplius capit.

*

Quare rogantes diu mortalem excruciatis?

*

Vade, & celeriter adueni hocce ſeruato.

*

Parce nunc prudens verbis, da quietẽ autem viro,
Secando exſoluens canam figuram, & a membris
Nilæum linteum manibus fortiter auferens.

*

Sindonas laxato, nebulam ſolue & acceptabulum.

*

Naiades nymphæ Muſis magnũ ſoluite Phœbum,
Canentes diuæ longe-iaculantem Apollinem.

*

Soluite mihi coronas, & meos pedes aqua alba
Aſpergite, & lineas delete, ſiquidem venerim.
Manu a dextra lauri ramum ſumite manibus,
Abſtergite oculos gemellos, naresque faciei.
Tollite virum de terra erigendo ſodales.

De Hebræis.

Soli Chaldæi ſapientiã ſortiti ſunt, atque Hebræi
A-ſe-genitum regem colentes Deum ſancte.

De Chriſto interrogantibus.

Quod quidẽ immortalis anima corpori antecellit,
Cognoſcit vir ſapientiæ honore affectus: at anima
Viri pietate præſtantiſsima eſt illius.

Cur Chriſtus ſupplicio ſit affectus.

Corpus quidẽ infirmis tormẽtis ſemper obiectũ eſt,
Anima vero piorum in cæleſti regione collocata eſt.

De

*

Παύεο δὴ περίφρων ὀάρων, ἀνάπαυε δὲ φῶτα,
Τάμνων ἐκλύων πολιὸν τύπον, ἠδ' ἀπὸ γυίων
Νηλείην ὀθόνην χερσὶν στιβαρῶς ἀπαείρας.

*

Σινδόνας ἀμπετάσσον, νεφέλην λῦσόν τε δοχῆα.

*

Ναϊάδες νύμφαι μούσαις μέγα λύετε Φοῖβον,
Ἄδουσαι θαὶ ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα.

*

Λύσατέ μοι στεφάνους, καί μευ πόδας ὕδατι λευκῷ
Ῥαίνατε, καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε, καί κε μόλοιμι.
Χειρὸς δεξιτερῆς δάφνης κλάδον ἄρατε χερσί,
Ψήχετε ὀφθαλμοὺς διδύμους, ῥῖνάς τε προσώπου.
Αἴρατε φῶτα γαίηθεν ἀναστήσαντες ἑταῖροι.

περὶ Ἑβραίων.

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι,
Αὐτογένεθλον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐρωτήσασι.

Ὅττι μὲν ἀθανάτη ψυχὴ μετὰ σῶμα προβαίνει,
Γιγνώσκει σοφίῃ τετιμημένος· ἀλλά γε ψυχὴ
Ἀνέρος εὐσεβίῃ προφερεστάτη ἐστὶν ἐκείνου.

Ἀλλὰ τί ἐκολάσθη ὁ Χριστός.

Σῶμα μὲν ἀδρανέσιν βασάνοις ἀεὶ προβέβληται·
Ψυχὴ δ' εὐσεβέων εἰς οὐράνιον πέδον ἵζει.

περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

Ἀμφὶ δὲ Πυθῶ οἱ Κλαρίην τε μαντεύματα Φοίβου
Αὐδήσει φάτις ἡμετέρη θεμιτώδεσιν ὀμφαῖς.
Μυρία μὲν γαίης μαντήια θέσκελα νώτῳ
Ἐβλύσθη, πηγαί τε καὶ ἄσθματα δινήεντα.
Καὶ τὰ μὲν ἂψ χθονίοισιν ὑπαὶ κόλποισιν ἔδεκτο
Αὐτὴ γαῖα χανοῦσα· τὰ δ᾽ ὤλεσε μυρίος αἰών.
Μούνῳ δ᾽ ἠελίῳ φαεσιμβρότῳ εἰσέτ᾽ ἔασιν
Ἐν Διδύμων γυάλοις μυκαλήιον ἔνθεον ὕδωρ,
Πυθῶνός τ᾽ ἀνὰ πέζαν ὑπαὶ Παρνάσσιον αἶπος,
Καὶ κραναὴ Κλαρίη ῥηχὺ στόμα φοιβάδος ὀμφῆς.

I X.

Ἄμμωνος ἐν Λιβύῃ.

περὶ τῆς Ἀννίβου τελευτῆς.

Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβου δέμας.

X.

Ἑρμοῦ.

Ὅσδ᾽ ἐγώ, ὃν καλέεις, Ζηνὸς καὶ Μαιάδος υἱός,
Ἑρμῆς τ᾽ προβέβηκα λιπὼν ἀστραῖον ἄνακτα.

X I.

Ἑκάτης.

περὶ ἑαυτῆς.

Ἥδ᾽ ἐγώ εἰμι κόρη πολυφάσματος, οὐρανόφοιτος,

Ταυρῶπις,

De defectu oraculorum.

De Pythone autem illi Clariaque oraculis Phœbi
Loquetur ſermo noſter legitimis vocibus.
Innumera quidem terræ oracula diuina in dorſo
Scaturierunt, fonteſque & flatus vorticoſi.
Et hæc quidem iterum terreſtres ſub ſinus recepit
Ipſa terra hians, illa vero abſumpſit infinitũ æuũ.
Vnico autem Soli homines-illuſtranti adhuc ſunt,
In Didymorũ cauitatibus Mycaleia diuina aqua,
Pythoniſque per ſolum ſub Parnaßio vertice,
Et ſalebroſa Clarus aſperum os fatidicæ vocis.

I X.

Ammonis in Libya.

De morte Annibalis.

Libyca teget gleba Annibalis corpus.

X.

Mercurij.

Ille ego quem vocas, Iouis & Maiæ filius,
Mercurius progreſſus ſum relicto cæleſti rege.

X I.

Hecates.

De ſeipſa.

Illa ego ſum puella multiformis, cælum-ſcandens,

Taurino-vultu, triceps, sæua, aureis iaculis,
Phœbe expers artus, lucifera-hominum Eilithyia,
Triplicis naturæ compositiones ternas ferens:
Ætheri quidem ignitus similis simulacris,
Aerem vero albis curriculis occupo,
Terra autem meorum catulorū atrorū genus regit.

*

Iam mihi tu omnia facito, simulacrū autē in ipso.
Forma mihi est Cereris pulchrū-fructum-ferentis,
Vestib. omnino-cādidis, & circa pedes aureis cal-
Circa zonā autē obliqui procurrūt dracones, (ceis,
Vestigijs impollutis erepentes sursum,
Ipso ex capite suspensi ad pedes extremos,
In-orbem circum totam voluti secundum ordinem.

*

Aeriam post lucem, immensam, stellis-plenam,
Impollutā, amplā domū dei reliqui. si vero cōscēdo
Terram animalium-nutricem, tuis monitis,
Suasuq; ineffabiliū verborū, quibus mētē delectat
Immortalium insciam mortalis homo.

*

Veni auditis tuis valde-prudentibus precibus,
Quas mortalium natura inuenit deorum monitis.

*

Cur me a semper currente æthere huc opis indigus
Deos-

Ταυρῶπις, τρικάρηνος, ἀπηνὴς, χρυσοβέλεμνος,
Φοίβη ἀπειρολεχὴς, φαεσίμβροτος Εἰλείθυια,
Τριστοίχου φύσεως συνθήματα τρισσὰ φέρουσα·
Αἰθέρι μὲν πυρέοισιν ἐειδομένη εἰδώλοις,
Ἠέρα δ' ἀργεννοῖσι τροχάσμασιν ἀμφικάθημαι,
Γαῖα δ' ἐμῶν σκυλάκων δνοφερὸν γένος ἡνιοχεύει.

*

Ἤδη μοι σύγε πάντα ποίει, ξόανον δ' ἐν αὐτῷ.
Μορφή μοι πέλεται Δημήτερος ἀγλαοκάρπου,
Εἵμασι παλλευκοῖς, περὶ ποσσὶ δὲ χρυσοπεδίλοις,
Ἀμφὶ δὲ τῇ ζώνῃ δολιχοὶ περιθέουσι δράκοντες,
Ἴχνεσιν ἀχράντοισιν ἐφερπύζοντες ἄνωθεν,
Αὐτῆς ἐκ κεφαλῆς ἀρτώμενοι ἐς πόδας ἄκρους,
Σπειρηδὸν περὶ πᾶσαν ἑλισσόμενοι κατὰ κόσμον.

*

Ἠέριον μετὰ φέγγος, ἀπείριτον, ἀστεροπληθὲς,
Ἄχραντον, πολὺ δῶμα θεοῦ λίπον. εἰ δ' ἐπιβαίνω
Γαίης ζωοφόροιο, τεῆς ὑποθημοσύνῃσι,
Πειθοῖ τ' ἀρρήτων ἐπέων, οἷς δὴ φρένα τέρπει
Ἀθανάτων ἀδαὴς θνητὸς βροτός.

*

Ἤλυθον εἰσαΐουσα τεῆς πολυφράδμονος εὐχῆς,
Ἣν θνητῶν φύσις εὗρε θεῶν ὑποθημοσύνῃσι.

*

Τίπτε μ' ἀεὶ θείοντος ἀπ' αἰθέρος ὧδε χατίζων,

e

Θεοδάμοις Ἑκάτην μὲ θεὴν ἐκάλεσσας ἀνάγκαις;

*

Τοὺς μὲν ἀπειρήτοις ἐρύων ἴυγξιν ἀπ' αἴθρης
Ῥηιδίως, ἀέκοντας ἐπὶ χθόνα δῖαν ἄγεσθαι·
Τοὺς δὲ μέσους μεσάτοισιν ἐπεμβεβαῶσιν ἀήταις,
Νόσφι πυρὸς θείοιο, πελομφέας ὥσπερ ὀνείρους
Εἰσκρίνεις μερόπεσσιν ἀεὶ καὶ δαίμονας ἔρδων.

*

Ἀλλ' οἱ μὲν καθύπερθε μετήοροι οὐρανίωνες,
Σπερχόμενοι κούφοισι μεθ' ἁρπύαισι φέρονται.
Ῥίμφα δὲ θεοδάμοισιν ἐπιμύσαντες ἀνάγκαις,
Εἰς χθὸν' ἐπειγομένως δ' ἠώιον ἀΐσσουσι,
Θνητοῖς ἐσσυμένως ὑποφήταις.*

*

Οὐδὲν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖς ποτ' ἀδείμαντον,
Οὐδ' ἀκράαντον ἔλεξε σοφοῖς Ἑκάτη θεοφήταις.
Ἀλλ' ἀπὸ παγκρατίοιο νόου πάντοθεν κατιοῦσα
Αἰὲν ἀληθείης σελαγίζεται, ἀμφὶ δὲ μῆτις
Ἔμπεδος ἀρρήκτοισι μένει λογίοις βεβαία.
Δεσμῷ δ' οὖν κλήιζε. θεὴν γὰρ ἄγεις με τοσήνδε,
Ὅσση ψυχῶσαι πέλω ὑπέρτατον ἤρκεσα κόσμον.

*

Ἀλλὰ τέλει ξόανον κεκαθαρμένον, ὥς σε διδάξω,
Πηγάνου ἐξ ἀγρίοιο δέμας ποίει, ἠδ' ἐπικόσμει
Ζώοισιν λεπτοῖσι κατοικιδίοις σκαλαβώταις.

Deos-domantibus Hecaten me deam vocaſti ne-
(ceßitatibus?
*
Hos quidem ignaris trahens illecebris ab æthere
Facile, inuitos in terram almam deducito:
Medios vero medijs incedentibus ventis (ſomnia
Absq; igne diuino, omnia-prædicentes tanquam
Immittis hominibus ſemper & dæmonas faciendo.

*

At in ſupernis ſublimes cæleſtes,
Citati leuibus cum ventis feruntur.
Raptim autẽ deos-ligantibus conniuentes neceßi-
In terram feſtinanter matutini irruunt, (tatibus,
Mortalibus ſedulo vatibus *

*

Nihil in immortalibus dijs vnquam intrepidum,
Neq; irritũ dixit ſapiẽtibus Hecate dei-vatibus.
Sed de omnipotenti mente a patre deſcendens
Semper veritate lucet, circum autem prudentia
Stabilis infractis manet oraculis fixa.
Vinculo igitur voca. deam enim ducis me tantam,
Quæ animare ſupremum valui mundum.

*

Sed confice ſimulacrum purum, vt te docebo,
Ex ruta ſilueſtri corpus fac, & adorna
Animalibus exiguis domeſticis ſtellionibus.

Myrrhæ & ſtyracis thuris que miſcellam tritam
Cum illis beſtiolis, & collectam ſub lunam
Creſcentem initia, ipſe deſuper dicens hæc vota.

*

Quot formæ mihi, tot animalia tibi impero,
Et ſedulo iſta perfice de lauro autē mihi ſpōte nata
Dom⁹ meæ receptaculū facito, & ſimulacra multas
Illi preces fundens, in ſomnis me videbis.

*

Quis mortalis non deſiderauit ſculpta ſigna dare
Ex auro, & ære, & argento ſplendido?
Quis vero iſta non amat inter ſuperiores ſtans? (ris.
In vnū oīa colligēs dico multis-fatis-præditū e vi-

X I I.

Serapidis.

De ſeipſo.

Clara quidem per domum Dei ſplendet lux.
Venit enim, occurrit magnus deus, vidit meum
Robur inexpugnabile ſcintillam vrentem-tyrānos,
Cincinnum ex capite ſummo, iucundo vultu
Vndique exhilaratum cirris que ſacris menti.

Nicocreonti Cypriorum regi.

Sum deus talis ad diſcendum, qualem & ego dico.
Cæleſtis ornatus caput, venter vero mare,

Terra

Σμύρνης καὶ στύρακος λιβάνοιο τε μίγματα τεύξας
Σὺν κείνοις ζώοισι, καὶ ἀνθερίσας ὑπὸ μήνην
Αὔξουσαν τελεῖ, αὐτὸς ἐπευχόμενος τήνδ' ἀρχήν.

*

Ὅσσαι μορφαί μοι, τόσσοις ζώοις σε κελεύω,
Καὶ σφόδρα ταῦτα τελεῖ. δάφνης δέ μοι αὐτοφυέθλου
Οἴκου ἐμοῦ χόρημα ποίει, καὶ ἀγάλματι πολλὸν
Κείνῳ ἐπευχόμενος, δι' ὕπνου ἐμέ τοι ἀναθρήσεις.

*

Τίς βροτὸς οὐ πεπόθηκε χαρακτῆρας ὀπάσσασθαι
Χρυσοῦ, καὶ χαλκοῦ, καὶ ἀργύρου αἰγλήεντος;
Τίς δ' αὖ τάσδ' οὐ φιλέει τῶν δὴ καθύπερθεν ἐφεστώς;
Εἰς ἓν ἀγειρόμενος εἴρω πολυμοιρέα φωτῶν.

X I I.

Σεράπιδος.

περὶ ἑαυτοῦ.

Φαιδρὴ μὲν κατὰ δῶμα θεοῦ καταλάμπεται αὐγή.
Ἦλθε γὰρ, ᾧ ὠτιβόλησε μέγας θεὸς, εἶδεν ἐμεῖο
Κάρτος ἀμαιμάκετον λαμπηδόνα φλογμοτύραννον,
Βόστρυχον ἐκ κεφαλῆς νεάτης, χλοεροῖσι μετώποις
Ἀμφὶς ἰαινόμενον πλοχμοῖς θ' ἱεροῖσι φυείου.

Νικοκρέοντι τῷ Κυπρίων βασιλεῖ.

Εἰμὶ θεὸς τοιόσδε μαθεῖν, οἷόν κ' ἐγὼ εἴπω.
Οὐράνιος κόσμος κεφαλή, γαστὴρ δὲ θάλασσα,

Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ᾽ οὔατ᾽ ἐν αἰθέρι κεῖνται,
Ὄμμά τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Θούλιδι ἐρωτῶντι, τίς πρὸ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐδυνήθη τοῦ, ἢ τίς ἔσται μετ᾽ ἐμέ;

Πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς.
Σύμφυτα δὲ πάντα, καὶ εἰς ἓν ἰόντα. -----
Οὗ κράτος αἰώνιον. ὠκέσι ποσὶ βάδιζε θνητὲ, ἄδηλον διανύων βίον.

X I I I.

Ασκληπιοῦ.

περὶ ἑαυτοῦ.

Τρίκκης δ᾽ ἐξ ἱερῆς ἥκω θεὸς, ὅν ποτε μήτηρ
Φοίβῳ ὑποδμηθεῖσα κύε σοφίας βασιλῆα,
Ἴδριν ἰητορίης Ἀσκληπιόν· ἀλλὰ τί πεύθῃ;

X I I I I.

Τροφωνίου τοῦ ἐν Λεβαδείᾳ.

Θηβαίοις.

Πρὶν δορὶ συμβάλλειν ἐχθροῖς, στήσασθε τρόπαιον,
Ἀσπίδα κοσμήσαντες ἐμὴν, τὴν εἴσατο νηῷ
Θοῦρος Ἀριστομένης Μεσσήνιος. αὐτὰρ ἐγώ τοι
Ἀνδρῶν δυσμενέων φθίσω στρατὸν ἀσπιστάων.

XV.

Terra autem mihi pedes præſtat, at aures in æthere
Oculusq; eminus ſplendẽs, lucidũ lumẽ ſolis. (ſunt,
Thulidi interroganti, Quis ante meum
regnũ potuit tanta, aut quis erit poſt me?
Primum Deus, deinde verbũ, & ſpiritus cum eis.
Concreta autem ſunt omnia, & in vnum euntia.
Cuius potentia eſt æterna. Velocibus pedibus va-
de mortalis, incertam exigens vitam.

X I I I.

Æſculapij.

De ſeipſo.

Tricca ex ſacra venio deus, quem olim mater
Phœbo ſuccumbens peperit ſapientiæ regem,
Peritum medicinæ Æſculapium. ſed quid rogas?

X I I I I.

Trophonij Lebadiæ.

Thebanis.

Priuſquã haſta pugnetis cũ hoſtibus, ponite tropæũ
Scutum ornantes meum, quod collocauit in templo
Acer Ariſtomenes Meſſenius. at ego certe
Virorum inimicorum perdam exercitũ clypeatorũ.

X V.

Oracula incertorum deorum.

Ædeſij manui inſcriptum.

Duarum Parcarũ in ſtaminibus ſtamina ſunt ſita
De tua vita. ſiquidem vrbes dilexeris,
Vrbes etiam virorũ & gloria tibi immortalis erũt,
Virorum paſcenti iuuenum diuinum impetum.
Si vero paueris ouium gregem aut etiã taurorum,
Sane tum ſpera conſortem quoque beatis
Te futurum eſſe immortalibus.

De Andronico.

Repente autem excitatus ex loco pleno potus
Vir liuidus, inſolens moribus,
Odioſus, canus, varius chamæleon,
Irruet, & demetet culmos.
Verumtamen & ipſe demeſſus tempore
Poſtea luet miſeras pœnas
Eorum quæ male egit in vita miſer.
Nam geſtans enſem, non euitauerit gladium.

De tauriformi imperatore.

Habitus indicat mores & locum
Vnde veniſti: conſpectus quam mihi carus es?
Primas habes enim virtutes alijs copiòſius,
Et ſobrium te geris leniter caſtigando cariſsimos.

Vnde

X V.

Χρησμοὶ ἀδήλων θεῶν.

Ἐν τῇ Αἰδεσίου χειρὶ ἐγγεγραμμένος.

Δοιαὶ μοιράων ἐπὶ νήμασι νήματα κεῖται
Εἵνεκα σῆς βιοτῆς. Εἰ μὲν πτολίεθρ' ἀγαπάζοις,
Αστεά τ' αὖ φωτῶν καί σοι κλέος ἄφθιτον ἔσται.
Ανδρῶν ποιμαίνοντι νέων θεοείκελον ὁρμήν.
Ην δὴ ποιμαίνῃς μήλων νομὸν ἠδ' ἔτι ταύρων,
Δὴ τότε σαυτὸν ἔολπε συνήορα καὶ μακάρεσσιν
Εμμεναι ἀθανάτοισιν.

Περὶ Ανδρονίκου.

Αἴφνης δ' ἀναστὰς ἐκ τόπου πλήρεις πότου
Ανὴρ πελιδνὸς, ἄγρωχος τὸν τρόπον,
Στυγνὸς, πολιὸς, ποικίλος χαμαιλέων,
Επεισπεσεῖται, καὶ θερίσει καλάμην.
Πλὴν ἀλλὰ καὐτὸς συνθερισθεὶς τῷ χρόνῳ
Εσύστερον τίσειεν ἀθλίας δίκας,
Ωνπερ κακῶς ἔπραξεν ἐν βίῳ τάλας.
Ο γὰρ φέρων μάχαιραν, οὐ φύγῃ ξίφος.

Περὶ τοῦ Βοοχήμονος βασιλέως.

Τὸ σχῆμα φαίνει τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον
Οθεν μόλησας· οἷος ὀφθείς μοι φίλος;
Πράξας ἔχεις γὰρ ἀρετὰς ἄλλων πλέον,
Καὶ σωφρονίζεις σωφρονῶν τοὺς φιλτάτους.

Οθεν

Ὅθεν τέτευχας χρηστοτάτου τοῦ τέλους,
Μόνος ἀναχθεὶς ἐξ ἀνακτόρων, κλέος,
Καὶ τῷ νεκρῷ κράτιστε λιπὼν τὸ κράτος.
Ὡς ἐν βραχεῖ γὰρ εὐτυχήσεις τὸ κράτος.

Βοιωτοῖς.

Ἄρνη χηρεύουσα μένει Βοιώτιον ἄνδρα.

*

Σημεῖον τόδε πᾶσι θεοὶ φαίνουσι βροτοῖσι,
Βοιωτοῖς δὲ μάλιστα, καὶ οἳ περιναιετάουσι.

Θηβαίοις.

Θηβαῖοι Κάδμοιο πόλιν κατεναιετάοντες,
Αἴκ' ἐθέλητε πάραν οἴκων σὺν ἀμύμονι πλούτῳ,
Ἕκτορος ὀστέα Πριαμίδου κομίσαντες ἐς οἴκους
Ἐξ Ἀσίης, Διὸς ἐννεσίῃς ἥρωα σέβεσθε.

Ἰουλιανῷ ἀποστάτῃ.

Γηγενέων ποτὲ φῦλον ἐνήρατο μητιέτα Ζεὺς,
Ἔχθιστον μακάρεσσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι·
Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουλιανὸς θεοειδὴς
Μαρνάμενος Περσῶν πόλιας καὶ τείχεα μακρὰ
Ἀγχεμάχων διέπερσε πυρὶ κρατερῷ τε σιδήρῳ,
Νωλεμέως δ' ἐδάμασε πόλεις τε καὶ ἔθνεα πολλά·
Ἀλλὰ καὶ ἑσπερίων ἀνδρῶν Ἀλαμανικὸν οὖδας
Ὑσμίναις πυκιναῖσιν ἑλὼν, ἀλάπαξεν ἀρούρας.

περὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν σκήπτροισι τεοῖς Περσήιον αἷμα

Ἄχρι

Vnde consecutus es prosperrimi exitus,
Solus eductus ex palatio, gloriam,
Et mortuo, optime, relinquens potentiam.
Sic breui namque obtinebis imperium.

Bœotis.

Arne vidua manet Bœotium virum.

*

Signum hoc omnibus dij monstrant hominibus,
Bœotis autem maxime, & iis qui circumhabitant.

Thebanis.

Thebani Cadmi vrbem incolentes,
Si velitis patriam habitare cum faustis diuitijs,
Hectoris oßibus Priamidæ translatis in domos
Ex Asia, Iouis monitu heroem colite.

Iuliano apostatæ.

Terrigenum quondã genus sustulit prudẽs Iupiter,
Inimicißimum beatis cęlestes domos incolentibus:
Romanorum rex Iulianus deo-similis
Pugnando Persarum vrbes & mœnia longa
Bellicosorum vastauit igne duroque ferro,
Fortiterque domuit vrbes & gentes multas:
Quin & occidentaliũ virorum Alamanicũ solum
Pugnis crebris capiens, vastauit agros.

De morte ipsius.

At postquam sceptris tuis Persicum sanguinem

Vſque ad Seleuciam quatiens gladijs domueris,
Tunc te in cælum vehet lucidum vehiculum
Vndique procellis agitatum in turbinibus,
Abiecta mortalium morum laborioſa cura.
Venies autem ad ætheriæ lucis paternam aulam,
Vnde demigrans humanum in corpus veniſti.

Italis.

Circa Laiũ Draconẽ multus olim populus peribit.

De Ioanne Comneno.

In locis autem humidis & præter ſpem cades.
O quomodo fies eſca infeſtorum coruorum?

Cinyræ de Adonide.

O Cinyra, rex Cypriorũ virorũ hirſutis podicibus,
Infans tibi pulcherrim⁹ ꝗdẽ natus eſt, admirãd⁹ tibi
Inter oẽs homines, duo autẽ illũ numina habebunt,
Vna ꝗdẽ ſubacta occultis callib. alter vero ſubigẽs.

Conſtantinopolitanis.

Bos clamabit, & taurus vero plorabit.

*

Væ tibi o vrbs *ſeptem verticibus, quia mille nõ at-*
(tinges annos.

Macrino.

O ſenex, profecto te iuuenes conterunt bellatores,
Tua aũt vis ſoluta eſt, moleſtaq; tibi ſenectus venit.

De Manuele imperatore.

Sed poſtrema te lucrabitur anſa nominis.

Mileſiis.

Ἄγχι Σελευκείης κλονέων ξιφέεσσι δαμάσσης,
Δὴ τότε σε πρὸς ὄλυμπον ἄγει πυριλαμπὲς ὄχημα,
Ἀμφὶ θυελλείῃσι κυκώμενον ἐν στροφάλιγξι,
Ῥίψαντα βροτέων ἐθέων πολύτλητον ἀνίην.
Ἥξεις δ᾽ αἰθερίου φάεος πατρῷιον αὐλήν,
Ἔνθεν ἀποπλαγχθεὶς μεροπήιον ἐς δέμας ἦλθες.

Ἰταλιώταις.

Λάϊον ἀμφὶ Δράκοντα, πολὺν ποτε λαὸν ὀλέσθαι.

περὶ Ἰωάννου Κομνηνοῦ.

Τόποις δ᾽ ἐν ὑγροῖς καὶ παρ᾽ ἐλπίδα πέσῃς.
Ὦ πῶς γενήσῃ βρῶμα δεινῶν κοράκων;

Κινύρᾳ ὑπὲρ Ἀδώνιδος.

Ὦ Κινύρα βασιλεῦ Κυπρίων ἀνδρῶν δασυπρώκτων,
Παῖς σοι κάλλιστος μὲν ἔφυ, θαυμαστότατός σοι
Πάντων ἀνθρώπων. δύο δ᾽ αὐτὸν δαίμον᾽ ἔχητον,
Ἡ μὲν ἐλαυνομένη λαθρίοις ἐρετμοῖς, ὁ δ᾽ ἐλαύνων.

Κωνσταντινουπολίταις.

Βοῦς βοήσει τε, καὶ ταῦρος ὁ θρηνήσει.

*

Οὐαί σοι ὦ ἑπτάλοφε, ὅτι οὐ χιλιάσεις.

Μακρίνῳ.

Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ἱκάνει.

περὶ Μανουῆλος βασιλέως.

Ἀλλ᾽ ὑστάτη σε κερδαίνουσα λάβῃ λόγου.

Μιλησίοις.

Καί μοι Γεργίθων τε φόνος μέλει ἀπολεμίστῳ,
Πιστήρων τε μόρος, καὶ δένδρον ἀειθαλές.-----

περὶ Μιχαῆλος.

Ἀρχὴ κακῶν γε προσπεσεῖται τῇ χθονί,
Ὅταν κατάρξῃ τῆς Βαβυλῶνος δράκων
Δύσγλωττος ἐστὶ καὶ φιλόχρυσος λίαν.

Πισίδαις.

Ἄστυ Ταβῶν ἐρικυδὲς ἐλευθερον οἰκίζεσθαι.

τινὶ τῶν ἐξ Ἀσίας ἐρωτῶντι εἰ λώϊον εἴη μετοικεῖν εἰς Κόρινθον.

Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ᾽ εἴην Τενεάτης.

*

Στῦλος Θηβαίοισι Διώνυσος πολυγηθής.

χρησμὸς λίθῳ ἐγγεγραμμένος.

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ νύμφαι δροσερὴν κατ᾽ ἄστυ χορείην
Τερπόμεναι στήσωνται ἐϋστεφέας κατ᾽ ἀγυιὰς,
Καὶ τεῖχος λουτρεῖο πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ·
Δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων,
Ἄγρια, μαργαίροντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκὴν,
Ἴστρου καλλιρόοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ,
Καὶ σκυθικὴν ὀλέσει χώρην καὶ μυσίδα γαῖαν,
Θρηΐκης δ᾽ ἐπιβάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν,
Αὐτοῦ κεν βιότοιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι.

Milesiis.

Et mihi Gergithum cædes curæ erit bella-peroso,
Seruorũq; pistrinariorũ fatũ, & arbor sempervirẽs.

De Michaële Balbo.

Initium malorum accidet terræ,
Quando regnarit Babylone draco
Lingua præpeditus iste & auarus admodum.

Pisidis.

Vrbem Tabarum celebrem liberam condite.

Cuidam ex Asia interroganti an præstet Corinthum migrare.

Fortunata Corinthus, at ego malim esse Teneates.

*

Columna Thebanis est *Bacchus multum-lætitiæ-afferens.*

Oraculum lapidi incisum.

Sed quando nymphę roscidam per vrbem choream
Hilares duxerint coronatis in vicis,
Et murus balnei multigemens erit munimentum:
Tunc infinita genera vbique sparsorum hominum,
Fera, insana, malignis armata viribus,
Istri pulchriflui vadum transgressa cum acie,
Et Scythicam perdent regionẽ & Mysiam terram,
In Thraciam vero penetrãtia cum spe furibunda,
Hic vitæ finem & fatum assequentur.

X V I.

Vatum virorum.

I. AMPHILYTI ACARNANIS.

Pisistrato.

Iactum est autem iaculum, & rete expansum.
Thynni autem irruent lunari in nocte.

II. BACIDIS.

Effice, barbara gens quando iuga in mare miserit
Canabea, Euboea vt absint multũ-balãtes capræ.

*

Sed quando Dianæ ad *auratum templum, littus*
Nauibus iunxerint, & maritimam Cynosuram,
Spe insana pinguibus destructis Athenis,
Diuina pœna extinguet potẽtẽ puerũ, iniuriæ filiũ,
Infestũ, cupiditate flagrantẽ, putantẽ se oĩa corru-
Æs. n. æri cõmiscebitur, & sanguine Mars (pturũ.
Mare inficiet. tunc libertatis Græciæ diem
Late-cernẽs Iupiter inducet, & venerãda Victoria.

*

Illum inquam, *iuxta Thermodontem & Asopum*
herbis torosum,
Græcorum congressum, & barbarum clamorem,
In quo multi cadent super sortem & fatum,

Sagitti-

X V I.

Χρησμολόγων ἀνδρῶν.

Ι. ΑΜΦΙΛΥΤΟΥ ΤΟΥ ΑΚΑΡΝΑΝΟΣ.

Πεισιστράτῳ.

Ἔρριπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
Θύννοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

ΙΙ. ΒΑΚΙΔΟΣ.

Φράζεο, βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλῃ
Βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

*

Ἀλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσάορον ἱερὸν ἀκτὴν
Νησὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν,
Ἐλπίδι μαινομένῃ λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,
Δῖα δίκη σβέσει κρατερὸν κόρον, ὕβριος υἱὸν,
Δεινὸν, μαιμώοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα πυθέσθαι.
Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης
Πόντον φοινίξει. τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ
Εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

*

Τὴν δ' ἐπὶ Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰυγὴν,
Τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ λάχεσίν τε μόρον τε,

Τοξοφόρων Μήδων ὅταν αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.

ἐς τὴν Μεσσηνίων κάθοδον.

Καὶ τότε δὴ Σπάρτης μὲν ἀπ' ἀγλαὸν ἄνθος ὀλεῖται,
Μεσσήνη δ' αὖτις οἰκήσεται ἤματα πάντα.

περὶ τῆς Εἴρας.

Οἵ τ' ἀπὸ Μεσσήνης πατάγῳ κρουνοῖς τε δαμείσης.

Τιθορεῦσι καὶ Θηβαίοις.

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν Τιθορεὺς Ἀμφίονί τε Ζήθῳ τε
Χύτλα καὶ εὐχωλὰς, μειλίγματά τ' ἐν χθονὶ χεύῃ,
Θερμομένου ταύροιο κλυτοῦ μένει ἠελίοιο·
Καὶ τότε δὴ πεφύλαξο πόλει κακὸν οὐκ ἀλαπαδνὸν
Ἐρχόμενον. καρποὶ γὰρ ἀποφθινύθουσιν ἐν αὐτῇ
Γαίης δασσαμένων, Φώκου δ' ἐπὶ σῆμα φερόντων.

*

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ, ὃ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος.

*

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν κυνικὸς πολυώνυμος ἐς φλόγα πολλὴν
Πηδήσῃ, δόξης ὑπ' ἐρινύϊ θυμὸν ὀρινθεὶς,
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κινδαλώπεκας, οἵ οἱ ἕπονται,
Μιμεῖσθαι χρὴ πότμον ἀπογομένοιο λύκοιο.
Ὃς δέ κε δειλὸς ἐὼν, φεύγῃ μένος Ἡφαίστοιο,
Λάεσσι βαλλέειν τοῦτον τάχα πάντας Ἀχαιούς.
Ὡς μὴ ψυχρὸς ἐὼν θερμηγορέειν ἐπιχειρῇ
Χρυσῷ σαξάμενος πήρην, μάλα πολλὰ δανείζων,

Sagittiferorum Medorũ qñ fatalis dies aduenerit.

De Messeniorum reditu.

Et tunc certe Spartæ quidem nitidus flos deperibit,
Messene vero iterum habitabitur per dies omnes.

De Eira.

Et qui a Messene sonitu & scatebris domita.

Tithorensibus & Thebanis.

At quando Tithorensis Amphioni & Zetho
Libamina, & preces, & placamina in terra fuderit,
Calefacto tauro illustris vi solis:
Tunc sane caue vrbi malum non leue
Ingruẽs. fruges namq; pereunt in illa, (portauerint.
De terra si quid *carpserint, Phocique super bustũ*

*

At cum habitauerint lupi canæque cornices
Vna medium inter Corinthum & Sicyonem.

*

Cũ vero Cynicus multinominis in flãmam multã
Insilierit, a gloriæ Erinny animo commoto,
Tunc quoq; alios caniuulpes, qui eum sequuntur,
Imitari oportet fatum morientis lupi.
Qui autem timidus existens fugit vim Vulcani,
Lapidib. obruẽdus hic erit mox ab oĩbus Achiuis.
Ne dum frigidus est, de calidis nugare tentet,
Auro referta pera, admodum multa fenerans,

In pulcra patria habens ter quinque talenta.

III. DIOPITHIS.

Spartanis.

Caue ſane Sparta, quamuis gloria excellas,
Ne te breuis-pede lædat claudum regnum.
Diu enim ærumnæ te detinebunt inſperatæ,
Interemptor hominumque fluctus agitati belli.

Leonis Imperatoris ſapientiſſimi, de reſtitutione Conſtantinopolis.

Byzantis aula, pij Conſtantini domus,
Roma, atque Babylon, & Sion quædam noua,
Regno ter & ter centenis tibi fas frui,
Saltem vicenis annis deficientibus.
Ceu puluerem aurum collectura es gentium,
Simul vicinis imperatura omnibus.
Sed te peruſtum ab igne, te flauum genus
Totam incinerabit, & regnum euertet tuum.
Eris quaſi non vnquam fuiſſes antea.
Donec ab oriente conſpectus digitus Dei
Digitos manus iam perditæ implebit duos,
Haſtas gerentes, e camino auras velut,
Fatum quibus paternum vlturi ſunt graue.
Tunc liberi venturi ſunt tui vndique,
Recta velut ad centrum de circuli ambitu,
Ius exſequeris per quos iuſtos, ceu decet.

Adeoque

Ἐν καλαῖς παλάμαισιν ἔχων τρεῖς πέντε τάλαντα.

III. ΔΙΟΠΕΙΘΟΥΣ.

Σπαρτιάταις.

Φράζεο δὴ Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ μόχθοι σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι,
Φθισίμβροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

Λέοντος τοῦ σοφωτάτου βασιλέως, περὶ ἀναστάσεως τῆς Κωνσταντίνου πόλεως.

Βύζαντος αὐλὴ, ἑστία Κωνσταντίνου,
Ῥώμη, Βαβυλὼν, καὶ Σιὼν ἄλλη νέα,
Τρεῖς τρεῖς ἔχαδον καὶ σὺ συνάρξεις κράτος,
Μιᾶς ἐκ αὖθις ὑστερούσης εἰκάδος.
Ὡς χοῦν ἀθροίσεις τῶν ἐθνῶν τὸ χείριον,
Καὶ πάσας ἄρξεις τὰς πέριξ φυλαρχίας.
Ἀλλά σε πυρίσαντον καὶ ξανθὸν γένος
Πᾶσαν τεφρώσει, καὶ τὸ σὸν λύσει κράτος.
Ἔσῃ πάλιν γὰρ, ὥσπερ οὐδ' ἀρξαμένη.
Ἕως θεοῦ δάκτυλος ὀφθεὶς ἐξ ἕω,
Χειρὸς ῥυείσης δακτύλοις πλήσει δύο,
Αἰχμὰς φέροντας, αὔρας ὡς ἐκ καμίνου,
Αἷς τὸν πατρῷον ἐκδικήσουσι μόρον.
Ἥξουσι δ' αὖθις κυκλόθεν τὰ σὰ τέκνα
Εὐθείας, ὥσπερ ἐκ κύκλου πρὸς κεντρίον,
Ἐφ' οἷς δικαίοις ἐκβιβάσει τὴν δίκην.

Καινὴ τὸ λοιπὸν ἡ καινὴ πάλιν ἔσῃ,
Καὶ κρεῖττον ἄρξεις τῶν ἐθνῶν, εἴπερ πάλαι.
Δόξης γὰρ οἴκοις σὺ θεοῦ χρηματίσεις,
Τοῖς ἴχνεσί σου προσπεσόντων τῶν πέλας.

XVII.

Χρησμολόγων γυναικῶν.

I. ΞΕΝΟΚΛΕΙΑΣ ΠΡΟΜΑΝΤΙΔΟΣ.

Ἄλλος ἄρ' Ἡρακλέης Τιρύνθιος, οὐχὶ Κανωβεύς.

II. ΦΑΕΝΝΙΔΟΣ.

Περὶ τῆς Κελτῶν διαβάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν.

Δὴ τότ' ἀμειψάμενος στεινὸν πόρον Ἑλλησπόντου
Αὐλήσει Γαλατῶν ὀλοὸς στρατὸς, οἵ ῥ' ἀθεμίστως
Ἀσίδα πορθήσουσι· θεὸς δ' ἔτι κύντερα θήσει
Πάγχυ μάλ', οἳ ναίουσι παρ' ἠιόνεσσι θαλάσσης.
Εἰς ὀλίγον τάχα γάρ σφιν ἀοσσητῆρα Κρονίων
Ὁρμήσει, ταύροιο διοτρεφέος φίλον υἱὸν,
Ὃς πᾶσιν Γαλάτησιν ὀλέθριον ἦμαρ ἐφήσει.

III. ΦΗΜΟΝΟΗΣ ΠΡΟΜΑΝΤΙΔΟΣ
τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος.

Δελφοῖς.

Ἀγχοῦ δὴ βαρὺν ἰὸν ἐπ' ἀνέρι Φοῖβος ἐφήσει
Σίντῃ Παρνασσοῖο· φόνου δὲ Κρήσιοι ἄνδρες
Χεῖρας ἁγνιοῦσι, τὸ δὲ κλέος οὔ ποτ' ὀλεῖται.

Adeoque tunc rurſum futura tu noua es,
Meliusque nationes rectura, ac prius.
Nam gloriæ Dei domus vocaberis,
Vbi ſe ad pedes tuos vicini abiecerint.

X V I I.

Vatum feminarum.

I. XENOCLEÆ DEI INTERPRETIS.

Alius nempe Hercules Tirynthius, non Canobeus.

II. PHAENNIDIS.

De Gallorum tranſitu in Aſiam.

Sane tunc traiecto anguſto freto Helleſponti,
Tibia canet Celtarũ noxius exercitus, qui nefarie
Aſiã vaſtabũt. deus aũt adhuc grauiora intẽtabit
Multo magis ijs qui habitant iuxta littora maris.
Breui omnino enim ipſis opitulatorem Iupiter
Excitabit, tauri a Ioue-nutriti carum filium,
Qui omnibus Celtis lethalem diem immittet.

III. PHEMONOES APOLLINIS DELPHICI INTERPRES.

Delphis.

Breui ſane graue telum in virũ Phœbus immittet
Vaſtatorem Parnaſsi. de cæde autẽ Cretenſes viri
Manus purgabunt, at fama nunquam abolebitur.

IIII. PELIADVM.

Iupiter fuit, Iupiter ẽ, Iupiter erit, o magne Iupiter.
Terra fruges emittit, idcirco vocate matrẽ terram.

X V I I I.

Oracula in inſomnijs data.

Alexandro.

Inſula deinde quædam eſt in vndoſo ponto,
Ante Ægyptum: Pharum autem illam nominant.

Iuliano Cæſari.

Iupiter quãdo ad latã metã acceſſerit clari aquarij,
Et Saturnus virginis partẽ conſcenderit quintã &
Vigeſimam, imperator Conſtantius Aſiæ terræ
Finem caræ vitæ inuiſum & triſtem habebit.

Hipparcho.

Suffer leo intoleranda paſſus patienti animo.
Nemo hominum iniuſta faciens pœnam non luet.

Lucullo.

Quid dormis magnanime leo? hinnuli namq; tibi
(*prope* ſunt.

Mario.

Grauia enim ſunt luſtra etiam abeuntis leonis.

Valenti imperatori.

Celeriter vade ad Mimantem magnum,
Illic mors te grauis rapiet miſer.

Pauſaniæ.

Abi ad iudiciũ ꝓpius: valde graue malũ eſt *viris*
(*iniuria.*

IIII. ΠΕΛΙΑΔΩΝ.

Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἐστὶ, Ζεὺς ἔσεται, ὦ μεγάλε Ζεῦ.
Γᾶ καρποὺς ἀνίει, διὸ κλήζετε μητέρα γαῖαν.

XVIII.

Χρηματισμοὶ δι' ἐνυπνίων δοθέντες.

Ἀλεξάνδρῳ.

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσιν.

Ἰουλιανῷ τῷ Καίσαρι.

Ζεὺς ὅταν ἐς πλατὺ τέρμα μόλῃ κλυτοῦ ὑδροχόοιο,
Παρθενικῆς δὲ Κρόνος μοίρῃ βαίνῃ ἐπὶ πέμπτῃ
Εἰκοστῇ, βασιλεὺς Κωνστάντιος Ἀσίδος αἴης
Τέρμα φίλου βιότου στυγερὸν καὶ ἐπώδυνον ἕξει.

Ἱππάρχῳ.

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ.
Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

Λουκούλλῳ.

Τί κνώσσεις μεγάθυμε λέον; νεβροί δέ τοι ἐγγύς.

Μαρίῳ.

Δειναὶ γὰρ κοῖται καὶ ἀποιχομένοιο λέοντος.

Οὐάλεντι αὐτοκράτορι.

Τάχος βάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν,
Ἔνθα μόρος σε δεινὸς ἁρπάσει τάλαν.

Παυσανίᾳ.

Στεῖχε δίκης ἆσσον· μάλα τοι κακὸν ἀνδράσιν ὕβρις.

Σωκράτει.

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

Παραλελειμμένοι χρησμοί.

Ἀπόλλωνος τοῦ Κλαρίου.

Ὄργια μὲν δεδαῶτας ἐχρῆν νηπενθέα κεύθειν·
Ἐν δ' ἀπάτῃ παύρη σύνεσις καὶ νοῦς ἀλαπαδνός.
Φράζεο τὸν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν Ἰαώ,
Χείματι μέν τ' Ἀΐδην, Δία δ' εἴαρος ἀρχομένοιο,
Ἠέλιον δὲ θέρους, μετοπώρου δ' ἁβρὸν Ἰαώ.

Ἀπόλλωνος Ἰσμηνίου τοῦ ἐν Θήβαις.

Ἱστὸς ὑφαινόμενος, ἄλλῳ κακὸν, ἄλλῳ ἄμεινον.

Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου.

Τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι μάχην μίμνε παμμέλαν ὄρνι,
Τηνεί τοι κρέα πολλὰ παρέσσεται ἀνθρώποισι.

Ἀλκμαίωνι.

Τιμῆεν μ' αἰτεῖς δῶρον μανίαν ἀποπαῦσαι,
Καὶ σὺ φέρε τιμῆεν ἐμοὶ γέρας, ᾧ ποτε μήτηρ
Ἀμφιάραον ἔκρυψ' ὑπὸ γῆν αὐτοῖσι σὺν ἵπποις.

Μενελάῳ.

Πάγχρυσον φέρε κόσμον ἑλὼν ἀπὸ σῆς ἀλόχοιο
Δειρῆς, ὅν ποτε Κύπρις ἔδωχ' Ἑλένῃ μέγα χάρμα·
Ὥς τοι Ἀλέξανδρος τίσιν ἐχθίστην ἀποδώσῃ.

Παρμενίσκῳ τῷ Μεταποντίνῳ.

Εἴρημ' ἀμφὶ γέλωτος, ἀμείλιχε, μειλιχίοιο·
Δώσει τοι μήτηρ οἴκῳ, τὴν ἔξοχα τίε.

ΤΕΛΟΣ.

Socrati.

Die tertio Phthiam glebosam venit.

Prætermissa.

Apollinis Clarij.

Mysteria q̃dẽ edoctos oportebat inaudita occulta-
Sed in errore exigua est sapiẽtia & mẽs infirma.(re:
Dic omnium supremum deum esse Iao,
Hyeme quidem Plutonẽ, at Iouem vere incipiẽte,
Et Solem æstate, autumno vero mollem Iao.

Apollinis Ismenij Thebis.

Malum textorium texens alij malum, alij bonum.

Apollinis Pythij.

Ad Thermodontem pugnam expecta atra auis.
Tunc carnes multæ aderunt hominibus.

Alcmæoni.

Pretiosum me rogas donum, insaniæ remedium,
Etiã tu afferto pretiosũ mihi munus, quo olĩ mater
Amphiaraum occuluit sub terra cum ipsis equis.

Menelao.

Ex auro solidũ affer ornatũ detractũ de tuæ vxoris
Collo, quẽ olĩ Venus dedit Helenę magnũ gaudiũ.
Sic tibi Alexander pœnas grauißimas pendet.

Parmenisco Metapontino.

Interrogor de risu, morose, blando:
Dabit tibi mater domi, quam summopere cole.

FINIS.

ASTRAMPSYCHI

SOMNIORVM INTERPRETATIO.

In somnis loqui, verum somnium hoc est.
Segniter moueri, calamitosa efficit itinera.
Bonum est volare, actionis probæ hoc signum est.
Ridens in somnis, difficiles habebis mores.
Plorans in somnis, lætissimus omnino eris.
Cum inimicis edere, ad reconciliationem confert.
Mortuus in somnis, curarum eris expers.
Graueolentiam existimato molestiam.
Si quis fumum tibi facit, acerbum id somnium est.
Senem te esse si vides, habebis honorem.
Currere in somnis, firmas facit fortunas.
Manus lauare, curarum solutionem denotat.
Pedes purgare, curarum solutionis signum est.
Truncum corporis purgare, solutionẽ curarũ signi-
Capillos resecari, negotiorũ notat damnum.(ficat.
At capillos defluere, periculum affert magnum.
Albas videre carnes, valde commodum est.
Carnes nigrescere, non bonum hoc est pueris.
Matrem amplecti, bonum est somnium.
Perutile est virum complecti carissimum.
Omnes congressus longos labores conciliant.(gnas.
Osculari vel amare, excitat hostiũ diuturnas pu-

Pedes

ΑΣΤΡΑΜΨΥΧΟΥ

Ὀνειροκριτικόν.

Ἀλγεῖν καθ' ὕπνους, νηδεκὲς τοὖναρ τόδε.
Ἀργῶς κινεῖσθαι, δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.
Καλὸν πέτεσθαι, πράξεως καλῆς τόδε.
Γελᾶν καθ' ὕπνους, δυσφόρους ἕξεις τρόπους.
Κλαίων καθ' ὕπνους, παγχαρὴς πάντως ἔσῃ.
Ἐχθροῖς συνέσθειν, εἰς καταλλαγὰς φέρει.
Θανὼν καθ' ὕπνους, δυσφόρους ἕξεις τρόπους.
Δυσωδίαν νόμιζε τὴν ἀηδίαν.
Εἰ θυμιᾷ σέ τις, πικρὸν τοὖναρ τόδε.
Γέροντα σαυτὸν εἰ βλέπεις, ἕξεις γῆρας.
Τρέχειν καθ' ὕπνους, ἀσθενεῖς ποιεῖ τύχας.
Χεῖρας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
Πόδας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
Ολμον καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
Τείχας καρῆναι, πραγμάτων δηλοῖ βλάβην.
Τείχας πεσεῖν δὲ, κίνδυνον φέρει μέγαν.
Λευκὰς ὁρᾷν τὰς σάρκας, ἄθετον λίαν.
Σάρκας μελαίνειν, οὐ καλὸν παισὶν τόδε.
Μητρὶ πλακῆναι, καλὸν εἰς ὄναρ τόδε.
Εὔχρηστον ἀνδρὶ συμπλακῆναι φιλτάτῳ.
Πᾶσαι δὲ μίξεις πρόξενοι μακρῶν πόνων.
Φιλεῖν, ἐγείρει δυσμενῶν μακρὰς μάχας.

Πόδας πλατεῖς ἔχοντα, σημαίνει λύπας.
Ποδῶν κοπέντων μηδ' ὅλως ἔρχου τρίβου.
Πρήθων τὸ σῶμα, δυσκλεὴς ἔσῃ λίαν.
Ἀρθεὶς νόον γίνωσκε γῆν ναίειν ξένην.
Τυφλὸν φανέσθαι, πάγκαλον λίαν ἔφυ.
Λευκὴν στολὴν κάλλιστον ἐν ὕπνῳ φέρειν.
Στολὴν φορεῖν μέλαιναν, οὐ καλὴ θέα.
Στολὴν δ' διυγρὸν, εἰς μακρὰν νόσον φέρει.
Στολὴν ἐρυθρὰν, εἰς καλὴν πρᾶξιν φέρει.
Στολὴν φορεῖν ἄνακτος, ἐλπίδων λύσις.
Χιτὼν ῥαγεὶς ἔρρηξε φροντίδων βάρος.
Ζώνη κοπεῖσα τὴν ὁδὸν λύει ταχύ.
Ἄστρα βλέπειν, κάλλιστον ἀνθρώποις πέλει.
Βρονταὶ καθ' ὕπνους ἀγγέλων εἰσὶ λόγοι.
Φωστῆρας ἰδεῖν, πραγμάτων δηλοῖ φάος.
Χιὼν φανεῖσα δυσμενῶν ἔχθρας φέρει.
Νεκροὺς ὁρῶν νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.
Ξηρῶν φανέντων δενδρέων, κενοὶ κόποι.
Οἱ μάργαροι δηλοῦσι δακρύων ῥόον.
Γάλα σκεδάζει δυσμενῶν συμβουλίας.
Γάλα γαληνῶν πρόξενον πέλει τρόπων.
Ἔκδηλός ἐστι βόρβορος ψυχῆς ῥύπος.
Πηγὴ διαυγὴς τοῦ νοὸς λύει λύπας.
Οἶνος κενωθεὶς ἀγγέων, παύει λύπας.
Οἶνος ῥυπώδης ἐκφανοῖ πολλὰς λύπας.

Οἴνου

Pedes latos habere, notat molestias.
Pedib.amputatis in somnis,nullo modo iter suscipe.
Vrens corpus, admodum infamis eris.
Elatus animo statue peregrinam terrã tibi incolen-
Cæcum videri, omnium optimum est. (dam esse.
Vestem albam in somnis ferre, optimum est.
Vestem ferre nigram, nõ pulcrum est spectaculum.
At vestem purpuream,in longũ morbum coniicit.
Vestem rubram,honestæ actioni confert.
Vestem ferre regis, spei solutio est.
Tunica disrupta, rumpit curarum onus.
Cingulum dissectum, iter cito dissoluit.
Astrorum conspectus, optimus hominibus est.
Tonitrua in somnis sunt angelorum sermones.
Luminaria videre, rerum significat lucem.
Nix in somnis visa, hostium inimicitias affert.
Mortuos videns exitium rerum habebis.
Cũ aridæ apparuerint arbores,inanes labores erũt.
Margaritæ significant lacrymarum flumen.
Lac dissipat inimicorum consilia.
Lac tranquillorum index est morum.
Lutum manifestas animi sordes notat.
Fons limpidus animi pellit molestias.
Vinum effusum e vasis, sedat molestias.
Vinum mucidum declarat multas molestias.

Vinum ſi hauſeris, expecta graues pugnas.
Aqua ſcaturiens inferne, inimicos indicat.
Aquam limpidam ebibere, vtile hoc eſt.
Effuſio fluuij inimicorum ſoluit gaudium.
In concione ſtare, crimen affert.
Nudus ſedens tuis cedes bonis.
In fimo ſi ſederis, noxios habebis mores.
Saxo inſidens, ſpem bonam concipe.
Mœnibus inſidens, fortunatum te fore putato.
Lacui immittere ſeſe, non bonum hoc.
Per prunas incedere, damnũ ab inimicis ſignificat.
Incedens per teſtas, inimicorum damnum feras.
Ad montem arrepere, negotiorum ſignificat difficultatem.
Serpentes calcare, aculeos inimicorum ſoluit.
Si in limo nauigaueris, mentis conijce noxam.
Præcipitio lapſum eſſe, calamitoſam ſortem ſignificat.
Edens dulcia, acerbis præditus eris moribus.
Vuas comedere, imbris ſignificat inundationem.
Eſus ficuum ſignificat futiles ſermones.
Lactucis veſci, corporis denotat morbum:
Aquã bibens lutoſam, corporis prædicit morbum.
Pueros tenens, periculum venturum expecta.
Apim habens aliquis, fruſtratur ſpe ſua.

Clauos

Οἶνον μεταλαβὼν προσδόκα δεινὰς μάχας.
Ὕδωρ βλύον κάτωθεν, ἐχθροῖς μηνύει.
Ὕδωρ διαυγὲς ἐκπίνειν, χρηστὸν τόδε.
Χύσις ποταμία δυσμενῶν λύει χαράν.
Ἐκκλησίαις ἑστῶσιν ἔγκλησιν φέρει.
Γυμνὸς καθεσθεὶς, σῶν ὑπεκστῇ πραγμάτων.
Κόπρου καθεσθεὶς, ζημίας ἕξεις τρόπους.
Πέτρᾳ καθεσθεὶς, ἐλπίδας χρηστὰς ἔχε.
Τείχει καθεσθεὶς, εὐτυχὴς πέλειν δόκει.
Λάκκῳ καθεῖναι σαυτὸν, οὐ καλὸν τόδε.
Ἄνθραξι βαίνειν, ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.
Βαίνων κεραμίοις, δυσμενῶν βλάβην φέρεις.
Ὄρει προσέρπειν, πραγμάτων δηλοῖ βίαν.
Ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει.
Ἰλὺν πεπλυκὼς, τοῦ νοὸς νόει βλάβην.
Κρημνοῦ πεσόντα, δυστυχῆ δηλοῖ τύχην,
Τρώγων γλυκέα, πικρίας ἕξεις τρόπους.
Βότρυς καθέσθειν, ὀμβρικὴν δηλοῖ κλύσιν.
Βρῶσις σύκων δείκνυσι φλυάφους λόγους.
Θρίδακας ἔσθειν, σωμάτων δηλοῖ νόσον.
Ὕδωρ πίνων πηλῶδες, ἐν λύπαις ἔσῃ.
Παῖδας κρατῶν, κίνδυνον ἐλθεῖν προσδόκα.
Ἄπιν κρατῶν τις, ἀστοχεῖ τῶν ἐλπίδων.

Ηλους κρατῶν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν βλέπε.
Κλασθεῖσα ῥάβδος οὐ καλὸν φέρει πέρας.
Κίρκους κατέχων, οὗ θέλεις, πάντως τύχοις.
Κλεῖδας κρατεῖν δὲ, σύνθεσιν δηλοῖ τρόπων.
Κλῆμα κρατήσας, ἐγκαλεῖσθαι προσδόκα.
Μάχην μάχαιρα ζωγραφεῖ κρατουμένη.
Νενησμένα κρατῶν δὲ, προσδόκα λύπας.
Στρουθὸν κρατῶν φθέγγοντα, προσδόκα βλάβην.
Στύλον κρατῶν, ἔλπιζε τὴν θείαν χάριν.
Συνθλᾷν μάχαιραν δεσμωτῶν δηλοῖ θλάσιν.
Χεῖρας πεδηθεὶς κίρκοις, ἄρχουσι βλάβη.
Χρυσὸν κρατῶν, ἄπρακτος, ὧν θέλεις, ἔσῃ.
Ὠὰ κρατεῖν, ἔσθειν τε, σημαίνει λύπας.
Βόας θεωρεῖν, εἰς κακὴν πρᾶξιν φέρει.
Ιππους μελαίνας, οὐ καλὸν πάντως, βλέπειν.
Ιππων δὲ λευκῶν ὄψις, ἀγγέλων φάσις.
Λέοντας εἰδεῖν, δεσμωτῶν δηλοῖ μάχην.
Περιστερὰς βλέπειν δὲ, προξενεῖ βλάβας.
Πῶλον βλέπειν τρέχοντα, μυστικὸν τόδε.
Κυνῶν ὑλαγμὸς ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.
Λύκος κεχηνὼς φληνάφους δηλοῖ λόγους.
Μῦς δ᾽ ἂν φανεὶς δύσδουλος ἐν τρόποις πέλει.
Νεκροὶ βόες δηλοῦσι τοὺς λιμοῦ χρόνους.

Σφῆκες

Clauos tenens, ſtimulos inimicorum caue.
Fracta virga non fert bonum exitum.
Accipitres ſi cepiſti, omnino quod voles, cõſequeris.
At claues tenere, mores compoſitos declarat.
Palmitem ſi tenueris, criminationes expecta.
Pugnam gladius depingit arreptus.
Fila tenens, expecta moleſtias.
Paſſerem tenens fugientem, expecta noxam.
Columnam tenens, ſpera diuinam gratiam.
Gladium confringere, inimicorum ſignificat contritionem.
Manu elapſus accipiter, imperantibus noxa eſt.
Aurum ſi tenueris, infecta erunt quæ vis.
Oua tenere & edere, denotat moleſtias.
Boues in ſomniјs videre, ſignificat malum.
Equas nigras videre, omnino non eſt bonum.
Equorũ vero alborũ viſio, angelorũ apparitio eſt.
Leones videre, hoſtium indicat pugnas.
Columbas videre, denuntiat detrimentum.
Pullũ equinũ currentẽ videre, arcanũ quiddã eſt.
Canum latratus hoſtile deſignat damnum.
Lupus hians ineptos ſignificat ſermones.
Mus vero conſpectus benignos mores arguit.
Mortui boues ſignificant famis tempora.

Crabrones visi inimicorum sunt nocumenta.
Conspectus lepus infelix facit iter.
Videns oleum omnem effugies noxam.
Mare videre placidum, opportunum est.
Sonitus maris, negotiorum significat concussionem.
Natatio marina sæuos indicat dolores.
Natatio marina interdiu bonum est somnium.

F I N I S.

Σφῆκες φανέντες δυσμενῶν εἰσὶ βλάβαι.
Φανεὶς λαγωὸς δυστυχοῦς ποιεῖ τρίβους.
Ὁρῶν ἔλαιον ἐκφύγῃς πᾶσαν βλάβην.
Θάλατταν εἰδεῖν μειδιῶσαν, εὔθετον.
Φλοῖσβος θαλάσσης, πραγμάτων δηλοῖ κλόνον.
Νῆξις θαλάσσης, ἀργίας δηλοῖ λύπας.
Νῆξις θαλάσσης, ἡμέρας ὄναρ καλόν.

ΤΕΛΟΣ.

LECTORI.

SINGVLIS oraculis immorari, & minuta quæque explicare in animo non fuit, ne de tua diligentia diffidere viderer. At fontes monſtraui, vt hos de lectionis veritate vel interpretatione dubitans minori labore conſulere poſſes.

Pagina 2. verſu 3. Suidas in Δωδώνη Ioui hunc verſum attribuit: quem tamen nonnulli Heſiodi eſſe arbitrentur, alij Platonis e tertio de Republica.

verſu 4. Alterum hoc oraculum refert Pauſan. pag. 232. editionis Wechelianæ.

9. Legitur apud Dionyſium Halic. antiq. Rom. lib. I. Suidam & Stephanum de vrbibus in Ἀβοριγῖνες, Lactantium de falſa relig. lib. I. Macrobium Saturnalium lib. I. cap. VII.

14. Strabo lib. VI. & Stephanus de vrbibus in Πανδοσία.

19. Syneſius in Dione.

21. Euſebius lib. V. de Euang. præparatione. apud eundem eſt & proxime ſequens.

P. 3. 17. Corrige operarum mendum, & ſcribe *Apollinis Didymæi.* ſolus Iupiter Dodonæus notus eſt, nullus Apollo Dodonæus. at contra & Apollo & Iupiter Didymæus. nam Branchidarum oraculum ſacrum vtrique fuit. De Ioue Didymæo Nicander in primo Ætolicorum apud Athenæũ: de Apolline omnes paſſim.

P. 5. 21. Apollo Iſmenius Thebis reſponſa dabat, vt teſtantur Herodot. Strabo, Stephanus de vrbibus, & alij. Legitur autem oraculum hoc in parallelis Plutarchi pag. 832. Græcæ H. Stephani editionis.

P. 6. 4. Euſebij lib. III. de præpar. Euang.

9. Lactantij lib. I. cap. VII.

13. Pauſanias pag. 210. edit. Wechel. quam in ſequentibus vbique ſecuti ſumus.

16. Mileſius Apollo non eſt alius a Didymæo. vtroque enim cognomine is deſignatur qui Branchidis reſponſa dabat. Didymæus vocabatur, partim quia δίδυμοι θεοὶ, dij gemini, Iupiter & Apollo oraculo præerant, partim a loco cui nomen duplex, Branchidæ & Didymi. Aliam huius appellationis

lationis rationem affert Macrobius Saturnal.lib.1.cap.xvii. quam vide. Mileſius autem, quia in Mileſiorum regione & vrbis Mileti vicinia vaticinabatur, & ipſa Miletus Apollini ſacra erat. Itaque mallem oracula iſta ex Lactantio deſcripta, ſub titulum Apollinis Didymæi relata fuiſſe.

P. 9. 8. Refertur & explicatur ab Herodoto in Polymnia, Suida in ἀνεῖλεν, & Euſebio lib.v. de Euang. præpar. Sed hic quoſdam verſus omittit, quoſdam mutat. omittit ſecundum & tres poſtremos. mutat primùm λιπὼν φεῦγ' in πόλιν φύγετ'. deinde quartum & quintum in vnum contrahit, Οὐ χέρες, οὐδὲ πόδες νέατοι. κατὰ γάρ μιν ἐρείπει Πῦρ τε &c. quartum ita legit, πολλὰ δὲ τῆδ' ἀπολεῖ πυργώματα, καὶ καταρείψει. Duos ſequentes verſus leges etiam apud Clementem Alexandrinum Strom. v. Primum Ω μέλεοι, adſcribit Tzetzes variar. hiſt. Chil. ix. Bacidi vati.

19. ἐπικίδνατε θυμὸν, id eſt diuidite & in varias partes diducite animum, proſpiciendo qua ratione ingruentia mala vel auertere vel lenire poſſitis.

20. Herodotus, Clemens Alexandr. Euſebius, Suidas in locis citatis.

P.10,10. Euſebius lib.v. Euang.præparat. ex Oenomao philoſopho.

15. Euſebius ibidem & Athenæus lib. 1. Dipnoſophiſt.

18. Plutarchus in Theſeo pag. 5. 12. Suidas in ὑμεῖς & Αἰγιεῖς, Athen. lib. v11. Stephanus in Αἴγιον, Euſebius, & Euſtathius comment. in Dionyſij periegeſin, Tzetzes Chil.ix. tribus diuerſis locis, qui hunc verſum præmittit, Γαίης μὲν πάσης τὸ πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον, & duos ſequentes ita variat vt infra pag. 46. relati ſunt. Verſus pænultimi teleſtichium ſic ſcribitur apud Tzetzem, οἳ τὸ μεταξύ.

P. 13. 4. Suidas in εἰ τὸ. Athenæus lib. v. Dubitat hic tamen, an Æſopum fabularum ſcriptorem, an alium Apollo hoc oraculo irriſerit.

7. Suidas in dictione τόνον.

10. Æſchines contra Cteſiphontem. Pauſanias pag. 356. in Phocicis.

14. Euſebius lib.v. de præparatione Euang.

16. Pausanias Corinthiacis pag. 69.

20. Herodotus Polymnia, & Eusebius lib. VI. de Euang. præparat.

P.14,1. Herodotus Erato integrum refert, at tres priores versus Pausanias in Corinthiacis pag. 63. & Suidas in πλεσίππα.

7. Pausanias pag. 123. & 136. In quinto versu alij legunt εἰ θεὸν, alij ἔνθεον ἐξαπατῶν. hic versus originem dedit parœmię cuius Suidas meminit, Πολλάκιν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις. Multa te nosse oportet quibus deum decipere possis.

14. Idem pag. 122. editiones vulgatæ εἰ pro ἢ habent, & imperfectam distinctionem post ἐξαναδυώτων. Lacunam asterisco notatam explet Sylburgius meus dictione τὸ πάροιθε ex Pausan. 124,3.

22. Eusebius ex Oenomao lib. V. Euang. præpar.

24. Pausanias pag. 243.

P.17.6. Idem Pausanias pag. 153. Vbi annotat Sylburgius in extremo versu legi posse, πηγαῖσιν εὐρρείτης Ἀρεθούσης, i. *pulchræ* vel *placidæ Arethusæ*. at contrarium notabit recepta scriptura, si ab εὔειπος deducatur. dicetur enim turbata & euripi modo huc illuc agitata Arethusa.

10. Suidas in *Archias*.

16. Plutarchus in parallelis pag. 63. Pausanias pag. 187. Eusebius lib. V. Euang. præp. qui id asino adaptat. Socrates hist. ecclesiast. lib. III. cap. XXIII. Pro μηκέτι Eusebius habet οὐκ ἔτι. quod perinde est.

19. Pausanias Phocicis pag. 333. In versu pænultimo habet Aldina editio ἡ δὲ, *vrbs* scilicet, pro ἥδε, quod Camerarius agnoscit.

P.18.1. Duo ista oracula refert Suidas, prius in Ἀπόλλος, posterius in Αὔγουστος. item Cedrenus.

8. Herodotus in Terpsichore. Scribunt nōnulli Πολυζώλῳ pro Πειρήνῃ versu vltimo.

13. Tria sequentia habet Herodotus in Melpomene & Erato: priora etiam Plutarchus in libello περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἐμμέτρως νῦν &c. & Tzetzes Chil. VI.

17. Scribitur & ἄρειον pro ἄμεινον.

22. Hic

22. Hic verſus citatur in commentario ad Satyras Iuuenalis, qui dei reſponſum ſic expreſſit Sat. XIII.

Spartano cuidam reſpondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ Numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probauit:
Extinctus tota pariter cum prole, domoque,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.

P. 21. 1. Pauſanias pag. 242. refert de Philippo Macedoniæ rege.

2. Dionyſius Halicarn. lib. I. antiq. Rom.

8. Herodotus in Erato.

10. Suidas in *Diogenes*.

17. Herodotus Melpomene.

20. Pauſan. Bœoticis pag. 311. & Euſeb. lib. v. Euang. præparat.

24. Herodotus Terpſichore, & Euſeb. lib. ſæpe laudato.

P. 22. 1. Tzetzes ſcribit Λάμβδα, Chil. VIII. παῖς ὢν τοῦ Ἠετίωνος, οἶμαι δὲ ἐκ τῆς Λάμβδας. & Euſebius ὀλοοίτροχον.

3. Euſebius loco dicto.

5. Hoc & duo ſequẽtia ſuæ periegeſi inſeruit Pauſanias pag. 189. Phocicis 330. & Bœoticis 292.

12. Camerarius legit πολυπενθέι.

17. Plutarchus in Theſeo pag. 20.

23. Euſebius lib. VI. de Euang. præparat.

P. 25. 4. Suidas in Σόλων.

8. Herodotus Cleio, Euſebius lib. v. de Euang. præpar. vbi αἶκ' ſcribitur pro εἶκ'.

11. Euſebius eodem libro.

16. Herodot. Cleio, Euſebius ibidem, Chryſoſtomus, Suidas in Κροῖσος, Cedrinus. Sic autem inchoat Euſeb. Ὦ εἰδὼς ψάμ. In altero quoque Euſeb. & ex parte Suidas variant, καὶ κωφοῦ ξυνιεὶς, καὶ μὴ λαλέοντος ἀκούων. Tertius ita legitur apud Suidam,

Suidam, ὀσμὴ δ' ἐς φρένας ἤλυθε μεῦ κραταιρινοῖο χελώνης. non constat carmen, nisi legas κραταιροῖο. In Herodoti exemplaribus notatur & alia lectio, κραταιρινοῖο χελώνης. Mox male in Suida ὑπέρκειται pro ὑπέστρωται, at non male χαλκὸς pro χαλκόν.

22. Eusebius lib. v. Euang. præpar. & Suidas in Αλιω, Κροῖσος, & λοξίας.

24. Herodot. Clio, Plato lib. VIII. de republ.

P. 26. 2. Plato legit φεύγει, οὐδὲ μένει, οὐδ' αἰδεῖται.

3. Quattuor quæ sequuntur, extãt apud Herodotũ; primum in Clio, secundum in Terpsichore, apud Eusebium lib. v. & Pausaniam pag. 237. tertium iterũ in Clio, & apud Stephanum de vrbibus in *Tegea*, ex Lepidi epitomes historiarum lib. I. quartum in Clio.

10. Male ferunt exemplaria Eusebij Αἰακίδης. at sine vllo discrimine scribitur a nonnullis κλειτοῖο.

15. Stephanus habet Ης τ' ἄπο, *a sua* nempe regione.

19. Scribitur quoq; λευκῷ, & versu ab hoc tertio πήμασι.

P. 29. 1. Eusebius libro sæpe citato.

5. Idem ibidem, & Herodotus Polymnia.

8. Eusebius legit περσεται.

13. Pausanias pag. 122. & Eusebius libro dicto, vbi γαῖαν μαιονίδα δῖος editio Parisiensis habet.

17. Stephanus de vrbibus in Λαοδίκεια.

21. Herodot. Clio & Eusebius lib. v. de Euang. præp. apud quem reperies scriptum μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.

P. 30. 1. Ibidem idem Eusebius.

16. Plutarchus in vitis pag. 823. & de defectu oraculorũ.

19. Eustathius in comment. ad Dionysij periegesin, & Stephanus in *Byzantium*.

23. Σπίλλουω, ita Stephanus. forte σίλλαιν.

24. Continetur hic versus in oraculo Ægiensibus dato supra pag. 10. & 13. Sed quia historici nonnulli id Megarensibus sciscitãtibus responsum esse volunt, κομμάτιον istud sub Megarensium titulo repetere volui, præsertim cum in prouerbium abierit, vt ex Calimachi epigrammatio apparet.

—— τῆς δὲ ταλαίνης
Νύμφης, ὡς Μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός.

Suidas

Suidas in ὑμεῖς ὦ, & Tzetzes Chiliad. IX.

P. 33. 1. Duo prima ſunt in Meſſenicis Pauſaniæ pag. 130. & 120. ſed alterum duobus hexametris comprehēdit Euſebius de præpar. Euang. lib. v. quos etiam hic ſubiunximus.

13. Ex eodem loco Euſebij.

16. Herodotus Erato & Tzetzes Chil. VIII. Oraculum Didymæum prope Miletum, commune fuit Ioui & Apollini, vt iam diximus: indeque δίδυμοι θεοὶ dicebantur, quaſi dij gemini. Et eo Latina verſio reſpexit. Sed commodius de loco oraculi exponetur, cui Didymi nomen erat a ſocietate vtriusque dei. Mela de ſitu orbis lib. 1. cap. XVIII. *Ionia cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi.* In oraculo quodam infra pag. 62.

21. Diogenes Laertius lib. 1. in Thaletis vita.

24. Ex Euſebij libro v. toties nominato.

P. 34. 3. Strabo Geograph. lib. VI. in quo legitur a nonnullis παρὲκ θεὸν pro πάρες σθεν, ὕδαλα pro κλάσματα, δῶρον pro ὀρθόν. ὕδαλα dicuntur purgamenta ſoli quæ ſcopis euerri ſolent, Feſto exuerræ.

5. Duo iſta oracula iuuenibus duobus, tertio eorum ſocio a latronibus occiſo, ab Apolline data refert Ælianus variæ hiſtoriæ lib. III.

12. Euſebius lib. v. Euang. præpar. Ex eodem eſt & ſequēs de Homero, ſed hoc aliquantulum diuerſum eſt ab illo quod Stephanus in Ἴος habet. ideo vtrumque coniunxi.

P. 37. 4. Iambicum hoc legitur apud Suidam in ἀνάθημα & ὀβολοστάτης.

7. Extat in Pauſaniæ periegeſi. at ſequens in Euſebio & Socrate hiſt. eccleſiaſt. lib. III. cap. XXII.

11. Siphniis hoc reſponſum datum fuiſſe ſcribit Herodotus in Thalia.

15. Plutarchus in Solone vtrumque habet pag. 156. & 151. editionis Græcæ.

22. Strabo lib. VIII. Pauſanias in Corinth. pag. 76. Suidas in ἀνεῖλεν. in Strabone eſt ἠνεμόεντα, maſculinum pro feminino.

P. 38. 1. Plutarchus in Arato pag. 1922.

6. Stephanus in *Sybaris*. Athenæus lib. XII. qui priores duos verſus in vnum hunc cogit, εὐδαίμων σὺ ἔσῃ τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων, & mox σεβίσῃς legit. Explicat Suidas in prouerbio Ἄμυρις μαίνεται.

12. Ælianus variæ hiſtoriæ lib. III.

20. Euſebius lib. v. de Euang. præparatione.

21. Idem lib. VI. & Stephanus in Θάσος, quæ olim Aeria nuncupabatur.

P. 41. 1. Hoc allegat Euſebius lib. v. de præpar. Euang. Alterum Strabo lib. VI. Tertium Pauſanias pag. 272. Quartum Diodorus bibliothecæ libro XVI. & Pauſanias pag. 241. Quintũ Suidas in ἀργυρέαις. Sextum Pauſanias in Phocicis pag. 317.

P. 42. 1. Primum, quartum, & ſeptimum, ſumpta ſunt ex Euſebio de præparat. Euang. Secundum ex Socratis hiſt. eccleſiaſt. lib. III. cap. XXIII. Tertium ex Laertij Thalete. Quintum ex Plutarchi quæſtionibus Roman. Sextum ex Iuliani apoſtatæ Cæſaribus & Suida in αἶκε. Octauum ex Stromat. Clementis lib. VI. Vltimum e Tzetzis Chil. XI.

P. 45. 1. Plutarchus lib. περὶ φιλαδελφίας. Id quod ſequitur de victimis cuique deorum generi deligendis & ſacrificandi modo, habetur lib. IV. Euſebij de præp. Euang.

P. 46. 5. Videtur ſcribendum λαύροισιν vel λάβροισιν.

8. Mallem ὑποχθονίων, vt dij ſubterranei intelligantur, quos ante νερτερίοις dixit Apollo.

12. Tzetzes Chiliade v. x. & XII.

16. Euſebius lib. v. de Euang. præpar. & Tzetzes Chil. IX. Ideo autem hic repetij, quod nonnihil diſcrepet ab eo quod eſt pag. 10. ibique oraculi initium prætermiſſum ſit.

20. Tranſcriptum eſt ex Laertij Thalete.

P. 49. 1. Fragmentum iſtud adducit Euſtathius in comment. ad Dionyſium.

5. Apollini adſcribit Strabo lib. IX. Lyſiſtrato Athenienſi χρησμολόγῳ Herodotus iñ Vrania.

7. Cedrenus affert in hiſtoria de Iuliano Cæſare.

11. Quæ ſequuntur in hac & ſequenti paginis, reperies in Euſe-

in Eusebij lib. VI. de præparat. Euang.

P. 50. 20. Ita descripsi, vt Eusebius lib. V. de Euangel. præp. ad Phalaridem εἰρωνικῶς accommodauerat. Sed verum oraculũ fuit id quod postea apud Athenęũ inueni lib. XIII. Dipnosoph. de Charitone & Melanippo Phalaridi tyrãno insidias struentibus prolatum:

Εὐδαίμων Χαρίτων καὶ Μελάνιππος ἔφυ,
Θείας ἁγητῆρες ἐφαμερίοις φιλότατος. hoc est,
Felices sunt Chariton & Melanippus,
Hominibus diuinæ auctores beneuolentiæ.

φιλότατος Dorica dialecto pro φιλότητος. Et pẽtametrum hexametro præpositum est. quem ordinem postea imitatus est Dionysius Atheniensis in elegiis.

23. Diogenes Laertius in vita Socratis.

P. 53. 1. Plutarchus in quæst. Græc. & Athenæus lib. I. ex Aristotele de Trœzeniorum republica. Suidas item in Ἀληθιφιαί.

4. Plutarchus de defectu oraculorum.

12. Idem in institutis Laconum. Meminit eius etiam Suidas de Lycurgo verba faciens; qui βραχυλογίαν ἐτίμησε καὶ πενίαν, τὴν μὲν σοφίας εἶναι σημεῖον, τὴν δὲ ἀρετῆς διδάσκαλον οἰηθείς. καὶ ὁμολογεῖ τούτοις ὁ θεός. φυλάττεσθαι γὰρ ἀνεῖλε πολλάκις φιλοχρηματίαν. Fertur autem istud oraculum vulgo inter parœmias, vt& pleraque alia.

18. Sarpedonij Apollinis oracula memorat Zosimus lib. I. histor.

P. 55. Quæ sunt in hac pagina, deprompsi ex Eusebij lib. IV. & V. de Euang. præpar. exceptis tribus vltimis a Lactantio lib. I. cap. VII. citatis.

P. 57. 3. Prouerbij vim obtinuit, referturque a Stephano in Θριαί, & Suida in Θριαὶ & πολλοί. apud illum scribitur Θριοβόροι, quasi calculiuori. forte, qui calculos & sortes in vrnas coniiciunt, & inde victum quæritant: quemadmodum Suidæ iudex κυαμοτρὼξ dicitur, qui de fabis victitat: quod fabæ olim in suffragiis calculorum vicem supplebant.

6. Eusebius lib. VI. de præpar. Euang. ex Porphyrij tractatu περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας.

18. Καταιβάσιον Διὸς ἔγχος, id eſt Iouis fulmen. & Athenienſibus erat Ζεὺς καταιβάτης, παρὰ τὸ καταβιβάζειν τὸν κεραυνόν, Suida teſte.

19. Mallem τῷ, nempe ἔγχει, pro τό.

P. 58. 5. Sequentia omnia in hac & 61. paginis Euſebius partim lib. v. de Euang. præparatione, partim lib. III. de Euang. demõſtratione, ex Porphyrio philoſopho inſeruit.

P. 61. 4. Lego Νειλείην, vel Νειλαίην ὀθόνην: velabantur enim ſacerdotes lino Niliaco ſiue Ægyptiaco, vtpote candore præſtanti. Hermippus apud Athenæum lib. I. enumerans quæ in ſingulis oppidis propria & rara ſunt, laudat ex Ægypto pendétia vela. & alibi memini me legiſſe aliquid de penula ex Ægyptio lino confecta. Suidas, οἱ Αἰγύπτιοι λινοποιοί εἰσιν. Gratius in Cynegetico,

Vix operata ſuo ſacra ad Bubaſtia lino
Velatur ſonipes æſtiui turba Canopi.

verſu ſequenti νεφέλην dixit quod Arbiter nebulam lineam & ventum textilem.

P. 62. 1. Euſebius lib. v. de præparatione Euangelica.

13. Vnicum hoc oraculum quo Annibal deceptus fuit, metro ab Ammone comprehenſum reperi, in Plutarcho. Meminit eius etiam Suidas. Scribit autem Strabo Ammonem nutibus & ſignis quibuſdam ſolitum ſciſcitantibus reſpondere, non autem voce articulata vt Delphorum & Branchidarum deum.

17. Mercurij & Hecates oracula collecta ſunt ex III. IV. & v. libro Euſebij de præparat. Euang.

P. 65. 17. Aut pẽdet ſentẽtia, aut εἶθ' ſcribendũ eſt pro εἴδ'.

P. 66. v. vlt. Nullus lexicographus agnoſcit dictionem σκαλαβώτης, ſed vel dempto σ, καλαβώτης, vt Heſychius & Suidas, vel præpoſito α, ἀσκαλαβώτης, vt iidem, Ariſtoteles, & Plinius lib. XXIX. cap. IV. ita ſcribens, *Stellionem Græci coloten vocant, & aſcalaboten, & galeoten. In Italia non naſcitur.* Sed nec σκαλαβώτης repudiãdum eſt, vt quod etymo propius accedat. nam compoſitum puto ex σκαλεύω fodio, & βόσκω paſco. ex illo, ſimili forma deriuata ſunt σκαλάθυρμα & σκαλαθάρβα, ex hoc παμβώτης. Erit igitur hic σκαλαβώτης, animalculum quod fodiendo

fodiendo paſcitur, ſiue id murem dicas, ſiue talpam. de hac autem potius acciperem: quod Hecatæ veneficiis præfectæ, plantæ & animalia magica conueniant. Præceſſit de ruta ſilueſtri, alias Moly vocata, & pro amuleto a magis vſurpata, teſte Plinio & Suida, ex qua ſibi idolum illa vult fieri. ſequitur poſtea de lauro ſponte nata. Porro talpas magicis incantationibus adhibitas fuiſſe liquet e Plinij verbis capite I I I. lib. x x x. nat. hiſt. *Peculiare* (ait) *vanitatis ſit argumentum, quod animalium cunctorum talpas maxime mirantur, tot modis a rerum natura damnatas, cæcitate perpetua, tenebris etiamnum alijs defoſſas, ſepultisque ſimiles. Nullis æque credunt extis: nullum religionis capacius iudicant animal: vt ſi quis cor eius recens palpitansque deuorarit, diuinationis & rerum efficiendarum euentus promittant.*

P. 69. 3. Forte ſcribendum eſt εὐχλὼ pro ὀρχλῷ, niſi ὀρχλὼ idem eſſe dicas quod initiamentum.

16. Serapidis oracula extant, primum in Euſebij lib. v. de præp. Euangel. alterum in Saturnalibus Macrobij, lib. I. cap. x x. tertium in Suida, nomine Θοῦλις.

P. 70. 10. Æſculapio attribuit Porphyrius, teſte Euſebio lib. I I I. de Euang. præpar.

16. Pauſanias pag. 142. In cuius initio legit Camerarius δόρυ.

P. 73. 3. Eunapius in vita philoſophorum. Secundum de Andronico & tertium de tauriformi imperatore refert Nicetas.

P. 74. 5. Stephanus de vrbibus in Αρνη. at de ſequenti fidem facit Diodorus biblioth. lib. xvII. de eo quod Thebanis datum eſt, Pauſanias in Bœoticis pag. 295. De Iuliano Suidas in eius vita.

P. 77. 7. De hoc Strabo lib. vI. de ſequenti Nicetas, niſi fallor, vel Zonaras.

12. Inter ænigmata recenſetur ab Athenæo lib. x. Placet lectio manuſcripti codicis quæ habet ἐρετμοῖς pro ἐρμοῖς. Significatur autem Bacchus & Venus: nam ambo Adonim deperierunt.

17. Tzetzes variar. hiſt Chil. I x. In proximo reſoluit

ϗαὶ in duas dictiones ϗ αἶ, *non* ϗαὶ.

21. Zonaras lib. II. videtur ſors Homerica.

24. Nicetas de Manuele qui XXXVIII. annos regnauit. quem annorum numerum denotat poſtrema ſyllaba in Μανουήλ.

P. 78. 1. Athenæus lib. XII. apud quem nonnulli ἀπολέμιστος malunt, vt ad φόνον referatur. *cædes ſine bello.*

4. Zonaras lib. III. & Io. Curopalates in hiſt. cõpendio.

8. Stephanus de vrbibus in Τάβαι.

10. Strabo lib. VIII. & Suidas in εὐδαίμων.

14. Clemens Alexandrinus Strom. I.

15. Cedrenus, Socrates hiſt. eccleſiaſt. lib. IV. cap. VIII. Cedrenus pro δροσερὴν habet ἱερὴν: pro λουτροῖο, λουτροῖσι, pro μορχαίροντα vitioſo prorſus, recte μορχαίνοντα, Socrates μορμαίροντα: pro καλλιρόειο, Κιμμερίοιο, pro μυσηΐδα, μυσίδα, pro ἐπίασσι, ἐπίασιν. Citat etiam Ammianus Marcellinus lib. XXXI. quod quia in multis diſcrepat a Cedreno & Socrate, integrum hic apponere viſum eſt, licet mendoſum.

Ἀλλ' ὁπόταν νύμφαι δροσεραὶ κατ' ἄστυ χορείαις
Τερπόμεναι στεφοῶντες εὐστεφέας κατ' ἀγυιάς,
Καὶ τεῖχος λύγριο πολύστονον ἔασκαρ *
Δὴ τότε μύνια φῦλα πολυσπέρμων ἀπορουσι
Ἴστρου καμψιρόοιο πόρον περάοντα σὺν αἰχμῇ,
Καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χῶραν καὶ Μυσίδα γαῖαν,
Γαιόνα θ' ἱπποβάτην σὺν Κέλταις μαινομένοισιν,
Ταυτὸ καὶ βιότοιο τέλος καὶ δῆριν ἐφέξει.

P. 81. 3. Herodotus lib. primo hiſtoriarum.

7. Idem Herodotus Bacidi tribuit ſequentia, in Vrania & Calliope.

11. Pro χρυσαόρον ſcribitur χρυσαόρου.

82. 2. De Meſſeniorum reditu, de Eira, Tithorenſibus item & Thebanis hæc Bacis Nympharum afflatu vaticinatus eſt, teſte Pauſania in Meſſenicis pag. 137. & Bœoticis pag. 295.

15. Suidas explicãs oraculũ Æſopo datum εἰ τὸ μέσον &c.

18. Lucianus in vita Peregrini.

P. 85. 2. Diopithis vatis eſſe ſcribit Plutarchus in parallelis

lelis pag.815,& 1091.& repetit in lib. de defectu oracul. pag. 710. Græcæ editionis H.Steph. Pausanias item in Laconicis pag. 89.

6. Plutarchus legit νῦσοι pro μόχθοι, & versu sequenti φθισίβροτον, & modo κυλινδόμενε, modo κυλινδόμενον.

8. In antiquo libro repertum est, & a Leonclaio editũ.

P.86.6. Fatidicarum istarum feminarũ responsa refert Pausanias in sua periegesi, Xenocleæ & Phaennidis in Phocicis pag.329.&330.Phemonoes pag.322.Peliadum pag.328.

22. Ad hunc versum in Pausaniæ notis doctissimis ista notat Sylburgius: *Vt hic legitur* Κρήσιοι ἄνδρες, *sic apud Suidam*, μετὰ Μινῶ τὸν Κρήσιον. *Sed quum Cretensium mentio parum huc videatur quadrare, & præsentis temporis verbum sequatur* ἀγιστεύουσι, *suspicari aliquis poßit legendum esse* κρήγυοι *id est*, ἀγαθοί. *vt tale hic sit epiphonema, quale in oraculo ad Glaucum Spartanum*, ἀνδρὸς δ᾽ εὐόρκου γενεὰ μετόπισθεν ἀμείνων.

P.89.5. De somniorũ quinque speciebus vide Macrob. Saturn. lib. I. cap. III. Alexandro vero in quiete spectrum oblatum oraculum hoc edidisse auctor est Plutarchus in vita ipsius pag. 1246. Iuliano Cæsari Zosimus lib. III. hist. & Marcellinus lib. XXI. Hipparcho Herodotus in Terpsichore: Lucullo Plutarchus in vita eiusdem, Suidas in κνώσσω & Λούκουλλος: Mario Plutarchus: Valenti Cedrenus: Pausaniæ Plutarchus: Socrati Laertius in eius vita.

10. Zosimi scriptus codex πέλη pro μόλῃ, πέντε pro πέμπῃ, bene demum Ασίδος habet.

P. 90. 4. Macrobius Saturnalium lib. I.

10. Diodorus Siculus de Thebanis.

12. Plutarchus in vita Demosthenis.

15. Tria sequentia sunt ex Athenæi lib. VI. & XIV.

IN ASTRAMPSYCHI ONEIROCRITICON.

Doctissimus Ios. Scaliger ὀνειροκριτικὸν istud emendauit, digessit, & suo auctori Astrampsycho vindicauit, perperam Nicephori patriarchæ Constantinopolitani nomine olim

editum. Quod quia ab oraculis, præsertim χρηματισμοῖς proprie Macrobio dictis, nō alienū videbatur, & alioq; somnia inter diuinationū species referūtur, hic subiungi curauimus. De Astrampsycho autem hæc habet Suidas, Ἀστράμψυχος, ὃς βιβλίον ἰατρικὸν εἰς ὄνων θεραπείαν πεποίηκε, καὶ ὀνειροκριτικόν. Inseruit hoc ille sparsim suo lexico, interdum vix tribus vel quatuor versibus simul iunctis, aliquibus etiam bis vel ter repetitis. Quos vt facilius inuenire possis, singulas dictiones Suidæ indicabo eo ordine quo iambi sese mutuo consequuntur. καθ' ὕπνοις. ἀργὸς & δρόμος. πέτεσθαι. γελῶν & καθ' ὕπνοις. ἐχθροῖς. θανὼν & καθ' ὕπνοις. δυσωδίαν & ὀσφύν. θυμιᾷ. γέροντα. δρόμοις. χεῖρας. πόδας. σάρκας & σῶμα. τείχας. σάρκας. μυτεῖ. περιπλακῆναι. μιξιονίδης & περιπλακῆναι. φιλεῖν. πόδας. ποδῶν. παχεῖς. νοῦς. τυφλόν. στολιώ. χιτών. ζωνή. ἄστρα. βρονταί. ἥλιος & σελήνη. χιών. νεκροῖς. δενδρέων. μαργαρῖται. γάλα. βόρβορος & κόπριος. βρύσις & πηγή. οἶνος. ὕδωρ. ποταμός. ἐκκλησίαις. γυμνός. κόπριος. πέτρα. τείχη. λάκκῳ. ἄνθρακες. κεράμοις. ὄρη. ὄφεις. βόρβορος & κόπριος. κρημνοῦ. γλυκεῖ & ἐσθίειν. βότρυς & σταφυλή. κῶνον. θρίδακας. ὕδωρ. παῖδας. ἄπιν. ἥλως & πάσσαλος. ῥάβδος. κίρκον & κίρκη. κλεῖδας. κλῆμα. μάχην. κεκλωσμένα & νηίτας. στρουθός. ξύλον. μάχαιρα. κίρκος & κίρρα. χρυσόν. ὠά. βόας. ἵπποις. λέοντας. περιστεράς. πῶλον. κυνῶν. λύκος. μῦς. βόας. σφῆκες. λαγῶ. ἔλαιον. θάλατταν.

3. Primus versus ita legitur apud Suidam, ὄναρ καθ' ὕπνοις νητρεκὲς λαλεῖν τόδε.

9. Sic Suidas, κλαίων καθ' ὕπνοις, φροντίδων ἔσῃ δίχα.

16. Idem in σάρκας, ὅλον, in σῶμα, σῶμ' ὅλον legit pro ὅλμον. sed nihil aliud est ὅλμος, teste Polluce, nisi σῶμα, vel pars corporis a ceruice ad femora: quemadmodum & ὁλκὸν Nicandri scholiastes de corpore interpretatur.

21. Suidas in περιπλακῆναι. περιπλακῆναι, καλὸν εἰς ὄναρ τόδε.

P. 96, 4. Alias legitur, χύσις τε ποταμοῦ δυσμενῆ δηλοῖ κάραν. *Inundatio fluminis inimicum significat caput.*

12. Suidas, βλάβας φυγῇς.

13. In βουνὸς legitur, Βουνὸς ὄρη προσέρπων, πραγμάτων βίαν. *Collis ad montem adrepens, rerum violentiam notat.*

F I N I S.

Pag. 32, 20. lege *Didymi* ꝑ *gemelli*. P. 45, 16. νύμφαισι Διωνύσοιο. P. 56, 3. *fatidici*. P. 66, 2. Hoc correctius extat in Scholiis Nicephori ad Synes. vt & illud ꝙ sequitur l. 19. P. 106, 35. *Callimachi*.

NOMINA EORVM QVIBVS ET DE QVIBVS *data sunt oracula.*

F I N I S.